GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 11 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2022/105470 17.07.2025
ERKUT BAKICI

002 2022/109621 17.07.2025
MEHMET SIDDIK FİDAN VE DİĞERLERİ

003 2023/43375 17.07.2025
AHMET KURT VE DİĞERLERİ

004 2020/25811 29.07.2025
ASUMAN KESKİN

005 2020/26965 29.07.2025
NURETTİN DEMİR

006 2020/27598 29.07.2025
S.O.

007 2020/31774 29.07.2025
AHMET GÖDÜK

008 2020/32108 29.07.2025
İDRİS DAĞ VE DİĞERLERİ

009 2020/34963 29.07.2025
A.K.

010 2021/361 29.07.2025
L.A.

011 2021/3248 29.07.2025
E.F.S.C.

012 2021/6590 29.07.2025
YONUS KITIR

013 2021/8120 29.07.2025
ALEV ŞAHİN VE DİĞERLERİ (2)

014 2021/10770 29.07.2025
MEHMET KERİMOĞLU VE DİĞERLERİ (2)

015 2021/22728 29.07.2025
ADNAN TURAN

016 2021/30265 29.07.2025
BİLGİN ERSAN VE DİĞERLERİ

017 2021/30295 29.07.2025
KAHRAMAN VURAL

İçindekiler - devam

018 2021/32670 29.07.2025
TONGUÇ ÖZKAN

019 2021/38121 29.07.2025
ERHAN BÖLÜKBAŞI VE RABİA BÖLÜKBAŞI

020 2021/38662 29.07.2025
SELÇUK PATLAR

021 2021/41512 29.07.2025
RÜSTEM ŞAHİN

022 2021/48787 29.07.2025
KARAASLAN OTOMOTİV SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

023 2021/63017 29.07.2025
GÜLER VEZİROĞLU VE DİĞERLERİ

024 2022/4892 29.07.2025
NEZİR ASAROĞLU (2)

025 2022/6548 29.07.2025
FERHAT DENİZ

026 2022/43538 29.07.2025
ŞAHİN ÇOBAN

027 2022/50323 29.07.2025
DİJVAR NESRİ İSMAİL (2)

028 2022/54337 29.07.2025
HAKAN ZERTÜRK

029 2022/54869 29.07.2025
EMİNE KAYA

030 2022/56012 29.07.2025
SAMIR N. S. HANDAL

031 2022/57064 29.07.2025
RASİM COŞKUN VARLIBAŞ

032 2022/58402 29.07.2025
AHMET BÜRKE

033 2022/83238 29.07.2025
MUSTAFA YUSUF ATİK

034 2022/102376 29.07.2025
K.Y.

İçindekiler - devam

035 2022/103686 29.07.2025
MEHMET SİNAN YİĞİT

036 2022/104922 29.07.2025
OSMAN BÜYÜKBERBER

037 2023/69534 29.07.2025
BURKAN EMRE ATAGÜN

038 2024/48855 29.07.2025
ALİ ÇETİN

039 2019/33546 30.07.2025
MURAT FIRAT

040 2020/1408 30.07.2025
GÖKÇE ALGAN KANTAR

041 2020/2364 30.07.2025
YÜCE FUAT URAL

042 2020/6943 30.07.2025
İHSANİYE ÖZTÜRK VE ÜMRAN ÖZTÜRK

043 2020/9039 30.07.2025
İBRAHİM ÖZYILMAZ

044 2020/17336 30.07.2025
FARUK ERCAN

045 2020/17648 30.07.2025
MÜMÜNE AÇIKKOLLU

046 2020/33319 30.07.2025
ABDULKERİM MAVVAS

047 2020/35195 30.07.2025
TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş. (7)

048 2020/37054 30.07.2025
İSMAİL AHMET TAVLAŞOĞLU VE DİĞERLERİ

049 2021/3906 30.07.2025
NECMETTİN SINCAR VE SEMİRE SINCAR

050 2021/11232 30.07.2025
ALİCAN ÖZTÜRK

051 2021/15400 30.07.2025
ABDULAZİZ ERDEMCİ VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

052 2021/22979 30.07.2025
DERYA TV RADYO A.Ş.

053 2021/38272 30.07.2025
BÜLENT ERKILIÇ VE DİĞERLERİ

054 2021/46083 30.07.2025
MİZGİN ERKOCA

055 2021/50095 30.07.2025
BARIŞ İNAN (5)

056 2021/59007 30.07.2025
YETER GÜNEŞ

057 2022/34012 30.07.2025
SAHİT KUTLU VE DİĞERLERİ

058 2022/36138 30.07.2025
NEDİM TÜRFENT

059 2022/50587 30.07.2025
HANAY HANDAN TOPRAK BENLİ

060 2022/50749 30.07.2025
YUNUS KILIÇPARLAR

061 2022/66731 30.07.2025
AKLİME AYBEK

062 2022/78718 30.07.2025
ALPARSLAN KUYTUL

063 2022/79915 30.07.2025
H.H.Ö.

064 2022/87957 30.07.2025
SİNEM MOLLAHASANOĞLU

065 2023/217 30.07.2025
MYM DOĞALTAŞ SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

066 2023/3924 30.07.2025
U.K.

067 2023/4363 30.07.2025
ZEMO AĞGÖZ YİĞİTSOY

068 2023/6433 30.07.2025
SİNAN AYGÜL (2)

İçindekiler - devam

069 2023/34588 30.07.2025
HALİL DURMAZ

070 2023/95915 30.07.2025
HALİL İBRAHİM ER

071 2023/103126 30.07.2025
AKİT TELEVİZYON VE RADYO A.Ş. (2)

072 2019/42188 31.07.2025
BETÜL ÖZBEY BAYINDIR

073 2021/57086 31.07.2025
İSMAİL YİĞİT

074 2022/35870 31.07.2025
OĞUZ BÜLENT EROL VE DİĞERLERİ

075 2022/101811 31.07.2025
HÜSAME EMRE

076 2023/76490 31.07.2025
ABDURRAHMAN BEYCUR VE DİĞERLERİ

077 2023/98215 31.07.2025
TAYFUN KAHRAMAN

078 2019/17182 16.09.2025
AYİŞE ÇAKILDERE VE DİĞERLERİ

079 2019/37304 16.09.2025
MEHMET SUBAŞI VE DİĞERLERİ

080 2020/15487 16.09.2025
HAVVA GÜL YILDIZ

081 2020/15865 16.09.2025
EMİN ERGİN

082 2020/20912 16.09.2025
ALİ YARDIM

083 2020/25034 16.09.2025
AKPET KIRTASİYE VE PETROL ÜRÜNLERİ TİCARET A.Ş.

084 2020/33016 16.09.2025
İZZETDİN SERT

085 2020/36080 16.09.2025
MEMDUH OĞUZ

İçindekiler - devam

086 2020/38906 16.09.2025
MUSTAFA YANIK

087 2021/8914 16.09.2025
EMİNE SEZER GÜL

088 2021/9870 16.09.2025
AHMET ERDAN

089 2021/27251 16.09.2025
NECLA TAMRİŞ

090 2021/28412 16.09.2025
MEHMET GEDİK

091 2021/32488 16.09.2025
KEMAL MERAL

092 2021/40689 16.09.2025
ASUMAN DENİZ TUNÇ

093 2021/42171 16.09.2025
ALATTİN YILMAZ

094 2021/48751 16.09.2025
BURHAN ABİÇ VE MÜJDE ÇOKU

095 2021/56782 16.09.2025
FUAT ÖZTÜRK

096 2021/62478 16.09.2025
HASAN ÖZTÜRK

097 2021/62879 16.09.2025
AKSET HIRDAVAT MAKİNE KALIP KESİCİ TAKIMLAR İŞ GÜVENLİĞİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

098 2022/1686 16.09.2025
MEHMET ALİ KARAKUŞ

099 2022/2271 16.09.2025
İBRAHİM ETE

100 2022/5117 16.09.2025
MAŞUK ÖZMEN

ERKUT BAKICI

B. No: 2022/105470 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/105470

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKUT BAKICI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/105470)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Erkut BAKICI

Vekili : Av. Enes Malik KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ByLock deliline ilişkin veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) hakkında Karacabey Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturmalar kapsamında ifade veren şüpheli M.Ç.nin 2013-2016 yıllarında katıldığı sohbet toplantılarına o tarihte Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olan başvurucunun da katıldığını beyan etmesi üzerine başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma kapsamında ifadesi alınan başvurucu; matematik öğretmeni olarak çalıştığını, Aktif Eğitimciler Sendikası (Aktif Eğitim-Sen) ile Karacabey Eğitim Gönüllüleri Derneğine üye olduğunu, 2016 yılına kadar Zaman gazetesi aboneliğinin bulunduğunu, 2009 yılında kullandığı konut kredisi için Asya Katılım Bankası (Bank Asya) hesabı açtığını, kimsenin talimatı üzerine hesaba para yatırmadığını ve örgütün sohbetlerine de katılmadığını beyan etmiştir.

4. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle 21/8/2016 tarihinde gözaltına alınmış; 23/8/2016 tarihinde ise tutuklanmıştır.

5. Soruşturma kapsamında başvurucunun kullandığını beyan ettiği GSM hattına ait sorgu sonucuna göre ByLock kullandığına dair rapor dosyaya gönderilmiştir. Diğer taraftan Bank Asya hesaplarına ilişkin hesap hareketleri ile el konulan dijital materyallerine ilişkin rapor temin edilmiş ve hazırlanan fezleke Bursa Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir.

6. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 13/2/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle tanık M.Ç.nin başvurucunun örgütün sohbet toplantılarına katıldığına ve öğretmenler arasında lider konumda bulunduğuna dair beyanlarda bulunduğu, başvurucunun örgütün gizli haberleşme programı olan ByLock'un kullanıcısı olduğu, Bank Asya hesap hareketlerinde önemli miktarlarda artış tespit edildiği, 2014 yılında Aktif Eğitim-Sen'e üye olduğu, örgütle iltisaklı Karacabey Eğitim Gönüllüleri Derneğine üye olduğu, evinde yapılan aramada örgüt liderine ait kitaplar ele geçirildiği ve yine Zaman gazetesi aboneliğinin bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

7. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Bursa 8. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme, 28/2/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun Bank Asyadaki hesabında 2012 yılından itibaren gerçekleştirilen hesap hareketlerinin gönderilmesinin istenmesine, ByLock kullanıcı kayıtlarının araştırılmasına ve tanık M.Ç.nin dinlenmesi için istinabe mahkemesine yazı yazılmasına karar verilmiştir.

8. Birinci celse öncesinde başvurucuya ait ByLock sorgu raporu dosyaya gönderilmiş, İçerik ve Değerlendirme Tutanağı'na ilişkin araştırmaların devam ettiği bildirilmiştir. Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar da dosyaya gönderilmiştir.

9. Yargılama beş celsede tamamlanmıştır. Birinci celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak tanık M.Ç.nin beyanlarının asılsız olduğunu, ByLock kullanmadığını, Bank Asya hesabını konut kredisi kullandığı için açtığını, üyesi olduğu sendika ve derneğe yasal faaliyetleri nedeniyle katıldığını, örgütle ilgisinin bulunmadığını beyan etmiştir. Mahkeme, ByLock kayıtlarıyla ilgili bağlantı tarihlerini ve yazışmaları da içerecek şekilde ayrıntılı tespit tutanağının düzenlenmesine ve başvurucuya ait GSM hattının HTS ve CGNAT kayıtlarının istenmesine karar vererek celseyi ertelemiştir.

10. Celse arasında adres araştırması neticesinde tanığa ait yeni adres tespit edilemediğine ilişkin kolluk tutanağı ile tanığa ulaşılamadığı gerekçesiyle istinabe evrakının iadesine dair cevap dosyaya gönderilmiştir. İkinci celse HTS ve CGNAT kayıtları dosyaya gönderilmiştir. Mahkeme ByLock kayıtlarıyla ilgili ayrıntılı tespit tutanağının beklenmesine karar vermiştir. Üçüncü celsede başvurucu müdafii, tanık M.Ç.nin ifade vermemek için Mahkemeden kaçtığını beyan ederek tanığın dinlenmesinden vazgeçilmesini talep etmiştir.

11. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) temin edilen CGNAT kayıtlarında başvurucunun kullandığı 0505....50 numaralı GSM hattının takılı olduğu 286.....26 IMEI numaralı cep telefonu cihazına takılarak kullanılmak suretiyle 17/10/2015-7/11/2015 tarihleri arasındaki dönemde ByLock programının internet erişiminde kullanılan IP numaraları ile bağlantı sağlandığının tespit edildiği bildirilmiştir. Diğer taraftan Bursa İl Emniyet Müdürlüğü tarafından başvurucu tarafından kullanıldığı tespit edilen ByLock

programına ilişkin kayda dair içeriklerin bulunamadığı bildirilmiştir.

12. Dördüncü celsede ise Cumhuriyet savcısının mütalaası doğrultusunda Mahkemece tanık M.Ç.nin dinlenmesinden vazgeçilmesine ve önceki beyanlarının okunmasıyla yetinilmesine karar verilmiştir. Ayrıca başvurucunun 2008 yılında açılan Bank Asya hesaplarına ilişkin 2012 yılından itibaren yapılan incelemeyi içeren bilirkişi raporu ile HTS kayıtları dosyaya gönderilmiştir. Aynı celsede Cumhuriyet savcısı tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebini içeren esas hakkındaki mütalaa sunulmuştur. Mahkeme mütalaaya karşı yazılı savunma sunmak üzere başvurucuya süre vermiştir.

13. Başvurucu celse arasında sunduğu yazılı savunmasında; ByLock kullanmadığını, CGNAT kayıtlarına göre 64 defa uygulamaya giriş yaptığına dair tespitin hatalı olabileceğini, teknik bir inceleme yapılması gerektiğini, mesaj içeriklerinin dosyada bulunmadığını, kullanıcı adının tespitinin gerektiğini ve örgütle herhangi bir bağlantısının bulunmadığını beyan etmiştir. Beşinci celsede Mahkeme başvurucunun ByLock kayıtlarına yönelik teknik inceleme talebi hakkında herhangi bir karar vermemiştir. Aynı celsede Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sabit kabul edilerek örgüt üyeliği suçundan alt sınırdan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararında; başvurucunun kullandığını beyan ettiği GSM hattı üzerinden birbiriyle uyumlu HTS ve CGNAT kayıtlarına göre ByLock kullandığının tespit edilmesi, kanun hükmünde kararname ile kapatılan örgütle bağlantılı Aktif Eğitim-Sen ve Karacabey Eğitim Gönüllüleri Derneği üyesi olması, tanık M.Ç.nin başvurucunun son döneme kadar sohbetlere katıldığı ve sohbet organize ettiğine dair beyanları ile 17/25 Aralık döneminden sonra Bank Asya hesabına para yatırmış olması hususlarına dayanılmıştır.

14. Başvurucu müdafii istinaf dilekçesinde verilen kararın hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

15. Başvurucunun istinaf talebi Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince (Daire) "...ByLock'un sanık [başvurucu] tarafından kullanıldığının dijital deliller olan HIS (CGNAT) kayıtları, HTS kayıtları, numara kullanan IMEI kayıtları üzerinde yapılan teknik araştırma neticesinde kesin olarak tespit edildiği" belirtilerek 27/6/2018 tarihinde esastan reddedilmiştir.

16. Başvurucu, temyiz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- ByLock kullanmadığını, içerik ve kullanıcı bilgilerinin araştırılmadığını ve ByLock kullandığına ilişkin teknik rapor alınmadığını belirtmiştir.

17. Yargıtay 3. Ceza Dairesi, istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını "...Toplanan deliller suçun sübuta erdiği hususunda vicdani kanaatin oluşması için yeterli olup şüpheye yer bırakmamış olması karşısında sanığın [başvurucu] ByLock kullandığına ilişkin ayrıntılı ByLock tespit değerlendirme raporunun beklenmemesinin sonuca etkili görülmediği[ni]..." belirterek 12/10/2022 tarihinde onamıştır.

18. Başvurucu, nihai hükmü 29/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 7/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamındaki bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, tanık sorgulama hakkı, gerekçeli karar hakkı, makul sürede yargılanma hakkı, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul

edilemez olduğuna ve anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, ByLock kullanmadığına ilişkin savunmalarının araştırılmasına yönelik olarak HTS ve CGNAT kayıtları üzerine bilirkişi incelemesi yapılmadığını beyan ederek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin esasen yargılama merciine ait olduğu, mevcut bir yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığı, delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemenin Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü şikâyetlerle benzer açıklamalarda bulunmuştur.

22. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri çerçevesinde incelenmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesi Esra Saraç Arslan ([GK], B. No: 2019/10514, 28/12/2022) başvurusunda ByLock deliline ilişkin veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasını değerlendirmiştir. Anılan başvuruda ilk derece mahkemesi, başvurucunun ByLock kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini reddetmiş ve ByLock sorgu sonucu raporu ile CGNAT kayıtlarına istinaden başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunu kabul ederek mahkûmiyet kararı vermiştir. Yargıtay, başvurucunun sulh ceza hâkimliğinde verdiği ve ByLock programını merakından dolayı indirdiği ancak kullanmadan sildiği yönündeki beyanına dayanarak ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı getirilmeden karar verilmesinin sonuca etkili olmadığını belirtmiş ve hükmü onamıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyete gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece Emniyet Müdürlüğü tarafından dosyaya sunulan sorgu sonucu raporunu ve CGNAT kayıtlarını dikkate almasının, tutuklu yargılanan başvurucunun bu tutanak ve kayıtların doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için talep ettiği bilirkişi incelemesinin yeterli bir inceleme/değerlendirme yapılmadan reddedilmesinin başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürdüğünü tespit etmiş ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Esra Saraç Arslan, §§ 55-60).

25. Somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller; CGNAT ve HTS verileri kapsamında başvurucunun ByLock programı kullanıcısı olması, sorgulayamadığı tanık M.Ç.nin başvurucunun örgütün sohbet toplantılarına katıldığına ve öğretmenler arasında lider konumda bulunduğuna dair beyanları, 2012 yılı sonrasına ait Bank Asya hesap hareketleri ile örgütle bağlantılı olduğu gerekçesiyle kapatılan sendika ve dernek üyeliklerinin bulunması olarak açıklanmıştır.

26. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin Bank Asya nezdindeki mutat bankacılık işlemleri örgütsel faaliyet veya örgüte yardım olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 5/3/2019 tarihli ve E.2018/6408, K.2019/1447; 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararları]. Bununla birlikte bu kişilerin örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemlerin örgüte üye olma suçu bakımından örgütsel faaliyet, tek başına ise örgüte yardım etme olarak kabul edilebileceği anlaşılmıştır [(Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/1/2019 tarihli ve E.2018/4959, K.2019/145 sayılı kararı]. Ancak sanığın örgüt liderinin talimatı ile işlem yaptığının kuşkuya yer bırakmayacak biçimde tespit edilmesi bakımından sanığın Bank Asya nezdindeki -2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere- hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin kayıtlar dosyaya celbedilip incelenerek, temin edilen kayıtlar üzerinde uzman bilirkişi raporu alınıp örgüt liderinin talimatından sonra bu talimat doğrultusunda katılım hesabı açma, döviz veya altın alma, para yatırma vb. işlemlerinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekir [(Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 18/5/2021 tarihli ve E.2019/2369, K.2021/3193 sayılı kararı].

27. Anayasa Mahkemesi Mustafa Özterzi ([GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019) kararında örgütsel amaçlarla yapıldığını gösteren somut olgular ortaya konulmadığı sürece yalnızca FETÖ/PDY'ye aidiyeti veya örgütle iltisakı, irtibatı belirlenen sivil toplum örgütüne üye olunmasının örgütsel bir ilişki bakımından kuvvetli suç belirtisi olarak kabulünü mümkün görmemiştir (Mustafa Özterzi, §§ 105, 106; aynı yöndeki değerlendirmeler için ayrıca bkz. Mustafa Açay [1. B.], B. No: 2016/66638, 3/7/2019, § 61; İlker Deniz Yücel [2. B.], B. No: 2017/16589, 28/5/2019, § 86; Murat Aksoy [GK], B. No: 2016/30112, 2/5/2019, § 79; Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 146; mahkûmiyet kararı yönünden benzer değerlendirmeler için ayrıca bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 17, 18, 57).

28. Gerekçeli karar içeriği, Yargıtay uygulaması ile tanık beyanının kapsamı gözönüne alındığında başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm edilmesinde dayanılan -tek olmasa da- belirleyici delilin ByLock kullanımı iddiasına ilişkin veriler olduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında ByLock kullanıcısı olduğu iddiasına itiraz etmiş; ByLock tespitine konu GSM hattının kendisine ait olduğunu ancak söz konusu programı kullanmadığını savunmuştur. Mahkeme, başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğu yönündeki kanaate kolluk birimleri tarafından düzenlenerek dosyaya sunulan ByLock Sorgu Sonucu Tutanağı ve GSM hattına ait CGNAT kayıtlarına istinaden varmıştır. Gerekçeli kararda CGNAT kayıtlarının başvurucu ve yargılamaya konu olay özelinde irdelendiğine ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

29. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından -somut olayda da olduğu gibi- sadece BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

30. Sonuç olarak ilk derece mahkemesinin mahkûmiyete gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden Emniyet Müdürlüğü tarafından dosyaya sunulan sorgu sonucu raporu ve CGNAT kayıtlarını dikkate alması karşısında yukarıda anılan Esra Saraç Arslan kararında açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

32. Başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden ulaşılan sonuç ve uygun görülen giderim gözetilerek makul sürede yargılanma hakkı dışında adil yargılanma hakkı kapsamındaki bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, tanık sorgulama hakkı, gerekçeli karar hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesine ilişkin diğer şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

33. Başvurucunun yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 2.000.000 TL manevi ve tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

37. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 8. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/170, K.2018/60) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, bylock deliline ilişkin kayıtlar üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Karacabey Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından FETÖ/PDY hakkında yürütülen soruşturma kapsamında şüpheli M.Ç., 2013-2016 yıllarında katıldığı sohbet toplantılarına o tarihte Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde öğretmen olan başvurucunun da katıldığını beyan etmiştir. Bunun üzerine başvurucu hakkında soruşturma başlatılmış ve soruşturma kapsamında ifadesi alınmıştır. Başvurucu ifadesinde, matematik öğretmeni olarak çalıştığını, Aktif Eğitim Sen ve Karacabey E.G. Derneği’ne üye olduğunu, 2016 yılına kadar Zaman Gazetesi aboneliğinin bulunduğunu, 2009 yılında konut kredisi kullanmak için Bank Asya hesabı açtığını, sohbete katılmadığını, talimat üzerine para yatırmadığını belirtmiştir. Başsavcılık başvurucu hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçundan iddianame düzenlemiş, Bursa 8. Ağır Ceza Mahkemesince iddianame kabul edilerek dava görülmeye başlanmıştır.

Bursa 8. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada mahkeme, başvurucunun kullandığı telefon hattına ilişkin BTK’dan CGNAT kayıtlarını istemiştir. Gönderilen kayıtlarda başvurucunun kullandığı 0505…nolu cep telefonu hattının….26 IMEI numaralı cep telefonuna takılarak 17.10.2015-07.11.2015 tarihleri arasında bylock programının internet erişiminde kullanılan IP numaraları ile bağlantı sağlandığı, İl Emniyet Müdürlüğü tarafından

ise bylock programının içerik bilgisinin bulunmadığı belirtilmiştir. Yine 2012 ve sonrası tarihlere ilişkin HTS kayıtları dosyaya gönderilmiştir. Yerel Mahkeme, HTS ve CGNAT kayıtları, başvurucunun Aktif Sen ve kapatılan Karacabey E.G. Derneğine üye olması, tanık M.Ç.'nin beyanları, Bank Asya hesap hareketlerini gerekçe göstererek başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkumiyetine karar vermiş, söz konusu karar İstinaf ve Yargıtay denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Yargıtay'ın istinaf talebinin esastan reddine ilişkin onama kararında, dosyadaki delillerin vicdani kanaatin oluşması için yeterli olduğu, bylock tespit değerlendirme raporunun beklenmemesinin sonuca etkili olmadığı belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda Millî Güvenlik Kurulu'nun (MGK) 20/7/2016 tarihli toplantısında darbe girişiminin değerlendirildiği, bu değerlendirmede darbe girişiminin FETÖ tarafından TSK içindeki mensupları vasıtasıyla başlatıldığı, bu örgütün kuruluş aşamasından itibaren etkisi altına aldığı eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, ticari kuruluşlar ve kamu görevlileri aracılığıyla milleti ve devleti kontrol altında tutmayı amaçladığı, yetkili makamlar tarafından yapılan çok sayıda sözlü ve yazılı açıklamada genel olarak, darbe teşebbüsünün Fetullah Gülen'in talimatı ile başlatıldığı ve onun onayladığı plan doğrultusunda TSK içinde yuvalanmış FETÖ/PDY mensupları, örgüt yöneticisi konumundaki kamu görevlileri, siviller ile polis ve jandarma içine sızmış FETÖ/PDY üyeleri tarafından icra edildiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin aynı kararında (Aydın Yavuz ve Diğerleri) yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; "i.FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalışmıştır. ii. FETÖ/PDY, bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirmiş ve bu kişiler yapılanmanın insan kaynağını oluşturmuştur…vii. FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyeleri, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürütmekte ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullanmaktadır…Gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulanmaktadır… viii. FETÖ/PDY'nin gerçek amacı devleti ele geçirmektir…" hususları belirtilmiştir. Buna göre örgütün, devleti ele geçirmeye yönelik kadrolaştığı, 15 Temmuz darbe girişiminde bulunduğu açık ve net bir şekilde sabittir.

Yerel mahkemece, FETÖ/PDY'nin yukarıda özetle bahsettiğimiz yapısı ve amaçları göz önünde tutularak, somut olayda soruşturma evresindeki tanık M.Ç.'nin ifadesi, başvurucunun kullandığı hat ve telefonun bylock bağlantısı, kapatılan sendika ve dernek üyelikleri ve Bank Asya hesabındaki hareketler gibi deliller değerlendirilerek başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, yerel mahkemelerin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel

mahkeme, somut olay bağlamında tanık ifadelerini ve dosyadaki diğer delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin gerekçesi incelendiğinde hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle, somut olayda Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

MEHMET SIDDIK FİDAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/109621 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/109621

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SIDDIK FİDAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/109621)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucular : Mehmet Sıddık FİDAN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : Ekli listenin (E) sütununda belirtilen vekiller

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. 2023/8769 numaralı dosyada başvurucu ayrıca taşınmazına kamulaştırma yapılmadan el atılması ve mahkeme kararının icra edilmemesi nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Komisyon tarafından 2023/8769 numaralı başvurunun 2023/7839 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2023/7839 numaralı bireysel başvuru üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

3. 2023/9205 numaralı bireysel başvuru dosyasında Maviş Kökçeoğlu'nun 22/2/2023 tarihinde vefatı üzerine mirasçıları başvuruya katılma talebinde bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

4. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvuruların 2022/109621 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. 2023/8769 Numaralı Başvuru Yönünden Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu ([1. B.], B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler ([2. B.], B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymadığı belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. 2023/8769 Numaralı Başvuru Yönünden Mahkeme Kararının İcra Edilmemesi Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle yapılan başvurular ile yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda

açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

11. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

12. Başvurulardan 2023/8769 yönünden; kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucu İrfan Ayaz'a net 34.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

13. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybetmesi nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından diğer tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. 2023/8769 numaralı başvuru yönünden kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. 2023/8769 numaralı başvuru yönünden mahkeme kararının icra edilmemesine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. 2023/8769 numaralı başvuru yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle İHLAL

EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (H) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen net 34.000 TL manevi tazminatın başvurucu İrfan Ayaz'a ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ekli listenin (D) sütununda belirtilen başvuru harçlarının ekli listede gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE, ekli listenin (F) sütununda yer alan vekâlet ücretinin ekli listede gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET KURT VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/43375 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/43375

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KURT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/43375)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucular : Ahmet KURT ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Zeynep DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Komisyon, başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne ve ekli listenin (B) sütununda bulunan başvuruların 2023/43375 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu ([1. B.], B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler ([2. B.], B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculara taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız

el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymadığı belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

9. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybetmesi nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan

ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından diğer tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (H) sütununda gösterilen mahkemeye GÖNDERİLMESİNE,

D. Ekli listenin (G) sütununda belirtilen net 34.000 TL manevi tazminatın başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ekli listenin (F) sütununda yer alan vekâlet ücretinin tabloda gösterildiği şekliyle başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASUMAN KESKİN

B. No: 2020/25811 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25811

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASUMAN KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25811)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Gökhan SÖNMEZ

Başvurucu : Asuman KESKİN

Vekili : Av. Pınar Nur YALÇIN ÖZEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tapu iptal ve tescil davasına konu taşınmaz üzerindeki ihtiyati tedbirin uzun süredir devam etmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu aleyhine 12/3/2012 tarihinde Bakırköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davası açılmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesince 19/3/2012 tarihinde dava konusu taşınmaz üzerine üçüncü kişilere devir ve temlikini önler nitelikte ihtiyati tedbir şerhi konulmuştur.

3. Asliye Hukuk Mahkemesi 17/5/2013 tarihinde davanın kabulü ile başvurucu adına kayıtlı taşınmazın tapu kaydının iptaline karar vermiş; anılan karar Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin (Daire) 24/3/2015 tarihli kararı ile bozulmuştur. Bozma kararına uyan Asliye Hukuk Mahkemesince verilen davanın reddi yönündeki kararın 1/6/2020 tarihinde Dairece onanmasına karar verilmiştir. Karar, taraflar karar düzeltme yoluna başvurmadığından 8/9/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvuru 4/8/2020 tarihinde yapılmıştır.

5. Taşınmaz üzerindeki ihtiyati tedbir 5/4/2022 tarihinde tapu sicilinden terkin edilmiştir.

6. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, dava konusu taşınmaz üzerindeki ihtiyati tedbirin uzun süredir devam ettiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin ([2. B.], B. No: 2015/7044, 23/1/2019), İbrahim Geçer ([1. B.], B. No: 2014/19056, 19/2/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda 19/3/2012 tarihinde Asliye Hukuk Mahkemesi kararıyla konulan ihtiyati tedbirin 5/4/2022 tarihinde tapu sicilinden terkin edildiği görülmüştür. Yaklaşık on yılı aşkın süredir devam eden ihtiyati tedbirin, süresi itibarıyla orantılı olmadığı anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

11. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL

EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bakırköy 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/323, K.2016/401) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURETTİN DEMİR

B. No: 2020/26965 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26965

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURETTİN DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26965)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Nurettin DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltındaki şüpheliye kolluk görevlilerince fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığı iddiasıyla yapılan şikâyet hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Pararel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu gerekçesiyle 23/1/2017 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış ve 3/2/2017 tarihinde tutuklanmıştır (15 Temmuz darbe girişimine ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017).

3. Başvurucu 11/6/2019 tarihinde gözaltında kötü muamele gördüğü iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu şikâyetinde özetle gözaltında tutulduğu on bir günlük süre boyunca kendisine fiziksel ve psikolojik işkence uygulandığını, gözaltındaki tutulma koşulları nedeniyle rahatsızlandığını, götürüldüğü hastanede yapılan muayenesi sonucunda tedavi amacıyla ilaç reçete edildiğini ifade ederek tutulduğu nezarethanede görevli olan polis memurlarından şikâyetçi olduğunu, gözaltında birlikte tutulduğu kişilerin dinlenilmesini ve kamera kayıtlarının incelenmesini talep ettiğini belirtmiştir.

4. Başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak İstanbul Valiliğince gerçekleştirilen disiplin

soruşturması sonucunda 24/9/2019 tarihli kararla başvurucunun iddialarını somut delillere dayandırmadığı, beyanı dışında herhangi bir bilgi ve belgeye yer vermediği, bununla birlikte başvurucunun yakalanma anında kendisini Mehmet Işık olarak tanıttığı, bu nedenlerle başvurucunun beyanlarına itibar edilmediği belirtilerek olayda disiplin suçu oluşturan bir eylem bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

5. Başvurucu hakkında 23/1/2017 tarihinde düzenlenen gözaltına giriş genel adli muayene raporunda başvurucunun gözaltına alınırken fiziksel travmaya maruz kalmadığı, fiziksel yakınması olmadığını ifade ettiği, başvurucunun bilgilendirilerek ve onamı alınarak yapılan haricî muayenesinde yeni travmatik lezyon saptanmadığı belirtilmiştir. Aynı şekilde başvurucu hakkında 3/2/2017 tarihinde düzenlenen gözaltı çıkış raporunda da başvurucunun gözaltı süresi boyunca fiziksel travmaya maruz kalmadığı, bilinen bir rahatsızlığı olmadığı, o anda fiziksel bir yakınması bulunmadığı, vücudunda yeni gelişmiş haricî travmatik lezyon, belirgin bir psikopatolojik bulgu saptanmadığı açıklanmıştır.

6. Soruşturma dosyasındaki belgelerden başvurucunun gözaltındayken müdafii ile görüşme yapabildiği ve tutuklanmasına karar veren sulh ceza hâkimliği önünde yaptığı savunmasında başvuruya konu ettiği kötü muamele iddiasını ileri sürmediği anlaşılmıştır.

7. Başsavcılık, başvurucunun şikâyet dilekçesinde ismini verdiği, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık Suçlarıyla Mücadele Şube Müdürü olan O.Ç.nin şüpheli sıfatıyla ifadesini almıştır. O.Ç. ifadesinde suçlamaları kabul etmemiştir.

8. Başsavcılık 25/7/2016 tarihli ve 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (668 sayılı KHK) 37. maddesi gereğince ilgili kamu görevlileri hakkında soruşturma ve kovuşturma olanağı bulunmadığı gerekçesiyle 19/2/2020 tarihinde soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvurucunun karara yaptığı itiraz sulh ceza hâkimliğince 23/4/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 19/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 16/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, başvurucunun tutulma koşullarının insan onuruna yakışmadığına dair itirazı yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi, sağlık hizmetlerine erişemediğine dair itirazı yönünden kötü muamele yasağı ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna, kamu görevlilerinin kötü muamele niteliğinde eylemlerde bulunduklarına dair şikâyet yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasının ise kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu, gözaltı sürecinde kötü muameleye maruz kalması ve şikâyeti hakkında Başsavcılıkça gerekçesiz karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile hak arama hürriyetinin ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun gözaltına alınmasından uzun bir süre geçtikten sonra kötü muamele iddiasında bulunduğu, ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. Kötü muameleye maruz kalmaları nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişiler; ispat külfetinin devlete geçtiği durumlar hariç olmak üzere kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceğini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar, kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan ve dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddiaların güçlü bir dayanak ile birlikte yetkili merciiler nezdinde dile getirilmemesi hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek mümkün değildir (Beyza Metin [1. B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

14. Somut olayda başvurucu gözaltındayken kötü muameleye maruz kaldığını ileri sürmesine rağmen hem gözaltı giriş hem de gözaltı çıkış raporlarında başvurucuda herhangi bir fiziksel şiddet izi tespit edilemediği gibi başvurucunun fiziksel bir yakınması olmadığını da belirttiği görülmüştür. Başvurucunun gözaltındayken müdafii ile görüştüğü ve sorgusunu takiben tutuklandığı, bu aşamada da kötü muamele iddiasını ileri sürmediği anlaşılmıştır. Süreç içinde herhangi bir endişe ya da korku duyduğundan bahsetmeyen başvurucu, şikâyette bulunmak için niçin yaklaşık 2 yıl 4 ay beklediği hususunda da açıklama yapmamıştır. Bu sebeple başvurucunun iddiaları savunulabilir nitelikte olmayıp soruşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verilmesi kötü muamele yasağı yönünden sorun teşkil etmemektedir.

15. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.O.

B. No: 2020/27598 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/27598

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.O. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/27598)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucu : S.O.

Vekili : Av. Yusuf ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların hukuka aykırı şekilde elde edilmesi, mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak bu verilere dayanılması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, beyanları mahkûmiyete esas alınan tanığın duruşmada sorgulanamaması nedeniyle de tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 1989 doğumlu olan başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde astsubay olarak görev yapmaktayken 7/11/2019 tarihinde meslekten çıkarılmıştır.

3. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) hakkında Ağrı Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma talebiyle ifade veren şüpheliler M.Ç. ve M.G. başvurucu hakkında da açıklamalarda bulunmuştur. Bu bağlamda M.Ç. ifadesinde aynı dönemde astsubay olarak görev yapması nedeniyle tanıdığı başvurucunun örgüt tarafından düzenlenen sohbet isimli toplantılara katıldığını, kod ismini hatırlamadığını ancak bir kod

isminin bulunduğundan emin olduğunu belirtmiştir. Diğer şüpheli M.G. ise ifadesinde örgüte ait öğrenci evlerinde tanıştığı başvurucunun örgüt toplantılarına katılarak örgüte himmet adı altında para verdiğini ve kendisini de örgüt sohbetlerine çağırdığını ifade etmiştir.

4. Ağrı Cumhuriyet Başsavcılığınca aynı dosya kapsamında başvurucu hakkında da silahlı terör örgütü üyeliği suçundan soruşturma başlatılmış ancak yetkisizlik gerekçesiyle soruşturma dosyasının Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmesine 12/3/2018 tarihinde karar verilmiştir.

5. Soruşturma kapsamında Başsavcılık, başvurucunun kullanımındaki GSM hattının telekomünikasyon yoluyla gerçekleşen iletişiminin tespitine ilişkin olarak ilgili sulh ceza hâkimliğinden talepte bulunmuştur. Şırnak Sulh Ceza Hâkimliği talebi kabul ederek başvurucunun kullanımındaki GSM hattının belirlenen tarih aralığındaki HTS kaydının ilgili kurumdan getirtilmesine 15/5/2018 tarihinde karar vermiştir. Bu karar üzerine Başsavcılık aynı tarihte Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) müzekkere yazarak başvurucunun kullanımındaki GSM hattının HTS kaydının gönderilmesini talep etmiştir. BTK'dan gönderilen HTS kayıtları kolluk görevlilerince analiz edilerek HTS analiz raporu hazırlanmıştır. Anılan raporda başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan haklarında soruşturma yürütülen askerler M.Ç., M.G. ve B.M.Y. ile 5/5/2013-10/12/2014 tarihleri arasında birçok kez irtibat kurduğuna yönelik tespite yer verilmiştir.

6. Soruşturma sonucunda başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 23/6/2018 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapısı ve örgütün kullandığı haberleşme araçları hakkında genel bilgilere yer verildikten sonra tanık beyanlarına atıf yapılarak başvurucunun örgütün sınava hazırlık evlerinde kaldığı, kod ismi kullandığı, örgüt toplantılarına katıldığı ve örgüte maddi yardımda bulunduğu gerekçesiyle atılı suçu işlediği iddia edilmiştir. Ayrıca başvurucunun adına kayıtlı olan 537 ... 46 numaralı GSM hattı üzerinden FETÖ/PDY'ye üye olma suçlamasıyla haklarında kamu davası açılan kişilerle çok sayıda telefon görüşmesi yaptığını gösteren HTS analiz raporuna da delil olarak yer verilmiştir.

7. Şırnak 1. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2018/392 sayılı dosyası üzerinden görülen yargılamada 29/6/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda tanıklar M.Ç., M.G. ve B.M.Y.nin beyanının tespiti için ilgili mahkemelere talimat yazısı yazılmasına ve duruşmanın ilk celsesinin 13/9/2018 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

8. Örgüt hiyerarşisi içinde üst konumdaki kişilerin örgüt içi iletişimi sağlamak amacıyla örgütün askerî mahrem yapılanmasında yer alan ve örgütte kendilerinden alt konumdaki kişileri ankesörlü/kontörlü sabit hatlardan aradıkları yönünde bilgilere ulaşılması üzerine örgütün askerî mahrem yapılanmasının deşifre edilmesi amacıyla Türkiye genelinde farklı Cumhuriyet başsavcılıklarınca soruşturmalar başlatılmıştır. Bu bağlamda Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir soruşturma kapsamında Çanakkale'deki ankesörlü hatlara ait olup 1/1/2012-17/10/2017 tarihleri arasındaki telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimlerin tespit edilmesi için ilgili hâkimlikten talepte bulunulmuştur. Bunun üzerine anılan tarih aralığındaki iletişimin tespiti yönünde Çanakkale Sulh Ceza Hâkimliğince karar verilmiştir. Bu karara dayalı olarak BTK'dan elde edilen verilerin kolluk birimlerince analiz edilmesi sonucunda düzenlenen 1/2/2019 tarihli HTS Araştırma ve Tespit Tutanağı'nda, başvurucunun bir süre görev yaptığı Çanakkale'de bulunan ankesörlü telefonlardan kendisi

gibi asker kişilerle ardışık olarak arandığı tespitine yer verilmiş; ardışık olduğu tespit edilen bu aramalara ait tarih ve saat bilgileri detaylı şekilde açıklanmıştır.

9. Kolluk birimlerince düzenlenen 1/2/2019 tarihli HTS Araştırma ve Tespit Tutanağı'na göre Çanakkale'deki ankesörlü hatlardan başvurucunun kullanımındaki 537 ... 46 numaralı GSM hattına 14/7/2014-19/9/2015 tarihleri arasında 23 arama yapıldığı, bu aramaların Kara Kuvvetleri Komutanlığında asker olarak görev yaptıkları anlaşılan Y.M.A., R.K., E.P., M.B., E.K., H.D., S.A., A.S.O., M.B. ve F.G. ile ardışık aranma şeklinde olduğu belirtilmiştir. Tutanakta ayrıca başvurucunun kullanımındaki 537 ... 46 numaralı GSM hattının son iki rakamının 10 sayısına tamamlanması suretiyle oluşturulan 537 ... 64 numaralı hattın 14/10/2014 tarihinde arandığı, bu durumun kimliği belirlenemeyen mahrem sorumlu tarafından başvurucunun GSM numarasının şifreli olarak kaydedildiğini gösterdiği belirtilmiştir.

10. Bahsi geçen HTS Tutanağı'na dayanılarak Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılmış ancak başvurucunun aynı suçtan Mahkemenin E.2018/392 sayılı dosyasında yargılandığı anlaşıldığından yetkisizlik kararı verilerek soruşturma dosyası, gereğinin yapılması için Başsavcılığa gönderilmiştir.

11. Başsavcılık, başvurucunun kullanımındaki GSM hattının çeşitli ankesörlü/sabit hatlardan ardışık ve şifreli şekilde arandığına dair söz konusu tespitler üzerine başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 15/8/2018 ve 27/2/2019 tarihlerinde yeni iddianameler düzenlemiş ve bu iddianamelerin Mahkemenin derdest durumda olan E.2018/392 sayılı dosyasında birleştirilmesi talebinde bulunmuştur. Birleştirme talepleri Mahkemece kabul edilerek yargılamaya devam edilmiştir.

12. Duruşmanın 13/9/2018 tarihli birinci celsesinde tanık M.G.nin talimatla alınan beyanı okunmuştur. Tanık M.G. 12/7/2018 tarihinde istinabe mahkemesince alınan beyanında başvurucuyla örgüte ait bir evde tanıştıklarını, birlikte astsubay okuluna başladıklarını, bu dönemde örgüt tarafından düzenlenen bazı toplantılara başvurucuyla katıldıklarını ifade etmiştir. Başvurucu, tanık beyanına karşı savunmasında aleyhe hususları kabul etmediğini belirtmiştir.

13. Tanık B.M.Y.nin 9/1/2019 tarihinde istinabe mahkemesince alınan beyanı, duruşmanın 11/1/2019 tarihli üçüncü celsesinde okunmuştur. Tanık B.M.Y. istinabe mahkemesince alınan beyanında M.G., M.Ç. ve başvurucu ile birlikte örgüte ait Sefaköy'de bir evde bulunduklarını, 2013-2014 yılları arasında Balıkesir Astsubay Okulundan devre arkadaşı olduklarını, mahrem sorumlular tarafından sabit hatlardan arandıklarını ve toplantılara çağrıldıklarını ifade etmiştir. Başvurucu; tanık beyanına karşı yaptığı savunmada aleyhe hususları kabul etmediğini, tanık beyanlarında isimleri geçen kişilerle aynı evde kalmadıklarını ileri sürmüştür.

14. Mahkeme 1/2/2019 tarihli HTS Araştırma ve Tespit Tutanağı'na göre başvurucu ile ardışık olarak arandıkları tespit edilen Y.M.A., E.P., R.K., A.S.O., M.B., E.K., H.D. ve S.A.nın tanık sıfatıyla dinlenilmesine 28/3/2019 tarihinde karar vermiştir.

15. Başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu duruşmanın 16/5/2019 tarihli son celsesinde tanıklar S.A., A.S.O., E.K., Y.M.A. ve H.D.nin beyanları Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığı ile alınmıştır. Tanıklar A.S.O., E.K. ve H.D. beyanlarında astsubay olarak görev yaptıkları dönemde örgüt mensupları tarafından sabit hatlardan arandıklarını

belirtmiştir. Mahkeme, mevcut delil durumunu dikkate alarak dinlenilmeyen diğer tanıklar E.P., R.K., M.B. ve M.Ç.nin dinlenilmesinden vazgeçilmesine karar vermiştir. Aynı celsede esas hakkındaki mütalaa dosyaya sunulmuştur.

16. Mahkeme, başvurucunun tanık beyanlarına ve esas hakkındaki mütalaaya karşı savunmasını aldıktan sonra hükmü açıklayarak atılı suçtan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; gerekçeli kararda başvurucunun örgüte ait evlerde kalarak örgüt toplantılarına katıldığı yönündeki tanık beyanlarına ve ankesörlü/sabit hatlardan ardışık ve şifreli şekilde arandığına ilişkin tespite delil olarak dayanmıştır.

17. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...[S]anığın son olarak astsubay olarak görev yaptığı, talimatla ifadesi alınan [B.M.Y.nin] beyanında özetle 'sanık ile 2013-2014 yıllarında Balıkesir Astsubay Okulunda eğitim gördüklerini, mülakatı kazandıktan sonra Yasin kod isimli örgüt mensubunun kendisini [başvurucu S.O.], [M.G.] ve [M.Ç.] ile tanıştırdığını, Astsubay Okuluna başladıktan sonra Yasin kod isimli şahsın kendilerini bir eve çağırdığını, kendilerine kod ismi verdiğini, örgüt mensuplarının sabit numaralardan kendilerini aradığını, Yasin kod isimli örgüt mensubunun Taha kod isimli örgüt mensubuyla tanıştırdığını, Taha kod isimli örgüt mensubu ile görüştüklerini, sanığında bu toplantılarda bulunduğunu' ifade ettiği, talimatla ifadesi alınan [M.G.nin] beyanında özetle 'sanık ile Balıkesir ilinde birlikte eğitim gördüklerini, [S.O.], [B.M.Y.] ve [M.Ç.] ile birlikte örgüt ile irtibatlı sohbet toplantılarına katıldıklarını, ankesörlü hatlardan arandığını, [M.Ç.nin] kendilerini sürekli Antalya'ya çağırdığını, [S.O.nun] bir kez Antalya'ya gittiğini, burada himmet parası verdiğini kendisine söylediğini, piyade okulunda [S.O.] ile birlikte kaldıklarını, örgüt mensuplarını burada da kendilerini toplantıya çağırdığını, bir iki kez toplantıya katıldıklarını' ifade ettiği,

....

Tüm aramalara rağmen ulaşılamayan [M.Ç.nin] soruşturma aşamasındaki beyanında özetle 'sanık [S.O.nun] Balıkesir Astsubay Okulunda Talha kod isimli örgüt mensubunun sorumluluğunda düzenlenen sohbetlere katıldığını, mezun olduktan sonra Tuzla Piyade Okulunda bulundukları dönemde sanık ile birlikte örgüt evinde kaldıklarını' ifade ettiği, tanık [M.] mahkememizce dinlenilememiş ise de, diğer tanık beyanları ve dosya kapsamı ile uyumlu soruşturma aşamasındaki beyanlarına mahkememizce itibar edildiği, sanığın açık kimlik bilgileri tespit edilemeyen örgüt mensupları tarafından sabit hatlardan arandığı, bu kapsamda sanığın aynı suçtan yargılamaları devam eden ve bir kısmı etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanan [B.M.Y.], [M.G.], [Y.M.A.], [E.P.], [R.K.], [A.S.O.], [M.B.], [E.K.], [H.D.], [S.A.] isimli asker şahıslar ile birlikte 2014-2015 yılları içerisinde birden fazla kez ardışık olarak arandığı, sanığın bu şekilde örgütsel gizliliği sağlamak ve deşifre olmayı engellemek amacıyla örgüt abisi ile sabit hat üzerinden irtibat kurup örgüt içi iletişim sağladığı, mahkememizce ifadesi alınan ve sanık ile ardışık olarak aranan tanıklardan [E.K.nin] beyanında 'Astsubay Kıdemli Çavuş olarak görev yaptığını, 0544 ... 44 nolu telefon hattını kullandığını, Habib ve Esat kod isimli örgüt mensupları tarafından Çanakkale ilinde ankesörlü hatlardan arandığını', [A.S.O.nun] beyanında 'Astsubay Kıdemli Çavuş olarak görev yaptığını, 0554 ... 72 nolu telefon hattını kullandığını, Esat kod isimli örgüt mensubu tarafından Çanakkale ilinde ankesörlü hatlardan arandığını' ifade ettikleri, FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün Türk Silahlı Kuvvetleri içerisinde diğer kurumlardaki yapılanması nazara alındığında bir nevi hücre tipi örgütlenme yapısına gittiği, TSK içerisindeki mahrem yapılanmaya çok önem verdiği, bu kapsamda mahrem yapı içerisinde faaliyet yürüten

askerlerin deşifre olmaması için en üst seviyede gizlilik ve tedbir kuralları uyguladığı, mahrem abilerin asker olan örgüt üyeleri ile birebir ilgilendiği, bu şahıslar dışında diğer örgüt üyelerinin birbirlerini tanımadığı, bu tip dosyalarda tanık beyanlarından başka herhangi bir delil elde etmenin çok zor olduğu, bu hususlar gözönünde bulundurulduğunda tanıkların aşamalarda vermiş oldukları beyan ve teşhislerin tutarlı olduğu, dosya kapsamı ve örgütün bilinen yapısı ile uyumlu olduğu, sanık ile tanıkların arasında husumet bulunmadığı, sanığa iftira atmalarını gerektirecek bir sebebin olmadığı, bu nedenle tanıkların beyanına itibar edildiği, her ne kadar sanık üzerine atılı suçlamayı kabul etmemiş ise de; tanık beyanına üstünlük tanınarak sanığın kendisini suçtan kurtarmaya yönelik beyanına itibar edilmediği, tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile irtibatlı ve iltisaklı olup bu örgüte üye olduğu, örgüt üyeleri ile organik bağ içerisinde bulunduğu... [anlaşılmıştır.]"

18. Başvurucu, istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- hukuka aykırı delillerin hükme esas alındığını ve tanıkların Mahkeme huzurunda dinlenmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

19. Başvurucu 20/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Ankesörlü/Kontörlü Sabit Hatlarla (Telefonlarla) Kurulan İletişimin Tespiti Sonucunda Elde Edilen Veriler Yönünden Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda öngörülen usul hükümlerine uyulmaksızın ankesörlü/sabit hatların HTS kayıtlarının getirtilmesi yönünde karar alınması nedeniyle bu delilin hükme esas alınamayacağını ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ankesörlü/kontörlü sabit telefonlar üzerinden yapılan ardışık ve periyodik aramanın teknik özelliklerinin, delil niteliğinin ve hukuka uygunluğunun (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesi ve Ceza Genel Kurulunca değerlendirildiği kararlara yer verilmiş; başvurucunun yargılama sürecinde aleyhine deliller hakkında bilgi sahibi olduğu ve bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulduğu, kendi delillerini ve iddialarını sunabildiği, uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının yargı merciileri tarafından dinlendiği ve kararın gerekçesinde delillerin değerlendirilmesine ilişkin bariz takdir hatası bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, başvuru formunda belirttiği hususları tekrar etmiştir.

23. Somut olayda Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığı, FETÖ/PDY'nin il genelinde askerî yapılanmasına ilişkin oluşturduğu örgütsel organizasyon içinde yer alan kişilerin deşifre olmalarını önlemek amacıyla kendi aralarında ankesörlü/sabit hatlar aracılığıyla iletişim kurduklarına dair veriler elde etmiştir. Bu verilere göre örgütün ve askerî yapılanmaya mensup kişilerin bu yöntemle iletişim kurduğuna dair şüphe üzerine soruşturmanın başladığı tarihten geriye dönük olarak Çanakkale genelinde faaliyette olan ankesörlü/kontörlü sabit hatlar aracılığıyla (telekomünikasyon yoluyla) kurulan iletişimin

tespiti için Çanakkale Sulh Ceza Hâkimliğinden 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca talepte bulunmuştur. Bu talep doğrultusunda verilen Çanakkale Sulh Ceza Hâkimliği kararı üzerine anılan sabit hatların HTS kayıtları BTK aracılığıyla getirtilmiş ve bu kayıtlar kolluk birimleri tarafından analiz edilmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak ([GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023) kararında ankesörlü veya sabit hatlar aracılığıyla kurulan iletişimlerin örgütsel boyutuna ve bu iletişimlere konu HTS kayıtlarının hukuka uygun delil olup olmadığının değerlendirilmesine yönelik ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi bu kararda Yargıtayın birçok kararında ankesörlü/kontörlü sabit hatlara ilişkin HTS kayıtlarının bir delil olarak elde ediliş yönteminin hukuka uygun olduğuna dair değerlendirmelerde bulunduğunu da belirterek başsavcılık, hâkimlik kararı doğrultusunda ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla yapılan iletişime dair BTK'dan HTS kayıtlarının getirtilmesinin ve bu kayıtlar üzerinde şüpheli olabilecek kişilerin tespiti amacıyla kolluk birimlerine teknik analiz yaptırılmasının bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren uygulama olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir (Murat Albayrak, §§ 67, 68, 102-108). Başvurucunun bu yöndeki itirazları dikkate alındığında anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Tespitine İlişkin Kayıtların Mahkûmiyet Kararında Önemli Bir Delil Olarak Kullanılamayacağı Yönünden Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu; hakkında verilen mahkûmiyet kararında HTS kayıtlarının önemli ağırlıkta delil olarak kullanılmasının hukuka aykırı olduğunu, bu kayıtlara konu görüşme içeriklerinin belli olmadığını, HTS kayıtlarına yansıyan aramaların örgütsel iletişime uygun yapıldığına dair kabulün varsayıma dayandığını ve bu görüşmelerde kendisini arayan kişinin dahi tespit edilmediğini ileri sürmüştür.

27. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 41, 42).

28. Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak kararında başvurucunun bu başlık altındaki iddialarına benzer şikâyetleri ayrıntılı olarak incelemiş ve telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların -anılan karara konu olaydaki hâliyle- mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşmıştır (Murat Albayrak, §§ 121-147).

29. Yargıtay, kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen

araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (Murat Albayrak, § 131).

30. Yargıtay kararlarında, anılan iletişim yönteminin örgütsel boyutuna dair yapılan açıklamalar doğrultusunda FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına mensup kişilerin birbirleriyle gizlilik içerisinde iletişimi sağlamak amacıyla bu yöntemi kullandıkları değerlendirilmiştir. Yargıtay içtihatlarında sonuç olarak bir askerî personelin örgütün gizlilik ve deşifre olmamak kuralına riayetle örgütün talimatı ile ve örgütsel irtibatı sağlamak maksadıyla kamuya açık ve birbirinden bağımsız market, büfe, kırtasiye, lokanta vb. işletmelerde kurulu bulunan, ücret karşılığı kullanılan sabit hat veya ankesörlü hatlar ile mahrem imam tarafından arandığının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak somut olgu ve teknik verilerle tespit edilmesi ve yargılama yapan mahkemenin de tam bir vicdani kanaate ulaşması hâlinde bu verilerin (HTS kayıtlarının) kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olduğu kabul edilmiştir (Murat Albayrak, § 127).

31. Bu bağlamda anılan kararlarda örgütün söz konusu iletişim yöntemine dair uyguladığı tedbir kuralları dikkate alınarak kolluk makamlarınca söz konusu hatlarla ilgili olarak kişiselleştirilmiş ayrıntılı analiz raporu düzenlenmesinin önemine vurgu yapılmıştır. Bunun yanı sıra BTK'dan baz istasyonlarını ve "0" saniyeli çağrıları da kapsayan HTS kayıtlarının getirtilmesi, bu yöntemle arandığı tespit edilen kişilerin görev yaptıkları diğer şehirlerde de aynı yöntemle aranıp aranmadığına dair analiz raporu düzenlenmesi, mahrem yapılanmaya yönelik adli işlemler kapsamında haklarında soruşturma veya kovuşturma bulunan kişiler arasında itiraflarda bulunanların beyanlarının temin edilmesi ve gerektiğinde bu kişilerin de tanık sıfatıyla ifadelerinin alınması gerektiği değerlendirilmiştir (Murat Albayrak, § 132).

32. Somut olayda başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararı incelendiğinde Mahkemenin başvurucunun Çanakkale'de bulunan ankesörlü/kontörlü sabit hatlar üzerinden örgütün kullandığı iletişim yöntemlerine uygun olarak aranmasını örgütle bağlantısını gösteren bir delil olarak değerlendirdiği görülmüştür. Mahkeme, bu değerlendirmeyi yaparken anılan yapılanmanın iletişim yönteminde tedbir adı altında uyguladığı kurallara dair Türkiye genelindeki adli işlemler sonucunda elde edilen delilleri dikkate almak suretiyle söz konusu hatlar ile başvurucuya ait GSM hattına ait HTS kayıtlarının karşılaştırmalı analizi üzerine hazırlanan 1/2/2019 tarihli HTS Araştırma ve Tespit Tutanağı'na dayanmıştır. Kullanım şekli ve teknik özellikleri itibarıyla FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanması mensuplarınca örgütsel iletişimde gizliliği sağlamak amacıyla kullanılan bu iletişim yöntemine ilişkin verilerin terör örgütüne üye olma suçu açısından mahkûmiyete dayanak alınması, adil yargılanma hakkı kapsamındaki usul güvencelerini tamamen etkisiz hâle getiren ve açıkça keyfî bir uygulama olarak değerlendirilemez.

33. Diğer yandan muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların (Murat Albayrak, §§ 73, 74) somut olayda da yerine getirildiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda Mahkeme, aralarında başvurucunun da bulunduğu askerî personel hakkında başlatılan soruşturma sırasında bu yapılanmanın işleyişine ve söz konusu aramaların örgütsel iletişimi sağlamak amacıyla sorumlu imamlar tarafından yapıldığına dair beyanlarda bulunan şüphelilerin bu yöndeki ifadelerinin de HTS kayıtlarının analizi üzerine ulaşılan sonucu doğruladığını değerlendirmiştir. Mahkeme, başvurucu ile ardışık olarak arandıkları tespit edilen bu kişilerden bazılarını SEGBİS aracılığı ile dinlemiş ve başvurucuya tanıklara soru sorma imkânı tanımıştır. Ayrıca tanıklar M.Ç., M.G. ve B.M.Y.nin

başvurucu ile birlikte 2013-2014 yıllarında örgüte ait evlerde kaldıkları, örgüte himmet adı altında maddi yardımda bulundukları, kod isim kullandıkları yönündeki suçlayıcı beyanlarının da yine bu analizlere uygun olduğu ve başvurucunun önceden olduğu gibi bu aramalar sonucunda meslek hayatı süresince de aramaların amacına uygun olarak örgütsel toplantılara katılmaya devam ettiğine dair kabulü desteklediğini dikkate almıştır (bkz. § 17).

34. Başvurucu; kendi adına kayıtlı GSM hattını ankesörlü/sabit hattan aradığı kabul edilen mahrem sorumlunun tespiti için ilgili büfe ve benzeri yerlerdeki kamera kayıtlarının getirtilmesi gerektiği hâlde eksik inceleme ve varsayıma dayalı olarak karar verildiğini, ayrıca beyanları hükme esas alınan tanıkların huzurda dinlenmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Başvurucunun duruşma sırasında bahsi geçen kamera kayıtlarının getirtilmesi ve silahların eşitliği ile çelişmeli yargılama ilkelerinin gereğinin yerine getirilmesi yönünde bir itirazda bulunup bulunmadığına veya bir talepte bulunduysa da başvurucu, Mahkemenin bu konudaki değerlendirmesinin hangi yönde olduğuna dair herhangi bir veri sunmamıştır. Kaldı ki Mahkeme, başvurucu ile aynı ilde görev yaptıkları dönemde ankesörlü telefonlardan mahrem sorumlular tarafından ardışık olarak arandıkları tespit edilen bir kısım tanığı SEGBİS aracılığı ile dinleyerek başvurucuya bu tanıkları sorgulama imkânı sunmuştur. Dolayısıyla FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına mensup sorumlu mahrem imamlar tarafından ankesörlü/kontörlü sabit hatlar üzerinden aranarak başvurucuyla telekomünikasyon yoluyla ve örgütsel haberleşme amacıyla iletişim kurulduğuna dair teknik analizlere konu edilen HTS kayıtlarının mahkûmiyet kararında önemli ağırlıkta delil olarak kullanılması sonucunda açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılmadığı, adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai bir durumun bulunmadığı değerlendirilmiştir.

35. Somut olayda Murat Albayrak kararında yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında önemli ağırlıkta delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığı anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucu, tanıkların talimatla dinlenmeleri nedeniyle onlara soru soramadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun iddialarının niteliği itibarıyla adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden inceleme yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

39. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya

sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

40. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, istinabe mahkemesince beyanları alınan ve bu beyanları delil olarak kabul edilen tanıkların duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedeni olup olmadığıdır. Somut olayda Mahkeme, beyanları talimatla alınan tanıkların huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. Duruşma tutanağı ve gerekçeli karardan tanıkların duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

41. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır. Somut olayda Mahkeme 1/2/2019 tarihli HTS Araştırma ve Tespit Tutanağı'na göre başvurucunun ankesörlü/sabit hatlardan ardışık ve şifreli şekilde arandığına ilişkin tespite ve bir kısmı duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Gerekçeli karar içeriğinden Mahkemenin -duruşmada sorgulanamayan tanıkların beyanları dışında- anılan tanıklarla başvurucu arasında kurulan iletişim kayıtlarına, başvurucunun örgütün askerî mahrem yapılanması kapsamında örgüt hiyerarşisi uyarınca üst konumdaki kişiler tarafından ankesörlü telefonlar aracılığıyla ardışık ve şifreli şekilde arandığı yönündeki tespite ve kendisiyle ardışık şekilde arandığı tespit edilen -aynı zamanda beyanları SEGBİS aracılığı ile alınan- bazı tanıkların bu aramalara ilişkin açıklamalarına da delil olarak dayandığı anlaşılmaktadır.

42. Tüm bu hususlar gözönüne alındığında duruşmada sorgulanamayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda bazı tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemediği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanıkların beyanının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan iletişimin tespiti sonucunda elde edilen veriler yönünden hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında önemli bir delil olarak kullanılamayacağı yönünden hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Basri BAĞCI ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların hukuka aykırı şekilde elde edilmesi, mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak bu verilere dayanılması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, beyanları mahkûmiyete esas alınan tanığın duruşmada sorgulanamaması nedeniyle de tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun diğer iddiaları yönünden başvurunun kabul edilemez bulunduğuna ilişkin Mahkeme kararına katılmakla birlikte, tanık sorgulama hakkının açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna dair Mahkememiz çoğunluğunun değerlendirmesine, aşağıda açıklanan gerekçelerle iştirak edilmemiştir.

3. Başvurucu, 1989 doğumlu olup Türk Silahlı Kuvvetlerinde astsubay olarak görev yaparken, FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu gerekçesiyle 7/11/2019 tarihinde meslekten çıkarılmıştır. Hakkındaki iddialar; etkin pişmanlıktan yararlanan tanıkların örgüt toplantılarına katılım ve örgüte maddi destek verdiği yönündeki beyanları, GSM hattına ilişkin HTS kayıtları ile ardışık ve şifreli ankesörlü aramalarla desteklenmiştir. Bu veriler doğrultusunda üç ayrı iddianameyle hakkında dava açılmış ve bu davalar birleştirilerek tek dosyada yargılama yapılmıştır.

4. Mahkeme, tanık beyanlarına ve HTS analizlerine dayanarak başvurucunun örgüt üyesi olduğuna hükmetmiş, 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası vermiştir. Başvurucu ise özellikle tanıkların mahkeme huzurunda dinlenmemesi ve hukuka aykırı delillerin kullanılması gibi

gerekçelerle kararı temyiz etmiş, ancak karar kesinleşmiş, Başvurucu süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Somut olayda başvurucu, aleyhine beyanları hükme esas alınan bazı tanıkları duruşmada sorgulayamamış, bu kişilere soru yöneltme olanağı bulamamıştır. İlk derece mahkemesi, söz konusu tanıkların beyanlarını istinabe suretiyle almış; bu kişilerin duruşmaya çağrılmasına ya da görüntülü ve sesli iletişim araçlarıyla dinlenmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. Duruşma tutanaklarında veya gerekçeli kararda tanıkların duruşmada dinlenememesine dair geçerli bir nedenin ortaya konmadığı görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun, hakkında suçlayıcı beyanda bulunan tanıklarla yüzleşme ve bu tanıklara soru yöneltme imkânı anayasal güvencelere uygun şekilde sağlanmamıştır.

6. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkına ilişkin içtihadında, duruşmada dinlenmeyen tanık beyanlarının mahkûmiyet kararının “tek veya belirleyici” dayanağını oluşturması hâlinde, bu eksikliğin ancak yeterli dengeleyici usul güvenceleriyle telafi edilebileceğini kabul etmektedir. Nitekim başvurucunun mahkûmiyetine esas alınan karar incelendiğinde, tanık beyanlarının hükme götüren deliller arasında belirleyici bir ağırlık taşıdığı açıkça görülmektedir. Mahkeme, gerekçeli kararında da tanık anlatımlarının delil değeri açısından özel bir yere sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu itibarla duruşmada sorgulanmamış tanık beyanlarının mahkûmiyetin oluşmasında belirleyici nitelikte olduğu kabul edilmelidir.

7. Bu bağlamda özellikle şu ayrımın altı çizilmelidir: Başvurucu hakkındaki ardışık arama verisine ilişkin tanıklıklar ile örgütsel sohbetlere katılmaya dair tanıklıklar farklı maddi vakıalara ilişkindir. Ardışık arama verisinin teknik analizine dair açıklamalar yapan tanıkların sorgulanmış olması, doğrudan örgütsel faaliyet niteliği taşıyan sohbet toplantılarına katılım gibi ayrı bir maddi vakıaya ilişkin tanıklıkların sorgulanmaması eksikliğini telafi edebilecek nitelikte değildir. Zira ilk delile dair sorgulama imkânının tanınmış olması, ikinci delile ilişkin tanık anlatımlarının doğruluğunu test etmeye yönelik anayasal güvencenin ortadan kalkmasını haklı kılacak bir telafi aracı olamaz. Dolayısıyla bu eksiklik savunmanın karşı karşıya kaldığı zorluğu ortadan kaldırmamış, aksine yargılamada çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerinin ihlaline sebebiyet vermiştir.

8. Her ne kadar bazı tanıkların SEGBİS aracılığıyla dinlenildiği ve HTS kayıtlarına ilişkin teknik verilerin dosyada bulunduğu belirtilmişse de sorgulanamayan tanıkların ifadesinin mahkûmiyetin temelini oluşturduğu dikkate alındığında bu hususlar başvurucunun hak kaybını ortadan kaldıracak nitelikte değildir. Tanık anlatımlarına üstünlük tanıyan ve onları mahkûmiyetin belirleyici delili kabul eden gerekçeli karar karşısında, bu beyanları sorgulama imkânından yoksun bırakılan başvurucunun savunma hakkının ağır bir şekilde zedelendiği izahtan varestedir.

9. Sonuç olarak, başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanık beyanlarının belirleyici delil olarak hükme esas alınması, savunma hakkının özünü zedelemiş ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlaline yol açmıştır. İlk derece mahkemesi tarafından yapılan yargılamada tanıklık delilinin elde edilme şekli ve sunulma usulü, Anayasa'nın 36. maddesi çerçevesinde kabul edilebilir ölçütleri karşılamamaktadır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kanaatiyle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI Üye Kenan YAŞAR

AHMET GÖDÜK

B. No: 2020/31774 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31774

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET GÖDÜK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31774)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Ahmet GÖDÜK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında fiziksel şiddete maruz kalınması ve olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu gerekçesiyle 16/1/2018 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmış; 29/1/2018 tarihinde tutuklanmıştır (15 Temmuz darbe girişimine ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017). Başvurucu, aynı suçtan mahkûm edilmiş olup hükümlü sıfatıyla ceza infaz kurumunda bulunmaktadır.

3. Kolluk görevlilerince düzenlenen ve başvurucunun da imzasını taşıyan 16/1/2018 tarihli Olay, Yakalama ve Muhafaza Altına Alma Tutanağı'na göre FETÖ/PDY soruşturması kapsamında aranan şüpheli şahısların yakalanması amacıyla yapılan çalışmalar kapsamında alınan istihbarat nedeniyle olay günü bir halk otobüsü takibe alınmış ve durakta otobüsten inen başvurucu ve yanında bulunan bir diğer şüpheliye polis tanıtma kartları gösterilerek kimliklerinin istenmesi üzerine bu iki şahıs kaçmaya başlamıştır. Kısa süreli kovalamaca esnasında yakalanan şahısların polislere direnmesi nedeniyle bu direnci kıracak ölçüde, kademeli olarak fiziksel güç kullanılmıştır. Tutanağa göre başvurucunun üzerinden Y.E.

isimli şahıs adına düzenlenmiş bir kimlik çıkmış, başvurucu bu kimliği nüfus müdürlüğü önünde bulduğunu, üzerine fotoğrafını yapıştırarak bir seneden beri kullandığını iddia etmiştir.

4. Başvurucu, terör örgütü üyesi olma suçu kapsamında 21/1/2018 tarihinde kolluk tarafından müdafii eşliğinde alınan ifadesinde ve 29/1/2018 tarihinde sulh ceza hâkimliği tarafından yine müdafii eşliğinde gerçekleştirilen sorgusunda, yakalandığı sırada ve sonrasında kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine uğradığına ilişkin bir şikâyet ileri sürmemiştir.

5. Başvurucu 21/5/2018 tarihinde gözaltında kötü muamele gördüğü iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu; şikâyetinde özetle olay günü daha otobüsten inip birkaç adım atmadan yedi sekiz kişinin üzerine saldırıp fiziksel ve sözlü şiddet uygulamaya başladıklarını, kapkaççı olduklarını sandığı şahısların ellerine arkadan kelepçe takmaları üzerine polis olduklarını anladığını, fiziksel ve sözlü şiddetin bindirildiği polis aracında, sağlık muayenesi ve evinde yapılan arama sırasında da devam ettiğini ileri sürmüştür. İddiasına göre ev aramasından sonra Antalya Kaçakçılıkla Mücadele Şube Müdürlüğüne (KOM) götürülen başvurucu, burada tutulduğu odada bir gün boyunca aç ve susuz olarak bekletilmiş; odaya girip çıkan polis memurlarının fiziksel şiddetine ve hakaretine maruz kalmıştır. Başvurucu, polis memuru A.nın tekme ve yumrukları yüzünden sol gözünün, ellerine ayakkabı ile basılması yüzünden de ellerinin şişip morardığını, polis memuru S.nin kulaklarından tutup başını dolaplara ve yerlere vurmasından dolayı sol kulağının arkasının parçalandığını, polis memuru M.nin defalarca tokat atıp tecavüz edileceği ve vücuduna şişe sokulacağı yönünde tehdit ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, nezarethaneye gelen doktorlara uğradığı fiziksel şiddeti anlattığını, doktorların rapor yazıp kendisini hastaneye sevk ettiklerini söylediklerini ancak polislerin raporlarda böyle bir kayıt olmadığını söyleyerek hastaneye götürmediklerini, sekiz dokuz gün sonra yani gözündeki ve kulağındaki fiziksel şiddet emareleri geçtikten sonra hastaneye götürüldüğünü iddia etmiştir. Gözaltındaki 11. ve 14. gün götürüldüğü doktorların da şikâyetlerini dinlemediğini ve raporlarına geçirmediğini, tutuklandıktan sonra ceza infaz kurumuna girişte olayları anlattığı ceza infaz kurumu doktorunun da "Sadece elinde bir iz kalmış." diyerek rapora bu bulguyu yazabileceğini söylediğini ifade etmiştir. Başvurucu yakalanma anından itibaren kendisine fiziksel şiddet uygulayan tüm polis memurlarından ve şikâyetlerini raporlara geçirmeyen doktorlardan şikâyetçi olduğunu belirterek yakalandığı yerde bulunan işyeri kameralarının ve KOM binası kameralarının kayıtlarının incelenmesini talep ettiğini belirtmiştir.

6. Başvurucu hakkındaki sağlık raporları şöyledir:

i. Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınan 16/1/2018 tarihli ve 1722 protokol numaralı saati okunamayan adli olay bildirim formunda "Boyunda çizgisel 5 cm.lik sıyrık. BTM [basit tıbbi müdehale] ile giderilebilir." tespitine yer verilmiştir.

ii. Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınan 16/1/2018 (geliş saati 21.11 olarak gösterilen), 17/1/2018 ve 18/1/2018 tarihli formlarda sol kulak kepçesi arkasında birkaç yerde eskiye ait kabuklanmış yara olduğu tespitine yer verilmiştir.

iii. Yine aynı hastaneden alınan 19/1/2018 tarihli forma "18/1/2018 tarihli ifadede bahsedilen sol kulak kepçesi arkadaki abrayonda [sıyrık] gerileme mevcut, sol gözde [konjonktivit] [gözün beyaz ve şeffaf bölümünü ve göz kapaklarının içini kapsayan tabakanın (konjonktivanın) enfeksiyon veya alerjiden kaynaklı iltihaplanma] tespit edilmiştir ve

tedaviye başlanmıştır." ve 20/1/2018 tarihli formda "sol kulak kepçesi arkasındaki azalmış eski krutlanma [kabuklanma] mevcut." notu düşülmüştür.

iv. Başvurucu hakkında 21/1/2018-28/1/2018 tarih aralığında ve günlük olarak düzenlenen sekiz formda darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

7. Başsavcılık, şikâyet üzerine kolluğa yazdığı müzekkerelerle gözaltındayken başvurucu hakkında alınan doktor raporlarının gönderilmesini, özellikle polis memurları A., M. ve S. başta olmak üzere başvurucunun ifadesini alan KOM Şubede görevli polis memurlarının ifadelerinin alınmasını istemiştir. Başsavcılık daha sonra şüpheli polis memurlarının ifadesinin alınmasına ilişkin müzekkerenin gereği yerine getirilmeksizin iadesini talep etmiştir.

8. Başsavcılık 16/10/2018 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş; bu kararına gerekçe olarak başvurucunun yakalandığı gün alınan sağlık raporunda tespit edilen küçük çaplı sıyrığın yakalanmasına direnmesi üzerine polislerin kademeli güç kullanarak kendisini etkisiz hâle getirdikleri sırada meydana geldiğini, başvurucunun polislerin darp ve cebrine maruz kaldığına dair herhangi bir bulguya rastlanamadığını göstermiştir. Başvurucunun anılan karara yaptığı itirazı Antalya 4. Sulh Ceza Hâkimliği 9/1/2019 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 24/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; yakalanma anında ve gözaltında tutulduğu dönemde fiziksel şiddete uğradığını, vücudunun çeşitli bölgelerinden yaralandığını, sözlü/psikolojik şiddet gördüğünü, kendisini muayene eden doktorların yaralanmalarını raporlara yansıtmadığını ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadı sunulduktan sonra başvurucunun gözaltına alınmasından uzun bir süre sonra kötü muamele iddiasında bulunduğu, bu süreçte doktor raporlarının incelendiği, adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm

kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

15. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81).

16. Güç kullanımına ilişkin bu ilkeler, güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin hukuka uygun olarak verdikleri emre karşı etkin (aktif) veya edilgin (pasif) direniş gösterilmesi hâlinde de geçerlidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Arif Haldun Soygür [2. B.], B. No: 2013/2659, 15/10/2015, §§ 51, 52).

17. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

18. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

19. Anayasa'nın 17. maddesi; "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında, bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır

(Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

20. Başvuruya konu olayda kolluk tutanağına göre, FETÖ/PDY soruşturması kapsamında aranan şüpheli şahısların yakalanması amacıyla yapılan çalışmalar kapsamında alınan istihbarat nedeniyle olay günü bir halk otobüsü takibe alınmıştır. Durakta otobüsten indikleri anda kolluk görevlilerince kendilerinden kimlikleri istenmesi üzerine kaçmaya başlayan başvurucu ve yanında bulunan diğer bir şahıs kısa süreli bir takipten sonra yakalanmışlar ve bu esnada polislere karşı gösterdikleri direncin kırılması için kendilerine kademeli olarak güç kullanılmıştır. Başvuruya konu edilen olay hakkında yürütülen soruşturmada başvurucunun yakalandığı gün alınan sağlık raporunda tespit edilen küçük çaplı sıyrığın yakalanmasına direnmesi üzerine polislerin kademeli güç kullanarak kendisini etkisiz hâle getirdikleri sırada meydana geldiğinin kabul edildiği ve bu şekilde kamu görevlilerinin kullandığı gücün gerekli ve başvurucunun tutumuyla orantılı olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiş olduğu görülmüştür. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında incelenmesi gereken husus, kullanılan gücün başvurucunun davranışından dolayı kesin olarak gerekli olup olmadığı, gerekli ise güç kullanımında aşırıya kaçılıp kaçılmadığı yahut kullanılan güç ile güç kullanımının amacı arasında orantı bulunup bulunmadığıdır.

21. Başvurucu, otobüsten indiği anda kendisine saldıran ve ilk anda kapkaççı olduklarını düşündüğü şahısların polis olduklarını ellerinin aynı şahıslar tarafından kelepçelendiğinde anladığını; kolluk görevlilerince bindirildiği polis aracında, sağlık muayenesinde, evinde yapılan arama sırasında ve götürüldüğü KOM binasında polis memurlarının fiziksel ve sözlü şiddetine maruz kaldığını ileri sürmüştür. Yakalanması anında kolluk görevlilerine karşı direnç gösterip göstermediğine ilişkin ve bindirildiği polis aracında ya da sağlık muayenesi ile evinde yapılan arama sırasında kendisine uygulandığını iddia ettiği fiziksel şiddetin şekli hakkında herhangi bir açıklama yapmamış olan başvurucu, götürüldüğü KOM binasında bir polis memurunun tekme ve yumrukları yüzünden sol gözünün, ellerine ayakkabı ile basılması nedeniyle de ellerinin şişip morardığını, bir diğer polis memurunun ise kulaklarından tutup başını dolaplara ve yerlere vurmasından dolayı sol kulağının arkasının parçalandığını iddia etmiştir.

22. Başvurucu tarafından ilk anda kapkaççı olduklarını sandığı ve sonrasında polis olduklarını anladığını ifade ettiği kolluk görevlilerine karşı direnç gösterip göstermediğine ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamış olması da gözetildiğinde, vücudundaki iz ve emarelerin niteliği de nazara alınmak suretiyle olay günü kolluk görevlilerince düzenlenen ve başvurucunun da imzasını taşıyan tutanağa değer atfedilmek suretiyle başvurucunun yakalanmasına direndiğini kabul etmiş olan Başsavcılığın ulaştığı bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bu hâlde başvurucunun yakalanmasına direnmesi nedeniyle somut olayda kolluk görevlilerince zor kullanılmasının kaçınılmaz hâle geldiği kamu makamlarınca ortaya konulmuştur.

23. Bu aşamadan sonra kötü muamele yasağının ihlal edilmemesi bakımından kullanılan gücün orantılı olması şartı aranmaktadır. Kendisine polis tanıtma kartları da gösterilmek suretiyle kimliğinin istenmesi üzerine kaçmaya başlayan ve kısa bir kovalama sonrası tutulan başvurucunun yakalanmasına karşı gösterdiği direncin kırılması için uygulanan ve

sadece boynunda çizgisel sıyrık oluşturacak nitelikte ve basit tıbbi müdahale ile giderilecek düzeyde yaralanmasına neden olan müdahalede kullanılan gücün orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında 16/1/2018-28/1/2018 tarihleri arasını kapsayacak şekilde düzenlenen genel adli muayene raporlarında sadece boyunda çizgisel sıyrık ve sol kulak kepçesi arkasında birkaç yerde eskiye ait kabuklanmış yara tespitlerine yer verilmiş olması karşısında, başvurucunun yakalanması sonrası bindirildiği polis aracı içinde, evinde yapılan aramada ve sonrasında götürüldüğü KOM binasında tekme, yumruk, tokat, ellerine ayakkabı ile basılması ve kulaklarından tutularak başının dolaplarla yerlere vurulması suretiyle aşırı fiziksel şiddet gördüğü, kalıcı şekilde yaralandığı iddialarının örtüştüğü de söylenemeyecektir.

25. Yine başvurucunun sözlü/psikolojik şiddet iddialarını destekleyen bir veri de dosya kapsamında bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucu şikâyeti hakkında etkili bir soruşturma yürütülmediğini ileri sürmüşse de ifade ve sorgusu müdafii eşliğinde yapılan başvurucu ile müdafiinin bu aşamalarda kötü muameleyle ilgili bir iddiada bulunmadığı ya da suç duyurusunda bulunmadıkları görülmüştür. Bunun yanında başvurucu tarafından kötü muamele iddialarının özen yükümlülüğü ile bağdaşmayacak şekilde, gözaltına alınmanın üzerinden uzun bir süre (dört ayı aşkın bir süre) geçtikten sonra şikâyete konu edilmesi soruşturma kapsamında alınacak yeni bir sağlık raporuyla ya da varsa olaya ilişkin kamera görüntüleriyle iddiaların gerçekliğini denetleyebilme imkânını Başsavcılığın elinden almıştır.

28. Başvurucunun şikâyeti üzerine derhal soruşturmaya başlayan Başsavcılık, başvurucunun tüm iddialarını incelemiş, delilleri toplamış ve bu delillerin değerlendirilmesi sonucunda polis memurlarının başvurucuya yönelik zor kullanma yetkisinin sınırını aştığına ilişkin olarak soruşturmaya devam edilmesi ve kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilmediği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Sonuç olarak etkili soruşturma yükümlülüğünün yalnızca uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olduğu ve Anayasa'nın 17. maddesinin kişilere üçüncü kişileri yargılatma ve cezalandırma hakkı vermediği de gözetilerek başvurucunun yaralanma olayına ilişkin etkili bir soruşturma yürütüldüğü, Başsavcılıkça elde edilen delillerin hukuki olarak yorumlanmasında Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan yasakla korunan hakkı zedeleyecek mahiyette bir değerlendirme yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İDRİS DAĞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/32108 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32108

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İDRİS DAĞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32108)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucular : İdris DAĞ ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Mehmet Beşir ROMİOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Komisyon, ekli listenin (B) sütununda bulunan başvuruların 2020/32108 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu ([1. B.], B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler ([2. B.], B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleri ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymadığı belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut

başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular; ihlalin tespiti ile ayrı ayrı 10.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında her bir başvuru yönünden taleple bağlı kalınarak ekli listenin (E) sütununda gösterildiği şekliyle net olarak manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Manevi tazminat ödenmesinin yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen manevi tazminatların tabloda gösterildiği şekliyle net olarak başvuruculara ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Ekli listenin (D) sütununda yer alan başvuru harçlarının tabloda gösterildiği şekliyle başvuruculara ÖDENMESİNE, 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.K.

B. No: 2020/34963 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/34963

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/34963)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : A. K.

Vekili : Av. Ferdi AMCA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin kararı üzerine yeniden yapılan yargılamada ihlal kararına uygun karar verilmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/11/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

6. Başvurucu 1984 doğumlu bir erkek olup Rusya Federasyonu vatandaşıdır.

7. Sunduğu belgelere göre başvurucu; Türkiye'de 11/10/2005-8/1/2006 tarihleri arasında turistik ikamet izniyle, 4/8/2007-21/3/2015 tarihleri arasında ise Ahıska Türkü ikamet izniyle kalmıştır.

B. Yurda Giriş Yasağının Kaldırılması Başvurusuna İlişkin Süreç

8. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, başvurucu hakkında 15/10/2014 tarihinde Ç-114 (haklarında adli işlem yapılan yabancılar-süreli yurda giriş yasağı) ve 23/10/2014 tarihinde G-87 (genel güvenlik nedeniyle yurda giriş yasağı) tahdit kodları oluşturmuştur.

9. Başvurucu 25/3/2015 tarihinde hakkında alınan yurda giriş yasağının kaldırılması talebiyle Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne başvurmuştur. Göç İdaresi 17/4/2015 tarihli yazıyla başvurucuya yurda girişi yasaklılar kapsamına alındığını, yurda giriş yasağının kaldırılıp kaldırılamayacağı ile ilgili değerlendirme safahatının devam ettiğini, 11/5/2015 tarihli yazıyla da yurda giriş yasağının kaldırılmasının mümkün olmadığını bildirmiştir.

10. Başvurucu, yurda giriş yasağının kaldırılması istemiyle yaptığı başvurunun reddine dair Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 17/4/2015 tarihli işleminin iptali talebiyle Ankara 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde Rusya Federasyonu vatandaşı olduğunu, etnik köken olarak Çerkez ve Ahıska Türkü olduğunu, 2007 yılından beri Türkiye'de ikamet izni ile kaldığını, İslam dinine mensup olduğunu, dinî inançları nedeniyle ülkesinde zulüm gördüğünü ve ayrım gözetmeyen şiddet hareketlerinin devam etmesi nedeniyle Türkiye'ye sığındığını beyan etmiştir. Başvurucuya göre 2005 yılında doğduğu şehir olan Pyatigorsk'ta, aralarında bir caminin imamı olan A.T. ve başka iki kişiyle beraber dinî inançları (akşamları camiye gitmesi) gerekçe gösterilerek gözaltına alınmış; kötü muameleye uğrayacağı tehdidine maruz kalmış, kendisinden şehri terk etmesi istenmiştir. Başvurucu, bu olay üzerine Pyatigorsk'tan ayrılarak Kabardey-Balkar Özerk Cumhuriyeti'nin başkenti olan Nalçik'e taşınmış; olayın etkisiyle de 2007 yılında ülkesini terk ederek Türkiye'ye sığınmıştır. Başvurucu; eşinin Türkiye'de sağlık sigortası olmaması nedeniyle 2012 yılında kısa süreliğine Rusya'ya gittiğini, bu tarihten sonra Türkiye dışına çıkmadığını belirtmiştir. Rus güvenlik güçlerinin 2014 yılı yaz aylarında Nalçik'te yaşayan anne ve babasının evine baskın düzenlediğini, kendisinin Suriye'de olduğu yönünde iddialarda bulunduğunu, kendisiyle benzer durumda olup da Rusya'ya dönenlerin haksız yere tutuklandığını, kötü muamele gördüğünü, bazılarının öldürüldüğünü bildirmiştir. Doğup büyüdüğü şehirden sürgün edildiğini, kültürel ve etnik aidiyet hissettiği Nalçik şehrine yerleştiğini ancak burada da dinî, siyasi ve muhalif topluluklara yönelik tehditlerin sürdüğünü, bu nedenle ülkesini terk etmek zorunda kaldığını ifade ederek ülkesinde camiye gitmesi, namaz kılması, eşinin başörtülü olması gibi dinî gerekçelerle zulme uğradığını, ülkesine gönderilmesi hâlinde aynı gerekçelerle yeniden zulme uğrama riski olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca hakkında yapılacak risk değerlendirmesinde ülkesindeki ayrım gözetmeyen şiddet ortamının da dikkate alınması gerektiğini ifade etmiş; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Rusya'nın Kafkasya'da gerçekleştirdiği insan hakları ihlalleri, yargısız infazlar ve kötü muameleye ilişkin çok sayıda ihlal kararı verdiğini belirtmiştir.

11. İdare Mahkemesi 17/3/2016 tarihinde dava konu işlemin iptaline karar vermiştir.

12. Davalı idarenin temyiz talebi üzerine Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 16/11/2016 tarihinde başvurucunun yurda giriş yasağı tesis edilmesini gerektirecek sebeplerin varlığının araştırılması ve elde edilen sonuçlara göre bir karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Başvurucunun Daire kararına yönelik karar düzeltme talebi 21/5/2019 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

13. Dairenin bozma kararı üzerine yaptığı yargılama sonucunda İdare Mahkemesi 23/1/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda, Emniyet Genel Müdürlüğü Interpol-Europol Dairesi Başkanlığının 15/10/2014 tarihli ve 31683469-67050-51173-754/128709-38262 sayılı yazısı göz önünde bulundurularak terörist faaliyetlere iştiraklerin önlenmesi, çatışma bölgelerine seyahatlerin engellenmesi ve ülke güvenliğinin korunması bağlamında, davacı hakkında devlet güvenlik birimlerinin raporları dikkate alınmak suretiyle hükümranlık yetkisi dahilinde tesis olunduğu anlaşılan dava konusu işlemde ulusal ve uluslararası metinlere aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

14. Başvurucu, İdare Mahkemesince verilen karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu, temyiz dilekçesi ekine anne ve babasının yazdığını iddia ettiği "Dilekçe-İstek" başlıklı yazıyı da eklemiştir. Yazıda başvurucunun anne ve babası, Kuzey Kafkasya'nın Nalçik şehrinde yaşadıklarını, ülkede Müslümanların sebepsiz yere terörist olarak damgalandığını, polislerin başvurucunun Suriye'de olduğunu iddia ettiğini ancak bu suçlama için ispat ve delil olmadığını, başvurucunun Rusya'ya dönmesi hâlinde polislerin psikolojik ve fiziksel baskıyla işlemediği suçları kabul ettireceklerinden endişe ettiklerini ifade etmiştir.

15. Başvurucunun temyiz talebi üzerine Daire 21/11/2024 tarihinde İdare Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Daire, kararında başvurucu hakkında tesis edilen tüm G-87 tahdit kodlarının kaldırıldığını, başvurucu hakkında aktif G-87 tahdit kodu bulunmadığını, başvurucu hakkındaki tahdit kodlarının hangi gerekçeler ile kaldırıldığı da araştırılarak yeniden bir karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bozma sonrası yapılan yargılama inceleme tarihi itibarıyla derdesttir.

C. Uluslararası Koruma Başvurusuna İlişkin Süreç

16. Başvurucu 24/2/2015 tarihinde Ahıska Türkü ikamet izni süresini uzatmak için emniyet müdürlüğüne müracaat ettiğinde hakkında yapılan tahdit sorgulamasında Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce G-87 ve Ç-114 kodlarının konulduğu tespit edilmiştir. Başvurucu, hakkında yapılan işlemlerden sonra yabancılar şube müdürlüğüne teslim edilmiş; akabinde de geri gönderme merkezine yerleştirilmiştir. Başvurucu, geri gönderme merkezindeyken 26/2/2015 tarihinde uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur.

17. Uluslararası koruma statüsünün belirlenmesi amacıyla 28/2/2015 tarihinde başvurucuyla mülakat yapılmıştır. Mülakat sırasında başvurucunun avukatı da hazır bulunmuştur. Başvurucu, mülakatında resmî olarak herhangi bir grupla ya da siyasi bir partiyle bağı olmadığını ancak Müslüman olduğu için Rus yetkililerince potansiyel olarak bir gruba dâhil edildiğini, camiye gitmelerinin, sakallı olmalarının ve eşlerinin kapalı olmasının suçlu görülebilmeleri için yeterli olduğunu, yetkililerin namaz kılan herkesi terörist olarak gördüğünü belirtmiştir. İfadesine göre 2005 yılında aralarında Pyatigorsk'taki bir caminin imamı olan A.S. ve iki kişi ile birlikte gözaltına alınmış, iki gün boyunca psikolojik işkence görmüş, daha sonra da serbest bırakılarak şehri terk etmesi gerektiği söylenmiştir. Bunun

üzerine Nalçik şehrine gittiğini ancak cami imamının 18 ay tutuklu kaldığını, imam olan arkadaşının bu sürede kötü muamele gördüğünü ve çevrede yaşayan Müslümanlar hakkında örgütsel suçlama yapması konusunda baskı yaptıklarını anlattığını beyan etmiştir. Başvurucu 2005 yılında yaşadığı bu olayın ardından Türkiye'ye yerleşme planları yaptığını, 2007 yılından itibaren Ahıska Türkü olması nedeniyle oturma izni almaya başladığını belirtmiştir. Rusya'ya gittiği zamanlarda da Pyatigorsk'a uğramadan Nalçik'te kısa süre kaldığını, Rusya'ya her giriş çıkışında sakallı olması ve eşinin başörtülü olması nedeniyle kendisi ve eşinin gözaltına alınarak sorgulandığını, bu süreçlerde psikolojik baskıya maruz kaldıklarını ifade etmiştir. Rusya'ya en son 2012 yılında eşinin doğumu nedeniyle gittiğini, bir daha da gitmediğini belirtmiştir. Başvurucu, hakkında uydurma gerekçelerle arama kararı çıkarıldığını, bu nedenle ülkesine geri dönemediğini, 2013 yılında Alanya'da ikamet eden ablasının evine gelen bazı şahısların ablasına fotoğrafını ve Rusya'daki bazı arkadaşlarının fotoğraflarını göstererek bu kişilerin terörist olarak arandığını söylediklerini beyan etmiştir. Resmî kayıtlarda yer almamakla birlikte Rusya'da yaşayan anne ve babasının da Rus yetkililerce baskı altına alındığını, 2014 yılı yaz aylarında Rus güvenlik güçlerinin anne ve babasının evine baskın düzenleyerek kendisinin Suriye'de olduğunu ve bu nedenle arandığını söylediklerini aktarmıştır.

18. Başvurucuyla mülakat yapan görevli polis memuru başvurucunun mülakat esnasında verdiği bilgiler doğrultusunda bir mülakat raporu hazırlamış; raporda, başvurucunun anlattıklarının ve yaşadıklarının gerçek olduğunu, mülakat esnasında ellerini sıkmasından korku ve endişeli olduğunu gözlemlediğini, ayrıca yaşadığı bölgede yapılan araştırmalar neticesinde olayların anlattıklarını doğrular mahiyette yaşandığının tespit edildiğini belirterek olumlu kanaat bildirmiştir.

19. Başvurucunun uluslararası koruma başvurusu hızlandırılmış değerlendirme kapsamında incelenmiş ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 5/3/2015 tarihli kararıyla uluslararası koruma talebinin reddine karar verilmiştir.

20. Başvurucu, uluslararası koruma talebinin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde yurda giriş yasağının kaldırılması istemiyle açtığı iptal davasındaki iddialarını yinelemiştir (bkz. § 10).

21. İdare Mahkemesi 30/12/2015 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar vermiştir.

D. Sınır Dışı Etme Kararına İlişkin Süreç

22. Antalya Valiliğince 26/2/2015 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca başvurucu hakkında sınır dışı etme ve aynı Kanun'un 57. maddesi kapsamında idari gözetim kararı alınmıştır.

23. Başvurucu 13/3/2015 tarihinde sınır dışı etme işleminin iptali talebiyle Antalya 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Dava dilekçesinde dinî ve siyasi düşünceleri nedeniyle ülkesinde zulme uğradığını, polislerin kendisini işkence yapmakla tehdit ettiğini, şehri terk etmesini istediğini, bu nedenle Türkiye'ye sığındığı beyan etmiştir. Ayrıca AİHM'in Rusya Federasyonu'na bağlı Kuzey Kafkasya bölgesine ilişkin verdiği bazı kararlara atıfla bu bölgede güvenlik güçlerinin keyfî gözaltı, işkence, zorla kaybetme ve yargısız infaz gibi ciddi insan hakları ihlalleri gerçekleştirdiğini, bu bağlamda sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrama riski altında olduğunu iddia etmiştir.

24. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından Mahkemeye Rusya INTERPOL Biriminin talebi

üzerine yayımlanan yeşil bülten ile buna ilişkin uluslararası yazışmalar sunulmuştur. Rusya INTERPOL birimi tarafından 31/3/2015 tarihinde gönderilen bildirimde başvurucunun kamu güvenliği açısından olası tehdit olarak değerlendirildiği belirtilmiş, bu bildirime istinaden INTERPOL tarafından aynı tarihli yeşil bülten yayımlanmıştır. Bültende başvurucunun terör örgütü IŞİD ile bağlantılı olduğu, Kabardey-Balkar bölgesinde yasa dışı silahlı gruplara yardım ettiği, bu gruplara barınma, ilaç, gıda ve ulaşım desteği sağladığı, ayrıca 2014 yılının başından itibaren Suriye'deki silahlı yapılara katılım sağladığı yönünde bilgiler yer almaktadır. Öte yandan Rusya INTERPOL Birimi 4/10/2014 tarihinde Suriye ve Türkiye INTERPOL Birimlerine hitaben gönderdiği yazıyla başvurucuya ait nüfus, göç ve adli sicil kayıtlarının kontrol edilmesini ve varsa ilgili bilgilerin paylaşılmasını talep etmiştir. Yazıda başvurucunun Türkiye'den Suriye'ye yönelik yasa dışı insan geçişlerini organize ettiği ve hâlihazırda Suriye'nin Halep vilayetinde bulunduğu belirtilmiştir.

25. Mahkeme başvurucu hakkında uygulanan Ç-114 tahdit kodunun Rusya INTERPOL Biriminin talebi ve çatışma bölgelerine ilişkin istihbari bilgiler doğrultusunda tesis edildiğini, uluslararası koruma başvurusunun da reddedildiğini belirterek sınır dışı etme kararının kamu düzeninin korunması amacıyla ve idareye tanınan takdir yetkisi çerçevesinde alındığını değerlendirip dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmış ve davanın kesin olarak reddine karar vermiştir.

26. Başvurucu, Mahkemenin kesin nitelikteki kararı üzerine 22/5/2017 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun yaptığı başvuru (B. No: 2017/23591), 2016/24613 numaralı başvuruyla birleştirilmiş ve 2016/24613 sayılı başvuru Anayasa Mahkemesince 2/6/2020 tarihinde karara bağlanmıştır. Anayasa Mahkemesi yaptığı incelemede başvurucunun öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan bir ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmesine rağmen Mahkeme tarafından bu riske ilişkin yeterli bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı sonucuna ulaşmış, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir.

27. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararından sonra Mahkemece yeniden yapılan yargılamada ara kararıyla davalı idareden (Antalya Valiliği) başvurucu hakkında sınır dışı kararı verilmeden önce yapılan değerlendirmelere, gönderileceği ülkeye ilişkin bilgilere, olası kötü muamele riskine dair araştırmalara ve işleme dayanak tüm belgelere ilişkin bilgi ve belgelerin sunulması istenmiş ise de davalı idare, ara kararındaki hususların Göç İdaresi Genel Müdürlüğü veya Antalya İl Göç İdaresi Müdürlüğünden istenmesi gerektiğini bildirmiştir.

28. Mahkeme başvurucudan ise sınır dışı edilmesi hâlinde ülkesinde dinî inancı, siyasi görüşü ve etnik kökeni nedeniyle baskı ve zulme uğrayacağı yönündeki iddiasını destekleyen, bu bağlamda ülkede gerçek bir risk altında bulunduğunu ortaya koyan bilgi ve belgeleri sunmasını, ayrıca dilekçede belirttiği risk altındaki gruplara aidiyetini ya da mensubiyetini somutlaştıracak kişisel bilgi ve belgeleri ibraz etmesini istemiştir. Başvurucu, dinî inancı ve siyasi görüşü nedeniyle ayrım gözetmeyen şiddet hareketlerinin devam ettiği ülkesine gönderilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalacağı iddiasını yinelemiş; bireysel durumunu ortaya koymak amacıyla uluslararası koruma başvurusuna ilişkin mülakat formu ile anne ve babasının yazdığını ileri sürdüğü "Dilekçe-İstek" başlıklı belgeyi sunmuştur. Ayrıca başvurucu, Rusya Federasyonu tarafından hakkında INTERPOL aracılığıyla yeşil bülten yayımlandığını, Rus makamlarının kendisinin Suriye'deki çatışma bölgelerine gideceği yönünde asılsız iddialarda bulunduğunu, yeşil bültenin Rus yetkililerce resmî

olmayan yollarla iadesinin talep edildiğine işaret ettiğini ifade etmiştir.

29. Mahkeme 23/10/2020 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uyuşmazlıkta davacı hakkında Emniyet Genel Müdürlüğü İnterpol Dairesi Başkanlığından alınan istihbarat nedeniyle 15.10.20[1]4 tarihinde adli işlemler yapılan kişiler hakkında uygulanan Ç-114 tahdit kodunun uygulandığı, ayrıca davacı tarafından uluslararası koruma başvurusunun reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada; Ankara 1. İdare Mahkemesi'nce 30.12.2015 tarih ve E:2015/637, K:2015/3152 sayılı kararı ile 'davacının uluslararası koruma başvurusunun kabulüne olanak sağlayacak şartların mevcut olmadığı dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşıldığından' denilerek davanın reddine karar verildiği, davacı için uygulanan Ç-114 tahdit kodunun Rusya İnterpol biriminin talebi üzerine uygulandığı, Hollanda ve Rusya İnterpol birimlerinden aralarında davacının da isminin bulunduğu şahısların çatışma bölgelerine gidebileceği değerlendirilerek, Emniyet Genel Müdürlüğü İnterpol Birimine istihbarat raporu ile raporlandığı görülmektedir.

Bakılan davada; Mahkememizin 10/09/2020 tarihli ara kararı ile davalı idareden davacı hakkında sınır dışı kararı alınmadan önce 6458 sayılı Kanunun 'Geri gönderme yasağı' başlıklı 4. maddesi ve yine aynı Kanunun 'Sınır dışı etme kararı alınamayacaklar' başlıklı 55. maddesi hükümleri doğrultusunda bir inceleme/değerlendirme yapılıp yapılmadığı ile davacının ülkesinde din[î] inanç, siyasi görüş, etnik kökenleri nedeni ile kişi ya da grupların kötü muameleye uğrayıp uğramadıklarına ilişkin araştırma yapılıp yapılmadığının, davacıdan da dilekçesinde belirttiği siyasi, din[î], etnik kökeni nedeni ile risk altında olduğu iddia edilen gruplara aidiyetini veya mensubiyetini ortaya koyan bilgi ve belgelerin kişisel durumunu somutlaştıracak nitelikte sunmasının istenildiği gelen belgelerin incelenmesinden, davalı idareye yapılan ara karar sonucu istenilen bilgi belgelerin olmadığının görüldüğü, davacıya yapılan ara karar sonucu sunduğu belgelerin geri gönderilmesi halinde ülkesinde kötü muameleye maruz kalacağına ilişkin kişisel durumunu somutlaştıracak nitelikte olmadığı görülmektedir.

Bu durumda; davacının geri gönderileceği ülkede karşılaşacağı risklere ilişkin dosyada davacının kişisel durumunu somutlaştıracak şekilde bilgi ve belge bulunmadığı, Rusya Federasyonunda savaş durumunun söz konusu olmadığı, Çerkez kökenli olan kişilere kötü muamele edildiğine dair uluslararası kuruluşların raporlarına yansıyan bir hususun bulunmadığı, yukarıda belirtilen Anayasa Mahkemesi kararına göre başvuruculların kişisel durumlarına ilişkin iddialarını ispat külfetinin kendilerinde olduğu ile Türk Devleti'nin hükümranlık hakları kapsamında kamu düzeninin korunması amacıyla idareye tanınan takdir yetkisinin kamu yararı gözetilerek kullanıldığı hususlarının birlikte değerlendirilmesinden dava konusu sınır dışı işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

30. Başvurucu, nihai hükmü 9/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

31. 6458 sayılı Kanun'un "Geri gönderme yasağı" başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya

muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez."

32. 6458 sayılı Kanun'un bireysel başvuru tarihi itibarıyla "Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesi şöyledir:

"(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez."

33. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

..."

34. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar" başlıklı 55. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Mevzuat

35. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İşkence yasağı" başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

36. AİHM'in sınır dışı etme kararının uygulanması hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin şikâyetlerle ilgili ilkesel yaklaşımı için bkz. A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 38.

37. Rusya Federasyonu vatandaşları tarafından menşe ülkelerine sınır dışı edilmeleri durumunda Sözleşme'nin 2. ve/veya 3. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla şimdiye kadar AİHM'e birçok başvuru yapılmış ve bunlar AİHM tarafından değerlendirilmiştir (birçok karar arasından bkz. Bajsultanov/Avusturya, B. No: 54131/10, 12/6/2012; I/İsveç, B. No: 61204/09, 5/9/2013; Chankayev/Azerbaycan, B. No: 56688/12, 14/11/2013; M.V. ve M.T./Fransa, B. No: 17897/09, 4/9/2014; K.I./Fransa, B. No: 5560/19, 15/4/2021; R/Fransa, B. No: 49857/20, 30/8/2022; U/Fransa, B. No: 53254/20, 15/2/2024).

38. AİHM, K.I./Fransa kararında uluslararası kuruluşların raporlarını ayrıntılı biçimde incelemiş (anılan kararda bkz. §§ 85-91) ve Çeçenistan'da ciddi insan hakları ihlallerine dair çok sayıda bulguya rağmen başvurucunun Rusya Federasyonu'na sınır dışı edilmesinin Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında mutlak bir geri gönderme yasağı doğuracak düzeyde bir risk oluşturmadığı sonucuna varmıştır (aynı kararda bkz. § 126). R/Fransa kararında ise AİHM, yine kapsamlı uluslararası raporlar (anılan kararda bkz. §§ 55-73) ışığında Rusya Federasyonu'na herhangi bir geri göndermenin Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal edecek ölçüde sistematik bir kötü muamele riski barındırmadığı yönündeki değerlendirmesini teyit etmiştir (aynı kararda bkz. § 121). Son olarak U/Fransa kararında AİHM, Rusya Federasyonu ve özellikle Kuzey Kafkasya bölgesinin genel güvenlik durumuna ilişkin çok sayıda uluslararası rapor ve belgeyi (anılan kararda bkz. §§ 66-78) değerlendirmiş ve önceki kararlar olan K.I./Fransa ve R/Fransa'daki yaklaşımını sürdürerek söz konusu geri göndermelerin Sözleşme'nin 3. maddesi bakımından mutlak bir ihlal sonucunu doğurmadığı yönündeki kanaatini yinelemiştir. U/Fransa kararında yer alan raporlar ve konuya ilişkin tespitler şöyledir:

"Kuzey Kafkasya'da terörle mücadelede işkence ve kötü muameleye başvurulması

72. Uluslararası Af Örgütü'nün Çeçen sığınmacıların Rusya'ya geri gönderilmesi ve özellikle de geri gönderilme riskine ilişkin endişelerinin bir özeti Ocak 2022'de rapor edilmiştir:

KUZEY KAFKASYA'DA INSAN HAKLARININ DURUMU

Uluslararası Af Örgütü düzenli olarak Kuzey Kafkasya'da, özellikle de Çeçenistan'da zorla kaybetmeler, işkence ve diğer kötü muamele vakaları ile ilgili raporlar almaktadır. Örgüt son yıllarda bu tür birçok vakayı belgelemiştir. Buna ek olarak, sözde 27 vakası da dâhil olmak üzere çok sayıda kaçırma, yargısız infaz ve işkence iddiası bağımsız Rus medyası ve blog yazarları tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bu insan hakları ihlalleri genellikle -ancak münhasıran değil- Kuzey Kafkasya'da kolluk kuvvetleri tarafından yürütüldüğü iddia edilen terörle mücadele faaliyetlerinin bir parçasıdır. Uluslararası Af Örgütü, bölge genelinde silahlı gruplara üye oldukları iddiasıyla bireylerin hedef alındığına dair defalarca rapor aldı. Bu kişiler aleyhindeki delillerin işkence ve kötü muamele altında alınan 'itiraflara' ya da başkalarının suçlayıcı ifadelerine dayandığına dair güvenilir iddialar bulunmaktadır.

İşkenceye başvurulması Çeçenistan'da ve Rusya Federasyonu genelinde sık, sürekli ve yaygındır ve mağdurların şu anda etkili bir hukuk yolu yoktur.

Birçok sanık işkence veya diğer kötü muamele eylemlerini mahkemelere bildirmekte ve ifadelerini geri çekmektedir. Ancak mahkemeler genellikle savunmanın bu delillerin kabul edilemez olduğuna dair itirazlarını reddetmektedir. Yasaya göre (Rusya Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu madde 235) ceza davaları bağlamında, kanıtlanmış iddiaların kabul edilemezliğini kanıtlamak savcının görevidir. Ancak uygulamada, sanık tarafından ileri sürülen işkence iddialarının, ayrı bir ceza yargılamasında kanıtlanmamış olmaları hâlinde

hiçbir önem taşımadığı görülmektedir.

Karşılaşılan pek çok yasal ve pratik engel, gözaltında tutulan bir kişinin bu tür bir işlem başlatmasını neredeyse imkânsız hâle getirmektedir. Uluslararası Af Örgütü'ne bildirilen ve bazıları somut ve inandırıcı delillerle desteklenen, sanıkların işkence iddiaları ile ilgili olarak sembolik bir katkının verildiği birçok vakada, ya savcı cezai kovuşturma başlatmayı reddetti ya da dava 'delil yetersizliği' veya 'suçüstü hâlinin bulunmaması' nedeniyle hızla reddedildi.

Gözaltında tutulan kişilerin işkence iddialarını kanıtlarla desteklemeleri neredeyse imkânsızdır, çünkü sağlık uzmanlarına erişimleri çok sınırlıdır ya da hiç yoktur. Uluslararası Af Örgütü'ne, kolluk kuvvetlerinin sağlık çalışanlarını, kendi yaptıkları yaralanmaları tespit etmelerini engellemek için korkutma ve tacize maruz bıraktıklarına dair raporlar da ulaştı. Cezaevlerinde çalışan sağlık çalışanları cezaevi yönetimine bağlıdır ve bu nedenle bağımsızlıkları yoktur. Ayrıca işkence ve diğer kötü muameleleri belgelemek için gerekli niteliklerden de yoksundurlar.

BM İşkenceye Karşı Komite, Rusya Federasyonu'nun altıncı periyodik raporuna ilişkin Sonuç Gözlemlerinde, Çeçenistan ve Kuzey Kafkasya bölgesinde Devlet görevlileri tarafından işlenen işkence, kaçırma, zorla kaybetme, keyfî gözaltı ve yargısız infaz vakaları da dâhil olmak üzere ciddi insan hakları ihlallerine ilişkin 'etkili soruşturma eksikliğine' dikkat çekmiş ve Grozni'de 27 kişinin yargısız infaz edilmesini örnek olarak göstermiştir. Ayrıca 2012-2015 yılları arasında Çeçenistan'da meydana gelen ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından karara bağlanan yüzden fazla zorla kaybetme vakasından bugüne kadar sadece iki vakanın soruşturulduğuna dikkat çekti.

20 Aralık 2018 tarihinde sunulan ve Moskova Mekanizması kapsamında Rusya'ya bağlı Çeçen Cumhuriyeti'ndeki insan hakları ihlallerini ve cezasızlığı araştırmak üzere görevlendirilen AGİT Raportörü'nün raporu da aynı yaygın insan hakları ihlalleri örüntüsünü vurgulamaktadır.

Raportör şu değerlendirmede bulunmuştur : 'Bu veriler, Çeçen Cumhuriyeti'nde çok ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığına dair iddiaları açık biçimde teyit etmektedir. Özellikle taciz ve zulüm, keyfî ya da hukuka aykırı tutuklama ve gözaltı, işkence, zorla kaybetme ve yargısız infaz iddiaları bu kapsamda öne çıkmaktadır.' Raportör sözlerine şu şekilde devam etmiştir: 'Etkili başvuru yollarına ilişkin yasal durumda ve buna bağlı olarak cezasızlık sorununda hiçbir ilerleme sağlanmamış, bilâkis durum daha da kötüleşmiştir. Öyle ki Çeçenistan'da neredeyse hiç kimse artık insan hakları meselelerini özgürce dile getirememektedir. İnsan hakları kuruluşları ve araştırmacı gazeteciler, korunmak yerine soruşturulmayan çeşitli taciz ve saldırı biçimlerine maruz bırakılmaktadır. Bu durum, hukuk dışı bir ortamın ve cezasızlıkla korunan baskıcı devlet aygıtının tam hareket serbestisine sahip olduğu algısını güçlendirmektedir.'

73. Bu özet, Fransa da dâhil olmak üzere Avrupa ülkelerinden Rusya'ya sınır dışı edilen, zorla kaybetme mağduru olan ve Çeçenistan'a vardıklarında işkenceye maruz kalan çeşitli vakaları rapor etmektedir. Dernek özellikle şunları belirtmektedir:

'Uluslararası Af Örgütü, Çeçenistan'da özellikle Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nun 208. maddesi (yasadışı silahlı bir grubun organizasyonu ya da faaliyetlerine katılım), 222.

maddesi (ateşli silahların, parçalarının ya da mühimmatının yasadışı edinimi, transferi, dağıtımı, depolanması, taşınması ya da bulundurulması) ve 222.1. maddesi (patlayıcıların yasadışı edinimi, transferi, dağıtımı, depolanması, taşınması ya da bulundurulması) kapsamında uydurulan ceza davalarına ilişkin düzenli olarak raporlar almaktadır. Rusya Federasyonu dışında birkaç yıl geçirmiş olan Çeçenistanlı kişiler, bazı durumlarda keyfî tutuklama, işkence ve diğer kötü muamelelere maruz kalmış ve Rusya'ya döndüklerinde (genellikle zorla sınır dışı edilerek) adil olmayan bir yargılamanın ardından hapsedilmişlerdir. Yukarıda bahsi geçen Azamat Baïdouïev ve Magomed Gadaev gibi bazı vakalarda, bu kişiler uluslararası koruma talep etmek üzere Rusya'dan ayrılmış kişilerdi.'

'Uluslararası Af Örgütü, Kuzey Kafkasya'dan gelip Rusya Federasyonu'nun başka yerlerine, genellikle de ücra bölgelere yerleşen ve daha sonra tutuklanarak Kuzey Kafkasya'ya nakledilen ve burada yasadışı silahlı bir gruba mensup olmak ya da silah bulundurmakla suçlanan çok sayıda vakadan haberdardır. İddialara göre soruşturma sırasında işkence ve diğer kötü muamelelere maruz kalmışlardır. Yukarıda da belirtildiği gibi, güvenilir raporlara göre, bu suçlamalar genellikle işkence veya diğer kötü muamele altında alınan 'itiraflara' veya başkalarından alınan suçlayıcı ifadelere dayanmaktadır. Benzer şekilde, rapor edilen bazı vakalarda, yetkililer Moskova'da yasadışı silahlı grupların şüpheli üyeleri olarak gözaltına alındıklarını bildirmeden önce Kuzey Kafkasya'da insanlar kısa süreliğine zorla kaybedilmeye maruz kalmıştır. Bu süre zarfında aileleri bu kişilerin akıbetleri hakkında hiçbir bilgiye sahip olmamış ve bildirildiğine göre bu kişiler bir avukata erişimleri olmaksızın sorgulamaya tabi tutulmuşlardır.'

74. İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2022 yılındaki olaylara ilişkin 2023 Dünya İnsan Hakları Raporu'nda, polis gözetiminde işkence ve kötü muamele kullanımıyla ilgili olarak, Rusya Parlamentosu'nun Temmuz 2022'de işkence kavramına açıkça atıfta bulunan ve baskı altında alınan itiraflar da dâhil olmak üzere uluslararası işkence tanımına uyan vakalar için daha yüksek bir ceza öngören bir yasayı kabul etmesine rağmen, işkence de dâhil olmak üzere kolluk kuvvetleri tarafından kötü muamelenin devam ettiğini belirtmiştir.

75. Aynı raporda Çeçenistan ile ilgili olarak da şu ifadeler yer almaktadır:

'Vali Ramazan Kadirov liderliğindeki Çeçen yetkililer, her türlü muhalefeti acımasızca bastırmaya devam etti. Aralık 2022'de Çeçen güvenlik görevlileri, Kadirov'u internet üzerinden eleştiren ve yurtdışında yaşayan beş Çeçen blogcu ve aktivistin düzinelerce aile üyesini topladı, kötü muameleye maruz bıraktı ve iletişim kurulamayacak şekilde gözaltına aldı. Aileleri özür dilemeye ve sürgündeki akrabalarıyla ilişkilerini kamuoyu önünde kesmeye zorladılar.'

76. Amerika Birleşik Devletleri Devlet Başkanlığı tarafından 20 Mart 2023 tarihinde yayımlanan 2022 İnsan Hakları Uygulamaları Ülke Raporları başlıklı rapor, Rusya'da terörle mücadele kapsamında ordu güçleri tarafından işkence ve kötü muamelenin kullanıldığını ortaya koymaktadır:

İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalar

Anayasanın bu tür uygulamaları yasaklamasına rağmen, çok sayıda güvenilir rapor, kolluk kuvvetlerinin şüphelilerden itiraf almaya zorlamak için işkence, istismar ve şiddet uyguladığını ve yetkililerin bu tür eylemlerden yalnızca ara sıra sorumlu tutulduğunu göstermiştir.

İşkence nedeniyle ölümler olduğu bildirilmiştir (bkz. yukarıdaki bölüm 1.a.).

Şüphelilerin polis memurları tarafından fiziksel tacize uğramasının sistematik olduğu ve genellikle gözaltı merkezlerinde tutuklanmanın ilk birkaç günü içinde gerçekleştiği bildirilmiştir. İnsan hakları gruplarının ve eski polis memurlarının raporları, polisin en sık elektrik şoku, boğma ve eklem ve bağlara germe veya baskı uygulama yöntemlerini kullandığını, çünkü bu yöntemlerin görünür iz bırakma olasılığının daha düşük olduğunu göstermiştir. Sorun özellikle Kuzey Kafkasya'da ciddi boyutlardaydı.

...

Sivil Yardım Komitesi'ne göre, Kuzey Kafkasya'daki mahkûmlar kötü muamele, mantıksız cezalandırma, dinî ve etnik taciz ve yetersiz tıbbi bakımdan şikâyetçiydi.

...

Kolluk kuvvetlerinin, gözaltına alınan muhaliflere, insan hakları aktivistlerine, gazetecilere ve hükûmet politikalarını eleştirenlere karşı, uykusuz bırakma da dâhil olmak üzere işkenceyi bir cezalandırma biçimi olarak kullandıklarına dair raporlar vardı.

...

FSB'nin çeşitli 'terörizm' ve 'aşırıcılık' davalarına karıştıkları iddia edilen genç 'anarşist ve antifaşist aktivistlere' karşı işkence uyguladığına dair raporlar vardı.

Kuzey Kafkasya bölgesinde, güvenlik güçlerinin gözaltı tesislerinde hem militan olduğu iddia edilen kişilere hem de sivillere kötü muamele ve işkence yaptığına dair yaygın raporlar vardı.

77. Uluslararası Af Örgütü, 27 Mart 2023 tarihinde yayımladığı, dünyada insan haklarının durumuna ilişkin 2022/23 Yıllık Raporu'nda Rusya Federasyonu ile ilgili olarak şu ifadelere yer vermektedir:

Üye İŞKENCE VE DİĞER KÖTÜ MUAMELE

Gözaltı yerlerinde işkence ve diğer kötü muameleler endemik olmaya devam etmiş ve sorumlular nadiren adalet önüne çıkarılmıştır. Tutuklular halâ yeterli tıbbi bakım alamamaktadır. Dış dünya ile her türlü temasın yasaklanması ve disiplin hücrelerine keyfî olarak yerleştirme, başta muhalifler olmak üzere mahkûmlar üzerinde baskı kurmak için sıklıkla kullanıldı.

Muhalif aktivist Alexei Navalny yıl içinde 10 kez disiplin hücresine konuldu. Cezaevi yönetmeliklerinin 'ihlali' bahanesiyle (örneğin 'kıyafet kurallarına uyulmaması') 90 günden fazla bir süreyi insanlık dışı ve aşağılayıcı koşullarda geçirdi. Kasım ayında bir tecrit hücresine yerleştirildi ve posta da dâhil olmak üzere ailesiyle her türlü temastan mahrum bırakıldı. Ukrayna vatandaşı Aleksandr Martchenko, işkence altında alındığını iddia ettiği 'itiraflara' dayanarak casusluk suçundan aldığı 10 yıllık hapis cezasını çekmeye devam ediyordu. Cezaevi yönetimi, ihtiyaç duyduğu acil tıbbi bakımı almasına izin vermeyi düzenli olarak reddetti ve zaman zaman uydurma gerekçelerle onu disiplin hücresine veya hücre hapsine koydu. Ayrıca ailesiyle iletişim kurmasını da engelledi. Polis bu yıl bir kez daha muhalifler üzerinde baskı kurmak için işkenceye başvurdu. Mart ayında, savaş karşıtı

gösteriler sırasında tutuklanan göstericiler, gözaltındayken işkence de dâhil olmak üzere kötü muameleye maruz kaldıklarından şikâyetçi oldular. Eylül ayında şair Artiom Kamardine, Ukrayna'ya destek için okuduğu bir şiirin ardından evine gelen polis memurları tarafından ciddi şekilde dövüldü. Ayrıca cinsel saldırıya uğradığı da iddia edildi. İki kişiyle birlikte “nefrete teşvik” suçlamasıyla tutuklandı ve daha sonra gözaltında tutuldu. Yıl sonuna kadar işkence iddialarına ilişkin herhangi bir soruşturma açılmadı.

78. Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Dini Özgürlükler Komisyonu (USCIRF), 2021 yılına ilişkin yıllık raporunda (Nisan 2021'de yayımlanan ‘CPC İçin Tavsiye Edilen Ülkeler: Rusya' başlıklı rapor) şu hususa dikkat çekmektedir:

'Kuzey Kafkasya'da güvenlik güçleri cezasızlıkla hareket etmekte, İslamcı militanlıkla en dolaylı bağlantısı olan kişileri ya da seküler siyasi muhalefet mensuplarını tutuklamakta ya da kaçırmaktadır. Çeçen lider Ramazan Kadirov, kadınlara ve lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks (LGBTI) topluluğu üyelerine yönelik olanlar da dâhil olmak üzere, dinî görüşlerine dayalı ağır hak ihlallerini bizzat yönetmiş ya da bu ihlalleri onaylamıştır. Çeçenler, bölgedeki geleneksel siyasi ve dinî uygulamaları anımsatan bir ritüelle, büyücülük, İslam'a hakaret ve Kadirov'u eleştirme gibi çeşitli suçlar için kamuoyu önünde özür dilemeleri gereken aşağılayıcı televizyon itiraflarında düzenli olarak yer almaktadırlar. Lideri eleştiren genç bir kişi kaçırılmış, kameraya itiraf yapmaya zorlanmış ve ardından çıplak hâlde cam bir şişe üzerine oturtulmuştur. Çeçen Enformasyon ve Basın Bakanı Ahmed Dudaev bu tür politikaları savunmakta; yakın zamanda Nisan ayında dinî değerlere hakaret ettikleri gerekçesiyle tutuklanan iki LGBTI blog yazarını İslamcı militanlara yardım etmekle suçlamıştır. Kuzey Kafkasya genelinde polisler, bölge camilerindeki cemaatleri hedef almakta ve taciz etmekte; kişisel bilgilerini talep etmekte ve onları sorguya çekmektedir. Dağıstan'daki bir cami öyle sık baskına uğramaktadır ki, bu baskınlara artık 'Cuma ibadetinin bir parçası' gözüyle bakılmaktadır. Bu uygulamalar, şiddet yanlısı aşırılıkçılığı etkili şekilde önlemektense, kamuoyunda öfke yaratmakta ve bazı kişilerin İslam hakkında bilgiyi güvenilir olmayan çevrim içi kaynaklardan aramasına yol açmaktadır.'

...

i. Kuzey Kafkasya bölgesinde hâkim olan genel durum hakkında

111. Kuzey Kafkasya bölgesindeki genel durumla ilgili olarak Mahkeme, Çeçenistan'da ciddi insan hakları ihlalleri yaşandığına dair raporlar bulunmasına rağmen, durumun Rusya Federasyonu'na geri gönderilmenin Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlalini teşkil edecek şekilde olmadığına karar vermiştir (bkz. yukarıda anılan K.I./Fransa, § 126 ve R/Fransa, no. 49857/20, § 121, 30 Ağustos 2022).

112. ...Rusya Federasyonu'nun artık Avrupa Konseyi üyesi veya Sözleşme'ye taraf bir ülke olmadığını gözönünde bulundurarak Mahkeme, böyle bir sonucun sorgulanması için bir neden olmadığı kanaatindedir. Bu koşullar altında Mahkeme, 3. maddenin sağladığı korumanın ancak başvurucunun, geri döndüğünde yetkililer tarafından gözaltına alınıp sorgulanabilecek kadar ilgi çekici olacağına inanmak için önemli gerekçeler olduğunu kanıtlayabilmesi hâlinde devreye girebileceğini yinelemiştir. Buna göre Mahkeme, başvurucunun Rusya Federasyonu'na geri dönmesinin, başvurunun özel koşullarında, Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında gerçek bir kötü muamele riski doğurup doğurmayacağını belirlemelidir.

ii. Çeçen direnişinin üyesi olduğu düşünülen kişilerin durumu hakkında

113. Her ne kadar yukarıda anılan raporlardan, özellikle Kuzey Kafkasya'nın ve daha özelde Çeçenistan, İnguşetya veya Dağıstan'ın bazı nüfus gruplarının – örneğin Çeçen direnişinin silahlı mücadelesine katılanlar, yetkililer tarafından böyle kabul edilenler, bunların yakınları, onlara herhangi bir şekilde yardım etmiş olanlar, yetkililerce işbirliğine zorlanan siviller ve terörizm suçlarından şüpheli veya mahkûm edilmiş kişiler (K.I. – Fransa, yukarıda anılan, § 127) – özel bir risk altında olabileceği anlaşılmakta ise de, Mahkeme, bunların sistematik olarak Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muameleye maruz kalan gruplar olarak değerlendirilemeyeceğini, özellikle de son bahsedilen kategori bakımından bir kez daha ifade eder (Fransa, yukarıda anılan, § 122).

114. Sonuç olarak, başvurana yönelik risk, yukarıda belirtilen kategorilerden birine karşılık gelen bir profile sahip kişilerin yetkililerin dikkatini çekme ihtimalinin diğerlerine göre daha yüksek olabileceği gözönünde bulundurularak bireysel olarak değerlendirilmelidir (bkz. R/Fransa, yukarıda anılan, § 123). Bu bağlamda, şikâyet edilen sınır dışı kararının uygulanması hâlinde, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir muameleye maruz kalma konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanmak için esaslı gerekçeler bulunduğunu gösterebilecek kanıtlar sunmak ilke olarak başvuranın görevi olmakla birlikte, bu tür kanıtların sunulması hâlinde, bu konudaki şüpheleri ortadan kaldırmak davalı Devletin görevidir (bkz. yukarıda anılan K.I./Fransa, § 128)."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

39. Anayasa Mahkemesinin 29/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

40. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda da yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

41. Başvurucu; ülkesindeyken dinî inancı nedeniyle zulme uğradığını, hakkında INTERPOL tarafından arama kararı çıkarıldığını ve hâlen Nalçik'te ikamet eden anne ve babasının yaşadığı evin silahlı kişilerce basıldığını belirtmiştir. Bu olayların dinî inancı nedeniyle zulme uğrama korkusunu somut biçimde ortaya koyduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesinin ihlal kararından sonra gerçek bir risk değerlendirmesi yapılmadan davanın reddedildiğini beyan etmiştir. AİHM'in Rusya Federasyonu'nun Kafkasya'da gerçekleştirdiği insan hakları ihlalleri, yargısız infazlar ve kötü muameleler nedeniyle çok sayıda ihlal kararı verdiğini vurgulamış; bu bağlamda ülkesine gönderilmesi hâlinde dinî inancı ve ülkedeki ayrım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle kötü muameleye maruz kalma riski bulunduğunu ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili

içtihadına atıfta bulunularak yapılacak değerlendirmede içtihadın dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun terörizm suçundan uluslararası seviyede arandığı, Rusya Federasyonu INTERPOL birimlerince hakkında bir difüzyon mesajı düzenlendiği, konuya ilişkin detaylı bilginin İçişleri Bakanlığından sorulması hususunun Anayasa Mahkemesinin takdirinde olduğu ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

42. Başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

44. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları, uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (birçok karar arasından bkz. A.A. ve A.A., § 54).

45. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmıştır. Bu yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” kenar başlıklı 15. maddede ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur (A.A. ve A.A., §§ 55, 56, 59; Poorya Parva [1. B.], B. No: 2018/27830, 23/10/2024, § 16). Dolayısıyla devlet bu hâllerde yabancıyı o ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (Masoud Talebı [2. B.], B. No: 2023/26088, 19/3/2024, § 64). Bu yükümlülük, yabancıların riskin bulunduğu ülkeye dolaylı olarak gönderilmemelerini de kapsamaktadır (A.D. [1. B.], B. No: 2014/19506, 3/4/2019, § 55).

46. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler bulunduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari merciler ile yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda yabancı, sınır dışı edileceği ülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı; varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (A.A. ve A.A., § 68).

47. Yabancı; etnik kökenleri, dinî inançları, siyasi görüşleri ya da belirli bir gruba mensubiyetleri gibi nedenlerle sınır dışı edileceği ülkedeki kamu makamlarının kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler

bulunduğunu ortaya koymalıdır. Geri gönderileceği ülkedeki riskin kamu görevlisi olmayan kişi veya gruplardan kaynaklandığını ileri süren yabancı, hem riskin gerçekliğini hem de söz konusu ülkenin kamu makamlarının bu riski ortadan kaldırmak konusunda yeterli korumayı sağlamakta yetersiz kalacaklarını kanıtlamalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ülkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır (A.A. ve A.A., §§ 66-69).

48. İspat külfetinin başvurucuya ait olduğu ve bu külfetten doğan yükümlülüğün yerine getirildiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancının sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancının sınır dışı edileceği ülkenin genel durumu, yabancının kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (A.A. ve A.A., §§ 62-64).

49. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (A.A. ve A.A., § 70).

50. Sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan ve başvurucunun sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü, kural olarak başvurucuyu doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespit etmektir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 71; M.A. [2. B.], B. No: 2023/104230, 20/11/2024, § 19). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir (A.A. ve A.A., § 72).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

51. Rusya Federasyonu'na bağlı Kuzey Kafkasya bölgesine ilişkin çeşitli uluslararası raporlarda bireylerin keyfî gözaltı, işkence, zorla kaybetme ve yargısız infaz gibi ciddi insan hakları ihlallerine maruz kalabildiğine ilişkin bazı bilgi ve bulgular yer alsa da söz konusu bölgede yaşanan hak ihlallerinin geri gönderilmesi hâlinde her birey bakımından kötü muamele yasağı kapsamında mutlak bir risk oluşturacak düzeye ulaştığına dair genel ve kategorik bir değerlendirmede bulunulması mümkün değildir. Bununla birlikte sözü edilen uluslararası raporların içeriği gözetildiğinde terör eylemleri yaptığından şüphelenilen veya terör suçlarından mahkûm olan Kuzey Kafkasyalı kişilerin Rus yetkililerin dikkatini çekme olasılığı diğerlerine göre daha yüksektir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi başvurucunun daha önce yaptığı bireysel başvuruda sınır dışı edilmesi hâlinde öldürülme veya kötü muameleye uğrama riski taşıdığı yönündeki iddialarının Mahkemece yeterli şekilde incelenmediği ve bu

suretle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Bu nedenle başvuruda değerlendirilmesi gereken husus, ihlal kararı sonrasında Mahkemenin başvurucunun bireysel durumunu gerektiği gibi değerlendirip değerlendirmediğidir.

52. Yeniden yapılan yargılamada Mahkeme, davalı idareden sınır dışı etme kararının dayanaklarını ve gönderileceği ülkeye ilişkin risk değerlendirmesini içeren bilgi ve belgeleri istemiştir. Davalı idare bu bilgi ve belgelerin Göç İdaresi birimlerinden temin edilebileceğini belirtmiştir.

53. Mahkeme başvurucudan da kişisel risk durumunu somutlaştıran bilgi ve belgeleri sunmasını istemiştir. Başvurucu; uluslararası koruma başvurusuna ilişkin mülakat formu ile anne ve babasının yazdığını ileri sürdüğü "Dilekçe-İstek" başlıklı belgeyi sunmuş ve Rusya Federasyonu tarafından hakkında INTERPOL aracılığıyla yeşil bülten yayımlandığını, Rus makamlarının kendisinin Suriye'deki çatışma bölgelerine gideceği yönünde asılsız iddialarda bulunduğunu, yeşil bültenin Rus yetkililerce resmî olmayan yollarla iadesinin talep edildiğine işaret ettiğini açıklamıştır (bkz. § 28). Ne var ki Mahkeme, başvurucunun sunduğu belgeleri kişisel risk durumunu somutlaştıracak nitelikte görmemiştir. Oysa;

i. Uluslararası koruma başvurusu nedeniyle başvurucuyla mülakat yapan polis memuru hazırladığı raporda başvurucunun anlattıklarının ve yaşadıklarının gerçek olduğunu, mülakat esnasında ellerini sıkmasından korku ve endişeli olduğunu gözlemlediğini, ayrıca yaşadığı bölgede yapılan araştırmalar neticesinde anlattıklarını doğrular mahiyette olayların yaşandığının tespit edildiğini belirtmiştir (bkz. § 18).

ii. Rus makamlarının talebi üzerine INTERPOL tarafından yayımlanan yeşil bültende başvurucunun terör örgütü IŞİD ile bağlantılı olduğu, Kabardey-Balkar bölgesinde yasa dışı silahlı gruplara yardım ettiği, bu gruplara barınma, ilaç, gıda ve ulaşım desteği sağladığı, ayrıca 2014 yılının başından itibaren Suriye'deki silahlı yapılara katılım sağladığı yönünde bilgiler yer almaktadır (bkz. § 24).

54. Anayasa Mahkemesine göre Mahkeme, başvurucunun sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler göstermesine rağmen başvurucunun bireysel durumunu gerektiği gibi değerlendirmemiş ve böylece başvurucuya kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerini sağlamamıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

56. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 40.000 TL manevi ve miktar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

57. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

58. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

59. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 1. İdare Mahkemesine (E.2020/622, K.2020/883) GÖNDERİLMESİNE,

F. Sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin bilgi için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

L.A.

B. No: 2021/361 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/361

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

L.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/361)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : L.A.

Vekili : Av. Taner KILIÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Anayasa Mahkemesinin öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin kararı üzerine yeniden yapılan yargılamada ihlal kararına uygun karar verilmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine uyulmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1992 doğumlu bir kadın olup Rusya Federasyonu vatandaşıdır.

6. Başvurucu, eşi ve çocuğu ile birlikte 8/8/2015 tarihinde Hatay'ın Yayladağı ilçesinde 1. derece askerî yasak bölge üzerinden Suriye'ye yasa dışı yollarla geçmeye çalışırken yakalanmıştır. Aynı gün Jandarma Komutanlığı görevlilerince bilgi sahibi sıfatıyla ifadesi alınan başvurucu 3/8/2015 tarihinde Rusya'dan yasal yollarla Türkiye'ye giriş yaptığını, amacının Suriye'de bulunan akrabalarının yanına göç ederek hayatını orada sürdürmek olduğunu ancak sınırı geçmeye çalışırken askerler tarafından yakalandığını beyan etmiştir. Bu olay sonrasında başvurucu hakkında 13/8/2015 tarihinde G-87 (terörle bağlantılı yabancılar) tahdit kodu kapsamında Türkiye'ye giriş yasağı kararı tesis edilmiştir.

7. İzmir Valiliğince 9/11/2015 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) ve (h) bentleri uyarınca başvurucunun sınır dışı edilmesine ve altı ay süreyle idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu 23/11/2015 tarihinde sınır dışı etme işleminin iptali talebiyle İzmir 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu, Rusya Federasyonu vatandaşı olup Çeçen asıllı olduğunu, dinî ve siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm görme korkusuyla ülkesini terk ederek Türkiye'ye sığındığını beyan etmiştir. İddiasına göre, Rusya'da Çeçenlere yönelik insan hakları ihlallerinin olduğuna dair çok sayıda ulusal ve uluslararası insan hakları raporları mevcuttur. Bu nedenle ülkesine gönderilmesi hâlinde öldürme veya kötü muameleye maruz kalma tehlikesi bulunduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, 2014 yılında eşiyle İstanbul'da resmî olarak evlendiğini, ekonomik nedenlerle Hatay'a iş bulmak amacıyla gittiklerini ancak bindikleri ticari taksiden inemeden kolluk kuvvetlerince yakalandıklarını beyan etmiştir.

9. İl göç uzman yardımcıları ve tercüman tarafından düzenlenen 24/11/2015 tarihli tutanakla, başvurucunun avukatı aracılığıyla başvuru yapmak istemesi ve imzadan imtina etmesi nedeniyle uluslararası koruma başvurusunun alınmadığı tespit edilmiştir.

10. İdare Mahkemesi 4/12/2015 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, sınır dışı edilmesine ilişkin kararın kesinleşmesinin ardından 13/1/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunarak sınır dışı işleminin durdurulmasını talep etmiştir. Anayasa Mahkemesi 25/1/2016 tarihli ara kararıyla başvuru hakkında esasa ilişkin inceleme yapılıncaya kadar sınır dışı işleminin durdurulmasına karar vermiştir. Bununla birlikte Göç İdaresi Başkanlığı tarafından bireysel başvuru dosyasına sunulan cevabi yazıda başvurucunun 25/1/2015 tarihinde (belgede bu şekilde yazılmış olup maddi hata nedeniyle 2016 yılı olması gerektiği değerlendirilmiştir.) saat 08.25 uçağıyla ülkesine çıkışının sağlandığı belirtilmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından sunulan yazıda ise başvurucunun yurda giriş-çıkış kayıtlarına göre 25/1/2016 tarihinde saat 06.47'de Türkiye'den çıkış yaptığı ifade edilmiştir. Düzensiz Göç Çalışma Grubu Başkanı F.G. tarafından aynı tarihte düzenlenen tutanakta, başvurucunun eşi ve çocuğu ile birlikte Türk Hava Yollarına ait seferle Rusya'ya sınır dışı edildiği, işlemin herhangi bir olaya mahal vermeden gerçekleştiği ve uçağa kadar refakat edildiği belirtilmiştir.

12. Başvurucunun bireysel başvurusuna ilişkin 2016/652 numaralı dosya 2016/650 numaralı dosyayla, bu dosya da 2015/19133 numaralı dosyayla birleştirilmiştir. Anayasa Mahkemesi

17/4/2019 tarihinde verdiği kararda başvurucunun öldürülme veya kötü muameleye maruz kalma riski bulunan bir ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmesine rağmen İdare Mahkemesi tarafından bu riske ilişkin yeterli bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı sonucuna ulaşmış ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar vermiştir.

13. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı sonrasında İdare Mahkemesince yeniden yargılama yapılmıştır. Başvurucu vekili, yeniden yapılan yargılamada ilk yargılamadan sonra Anayasa Mahkemesine tedbir talebiyle bireysel başvuruda bulunduklarını, Anayasa Mahkemesince 25/1/2016 tarihinde tedbir kararı verilmesine rağmen başvurucu ve ailesinin Ukrayna'ya gönderileceği konusunda kandırılarak Rusya'ya gönderildiklerini beyan etmiştir. Başvurucu vekilinin beyanına göre başvurucu ve ailesinin Rusya'ya sınır dışı edilmelerini durduramayan ailenin tüm yakınları ilgililere rüşvet vererek ailenin tutuklanmadan Ukrayna'ya ulaşmalarını sağlamıştır. Bildiği kadarıyla başvurucu ve ailesi hâlen Ukrayna'dadır. Çeçenistan'da yoğun insan hakları ihlalleri olduğunu, başvurucunun da muhalif bir Çeçen olduğunu belirterek sınır dışı kararının iptaline hükmedilmesini talep etmiştir.

14. İdare Mahkemesi 30/9/2020 tarihinde davayı kesin olarak reddetmiştir. İdare Mahkemesi, başvurucunun kötü muamele iddiaları konusunda somut bir açıklama yapmadığını ve herhangi bir delil sunmadığını, ülkesinden savaş nedeniyle kaçtığını ileri sürmekle birlikte sunulan menşe ülke raporunda Rusya'da din özgürlüğü kapsamında farklı din mensuplarına eşit haklar ve ibadet hakkı tanındığını, Çeçenlerin göç etme nedenleri arasında yetkililerce uygulanan baskı, ekonomik sorunlar, kan davaları, yetersiz sağlık hizmetleri, aile içi şiddet, dinî inançlar olduğunun belirtildiğini dikkate alarak başvurucunun iddialarına itibar edilmemesi gerektiğini değerlendirmiş ve Türkiye'ye yasa dışı yollarla giriş yaptığı hususunun kendi beyanıyla sabit olduğu gerekçesiyle dava konusu sınır dışı işleminin hukuka aykırı olmadığı sonucuna varmıştır.

15. Başvurucu, nihai kararı 15/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

16. 6458 sayılı Kanun'un "Geri gönderme yasağı" başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez."

17. 6458 sayılı Kanun'un bireysel başvuru tarihi itibarıyla "Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesi şöyledir:

"(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez."

18. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınacaklar" başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

...

h) Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler ya da bu hükümleri ihlale teşebbüs edenler

..."

19. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar" başlıklı 55. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Mevzuat

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "İşkence yasağı" başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) sınır dışı etme kararının uygulanması hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin şikâyetlerle ilgili ilkesel yaklaşımı için bkz. A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, § 38.

22. Rusya Federasyonu vatandaşları tarafından menşe ülkelerine sınır dışı edilmeleri durumunda Sözleşme'nin 2. ve/veya 3. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla şimdiye kadar AİHM'e birçok başvuru yapılmış ve bunlar AİHM tarafından değerlendirilmiştir (birçok karar arasından bkz. Bajsultanov/Avusturya, B. No: 54131/10, 12/6/2012; I/İsveç, B. No: 61204/09, 5/9/2013; Chankayev/Azerbaycan, B. No: 56688/12, 14/11/2013; M.V. ve M.T./Fransa, B. No: 17897/09, 4/9/2014; K.I./Fransa, B. No: 5560/19, 15/4/2021; R/Fransa, B. No: 49857/20, 30/8/2022; U/Fransa, B. No: 53254/20, 15/2/2024).

23. AİHM, K.I./Fransa kararında uluslararası kuruluşların raporlarını ayrıntılı biçimde incelemiş (anılan kararda bkz. §§ 85-91) ve Çeçenistan'da ciddi insan hakları ihlallerine dair çok sayıda bulguya rağmen başvurucunun Rusya Federasyonu'na sınır dışı edilmesinin Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında mutlak bir geri gönderme yasağı doğuracak düzeyde bir risk oluşturmadığı sonucuna varmıştır (aynı kararda bkz. § 126). R/Fransa kararında ise AİHM, yine kapsamlı uluslararası raporlar (anılan kararda bkz. §§ 55-73) ışığında Rusya Federasyonu'na herhangi bir geri göndermenin Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal edecek ölçüde sistematik bir kötü muamele riski barındırmadığı yönündeki değerlendirmesini teyit etmiştir (aynı kararda bkz. § 121). Son olarak U/Fransa kararında AİHM, Rusya Federasyonu ve özellikle Kuzey Kafkasya bölgesinin genel güvenlik durumuna ilişkin çok sayıda uluslararası rapor ve belgeyi (anılan kararda bkz. §§ 66-78) değerlendirmiş ve önceki kararlar olan K.I./Fransa ve R/Fransa'daki yaklaşımını sürdürerek söz konusu geri göndermelerin Sözleşme'nin 3. maddesi bakımından mutlak bir ihlal sonucunu doğurmadığı yönündeki kanaatini yinelemiştir. U/Fransa kararında yer alan raporlar ve konuya ilişkin tespitler şöyledir:

"Kuzey Kafkasya'da terörle mücadelede işkence ve kötü muameleye başvurulması

72. Uluslararası Af Örgütü'nün Çeçen sığınmacıların Rusya'ya geri gönderilmesi ve özellikle de geri gönderilme riskine ilişkin endişelerinin bir özeti Ocak 2022'de rapor edilmiştir:

KUZEY KAFKASYA'DA INSAN HAKLARININ DURUMU

Uluslararası Af Örgütü düzenli olarak Kuzey Kafkasya'da, özellikle de Çeçenistan'da zorla kaybetmeler, işkence ve diğer kötü muamele vakaları ile ilgili raporlar almaktadır. Örgüt son yıllarda bu tür birçok vakayı belgelemiştir. Buna ek olarak, sözde 27 vakası da dâhil olmak üzere çok sayıda kaçırma, yargısız infaz ve işkence iddiası bağımsız Rus medyası ve blog yazarları tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bu insan hakları ihlalleri genellikle -ancak münhasıran değil- Kuzey Kafkasya'da kolluk kuvvetleri tarafından yürütüldüğü iddia edilen terörle mücadele faaliyetlerinin bir parçasıdır. Uluslararası Af Örgütü, bölge genelinde silahlı gruplara üye oldukları iddiasıyla bireylerin hedef alındığına dair defalarca rapor aldı. Bu kişiler aleyhindeki delillerin işkence ve kötü muamele altında alınan 'itiraflara' ya da başkalarının suçlayıcı ifadelerine dayandığına dair güvenilir iddialar bulunmaktadır.

İşkenceye başvurulması Çeçenistan'da ve Rusya Federasyonu genelinde sık, sürekli ve yaygındır ve mağdurların şu anda etkili bir hukuk yolu yoktur.

Birçok sanık işkence veya diğer kötü muamele eylemlerini mahkemelere bildirmekte ve ifadelerini geri çekmektedir. Ancak mahkemeler genellikle savunmanın bu delillerin kabul edilemez olduğuna dair itirazlarını reddetmektedir. Yasaya göre (Rusya Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu madde 235) ceza davaları bağlamında, kanıtlanmış iddiaların kabul edilemezliğini kanıtlamak savcının görevidir. Ancak uygulamada, sanık tarafından ileri sürülen işkence iddialarının, ayrı bir ceza yargılamasında kanıtlanmamış olmaları hâlinde hiçbir önem taşımadığı görülmektedir.

Karşılaşılan pek çok yasal ve pratik engel, gözaltında tutulan bir kişinin bu tür bir işlem başlatmasını neredeyse imkânsız hâle getirmektedir. Uluslararası Af Örgütü'ne bildirilen ve bazıları somut ve inandırıcı delillerle desteklenen, sanıkların işkence iddiaları ile ilgili olarak sembolik bir katkının verildiği birçok vakada, ya savcı cezai kovuşturma başlatmayı reddetti ya da dava 'delil yetersizliği' veya 'suçüstü hâlinin bulunmaması' nedeniyle hızla reddedildi.

Gözaltında tutulan kişilerin işkence iddialarını kanıtlarla desteklemeleri neredeyse

imkânsızdır, çünkü sağlık uzmanlarına erişimleri çok sınırlıdır ya da hiç yoktur. Uluslararası Af Örgütü'ne, kolluk kuvvetlerinin sağlık çalışanlarını, kendi yaptıkları yaralanmaları tespit etmelerini engellemek için korkutma ve tacize maruz bıraktıklarına dair raporlar da ulaştı. Cezaevlerinde çalışan sağlık çalışanları cezaevi yönetimine bağlıdır ve bu nedenle bağımsızlıkları yoktur. Ayrıca işkence ve diğer kötü muameleleri belgelemek için gerekli niteliklerden de yoksundurlar.

BM İşkenceye Karşı Komite, Rusya Federasyonu'nun altıncı periyodik raporuna ilişkin Sonuç Gözlemlerinde, Çeçenistan ve Kuzey Kafkasya bölgesinde Devlet görevlileri tarafından işlenen işkence, kaçırma, zorla kaybetme, keyfî gözaltı ve yargısız infaz vakaları da dâhil olmak üzere ciddi insan hakları ihlallerine ilişkin 'etkili soruşturma eksikliğine' dikkat çekmiş ve Grozni'de 27 kişinin yargısız infaz edilmesini örnek olarak göstermiştir. Ayrıca 2012-2015 yılları arasında Çeçenistan'da meydana gelen ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından karara bağlanan yüzden fazla zorla kaybetme vakasından bugüne kadar sadece iki vakanın soruşturulduğuna dikkat çekti.

20 Aralık 2018 tarihinde sunulan ve Moskova Mekanizması kapsamında Rusya'ya bağlı Çeçen Cumhuriyeti'ndeki insan hakları ihlallerini ve cezasızlığı araştırmak üzere görevlendirilen AGİT Raportörü'nün raporu da aynı yaygın insan hakları ihlalleri örüntüsünü vurgulamaktadır.

Raportör şu değerlendirmede bulunmuştur : 'Bu veriler, Çeçen Cumhuriyeti'nde çok ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığına dair iddiaları açık biçimde teyit etmektedir. Özellikle taciz ve zulüm, keyfî ya da hukuka aykırı tutuklama ve gözaltı, işkence, zorla kaybetme ve yargısız infaz iddiaları bu kapsamda öne çıkmaktadır.' Raportör sözlerine şu şekilde devam etmiştir: 'Etkili başvuru yollarına ilişkin yasal durumda ve buna bağlı olarak cezasızlık sorununda hiçbir ilerleme sağlanmamış, bilâkis durum daha da kötüleşmiştir. Öyle ki Çeçenistan'da neredeyse hiç kimse artık insan hakları meselelerini özgürce dile getirememektedir. İnsan hakları kuruluşları ve araştırmacı gazeteciler, korunmak yerine soruşturulmayan çeşitli taciz ve saldırı biçimlerine maruz bırakılmaktadır. Bu durum, hukuk dışı bir ortamın ve cezasızlıkla korunan baskıcı devlet aygıtının tam hareket serbestisine sahip olduğu algısını güçlendirmektedir.'

73. Bu özet, Fransa da dâhil olmak üzere Avrupa ülkelerinden Rusya'ya sınır dışı edilen, zorla kaybetme mağduru olan ve Çeçenistan'a vardıklarında işkenceye maruz kalan çeşitli vakaları rapor etmektedir. Dernek özellikle şunları belirtmektedir:

'Uluslararası Af Örgütü, Çeçenistan'da özellikle Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nun 208. maddesi (yasadışı silahlı bir grubun organizasyonu ya da faaliyetlerine katılım), 222. maddesi (ateşli silahların, parçalarının ya da mühimmatının yasadışı edinimi, transferi, dağıtımı, depolanması, taşınması ya da bulundurulması) ve 222.1. maddesi (patlayıcıların yasadışı edinimi, transferi, dağıtımı, depolanması, taşınması ya da bulundurulması) kapsamında uydurulan ceza davalarına ilişkin düzenli olarak raporlar almaktadır. Rusya Federasyonu dışında birkaç yıl geçirmiş olan Çeçenistanlı kişiler, bazı durumlarda keyfî tutuklama, işkence ve diğer kötü muamelelere maruz kalmış ve Rusya'ya döndüklerinde (genellikle zorla sınır dışı edilerek) adil olmayan bir yargılamanın ardından hapsedilmişlerdir. Yukarıda bahsi geçen Azamat Baïdouïev ve Magomed Gadaev gibi bazı

vakalarda, bu kişiler uluslararası koruma talep etmek üzere Rusya'dan ayrılmış kişilerdi.'

'Uluslararası Af Örgütü, Kuzey Kafkasya'dan gelip Rusya Federasyonu'nun başka yerlerine, genellikle de ücra bölgelere yerleşen ve daha sonra tutuklanarak Kuzey Kafkasya'ya nakledilen ve burada yasadışı silahlı bir gruba mensup olmak ya da silah bulundurmakla suçlanan çok sayıda vakadan haberdardır. İddialara göre soruşturma sırasında işkence ve diğer kötü muamelelere maruz kalmışlardır. Yukarıda da belirtildiği gibi, güvenilir raporlara göre, bu suçlamalar genellikle işkence veya diğer kötü muamele altında alınan 'itiraflara' veya başkalarından alınan suçlayıcı ifadelere dayanmaktadır. Benzer şekilde, rapor edilen bazı vakalarda, yetkililer Moskova'da yasadışı silahlı grupların şüpheli üyeleri olarak gözaltına alındıklarını bildirmeden önce Kuzey Kafkasya'da insanlar kısa süreliğine zorla kaybedilmeye maruz kalmıştır. Bu süre zarfında aileleri bu kişilerin akıbetleri hakkında hiçbir bilgiye sahip olmamış ve bildirildiğine göre bu kişiler bir avukata erişimleri olmaksızın sorgulamaya tabi tutulmuşlardır.'

74. İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2022 yılındaki olaylara ilişkin 2023 Dünya İnsan Hakları Raporu'nda, polis gözetiminde işkence ve kötü muamele kullanımıyla ilgili olarak, Rusya Parlamentosu'nun Temmuz 2022'de işkence kavramına açıkça atıfta bulunan ve baskı altında alınan itiraflar da dâhil olmak üzere uluslararası işkence tanımına uyan vakalar için daha yüksek bir ceza öngören bir yasayı kabul etmesine rağmen, işkence de dâhil olmak üzere kolluk kuvvetleri tarafından kötü muamelenin devam ettiğini belirtmiştir.

75. Aynı raporda Çeçenistan ile ilgili olarak da şu ifadeler yer almaktadır:

'Vali Ramazan Kadirov liderliğindeki Çeçen yetkililer, her türlü muhalefeti acımasızca bastırmaya devam etti. Aralık 2022'de Çeçen güvenlik görevlileri, Kadirov'u internet üzerinden eleştiren ve yurtdışında yaşayan beş Çeçen blogcu ve aktivistin düzinelerce aile üyesini topladı, kötü muameleye maruz bıraktı ve iletişim kurulamayacak şekilde gözaltına aldı. Aileleri özür dilemeye ve sürgündeki akrabalarıyla ilişkilerini kamuoyu önünde kesmeye zorladılar.'

76. Amerika Birleşik Devletleri Devlet Başkanlığı tarafından 20 Mart 2023 tarihinde yayımlanan 2022 İnsan Hakları Uygulamaları Ülke Raporları başlıklı rapor, Rusya'da terörle mücadele kapsamında ordu güçleri tarafından işkence ve kötü muamelenin kullanıldığını ortaya koymaktadır:

İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezalar

Anayasanın bu tür uygulamaları yasaklamasına rağmen, çok sayıda güvenilir rapor, kolluk kuvvetlerinin şüphelilerden itiraf almaya zorlamak için işkence, istismar ve şiddet uyguladığını ve yetkililerin bu tür eylemlerden yalnızca ara sıra sorumlu tutulduğunu göstermiştir.

İşkence nedeniyle ölümler olduğu bildirilmiştir (bkz. yukarıdaki bölüm 1.a.).

Şüphelilerin polis memurları tarafından fiziksel tacize uğramasının sistematik olduğu ve genellikle gözaltı merkezlerinde tutuklanmanın ilk birkaç günü içinde gerçekleştiği bildirilmiştir. İnsan hakları gruplarının ve eski polis memurlarının raporları, polisin en sık elektrik şoku, boğma ve eklem ve bağlara germe veya baskı uygulama yöntemlerini kullandığını, çünkü bu yöntemlerin görünür iz bırakma olasılığının daha düşük olduğunu göstermiştir. Sorun özellikle Kuzey Kafkasya'da ciddi boyutlardaydı.

...

Sivil Yardım Komitesi'ne göre, Kuzey Kafkasya'daki mahkûmlar kötü muamele, mantıksız cezalandırma, dinî ve etnik taciz ve yetersiz tıbbi bakımdan şikâyetçiydi.

...

Kolluk kuvvetlerinin, gözaltına alınan muhaliflere, insan hakları aktivistlerine, gazetecilere ve hükûmet politikalarını eleştirenlere karşı, uykusuz bırakma da dâhil olmak üzere işkenceyi bir cezalandırma biçimi olarak kullandıklarına dair raporlar vardı.

...

FSB'nin çeşitli 'terörizm' ve 'aşırıcılık' davalarına karıştıkları iddia edilen genç 'anarşist ve antifaşist aktivistlere' karşı işkence uyguladığına dair raporlar vardı.

Kuzey Kafkasya bölgesinde, güvenlik güçlerinin gözaltı tesislerinde hem militan olduğu iddia edilen kişilere hem de sivillere kötü muamele ve işkence yaptığına dair yaygın raporlar vardı.

77. Uluslararası Af Örgütü, 27 Mart 2023 tarihinde yayımladığı, dünyada insan haklarının durumuna ilişkin 2022/23 Yıllık Raporu'nda Rusya Federasyonu ile ilgili olarak şu ifadelere yer vermektedir:

Üye İŞKENCE VE DİĞER KÖTÜ MUAMELE

Gözaltı yerlerinde işkence ve diğer kötü muameleler endemik olmaya devam etmiş ve sorumlular nadiren adalet önüne çıkarılmıştır. Tutuklular halâ yeterli tıbbi bakım alamamaktadır. Dış dünya ile her türlü temasın yasaklanması ve disiplin hücrelerine keyfî olarak yerleştirme, başta muhalifler olmak üzere mahkûmlar üzerinde baskı kurmak için sıklıkla kullanıldı.

Muhalif aktivist Alexei Navalny yıl içinde 10 kez disiplin hücresine konuldu. Cezaevi yönetmeliklerinin 'ihlali' bahanesiyle (örneğin 'kıyafet kurallarına uyulmaması') 90 günden fazla bir süreyi insanlık dışı ve aşağılayıcı koşullarda geçirdi. Kasım ayında bir tecrit hücresine yerleştirildi ve posta da dâhil olmak üzere ailesiyle her türlü temastan mahrum bırakıldı. Ukrayna vatandaşı Aleksandr Martchenko, işkence altında alındığını iddia ettiği 'itiraflara' dayanarak casusluk suçundan aldığı 10 yıllık hapis cezasını çekmeye devam ediyordu. Cezaevi yönetimi, ihtiyaç duyduğu acil tıbbi bakımı almasına izin vermeyi düzenli olarak reddetti ve zaman zaman uydurma gerekçelerle onu disiplin hücresine veya hücre hapsine koydu. Ayrıca ailesiyle iletişim kurmasını da engelledi. Polis bu yıl bir kez daha muhalifler üzerinde baskı kurmak için işkenceye başvurdu. Mart ayında, savaş karşıtı gösteriler sırasında tutuklanan göstericiler, gözaltındayken işkence de dâhil olmak üzere kötü muameleye maruz kaldıklarından şikâyetçi oldular. Eylül ayında şair Artiom Kamardine, Ukrayna'ya destek için okuduğu bir şiirin ardından evine gelen polis memurları tarafından ciddi şekilde dövüldü. Ayrıca cinsel saldırıya uğradığı da iddia edildi. İki kişiyle birlikte “nefrete teşvik” suçlamasıyla tutuklandı ve daha sonra gözaltında tutuldu. Yıl sonuna kadar işkence iddialarına ilişkin herhangi bir soruşturma açılmadı.

78. Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Dini Özgürlükler Komisyonu (USCIRF), 2021

yılına ilişkin yıllık raporunda (Nisan 2021'de yayımlanan ‘CPC İçin Tavsiye Edilen Ülkeler: Rusya' başlıklı rapor) şu hususa dikkat çekmektedir:

'Kuzey Kafkasya'da güvenlik güçleri cezasızlıkla hareket etmekte, İslamcı militanlıkla en dolaylı bağlantısı olan kişileri ya da seküler siyasi muhalefet mensuplarını tutuklamakta ya da kaçırmaktadır. Çeçen lider Ramazan Kadirov, kadınlara ve lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks (LGBTI) topluluğu üyelerine yönelik olanlar da dâhil olmak üzere, dinî görüşlerine dayalı ağır hak ihlallerini bizzat yönetmiş ya da bu ihlalleri onaylamıştır. Çeçenler, bölgedeki geleneksel siyasi ve dinî uygulamaları anımsatan bir ritüelle, büyücülük, İslam'a hakaret ve Kadirov'u eleştirme gibi çeşitli suçlar için kamuoyu önünde özür dilemeleri gereken aşağılayıcı televizyon itiraflarında düzenli olarak yer almaktadırlar. Lideri eleştiren genç bir kişi kaçırılmış, kameraya itiraf yapmaya zorlanmış ve ardından çıplak hâlde cam bir şişe üzerine oturtulmuştur. Çeçen Enformasyon ve Basın Bakanı Ahmed Dudaev bu tür politikaları savunmakta; yakın zamanda Nisan ayında dinî değerlere hakaret ettikleri gerekçesiyle tutuklanan iki LGBTI blog yazarını İslamcı militanlara yardım etmekle suçlamıştır. Kuzey Kafkasya genelinde polisler, bölge camilerindeki cemaatleri hedef almakta ve taciz etmekte; kişisel bilgilerini talep etmekte ve onları sorguya çekmektedir. Dağıstan'daki bir cami öyle sık baskına uğramaktadır ki, bu baskınlara artık 'Cuma ibadetinin bir parçası' gözüyle bakılmaktadır. Bu uygulamalar, şiddet yanlısı aşırılıkçılığı etkili şekilde önlemektense, kamuoyunda öfke yaratmakta ve bazı kişilerin İslam hakkında bilgiyi güvenilir olmayan çevrim içi kaynaklardan aramasına yol açmaktadır.'

...

i. Kuzey Kafkasya bölgesinde hâkim olan genel durum hakkında

111. Kuzey Kafkasya bölgesindeki genel durumla ilgili olarak Mahkeme, Çeçenistan'da ciddi insan hakları ihlalleri yaşandığına dair raporlar bulunmasına rağmen, durumun Rusya Federasyonu'na geri gönderilmenin Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlalini teşkil edecek şekilde olmadığına karar vermiştir (bkz. yukarıda anılan K.I./Fransa, § 126 ve R/Fransa, no. 49857/20, § 121, 30 Ağustos 2022).

112. ...Rusya Federasyonu'nun artık Avrupa Konseyi üyesi veya Sözleşme'ye taraf bir ülke olmadığını gözönünde bulundurarak Mahkeme, böyle bir sonucun sorgulanması için bir neden olmadığı kanaatindedir. Bu koşullar altında Mahkeme, 3. maddenin sağladığı korumanın ancak başvurucunun, geri döndüğünde yetkililer tarafından gözaltına alınıp sorgulanabilecek kadar ilgi çekici olacağına inanmak için önemli gerekçeler olduğunu kanıtlayabilmesi hâlinde devreye girebileceğini yinelemiştir. Buna göre Mahkeme, başvurucunun Rusya Federasyonu'na geri dönmesinin, başvurunun özel koşullarında, Sözleşme'nin 3. maddesi anlamında gerçek bir kötü muamele riski doğurup doğurmayacağını belirlemelidir.

ii. Çeçen direnişinin üyesi olduğu düşünülen kişilerin durumu hakkında

113. Her ne kadar yukarıda anılan raporlardan, özellikle Kuzey Kafkasya'nın ve daha özelde Çeçenistan, İnguşetya veya Dağıstan'ın bazı nüfus gruplarının – örneğin Çeçen direnişinin silahlı mücadelesine katılanlar, yetkililer tarafından böyle kabul edilenler, bunların yakınları, onlara herhangi bir şekilde yardım etmiş olanlar, yetkililerce işbirliğine zorlanan siviller ve terörizm suçlarından şüpheli veya mahkûm edilmiş kişiler (K.I. – Fransa, yukarıda anılan, § 127) – özel bir risk altında olabileceği anlaşılmakta ise de, Mahkeme, bunların

sistematik olarak Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muameleye maruz kalan gruplar olarak değerlendirilemeyeceğini, özellikle de son bahsedilen kategori bakımından bir kez daha ifade eder (Fransa, yukarıda anılan, § 122).

114. Sonuç olarak, başvurana yönelik risk, yukarıda belirtilen kategorilerden birine karşılık gelen bir profile sahip kişilerin yetkililerin dikkatini çekme ihtimalinin diğerlerine göre daha yüksek olabileceği gözönünde bulundurularak bireysel olarak değerlendirilmelidir (bkz. R/Fransa, yukarıda anılan, § 123). Bu bağlamda, şikâyet edilen sınır dışı kararının uygulanması hâlinde, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir muameleye maruz kalma konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanmak için esaslı gerekçeler bulunduğunu gösterebilecek kanıtlar sunmak ilke olarak başvuranın görevi olmakla birlikte, bu tür kanıtların sunulması hâlinde, bu konudaki şüpheleri ortadan kaldırmak davalı Devletin görevidir (bkz. yukarıda anılan K.I./Fransa, § 128)."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Anayasa Mahkemesinin 29/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

25. .Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda da yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu, hakkında verilen sınır dışı kararının kandırılarak uygulandığını, Çeçen asıllı bir muhalif olması nedeniyle Rusya'ya iadesi hâlinde kötü muamele veya insanlık dışı muameleye maruz kalacağını, buna ilişkin uluslararası insan hakları kuruluşlarının çok sayıda raporunun bulunduğunu belirterek yaşam hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde; Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyan dilekçesinde Türkiye'ye sığınan muhalif ve rejim karşıtı Çeçen bir aile üyesi olarak üzerine düşen ispat külfetini yerine getirdiğini, İdare Mahkemesinin gözönünde bulundurmadığı riskin varlığının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

28. Başvurucunun iddiaları Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

29. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

30. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları, uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır (birçok karar arasından bkz. A.A. ve A.A., § 54).

31. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kötü muamele yasağı güvence altına alınmıştır. Bu yasakla ilgili herhangi bir istisna da kabul edilmemiştir. “Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması” kenar başlıklı 15. maddede ise savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde de savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığın bütünlüğüne dokunulamayacağı ifade edilmiştir. Kötü muamele yasağının mutlak niteliğini ortaya koyan sözü edilen düzenlemelere göre bir yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği hâllerde yabancının sınır dışı edilmesi kötü muamele yasağını ihlal edebilir zira böyle bir durumda yabancının kötü muamele riskiyle karşıya kalması devletin tutumunun doğrudan bir sonucudur (A.A. ve A.A., §§ 55, 56, 59; Poorya Parva [1. B.], B. No: 2018/27830, 23/10/2024, § 16). Dolayısıyla devlet bu hâllerde yabancıyı o ülkeye sınır dışı etmeme yükümlülüğü altındadır (Masoud Talebı [2. B.], B. No: 2023/26088, 19/3/2024, § 64). Bu yükümlülük, yabancıların riskin bulunduğu ülkeye dolaylı olarak gönderilmemelerini de kapsamaktadır (A.D. [1. B.], B. No: 2014/19506, 3/4/2019, § 55).

32. Sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını iddia eden yabancı, ilke olarak sınır dışı edileceği ülkede kötü muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı nedenler bulunduğunu kanıtlayabilecek delilleri idari merciler ile yargı mercilerine sunmalıdır. Bu doğrultuda yabancı, sınır dışı edileceği ülkede var olduğunu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı; varsa bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri ibraz etmelidir (A.A. ve A.A., § 68).

33. Yabancı; etnik kökenleri, dinî inançları, siyasi görüşleri ya da belirli bir gruba mensubiyetleri gibi nedenlerle sınır dışı edileceği ülkedeki kamu makamlarının kişilere sistematik olarak kötü muamelede bulunduklarını iddia ediyor ise uygulamanın varlığı ile risk altında olduğu iddia edilen gruba mensup olduğuna inanılması için ciddi nedenler bulunduğunu ortaya koymalıdır. Geri gönderileceği ülkedeki riskin kamu görevlisi olmayan kişi veya gruplardan kaynaklandığını ileri süren yabancı, hem riskin gerçekliğini hem de söz konusu ülkenin kamu makamlarının bu riski ortadan kaldırmak konusunda yeterli korumayı sağlamakta yetersiz kalacaklarını kanıtlamalıdır. Bununla birlikte yabancı, sınır dışı edileceği ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık nedeniyle kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüşse anılan ülkenin genel koşullarının nesnel olarak kötü muamele yasağına aykırılık oluşturmayacağı idari ve yargısal makamlar tarafından ortaya konulmalıdır (A.A. ve A.A., §§ 66-69).

34. İspat külfetinin başvurucuya ait olduğu ve bu külfetten doğan yükümlülüğün yerine getirildiği hâllerde idari ve yargı mercileri gerçek riskin varlığı konusunda titiz bir inceleme

yapmalıdır. Bu inceleme yapılırken yabancının sınır dışı edilmesinin öngörülebilir sonuçları, yabancının sınır dışı edileceği ülkenin genel durumu, yabancının kişisel durumu ve uğranılacağı iddia edilen muamelenin kötü muamele yasağı için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı dikkate alınmalıdır. Riskin varlığı araştırılırken ulusal veya uluslararası kurum ve kuruluşların düzenledikleri raporlardan ya da somut olay hakkında bilgi edinilmesini sağlayacak başka kaynaklardan yararlanılması mümkündür (A.A. ve A.A., §§ 62-64).

35. Gerçek riskin varlığıyla ilgili değerlendirmede kural olarak sınır dışı kararının verildiği tarihteki koşullar dikkate alınmalıdır ancak yapılacak değerlendirmenin sonucunu doğrudan etkileyecek önemli gelişmeler de gözönünde tutulmalıdır (A.A. ve A.A., § 70).

36. Sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan ve başvurucunun sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin rolü, kural olarak başvurucuyu doğrudan veya dolaylı olarak kötü muamele riskiyle karşılaşacağı ülkeye gönderilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını tespit etmektir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup bulunmadığı ayrıca değerlendirilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. A.A. ve A.A., § 71; M.A. [2. B.], B. No: 2023/104230, 20/11/2024, § 19). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olayın özel koşulları altında gerekli gördüğü hâllerde geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riski bulunup bulunmadığını istisnai olarak ilk elden kendisi de inceleyebilir (A.A. ve A.A., § 72).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Rusya Federasyonu'na bağlı Kuzey Kafkasya bölgesine ilişkin çeşitli uluslararası kuruluş raporlarında özellikle Çeçenistan'da devlet görevlileri tarafından işlendiği bildirilen zorla kaybetme, işkence, yargısız infaz, keyfî gözaltı ve benzeri ağır insan hakları ihlallerinin yaygın ve süreklilik arz eden bir nitelik taşıdığı belirtilmiştir. Bununla birlikte söz konusu bölgede yaşanan hak ihlallerinin, geri gönderilmesi hâlinde her birey bakımından kötü muamele yasağı kapsamında mutlak bir risk oluşturacak düzeye ulaştığına dair genel ve kategorik bir değerlendirmede bulunulması mümkün görülmemektedir. Uluslararası raporların içerdiği ciddi iddialara rağmen bölgedeki ihlallerin belirli kişi gruplarına yönelik olduğu, bu kapsamda özellikle Çeçen direnişinin silahlı üyeleri, bu kişilerle bağlantılı olduğu değerlendirilenler, yakınları, kendilerine yardım edenler veya terör suçlarından şüpheli veya mahkûm edilmiş bireylerin yetkililerin dikkatini çekme ihtimalinin daha yüksek olduğu kabul edilmekle birlikte bu grupların dahi sistematik olarak kötü muameleye maruz kaldığının söylenemeyeceği değerlendirilmektedir (AİHM'in aynı yöndeki değerlendirmeleri ve kararlarına yansıyan uluslararası kuruluşların raporları için bkz. §§ 22, 23). Bu itibarla başvurucunun geri gönderilmesi hâlinde menşe ülkede karşılaşacağı riskin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında gerçek bir kötü muamele riski oluşturup oluşturmadığı, başvurucunun kişisel durumu çerçevesinde bireysel olarak değerlendirilmelidir.

38. Başvurucu, dava dilekçesinde menşe ülkesine sınır dışı edilmesi hâlinde dinî ve siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceğini ileri sürmüşse de bireysel başvuru formunda bu iddiaya yer vermemiş, yalnızca sınır dışı edilme sürecine ilişkin şikâyetleri dile getirerek

Çeçen asıllı bir muhalif olması sebebiyle kötü muameleye maruz kalma riski olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, kötü muamele iddiasını kişiselleştirecek nitelikte bir açıklamada bulunmamış ve bu iddiayı destekleyecek herhangi bir bilgi veya belge sunmamıştır. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının ardından yeniden yapılan yargılamada İdare Mahkemesi başvurucunun beyanlarını ve menşe ülke koşullarını birlikte değerlendirerek riskin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. İdare Mahkemesi kararı, bireysel durumun ve ülke raporlarının birlikte analiz edildiği ilgili ve yeterli gerekçe içeren bir değerlendirme içermektedir. Bu yönüyle yeniden yapılan yargılamada kötü muamele yasağının gerektirdiği etkili usul güvencelerinin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

40. Başvurucu, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararından sonra yeniden yapılan yargılamada eksik incelemeyle davanın reddine karar verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

41. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet etmeleri ve ülkeden çıkarılmaları, uluslararası hukukta da kabul edildiği üzere devletin egemenlik yetkisi kapsamındadır ancak anılan işlemlerin Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturması hâlinde bireysel başvuruya konu edilebilmesi mümkündür (A.A. ve A.A., § 54).

42. Sınır dışı işlemleri, suç isnadı veya medeni hak ve yükümlülükle ilgili olmadığından adil yargılanma hakkının konusuna girmemektedir (Aıgul Mavlıanova [1. B.], B. No: 2016/6293, 9/11/2017, § 27).

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF

TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

E.F.S.C.

B. No: 2021/3248 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3248

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.F.S.C. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3248)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportörler : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : E.F.S.C.

Vekili : Av. Tuğçe Duygu KÖKSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; havalimanında hakkında kabul edilemez yolcu işlemi yapılan yabancının güç kullanılarak uçağa bindirilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, gözaltı kararı olmaksızın tutulması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Kamerun Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucu 21/1/2020 tarihinde Türk Hava Yollarının (THY) tarifeli uçağıyla Kamerun'dan Dubai'ye seyahat için yola çıkmış, sekiz saatlik ara sırasında İstanbul Havalimanı'nda transit bölgede beklerken sahte belge ile yurda girmeye çalıştığı gerekçesiyle INAD (kabul edilemeyen yolcu) kapsamına alınmıştır.

3. İstanbul Havalimanı'nda transit bölgede tutulan başvurucu 24/1/2020 ve 27/1/2020 tarihlerinde THY'ye ait başka uçaklarla ülkesine geri gönderilmek istenmiş ancak gönderilememiştir. Başvurucu 30/1/2020 gecesi Nijerya'ya gönderilmiştir.

4. Başvurucu, Türkiye Cumhuriyeti Yaounde (Kamerun) Büyükelçiliği vasıtasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına 27/2/2020 tarihli bir şikâyet dilekçesi sunmuştur. Başvurucu dilekçesinde;

i. Kamerun uyruklu bir tüccar olduğunu, ticari işi nedeniyle Kamerun'dan Dubai'ye gitmek istediğini,

ii. 21/1/2020 tarihinde gerçekleşen THY uçuşunun İstanbul Havalimanı'nda verdiği sekiz saatlik ara sırasında hareket etmek ve yemek yemek için çıkışa yöneldiğinde görevlinin vizesinin sahte olduğunu söyleyerek polisi çağırdığını,

iii. Göç idaresine ait birimde içeriğini bilmediği belgeyi imzalamak istememesi üzerine şikâyetine konu olayların gerçekleştiğini, fiziki şiddete uğradığını, gözaltına alındığını, 24/1/2020 tarihinde Kamerun'a gitmek üzere uçağa zorla bindirilmek istendiğini, kanla kaplı örtüye sarılmış hasta hâlini gören uçak ekibinin tedavi için kendisinin öncelikle revire götürülmesini istediğini, hastaneye götürülmek yerine zor kullanılarak hücreye yerleştirildiğini,

iv. 25/1/2020 tarihinde hücrede sopayla dövüldüğünü, 28/1/2020 tarihinde götürüldüğü odada polislerin fiziki şiddetine uğradığını, ellerinin ve ayaklarının birbirine bağlandığını, ağzının bantla kapatılarak plastik torbayla sarıldığını, bu hâldeyken uçağın en arka koltuğuna zorla oturtulduğunu, ağzındaki bantı sökerek yardım istemek için bağırmasıyla yolcuların müdahale ettiğini, böylelikle uçaktan çıkabildiğini,

v. Havalimanında aç ve kıyafetleri yırtılmış hâldeyken görevlilerin kendisini Nijerya üzerinden Afrika'ya göndermeye karar verdiğini, reddetmesi nedeniyle yeniden fiziki şiddet gördüğünü, ölüm riski yanında kendini parasız durumda Nijerya'da bulduğunu belirtmiştir.

5. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmada 18/6/2020 tarihinde Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) yetkili olduğu belirtilerek yetkisizlik kararı verilmiştir. Bu soruşturma ile başvurucu vekilinin 20/5/2020 ve 15/6/2020 tarihli suç duyuruları ve İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliğinin 10/6/2020 tarihli tevdi raporu üzerine başlatılan soruşturmalar birleştirilmiştir.

6. İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliğinin 10/6/2020 tarihli tevdi raporunda havalimanında meydana gelen olaylar ile ilgili olarak başvurucunun İstanbul Havalimanı'na giriş yaptığı tarihten ülkeyi terk ettiği tarihe kadar geçen sürede başvurucuya yönelik işlemlerde görev alan personel hakkında araştırma raporu düzenlendiği, başvurucunun vücudunun streç filmle sarıldığı iddiasıyla ilgili olarak disiplin soruşturma raporu düzenlendiği belirtilerek bu hususların rapor kapsamı dışında bırakıldığı ifade edilmiştir. Raporda yer verilen ifadelerinde 27/1/2020 tarihinde Kamerun uçağında görevli Kaptan Pilot A.K. INAD yolcunun streç filme sarılı olduğu bilgisi verilmesi üzerine THY Yer ve Harekât birimine haber verdiğini, yolcunun yanına gitmediğini, yolcuyu uçağın orta kısmından gördüğünü ve uçaktan indirme kararı verdiğini; İkinci Pilot A.Y. kabin amirinin başvurucunun iç çamaşırıyla ve streç filme sarılı hâlde bulunması nedeniyle yolcuların tepki gösterdiğini iletmesi üzerine olayı öğrendiğini, kaptanın kokpitten çıkarak durumu öğrendiğini ve başvurucuyu uçuşa kabul etmeme kararı aldığını, Kabin Amiri H.K., kabin memuru B.U., ikram memuru S.Z.A. başvurucunun üzerinde iç çamaşırı olduğu hâlde streç filme sarılı olarak uçağa getirildiğini, başvurucunun uçakta fiziki şiddete uğramadığını, İstanbul Havalimanı Özel Güvenlik Sorumlusu C.M.A. Başvurucunun INAD misafirhanesinde kaldığı süre boyunca herhangi bir talebi olmadığını, özel güvenlik personeli Ş.Ö. ve M.Y. olay günü 27/1/2020 tarihinde başvurucunun INAD ofisinde üzerindeki kıyafetleri parçaladığını, görev yerine döndükten sonra gelen sesler üzerine ofise gittiğinde başvurucuyu streç filme sarılı hâlde gördüğünü, başvurucuya fiziksel şiddet uygulanmadığını beyan etmiştir.

7. 10/6/2020 tarihli disiplin soruşturma raporunda Komiser Yardımcısı F.U. ile polis memurları Y.E. ile F.A.nın 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nda yer almayan biçimde maddi güç kullanımı nedeniyle görev sırasında kişilere onur kırıcı söz söyleme veya davranışta bulunma eylemi nedeniyle aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmaları, polis memuru Ö.K.nın başvurucunun streç filme sarılı hâlde yolculuk yapabileceği hususunda uçuş ekibini yönlendirmeye çalışması nedeniyle görev sırasında ve dışında mevzuat veya talimatlarla yasaklanan davranışlarda bulunma eylemi nedeniyle kınama cezası ile cezalandırılması gerektiği kanaati bildirilmiştir.

8. 2/7/2020 tarihli araştırma raporunda yer verilen ifadelerinde 24/1/2020 tarihinde Kamerun uçağında görevli Kabin Amiri E.B., Kaptan Pilot M.F., yolcu hizmetleri memuru H.K., uçak güvenlik personeli M.A. ve B.Y. başvurucunun uçağa getirildiğinde tıbbi yardım gerektirecek hâlde olmadığını ve doktor istemediğini, bağırması üzerine uçuş güvenliğinin riske girebileceği gerekçesiyle uçağa kabul edilmediğini belirtmiştir.

9. Başsavcılık tarafından 11/9/2020 tarihinde polis memurları F.A., F.U. ve Y.E. ile İstanbul Havalimanı TGS personeli K.K. ve Ş.Y.K. hakkında zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararda, başvurucunun sahte Belçika ikamet kartı ile Türkiye'ye giriş yapmaya çalışması nedeniyle INAD prosedürünün uygulandığı, başvurucunun ülkesine iadesi sürecinde 21/1/2020, 24/1/2020 ve 27/1/2020 tarihlerinde uçağa binmeyi reddedip yumruk ve tekme savurarak, tükürerek, kıyafetlerini yırtarak, kendisini yere atarak refakatçi personeli ve eskort olarak görevlendirilen şüphelilerin görevini yapmasını engelleyecek ve geciktirecek şekilde direndiği belirtilmiştir. Kararda şüphelilerin bu direniş karşısında zor kullanma yetkilerini kullandığı, streç film uygulanmasının maddi güç araçlarından olmamakla birlikte başvurucunun saldırgan tutumu, planlanan uçuşları reddetmesi, kelepçe takıldığı hâlde uçuş güvenliğini tehlikeye düşürecek mahiyette tavırlar sergilemesi, kendisine ve çevresine zarar vermeye çalışması üzerine ellerine takılan plastik kelepçeyi kol kuvveti ile koparması dikkate alınarak başvurucunun plastik kelepçeyi koparamaması ve tekerlekli sandalyeden kendisini atmaması amacıyla yapıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun tükürmesi nedeniyle salgın ve bulaşıcı hastalık riskine karşı ağzına takılan tıbbi maskeyi ağzının içine sokmaya çalışması üzerine maskeyi de sabitlemek için bant kullanıldığı belirtilmiştir.

10. Kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın gerekçesinde, başvurucunun incelenen kamera görüntülerinde ve uçak içinde çekilerek sosyal medyada paylaşılan görüntüsünde fiziksel şiddete uğradığına dair vücudunda herhangi bir iz ya da emarenin bulunmadığı, buna ilişkin herhangi bir adli raporun olmadığı açıklanmıştır.

11. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğince 20/11/2020 tarihinde reddedilmiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 14/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 4/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

14. Başvurucu 18/7/2022 tarihli ek beyan dilekçesiyle İstanbul 3. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) davalı idare aleyhine açtığı tam yargı davasında kötü muameleye maruz kaldığına ve hizmet kusuru bulunduğuna karar verildiğini belirterek söz konusu kararı sunmuştur.

15. Başvurucunun sunduğu belgeler ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinde yapılan incelemede İdare Mahkemesince 10/6/2022 tarihinde, başvurucunun İçişleri Bakanlığı aleyhine 200.000 TL manevi tazminat istemiyle açtığı davada davanın kısmen kabulü ile 75.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verildiği görülmüştür. Kararda; başvurucunun INAD yolcu kapsamında işlemlerinin yapılarak gönderilmesi gerekirken gözaltı kararı dahi olmadan elleri arkadan bağlanarak tekerlekli sandalyeye oturtulup tekerlekli sandalyeye bağlandığı, ağzının bağlandığı, üzerine örtü niteliğinde birtakım şeyler örtüldüğü, bazı fotoğraflarda ağzının görevlilerce tutulduğu, ayakkabıları olmadan zorla uçağa götürüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca görüntü kayıtlarında başvurucunun uçağa tüm vücudu streç filme sarılarak bindirildiği, olayın uçakta yer alan yolcular tarafından kaydedildiği, bu kapsamda başvurucunun insan onuruna uygun olmayan keyfî ve kötü muameleye maruz kaldığı, olayın uluslararası medyaya yansıdığı, ayrıca dava dosyasına sunulan kayıtlarda başvurucunun kamu görevlilerine fiziksel olarak güçlük yaratacak davranışları olduğuna ilişkin bir husus olmadığı ifade edilmiştir.

16. İdare Mahkemesi kolluk kuvveti hizmeti veren personele bu gibi olaylarda daha serinkanlı davranması konusunda yeteri kadar eğitim verilmediğinden hizmetin kötü işlemesine sebebiyet verilmesi nedeniyle kusur olduğu sonucuna varılarak davanın kısmen kabulüne ve davalı İçişleri Bakanlığı tarafından başvurucuya 75.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Başvurucu, manevi tazminat miktarının ekonomik koşullar dikkate alındığında uğradığı kötü muamelenin ağırlığına göre orantısız kaldığını belirterek miktar yönünden karara yönelik istinaf isteminde bulunmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) başvurucunun istinaf başvurusunun reddine, davalı idare tarafından yapılan istinaf başvurusunun kısmen kabulü ile başvurucu lehine hükmedilen manevi tazminatın mahkemelerince belirlenen 25.000 TL'yi aşan kısmının kaldırılmasına kesin olarak karar vermiştir.

17. İstinaf Mahkemesince karar gerekçesinde şu hususlara yer verilmiştir:

i. Olaya dâhil olan polis memurlarının olay nedeniyle yürütülen disiplin soruşturması neticesinde 25/2/2021 tarihinde İstanbul Valiliği İl Polis Disiplin Kurulu kararı ile disiplin yönünden kusurları tespit edildiğinden 31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun uyarınca görev sırasında kişilere karşı onur kırıcı söz söylemek veya davranışta bulunma fiilinden dolayı 11 gün aylıktan kesme disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği için istinaf incelemesine konu kararın olayda davalı idarenin hizmet kusuru olduğu gerekçesi yerinde görülmüştür.

ii. Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi sırasında bu hizmetten doğan nedenlerle kişilerin uğradığı zararların hizmetin sahibi idarece karşılanması esas olmakla birlikte tazminata hükmedilirken olayın meydana geliş şekline göre zarara uğrayan kişilerin de kusurlu olup olmadığının, dolayısıyla olayda müterafik (ortak) kusur bulunup bulunmadığının ortaya konulması gereklidir. Müterafik kusur, zarara uğrayanın zararın doğumuna veya zararın artmasına etki ettiğinde zarara uğrayana ödenecek tazminat miktarının müterafik kusur oranında azaltılması gerekir.

iii. Başsavcılıkça yürütülen ceza soruşturması sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucu hakkında kabul edilemez yolcu prosedürü uygulandığı, başvurucunun 21/1/2020, 24/1/2020 ve 27/1/2020 tarihlerinde uçağa binmeyi reddedip tekme ve yumruk savurduğu, tükürdüğü, kıyafetlerini yırtıp kendini yere attığı, refakatçi

personel ve eskort olarak görevlendirilen şüphelilerin görevini yapmasını engelleyecek ve geciktirecek şekilde direndiği hususları karşısında başvurucunun tazminat istemine konu olayın meydana gelmesinde müterafik kusuru bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

18. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu;

i. 21/1/2020 tarihinde hakkında sahte belge nedeniyle adli soruşturma açılmadığı hâlde kabul edilemez yolcu işlemi yapıldığını, hukuka aykırı biçimde orantısız güç kullanılarak ülkesine gönderilmeye çalışıldığını, tutulduğu transit bölgede kötü muameleye uğradığını, tedavisinin yapılmadığını,

ii. 23/1/2020 tarihinde uçak ile ülkesine dönmeye zorlandığını, yaralı olması nedeniyle uçuş personeli ve pilotun görevlilerden revire götürülmesini istediğini, sonrasında transit bölgede tutulmaya devam ettiğini,

iii. 28/1/2020 tarihinde resmî görevliler tarafından bavulları paketlemek için kullanılan streç filme kıyafetleri çıkarılmak suretiyle sarıldığını ve uçağa binmeye zorlandığını, üç sivil görevli tarafından tekerlekli sandalye ile uçağa kadar taşındığını, zor kullanılarak uçağa bindirildiğini, ellerine ve ayaklarına plastik kelepçe takıldığını, ağzına mendil tıkanarak üzerinin bantla yapıştırıldığını, nefessiz kaldığını, ağzına tıkılanları çıkarmayı başararak olaya tepki gösteren diğer yolcuların desteği ile hayatta kalabildiğini,

iv. 30 Ocak'ı 31 Ocak'a bağlayan gece Abuja'ya (Nijerya) zor kullanılarak gönderildiğini iddia etmiştir.

20. Başvurucu; insan onuruna aykırı muameleye maruz kaldığını, Başsavcılık tarafından uğradığı kötü muamelenin zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması olarak değerlendirildiğini, şüphelilerin müfettişler tarafından alınan ifadeleri ile yetinilmesi dışında soruşturma işlemi yapılmadığını, müfettiş raporunun sunulmasının beklenmediğini, olayın üçüncü kişilerin tanıklığında gerçekleştiğini ve görüntülerin yayıldığını belirterek kötü muamele yasağı, maddi ve manevi varlığın korunması hakkı, özel hayata saygı hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun manevi tazminat ödenmesine ilişkin karar nedeniyle mağdur sıfatının devam edip etmediğinin değerlendirilmesi, ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümlerinin, içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı tazminat ödenmesi kararının ihlalin telafisi için yeterli olmadığı, kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiği beyanında bulunmuştur.

22. Başvurucunun şikâyetleri kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

23. Savunulabilir nitelikteki kasıtlı kötü muamele iddiaları hakkında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek, mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir

(benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Süleyman Göksel Yerdut [GK], B. No: 2014/788, 16/11/2017, § 44). Bu nedenle başvurucu hâlâ iddia ettiği kötü muamelenin mağdurudur. Ayrıca kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddia açıkça dayanaktan yoksun olmadığı gibi anılan iddianın kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmamaktadır. Bu durumda kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

25. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K., § 27).

26. Güç kullanımına ilişkin bu ilkeler, güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin hukuka uygun olarak verdikleri emre karşı etkin (aktif) veya edilgin (pasif) direniş gösterilmesi hâlinde de geçerlidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Arif Haldun Soygür [2. B.], B. No: 2013/2659, 15/10/2015, §§ 51, 52; Bulut Doğan [2. B.], B. No: 2020/977, 22/5/2024, § 36).

27. Hukuka uygun olarak tutulan bir kişinin kaçmasının ya da kendisine veya başkasına zarar vermesinin önlenmesi için kelepçe gibi bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlara başvurulması, makul ölçüde gerekli olanın ötesinde güç kullanımı ya da kamuya teşhir içermemesi durumunda genellikle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden sorun oluşturmaz. Tutmanın haksız olduğunun sonradan anlaşılması da sonucu değiştirmez. Bununla birlikte kelepçe gibi hareket kısıtlayıcı araçların kullanımı, somut olayın koşulları nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi aranan asgari ağırlık derecesine ulaşabilir. Bu konuda yapılacak değerlendirmede tutulanın mahkûm olduğu suçun ağırlığı, adli sicil kaydı ve şiddet geçmişi ile tutumu, muamelenin kamusal niteliği, süresi ve tutulanın fizik sağlığı ile ruh sağlığı üzerindeki etkileri gibi hususlar dikkate alınabilir (Leyla Akyıldız [GK], B. No: 2019/24131, 20/3/2025, §§ 58, 59).

28. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen

delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (K.K., § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

29. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

30. Somut olayda başvurucu, yurda sahte belgeyle girmeye çalıştığı gerekçesiyle kabul edilemeyen yolcu kapsamına alınmıştır. Bu doğrultuda başvurucu 21/1/2020 ve 24/1/2020 tarihlerinde ülkesine gönderilmek istenmiş ancak -idari makamlara göre- kendi tutumu nedeniyle gönderilememiştir (bkz. §§ 2, 3, 9). 27/1/2020 tarihinde ise ülkesine gönderilebilmesi için başvurucu, elleri plastik bir kelepçeyle bağlı şekilde bir tekerlekli sandalyeye oturtulmuştur. Sonrasında başvurucunun vücudu streç filmle sarılmış, başvurucunun ağzı da mendille veya tıbbi maskeyle kapatılarak bir bantla sabitlenmiştir. Bu sırada başvurucunun üzerinde sadece iç çamaşırı bulunmaktadır (bkz. §§ 6, 9, 15).

31. Kolluk görevlilerine direnmesi ve tavırları nedeniyle bu görevlilerin veya başkalarının vücut bütünlüğü yönünden tehdit oluşturduğu değerlendirilen başvurucunun ellerinin kelepçelenmesi, makul bir tedbir olarak değerlendirilse bile başvuruya konu edilen soruşturma dosyasında diğer muamelelerin (bkz. § 30) gerekliliğini ortaya koyan bulgular yoktur ve bu muameleler somut olayın koşullarında şüphesiz aşırıdır. Bu bağlamda kelepçe tedbirine başvurulmasıyla başvurucunun hareket kabiliyetinin zaten kısıtlandığının ve başvurucunun ağzının mendille kapatıldıktan veya ağzına maske takıldıktan sonra mendil ya da maskenin bantla sabitlenmesinin başvurucunun nefes almasını güçleştirdiği için yaşamını tehlikeye attığının altı çizilmelidir. Ayrıca başvurucunun tekerlekli sandalyeye oturtulmuş, elleri kelepçeli, vücudu streç fimle kaplı ve üzerinde sadece iç çamaşırı bulunan bir hâlde içinde pek çok kişinin bulunduğu uçağa bindirilmesi başvurucunun onurunu zedelemiştir.

32. Başvurucu, tutulduğu transit bölgede kötü muameleye uğradığını ve tedavisinin yapılmadığını da ileri sürmüştür ancak bu iddiaları destekler nitelikte bulgu başvuru dosyasında bulunmamaktadır.

33. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun maruz kaldığı muameleler (bkz. §§ 30, 31) insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 84-91; S.D., §§ 84-88). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

34. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması

açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64; Oğulcan Yiğit Özdemir [1. B.], B. No: 2020/16726, 17/9/2024, § 23).

35. Somut olayda görgü tanıklarının beyanları ve şüphelilerin ifadeleri alınmadan, kamera görüntüleri incelenmeden, başvurucunun kamu görevlilerinin güç kullanmasına neden olacak hangi davranışlarda bulunduğu ve kullanılan gücün yasal dayanağının ne olduğu somut olgu ve delillerle açıkça ortaya konmadan sadece idari soruşturma aşamasında toplanan delillerle yetinilerek zor kullanma yetkisi çerçevesinde müdahale edildiği gerekçesiyle soruşturmanın neticelendirilmesi etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin ilkelerle bağdaşmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetleri hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemiştir. O hâlde insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu da ihlal edilmiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucu, havalimanında transit bölgede hukuka aykırı biçimde yedi gün tutulduğundan ve yürütülen ceza soruşturmasında bu iddiasının görmezden gelindiğinden şikâyet etmiştir.

38. Somut olayda başvurucunun kabul edilemez yolcu statüsüyle transit bölgede tutulmasının idarenin bir tasarrufu olduğu açıktır. Nitekim somut başvuruya konu olayda olduğu gibi idari gözetim kararı olmaksızın kabul edilemez yolcu statüsüyle bekletilen yabancılara ilişkin olarak daha önce de Anayasa Mahkemesine bireysel başvurular yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tutma hâli sona eren başvuruculların tam yargı davası yoluna başvurmadıkları gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararları vermiştir (birçok karar arasından bkz. Sonia Nasir [2. B.], B. No: 2016/12585, 20/4/2020; Mohamed Abouel Yazıd Hamada [2. B.], B. No: 2018/146, 2/2/2022; Mohammad Younes [1. B.], B. No: 2019/21018, 15/3/2022; Sylvıa Tıfuh [1. B.], B. No: 2019/8162, 15/3/2022).

39. Başvurucu, açtığı tam yargı davasının neticelenmesini beklemeden bireysel başvuruda bulunmuş ise de bireysel başvurudan sonra davanın kısmen kabulüne karar verilmiş ve karar kesinleşmiştir.

40. Somut olayda başvurucunun kötü muameleye uğraması ve gözaltı kararı bulunmamasına rağmen gözaltı şartlarında tutulması nedeniyle açtığı tam yargı davasında İdare Mahkemesi,

başvurucunun hukuka aykırı olarak tutulduğunu kabul etmiş ancak olayı bütün olarak değerlendirerek davalı idarenin personeline bu gibi olaylarda daha serinkanlı davranması konusunda yeteri kadar eğitim verilmemesi sebebiyle hizmetin kötü işlemesinde kusura dayalı olarak tazminata hükmetmiştir. Başvurucu da anılan kararı manevi tazminat miktarının uğradığı kötü muamelenin ağırlığına göre orantısız kaldığını belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

41. Başvurucunun tam yargı davasında verilen karara yönelik istinaf isteminde haksız tutma nedeniyle tazminat ödenmesine ilişkin bir itiraz ileri sürmediği anlaşılmıştır.

42. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuruya konu edilemez (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

43. Somut olayda başvurucunun ihlal iddialarını kanun yolunda ileri sürmediği, böylelikle başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği değerlendirilmiştir.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

45. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

48. Başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 200.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/21961, Karar No: 2020/12727) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 200.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. "Başvurucu yurda sahte belgelerle girmeye çalıştığı gerekçesiyle "kabul edilmeyen yolcu" kapsamına alınmıştır. Ülkesine gönderilebilmesi için başvurucu, elleri plastik bir kelepçe ile bağlı şekilde bir tekerlekli sandalyeye oturtulmuştur. Sonrasında başvurucunun vücudu streç filmle sarılmış, ağzı mendil ile veya tıbbi maskeyle kapatılarak bir bant ile sabitlenmiştir. Bu sırada başvurucunun üzerinde sadece iç çamaşırı bulunmaktadır. Bu halde iken uçağın en arka koltuğuna zorla oturtulması üzerine ağzındaki bantı sökerek yardım istemek için bağırması üzerine yolcuların müdahale etmesi ile uçaktan indirildiği" dosya kapsamından anlaşılmaktadır.

2. Bu olaydan sonra başvurucunun şikayeti üzerine sorumlular hakkında başlatılan soruşturmada "kovuşturmaya yer olmadığına" karar verilmiştir.

3. Çoğunluk, uygulanan muamelelerin başvurucunun onurunu zedelediğini ve fiziksel ve ruhsal acıya yol açtığını, ancak söz konusu muamelelerin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamelenin maddi boyutunun" ihlal edildiğini, ayrıca başvurucunun şikayetleri hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun da ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Çoğunluğun "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele" nitelendirmesine katılmıyorum. Somut olayın özellikleri hem maddi hem de usul boyutu açısından "eziyet" düzeyinde

olduğunu düşünmekteyim.

5. Eziyet, mağdura önemli derecede fiziksel veya ruhsal acı, ıstırap veya aşağılanma duygusu veren ancak yoğunluğu itibarıyla işkence seviyesine ulaşmayan kötü muamele türüdür.

6. Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında Devletin kişilerin maddi ve manevi varlığını koruma ve saygı gösterme yükümlülüğü, kötü muamele yasağının mutlak niteliği uyarınca hiç bir koşulda sınırlandırılamaz. Bu kapsamda kamu gücünün kişiye uyguladığı muamelenin niteliği ve yoğunluğu kötü muamelenin alt türleri olan "işkence", "eziyet" ve "insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele" ayrımı bakımından belirleyici önemdedir.

7. Başvurucunun ayaklarının bağlanması, ağzının bantlanarak kapatılması, üzerinde sadece iç çamaşırı bırakarak vücudunun plastik streçle sarılması, uçağın en arka koltuğuna zorla oturtulması vs. kişinin temel fizyolojik ihtiyaçlarını doğrudan etkileyen, nefes alma şartlarını azaltan, korku ve panik duygusunu olağanüstü artıran nitelikli bir müdahalelerdir.

8. Nefes almasını kısıtlayan veya kısıtlama ihtimali yaratan uygulamaların "ağır bir psikolojik tehdit" oluşturduğu, mağdurun üzerindeki etkisinin çok yoğun olduğu, "boğulma hissi" yaratması nedeniyle "olağan bir zor kullanımın" sınırlarını aştığı anlaşılmaktadır.

9. Başvurucunun bu halde uzun süre tutulmuş, ayrıca bu şekilde uçağın arka koltuğuna zorla oturtulmuştur. Bu tür bağlama ve ağız kapatma yöntemleri ancak "kaçınılmaz en son çare" olarak kabul edilebilir. Somut olayda bu gereklilik ortaya konulmamıştır.

10. Tüm bu unsurlar birlikte değerlendirildiğinde, başvurucuya uygulanan muamelelerin "olağan güç kullanımının" sınırlarının çok ötesinde, ciddi fiziksel ve psikolojik acı ve ıstırap doğuran, insan onuruna ağır bir saldırı niteliğinde olduğu açıktır. Yoğunluğu itibariyle muamelelerin "eziyet" düzeyinde olduğunu düşünüyorum.

11. Anayasa'nın 17. maddesi gereğince Devlet, kötü muamele iddialarını etkili bir biçimde araştırmakla yükümlüdür. Yukarıda açıkladığım gibi Başvurucuya yapılan muamelelerin "eziyet" niteliğinde olduğu kanaatinde olduğum için; usul boyutunun da yine "eziyet" yasağının usul boyutunun ihlal edilmesi sebebiyle çoğunluk kararına farklı gerekçe ile katılıyorum.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

YONUS KITIR

B. No: 2021/6590 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/6590

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YONUS KITIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/6590)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Yonus KITIR

Vekili : Av. Özkan SARUHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak iş akdine son verilmesi üzerine açılan işe iade davasında adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ile makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

A. İşe İade Davasına İlişkin Süreç

3. 1969 doğumlu olan başvurucu 3/1/2000 tarihinden itibaren Uşak Belediye Başkanlığı bünyesinde işçi statüsünde görev yapmaktayken 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (KHK) uyarınca 22/7/2016 tarihinde iş akdi feshedilmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle 11/8/2016 tarihinde dava açmıştır. Uşak 1. İş Mahkemesine (Mahkeme) sunduğu dava

dilekçesinde başvurucu; feshin usul ve kanuna aykırı olduğunu, Fethullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile bir irtibatı ya da iltisakı olmadığını ileri sürmüştür.

5. Mahkeme, Uşak Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) müzekkere yazarak başvurucu hakkında adli soruşturma bulunup bulunmadığını sormuştur. Bu kapsamda Başsavcılık verdiği cevabi yazıda başvurucu hakkında 2016/7647 sayılı dosyada soruşturma yürütüldüğü ve soruşturmanın devam ettiği bilgisini vermiştir.

6. Mahkeme 12/3/2020 tarihli kararla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...davacı hakkında FETÖ/PDY örgütüne üye olmak suçundan dolayı açılmış derdest ceza davası olduğu, iddianame içeriği ile dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde işverende iş ilişkisini sürdürmesi beklenemez derecede şüphe meydana geldiği, davalı işverenin iş sözleşmesini feshinin şüphe geçerli nedenine dayandığı..."

7. Başvurucu, karara karşı istinaf talebinde bulunmuş; İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 15. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 14/12/2020 tarihli kararla istinaf başvurusunun esastan reddine hükmetmiş; kararın gerekçesinde başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan açılan ceza davası dosyası ve iddianame içeriğinin tüm dosya kapsamı ile birlikte değerlendirilip davalı işverenin geçerli nedeni ispatladığını ifade etmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 30/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

9. Başsavcılık, başvurucu hakkında anayasal düzene karşı işlenen suçlar kapsamında soruşturma başlatmıştır. Başsavcılık soruşturma sonucunda başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 27/12/2019 tarihinde iddianame düzenlemiştir. Anılan iddianamede şüpheliden ele geçirilen VCD'lerin incelenmesi neticesinde M.F.G.ye ait sohbetlerin olduğunun, dizüstü bilgisayar üzerinde yapılan inceleme neticesinde ise FETÖ/PDY mensuplarının aralarında gizli haberleşmede kullandıkları Eagle isimli uygulamanın kurulum dosyalarının ve Bank Asya Uşak Şubesinde 68246 müşteri numaralı hesabının bulunduğunun tespit edildiği belirtilmiştir. Diğer yandan şüphelinin bu hesabında 2013 yılı Ocak ayı ile 2016 yılı Temmuz ayı arasında ay bazındaki bakiyelerde para ve artan hesabının olmadığının tespit edildiği, şüphelinin haklarında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan soruşturma/kovuşturma yürütülen bazı şahıslarla birlikte 25/4/2014-24/5/2014 tarihleri arasında Ankara/Kızılcahamam Asya Termal Otel'de düzenlenen strateji geliştirme toplantısına katıldığı vurgulanarak başvurucunun isnat edilen suçu işlediği ifade edilmiştir.

10. Uşak 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 27/12/2019 tarihinde düzenlenen iddianamenin kabul edilmesine karar verildikten sonra yapılan yargılama sonucunda 16/11/2021 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan beraatine karar verilmiştir. Kararda; sanığın üzerine atılı eylemi gerçekleştirdiğine ilişkin her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil bulunamadığı belirtilmiştir. Söz konusu karar, istinaf kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne

karar verilmesi gerekir.

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; iş akdinin usul ve kanuna aykırı şekilde feshedildiğini, bu kapsamda açılan işe iade davasının hakkaniyete uygun şekilde yürütülmediğini belirtmiştir. Hakkında açılan bir ceza davası yahut mahkûmiyet kararı bulunmadığını belirten başvurucu; herhangi bir yasa dışı yapılanma ile irtibat ve iltisak hâlinde olmadığını, nitekim bu kapsamda yürütülen kovuşturmanın da beraat ile sonuçlandığını, kendisiyle benzer durumda bulunanlar yönünden farklı kararlar verildiği hâlde somut bir gerekçe ortaya konulmaksızın işe iade davasının keyfî şekilde reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Somut olayda başvurucu; hakkında yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan, iddia ve itirazları incelenmeden açtığı işe iade davasının adil yargılanma hakkına aykırı şekilde reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun bu yöndeki iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

16. Somut olayda işveren nezdinde 3/1/2000 tarihinden beri çalışan başvurucunun iş akdi FETÖ/PDY ile irtibatı bulunduğu şüphesiyle feshedilmiştir. Başvurucu, iş akdinin geçerli bir nedene dayanmadan feshedildiğini belirterek işveren aleyhine işe iade talebiyle dava açmış; hakkında somut bir tespit olmadığı hâlde iş akdinin feshedildiğinden yakınmıştır. Mahkeme yaptığı inceleme neticesinde işverenin iş akdinin feshine gerekçe gösterdiği hususlar ile devam eden ceza yargılamasına değinerek fesih için makul şüphenin oluştuğu kanaati ile davanın reddine karar vermiştir.

17. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de Yargıtay içtihadında kabul edildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinden kaynaklanması, bunun da ciddi, önemli ve somut

nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekir (birçok sayıda karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/10/2018 tarihli ve E.2018/10430, K.2018/20956; 26/11/2018 tarihli ve E.2018/11097, K.2018/25472 sayılı kararları). Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

18. Bu itibarla şüphe feshi gerekçesiyle iş akdinin sonlandırıldığı davalarda özellikle işvereni fesih sonucuna götüren hususların aydınlatılması önemlidir. Bu kapsamda şüpheye neden olan durum veya olay/vakıa -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanmalı, millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmalıdır. Yine bu noktada yargı merciilerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı şekilde gerekçelendirilmesi keyfîliğin önüne geçilebilmesi adına önemlidir (birçok karar arasından bkz. Kemal Yavuz [2. B.], B. No: 2019/793, 21/12/2022, § 41).

19. Aynı somut olaya ilişkin olarak ceza mahkemeleri ile hukuk mahkemeleri tarafından yapılan yargılama sonucu verilen kararların birbirleri yönünden mutlak surette bağlayıcı olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira bu durumda yargı merciileri önlerine gelen uyuşmazlığı kendi açılarından ele almakta, ilgili mevzuat kapsamında farklı değerlendirme ve nitelendirmelere tabi tutmaktadır. Bu kapsamda Yargıtay kararlarında, hem olağanüstü hâl dönemi için hem de olağanüstü hâl dışındaki dönemler için işçi hakkında verilen beraat ya da takipsizlik kararının şüphe feshi noktasında nasıl değerlendirilmesi gerektiği ana hatlarıyla ortaya konulmuştur. Yargıtay, beraat kararını işçi lehine değerlendirme eğilimi göstermekle birlikte yine de kararın içeriğindeki olay ve olguların fesih için yeterli olup olmadığını ayrıca incelemiştir (çok sayıda karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 24/4/2018 tarihli ve E.2018/3002, K.2018/9593; Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 8/4/2019 tarihli ve E.2019/1352, K.2019/7992 sayılı kararları).

20. Somut olayda başvurucunun iş akdi terör örgütü ile irtibatı bulunduğu şüphesiyle feshedilmiştir. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iadesi talebiyle dava açmıştır. Mahkeme, başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan açılan bir ceza davası olmasını fesih için yeterli kabul etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi de aynı gerekçeye dayanarak istinaf başvurusunu reddetmiştir.

21. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermeyi ifade eder (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktada gerekçeli karar hakkı, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç olarak işlev görmektedir. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedir (Kemal Yavuz, § 39).

22. Mahkemelerce yapılan araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususlar, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulmalıdır. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda

gerekçenin makul olması şartı aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken, mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmada kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır (Kemal Yavuz, § 40).

23. Yargıtay, şüphe feshi kapsamında açılacak davalarda taraflarca hazırlama ilkesine üstünlük tanınamayacağını belirtmiştir. Bu itibarla şüphe feshi kapsamında açılan işe iade davalarında taraflarca hazırlama ilkesi yerine istisnai nitelikteki kendiliğinden araştırma ilkesi uygulanmaktadır. Yani yargı merciileri tarafların ileri sürdüğü yahut ortaya koyduğu tespitlerden bağımsız olarak araştırma yapmalı, yine tarafların iddia ve itirazlarını bu kapsamda değerlendirerek bir sonuca varmalıdır. Bu kapsamda yargı merciilerinden beklenen, öncelikle işveren kurumun niteliği ile sözleşmesi feshedilen işçinin hangi pozisyonda çalıştığı, işinin mahiyeti ve öneminin ne olduğu hususlarını belirlemesidir. Zira şüpheyi doğuran olay yahut durum, farklı pozisyonlarda çalışan kişiler yönünden farklı değerlendirme yapmayı gerektirebilir. Bunun yanı sıra şüphe feshini doğuran durum veya olayın/vakıa -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanmalı, millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmalıdır. Yine bu noktada mahkemelerce söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı şekilde gerekçelendirilmesi keyfîliğin önüne geçibilmesi adına önemlidir. Söz konusu kriterlerin -özellikle millî güvenlik ile ilgili hususlarda- esnek değerlendirilebileceği düşünülse dahi bu durumda da makul ve hakkaniyetli bir şekilde mevzunun ele alınması, hem işçi yönünden hem de işveren yönünden adil bir denge kurulması icap eder (A.F.H. [2. B.], B. No: 2018/37511, 11/1/2023, § 36).

24. Başvuruya konu olayda yargı merciileri, başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan dava açılmasını gerekçe göstererek yapılan fesih işlemini hukuka uygun bulmuştur. Ancak başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılaması sonucunda Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan beraatine karar vermiş, başvurucunun talimat alarak örgüte üye olduğuna yönelik yeterli delil bulunmadığını belirtmiştir.

25. Başvurucunun iş akdi, terör örgütü ile irtibatı olduğu şüphesiyle feshedilmiştir. Buna dayanak gösterilen soruşturma sonucunda yapılan yargılamada Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Bu durumda fesih tarihi itibarıyla başvurucunun terör örgütü ile bağlantısının ne olduğu ve nasıl tespit edildiğinin açıklanması gerekir. Hakkında yürütülen ceza soruşturması sonucunda başlatılan yargılama neticesinde başvurucu beraat etmiş ve başvurucunun terör örgütüne üye olmadığı kabul edilmiştir. Dolayısıyla şüphe feshinin neden haklı olduğu aydınlatılmalıdır. Ceza yargılamasında elde edilen delillerin başvurucu ile işveren arasındaki güven ilişkisine olan etkisini takdir etmek Anayasa Mahkemesinin değil mahkemelerin görevidir (benzer değerlendirme için bkz. Ümmü Kök [2. B.], B. No: 2020/11034, 7/3/2024, § 34).

26. Sonuç olarak başvurucu hakkında elde edilen bilginin iş akdinin feshini neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun yargı merciilerinin gerekçelerinde yer almadığı görülmüştür. Yargı merciileri, Ağır Ceza Mahkemesindeki yargılamayı gözönünde bulundurarak başvurucunun neden terör örgütü ile irtibatlı bulunduğuna yönelik kendi değerlendirmesini ortaya koymalıdır. Diğer bir ifadeyle başvurucunun terör örgütüyle herhangi bir bağı bulunmaması nedeniyle iş akdinin haksız olarak feshedildiğine ilişkin iddiaları yeterli

şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır (aynı yönde bkz. A.F.H., § 39).

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu sonuca katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Uşak 1. İş Mahkemesine (E.2016/369, K.2020/112) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle açılan işe iade davasında adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu Uşak Belediye Başkanlığı bünyesinde işçi statüsünde çalışmaktayken FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olduğu gerekçesi ile 667 sayılı KHK kapsamında 22.07.2016 tarihinde iş sözleşmesi feshedilmiştir. Başvurucu feshin geçersizliği ve işe iade talepli dava açmış, yerel mahkemece, Uşak Cumhuriyet Başsavcılığı’na yazı yazılarak davacı hakkında soruşturma olup olmadığı sorulmuş, Başsavcılık başvurucu hakkında soruşturma olduğunu ve numarasını bildirerek soruşturmanın devam ettiğini belirtmiştir. Yerel Mahkeme, iş sözleşmesinin devamının işverenden beklenemeyeceğini ve feshin şüphe geçerli nedenine dayandığını belirterek davanın reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından

başvurucunun istinaf talebi de esastan reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

667 sayılı KHK'nın 4. maddesinde terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen bir Bakanlığa bağlı, ilgili veya ilişkili olmayan diğer kurumlarda her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dahil) istihdam edilen personelin, birim amirinin teklifi üzerine atamaya yetkili amirin onayıyla kamu görevinden çıkarılacağı, yine mahalli idareler personelinin, valinin başkanlığında toplanan ve vali tarafından belirlenen kurulun teklifi üzerine İçişleri Bakanının onayıyla kamu görevinden çıkarılacağı belirtilmiştir. Söz konusu KHK'da yine görevine son verilenlerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceği, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceği, görevinden çıkarılanların uhdelerinde bulunan her türlü mütevelli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılacağı ve bu görevleri yürütmekle birlikte kamu görevlisi sıfatını taşımayanlar hakkında da bu fıkra hükümleri uygulanacağı belirtilmiştir.

4857 sayılı İş Kanunun 25/II maddesinde işverenin haklı nedenle fesih hakları düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre, "e) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymayan davranışlarda bulunması" hallerinde işveren haklı nedenle sözleşmeyi feshedebilir.

FETÖ/PDY üyeliğinden hakkında soruşturma ve sonrasında kovuşturma yürütülen başvurucunun bir kamu kurumu (mahalli idare) olan Belediye'de çalıştığı, ayrıca 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında başvurucu hakkında FETÖ/PDY terör örgütüne üye olmaktan iddianame düzenlendiği ve iddianamenin Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilerek davanın görüldüğü nazara alındığında Belediyenin, terör örgütü üyeliği suçunu işlediği gerekçesi ile yargılanan bir işçiyi çalıştırması beklenemez. Bu anlamda başvurucunun iş sözleşmesinin terör örgütü ile irtibat ve iltisaklı olduğu gerekçesi ile feshedilmesi, 667 sayılı KHK'nın 4. maddesi ve İş Kanununun 25/II maddesi bağlamında haklı fesih olmaktadır. FETÖ/PDY üyeliğinden hakkında kovuşturma yürütülen başvurucu ile Belediye arasındaki güvenin sarsıldığı aşikar olup, bir kamu kurumu (mahalli idare) olan Belediye'nin hayatın olağan akışına göre başvurucu ile çalışmasının artık ondan beklenemeyeceğinin kabulü zorunludur.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, Özdemir Örnek başvurusuna ilişkin (Başvuru Numarası: 2018/26453, K. Tarihi; 6/10/2021) kararında, millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu tespit edilen terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu ortaya konulan kişilerin OHAL döneminin koşulları gerekli kıldığı ölçüde kamu görevinden uzaklaştırılmalarının keyfî bir tedbir olarak nitelendirilemeyeceğini, nitekim terör örgütünün yargı kararlarıyla tespit edilen amacı ve yapısı dikkate alındığında söz konusu terör örgütü ile irtibatlı ya da iltisaklı olmanın devlete sadakat bağının zayıflığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiş ve başvurucudan duyulan şüphenin ve sözleşmenin feshedilmesi şeklinde alınan tedbirin Anayasanın 15. maddesine aykırı olmadığını ifade etmiştir. Söz konusu kararda, somut olayda işverenin, başvurucu hakkında duyulan şüphenin nedeni olarak gösterilen delillerden OHAL ilanından sonraki süreçte bilgi sahibi olduğu ve başvuruya konu tedbiri OHAL koşullarını gözeterek hayata geçirdiği anlaşıldığı, olağanüstü durumu oluşturan olayların etkilerinin devam ettiği bir dönemde alındığı, bu kapsamda terör örgütü ile irtibatı veya iltisakı olabileceği yönünde başvurucudan duyulan şüphenin, OHAL koşullarının gerektirdiği acil tedbirlerin hayata geçirilmesi konusundaki gerçek

ihtiyaç dikkate alındığında -somut olayın kendine özgü koşullarında- keyfi olarak nitelendirilemeyeceği, söz konusu olay açısından iş sözleşmesinin feshinin aciliyet arzeden bir tedbir olduğu ve keyfi olmadığı belirtilmiştir. (Özdemir Örnek Başvurusu, §76).

Yine Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Buna göre, 667 sayılı KHK kapsamında işveren tarafından yapılan feshi inceleyen yerel mahkemenin kararında bariz takdir hatası veya keyfilik de mevcut değildir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ihlal edilmediğinden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

ALEV ŞAHİN VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2021/8120 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8120

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALEV ŞAHİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/8120)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucular : 1. Alev ŞAHİN 2. Mehmet DERSULU 3. Nazan BOZKURT

Vekilleri : Av. Fatih GÖKÇE Av. Nazan Betül VANGÖLÜ KOZAĞAÇLI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi (OHAL KHK'sı) ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

A. İlk Soruşturma Süreci

3. 10/12/2018 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) 2018/32892 numaralı soruşturması kapsamında başvurucular Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi (DHKP-C) terör örgütü üyesi oldukları şüphesiyle gözaltına alınmıştır.

4. Başvurucular hakkında Başsavcılık tarafından 18/12/2018 tarihinde adli kontrol tedbiri uygulanması talep edilmiş, Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğince talebin kabulüyle başvurucular hakkında yurt dışına çıkış yasağı ve imza yükümlülüğü adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir.

5. Başsavcılık tarafından bu soruşturma kapsamında düzenlenen 18/4/2019 tarihli

iddianame ile başvurucular ve diğer sekiz şüphelinin terör örgütü üyesi olma suçundan cezalandırılması talebiyle kamu davası açılmıştır. İddianamede; başvurucuların örgüt talimatıyla Yüksel Caddesi'nde basın açıklaması/oturma eylemleri gerçekleştirme, ölen örgüt mensuplarını sahiplenme, mezar başında anma, farklı illerdeki örgüt mensuplarıyla irtibat kurma, tutuklu/hükümlü bulunan örgüt mensuplarını sahiplenme, örgüte müzahir olduğu ileri sürülen Tutuklu Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği, Halkın Hukuk Bürosu vb. açık alan yapılanmaları organizesindeki eylemlere katılma, Cumhurbaşkanı'na hakaret, devlet büyüklerine hakaret, hükûmeti aşağılama, görevli memurları deşifre ve teşhir etme, emniyet teşkilatını aşağılama, hedef gösterme, terör örgütüyle özdeşleşen marş/şarkı söylemek suretiyle propaganda yapma, ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu/hükümlü örgüt mensuplarıyla irtibat kurma ve onlara maddi destek sağlama, hasta mensupların tahliyesi için mücadele etme, terör örgütü adına pankart asma, bildiri dağıtma, aranan örgüt mensuplarını saklama, örgütün etkinliklerinde kullanılmak üzere gelir temini için bilet satışı yapma, örgüte eleman temini amaçlı piknik etkinliği organize etme şeklinde eylemlerinin bulunduğu ve eylem birliktelikleri sebebiyle aralarında bağlantı olduğu gerekçesiyle kamu davasının toplu olarak açılması cihetine gidildiği ifade edilmiştir.

6. İddianamede; başvuruculaların DHKP-C terör örgütünün amacı doğrultusunda örgütün propagandasını yaptıkları, terör örgütünün talimatıyla hareket ettikleri, terör örgütünün memur alan yapılanması mensubu şahısların Ankara'da gerçekleştirdikleri eylemlere yoğun bir şekilde destek verdikleri, hiyerarşik düzene sahip yapının mensubu olarak istihbarat, gizlilik, güvenlik ve denetim konularında duyarlı oldukları, iletişim araçları yaygın olarak kullanılmasına rağmen bir kısmının telefon kullanmamaya veya telefonla konuşmamaya özen gösterdikleri, kullanmaları hâlinde de sayılan hususlar çerçevesinde hareket ettikleri, örgütsel faaliyetler kapsamında düzenlenen etkinlik ve eylemlere katılımı koordine ve organize ettikleri, örgüt mensubuyken ölen ya da öldürülen şahısların cenazelerini, sanık veya hükümlü sıfatıyla ceza infaz kurumunda bulunan örgüt mensuplarını örgütsel bağlılık içinde sahiplendikleri ve bu kapsamda gerçekleştirilen eylemlerin örgütle bağlantılı yayın organlarında yer almasını sağladıkları, bu şekilde çeşitlilik ve süreklilik gösteren eylemleri nedeniyle terör örgütü üyesi oldukları ileri sürülmüştür.

7. 13/5/2019 tarihinde iddianamenin kabul edilmesi üzerine kovuşturma evresi Ankara 28. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) 2019/293 sayılı dosyasında başlamıştır. Başvurucular bu davadaki 29/7/2019 ve 24/10/2019 tarihli duruşmalara katılmışlardır. Mahkeme 14/3/2020 tarihinde koronavirüs salgını nedeniyle duruşmanın 30/9/2020 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Soruşturma ve Kovuşturma Süreci

8. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı; OHAL KHK'sı ile terör örgütleriyle iltisaklı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılan çok sayıda şahsın olduğunu gözönüne alarak DHKP-C terör örgütünün hem kamuoyu oluşturabilmek hem de kamu görevinden çıkarılanları yanlarına çekip örgüte eleman temin edebilmek amacıyla N.G. ile S.Ö. öncülüğünde "Yüksel Direnişi" olarak adlandırılan eylemlere başladığı, adı geçen iki kişinin 26/1/2018 tarihinde eylemlerini sonlandırdığı ancak "Yüksel Direnişi" olarak adlandırılan eylemlerin başvuruculaların da aralarında bulunduğu şüpheliler tarafından devam ettirildiği, eleman temin etmek, örgüt tabanına motivasyon sağlamak gibi amaçlara ulaşmak isteyen terör örgütünün Ankara'da açık alan faaliyetlerine bu eylemler özelinde devam ettiği gerekçesiyle aralarında başvuruculaların da bulunduğu şüpheliler hakkında yeni bir soruşturma başlatmıştır.

9. Soruşturma kapsamında başvurucuların da aralarında bulunduğu şüphelilerin söz konusu eylemlere katıldıkları, bu eylemleri yönettikleri ve yönlendirdikleri, eylemler ve gelişmelerle ilgili olarak "Yüksel Tv" adıyla oluşturulan sosyal medya hesaplarından görevli memurları deşifre ve teşhis etme, emniyet teşkilatını aşağılama, hedef gösterme şeklinde tehdit ve hakaret içerikli paylaşımlar yaptıkları belirtilmiştir.

10. Yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu Alev Şahin 13/8/2020 tarihinde Düzce'de yakalanarak gözaltına alınmıştır. Başvurucular Nazan Bozkurt ve Mehmet Dersulu ise aynı tarihte Ankara'da gözaltına alınmışlardır.

11. Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin verdiği arama kararı doğrultusunda başvuruculara ait cep telefonu, SIM kart vb. dijital materyallere el konulmuştur.

yargılamaya konu olan eylemlerin Cumhuriyet Savcılığı veya şüpheliler müdafilerince Hakimliğimizde açıkça delillendirilmemesi, atılı suçun CMK'nın 100/3-a maddesinde sayılan suçlardan olması, eylemlerinin haklarında verilen adli kontrol tedbirlerine rağmen yoğun bir şekilde devam etmesi sebebiyle şüpheliler hakkında adli kontrol hükümleri uygulanmasının bu aşamada yetersiz kalacağı, ayrıca eylemleri kaynaklı oluşa uygun verilecek ceza miktarı da gözetildiğinde tutuklama tedbirinin ölçülülük ilkesine aykırı olmayacağı gözönüne alınarak CMK. 100. vd. maddeleri gereğince şüphelilerin üzerlerine atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçu nedeniyle ayrı ayrı tutuklanmalarına... [karar verildi.]"

16. Başvurucular 31/8/2020 tarihinde tutuklama kararına itiraz etmişlerdir. Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği, başvurucuların tutuklama kararına karşı yaptığı itirazı 14/9/2020 tarihinde incelemiştir. Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği; tutuklama şartlarında bir değişiklik olmadığını, bu kararın kaldırılmasını sağlayacak yeni bir delilin ileri sürülüp ibraz edilmediğini belirterek yapılan itirazın reddine karar vermiştir.

17. Başvuruculaların tutukluluk hâlleri soruşturma aşamasında 21/9/2020 ve 20/10/2020 tarihlerinde Sulh Ceza Hâkimlikleri tarafından gözden geçirilmiştir. Sulh Ceza Hâkimliklerince başvuruculaların üzerlerine atılı suçun niteliği, mevcut delil durumu itibarıyla kuvvetli suç şüphesinin bulunması, soruşturmanın henüz tamamlanmamış olması, delillerin karartılma ihtimalinin bulunması nazara alınarak tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu değerlendirilmek suretiyle başvuruculaların tutukluluk hâllerinin devamına karar verilmiştir.

18. Başsavcılık 27/10/2020 tarihinde düzenlediği iddianame ile tüm başvuruculaların silahlı terör örgütüne üye olma ve görevi yaptırmamak için direnme suçlarından cezalandırılmaları, başvurucu Nazan Bozkurt'un ayrıca tehdit suçundan cezalandırılması istemiyle Ankara 28. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede; DHKP-C silahlı terör örgütünün tarihsel gelişimi, yapısı ve mevcut durumu hakkındaki bilgilerden sonra Yüksel Caddesi eylemleri ile DHKP-C ilişkisi hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca başvurucular hakkında daha önce kamu davasının açıldığı ancak başvuruculaların bu davadan sonra örgütsel eylemlerine devam etmeleri sebebiyle yeni bir suçun oluştuğu belirtilmiştir. Ardından ayrı ayrı her bir başvurucuya yönelik suçlama ve delillere yer verilmiştir.

19. İddianamede, başvurucu Alev Şahin yönünden şu tespitlerde bulunulmuştur. İkametgâhında yapılan aramada "Direnişler Bülteni" isimli dergiler, ceza infaz kurumunda bulunan kişiler tarafından başvurucuya gönderilen mektuplar, ikametgâhında ele geçirilen dijital materyalde yapılan incelemede DHKP-C terör örgütü mensubu F.Ö.nün slogan atmasına ait video görüntüsü ile başvurucular Mehmet Dersulu ile Nazan Bozkurt'un "Düzce Direnişi 3. Yılında Kutlu Olsun" ibareli pankartı açarak "Düzce Direnişi" adı altında eylem gerçekleştiren başvurucuya destek verdikleri video görüntüsünün ele geçirildiği ifade edilmiştir. Sosyal medya hesaplarından ölüm orucundaki E.T., A.Ü. ve N.G.yi, ayrıca terör örgütüne üye olma suçundan yargılanan sanık S.B.yi sahiplenen paylaşımlar yaptığı, terör örgütüne müzahir "Yüksel Tv" isimli sosyal medya hesabını kullandığı, terör örgütünün talimatıyla Düzce'de Yüksel eylemlerine benzer eylemler gerçekleştirdiğinin tespit edildiği belirtilmiştir. Yüksel eylemlerini de organize ettiği ve bu eylemlere katıldığı, Yüksel eylemlerine kamuoyu desteği oluşturmak amacıyla toplu taşıma araçlarında ajitasyon çalışması şeklinde eylemler gerçekleştirdiği, görevli memurları deşifre ve teşhir etme, hedef gösterme türü eylemler gerçekleştirdiği, ölen örgüt mensuplarını sahiplendiği, diğer illerdeki örgüt mensuplarıyla irtibatlı olduğu belirtilerek terör örgütünün memur alan yapılanması Devrimci Memur Hareketi içinde sorumlu düzeyde faaliyet gösterdiği iddia

edilerek cezalandırılması talep edilmiştir.

20. İddianamede, başvurucu Nazan Bozkurt yönünden şu tespitlerde bulunulmuştur. Başvurucunun ikametgâhında yapılan aramada "Türkan Albayrak Direniş Gazetesi Çürümeyeceğim Direneceğim" isimli gazetenin 1. sayısı, Direnişçiler Meclisi imzalı çıkartma (sticker), "işimizi geri istiyoruz" ibareli yelek ele geçirilmesi, ayrıca yine ikametgâhında ele geçirilen cep telefonundan elde edilen video görüntüsünde İstanbul Çağlayan Adalet Sarayında İstanbul Cumhuriyet Savcısı M.S.K.nın DHKP-C terör örgütü mensuplarınca şehit edilmesi eylemi sanıklarından olan ve anılan terör örgütünün talimatı ile ölüm orucu nedeniyle ölen M.K.nın cenazesine ait çekilen görüntüye yer verildiği, görüntüde M.K.nın kız kardeşinin ajitasyon içerikli konuşmasının bulunduğu, hafıza kartında Devrimci Halk Kurtuluş Cephesinin simgesinin bulunduğu belirtilmiştir. Başvurucunun terör örgütüne müzahir "Yüksel Tv" isimli sosyal medya hesabından 1/6/2020-12/8/2020 tarihleri arasında öğlen ve akşam açıklaması olmak üzere Yüksel eylemiyle ilgili 50 ayrı videoyu paylaştığı, terör örgütüne üye olma suçundan yargılanan sanık S.B.yi sahiplenme çağrısının yer aldığı videoyu paylaştığı, başvurucu ile diğer başvurucu Mehmet Dersulu'nun DHKP-C terör örgütündeki faaliyetleri nedeniyle tutuklu bulunan ve ölüm orucunda olan E.T. ile ilgili destek çağrısında bulunduklarına ilişkin video paylaştığı, terör örgütünün fikir ve görüşleri doğrultusunda yayın yapan gerçekhaberajansı.org isimli hesaptan paylaşımlar yaptığı, Direnişler Meclisi isimli yapılanmaya ait Twitter sosyal medya hesabından paylaşımlar yaptığı, kendi sosyal medya hesabından da Cumhuriyet Savcısı M.S.K.nın şehit edilmesi eylemi sanıklarından M.K. ile ölüm orucunda olan E.T., A.Ö. ve H.B.nin fotoğraflarını paylaştığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun Yüksel eylemlerini organize ettiği ve bu eylemlere katıldığı, Yüksel eylemlerine kamuoyu desteği oluşturmak amacıyla toplu taşıma araçlarında ajitasyon çalışması şeklinde eylemler gerçekleştirdiği, görevli memurları deşifre ve teşhir etme, hedef gösterme türü eylemler gerçekleştirdiği, ölen örgüt mensuplarını sahiplendiği, ceza infaz kurumunda bulunan örgüt mensuplarıyla irtibatlı olduğu belirtilerek terör örgütünün memur alan yapılanması Devrimci Memur Hareketi içinde sorumlu düzeyde faaliyet gösterdiği iddia edilerek cezalandırılması talep edilmiştir.

21. İddianamede, başvurucu Mehmet Dersulu'nun şüphelilerin faaliyetlerinin organize edildiği Direnişler Meclisi isimli yerde gözaltına alındığı, başvurucunun ikamet aramasında çeşitli dergi, yayın, doküman ele geçirildiği, terör örgütüne müzahir "Yüksel Tv" isimli sosyal medya hesabından DHKP-C terör örgütündeki faaliyetleri nedeniyle tutuklu bulunan ve ölüm orucunda olan E.T. ile A.Ü.ye destek videoları paylaştığı, 1/6/2020-11/8/2020 tarihleri arasında öğlen ve akşam arasında olmak üzere 36 ayrı Yüksel eylemiyle ilgili videoları paylaştığı, Direnişler Meclisi isimli yapılanmaya ait Twitter sosyal medya hesabından paylaşımlar yaptığı, kendi sosyal medya hesabından ölüm orucunda olan E.T. ile A.Ü.nün fotoğraflarını paylaştığı, terör örgütüne üye olma suçundan yargılanan sanık S.B.nin serbest bırakılması için çağrıda bulunduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun Yüksel eylemlerini de organize ettiği ve bu eylemlere katıldığı, görevli memurları deşifre ve teşhir ettiği, hedef gösterme türü eylemler gerçekleştirdiği, ölen örgüt mensuplarını sahiplendiği, diğer illerdeki örgüt mensuplarıyla irtibatlı olduğu, ölüm orucunda olan M.K.ya destek amaçlı açlık grevi eylemine katılan şahıslar arasında yer aldığı, ölüm orucunda olan M.K., H.B. ve İ.G.yi sahiplenerek pankart ve ozalit asma eylemlerine katılan şahıslardan olduğu belirtilerek terör örgütünün memur alan yapılanması Devrimci Memur Hareketi içinde sorumlu düzeyde faaliyet gösterdiği iddia edilerek cezalandırılması talep edilmiştir.

22. İddianamenin Ankara 28. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmesiyle başvurucular hakkındaki yargılamaya E.2020/184 sayılı dosyada başlanmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, 10/11/2020 tarihli tensip zaptında başvurucuların tutukluluk durumlarını incelemiş ve terör örgütü üyeliği suçunun vasıf ve mahiyetini, atılı suçun katalog suçlardan olmasını, henüz toplanmamış delillerin mevcudiyetini, başvurucuların üzerine atılı suçu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin bulunmasını, tutuklu kaldıkları süre, isnat olunan suçun kanunda tanımlı alt ve üst sınırı gözönünde bulundurulduğunda adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalmasını ve tutuklama tedbirlerinin isnat edilen suçla orantılı olmasını dikkate alarak başvurucuların tutukluluk hâllerinin devamına karar vermiştir.

23. 14/10/2020 tarihinde İstanbul'un Şişli ilçesinde bulunan İdil Kültür Merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dijital materyallerin incelenmesi sonucunda düzenlenen Dijital İnceleme Tutanağı İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü tarafından dosyaya sunulmuştur. Söz konusu dijital materyalde örgüt içi yazışmaların yer aldığı, bu yazışmalarda kısaltmalarına veya kod isimlerine yer verilerek bazı kişiler hakkında değerlendirmelerde bulunulduğu, bu kişiler arasında başvuruculların da olduğu ileri sürülmüştür.

24. 9/12/2020 tarihli ilk celsede Ağır Ceza Mahkemesi, başvuruculların DHKP-C silahlı terör örgütünün açık alan yapılanmaları kapsamında isnat edilen faaliyetlerini, İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü tarafından gönderilen Dijital İnceleme Tutanağı içeriğini bir arada değerlendirerek üzerlerine atılı suçu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin ve somut olguların bulunduğunu belirtmiş ve tutukluluk hâllerinin devamına karar vermiştir.

25. Aynı tarihli celsede Ağır Ceza Mahkemesi, mevcut ceza davası ile E.2019/293 sayısına kayıtlı ceza davası arasında hukuki ve fiilî irtibat bulunması nedeniyle mevcut dosyanın E.2019/293 kayıtlı ceza dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir.

26. Başvurucular hakkındaki ceza yargılamasına Ankara 28. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2019/293 sayılı dosyasında devam edilmiştir.

27. 27/1/2021 tarihli celsede Ağır Ceza Mahkemesi, başvuruculların tutukluluk durumlarını incelemiş ve benzer gerekçelerle başvuruculların tutukluluk hâllerinin devamına karar vermiştir.

28. Başvurucular bu tutukluluğun devamı kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Ankara 29. Ağır Ceza Mahkemesi 3/2/2021 tarihinde başvuruculara isnat edilen suçun vasıf ve mahiyetini, suçun işlendiği hususunda kuvvetli delillerin varlığını ve bu delillerin karartılma ihtimalini gözönüne alarak tutukluluğun devamı kararında usul ve kanuna aykırılık bulunmadığından itirazın reddine karar vermiştir.

29. Bu karar üzerine başvurucular 26/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

30. 5/4/2021 tarihli celsede Ağır Ceza Mahkemesi; başvurucu Nazan Bozkurt'un tutuklu kaldığı süre ve mevcut delil durumunu nazara alarak tahliyesine ve hakkında yurt dışına çıkmama, ikamet ili olan Ankara'nın il sınırlarını terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına, başvurucular Alev Şahin ve Mehmet Dersulu'nun ise tutukluluk hâllerinin devamına karar vermiştir.

31. 4/6/2021 tarihli celsede Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasını sunmuştur. Cumhuriyet savcısı esas hakkındaki mütalaasında tüm başvuruculların silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmalarını, terörle mücadelede görev almış kişileri hedef gösterme suçu ile görevi yaptırmamak için direnme suçundan beraatlerini, başvurucu

Nazan Bozkurt'un ayrıca tehdit suçundan beraatini talep etmiştir.

32. Aynı celsenin sonunda Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucular Alev Şahin ve Mehmet Dersulu'nun delillerin büyük ölçüde toplanmış olması ve karartılabilecek delil bulunmaması nedeniyle adli kontrol tedbirinin kaçmalarının önlenmesi açısından yeterli olacağını değerlendirerek tahliyelerine ve haklarında yurt dışına çıkmamak ve il sınırlarını terk etmemek şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir.

33. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla yargılama devam etmektedir.

34. Komisyonca, başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

35. Başvurucular; anayasal haklarının kullanımı niteliğindeki eylemlerinin suçlama konusu yapıldığını, suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunmadığını, tutuklama nedenlerinin ve adli kontrol tedbirlerinin neden yetersiz kaldığının ortaya konulmadığını, daha öncesinde yürütülen soruşturmada adli kontrol kararı verilmesine rağmen benzer nitelikte eylemleri nedeniyle yürütülen soruşturma kapsamında tutuklandıklarını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Başvurucular ayrıca haklarında uygulanan ihraç işlemini protesto etmek ve işlerini geri alabilmek amacıyla gerçekleştirdikleri şiddet içermeyen eylemlerinin tutuklama konusu yapıldığını, suç unsuru içermeyen bu eylemlerin birden çok kez düzenlenmesinin örgütsel faaliyet yoğunluğu olarak gösterildiğini belirterek ifade, toplantı ve örgütlenme özgürlüklerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

37. Başvurucular, İdil Kültür Merkezinde yapılan aramada ele geçirilen dijital materyallere dayanılarak tutukluluklarının devamına karar verildiğini ancak söz konusu dijital materyallerle bir irtibatlarının bulunmadığını, söz konusu dijital materyallere dayanılarak açılan soruşturmalarda pek çok kişinin tahliye edilmiş olduğunu belirterek adil yargılanma haklarının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara suç işlemiş olabileceklerinden şüphelenilmesi için inandırıcı delillerin ve kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu, ayrıca olayda tutuklama nedenlerinin mevcut olduğu ve tutuklamanın ölçülü olduğu belirtilmiştir.

39. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında bireysel başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiş; suçlama konusu yapılan dijital materyallerle ilgili olarak başka kişiler hakkında verilen beraat kararlarını sunmuştur.

40. Başvuruculara şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvuruculara iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

42. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesi gereğince kanun tarafından öngörülme,

Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

43. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57). Buna göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamada meşru bir amacın olması için ön koşul, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu husus, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72).

44. Somut olayda öncelikle başvuruculaların tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucular DHKP-C terör örgütü üyesi oldukları iddiasıyla yürütülen soruşturma kapsamında terör örgütü üyesi olma suçlamasıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Bu itibarla başvurucular hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

45. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

46. Tutuklama kararında, başvuruculaların katıldığı ve organizasyonunda bulundukları Yüksel Caddesi eylemlerinin DHKP-C terör örgütünün yayın organlarında yer aldığı ve sahiplenildiği, yine bu yayın organlarında katılım çağrısı ve davet yapıldığı, başvuruculaların bu yayın organlarında fotoğraflarının ve etkinliklerinin paylaşıldığı, ele geçirilen ses kayıtlarında eylemi bırakanların hain ilan edileceğinin belirtildiği, ihraç edilen kamu görevlilerinin haklarının aranması gerekçesiyle yapılan eylemlere diğer örgütlerden de katılımcı sağlanmaya çalışıldığı, başvuruculardan ele geçirilen örgütsel yayınlar, mektuplar, karikatür içerikleri, dijital materyaller kapsamında örgüt üyelerini öven paylaşım ve çağrılar yapıldığı, ölen örgüt üyelerinin sahiplenildiği, başvuruculardan bazılarının gözaltına alındıktan sonra örgütsel bir tavırla açlık grevi yaptığı, örgüte yeni üyeler kazandırılması için de çalışmalar sürdürdükleri, bu eylemleri terör örgütü DHKP-C'nin talimatları doğrultusunda gerçekleştirdikleri belirtilmiştir. Ayrıca daha sonra verilen tutukluluğun devamı kararlarında da atıf yapılan (bkz. § 23) dijital materyalde (İstanbul'un Şişli ilçesinde bulunan İdil Kültür Merkezinde yapılan aramada ele geçirilen) örgüt içi yazışmaların yer aldığı, bu yazışmalarda kısaltmalara veya kod isimlerine yer verilerek bazı kişiler hakkında değerlendirmelerde bulunulduğu, bu kişiler arasında başvuruculaların da olduğu ileri sürülmüştür. Tüm bu hususların terörle bağlantılı bir suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

47. Diğer taraftan başvurucular hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

48. Somut olayda Sulh Ceza Hâkimliğince başvuruculaların tutuklanmasına karar verilirken

işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

49. Kişinin mahkûmiyeti hâlinde alacağı hapis cezanın ağırlığı, kaçma şüphesinin varlığına işaret eden durumlardan biridir (Hüseyin Burçak [2. B.], B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). DHKP-C'nin yurt içinde ve yurt dışındaki faaliyetleri dolayısıyla bu örgüte üye olmakla suçlanan başvuruculların serbest bırakıldığında yurt içinde saklanması veya yurt dışına çıkması ve burada barınması imkânı diğer kişilere göre çok daha fazladır (benzer yöndeki bir değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60). Ayrıca anılan suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır (Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 148).

50. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucular yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, § 60; Devran Duran, § 66).

51. Öte yandan başvurucular hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bu husus değerlendirilirken anayasal denetimin tutuklamaya ilişkin süreç ile tutuklama gerekçeleri üzerinden yapılması gerekir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 79; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, § 136).

52. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir biçimde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; Devran Duran, § 64; Gülser Yıldırım (2), § 162). Ayrıca tutuklama kararında başvuruculların haklarında daha önce verilen adli kontrol tedbirlerine rağmen yoğun bir şekilde eylemlerine devam etmeleri sebebiyle adli kontrol hükümleri uygulanmasının bu aşamada yetersiz kalacağı, eylemlerinden kaynaklı olarak verilecek muhtemel ceza miktarı da gözetildiğinde tutuklama tedbirinin ölçülülük ilkesine aykırı olmayacağı değerlendirmesine yer verilmiştir.

53. Sonuç olarak başvuruculların terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Sulh Ceza Hâkimliğinin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucular hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varılmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

55. Başvuruculların diğer şikâyetleri hakkında bir inceleme yapılmasına gerek olmadığı

kanaatine ulaşılmıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetlerine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruculaların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucular hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 19. maddesine uygun olduğunu değerlendirmiştir. Aşağıda açıklanan gerekçeler uyarınca çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

3. Başvurucular, OHAL KHK’sı ile kamu görevinden ihraç edilmelerinin ardından gerçekleştirdikleri eylemler nedeniyle silahlı terör örgütüne üye olma suçlamasıyla tutuklanmış; daha önce benzer eylemleri nedeniyle açılan davalarda tutuksuz yargılanmalarına karar verilmesine rağmen, aynı nitelikteki fiiller temelinde yeniden tutuklanmışlardır.

4. Anayasa Mahkemesi yerleşik içtihadına göre, katalog suçlara ilişkin tutuklama kararı verilirken, suçun niteliği kadar, somut olayda kaçma ve delilleri karartma riskinin bulunup bulunmadığı da olgu temelli olarak değerlendirilmeli, soyut gerekçelere dayanılmamalıdır. (Eren Erdem, B. No: 2019/9120, 9/6/2020, § 135).

5. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

6. Cezanın ağırlığı her zaman kaçma tehlikesinin bulunduğunu ortaya koyan bir durum olarak kabul edilemez. Bir ceza soruşturması veya kovuşturması bağlamında uygulanan tutuklama tedbirleri bakımından kaçma şüphesinin bulunup bulunmadığının veya devam edip etmediğinin belirlenmesinde -suçun ya da cezanın niteliğine ilişkin olanların yanı sıra- şüphelinin veya sanığın durumunun da özellikle dikkate alınması gerekmektedir. Bu bağlamda şüpheli veya sanığın sabit bir yerleşim yerinin olup olmadığı, mesleği, mal varlığı, ailesinden veya işinden kaynaklı bağlantıları, yakalanma şekli, süreç içindeki tavır ve davranışları, başka bir ülkeye gitmesini veya orada barınmasını kolaylaştıran bazı özel koşulların bulunup bulunmadığı, kişilik özelliklerini ortaya koyan olgular, ahlaki durumunu gösteren tutum ve eylemleri gibi kişisel (subjektif) unsurlar birlikte değerlendirilerek bir kanaate ulaşılmalıdır (Eren Erdem, B. No: 2019/9120, 9/6/2020, § 135). Delilleri karatma riskinin de soyut bir biçimde değerlendirilemeyeceği, olgusal bir temelinin bulunması gerektiği açıktır.

7. Tutuklama kararında belirtildiği üzere, başvuruculara isnat edilen suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) fıkrasında sayılan katalog suçlardandır. Bu tür suçlarda kuvvetli suç şüphesinin varlığı hâlinde tutuklama nedeni varsayılabilir. Ancak bu karine kesin değil, aksine çürütülebilir nitelikte adi bir karinedir. Dolayısıyla tutuklama nedenlerinin bulunmadığı durumlarda yalnızca suçun katalog suç olması tutuklama için yeterli sayılamaz.

8. Somut olayda başvurucular hakkında daha önce benzer eylemler sebebiyle adli kontrol kararı verilmiş, bu tedbirlere uyulmuş ve duruşmalara katılım sağlanmıştır. Aynı nitelikteki fiiller nedeniyle yeni bir tutuklama tedbiri uygulanmasına geçilmiştir. Ancak bu geçişin gerekliliği ve ölçülülüğü ortaya konulmamıştır.

9. Delilleri karartma riski ileri sürülmekle birlikte, bu risk somut olgularla desteklenmemiştir. Deliller büyük ölçüde toplanmış, iddianame kısa sürede düzenlenmiştir. Ayrıca başvurucular eylemleri inkâr etmemiş, hukuka aykırı olmadığını savunmuşlardır. Bu da karartma riskinin olmadığını göstermektedir.

10. Bu itibarla somut olayda tutuklama nedenlerinin bulunmadığı açık olduğundan isnat edilen suçun katalog suç olduğundan bahisle tutuklama kararı verilmesi hukuka aykırıdır. Öte yandan katalog suç sebebiyle tutuklama nedenleri varsayılsa bile, bu durum adli mercileri öncelikle tutukluluğa alternatif tedbirler öngörme ve ölçülülük değerlendirmesi yapma yükümlülüğünden muaf tutmamaktadır.

11. Bu kapsamda başvurucular hakkında tutuklamaya konu dava ile birleşen ilk davada adli kontrol tedbirleri devam ederken ve başvuruculaların bu tedbirlere uymadığına ilişkin bir tespit olmadığı hâlde temelde aynı suçlamalardan hareketle başlatılan yeni davada tutuklama tedbiri uygulanmasının neden gerekli olduğunun ve daha önce uygulanmakta olan adli kontrol tedbirlerinin neden yetersiz kaldığının tutuklamaya ilişkin kararlarda ortaya konulduğunu söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla somut olayın koşullarında başvurucular hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olmadığı değerlendirilmiştir.

12. Dolayısıyla, başvuruculaların özgürlüklerinin sınırlanmasında ölçülülük ilkesi gözetilmemiş; özgürlük kural, tutuklama istisna ilkesine aykırı şekilde tutuklama uygulanmıştır. Tutuklama nedenlerinin bulunmadığı bir durumda, sırf isnat edilen suçun katalog suç olması gerekçe gösterilerek özgürlüğün kısıtlanması, Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleriyle bağdaşmamaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle, başvurucular hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olmadığı, bu sebeple Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaati ile çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

MEHMET KERİMOĞLU VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2021/10770 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10770

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KERİMOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/10770)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Mehmet KERİMOĞLU 2. Mustafa KERİMOĞLU 3. Önder Can KERİMOĞLU 4. Serpil KERİMOĞLU 5. Sinem KERİMOĞLU ŞAHİN 6. Yiğit Ögeday KERİMOĞLU

Vekili : Av. Övgü ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Van'da meydana gelen ikinci depremde yıkılan otel binasına ilişkin olarak ilk depremden sonra halkı binalara girmemeleri hususunda uyarmadığı ve hasar tespit çalışmalarını gereği gibi yerine getirmediği iddia edilen kamu görevlileri hakkında yürütülen ceza soruşturması neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Anayasa Mahkemesinin Serpil Kerimoğlu ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013) Kararıyla İlgili Süreç

5. 23/10/2011 tarihinde Van'da 7,2 şiddetinde bir deprem meydana gelmiş ve deprem sonucunda çok sayıda kişi hayatını kaybetmiştir. Depremden sonra artçı sarsıntılar devam etmiş, 9/11/2011 tarihinde 5,6 şiddetinde ikinci bir deprem olmuştur. İkinci depremde Van il merkezinde bulunan bir otel binası yıkılmış; otelde kalmakta olan, başvuruculaların yakınlarının da aralarında bulunduğu yirmi dört kişi enkaz altında kalarak yaşamını yitirmiştir.

6. Olayın ardından Van Cumhuriyet Başsavcılığı resen soruşturma başlatmıştır. Başvuruculaların da şikâyetçi olarak katıldığı soruşturma kapsamında bilirkişi görüşüne başvurulmuştur. Bu çerçevede hazırlanan Nisan 2012 tarihli bilirkişi raporunda binanın projelendirme, yapım ve iş bitimi aşamalarında ilgili mevzuat hükümlerine uyulmadığı belirtilmiştir. 23/10/2011 tarihli ilk depremden sonra binada hasar tespiti yapılmadığı vurgulanan raporda bina taşıyıcı sisteminin ilk depremden ve ikinci depreme kadar olan artçı sarsıntılardan etkilendiğinin düşünüldüğü ifade edilmiştir. Ayrıca proje, yapım ve iş bitimi aşamalarındaki eksikliklerden yapı sahibi ve/veya müteahhidin, teknik uygulama sorumlusunun ve belediyenin ilgili biriminin, deprem sonrası inceleme aşamasındaki eksikliklerden ise yapı sahibi ve gerekli tedbirleri almayan ilgili birimlerin sorumluluğu olduğu yönünde kanaat bildirilmiştir.

7. Soruşturma sonucunda otel işletmecisi hakkında bilinçli taksirle birden fazla kişinin ölümüne neden olma suçundan Van Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmasına, vefat eden yapı sahibi ve diğer şüpheliler hakkında kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına, kamu görevlileri hakkında 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 3. ve 12. maddeleri gereği görevsizlik kararı verilerek soruşturma dosyasının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmiştir.

8. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 9/10/2012 tarihinde Van Valisi, Erciş Kaymakamı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Başkanı, Van Afet Acil Durum İl Müdürü ve diğer AFAD yöneticileri hakkında görevi kötüye kullanmaya ilişkin iddiaların somut bilgi ve belgelere dayanmadığı, ilgililer açısından ön inceleme yapılmasını gerektirecek bir durum bulunmadığı gerekçesiyle şikâyetin işleme konulmamasına karar vermiştir.

9. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 9/10/2012 tarihli kararına karşı yapılan itiraz, Danıştay Birinci Dairesince 4483 sayılı Kanun'da Cumhuriyet başsavcılıklarının şikâyetin işleme konulmamasına dair verdikleri kararlara karşı herhangi bir itiraz yolu öngörülmediği gerekçesiyle incelenmeksizin reddedilmiştir.

10. Başvurucular Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının şikâyetin işleme konulmaması kararı üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Anayasa Mahkemesi 2012/752 sayılı başvuruda 17/9/2013 tarihinde verdiği kararla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca şikâyetin işleme konulmamasına karar verilmesi nedeniyle yaşam hakkının usul boyutu olan etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesi mevzuat hükümleri gözönüne alındığında dönemin Van Valisi ve AFAD yetkililerinin gereken tedbirlerin alınması hususunda sorumlulukları olduğunu vurgulamıştır. Birinci depremde hasar görmüş binaların artçı

sarsıntılar esnasında yıkılma tehlikesi olmasının öngörülebilir bir risk olduğuna işaret eden Anayasa Mahkemesi, ilk depremden on altı gün sonra gerçekleşen ikinci depremde yıkılan binanın bölgede kapasitesi en yüksek otellerden biri olması sebebiyle hasar tespiti yapılarak gerektiğinde boşaltılmasının ilgililerden beklenebileceğini ifade etmiştir. Son olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, hasar tespiti ve hasarlı binalara girişin engellenmesi konusunda yetkililerce ne tür işlemler yapıldığını ortaya koyacak delil ve değerlendirmelere yer vermeksizin soruşturma açılması talebinin işleme konulmamasına karar verildiğini belirtmiş; bu kararla soruşturmanın devam ettirilmesi yönündeki talebin bir itiraz mercii tarafından değerlendirilmesinin de önüne geçildiğine dikkat çekmiştir.

B. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Ali Emir ve diğerleri ([GK], B. No: 2014/16482, 17/1/2019) Kararından Önceki Süreç

1. Dönemin AFAD Başkan Vekili Yönünden

12. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma izni istenmesi üzerine İçişleri Bakanlığı 4/4/2014 tarihinde, dönemin AFAD Başkan Vekili hakkında ön inceleme yapma yetkisinin Başbakanlık makamına ait olduğunu belirterek dosyayı (Kapatılan) Başbakanlığa göndermiştir.

13. Başbakanlık tarafından yaptırılan ön inceleme sonucunda 15/7/2014 tarihli rapor düzenlenmiştir. Anılan rapordaki tespitler özetle şöyledir:

i. 29/5/2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un Van depremi sırasında yürürlükte olan 18. maddesine göre il afet ve acil durum müdürlüklerinin sevk ve idaresinden vali sorumludur. Afet ve acil durumlarda meydana gelen kayıp ve hasarı tespit etmek ise il afet ve acil durum müdürlüklerinin görevidir. 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 13. maddesine göre arazinin tehlikeli durumu ve binaların gördüğü hasar bakımından yıktırılması ve boşaltılması gerekenler hakkında o il ve ilçenin en büyük mülki amirine ayrı bir rapor verilir, bu yükümlülük de il afet ve acil durum müdürlüklerine aittir.

ii. Yine 7269 sayılı Kanun kapsamında AFAD Başkanlığının gereken hâllerde yapılarda meydana gelen hasarı tespit etmek üzere diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlardan inşaat mühendisi ya da mimar görevlendirmelerini talep etme yükümlülüğü vardır. Burada "gereken hâller" ile ifade edilen durum, AFAD il yönetiminden gelen ihtiyaç talepleri şeklinde anlaşılmalıdır. İhtiyaç duyulan teknik personelin Çevre ve Şehircilik Bakanlığından ivedilikle görevlendirildiği anlaşılmıştır.

iii. Müştekilerin şikâyetleri kapsamında yer alan, depremden sonra tehlikenin geçtiğine ve gereken tüm önlemlerin alındığına yönelik olan beyanlarına dair AFAD Başkan Vekili'nin bu yönde bir açıklamasına rastlanmadığı, yaptığı yazılı basın açıklamalarında hasarlı binalara girilmemesi yönünde ikazda bulunduğu görülmüştür.

14. Ön inceleme raporunda nihai olarak dönemin AFAD Başkan Vekili İ.E.K.nın ilgili kanunlar ve ikincil düzenlemelerde yer alan yükümlülükleri yerine getirmediğine veya iki deprem arasında yapı hasar denetimini ve alınması gereken idari tedbirleri kasten ihmal ettiğine dair soruşturma izni verilmesi için gerekli makul şüphe doğuracak bir bulguya rastlanmadığı gerekçesiyle soruşturma izni verilmemesinin uygun olacağı kanaati bildirilmiştir.

15. Başbakanlık makamının 27/7/2014 tarihli kararıyla ön inceleme raporundaki tespit ve gerekçelerle soruşturma izni verilmemesine karar verilmiştir.

16. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 18/8/2014 tarihli görevsizlik kararı ile dosyanın Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 8/9/2014 tarihinde, ön inceleme raporunun eki bilgi ve belgelere uygunluk arz ettiğinin görüldüğü gerekçesiyle soruşturma izni verilmemesi kararına karşı itiraz yoluna gidilmeksizin işlemden kaldırma kararı vermiştir.

17. Yakınlarını aynı otelde kaybeden farklı kişilerin itirazı üzerine Danıştay Birinci Dairesinin 6/11/2014 tarihli kararıyla "ilgiliye isnat edilen eylemin hakkında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığı" gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir.

18. Başvuruculara itirazları hakkında ise Danıştay Birinci Dairesince 26/12/2014 tarihinde "27/7/2014 tarihli karara karşı yapılan itirazın daha önce incelenerek karara bağlandığı anlaşıldığından diğer itirazlar hakkında ayrıca karar verilmesine yer olmadığına" hükmedilmiştir. Başvurucular, bu karara karşı 30/3/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2015/5775 başvuru numarasıyla kaydedilmiştir.

2. Van Eski Valisi, Erciş Eski Kaymakamı, Dönemin Van İl Afet ve Acil Durum Müdürü Yönünden

19. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 19/11/2013 tarihli kararıyla anılan kamu görevlileri hakkında İçişleri Bakanlığından soruşturma izni istenmiştir.

20. Dönemin Van Valisi, Erciş Kaymakamı ile Van İl Afet ve Acil Durum Müdürü hakkında İçişleri Bakanlığınca ön inceleme başlatılmıştır. 13/3/2014 tarihli ön inceleme raporundaki tespitler özetle şöyledir:

i. İlk depremden sonra Van Valiliği tarafından öncelikle arama kurtarma faaliyetlerine başlanmış, bunun yanı sıra çadır kentler kurulmuş, aşevleri faaliyete geçirilmiştir. Hasta ve yaralılarının nakilleri sağlanmış, bu çalışmalar devam ederken hasarlı olup tehlike arz eden yapıların durumu ile acil barınma ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak ön hasar tespit çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalar 234 teknik personelle yürütülmüş, sağlık ve eğitim hizmeti sunulan binalar ile güvenlik ve kamu hizmetlerine ait binalara öncelik verilmiştir. 23/10/2011 tarihinden 9/11/2011 tarihine kadar toplam 200.000 yapıdan 102.709 yapının ön hasar tespiti yapılmış ancak Bayram Otel ile birlikte diğer yapıların tespitleri yapılamadan ikinci deprem meydana gelmiştir.

ii. Ön hasar tespitleri, yapıların depreme dayanıklılığını tespit etme amacına yönelik olmadığından hasar görmemiş binaların bir diğer depremde yıkılmayacağı yönünde kesin kanaat oluşturmayacaktır. Ön hasar tespit çalışmaları 7269 sayılı Kanun'un 23. maddesine göre hak sahipliği işlemleri için hazırlık mahiyetinde bir işlem olarak yürütülmektedir.

iii. Hem AFAD yetkilileri hem de Van Valiliği tarafından birinci depremden sonra hasarlı binalara girilmemesi yönünde duyurular yapılmıştır.

21. Ön inceleme raporunda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının işleme koymama kararı üzerine Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararları gözetildiğinde Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin ve bağlayıcı olması nedeniyle Van eski Valisi M.K. ile İl Afet ve Acil Durum Müdürü C.G. hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği yönünde kanaat bildirilmiştir.

22. Raporda; depremden sonra yıkılmayan binalara girilebileceği yönünde herhangi bir beyanına rastlanmadığı gibi Erciş ilçesi mülki sınırları içinde ilk depremden sonra meydana gelen artçı depremlerde ya da 9/11/2011 tarihli ikinci depremde hiçbir binanın yıkılmadığı, can ve mal kaybı olmadığı anlaşıldığından Erciş eski Kaymakamı R.F. hakkında soruşturma izni verilmemesi yönünde kanaat bildirilmiştir.

23. İçişleri Bakanlığınca soruşturma izni verilmemesine 17/3/2014 tarihinde karar verilmiştir. Kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

i. Ön incelemeyi yapan müfettişler esasen haklarında ön inceleme yapılan kamu görevlilerinin olayda sorumluluklarının bulunduğuna dair tespit ve görüşleri olmamasına karşın Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı vermesi nedeniyle soruşturma izni verilmesi yönünde kanaat bildirmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı vermesinin sebebi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının şikâyetin işleme konulmaması kararının yargı denetimi dışında kalması, dolayısıyla etkili ve caydırıcı bir ceza soruşturması yürütülmemesidir.

ii. 4483 sayılı Kanun kapsamında yapılan işlemlerin ve alınan kararların etkili ve caydırıcı soruşturma olarak kabul edilmesi gerekir. Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesinin anılan kararının yerine getirilebilmesi için soruşturma izni verilmesi yönünde karar alınması zorunlu değildir. Aksine bir kabul Anayasa'nın 129. maddesinin altıncı fıkrasını işlevsiz hâle getirecektir.

iii. Dönemin Van Valisi ile İl Afet ve Acil Durum Müdürü'nün kendilerine yöneltilen fiilleri işlediğine dair delil bulunmamaktadır. Ortada cezai sorumluluğu gerektiren herhangi bir eylem yoktur. Dönemin Erciş Kaymakamı'nın da olayla ilgili herhangi bir sorumluluğu söz konusu değildir.

24. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, soruşturma izni verilmemesi kararına karşı itiraz yoluna gidilmeksizin 14/7/2014 tarihinde işlemden kaldırma kararı vermiştir.

25. Soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın tebliğ edilmesi üzerine başvurucular 31/7/2014 tarihinde Van Valisi ile İl Afet ve Acil Durum Müdürü yönünden karara itiraz etmiştir.

26. Başvurucular 7/3/2017 tarihinde itirazın uzun süre karara bağlanmaması nedeniyle bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2017/15456 başvuru numarasıyla kaydedilmiştir.

27. Danıştay Birinci Dairesi 22/6/2017 tarihinde "ilgililere isnat edilen eylemin haklarında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığı" gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

28. Başvurucular, karara karşı 23/11/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru 2017/37793 başvuru numarasıyla kaydedilmiştir.

C. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Ali Emir ve diğerleri Kararı

29. Anayasa Mahkemesi, başvurucuların 30/3/2015, 7/3/2017 ve 23/11/2017 tarihli bireysel başvurularını Mehmet Ali Emir ve diğerleri bireysel başvurusu ile birleştirmiştir.

30. Mehmet Ali Emir ve diğerleri başvurusu, Van'da meydana gelen ikinci depremde yıkılan otel binasına ilişkin olarak ilk depremden sonra hasar tespit çalışmalarını gereği gibi yerine getirmediği iddia edilen kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

31. Anayasa Mahkemesi 17/1/2019 tarihli kararında yaşam hakkının usule ilişkin boyutunun ihlal edilmediğine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"94. Başvuruya konu olayda, Van'da meydana gelen ilk depremden sonra artçı sarsıntılar devam etmiş ve ilk depremden on altı gün sonra ikinci bir deprem meydana gelmiştir. İkinci depremde yıkılarak başvuruculaların yakınlarının ölümüne sebebiyet veren otel binasında ilk depremden sonra hasar tespiti yapılmaması ve kamu makamları tarafından bu binaya yönelik bir önlem alınmaması nedenleriyle ilgili birimlerin ölümlerden sorumlu olduğu iddia edilmektedir.

...

102. Somut olaya ilişkin yapılan ön incelemelerde, kamu görevlileri hakkında ileri sürülen ihmal iddialarına ilişkin detaylı bir tetkik yapılarak Vali ve AFAD İl Müdürünün olayda hareketsiz kalmadıkları, yetkileri ve görevleri çerçevesinde derhâl harekete geçerek alınabilecek tedbirleri aldıkları ancak ilk depremden sonra meydana gelen hasarları tespit etmek bakımından çok kısa bir süre olan on altı gün sonra henüz hasar tespit çalışmaları tamamlanamadan ikinci depremin meydana gelmiş olduğu, AFAD Başkan Vekilinin ise ilgili kanunlar ve ikincil düzenlemelerle öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmemesi gibi bir durumun söz konusu olmadığı, İl Müdürlüğünden gelen talep üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığından ivedilikle personel görevlendirdiği tespit edilmiştir. Bu tespitler doğrultusunda ise soruşturma izni verilmemesi yönünde kararlar verilmiştir.

103. Somut olayda soruşturma izni prosedürünün bir ceza soruşturması açılmasını gerektirecek somut veri bulunup bulunmadığının araştırılması amacının ötesinde ceza yargılamasının işleyişini geciktirecek, soruşturmanın etkin şekilde yürütülmesine engel olacak ya da kamu görevlilerine yargı muafiyeti sağlayacak şekilde uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıda açıklanan ihlal kararlarının aksine bu başvuruya konu olayda kamu görevlilerinin ihmallerinin tespit edilmesinde uygun araçların kullanılmasının önüne geçilmesi ya da tespit edilen ihmalî davranışların adli makamlar önüne taşınmasının engellenmesi gibi bir sonuç doğmamıştır.

..."

D. Başvuru Konusu Olaya İlişkin Ceza Yargılaması Süreci

32. Van Cumhuriyet Başsavcılığının 30/7/2012 tarihli iddianamesi ile binanın vefat eden eski sahibi M.S.B.nin oğlu T.B.nin otelin kiracısı ve işletmecisi olması sıfatıyla taksirle ölüme ve yaralanmaya neden olma suçundan cezalandırılması istemiyle dava açılmıştır.

33. Van 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/5/2023 tarihli kararıyla T.B.nin bilinçli taksirle ölüme ve yaralanmaya neden olma suçundan 15 yıl 6 ay 20 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Karar Yargıtay 12. Ceza Dairesi tarafından 25/6/2025 tarihinde onanmıştır.

E. Başvuru Konusu Olaya İlişkin Tazminat Davası

34. Başvurucular 23/1/2012 tarihinde Van Belediye Başkanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Van Valiliği, AFAD'a izafeten Başbakanlık ve otel sahibi M.S.B.nin mirasçıları aleyhine maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Dava Van 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) görülmüştür.

35. Asliye Hukuk Mahkemesi 28/2/2012 tarihinde yapılan ön inceleme duruşmasında,

idareler aleyhine açılan davanın "idari işlem ve eylemlerden kaynaklanan tam yargı davalarına bakmaya idare mahkemelerinin görevli olduğu gerekçesiyle" tefrik edilmesine karar vermiştir.

36. Yargılama neticesinde Asliye Hukuk Mahkemesi 19/12/2016 tarihinde otel sahibi M.S.B.nin mirasçılarının başvurucu Serpil Kerimoğlu için 554.061,63 TL maddi, 25.000 TL manevi, Sinem Kerimoğlu için 4.123,59 TL maddi, 20.000 TL manevi, Yiğit Ögeday Kerimoğlu için 66.194,10 TL maddi, 20.000 TL manevi, Önder Kerimoğlu için 20.000 TL manevi, Mehmet Kerimoğlu için 10.000 TL manevi, Mustafa Kerimoğlu için 10.000 TL manevi tazminat ödemesine karar vermiştir. Yasal süre içinde aleyhe temyiz kanun yoluna başvurulmayan karar 14/7/2017 tarihinde kesinleşmiştir.

F. Başvuru Konusu Olaya İlişkin Tam Yargı Davası

37. Başvurucular 29/7/2013 tarihinde AFAD, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Van Belediye Başkanlığı ile Van Valiliği aleyhine tam yargı davası açmıştır. Van 2. İdare Mahkemesi 22/2/2018 tarihinde maddi tazminat isteminin 38.087,06 TL'lik kısmı ile manevi tazminat isteminin 135.000 TL'lik kısmının kabulüne, fazlaya ilişkin taleplerin reddine karar vermiştir. İstinaf ve temyiz incelemelerinden geçen karar 23/9/2020 tarihinde kesinleşmiştir. Söz konusu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Davacıların yakınının enkaz altında kalarak vefat ettiği Bayram Otel binasının, 09/11/2011 tarihinde meydana gelen depremde yıkılması olayında davalı idarelerin kusurlarının olup olmadığı, varsa davalı idarelerin hangi oranda kusurlu olduğunun saptanması amacıyla Mahkememizin 11/11/2014 tarihli ara kararıyla bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiş; bilirkişi heyeti tarafından hazırlanan bilirkişi raporunda özetle; Van İli, ... parselde bulunan Bayram Otel binasının yıkılması olayında, fenni mesulün malzeme kalitesi ve donatı detaylarına uyulmamasından ve gerekli projelerin ve sözleşmelerin yapılmamasından dolayı %35, müteahhidin uygulamanın malzeme kalitesi ve donatı detaylarına uymamasından dolayı %21, otel işletmecisinin otelin durumu ile ilgili detaylı incelemenin yaptırılmamasından dolayı %8, Van Büyükşehir Belediye Başkanlığının proje ve uygulama konusundaki denetim görevlerini tam olarak yerine getirmemesinden dolayı %28, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının plan ve projelendirme konusundaki denetim görevini tam olarak yerine getirmemesinden dolayı %3, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının afet durumu ile ilgili gerekli çalışmaların ve denetimlerin yapılmamasından dolayı %3, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünün deprem sonrası incelemelerin zamanında yapılmamasından dolayı %2 oranında kusurlu olduğu açıklamalarına yer verilmiş, olayda diğer davalı Van Valiliğinin kusuru bulunduğuna dair herhangi bir tespite yer verilmemiştir.

Bu durumda, meydana gelen ölüm olayı nedeniyle davalı idarelerden Van Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının kusurları oranında davacıların zararlarını tazminle yükümlü oldukları açık[tır]..."

G. Somut Başvuruya Konu Ceza Soruşturması Süreci

38. Başvurucular 6/11/2015 tarihinde AFAD Başkan Yardımcıları, Planlama ve Zarar Azaltma Dairesi Başkanı, Müdahale Dairesi Başkanı, İyileştirme Dairesi Başkanı ve Deprem Dairesi Başkanı hakkında suç duyurusunda bulunmuştur.

39. Van Cumhuriyet Başsavcılığı, anılan kamu görevlileri hakkında Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığından soruşturma izni istemiştir. Yapılan ön inceleme sonunda

AFAD Daire Başkanları T.E., O.N.B., G.Ç. ve M.N. hakkında soruşturma izni verilmemesine karar verilmiştir.

40. Başvuruculaların itirazı üzerine Ankara Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesi soruşturma izni verilmemesi kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Anılan kararda, merkezi idarede görev yapan ilgili kamu görevlilerinin görev alanları itibarıyla yapılmakta olan hasar tespitlerinin sıhhatinden ve hasar tespit işlemlerine ilişkin koordinasyondan sorumlu oldukları ve olayın ciddiyeti itibarıyla bu işin sadece taşra teşkilatına sevk edilmesinin meydana gelen zarar üzerinde etkili olabileceği değerlendirmesine yer verilerek kamu görevlilerine isnat edilen eylemler açısından ceza soruşturması yapılmasını gerektirecek şüphe olduğu belirtilmiştir.

41. Başvurucular 29/6/2020 tarihli dilekçe ile AFAD yöneticilerinin sorumluluklarının tespiti yönünden bilirkişi raporu alınmasını talep etmiştir.

42. AFAD Daire Başkanları şüpheli sıfatı ile alınan ifadelerinde 7269 sayılı Kanun'un 13. maddesine istinaden olay tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca deprem bölgesinde söz konusu çalışmaları yapmak üzere gerekli görevlendirmelerin yapıldığını, Van Valiliği tarafından da 26/10/2011-8 sayılı Genelge kapsamında görev dağılımlarını belirtir belgenin hazırlandığını beyan etmiştir. Şüpheliler ayrıca soruşturmaya konu iddialar ile ilgili daire başkanlıklarının görev ve sorumluluğu bulunmadığını, olay tarihinde yürürlükte olan mevzuat gereği hasar tespit çalışmalarına ilişkin merkezi koordinasyon görevinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığında olduğunu, olay tarihinde yürürlükte olan kanun ve yönetmelikler gereği AFAD Planlama ve Zarar Azaltma Dairesi, Müdahale Dairesi, İyileştirme Dairesi ve Deprem Dairesi Başkanlıklarının görev ve sorumluluğu bulunmadığını ifade etmiştir.

43. Van Cumhuriyet Başsavcılığı ilgili mevzuat hükümleri ve Van Valiliği tarafından deprem sonrasında yayımlanan genelgeye istinaden afet sonrası hasar tespitinden sorumlu kurumun Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü olduğu, AFAD İl Müdürlüklerinin sevk ve idaresinden Vali'nin sorumlu olduğu, AFAD Başkanlığı ile il müdürlükleri arasında hiyerarşik bir kontrol ilişkisi bulunmadığı, AFAD Daire Başkanlarının hasar tespitine ilişkin bir sorumlulukları olmadığı gerekçesiyle 18/11/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"5902 Sayılı Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 8, 9, 10 ve 12. maddelerinde söz konusu daire başkanlıklarının görevlerinin açıkça yazılı olduğu, ayrıca soruşturma konusu Van Depreminden sonra Van Valiliği tarafından 26.11.2011 tarihli ve 2011/8 sayılı genelge yayımlandığı, bu genelgede deprem felaketi nedeniyle verilecek hizmetin sunumu ve uygulanmasına ilişkin tedbirlerin açıkça yazıldığı, depremle ilgili her türlü verinin toplanması, analiz edilmesi ve raporlanmasından sorumlu kişinin ve yine hasar tespitinden sorumlu kurumun belirtildiği, hasar tespitinden sorumlu kurum olarak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünün gösterildiği, Nisan 2012 tarihli bilirkişi raporunda belirtilen hasar tespiti ve gerekli tedbirlerin alınmaması şeklindeki sorumluluğun 5902 Sayılı Kanun, Van Valiliği tarafından yayımlanan genelge gözetildiğinde haklarında soruşturma yürütülen daire başkanlarına ait olmadığı, ayrıca bilirkişi raporuna müteakip AFAD Başkanı, Başkanvekili, Van Valisi, Erciş Kaymakamı ve diğer sorumlular hakkındaki soruşturmaların görevli ve yetkili merciler tarafından ayrıca yürütüldüğü,

...

5902 Sayılı Kanunun Van Depremi sırasında yürürlükte olan 18. maddesine göre İl Afet ve

Acil Durum Müdürlüklerinin sevk ve idaresinden Valinin sorumlu olduğu, AFAD Başkanlığı ile il müdürlükleri arasında hiyerarşik bir kontrol ilişkisinin söz konusu olmadığı, açıklanan nedenlerle somut olayımızda yukarıda kimlik bilgileri yazılı olan şüphelilerin özellikle Bayram Otelinde meydana gelen can kayıpları ile ilgili nedensellik bağı kurulabilecek, koordinasyon ve işbirliği yükümlülüklerini ihlal ettiklerine, görevlerini savsakladıklarına dair somut bir delil elde edilemediği, nitekim şüphelilerin soruşturma konusu olayla ilgili görev ve sorumluluklarının bulunmadığının yasal mevzuat incelendiğinde açık olduğu, bilirkişi raporunda belirtilen hasar tespiti yaptırmak görevinin ihmaline ilişkin diğer kamu görevlileri ilgili soruşturmaların ayrı yürütüldüğü anlaşılmıştır."

44. Başvuruculaların bu karara karşı yaptıkları itiraz Van 1. Sulh Ceza Hâkimliğince 14/1/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

45. Başvurucular, itirazın reddi kararını 27/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

46. İlgili hukuk için bkz. Mehmet Ali Emir ve diğerleri, §§ 41-52.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

47. Anayasa Mahkemesinin 29/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

48. Başvurucular;

i. Van il merkezinde bulunan bir otel binasının 9/11/2011 tarihinde meydana gelen ikinci depremde yıkılması sonucu yakınlarının hayatlarını kaybetmesinde AFAD'ın merkez teşkilatında görev yapan üst düzey kamu görevlilerinin sorumluluğunun bulunduğunu ileri sürmüştür.

ii. Dönemin AFAD Başkan Yardımcıları, Planlama ve Zarar Azaltma Dairesi Başkanı, Müdahale Dairesi Başkanı, İyileştirme Dairesi Başkanı ve Deprem Dairesi Başkanının gerekli önlemleri almaması, kanunda belirtilen görevleri yerine getirmemesi, halkı hiçbir binaya girilmemesi konusunda uyarmaması, oteli kapatmaması, otelde gerektiği gibi hasar tespiti yaptırmayarak "Hasarlı ancak oturulur." yönünde rapor verilmesi, yeteri kadar uzman görevlendirmemesi, afetzedelerin barındırılması için bina ve tesisleri tespit etmemesi nedeniyle can kayıplarından sorumlu olduğunu beyan etmiştir.

iii. Anılan kamu görevlileri hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında bilirkişi incelemesi yaptırılmaması, iddianame düzenlemeye yeterli delil bulunmasına rağmen hukuka aykırı olarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi, bu karara yapılan itirazın yetersiz gerekçe ile reddedilmesi nedenleriyle yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

49. Bakanlık görüşünde, somut olaya ilişkin tüm yargısal süreçler, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

50. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama... hakkına sahiptir."

51. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

52. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların iddialarının özü AFAD'ın merkez teşkilatında görev yapan üst düzey kamu görevlilerinin ihmali davranışlarla yakınlarının ölümüne neden olduğuna ve bu kişiler hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğine ilişkindir. Bu nedenle başvuru yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

53. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

54. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (T.A., § 136; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 36) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (T.A., §§ 136, 137; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 37).

55. Deprem gibi önlenemez doğal afetlerin meydana gelmesi konusunda devletlerin yaşamı korumaya yönelik yükümlülüğü, felaketin zararlarının en aza indirilmesi hususunda bilimsel olarak alınması olanaklı tedbirlerin mali olanaklar çerçevesinde alınmasına ilişkindir. İmar

planı uygulamaları ve arazi düzenlemeleri konusunda devletin sahip olduğu yetkilerin bu bağlamda kritik bir öneme sahip olduğu vurgulanmalıdır (Ömür Kınay [2. B.], B. No: 2015/4686, 19/2/2019, § 40).

56. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (T.A., § 134; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 38).

57. Kasıtlı öldürme olaylarında veya ölümün saldırı ya da kötü muamele sonucu meydana geldiği olaylarda devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 76). Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmediği hâllerde ise etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü; mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması suretiyle de yerine getirilebilir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63). Bununla birlikte kamu makamlarının muhakeme hatası veya dikkatsizliği aşan bir kusurunun olduğu, yani olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların bireylerin yaşamı için oluşan riskleri bertaraf etmek için yetkileri dâhilinde gerekli ve yeterli önlemleri almadıkları durumlarda etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü, ölüm olayı hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmesini gerektirebilir (Dilek Genç ve diğerleri [GK], B. No: 2014/3944, 1/2/2018, § 63).

58. Başvurucular, yakınlarının ölümüne AFAD'ın merkez teşkilatında görev yapan üst düzey kamu görevlilerinin kasıtlı eylemleriyle neden olduklarını iddia etmemiş; yakınlarının ölümü nedeniyle yürütülen ceza soruşturmasının olayın gerçekleşme koşullarını ve olaydan doğan sorumluluğu ortaya koyacak şekilde yürütülmemesi nedeniyle AFAD'ın olaydaki sorumluluğunun tespit edilemediğini ileri sürmemiştir. Kaldı ki başvuruculların açtığı tam yargı davasında verilen karara esas alınan bilirkişi raporunda AFAD'ın ve İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünün kusurlu olduğu açıkça belirtilmiştir. Ayrıca başvurudaki hiçbir unsur, AFAD'ın merkez teşkilatında görev yapan üst düzey kamu görevlilerinin olası sonuçların farkında olmalarına rağmen bireylerin yaşamı için oluşan riskleri bertaraf etmek için yetkileri dâhilinde gerekli ve yeterli önlemleri almadıklarına işaret etmemektedir. Bir başka ifadeyle sözü edilen yetkililere atfedilen kusur, muhakeme hatasını veya dikkatsizliği aşmamaktadır. Bu durumda etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğü, somut olayda tam yargı davasının başvuruculara açık olması yoluyla da yerine getirilebilir.

59. Etkili yargısal sistem kurma yükümlülüğünün tazminat davası veya tam yargı davası yoluyla da yerine getirilebildiği hâllerde idari makamlar veya yargı mercileri tarafından ödenmesine karar verilen tazminatın başvuruculların mağdur sıfatını ortadan kaldırabilmesi için yaşam hakkının ihlal edildiği idari makamlar veya yargı mercilerince açıkça veya en azından öz itibarıyla tespit edilmeli ve ödenmesine karar verilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer yaşam hakkı ihlallerinde hükmettiği tazminat miktarıyla uyumlu olmalıdır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, § 42). Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı konusunda yapılacak karşılaştırmada dikkate alınacak tazminat miktarı, tazminata karar veren yargı merciinin karar verdiği tarihte Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarıdır (kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. Siyami

Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

60. Başvurucular; AFAD, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Van Belediye Başkanlığı ile Van Valiliği aleyhine tam yargı davası açmış ve Van 2. İdare Mahkemesince yapılan yargılama sonunda AFAD'ın olaydaki sorumluluğu da açıkça kabul edilerek başvurucular lehine toplamda 38.087,06 TL maddi tazminat ile 135.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir. Bu hüküm, istinaf ve temyiz incelemelerinden geçerek 23/9/2020 tarihinde kesinleşmiştir (bkz. § 37). Başvurucular, lehlerine hükmedilen maddi tazminatın ve/veya manevi tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla ayrı bir bireysel başvuru da yapmamıştır. Bu durumda başvurucular, artık AFAD'ın üst düzey yöneticilerinin ihmali nedeniyle mağdur olduklarını ileri süremezler.

61. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADNAN TURAN

B. No: 2021/22728 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22728

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADNAN TURAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22728)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Adnan TURAN

Vekili : Av. Zelal DEMİRAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bulundurulan yayınlar sebebiyle konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Olay fezlekesi deliline dayanılarak düzenlenen iddianameye göre olayın gelişimi şöyledir:

- 2021 yılında PKK ve bu örgütle bağlantılı silahlı terör örgütlerinin faaliyetlerinin önlenmesi ve örgüt mensuplarının tespit edilerek yakalanması amacıyla adli soruşturma başlatılmıştır.

- PKK terör örgütünün güdümünde yayın yapan www.firatnews.com adlı internet sitesinde 20/9/2014 ve 21/9/2014 tarihlerinde silahlı terör örgütünün eylemlerinin övülmesine, meşru gösterilmesine ve terör örgütü mensuplarının cenazelerinin sahiplenmesine yönelik çağrılar yapılmıştır.

- PKK/KCK terör örgütünün Suriye yapılanması olan YPG'de (Halk Koruma Birlikleri) faaliyet gösteren bir terör örgütü mensubu 21/9/2014 tarihinde DEAŞ ile çıkan çatışmalarda ölmüştür. Kolluk güçleri, terör örgütü sempatizanlarının Adana'nın Seyhan ilçesinde defnedilecek olan örgüt mensubunun ölümünü protesto etmek amacıyla bazı eylemler

gerçekleştireceği bilgisi edinmiştir.

- 24/9/2014 tarihinde saat 20.40 sıralarında yaklaşık 20 kişilik grubun caddede ateş yaktığının, taşlarla yolu trafiğe kapattığının ihbar edilmesi üzerine kolluk güçleri olay yerine intikal etmiştir. Ellerinde molotof kokteyli ve havai fişek bulunan, yüzleri kapalı olan grup olay yerine giden kolluk güçlerine yaralayıcı ve yanıcı maddelerle saldırmış ve örgüt lideri lehine slogan atmıştır. Kanuna aykırı eylemin sonlandırılmasına yönelik ikazlara rağmen saldırılarına devam etmeleri üzerine gruba toplumsal müdahale ve zırhlı araçlarla müdahale edilmiştir. Bunun üzerine grup, ara sokaklara kaçarak dağılmıştır.

- 2021 yılında Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünün arşiv kayıtlarındaki görüntüler üzerinde yapılan karşılaştırmalı inceleme ve POLNET (Polis Bilişim Ağı) sistemi yüz tanıma eşleştirmesi sonucu başvurucunun 24/9/2014 tarihinde cenaze törenine katıldığı tespit edilmiştir. Anılan incelemelerde başvurucunun yolu kapatan ve terör örgütü lehine slogan atan grup içinde olduğu ve ölen örgüt mensuplarının fotoğrafları ile YDK (Kürdistan Demokratik Halk Birlikleri) bayrağına ait resimlerin bulunduğu pankartı taşıdığı tespit edilmiştir.

- Anılan soruşturma kapsamında 19/3/2021 tarihinde başvurucunun ikametgâhında yapılan aramada Diyarbakır 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 8/2/2020 tarihli kararıyla el konulmasına, toplatılmasına, dağıtım ve satışının yasaklanmasına karar verilen "Dağın Ardına Bakmak" isimli kitap ile Mersin 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 4/3/2016 tarihli kararıyla el konulmasına, toplatılmasına, dağıtım ve satışının yasaklanmasına karar verilen "Dörtlerin Gecesi" isimli kitap ele geçirilmiştir.

3. 21/3/2021 tarihinde ifadeleri alınan şüpheliler, haklarında terör örgütü propagandası yapma suçundan tutuklama kararı verilmesi talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir. 22/3/2021 tarihinde Adana 4. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik), tutuklama talebini reddederek başvurucunun da aralarında olduğu bazı şüpheliler hakkında yurt dışına çıkamama ve konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar vermiştir. Kararda, olayın 2014 yılında meydana gelip üzerinden yedi yıl geçtiğini, bir kısım şüphelinin savunmalarında yüz tanıma ile tespit edilen fotoğraflarını kabul etmediğini, şüphelilerin olay yerinde olup olmadığına ilişkin olarak HTS tespiti yapılmadığını, bazı şüphelilerin samimi beyanlarının olduğunu, dolayısıyla mevcut delil durumu itibarıyla tutuklama tedbirinin ağır ve ölçüsüz olacağını belirten Hâkimlik, ilgililerin sabit ikametgâhları olmasını, delillerin önemli oranda toplanmasını ve suç vasfının değişme ihtimalini gözeterek tutuklamadan beklenen amaca adli kontrol tedbirleri ile ulaşılabileceği sonucuna varmış; başvurucunun evinde yapılan aramada ele geçirilen materyaller sebebiyle de konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbirinin uygulandığını açıklamıştır. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Adnan TURAN'ın ev aramasında ele geçirilen materyaller sebebiyle CMK 109/3-J maddesi gereğince konutunu terk etmemek suretiyle adli kontrol altına alınması kanaatinin hasıl olduğu, şüphelilerin sabit ikametgâh sahibi oluşu, delillerin önemli oranda toplanmış olması ve suç vasfının değişme ihtimali dikkate alınarak tutuklamadan beklenen amacın CMK 109. maddesinde belirlenen adli kontrol yöntemlerinin uygulanması ile sağlanacağı kanaatine varıldığından tutuklama talebinin reddine..."

4. Başvurucu; kitaplara yönelik yargı merciilerinin kararlarından haberdar olmadığını, evindeki çok sayıdaki kitaptan sadece ikisi hakkında toplatma kararı bulunduğunu, dolayısıyla eylemin terör örgütünün propagandasını yapma niteliğinde olmadığını belirterek

25/3/2021 tarihinde konutu terk etmeme tedbirine itiraz etmiştir. Başvurucu; konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin uygulanması hâlinde ekonomik yönden zorluk yaşayacağını ve annesinin engellilik sağlık raporu olduğunu, bu nedenle belli aralıklarla hastaneye gitmek zorunda kaldığını belirterek konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin kaldırılmasını ve tedbirin değiştirilmesini talep etmiştir. İtirazı inceleyen Adana 5. Sulh Ceza Hâkimliği 29/3/2021 tarihinde isnat olunan suçun kanunda öngörülen cezasının niteliği ve miktarı ile mevcut delil durumunu gözeterek uygulanan adli kontrol tedbirinin usul ve kanuna uygun olduğunu değerlendirmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 6/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 5/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme neticesinde 31/3/2021 tarihinde başvurucunun da aralarında olduğu yedi kişi hakkında terör örgütü propagandası yapma suçunu işledikleri iddiasıyla kamu davası açıldığı tespit edilmiştir.

7. Bireysel başvurudan sonraki süreçte Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 7/4/2021 tarihinde düzenlediği tensip zaptı ile başvurucu hakkındaki konutu terk etmeme tedbirinin kaldırılmasına, yurt dışına çıkış yasağı adli kontrol tedbirinin devamına, başvurucunun imza atmak suretiyle en yakın polis merkezine başvurması şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiştir. Mahkeme 10/6/2021 tarihinde imza atma şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına karar vermiştir. Ayrıca yapılan yargılama sonucu Mahkeme 17/3/2022 tarihinde başvurucu hakkında terör örgütü propagandası yapma suçundan 10 ay hapis cezası vermiş, anılan hükmün açıklanmasını geri bırakmıştır. Hüküm gerekçesinden başvurucunun 24/9/2014 tarihli gösterideki eylemleri nedeniyle cezalandırıldığı anlaşılmıştır. Hüküm 11/4/2022 tarihinde itirazın reddiyle kesinleşmiştir.

8. Başvurucu 11/5/2022 tarihinde, mahkûmiyet hükmü nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda (B. No: 2022/53201) bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi 3/11/2022 tarihinde Candar Şafak Dönmez ([GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, §§ 38-74) kararına atıf yaparak ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu, hakkında toplatma kararı olan iki kitabın evinde bulunması nedeniyle konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin uygulandığını, görünüşte haklılık içermeyen Hâkimlik kararının hukuki gerekçeden yoksun olup ölçülü olmadığını, anılan tedbirin uygulanma koşullarının bulunmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle bireysel başvurunun kabul edilebilirlik kriterlerinin karşılanıp karşılanmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Şikâyetin esasına ilişkin olarak kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu yargı merciileri tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin yapacağı incelemenin somut olayın kendine özgü koşullarına göre tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacağına dair kararlarına atıfla yapılacak değerlendirmede anılan ilke ve içtihatların gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki hususları yineleyerek hukuka aykırı şekilde uygulanan tedbir sonucu uğradığı manevi zarar nedeniyle

250.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

11. Başvurucunun konutu terk etmeme tedbirine yönelik iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76). 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasına eklenen (l) bendinde öngörülen düzenlemeyle konutu terk etmeme adli kontrol yükümlüğü uygulandıktan sonra haklarında beraat veya kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen kişilere, maddi ve manevi her türlü zararını devletten tazmin etme hakkı tanınmıştır. Ancak başvuruya konu olayın anılan kanun değişikliği öncesine ait olması nedeniyle mevcut başvuruda başvuru yollarının tüketilmesine dair kabul edilebilirlik kriteri bakımından bir eksiklik bulunmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukukiliğine ilişkin yapılacak incelemede esas alınacak ölçütleri Esra Özkan Özakça kararında belirlemiştir. Kararda, müdahalenin tutuklamaya alternatif bir tedbir olması nedeniyle -tutuklama kararlarında olduğu gibi- kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplere dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterleri yönünden incelemeye tabi tutulacağını ifade etmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasını gözeten Anayasa Mahkemesi ilk olarak, konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin uygulanması için ilgili kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin varlığının şart olduğunu, bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Öte yandan anılan tedbirin bilhassa şüphelilerin veya sanıkların kaçmalarını engellemeye veya delillerin yok edilmesini ya da değiştirilmesini önlemeye yönelik de adli bir önlem olarak uygulanabileceğini açıklamıştır. Anayasa Mahkemesi son olarak hakka yönelik sınırlamanın hukuka uygun kabul edilebilmesi için konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli ve ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu olması, tedbir ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Esra Özkan Özakça, §§ 73-83).

13. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi başvurucunun suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin varlığının adli kontrol tedbirinin hukukiliğinin belirlenmesi yönünden önemi bulunduğunun bilincindedir (bkz. § 12). Ancak somut olayın değerlendirme yöntemi ve başvurunun koşulları gözetildiğinde adli kontrol tedbirinin hukukiliğine ilişkin incelemenin müdahalenin meşru bir amacı olup olmadığı ölçütü bağlamında yapılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmiştir.

14. Somut olayda 2014 yılında gerçekleştirdikleri eylemler nedeniyle başvurucunun da aralarında olduğu şüpheliler hakkında terör örgütü propagandasını yapma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Anılan eylemler ile soruşturma kapsamında başvurucunun evinde yapılan aramada yargı merciilerinin kararlarıyla satışının yasaklanmasına karar verilen iki kitap ele geçirildiği için başvurucu hakkında konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmıştır (bkz. § 3). Ayrıca yapılan yargılama sonucunda Mahkeme, 24/9/2014 tarihli gösterideki eylemleri nedeniyle başvurucuyu terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırmıştır. Başvurucunun mahkûmiyeti nedeniyle Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuru, müdahalenin temel hak ve özgürlüğü ihlal etmediği gerekçesiyle

kabul edilemez olarak değerlendirilmiştir (bkz. §§ 7, 8).

15. 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin (1) numaralı fıkrasında tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde kişinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. Buna göre sadece başvurucunun suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin olması yeterli değildir. Bununla birlikte başvurucunun kaçacağına veya delilleri yok edeceğine, değiştireceğine ya da tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapacağına dair kuvvetli şüphenin de bulunması gerekir (bkz. § 12).

16. Somut olayda Hâkimlik, adli kontrol tedbiri uyguladığı karar gerekçesinde başvurucunun sabit ikametgâh sahibi olduğunu ve delillerin büyük ölçüde toplandığını değerlendirmiştir. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan konutu terk etmeme tedbirinin soruşturma ve kovuşturmaya ne gibi bir faydası olacağı gerekçeden anlaşılamamıştır.

17. Ayrıca 5271 sayılı Kanun'un tutuklama nedenlerine ilişkin bir karine öngörmesi durumunda bile kişi özgürlüğüne müdahaleyi gerektiren somut olguların varlığının objektif bir gözlemciyi ikna edecek biçimde ortaya konulması gerekir (Engin Demir [GK], B. No: 2013/2947, 17/12/2015, § 66). Buna göre her ne kadar başvurucu hakkında isnat edilen suç, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında sayılan katalog suçlar arasında yer alsa da bir suçun tutuklama nedeninin varsayılabileceği katalog suç kapsamında olması tutuklama nedenlerinin, dolayısıyla adli kontrol tedbirinin uygulanma koşullarının bulunup bulunmadığını tespit etmeye engel oluşturmamaktadır. Diğer bir ifadeyle bir suçun katalog suç olması adli kontrol tedbirinin varsayılabilmesine imkân tanısa da Kanun'un hâkime tanıdığı adli kontrol tedbiri uygulanma nedeninin bulunmadığı yönündeki tespiti geçersiz kılmaya imkân tanımamaktadır (benzer değerlendirme için bkz. M.O.A. [2. B.], B. No: 2020/8074, 18/1/2023, § 20; Şahin Tümüklü [1. B.], B. No: 2021/27498, 13/2/2024, § 20; Muhammed Bedran Çoğaltay [1. B.], B. No: 2021/25973, 13/2/2024, §§ 23-24).

18. Tüm bu veriler ışığında başvurucunun eylemleri nedeniyle cezalandırmanın gerekliliği Mahkemece ortaya konulmuş olmasına rağmen Hâkimlik tarafından uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin gerekliliğine ilişkin gerekçenin tedbirin meşru amacını ortaya koymak bakımından yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca başvurucu yönünden adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının bulunmadığının Hâkimlikçe kabul edildiği bir hâlde Anayasa Mahkemesinin aksi bir sonuca varması mümkün değildir. Varılan sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; evinde ele geçirilen ve toplatma kararı olan iki kitap nedeniyle yaptırıma maruz kaldığını, yargı merciilerinin anılan kararlarını bilmediğini ve bilmesinin beklenemeyeceğini, ayrıca kitap içeriklerini savunduğuna veya örgüt propagandası yapma amacıyla bulundurduğuna dair herhangi bir somut veri olmadığını belirterek yaptırımın meşru gerekçeye dayanmaması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğinden yakınmıştır.

21. Bakanlık görüşünde, ifade özgürlüğünün sınırlandırılabilir nitelikteki haklardan olduğu, gerekçeli karar hakkı incelemesinin uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere

ilişkin olarak yargı merciilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadığından ibaret olduğu belirtilmiş; gerekçelerin hukuka uygun olup olmadığını denetlemenin ve yargı merciilerinin kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermenin Anayasa Mahkemesinin görevi olmadığına yönelik Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunularak yapılacak değerlendirmede anılan ilke ve içtihatların gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki hususları yinelemiştir.

22. Somut olayda katıldığı bir toplantıdaki eylemleri ve evinde ele geçirilen yasaklı kitaplar nedeniyle terör örgütü propagandası yaptığı iddiasıyla başvurucu hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmıştır. Buna göre müdahalenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Ancak bireysel başvuru formunda başvurucu, sadece ele geçirilen kitapların adli kontrol tedbirine dayanak olmasından yakınmış; bu nedenle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucunun toplantı esnasındaki eylemlerinin tedbire dayanak yapılmasına ilişkin bir şikâyeti olmadığı da gözetildiğinde ihlal iddiasının Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesi birçok kararında, uygulanan koruma tedbirinin ifade ve basın özgürlükleri, dernek kurma hürriyeti, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları gibi diğer temel hak ve özgürlükler üzerindeki etkisini incelerken öncelikle koruma tedbirinin hukuki olup olmadığını ve/veya tedbirin makul süreyi aşıp aşmadığını değerlendirmekte; sonrasında uygulanan tedbirin hukukiliğine ya da süresinin makullüğüne ilişkin vardığı sonucu da dikkate alarak diğer temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğini belirlemektedir (tutuklama tedbiri bağlamında yapılan değerlendirmeler için bkz. Mutlu Öztürk ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/8525, 28/1/2021, § 84; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 191-203; Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, §§ 92-100; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 157-164; Şahin Alpay [GK], B. No: 2016/16092, 11/1/2018, §§ 134-147).

25. Anayasa Mahkemesi, adli kontrol tedbirinin hukukiliği bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden yaptığı incelemede başvurucuya uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki tedbirin ulaşılmak istenen amaç bakımından zorunlu bir müdahale olduğuna dair yeterli gerekçenin ortaya konulamadığı değerlendirmesiyle söz konusu hakkın ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Başvuruya konu olaya ilişkin olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden yapılan bu tespit ve değerlendirmelerin ifade özgürlüğü yönünden de geçerli olduğu açıktır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvurucu hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin sona ermesi nedeniyle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar

bulunmamaktadır.

29. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. 1. Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Adana 4. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/392 Sorgu No) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, konutunda bulundurulan yayınlar nedeniyle konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirmede konutu terk etmeme şeklinde uygulanan adli kontrol tedbirinin gerekliliğinin ve meşru amacının yerel mahkemece ortaya konulamadığı gerekçesi ile başvurucunun Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

Yine Mahkememiz çoğunluğu tarafından, aynı gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Konutu terk etmeme şeklinde uygulanan adli kontrol tedbiri nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiği sonucuna katılmakla birlikte, aşağıda belirttiğimiz nedenlerle, başvurucunun ifade özgürlüğü hakkının da ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne

katılmıyorum. Şöyle ki;

2021 yılında PKK ve bu örgütle bağlantılı silahlı terör örgütlerinin faaliyetlerinin önlenmesi ve örgüt mensuplarının tespit edilerek yakalanması amacıyla adli soruşturma başlatılmıştır. PKK/KCK terör örgütünün Suriye yapılanması olan YPG'de faaliyet gösteren bir terör örgütü mensubunun 21/9/2014 tarihinde DAEŞ ile çıkan çatışmalarda öldürülmesi üzerine kolluk güçleri, terör örgütü sempatizanlarının, Adana-Seyhan ilçesinde defnedilecek olan örgüt mensubunun ölümünü protesto etmek amacıyla bazı eylemler gerçekleştirileceği bilgisini edinmiştir. 24/9/2014 tarihinde saat 20.40 sıralarında yaklaşık 20 kişilik grubun caddede ateş yaktığının, taşlarla yolu trafiğe kapattığının ihbar edilmesi üzerine kolluk güçleri olay yerine intikal etmiştir. Söz konusu grup, kolluk güçlerine yaralayıcı ve yanıcı maddelerle saldırmış ve örgütün sözde lideri lehine slogan atmıştır. Gruba toplumsal müdahale ve zırhlı araçlarla müdahale edilmiş, grup ara sokaklara kaçarak dağılmıştır.

2021 yılında Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünün arşiv kayıtlarındaki görüntüler üzerinde yapılan karşılaştırmalı inceleme ve POLNET sistemi yüz tanıma eşleştirmesi sonucu başvurucunun 24/9/2014 tarihinde cenaze törenine katıldığı, yolu kapatan ve terör örgütü lehine slogan atan grup içinde olduğu ve ölen örgüt mensuplarının fotoğrafları ile YDK bayrağına ait resimlerin bulunduğu pankartı taşıdığı tespit edilmiştir. Anılan soruşturma kapsamında 19/3/2021 tarihinde başvurucunun ikametgâhında yapılan aramada Diyarbakır 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 8/2/2020 tarihli kararıyla el konulmasına, toplatılmasına, dağıtım ve satışının yasaklanmasına karar verilen "Dağın Ardına Bakmak" isimli kitap ile Mersin 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 4/3/2016 tarihli kararıyla el konulmasına, toplatılmasına, dağıtım ve satışının yasaklanmasına karar verilen "Dörtlerin Gecesi" isimli kitap ele geçirilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda başvurucu terör örgütü propagandası yapma suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmış ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Yapılan itiraz reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

Başvurucu tarafından mahkûmiyet hükmüne karşı yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, 3.11.2022 tarihinde açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Başvurucu terör örgütü propagandası yapmak suçundan mahkûm olduğuna ve bu karara karşı yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilemezlik kararı verildiğine göre, başvurucunun konutunda elde edilen ve mahkemelerce yasaklandığı tespit edilen yayımlar nedeniyle başvurucunun ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilmediği kabul edilmelidir.

Öyle ki, somut olayda başvurucu tarafından, ifade özgürlüğü hakkına müdahale edildiğine yönelik yerel mahkemelerce verilmiş bir mahkûmiyet kararına karşı daha önce yapılmış bir bireysel başvuru mevcut olup, söz konusu başvuruda Anayasa Mahkemesi 2022 yılında kabul edilemezlik kararı vermiştir. Yani, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45 ilâ 47. maddelerinde belirtilen koşulları taşıyan bir bireysel başvuru mevcut olmadığından aynı Kanun'un (6216 sayılı Kanun) 48. maddesi uyarınca, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları yönünden kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

Başvurucunun konutunda elde edilen yayımların mahkemelerce yasaklandığı sabit olup, başvurucunun bu hususu bilmesi de gerekmemektedir. Türk Ceza Kanunun 4. maddesinde, "Ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılmaz" hükmü mevcuttur. Başvurucunun, söz konusu yasaklı yayınların, mahkemelerce yasaklanmış olduğunu bildiği ya da bilmesi gerektiğinin ileri sürülmesi, TCK'nın 4. maddesine aykırı olarak kanunlarda suç olarak

düzenlenen bir hususun sanık tarafından bilinmesi gerektiği anlamına gelmektedir ki bu görüşün kabul edilmesi mümkün değildir.

Açıklanan nedenlerle başvurucunun, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

BİLGİN ERSAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/30265 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30265

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BİLGİN ERSAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30265)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucular : 1. Bilgin ERSAN

Vekili : Av. Hüseyin Ufuk UĞUR 2. Hüseyin AYYILDIZ

Vekili : Av. Hüseyin KELEŞ 3. Nevin YALVAÇ

Vekili : Av. Batuhan ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurucuların diğer ihlal iddiaları yönünden Komisyonca kabul edilemezlik kararları verilmiştir. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu Hüseyin Ayyıldız'ın adli yardım talebi Komisyonca kabul edilmemiş; başvuru harcının başvurucudan tahsiline karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Aralarında konu yönünden irtibat olan 2021/64515, 2022/1732 numaralı başvuruların 2021/30265 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAHRAMAN VURAL

B. No: 2021/30295 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30295

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAHRAMAN VURAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30295)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Kahraman VURAL

Vekili : Av. Murat BÖLÜKBAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, önalım hakkına bağlı olarak açılan tapu iptal ve tescil davasının görülmesi sırasında yürürlüğe giren kanun hükmüne dayalı bir şekilde davanın sonuçlandırılması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; Samsun ili, Bafra ilçesi, ... Mahallesi, 160 ada, 26 parsel numaralı tarla vasıflı taşınmazın malikidir. R.D. (davalı) başvurucunun sahip olduğu parselin sınırında bulunan 27 parsel numaralı tarla vasfındaki parseli 21/11/2019 tarihinde yapılan satış senedi ile 5.200 TL bedel ile satın almıştır. Bunun üzerine başvurucu 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 8/İ maddesinin ikinci fıkrası uyarınca önalım hakkının olduğunu belirterek davalı adına kayıt edilen tapu kaydının iptali ve kendi adına tescili için 18/12/2019 tarihinde dava açmıştır.

3. Bafra 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 4/3/2021 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, öncelikle başvurucunun iddialarının ve davalının savunmasının özetine yer verilmiştir. Daha sonra harita teknikeri ve harita mühendisi bilirkişiler tarafından düzenlenen 26/11/2020 tarihli bilirkişi raporu ile ziraat mühendisi bilirkişi tarafından düzenlenen 8/12/2020 tarihli bilirkişi raporu özetlenmiş ve başvurucunun satın almak

istediği parsel ile kendi parselinin bitişik komşu olduğu tespiti aktarılmıştır. Davanın 5403 sayılı Kanun'un 8/İ maddesinde düzenlenen önalım davasına ilişkin olduğu belirtilmiştir. 5403 sayılı Kanun'un 8/İ maddesinin ikinci fıkrasının, 28/10/2020 tarihli ve 7255 sayılı Gıda, Tarım ve Orman Alanında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun'un 20. maddesi ile yürürlükten kaldırıldığı ve davanın yasal dayanağı kalmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca tarımsal ekonomik bütünlük arz etme noktasında tarımsal arazilerin sınırdaş olması gerektiği vurgulanarak dava tarihi itibarıyla başvurucunun davasında haklı olduğu değerlendirilmiş ve yargılama giderlerinin davalı tarafa yükletilmesi sonucuna varılmıştır. Karar, istinaf kanun yolu açık olmak üzere verilmiştir.

4. Başvurucu, karara karşı 13/4/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde, kanunların geriye yürütülemeyeceğini belirtmiştir. Davalı lehine vekâlet ücretine hükmedilmesinin haksız ve hukuka aykırı olmasından yakınmıştır. Dava açıldığı tarih itibarıyla haklı olduğunu, Mahkemenin de söz konusu durumu kabul ettiğini vurgulamıştır.

5. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi 20/5/2021 tarihinde istinaf başvurusunu usulden reddetmiştir. Kararda, dava değerinin 5.304 TL olduğu belirtilmiştir. Dava değerinin karar tarihi itibarıyla istinaf kesinlik sınırı olan 5.880 TL'nin altında kaldığı ifade edilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 26/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, 7255 sayılı Kanun'un dava tarihinden sonra yürürlüğe girdiğini ve bu sebeple daha sonra açılacak olan davalara uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Hukuki güvenlik ilkesi gereği kanunların geçmişe yürümesinin mümkün olmadığını ve kazanılmış haklara saygı gösterilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. Başvuru, silahların eşitliği ilkesi yönünden incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını ve bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir. Bu anlamda mahkemece tarafların dinlenilmemesi, taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabilecektir (Abdullah Özen [2. B.], B. No: 2013/4424, 6/3/2014, §§ 20, 21). Yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir.

11. Devletin, kendisi taraf olsun ya da olmasın, davanın taraflarından birini diğerine nazaran

önemli ölçüde avantajlı hâle getiren kanuni düzenlemeler yapması, silahların eşitliği ilkesi ve dolayısıyla yargılamanın hakkaniyete uygun yürütülmesi kuralına aykırılık oluşturur. Bir başka ifadeyle yasama organının, yargılamadaki taraflardan birinin lehine sonuç doğuracak şekilde kanun çıkarttığı durumlarda, davanın taraflarının eşit konumda olduğu söylenemez. Bunun için, yargısal süreci etkilediği iddia edilen düzenlemenin taraflardan birinin davadaki başarı şansını önemli ölçüde azaltması, ortaya çıkan bu sonuç ile kanuni düzenleme arasında bir illiyet bağı bulunması ve bu illiyet bağını kesen veya zayıflatan başka etken ortaya çıkmamış olması gerekir (Yasemin Mutlu [2. B.], B. No: 2013/1426, 25/3/2014, § 70).

12. Başvuruya konu olayda davanın açıldığı tarihi itibarıyla 5403 sayılı Kanun'un 8/İ maddesinin ikinci fıkrasında, tarımsal arazilerin satılması hâlinde sınırdaş tarımsal arazi maliklerinin de önalım hakkına sahip olacağı belirtilmiştir. Tarımsal arazi sınırdaş maliklerden birine satıldığı takdirde, diğer sınırdaş maliklerin önalım haklarını kullanamayacağı ifade edilmiştir. Önalım hakkına sahip birden fazla sınırdaş tarımsal arazi malikinin bulunması hâlinde, hâkimin tarımsal bütünlük arz eden sınırdaş arazi malikine önalıma konu tarımsal arazinin mülkiyetinin devrine karar vereceği düzenlemesine yer verilmiştir. Söz konusu düzenleme 4/11/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7255 sayılı Kanun'un 20. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

13. Başvurucu, tarım arazisine komşu parselin başkasına satılması üzerine 5403 sayılı Kanun'un 8/İ maddesinin ikinci fıkrası uyarınca önalım hakkına sahip olduğunu belirterek tapu iptal ve tescil davası açmıştır. Mahkeme 4/11/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7255 sayılı Kanun'un 20. maddesi uyarınca davanın yasal dayanağı kalmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Karara karşı yapılan istinaf başvurusu ise kararın kesin olması gerekçesine dayanılarak usulden reddedilmiştir.

14. Yasama müdahalesi ile ilgili olarak silahların eşitliği ilkesinin sağladığı güvence değerlendirilirken, yapılan müdahalenin yargılamanın taraflarından birinin konumunda, diğer tarafa nazaran orantısız ve açık bir dengesizlik veya dezavantaj oluşturup oluşturulmadığının tespit edilmesi önem arz etmektedir.

15. Somut olayda başvurucu, dava açtığı sırada mevcut olan 5403 sayılı Kanun'un 8/İ maddesindeki düzenlemeye güvenerek 18/12/2019 tarihinde davasını açmıştır. Mahkemece bu kapsamda konuya ilişkin olarak iki farklı bilirkişi raporu alınmıştır. Ayrıca başvurucu ve davalının davaya ilişkin iddia ve savunmalarını sundukları Mahkeme kararından anlaşılmaktadır. Bu çerçevede yargılama sürecinin taraflar arasında belli bir aşamaya ulaştığı görülmektedir. Mahkeme kararının gerekçesine dayanak olan 5403 sayılı Kanunun 8/İ maddesindeki hükmü ortadan kaldıran 7255 sayılı Kanun dava açıldıktan sonra 4/11/2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Dolayısıyla kanuni düzenlemenin taraflar arasındaki yargılamanın belirli bir aşamaya geldikten sonra yapıldığı anlaşılmaktadır.

16. Buna göre başvurucu, başlangıçta başarı şansı oldukça yüksek olan davasını yasamanın müdahalesi sonucunda kaybetmiştir. Yasama organınca kabul edilen 7255 sayılı Kanun başvuruya konu davanın sonucunu doğrudan etkilemiştir. Müdahale sonucunda başvurucunun davayı kazanmasının imkânsız hâle geldiği, oysa dava açıldığı zaman başvurucunun davayı kazanmasının kuvvetle muhtemel olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede öngörülebilir olmayan müdahale sonucunda davalının, başvurucuya nazaran önemli ölçüde avantajlı hâle geldiği açıktır. Başka bir deyişle başvurucu, davalı karşısında önceki konumuyla mukayese edilemeyecek ölçüde dezavantajlı duruma düşürülmüştür. Bu şekilde yararlar dengesinin kendisine katlanılması zor külfetler yüklenen başvurucu

aleyhine bozulduğu ve bu durumun silahların eşitliği ilkesine yönelik orantısız bir müdahale oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

18. Öte yandan başvurucu haklı görülerek dava açıldığı belirtilmesine karşın aleyhine vekâlet ücreti hükmedilmesinin haksız olduğunu iddia ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruda silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verildiğinden başvurucunun anılan iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bafra 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/458, K.2021/55) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, tarımsal taşınmazlarda önalım hakkı kullanılmasını kaldıran 7255 sayılı Kanun'un dava tarihinden sonra yürürlüğe girdiğini, daha sonra açılacak davalarda uygulanabileceğini, kanunların geçmişe dönük uygulanmaması ve kazanılmış haklara saygı gösterilmesi gerektiğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğim gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvuruya konu olayda dava açıldığı tarihi itibarıyla 5403 sayılı Kanun'un 8/İ maddesinin ikinci fıkrasında, tarımsal arazilerin satılması hâlinde sınırdaş tarımsal arazi maliklerinin de ön alım hakkına sahip olacağı, tarımsal arazi sınırdaş maliklerden birine satıldığı takdirde ise, diğer sınırdaş maliklerin ön alım haklarını kullanamayacağı ifade edilmiştir. Kanunda, önalım hakkına sahip birden fazla sınırdaş tarımsal arazi malikinin bulunması hâlinde, hâkim tarımsal bütünlük arz eden sınırdaş arazi malikine önalıma konu tarımsal arazinin mülkiyetinin devrine karar vereceği düzenlemesine yer verilmiştir. Söz konusu düzenleme 28/10/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7255 sayılı Kanun'un 20. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. 5403 sayılı Kanun'un 8/İ maddesinin son fıkrasında ise, önalım hakkının kullanılmasında Türk Medenî Kanunu hükümleri uygulanacağı düzenlenmiş olup, söz konusu hüküm maddenin ilk fıkrası ile birlikte halen yürürlüktedir.

Başvurucu, tarım arazisine komsu parselin başkasına satılması üzerine 5403 sayılı Kanun'un 8/İ maddesinin ikinci fıkrası uyarınca önalım hakkına sahip olduğunu belirterek tapu iptal ve tescil davası açmıştır. Yerel mahkeme, 28/10/2020 tarihinde yürürlüğe giren 7255 sayılı Kanun'un 20. maddesi uyarınca davanın yasal dayanağı kalmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Karara karsı yapılan istinaf başvurusu ise kararın kesin olması gerekçesine dayanılarak usulden reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

7255 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılan tarımsal taşınmazlarda önalım hakkının kullanılması konusunda Türk Medeni Kanununa atıf yapıldığından, önalım hakkının tescil gerçekleşmişse alıcıya karşı dava yoluyla kullanılması, diğer koşullar mevcut ise, mahkemece satış bedelinin ve tapu masraflarının davacıya depo ettirilmesi sonrasında önalım hakkını kullanan davacı adına tapu iptali ve tescil kararı verilmesi gerekecektir. Dava sırasında önalım hakkı tanıyan kanun maddesi yürürlükten kalkmış olduğundan bu

durumda yerel mahkemece yenilik doğuran bir karar niteliğinde davacı adına tescil kararı verilmesinin mümkün olup olmayacağının belirlenmesi gerekmektedir. Bu sorunun çözümünde öncelikle 4722 sayılı Kanun hükümlerinin incelenmesi gerekmektedir.

4722 sayılı Türk Medenî Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 1. maddesinde, Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten önceki olayların hukuki sonuçlarına, bu olaylar hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse kural olarak o kanun hükümleri uygulanacağı, Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılmış olan işlemlerin hukuken bağlayıcı olup olmadıkları ve sonuçları, bu tarihten sonra dahi, yapıldıkları sırada yürürlükte bulunan kanunlara göre belirleneceği, Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten sonra gerçekleşen olaylara, Kanunda öngörülmüş ayrık durumlar saklı kalmak kaydıyla, Türk Medeni Kanunu hükümleri uygulanacağı düzenlenmiştir. Aynı Kanun'un 2. maddesinde ise, Türk Medeni Kanunu'nun kamu düzeni ve genel ahlakı sağlamaya yönelik kurallarının, haklarında ayrık bir hüküm bulunmayan bütün olaylara uygulanacağı, bu bakımdan, eski hukukun Türk Medeni Kanununa göre kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı olan kuralları, bu Kanun yürürlüğe girdikten sonra hiçbir suretle uygulanmayacağı belirtilmiştir. 4722 sayılı Kanun'un 3. maddesinde ise, içerikleri tarafların istek ve iradeleri gözetilmeksizin doğrudan doğruya kanunla belirlenmiş işlem ve ilişkilere, bunlar Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olsalar bile, bu Kanun hükümlerinin (TMK'nın) uygulanacağı belirtilmiştir. Yine 4722 sayılı Kanun'un 4. maddesinde ise, eski hukuk yürürlükte iken gerçekleşmiş olup da Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği sırada henüz herhangi bir hak doğurmamış olaylara, bu Kanun hükümleri (TMK'nın) uygulanacağı düzenlenmiştir.

5403 sayılı Kanun'un yürürlükten kaldırılan 8/İ maddesinin 2. fıkrasındaki önalım hakkı ile TMK'nın 732. ve devamı maddelerinde düzenlenen önalım hakkının aynı nitelikte olduğu, hakkın TMK uyarınca dava yoluyla kullanıldığı nazara alındığında, önalım hakkının kullanılması sonrasında satış ilişkisinin içeriğinin kanun ile belirlendiği, mahkemece davalının iradesi gözetilmeksizin diğer koşullar varsa tapudaki satış bedeli üzerinden davacı adına tescil kararı verildiği, bu tescil kararının kesinleşmesi ile mülkiyetin davacıya geçtiği, sadece hakkın ileri sürülmesi ya da dava açılması ile mülkiyetin geçmediği belirtilmelidir.

Buna göre, 7255 sayılı Kanun'un 20. maddesi önalım hakkını tanıyan kanun hükmünü ortadan kaldırdığından ve yürürlük konusunda aksine bir düzenleme içermediğinden, 4722 sayılı Kanun'un 3. maddesinde yer alan, içerikleri tarafların istek ve iradeleri gözetilmeksizin doğrudan doğruya kanunla belirlenmiş işlem ve ilişkilere, bunlar Türk Medeni Kanununun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olsalar bile, bu Kanun hükümlerinin (TMK'nın) uygulanacağı hükmü somut olay açısından da geçerli olacak ve 5403 sayılı Kanun'un 8/İ maddesinin 2. fıkrasındaki önalım hakkı yürürlükten kaldırıldığından, söz konusu tarih itibari ile başvurucu lehine tescil kararı da verilmediğinden artık davacı (başvurucu) adına tescil kararı verilmesi de mümkün olmayacaktır.

Bir an için çoğunluk görüşünün yerinde olduğunun kabul edilmesi halinde, yenilik doğuran bir karar niteliğinde olan tescil kararının yürürlükten kalkan bir kanun hükmüne dayanılarak verilmesi ve davalının mülkiyet hakkına yürürlükte olmayan bir kanun maddesinin uygulanarak müdahale edilmesi sonucu ortaya çıkacaktır. Yani, davacının adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilmesi, davalının yürürlükte olmayan bir kanuni düzenlemeye dayanılarak mülkiyet hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğuracaktır. Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip

olduğu, bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği düzenlendiğinden, henüz tescil kararı verilmesinden önce yürürlükten kaldırılan bir kanun maddesine dayanılarak önalım davasının görülmeye devam edilmesi ve davacı adına tescil kararı verilerek davalı malikin mülkiyet hakkına müdahale edilmesi Anayasa'ya aykırı olmaktadır.

Kaldı ki, yerel mahkemenin yürürlükte olmayan bir kanun maddesine dayanarak davacı adına tescil kararı vermesi mümkün olmadığından yeniden yargılama yapılarak ihlalin sonucunun ortadan kaldırılması da kanaatimizce Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri çerçevesinde mümkün değildir. Bu nedenle çoğunluk görüşünde belirtilen giderim sonucuna da katılmak mümkün değildir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, kayıp kaçak bedellerinin yapılan kanuni düzenleme ile istirdadının engellenmesi ve kanuni düzenlemenin görülmekte olan davalara da uygulanarak geçmişe yürütülmesi konusunda verdiği Aksaray Tır Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. başvurusunda (1. B., B. No: 2017/36736, 19/9/2018), Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında, mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gereği ifade edildiği, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinde de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini temel bir ilke olarak benimsendiği, (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 69), dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçütün, kanuna dayalı olma ölçütü olduğu, hukuk güvenliğinin, ilke olarak kanunların geriye yürütülmemesini gerekli kıldığını, bu ilke uyarınca kamu yararı, kamu düzeni, kazanılmış hakların korunması, mali haklarda iyileştirme gibi kimi ayrıksı durumlar dışında sonradan çıkan bir kanunun, yürürlüğe girdiği tarihten önceki olaylara uygulanmayacağını, vergi alanındaki düzenlemeler de kanunlarla gerçekleştirildiğinden geriye yürümezlik vergi kanunları için de doğal bir zorunluluk olduğu (AYM, E.2011/74, K.2012/15, 26/1/2012) belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin söz konusu kararında (Aksaray Tır Nakliyat Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. başvurusunda (1. B., B. No: 2017/36736, 19/9/2018), mevzuatın yorumlanmasında yetki alanları ve görevleri farklı olan mahkemeler arasında farklılıklar oluşması doğal olduğu, böyle bir durumda mahkemelerin uygulamaları arasındaki uyumu ve içtihat birliğini sağlamaya yönelik mekanizmalar önem taşıdığı, (Uğur Çelik, B. No: 2015/20244, 15/6/2016, § 53), başvuru konusu olayda ihtilaf konusu, tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin yapılan kanuni düzenleme ile istirdadının önüne geçilmesi hususuna ilişkin olduğu, tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin istirdadı talebiyle elektrik aboneleri tarafından açılan davaları Yargıtay kabul etmekte iken başvurucu da kendisinden tahsil edilen ödemelerin istirdadı talebinde bulunduğu, ilk derece mahkemesi Yargıtay içtihatları doğrultusunda davayı kabul ettiği, ne var ki hükmün temyizi aşamasında yapılan kanuni düzenleme ile mahkemelerin bedele ilişkin denetim yetkisi, tahsil edilen bedelin EPDK'nın düzenleyici işlemlerine uygunluğu ile sınırlı tutulduğu ve Yargıtay tarafından ilgili kanun değişikliği karşısında hukuki durumun yeniden değerlendirilmesi gerektiğinden ilk derece mahkemesi kararının bozulduğu, bozma ilamına uyan ilk derece mahkemesi derdest olan davalara da uygulanması hükmünü içeren kanun değişikliğini esas alarak karar verilmesine yer olmadığına karar verdiği, ilk derece mahkemesinin anılan kararı temyiz edilmiş ve Yargıtay tarafından usul ve kanuna uygun bulunarak onandığı, somut olayda uyuşmazlığa uygulanacak olan 6446 sayılı Kanun'un 17. maddesi adli ve idari yargı mercileri tarafından farklı olarak yorumlanmakta

iken kanun koyucunun, çelişkiyi ortadan kaldırmak amacıyla 6446 sayılı Kanun'a ek bir düzenleme yaptığı ve anılan düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla henüz sonuçlanmamış uyuşmazlıklara da uygulanmasını öngörüldüğü, kanun değişikliklerinin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla derdest olan davalara etkisinin değerlendirilmesi derece mahkemelerinin takdirinde olduğu, Anayasa Mahkemesi'nin bu hususu daha önce norm denetimi kapsamında incelediği ve yargısal kararlar arasındaki çelişkililere dikkat çekerek kanuni düzenlemeden önce müktesep hak söz konusu olmadığından, yeni düzenlemenin devam eden uyuşmazlıklara uygulanmasının hukuki güvenlik ilkesini ve daha geniş anlamıyla hak arama özgürlüğünü zedelemediği sonucuna vardığı belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesi, yukarıda yer verilen kararında, kanun değişikliklerinin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla derdest olan davalara etkisinin değerlendirilmesinin derece mahkemelerinin takdirinde olduğunu belirterek, kanuni düzenlemeden önce müktesep hak olmadığı durumlarda yeni düzenlemenin devam eden uyuşmazlıklara uygulanmasının hukuki güvenlik ilkesini ve daha geniş anlamıyla hak arama özgürlüğünü zedelemediği sonucuna varmıştır. Hal böyle iken, somut olayımızda da mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin varlığı söz konusu olduğuna göre, Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda belirtilen içtihadından ayrılmayı gerektirecek bir durumun olmadığının kabulü gerekir. Mülkiyet hakkına müdahale eden kanun maddesinin yürürlükten kaldırılması nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca başvurucunun davasının reddedilmesinin yerinde olup, başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilmediği kabul edilmelidir.

Açıklanan nedenlerle, başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı ihlal edilmediğinden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

TONGUÇ ÖZKAN

B. No: 2021/32670 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32670

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TONGUÇ ÖZKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32670)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Tonguç ÖZKAN

Vekili : Av. Zühal ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikteki canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma temelinde oluşan zararların tazmini talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının, hükme esas alınan raporun tebliğ edilmemesi ve eksik incelemeye istinaden karar verilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da barış, emek ve demokrasi konulu bir miting yapılması kararlaştırılmıştır. Planlamaya göre farklı şehirlerden gelen gruplar Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhıye Meydanı'na yürüyecektir. Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş, olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş ve yaralanmıştır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 7, 8). Terör saldırısı nedeniyle ağır şekilde yaralanan başvurucu, sevk edildiği hastaneden 15/5/2016 tarihinde taburcu edilmiştir.

3. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü görevlileri tarafından düzenlenen 23/10/2015 tarihli Olay Tutanağı'nda miting ve gösteri yürüyüşünün güvenliğinin sağlanması amacıyla alınan tedbirlere ilişkin olarak başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır.

ii. Olay sabahı saat 06.02'den itibaren 500 bariyer kullanılarak miting alanının çevrelenmesine başlanmıştır.

iii. Miting için gelen topluluğun hareketlerinin izlenmesi ve bilgi akışı sağlanması için görevlendirilen Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü (MOBESE ve telsiz) görevlilerine ilaveten tüm birimlerden toplam 2.044 personel planlaması yapılmıştır.

iv. Talep hâlinde görev almak üzere yeteri kadar Özel Harekât Şube Müdürlüğü personeli hazır bulundurulmuştur.

v. Ankara Tren Garı ile miting alanında yeteri kadar itfaiye, ambulans ve zabıta görevlendirilmiştir.

vi. Ankara Vali Yardımcısı başkanlığında Güvenlik, Terörle Mücadele ve İstihbarat Şube Müdürlükleri, İl Jandarma Komutanlığı, Büyükşehir Belediyesi EGO Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ve İl Sağlık Müdürlüğü görevlilerinden oluşan Asayiş Harekât Merkezi (Kriz Merkezi) oluşturulmuştur.

vii. Bomba İmha ve İnceleme Şube Müdürlüğüne bağlı yeteri kadar görevli ve bomba arama dedektör köpek timleri ile birlikte ilk toplanma alanı ve Sıhhiye Meydanı'na kadar olan yürüyüş güzergâhında bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

viii. Saat 09.00'da Güvenlik Şube Müdürü tarafından Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü ekipler amirine, arama noktalarına yakın yerlerdeki kamyonet ve panelvan tipi araçların uzman ekiplerce kontrol edilerek kaldırılması talimatı verilmiştir.

ix. Miting alanı ve bu alana çıkan cadde ve sokaklar trafiğe kapatılmış, belirli yerlerde giriş arama koridorları ve polis zinciri oluşturulmuştur. İl Emniyet Müdürlüğü tarafından arama noktaları ve polis zincirinde görev almak üzere sekiz, toplamda ise on üç birlik görevlendirilmiştir.

x. Miting alanında bulunan vatandaşların dışarıya çıkması sağlandıktan sonra miting için kurulan platform ve çevresi ile belirtilen alan içerisinde dedektör köpek timleri kullanılarak bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

4. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olay hakkında yürüttüğü soruşturmada saldırının DEAŞ terör örgütüne üye olan iki canlı bomba tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

5. İçişleri Bakanlığı, olay öncesinde yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda iki mülkiye başmüfettişi ile iki polis başmüfettişine ön inceleme yaptırmıştır.

6. Ön inceleme sonunda hazırlanan raporda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. 29/1/2015 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Emniyet Müdürlüğü Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Önleme ve Müdahale Planı'nda toplantı ve gösteri yürüyüşleri için faraziyelerin, alınacak önlemlerin ve hareket tarzının nasıl olacağı ayrıntılı olarak belirlenmiş; toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanlara dışarıdan herhangi bir saldırının olabileceği ihtimalinin de gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bahse konu plana göre Güvenlik Şube

Müdürlüğünün toplantı öncesinde yapacağı işlemler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak elde edilen her türlü istihbari bilgiyi süratle değerlendirmek de vardır. Planda genel olarak alınacak tedbirleri planlama ve organize etme görevlerinin Güvenlik Şube Müdürlüğüne ait olduğu, İstihbarat ve Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüklerinin genel olarak toplantı ve gösteri yapılacağı günün kesinleşmesinden itibaren toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak istihbarat toplama görevini yerine getirecekleri belirtilmiştir.

ii. 10/10/2015 tarihinde Sıhhiye Meydanı'nda yapılmak istenen miting için güvenlik planlaması yapılmış, saat 08.00'den itibaren görev yapmak üzere Asayiş Harekât Merkezi oluşturulmuş ve toplantı öncesinde bomba aramasını da içeren alan aramaları yapılmıştır. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır. Bununla birlikte toplanma alanı olan tren garı ve çevresinde arama noktaları oluşturularak kişilerin üstleri aranmamış, kişilerin üst aramasının miting yeri olan Sıhhiye Meydanı girişinde yapılması planlanmıştır.

iii. Mitinge tahminen 10.000 kişinin katıldığı ve 2.044 personelin görevlendirildiği dikkate alındığında yıl içinde yapılan benzer mitinglere nazaran görevlendirilen personel sayısı yeterlidir.

iv. Miting için alınacak güvenlik tedbirlerini ve personelin hareket tarzını göstermek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğünün 8/10/2015 tarihli ve "emniyet tedbiri" konulu yazısı ilgili birimlere gönderilmiştir. Bahse konu yazıda alınacak güvenlik tedbirleri ve personelin hareket tarzı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

v. 2015 yılı başından itibaren İstihbarat ve TEM Şube Müdürlüklerine değişik kaynaklardan birçok istihbarat bilgisi gelmiştir. Bu istihbarat bilgilerinin büyük çoğunluğu ya yer, zaman ve kişiye ilişkin somut bilgiler ihtiva etmemiş ya da teyide muhtaç niteliktedir ancak sözü edilen istihbarat bilgilerinin yine de güvenlik tedbirlerinin planlamasında dikkate alınması gerekir. 2015 yılında DEAŞ terör örgütü ile ilişkili istihbaratın fazlalığına rağmen Ankara Tren Garı önünde canlı bomba terör eylemini gerçekleştiren Y.E.A.nın da aralarında olduğu bazı şahısların canlı bomba eyleminde bulunabileceğine ve irtibatlı oldukları DEAŞ terör örgütünün Diyarbakır ve Suruç terör eylemlerinden sonra Türkiye'de ses getirecek başka terör eylemi hazırlığı içinde olduğuna, halkın kalabalık olduğu yerlerde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde birden fazla canlı bomba eylemi yapabileceğine yönelik istihbaratlar son derece önemlidir. Zira toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yoğun olarak yapıldığı illerin başında Ankara gelmektedir. Bu sebeple anılan nitelikteki bilgilerin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenliğini planlamakla sorumlu il emniyet müdürü, emniyet müdür yardımcısı, emniyet birimleri hatta vali ile paylaşılması gereklidir. Buna rağmen TEM Şube Müdürlüğü, emniyet tedbirlerinin gözden geçirilmesi veya sıklaştırılması amacıyla emniyet birimlerine çoğunlukla aynı içerikli yazılar göndermiştir.

vi. Gelen istihbarat bilgileri üzerine TEM ve İstihbarat Şube Müdürlükleri tarafından kişilerin genellikle Ankara ile bağlantıları araştırılmış, Suruç'ta meydana gelen patlama sonrasında birim müdürlerinin katılımı ile il emniyet müdürü başkanlığında bazı toplantılar yapılmıştır. Terör eylemlerine karşı daha duyarlı olunması konusunda tamim hazırlanmış ve değişik önleyici tedbirler (Bu tedbirlerin neler olduğu açıklanmamıştır.) alınmıştır. Ayrıca TEM ve İstihbarat Şube Müdürlüklerinin koordine ettiği operasyonlar yapılarak bazı terör eylemleri önlenmiştir (ön incelemeye dair süreç ve ön inceleme sonunda hazırlanan rapor hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Kılıç, §§ 11-14).

7. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün konuya ilişkin olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine verilen bir yazılı soru önergesine cevap mahiyetinde hazırladığı 11/3/2016 tarihli yazısında patlama öncesinde olay yerinde tam teçhizatlı üç ambulansın bekletildiği, patlama ihbarı üzerine olay yerine 57'si resmî, 5'i özel olmak üzere 62 ambulansın görevlendirilerek yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği, 65 dakika içinde olay yerinde hiçbir yaralı kalmadığı belirtilmiştir. Ankara Valiliği 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğünün 29/4/2016 tarihli yazısında da olaya ilişkin olarak ilk çağrının 10.05'te yapıldığı, çağrının başlangıcından 33 saniye sonra vaka formu düzenlendiği, devamında eş zamanlı olarak yönlendirmelerin yapıldığı ve bu süreçte herhangi bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı ifade edilmiştir.

8. Başvurucunun 7/10/2016 tarihinde Ankara Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru, talebin yasal süre içinde yapılmadığı gerekçesiyle 4/11/2016 tarihinde reddedilmiştir.

9. Başvurucu 8/12/2016 tarihinde Ankara 12. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde 250.000 TL manevi tazminat ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere 3.000 TL maddi tazminat talepli tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; saldırı gerçekleşebileceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olmasına rağmen idarenin saldırının önlenmesi ve mitingle gösteri yürüyüşünün sağlıklı şekilde yapılması için gerekli tedbirleri almadığına ilişkin birçok iddiada bulunup güvenlik güçlerinin ölenlerin, yaralananların ve yaralılara yardım edenlerin üzerine olaydan sonra gaz bombası atıp cankurtaranların olay yerine ulaşmasını ve ilk yardım çalışmalarını fiilen engellediğini ileri sürmüştür. Ayrıca DEAŞ saldırılarına ilişkin uyarı yazılarının ilgili yerlerden getirtilmesini, DEAŞ ile ilgili istihbarat bilgilerinin temini için yazışma yapılmasını, Adıyaman'da bulunan birimlerle yazışma yapılarak DEAŞ faaliyetleri hakkında yürütülen soruşturma dosyalarının istenmesini, İçişleri Bakanlığına yazılacak yazıyla olayda kusuru bulunan güvenlik güçleri hakkında disiplin soruşturması açılıp açılmadığının sorulmasını, açılmışsa bu soruşturma dosyalarının getirtilmesini, Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığıyla konuyla ilgili yazışma yapılıp ilgili bilgi ve belgelerin istenmesini talep etmiştir. Başvurucu; miting öncesinde mitinge katılan kişilerin güvenliğinin sağlanması için yapılan planlamalara, alınan fiilî tedbirlere ilişkin tüm bilgi ve belgelerin Ankara Valiliği ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden temin edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

10. İçişleri Bakanlığı savunmasında idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir güvenlik açığı olmadığını, idarenin üzerine düşen dikkat ve özeni gösterdiğini, olayın bir terör saldırısı olduğunu, patlamaların miting alanı dışında ve miting için kararlaştırılan zaman diliminden önce yaşandığını, idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca terör eylemi sonucu uğranılan maddi zarara ilişkin uyuşmazlığın 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun çerçevesinde çözülmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

11. Diğer davalı Ankara Valiliği de İçişleri Bakanlığının savunmaları ile benzer şekilde savunma yapmıştır. Ayrıca Ankara Valiliği savunma ekinde olayda zarar gören kişilerin kimler olduğunu gösteren listeyi, başvurucunun 5233 sayılı Kanun çerçevesinde yaptığı maddi tazminat talebinin reddine ilişkin yazışmaları, toplantıya izin verilmesine dair 30/9/2015 tarihli Ankara Valiliği yazısını İdare Mahkemesine sunmuştur.

12. İdare Mahkemesi, yargılama sürecinde muhtelif ara kararları vermiştir. Bu kararlar; Ankara Valiliğinin hasım konumuna alınmasına, başvurucunun maddi zararlarının tespiti

açısından istenen bilgi/belgelere ve başvurucu hakkında sağlık kurulu raporu düzenlenmesine ilişkindir.

13. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı tarafından düzenlenen 11/2/2019 tarihli adli tıp raporunda kişide meydana gelen lezyonların meslekte kazanma gücünde azalmaya neden olmadığı, geçici iş göremezlik için öngörülen sürenin 135 gün olduğu ancak bunun bir aylık kısmında bir başkasının bakımına muhtaç olduğu belirtilmiştir.

14. İdare Mahkemesi 6/3/2019 tarihli ara kararı ile başvurucudan 10/9/2015-10/10/2016 tarihleri arasındaki aylara ait maaş bordrolarının örneklerini, bu süre içinde bakıcı için masraf yapmış ise buna ilişkin bilgi ve belgeleri istemiştir. Başvurucu, söz konusu ara kararı kapsamında İdare Mahkemesine herhangi bir bilgi ve belge sunmamıştır.

15. İdare Mahkemesi 25/4/2019 tarihinde başvurucunun manevi tazminat isteminin kısmen kabulü ile 30.000 TL manevi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faizi ile birlikte ödenmesine, davanın maddi tazminat istemine ilişkin kısmının ise reddine karar vermiştir. Gerekçede, İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından hazırlanan 25/2/2016 tarihli ön inceleme raporunda yer alan tespitlere dayanılarak, yaşanan patlama olayını da kapsayacak şekilde elinde yakın tarihli istihbari bilgi bulunan idarenin önceki standart uygulamasından ayrılarak bu bilginin ilgili birimlere iletilmesi, güvenlik tedbirlerinin alınması noktasında gerekli ve yeterli hassasiyeti göstermediğini, bu suretle hizmet kusuru bulunduğunu belirtmiştir. Devamında tazminat istemine konu olan olayın meydana geliş şekli, başvurucunun sosyo ekonomik durumu ve statüsü ile olay nedeniyle yaralanmanın gerçekleşmesi, süreç (vücudunda meydana gelen kırılmalar, ameliyat olması ve oluşan yara izleri) nedeniyle duyduğu acı ve üzüntüyle orantılı olarak başvurucu lehine 30.000 TL manevi tazminata hükmetmiş; son olarak 11/2/2019 tarihli adli tıp raporunda belirtilen tespitlere ve 6/3/2019 tarihli ara kararıyla talep edilmesine rağmen iddia edilen maddi zararı tevsik eden herhangi bir bilgi ve belgenin dava dosyasına sunulmamasına istinaden maddi tazminat talebinin reddedildiğini açıklamıştır.

16. Başvurucu ile davalı idareler, İdare Mahkemesi tarafından verilen karar aleyhine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu 6/9/2019 tarihli istinaf başvuru dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra adli tıp raporu içeriğine değinerek rapora ilişkin itirazlarına yer vermiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 8/10/2019 tarihinde davalı idarelerin istinaf taleplerini kısmen kabul ederek İdare Mahkemesi tarafından verilen kararı maddi tazminat talebinin reddi yönünden onamış, manevi tazminat talebinin kısmen kabulü yönünden ise kaldırmıştır. Dosyayı manevi tazminat talebi yönünden yeniden ele alan İstinaf Mahkemesi, terör saldırısının gerçekleşmesinde idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı ve başvurucunun olay nedeniyle oluşan manevi zararının sosyal risk ilkesine göre tazmin edilmesi gerektiği değerlendirmesiyle yeniden hüküm kurarak davanın manevi tazminat talebi yönünden kısmen kabulü ile başvurucuya 20.000 TL manevi tazminatın idareye başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar vermiştir.

17. Tarafların temyiz talebini inceleyen Danıştay 10. Dairesi (Daire) 15/12/2020 tarihinde İstinaf Mahkemesi kararının manevi tazminata ilişkin kısmının onanmasına, maddi tazminata ilişkin kısmının ise farklı bir gerekçe ile onanmasına karar vermiştir. Karar gerekçesinde; öncelikle yerleşik içtihadı uyarınca terör olayları sonucu bir zararın ortaya çıkması, idarenin gerek hizmet kusuru gerekse kusursuz sorumluluk hâllerinin olayda olmaması durumunda 5233 sayılı Kanun kapsamında gerekli inceleme ve araştırma

yapılarak karar verileceğini belirtmiştir. Gerekçenin devamında aynı olayı temel alan uyuşmazlıklarda farklı idare mahkemeleri tarafından verilen ara kararları üzerine Ankara Valiliğince (emniyet birimleri) verilen cevaplarda emniyet birimlerine konuya ilişkin ihbarda bulunulmadığının belirtildiğini ifade etmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön inceleme raporu içeriğinde Terörle Mücadele Daire Başkanlığının Ankara dâhil olmak üzere çok sayıda emniyet birimine ilettiği DEAŞ'ın canlı bomba gibi eylemlerde bulunma hazırlığı yaptığı yönündeki yazının toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde emniyet tedbiri almakla görevli güvenlik şube müdürlüğüne iletildiği yönünde bir bilgi/belge bulunmadığını vurgulamıştır. Bununla beraber birden fazla birimle paylaşılan bu yazı nedeniyle elinde istihbari bilgi olan idarenin önceki standart uygulamadan ayrılarak bu bilgiyi ilgili birimlere iletmesi, güvenlik tedbirleri alması noktasında gerekli hassasiyet ve özeni göstermediğinin düşünülebileceğini ancak söz konusu yazı nedeniyle idarenin hizmet kusuru temelinde sorumlu tutulabilmesi için yazının yer, zaman ve kişi bakımından somut bir içeriği olması gerektiğini, bu bağlamda olay öncesine ilişkin olarak idarenin hizmet kusurundan bahsedilemeyeceğini belirtmiştir. Gerekçede ayrıca İçişleri Bakanlığının ön inceleme raporu ve Ankara Valiliği tarafından sunulan Olay Tutanağı ile "emniyet tedbirleri" konulu yazı temel alınarak idarenin önceki uygulamaları doğrultusunda açık hava toplantılarında toplanma yeri ile ilgili genel bir arama yapılmadığı, yeterli sayıda emniyet personelinin görev yaptığı, önleyici ve güvenliğe yönelik bomba aramalarının yapıldığını belirterek idarenin bu yönden de kusuru bulunmadığını değerlendirmiştir. Sağlık hizmetinin sunumu, yaralılara müdahale etmek için yeterli sayıda ambulans görevlendirildiğini, sadece 65 dakika içinde tüm yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiğini, sağlık hizmetinin sağlanması bağlamında bir iletişim aksaklığı yaşanmadığını belirterek idarenin bu bakımdan da hizmet kusuru olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç itibarıyla somut olayda idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğunun söz konusu olmadığına işaret ederek başvurucuya 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine yönelik İstinaf Mahkemesi hükmünü onamıştır. Kararda ayrıca İstinaf Mahkemesince terör olayı olduğu kabul edilen olayın sosyal riskin kanunlaşmış hâli olan 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerekirken sosyal risk ilkesine dayalı olarak değerlendirilmesinde hukuka uygunluk bulunmadığını ancak maddi tazminat talebinin zarar oluşmadığı ve ispat edilemediği gerekçesiyle reddine karar verilmesinde netice itibarıyla hukuka aykırılık görülmediğini ifade etmiştir.

18. Başvurucu, nihai kararı 13/7/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 12/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, idarenin alması gereken tedbirleri almaması nedeniyle meydana gelen patlama sırasında ağır şekilde yaralandığını, yargı mercilerince hizmet kusuruna ilişkin iddialar dikkate alınmadan ve yeterli araştırma yapılmadan sosyal risk ilkesine dayalı olarak ve yetersiz miktarda manevi tazminata karar verildiğini belirtmiş; adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle başvurucu lehine sosyal risk ilkesi uyarınca hükmedilen manevi tazminata işaret edilerek başvurucunun uğradığı zararın giderildiği, bu nedenle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalmadığının

değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Miting için alınan tedbirler açıklanarak başvurucunun yaralanmasına sebep olan patlamanın terör örgütü bağlantılı organize edildiği, zararın üçüncü şahısların kusurundan doğduğu, bireysel bir olay olan terör eylemine yönelik herhangi bir ihbarın ya da istihbari bilginin idareye intikal etmediği, meydana gelen terör saldırısı eylemini azmettiren, saldırıya yardım ve iştirak eden kamu görevlisi olduğuna dair bilgi, belge ve delil elde edilemediği, terör olaylarının tamamen önlenmesinin mümkün olmadığı, terör eylemlerinin öngörülmesi ve engellenmesindeki imkânsızlıklar gözönünde bulundurulduğunda mevcut olayda devletin kusur sorumluluğunun bulunduğunu kabul etmenin kamu makamları üzerinde aşırı yük meydana getirecek bir yorum olduğu belirtilmiştir. Son olarak idareye karşı hizmet kusuru ya da sosyal risk ilkelerine dayanılarak açılan tam yargı davalarında terör olayları nedeniyle ödenmesine hükmedilen tazminat miktarlarının birbirlerinden çok farklılık göstermediğini belirterek başvurucuya ödenen manevi tazminatın yeterli olduğu, başvurucunun yargılama sürecinde maddi zararını tevsik eden herhangi bir bilgi ve belgeyi yargılama mercilerine sunmadığı, yaşam hakkının pozitif yükümlülüğü kapsamında yargı sürecinin gerçekleşen zararın nedenlerini tespit etme ve zararı giderme bakımından yeterince etkili şekilde işletildiği bildirilmiştir.

22. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında olay sonrasında güvenlik güçlerinin ölenlere ve yaralılara yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini ve olayda yeterince acil sağlık hizmeti sunulmadığını ileri sürerek başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

23. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkün olup bu inceleme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığı, maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 10, 109). Başvuruya konu terör saldırısı, miting için toplanan kalabalığın bulunduğu alanda bomba patlatılması suretiyle gerçekleşmiş olup öldürücü niteliği konusunda şüphe bulunmayan bu saldırı nedeniyle 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiş; aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Bu nedenle somut başvuruda yaşam hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Başvurucunun şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediğine, açtığı tazminat davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen idarenin hizmet kusuru bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına ve yetersiz manevi tazminata hükmedildiğine yöneliktir. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerekir.

25. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç (anılan kararda bkz. §§ 41-43) başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede, yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

1. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

28. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136) ve hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Bu ödev, bireylerin yaşam hakkının terörden kaynaklanan bir tehdit altında olduğu durumlar için de söz konusudur (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 62).

29. Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., §§ 136, 137).

30. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihten önce 2015 yılı Haziran ayında Diyarbakır'da, 2015 yılı Temmuz ayında ise Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde kitlesel kalabalığa yönelik terör saldırıları düzenlenmiştir. Bu bakımdan olayın meydana geldiği dönemde önceden duyurulan ve izin verilen büyük ölçekli kitlesel etkinliklere yönelik terör saldırılarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülüğün doğduğu söylenebilir. Bununla birlikte anılan yükümlülük mutlak nitelikte değildir ve devletin somut olaydan sorumlu olup olmadığı, kamu makamlarının 10/10/2015 tarihinde yapılacak etkinliğe katılacak kişilerin yaşamlarına yönelik gerçek ve yakın riski bilip bilmedikleri veya bilmelerinin gerekip gerekmediği, biliyor ya da bilmeleri gerekiyorsa saldırı riskini önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek gerekli önleyici tedbirleri alıp almadıklarına bağlıdır (Suruç'taki saldırı olayından kamu makamlarının sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvurudaki benzer değerlendirme için bkz. Ali Sadet ve

diğerleri [2. B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 83-86).

31. Daire kararındaki tespitler (bkz. § 17) ve Hasan Kılıç başvurusundaki bilgi ve belgeler nazara alındığında başvuruya konu olaydaki hiçbir unsur kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriye katılanların hayatlarına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit bulunduğunu bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine işaret etmemektedir. Ayrıca yetkililerin gösteriye katılan kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gösteri alanına barikat kurma, iki binin üzerinde personel görevlendirme, miting alanına girenleri arama, alan ve çevresinde patlayıcı madde araması yapma gibi makul olarak kabul edilebilecek bir dizi tedbir aldığı da (bkz. § 3) görülmüştür.

32. Terör saldırısı gerçekleştikten sonra da yetkililerin acil kurtarma hizmetlerinin derhâl olay yerine gönderilebilmesini sağlamak için tedbir aldığı, olayın ağırlığıyla oluşan kaos ortamına rağmen nispeten hızlı bir şekilde yeterli tedavinin sağlandığı görülmüştür (bkz. § 7). Başvurucunun öne sürdüğü şekilde polis saldırıdan hemen sonra kalabalığı dağıtmak ve kolluk kuvvetlerinin olay yerine erişimini sağlamak için göz yaşartıcı gaz kullanmışsa da bu uygulamanın sağlık çalışanlarının yaralılara ilk yardımı sağlamak için hızlı şekilde müdahale etmesini engellediği yönünde bir tespit yapılamamıştır. Kaldı ki başvurucu, yeterli acil sağlık hizmeti sunulmayanlar arasında olduğunu veya olay yerinde kolluk görevlilerince kullanılan gaza maruz kaldığını iddia etmemiştir.

33. Belirtilen bu hususlar ve 12.00-16.00 saatleri arasında yapılacak olan gösterinin hazırlıklarının devam ettiği sırada, henüz gösteri başlamamış iken saat 10.04'te birbirlerinin peşi sıra iki patlamanın gerçekleştiği hususu da gözönüne alındığında Anayasa Mahkemesinin genel anlamda olduğu kabul edilen terör saldırısı riskinin idare tarafından hafife alındığını veya bu risk açısından daha iyi planlama ve diğer önleyici tedbirlere başvurularak gerçekleşen neticenin önlenebileceğini değerlendirebilecek bir konumda olmadığı açıktır.

34. Yapılan belirlemeler ışığında kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriyle ilgili olarak öngörülebilir, ciddi ve yakın bir terör saldırısı tehdidi olduğundan habersiz olduğu ve bu tür bir terör saldırısını önlemenin doğasında var olan özel zorluklar gözönünde bulundurularak kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediğinin söylenemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır (aynı olay hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Selçuk/Türkiye, B. No: 23093/20, 9/7/2024).

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A., § 134).

37. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir

(Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

38. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

39. Başvurucunun yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki iddiası idarenin hizmet kusurunun tespit edilip bunun neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması gerekirken bu hususun gözardı edilerek taleplerinin kısmen reddedilmesine yöneliktir.

40. Daire nihai kararında, hizmet kusurunun -ve hatta kusursuz sorumluluk hâlinin de- bulunmadığı sonucuna ulaşırken terör saldırısından önce mevcut olan bilgilere dayanarak durumu değerlendirmiş ve yetkililerin terör saldırısının yakın olduğunu gösterecek herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir. Ayrıca kararda söz konusu gösteriyle ilgili olarak yetkililer tarafından yeterli güvenlik önlemlerinin alındığı, yaralıların ambulansla en yakın hastanelere tahliye edilmesi nedeniyle saldırıdan 65 dakika sonra olay yerinde hiç yaralı kalmadığı ve saat 10.05'te 112 Acil Servis arandıktan 33 saniye sonra acil servislerin acil bakıma ihtiyacı olanlara öncelik vermek üzere koordine olmaya başladığı ve çeşitli servisler arasında iletişimde herhangi bir kopukluk yaşanmadığı belirtilmiştir. Yapılan yargılama neticesinde başvurucunun manevi tazminat talebi sosyal risk ilkesi uyarınca kısmen kabul edilmiştir.

41. Mevcut durumda yapılan yargılamada yaralanma olayını çevreleyen koşulların tespiti ve başvurucunun iddiaları doğrultusunda idarenin sorumluluğunun belirlenmesi için gerekli makul adımların atıldığı ve elde edilen deliller kapsamında idarenin hizmet kusurunun bulunup bulunmadığı noktasında nesnel bir yaklaşım sergilenerek gerekli irdelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargılama sonunda ise başvurucunun ispat yükünü hafifleten sosyal risk ilkesi benimsenerek bu ilke uyarınca belli miktarda manevi tazminata hükmedilmiştir. Somut olay açısından yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamındaki devletin pozitif yükümlülüğünün ihlal edilmediği sonucuna varılması da gözönünde bulundurulduğunda yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamındaki Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

43. Başvurucu; yargısal süreçte alınan adli tıp raporunun kendisine tebliğ edilmediğini, hatalı nitelikteki bu rapora itiraz imkânı sağlanmadığını, maaş bordrosu gibi belirli delillerin resen temin edilmediğini ve maddi zararının tespiti için bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

44. Bakanlık görüşünde, başvurucunun yargılama sürecinde maddi zararını tevsik eden herhangi bir bilgi ve belgeyi yargılama mercilerine sunmadığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bu hususta delil araştırmasının İdare Mahkemesi tarafından resen yapılması gerektiğini ileri sürmüş ve başvuru formundaki iddialarını

tekrarlamıştır.

45. Başvurucunun anılan iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

46. Anayasa'nın 36. maddesine "... ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir (Ruhşen Mahmutoğlu [1. B.], B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

47. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

48. Silahların eşitliği ilkesi, mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında dengenin sağlanması ve bu dengenin yargılamanın her aşamasında korunmasını ifade etmekte olup bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmalıdır (Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

49. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuranların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen [2. B.], B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

50. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini denetlemektir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütünü nazara alınarak değerlendirilecektir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Fazlı Celep [1. B.], B. No. 2015/1025, 21/3/2018, § 25).

51. Somut olayda başvurucu yargısal süreç içerisinde yaralanması nedeniyle oluştuğunu ileri sürdüğü maddi zararının mahiyeti ve miktarına ilişkin somut bir açıklamada bulunmadığı gibi bu hususta herhangi bir bilgi ve belge de sunmamıştır. Başvurucu, İdare Mahkemesinin bu kapsamda verdiği 6/3/2019 tarihli ara karara rağmen bu hususta herhangi bir çaba içerisine girmemiştir. Dahası bireysel başvuru formu ve eklerinde de maddi zararın varlığına ilişkin somut bir açıklamaya yer vermemiş, buna ilişkin herhangi bir bilgi ve belge sunmamıştır. İddia edilen maddi zararın İdare Mahkemesi veya bilirkişi tarafından hesaplanmasında başvurucu tarafından ibraz edilmeyen söz konusu bilgi ve belgelere ihtiyaç duyulacağı aşikardır.

52. Öte yandan İdare Mahkemesi tarafından alınan adli tıp raporunun başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun İdare Mahkemesi kararına karşı yaptığı istinaf başvurusunda anılan raporun içeriğini belirtmek suretiyle açıklamalarda

bulunduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun yargısal süreçte söz konusu rapora eriştiği ve itirazlarını ileri sürme imkânı bulduğu değerlendirilmiştir.

53. Başvuruya konu somut yargılamanın bütünü yukarıda belirtilen ilkeler doğrultusunda incelendiğinde başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyecek usule ilişkin bir imkândan mahrum kalmadığı anlaşıldığından silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine yönelik bir ihlalin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

54. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN BÖLÜKBAŞI VE RABİA BÖLÜKBAŞI

B. No: 2021/38121 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38121

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN BÖLÜKBAŞI VE RABİA BÖLÜKBAŞI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38121)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Erhan BÖLÜKBAŞI 2. Rabia BÖLÜKBAŞI

Vekili : Av. Musa İLHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tıbbi ihmal sonucu gerçekleştiği ileri sürülen ölüm olayı ve bu olaydan doğan zararların tazmini istemiyle açılan davanın uzun süren yargılama sonucunda reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/8/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucuların 2001 doğumlu kızı G.N.B. epilepsi teşhisiyle bir özel hastane tarafından

takip edilmekteyken 30/5/2011 tarihli kontrol muayenesinden sonra kendisine Depakin, Rixper ve Lamictal 25 mg (2x1) isimli ilaçlar için reçete yazılmıştır.

6. Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunun internet sayfasında yer alan kullanma talimatına (prospektüs) göre Lamictal kullanan az sayıda insanda alerjik reaksiyon veya potansiyel olarak yaşamı tehdit edici deri reaksiyonu görülebilir. Deri döküntüleri veya kızarıklık (özellikle ağız, burun, gözler ve cinsel organlarda oluşan içi sıvı dolu kabarcıklı yaygın alanda döküntü ve derinin soyulması) şeklinde belirtiler gösteren Stevens-Johnson Sendromu (SJS) ile derinin aşırı soyulması şeklinde belirti gösteren toksik epidermal nekroliz (TEN) ilacın yaşamı tehdit eden olası yan etkilerindendir. Ciddi deri döküntüsü riski çocuklarda yetişkinlere kıyasla daha yüksektir. Yüksek Lamictal başlangıç dozları, tedavide önerilen doz artırımının aşılması ve valproat ile birlikte kullanımı genel döküntü riskini artırır. 2-12 yaş aralığındaki çocukların epilepsi (sara) tedavisinde birlikte uygulanan ilaca bağlı olarak günde bir kez veya iki doza bölünmüş olarak uygulanan minimum 0,15-0,6 mg/kg/gün arasında bir dozla başlanır ve doz kademe kademe artırılarak günde bir veya iki doza bölünmüş olarak uygulanan 1-15 mg/kg/güne kadar çıkarılabilir.

7. Başvurucular, reçete edilen ilaçların kullanımından sonra kızlarının cildinde meydana gelen döküntü, kaşıntı nedeniyle 16/6/2011 tarihinde Dörtyol Devlet Hastanesine müracaat etmiştir. Burada G.N.B.ye damar yolu açılarak antihistaminik uygulanmış ve dermatoloji polikliniğine başvurması önerilerek taburcu edilmiştir.

8. Söz konusu döküntünün devam etmesi ve vücutta kabarcıklar (büller) oluşması üzerine başvurucular kızlarını 22/6/2011 tarihinde yeniden Dörtyol Devlet Hastanesine götürmüştür. Burada kendisine SJS ve bronkopnömoni tanısı konan G.N.B. yoğun bakım ünitesine yatırılmıştır. Lezyonlardaki artış üzerine G.N.B. 23/6/2011 tarihinde Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesine sevk edilmiştir. Hastanenin yanık ünitesinde entübe edilerek tedavisine başlanan G.N.B. 14/7/2011 tarihinde vefat etmiştir.

A. Ceza Soruşturması Süreci

9. G.N.B.nin tedavisinin Balcalı Hastanesinde devam ettiği dönemde amcası Y.B. 5/7/2011 tarihinde Dörtyol Cumhuriyet Başsavcılığına müracaat ederek yeğeninin hayati tehlike yaşamasına neden olan kişilerden şikâyetçi olmuş ve başvurucular tarafından imzalanan şikâyet dilekçesini ibraz etmiştir. Başvurucular, şikâyet dilekçesinde özetle epilepsi hastası kızlarının Özel İ.G. Hastanesinde görev yapan Dr. A.K.ya 4/10/2010 tarihinde muayene olduğunu, A.K.nın reçete ettiği Dispiral ve Depacgin isimli iki ilacı 8 aylık süre zarfında devamlı olarak kullandığını, bu süreçte herhangi bir nöbet geçirmediğini belirtmiştir. Başvurucular ayrıca 30/5/2011 tarihinde kontrol amacıyla İ.G. Hastanesine giderek EEG (beyindeki elektriksel hareketleri ölçen bir test) çektirdiklerini, test sonucunu öğrenmek için ertesi gün yaptıkları telefon görüşmesinde doktorun G.N.B.nin durumunun iyi olduğunu söyleyerek ilaçlara devam edilmesini önerdiğini, sonrasında sekreterinin çağrısı üzerine 3/6/2011 tarihinde hastaneye gittiklerinde A.K.nın öncekilere ek olarak yeni bir ilaç reçete ettiğini ancak bu ilacın yan etkilerine ilişkin olarak herhangi bir açıklama yapmadığını ve bu yeni ilacın kızlarının vücudunda yanıklar oluşturduğunu ileri sürmüştür.

10. G.N.B.nin vefatı sonrasında Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca resen soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda Cumhuriyet savcısı ve beraberindeki heyetin katılımıyla Balcalı Hastanesi morgunda ölü muayene işlemi yapılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan 14/7/2011 tarihli tutanağa göre kişinin kesin ölüm sebebinin tespiti için klasik otopsi yapılmak üzere cesedin Adana Adli Tıp Grup Başkanlığı Morguna kaldırılmasına karar verilmiştir. Aynı gün

G.N.B.nin cesedi üzerinde klasik otopsi yapılmıştır.

11. Başvurucu Erhan Bölükbaşı 21/9/2011 tarihinde soruşturma kapsamında müşteki sıfatıyla ifade vermiştir. Başvurucu, ifadesinde Dr. A.K.nın reçete ettiği bir ilacın kızının vücudunda yanıklar oluşturduğunu ve yapılan müdahalelere rağmen kızının yanlış ilaç nedeniyle vefat ettiğini beyan ederek şikâyetçi olmuştur.

12. Adana ve Dörtyol Cumhuriyet Başsavcılıklarının yetkisizlik kararları sonrasında soruşturma İskenderun Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) yürütülmüştür. Başsavcılığın 14/11/2011 tarihli müzekkeresine istinaden Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalınca hazırlanan 5/12/2011 tarihli raporda G.N.B.ye verilen ilaçların çocuk epilepsisinde kullanılan uygun ilaçlar olduğu ve uygun dozlarda verildiği ifade edilmiştir. Anılan raporda ayrıca ilaçlara bağlı meydana geldiği belirtilen deri döküntüsü ve SJS'nin ilaca bağlı yan etki olduğu, öngörülse bile önlenemeyecek nitelikte bir durum oluşturduğu, bu nedenle hekimin uyguladığı tedaviden dolayı herhangi bir kusuru olmadığı belirtilmiştir.

13. Şüpheli A.K. 22/12/2011 tarihinde Başsavcılıkta verdiği ifadesinde herhangi bir kusuru olmadığını ve konuya ilişkin savunmasını yazılı olarak yapacağını beyan etmiştir. A.K. aynı tarihli savunma dilekçesinde hastanın 30/5/2011 tarihli kontrolünde büyük nöbetleri ve ajitasyonları olmadığının ancak fokal kasılma tarzında uykuda nöbetlerinin olduğunun anlaşıldığını, EEG sonucunda fokal başlangıçlı jeneralize olan epileptik anormallik görüldüğünü, bu nedenle ikinci bir antiepileptik ilaç (Lamictal) önerdiğini beyan etmiştir. Şüpheli ayrıca Lamictal'in en yaygın yan etkisinin alerjik reaksiyon olduğunu, tüm ciltte kızarıklık yapabileceğini, seyrek bir durum olmakla birlikte karşılaşıldığında ilacın kesilmesi gerektiğini hasta yakınlarına anlattığını beyan etmiştir.

14. Adana Adli Tıp Grup Başkanlığınca düzenlenen 23/12/2011 tarihli otopsi raporunda TEN saptanan çocuğun ölümünde doktor hatası olup olmadığı konusunda Adli Tıp Kurumu Başkanlığından görüş alınması önerilmiştir.

15. Başsavcılığın talebi üzerine Adli Tıp Kurumu Birinci Adli Tıp İhtisas Kurulunca G.N.B.nin ölümünde hekim kusuru olup olmadığına ilişkin rapor düzenlenmiştir. 6/6/2012 tarihli raporun sonuç kısmı şöyledir:

"Beş yıldır epilepsisi olan kontrol muayenesinde büyük nöbeti olmayan ağlama, hırçınlık, ara ara kısmi kasılmaları olan tam bilinç kaybı olmayan epilepsi tanısı ile izlenen depakin solüsyon 2x300 mg ve rixper 1 mg kullanan spastisite kasılmaları nöbet olarak değerlendirilen çocuğun tedavisine (lamictal) lamotrijin eklenmesinin uygun olduğu lamotrijin ve depakin kombinasyonu kullanımında deri döküntüsü ve Steven Johnson sendromu gelişebileceği Steven Johnson sendromu gelişiminin önceden öngörülemeyecek nadir bir komplikasyon olduğu, Nörolog Dr. [A.K.ya] atfı kabil kusur bulunmadığı oy birliğiyle mütalaa olunur."

16. Başsavcılık, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı ve Adli Tıp Kurumu Birinci Adli Tıp İhtisas Kurulu tarafından düzenlenen raporlara atfen G.N.B.nin ölümünde şüpheli A.K.nın kusurunun bulunmadığı gerekçesiyle 20/9/2012 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvuruculların kovuşturmama kararına yaptıkları itiraz Hatay 2. Ağır Ceza Mahkemesince 26/12/2012 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

B. Tazminat Davası Süreci

17. Başvurucular 30/12/2013 tarihinde Dörtyol 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde Özel İ.G. Hastanesi aleyhine tazminat davası açarak toplam 1.000 TL destekten yoksun kalma tazminatının ödenmesine karar verilmesini talep etmiş; dava dilekçesinde hastanede görevli doktorun Lamictal isimli ilacın dozunu hastanın yaşı ve kilosuna uygun şekilde belirlemediğini, komplikasyonları hakkında bilgi vermediğini ileri sürmüştür.

18. Başvurucular bir tıbbi farmakoloji profesörünün konuya ilişkin uzman görüşü olduğunu ileri sürdükleri imzasız ve tarihsiz bir belgeyi dava dilekçesi ekinde Mahkemeye sunmuştur. Anılan belgede Lamictal isimli ilacı valproat veya başka bir antiepileptik ilaçla birlikte alan 2-12 yaş grubu hastalarda Lamictal başlangıç dozunun 0,15 mg/kg/gün olarak belirlenmesi ve devam eden süreçte optimal cevap alınana kadar dozun tedrici olarak artırılması gerektiği belirtilmiştir. Belgeye göre bu durumdaki hastalar için idame doz miktarı 1-5 mg/kg/gün'dür. İlacın günde 50 mg olacak şekilde verilmesi SJS/TEN'e neden olmuş olabilir.

19. Söz konusu davadan ihbar yoluyla haberdar olan doktor A.K.nın ferî müdahale talebi Mahkeme tarafından 8/4/2014 tarihinde kabul edilmiştir.

20. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Nörolojisi, Genel Pediatri ve Tıbbi Farmakoloji Bilim Dallarında görevli üç öğretim üyesi tarafından hazırlanan 26/3/2015 tarihli bilirkişi raporunda ölümün meydana gelmesinde Dr. A.K.nın kusuru olmadığı belirtilmiştir. Anılan raporun ilgili kısmı şöyledir:

" ... Stevens-Johnson Sendromu/Toksik Epidermal Nekrolizis (SJS/TEN) ender görülen bir klinik tablo olup, toplumda görülme sıklığı 1-10/100.000'dir. Sebebi her zaman bulunamamakla birlikte en çok çeşitli ilaçlar ve bazı [e]nfeksiyonlar sorumlu olmaktadır. İstenmeyen ilaç reaksiyonlarının en ağır formlarından olup hayati risk taşımaktadır. Ölüm riski, %8'den %20-30 düzeyine varabilmektedir. Söz konusu ilaç reaksiyonu SJS/TEN, bir aşırı duyarlılık reaksiyonu olup hangi hastada gelişebileceği kesin öngörülememektedir. İlaç dozuna bağlı olmadan tedavi dozlarında ilaç kullanımında oluşabilmektedir. İlaçların çoğunun kullanımı (antibiyotikler, ağrı kesiciler, vb.) ile gelişebilmekte, lamotrijin (Lamictal) gibi bazı antiepileptik ilaçların kullanımı ile de gelişebilmektedir.

...

1. Tüm antiepileptiklerin ciddi istenmeyen etkileri olup bunların arasında hastada tanısı konan S[J]S/TEN (Stevens Johnson ve toksik epidermal nekroliz) de yer almaktadır. Lamotrijin (Lamictal), S[J]S/TEN görülebilen ilaçlardandır.

2. Hastanın dosyasından serebral palsi ve epilepsi gibi iki ciddi hastalığı olduğu ve ilaç tedavisine iyi cevap alınamadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda klinik ve EEG bulgularına göre antiepileptik ilaç kombinasyonları hekimin tercihine göre yapılabilir. Hastanın belirtilen klinik tablosunun tedavisi için valproik asid (depakin) ve lamotrijin (Lamictal) ilaç kombinasyonu bilimsel kaynaklara göre uygulanabilir.

3. İlaca bağlı gelişebilen S[J]S/TEN, tedavi öncesinde kesin öngörülemeyen idiyosenkrazik nadir istenmeyen ilaç etkileri arasındadır ve en ağır olanlardandır. Bilimsel kaynaklara göre SJ[S]/TEN, lamotrijinin (Lamictal) tek başına ya da valproik asid (Depakin) ile birlikte kullanımı ile bazı hastalarda gelişebilmektedir. Valproik asid (Depakin) ile birlikte kullanımında hastanın dikkatle izlenmesi ve idame dozuna tedrici olarak ulaşılması önerilmektedir. Ancak, tedavi dozlarında ve başlangıçta tedrici doz artımı yapılması hâlinde de gelişebileceği bildirilmektedir.

4. İncelenen dosyada hekimin reçete ettiği lamotrijin (Lamictal) dozunun SGK kaydında idame dozu olan 1-5 mg/kg/gün doz sınırları içinde kaldığı görülmektedir. Doktor tarafından cilt döküntüsü görüldüğünde ilacın kesilmesi uyarısı yapıldığı ifade edilmektedir.

5. Tümü birlikte değerlendirildiğinde, bilimsel kaynaklara göre valproik asid (Depakin) ile dava konusu lamotrijin (Lamictal)'in birlikte kullanımının hastada mevcut hastalıklar dikkate alındığında kullanımının uygun olduğu, SJS/TEN klinik tablosunun lamotrijinin tedrici doz artışı ile idame dozuna ulaşılması ya da valproik asidle birlikte kullanılmaması hâlinde de gelişebileceği bilindiğinden ve hastanın ailesine deri döküntüsü konusunda doktor tarafından uyarı yapıldığı ifade edildiğinden hastada gelişen SJS/TEN'de uzman doktor [A.K.nın] tıbbi bir kusuru bulunmadığı kanaatindeyiz."

21. Başvurucular 24/6/2015 tarihli dilekçe ile bilirkişi raporuna itirazlarını sunmuş ve ek rapor alınmasını talep etmiştir. Başvurucular bu kapsamda dosyadaki belgelere göre hastaya 2x25 mg Lamictal reçete edilmesine rağmen bilirkişi raporundaki değerlendirmelerin 2 mg üzerinden yapıldığını, ilacın dozunun tedrici olarak belirlenmediğini, dosyaya sundukları uzman görüşü ve ekindeki bilimsel yazılar uyarınca doz aşımının sabit olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucular ayrıca bilirkişi raporunda belirtildiğinin aksine ilacın yan etkileri konusunda kendilerine bilgi verilmediğini beyan etmiştir.

22. Mahkemenin talebi üzerine bilirkişi heyeti tarafından hazırlanan 8/12/2015 tarihli ek bilirkişi raporu dava dosyasına sunulmuştur. Anılan raporda hastanın olay tarihinde 24 kg vücut ağırlığına sahip olduğu, SGK kayıtlarına göre hastaya 2x25 mg, diğer bir ifadeyle günlük 50 mg Lamictal reçete edildiği, kg başına oranlandığında reçete edilen dozun 2 mg/kg/gün olduğu belirtilmiştir.

23. Başvurucular vekili farklı tarihlerde verdiği iki farklı dilekçe ile önceki itiraz dilekçesi içeriğini tekrarlamak suretiyle ek bilirkişi raporuna karşı itirazlarını öne sürmüştür. Başvurucular vekili ayrıca bilirkişi raporunun kendi içinde çelişkili ve korumacı olarak hazırlandığını beyan etmiştir.

24. Mahkeme, bilirkişi heyetinden başvuruculaların itirazlarının giderilmesi amacıyla ikinci defa ek rapor düzenlemelerini istemiştir. 4/5/2016 tarihli ikinci ek bilirkişi raporunda daha önceden hazırlanan raporlardaki görüşler yinelenmiştir.

25. Yargılama neticesinde Mahkeme 9/6/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararda başvuruculaların doz aşımı ve ilacın komplikasyonlarına ilişkin bilgilendirme yapılmadığı yönündeki iddialarının sübut bulmadığı, hastaya uygulanacak tedavinin ve ilaç kombinasyonlarının hekimin tercihinde olduğu, müteveffanın ender görülen bir sendromu olduğu dikkate alınarak hukuka ve denetime uygun bulunan bilirkişi raporları doğrultusunda karar verildiği belirtilmiştir.

26. Başvurucular davanın reddi kararı aleyhine temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay (Kapatılan) 13. Hukuk Dairesi 12/2/2020 tarihinde Mahkeme kararını onamıştır. Bu işleme karşı yapılan karar düzeltme başvurusu ise 22/6/2021 tarihinde Yargıtay 3. Hukuk Dairesi tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

27. Başvurucular, nihai hükmü 12/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Anayasa Mahkemesinin 29/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

29. Başvurucular;

i. Depakin ile Lamictal isimli ilaçların bir arada kullanılması hâlinde doz ayarlamasının yapılması ve bu hususta aileye bilgi verilmesi gerektiğini Mahkemeye devamlı olarak bildirmelerine rağmen Mahkemenin bu yöndeki itirazları karşılamayan bilirkişi raporlarını esas alarak karar verdiğini,

ii. Lamictal isimli ilacın dozunun tedrici olarak artırılması gerektiği hâlde yüksek dozda reçete edilerek hastanın ölümüne sebep olunduğunu ortaya koyan uzman görüşüne ilişkin bir açıklamada bulunulmadığını,

iii. Doktor A.K.nın kendilerini ilacın yan etkileri konusunda bilgilendirdiğine ilişkin herhangi bir delil bulunmamasına rağmen doktorun ceza soruşturması sürecindeki gerçeğe aykırı savunmasına itibar edildiğini,

iv. Tazminat davasının uzun sürdüğünü ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde somut olay süreci, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

31. Başvuru, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

33. Yaşam hakkını güvence altına alan Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete negatif yükümlülükler yanında egemenliği altındaki kişilerin yaşamlarının korunması için bazı pozitif yükümlülükler de yükler (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, §§ 57, 58).

34. Anılan pozitif yükümlülükler sağlık alanında yürütülen faaliyetler için de geçerlidir. Nitekim Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu, devletin "herkesin hayatını beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak ... amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini" düzenleyeceği ve bu görevini kamu kesimindeki ve özel kesimdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getireceği kurala bağlanmıştır. Bu sebeple devlet; sağlık hizmetlerini, kamu veya özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirildiğine bakmadan hastaların yaşamlarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin

alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç [1. B.], B. No: 2013/2839, 3/4/2014, §§ 34, 35; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, §§ 59, 60). Şüphesiz bu düzenlemeler, sağlık personellerinin sahip olmaları gereken yüksek mesleki standartları da içermelidir (Ayhan Keçeli ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/24231, 23/2/2022, § 81).

35. Yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet, yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurmakla da yükümlüdür. Bu usul yükümlülüğü şüpheli her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, § 61).

36. Kasıtlı öldürme ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunsa da kasıtlı olmayan eylemler açısından farklı bir yaklaşım benimsenebilir. Bu bakımdan genel olarak ihmal suretiyle ortaya çıkan diğer ölümlerde olduğu gibi tıbbi ihmal sonucu ortaya çıktığı iddia edilen, bir başka ifadeyle tedavinin kusurlu, yanlış veya gecikmiş olması ya da sağlık çalışanlarının tedavi sırasındaki koordinasyon eksiklikleri sonucu meydana geldiği ileri sürülen ölüm olaylarında da etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük; mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olmasıyla yerine getirilmiş sayılabilir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 84; bazı farklılıklarla birlikte bkz. Nail Artuç, § 37; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri, §§ 62-64).

37. Ölümün tıbbi ihmalden değil de sağlık durumunun ciddiyeti bilinen ya da bilinmesi gereken hastaya gerekli acil sağlık hizmetinin sunulmaması sonucu meydana geldiği ya da sağlık hizmetlerinde var olan ve yetkililerce bilinen veya bilinmesi gereken ancak ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınmadığı sistemsel veya yapısal bir işlevsizliğin hastanın sağlık hizmetlerinden yoksun kalarak ölmesine neden olduğu durumlarda sorumlular aleyhine hiçbir suçlamada bulunulmaması ya da bu kişilerin yargılanmaması yaşam hakkının ihlaline neden olabilir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 85; benzer yöndeki değerlendirme için ayrıca bkz. Kenan Sayın [1. B.], B. No: 2013/5376, 14/10/2015, § 47).

38. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 86). Tıbbi ihmal iddiasıyla açılan tazminat talepli davalar yönünden etkili soruşturma yürütme yükümlülüğü, özellikle yargılamanın makul sürede tamamlanmasını gerektirir. Bu gereklilik; gerçeklerin ve tıbbi tedavinin uygulanması sırasında yapılan muhtemel hataların bilinmesine, ilgili kurumların ve sağlık personelinin olası eksikliklerini gidermesine ve benzer hataları önlemesine, dolayısıyla sağlık hizmetlerinden yararlanan herkesin güvenliğinin sağlanmasına hizmet etmektedir. Dolayısıyla gecikme için inandırıcı ve makul gerekçeler bulunmadığı sürece yargılamaların uzunluğu, yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerin ihlaline neden olacaktır (Ayşe Terzi ve Mustafa Terzi [1. B.], B. No: 2020/3325, 13/2/2024, § 12). Öte yandan yargı mercilerinin özenli inceleme yapmayükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

39. Son olarak ifade etmek gerekir ki herhangi bir davada bilirkişi incelemesine

başvurulmasının gerekli olup olmadığına karar vermek ya da başvuru dosyasındaki mevcut tıbbi bilgilerden hareketle bir davada görüş bildiren bilirkişilerin vardıkları sonuçların veya sahip oldukları bilimsel bakış açılarının doğru olup olmadığını irdelemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Delillerin ve bilirkişi incelemesi de dâhil olmak üzere delillerin değerlendirilmesinde kullanılan araçların kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi hususları kural olarak yargı mercilerinin takdirinde olan bir husustur ve açık hata veya keyfîlik ihtiva etmemesi hâlinde Anayasa Mahkemesinin bu takdire müdahalesi söz konusu olamaz. Bu bakımdan tıbbi ihmal iddiasıyla yapılan başvurularda yaşam hakkının usul boyutunun incelenmesi sırasında yapılması gereken iş, başvuruya konu edilen tam yargı veya tazminat davasının, ölümle neticelenen olayın seyrini ve sağlık personelinin olası sorumluluğunu aydınlatmaya imkân verip vermediğini belirlemektir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 87; benzer yöndeki değerlendirme için ayrıca bkz. Bağı Akay ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/5101, 22/6/2017, § 56).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Somut başvuruda başvurucuların kızının acil sağlık hizmetlerine erişimden mahrum bırakılması sonucu öldüğüne dair bir iddia söz konusu değildir. Başvurucular, hastane yetkililerinin bildikleri veya bilmeleri gereken sistemsel veya yapısal bir işlevsizlik (Sözü edilen işlevsizliğe, hastanenin erken doğan bebekler için uygun bir üniteye ve bu bebekleri tedavi etmek için teknik araçlara sahip olmayıp erken doğan çocukların tamamına yakınını diğer hastanelere şüpheli koşullarda sevk etmesi örnek olarak gösterilebilir. bkz. Aydoğdu/Türkiye, B. No: 40448/06, 30/8/2016, §§ 76-88) bulunmasına rağmen yetkililerin gerekli tedbirleri almadıklarını ve bu işlevsizlik neticesinde kızlarının acil sağlık hizmetlerine erişimden yoksun kalarak öldüğünü de iddia etmemiştir. Başvurucular, kızlarının epilepsi tedavisinde kullanılan bir ilacın dozunun hatalı belirlenmesi nedeniyle gelişen komplikasyonlar nedeniyle öldüğünü ve ilaç tedavisine başlanmadan önce ilacın yan etkileri hakkında bilgi verilmediğini öne sürmüştür. O hâlde başvuru, tıbbi ihmalle ilgilidir.

41. Tıbbi ihmal iddialarının söz konusu olduğu hâllerde devletin egemenliği altındaki kişilerin yaşamlarının korunması yönündeki pozitif maddi yükümlülüğü, hem kamu hastanelerinin hem özel hastanelerin hastaların yaşamlarını korumak için gerekli tedbirleri almalarını sağlayıp sağlık çalışanlarının yüksek mesleki standartlara sahip olmalarını temin edecek etkili bir mevzuat oluşturmaktan ibarettir. Oluşturulan mevzuat, kişilerin yaşamının korunması yönünden eksik olmadığı sürece sağlık çalışanlarının hastayı tedavi ederken yaptığı değerlendirme hataları, tedavi sürecindeki gecikmeler ya da tedavi sırasında sağlık çalışanları arasında yaşanan koordinasyon eksikleri devleti yaşam hakkının maddi boyutunun ihlalinden dolayı sorumlu tutmak için kâfi değildir (Ayhan Keçeli ve diğerleri, § 89).

42. Olay tarihinde yürürlükte olan hukuki çerçeve başvurucuların yakınının yaşamının korunması konusunda herhangi bir eksiklik ihtiva etmemektedir (ilgili mevzuat için bkz. Ayhan Keçeli ve diğerleri, §§ 39-68). Doğrusu başvurucuların bu yönde bir şikâyeti de yoktur. Ayrıca başvurucuların yakını için reçete edilen ilaçların dozlarının belirlenmesi mevzuattan kaynaklanmamış ve başvurucuların yakınının ölümü, reçete edilen ilacın nadir görülen yan etkisi neticesinde gerçekleşmiştir. Bu nedenle yaşam hakkının maddi boyutu ihlal edilmemiştir.

43. Anılan değerlendirme sonrasında yaşam hakkının usul boyutu kapsamında başvuruya konu edilen tam yargı davasının ölümle neticelenen olayın seyri ile sağlık çalışanlarının olası

sorumluluğunu aydınlatmaya imkân verip vermediği incelenmelidir.

44. Somut olaya konu ceza soruşturması kapsamında düzenlenen 23/12/2011 ve 6/6/2012 tarihli adli tıp raporlarına göre G.N.B. Lamictal isimli ilacın nadir görülen yan etkilerinden olan SJS/TEN'e bağlı olarak hayatını kaybetmiştir. Başvurucular ölüm olayından kaynaklanan zararlarının tazmini için açtıkları davada ilacı reçete eden doktor ve bu doktorun görev yaptığı özel hastanenin tıbbi ihmalini iki nedene dayandırmıştır. Başvurucular bu kapsamda ilk olarak reçete edilen Lamictal isimli ilacın dozunun hatalı belirlendiğini ileri sürmüştür. Buna göre sözü edilen ilacın öncelikle düşük dozlarda verilmesi ve yapılan kontroller sonrasında doz miktarının tedrici olarak artırılması gerekirken ilaç tedavisine doğrudan yüksek bir doz ile başlanmıştır. Dahası belirlenen doz ölenin yaşı ve kilosu gözönüne alındığında aşırı derecede yüksektir. Başvuruculaların tıbbi ihmale ilişkin diğer iddiası ise söz konusu ilacı reçete eden doktorun kendilerine ilacın yan etkileri konusunda herhangi bir açıklamada bulunmadığıdır. Başvurucular bu kapsamda doktorun ilacın yan etkilerine ilişkin sözlü açıklamada bulunduğu yönündeki iddiasının doğru olmadığını, bu iddiayı destekleyen herhangi bir bilgi ve belge bulunmadığını öne sürmüştür.

45. Mahkemenin gerekçeli kararında ilacın komplikasyonlarına ilişkin olarak bilgilendirme yapılmadığı yönündeki iddiaların sübut bulmadığı belirtilmiştir. Mahkeme bu sonuca doktorun ceza soruşturmasında Başsavcılığa sunduğu 22/12/2011 tarihli dilekçe ve bu dilekçe dikkate alınarak hazırlanan bilirkişi raporuna dayanarak ulaşmıştır. Ferî müdahil doktor anılan dilekçesinde Lamictal isimli ilacın en yaygın yan etkisinin alerjik reaksiyon olduğu, tüm ciltte kızarıklık yapabileceği, böyle bir durumla karşılaşıldığında ilacın kesilmesi gerektiğini hasta yakınlarına anlattığını ileri sürmüştür (bkz. § 13). Bununla birlikte başvurucular yargılama sürecinde aksi yönde beyanda bulunarak doktor tarafından kendilerine herhangi bir açıklamada bulunulmadığını ifade etmiştir. Ceza soruşturması ve tazminat davası kapsamında temin edilen tıbbi belgeler arasında başvuruculaların söz konusu ilacın yan etkileri konusunda bilgilendirildiğine ilişkin herhangi bir belge bulunmamaktadır. Bununla birlikte tıbbi ihmal iddiasına konu tedavi sürecinin ilaç tedavisi ile sınırlı olması, doktorun ilacın yan etkilerine ilişkin hasta yakınlarına sözlü olarak bilgi verdiği yönündeki beyanı, Lamictal isimli ilacın prospektüsünde ilacın muhtemel yan etkileri ile bu etkilerle karşılaşıldığında yapılması gerekenlere dair açıklamaların yer alması karşısında Mahkemenin bu yöndeki değerlendirmesinin keyfîlik içerdiği ya da ölümle neticelenen olayın seyrini ve sağlık personelinin olası sorumluluğunun aydınlatılmasını engellediği söylenemeyecektir.

46. Öte yandan Mahkeme dava kapsamında alınan bilirkişi raporlarına (bkz. §§ 20, 22) istinaden başvuruculaların ilacın doz miktarının hatalı olarak belirlendiği yönündeki iddiasını da ispatlayamadıkları kanaatine ulaşmıştır. Belirtilen bilirkişi raporlarına göre G.N.B.nin muayene tarihindeki vücut ağırlığı 24 kg'dır. Hastaya günlük 50 mg olacak şekilde 2x25 mg Lamictal reçete edilmiştir. Hastanın vücut ağırlığı ile oranlandığında reçete edilen doz 2 mg/kg/gün şeklindedir ve bu miktar ilacın idame dozu olan 1-5 mg/kg/gün doz sınırları içinde kalmaktadır (bkz. § 22).

47. Söz konusu ilacın kullanma talimatında yüksek başlangıç dozları ve valproat ile birlikte kullanımın genel döküntü riskini artırdığı, 2-12 yaş aralığındaki çocukların epilepsi tedavisinde birlikte uygulanan ilaca bağlı olarak günde bir kez veya iki doza bölünmüş olarak uygulanan minimum 0,15-0,6 mg/kg/gün arasında bir dozla başlanabileceği ve dozun kademe kademe artırılarak günde bir veya iki doza bölünmüş olarak uygulanan 1-15

mg/kg/güne kadar çıkarılabileceği açık şekilde belirtilmiştir. Somut olayda Dr. A.K.nın belirlediği kullanım dozu, tedavinin seyri dikkate alınarak ulaşılabilecek azami doz miktarının altında ve idame dozu sınırlarında olmakla birlikte başvuruculaların kızıyla benzer durumdaki hastalar için öngörülen başlangıç dozunun çok üstündedir. Buna rağmen Mahkemenin hükmünü dayandırdığı bilirkişi raporlarında ilacın başlangıç dozunun ilacın kullanma talimatına uygun olarak belirlenip belirlenmediğine ve başlangıç dozunun yüksek belirlenmesinin ölüme neden olan reaksiyonların gerçekleşme riskini artırıp artırmadığına dair herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Dolayısıyla başvuruculaların ilaç tedavisi sırasında doz belirlemesinin hatalı yapıldığı, ilacın daha düşük dozlarda reçete edilmesi ve devamında gerekli olduğu hallerde tedrici olarak doz artırımına gidilmesi gerekirken tedaviye doğrudan yüksek doz miktarıyla başlandığı yönündeki iddialarının Mahkeme tarafından özenli bir biçimde değerlendirilmediği anlaşılmıştır.

48. Somut başvuruda yargılamanın süresine ilişkin şikâyetin de değerlendirilmesi gerekir. Başvurucular incelemeye konu tazminat davasını 30/12/2013 tarihinde açmıştır. İki buçuk yıldan az süren yargılama neticesinde Mahkeme 9/6/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Ne var ki anılan hüküm temyiz ve karar düzeltme aşamalarında beş yıldan daha uzun bir süre bekledikten sonra Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 22/6/2021 tarihli kararı ile kesinleşmiştir. Sonuç olarak incelemeye konu yargılama 7 yıl 5 ay 22 günde tamamlanabilmiştir. Başvuruya konu davanın karmaşık nitelikte olmaması, başvuruculaların davanın uzamasına yol açmaması, dava dosyasının temyiz ve karar düzeltme incelemesi sürecinde beş yıldan uzun bir süre hareketsiz kalınması karşısında yargılamadaki hiçbir unsurun yargılamanın bu denli uzamasını haklı kılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

49. Bu şartlar altında tazminat davasına ilişkin yargısal sürecin olayın seyrini ve sağlık personelinin olası sorumluluğunu aydınlatmaya imkân vermediği gibi söz konusu sürecin makul bir süratle yürütülmemesi nedeniyle de yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği kanaatine ulaşılmıştır.

50. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

V. GİDERİM

51. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile tür belirtmeksizin ayrı ayrı 10.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

52. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

53. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate

veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

54. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Dörtyol 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/744, K.2016/813) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELÇUK PATLAR

B. No: 2021/38662 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38662

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELÇUK PATLAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38662)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Selçuk PATLAR

Vekili : Av. Kaan MUMCUOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda avukatla telefon görüşmesi imkânının sağlanmaması nedeniyle haberleşme hürriyetinin, tutukluluk incelemesi sırasında avukatın bulunmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında 16/4/2021 tarihinde varsayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak yağma suçundan tutuklanmıştır.

3. 10/6/2021 tarihinde resen yapılan tutukluluk incelemesinde başvurucu da dinlenmiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

4. Başvurucunun avukatı 15/6/2021 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına yazdığı dilekçede; tutukluluk incelemesinin 10/6/2021 tarihinde yapıldığını öğrendiğini, haberi olmadan tutukluluk incelemesi yapıldığını, kendisine bildirim yapılmadan sadece başvurucu dinlenerek karar verildiğini belirtmiş ve bu tutukluluğun devamı kararının kendisine tebliğ edilmesini istemiştir.

5. Başvurucunun avukatı 18/6/2021 tarihinde Maltepe Cezaevi Savcılığına yazdığı dilekçede;

müvekkili başvurucu hakkında iki tutukluluk incelemesi yapıldığını, bu incelemelerde müvekkilinin dinlendiğini ancak hukukçu olmadığı için yeterli savunma yapamadığını, müvekkili ile görüşmesi gerektiğini, ofisinin başka ilde olması nedeniyle müvekkili ile telefon görüşmesinin sağlanmasını talep etmiştir.

6. Başvurucunun avukatı, tutukluluk incelemesi yapacak olan sulh ceza hâkimliğine hitaben yazdığı 6/7/2021 tarihli dilekçesiyle tutukluluk incelemesine katılmak istediğini, tutukluluk incelemesine katılmasının savunma hakkı açısından elzem olduğunu, müvekkili ile telefon görüşmesi yapma hakkının da kendisine verilmediğini belirtmiş; bu incelemenin yerinin ve zamanının bir hafta öncesinden kendisine tebliğ edilmesini talep etmiştir.

7. 7/7/2021 tarihinde başvurucunun tutukluluk incelemesi dosya üzerinden, 2/8/2021 tarihinde duruşmalı, 1/9/2021 tarihinde ise yine dosya üzerinden gerçekleştirilmiştir.

8. Başvurucu 24/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. İstanbul Anadolu 16. Ağır Ceza Mahkemesince iddianamenin kabul edildiği 15/10/2021 tarihi itibarıyla kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Başvurucu 31/12/2021 tarihinde tahliye edilmiştir. Yargılama devam etmektedir.

11. Komisyonca, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, ceza infaz kurumu idaresinden avukatıyla telefon görüşmesi yapma talebinde bulunmasına rağmen altmış gün geçtiği hâlde telefon görüşmesinin sağlanmadığını belirterek haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun infaz hâkimliğine veya ağır ceza mahkemesine herhangi bir başvurusunun bulunmadığı, ceza infaz kurumunda haberleşme yöntemlerinden bir veya birkaçını avukat ile haberleşmede kullanabildiği, başvurucunun avukatıyla yüz yüze görüşme, mektup, faks ve benzeri yöntemlerle iletişim kuramadığı yönünde bir iddiasının olmadığı, ayrıca avukatıyla telefonla görüşme talebine ilişkin öznel nedenler de ileri sürmediği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari ve yargı merciilerine başvurulmalıdır. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal merciilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir. İddia edilen hak ihlallerinin bu olağan denetim mekanizması içinde giderilememesi durumunda bireysel başvuru yoluna gidilebilir (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 17, 18, 19).

14. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun ilgili maddeleri gereğince başvurucunun şikâyetlerini infaz hâkimliğine iletebileceği açıktır. Başvuru formu ve eklerinden söz konusu temel hak ihlali iddialarına ilişkin olarak başvurucunun infaz

hâkimliğine başvuruda bulunduğu yönünde bilgi veya belge tespit edilememiştir.

15. Başvuruya konu olay ve şikâyetler dikkate alındığında anılan yolun başvurucunun şikâyetleri açısından telafi imkânına sahip ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte olmadığını söyleyebilmeyi mümkün kılan bir sebep de bulunmadığından başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durumun olmadığı değerlendirilmiştir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; tutukluluk incelemelerinde talep etmesine rağmen avukatının bulunmasının engellendiğini, avukatının bu incelemelerde yer almaması nedeniyle kendini iyi savunamadığını, bu incelemelerin bir kısmında kendisinin de dinlenmediğini, avukatının bu tutukluluk incelemelerinin ne zaman yapılacağından da haberdar edilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; resen gerçekleştirilen tutukluluk incelemeleri sonucunda verilen kararlar Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamına dâhil olmadığından, başvurucunun şikâyetlerinin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvurunun bu kısmı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Başvurucunun tutukluluk durumunun incelendiği dönemde geçerli olan 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 13. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen geçici 19. maddeye göre başvurucunun da tutuklanmasına neden olan suç bakımından tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlanabileceği, tahliye taleplerinin en geç otuzar günlük sürelerle tutukluluğun incelenmesi ile birlikte dosya üzerinden değerlendirilebileceği, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 108. maddesi uyarınca yapılan tutukluluk incelemesinin en geç otuzar günlük sürelerle dosya üzerinden, doksanar günlük sürelerle kişi veya müdafii dinlenilmek suretiyle resen yapılacağı belirtilmiştir.

20. Dolayısıyla tutukluluk incelemelerinde yargı merciine başvurma hakkı kapsamında şüpheli veya sanığın talebinin de dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması imkânı sağlandığından 3713 sayılı Kanun'un geçici 19. maddesi kapsamındaki suçlar bakımından 5271 sayılı Kanun'un 108. maddesi uyarınca resen yapılan tutukluluk incelemelerinin de Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında incelenmesi mümkün olabilir (M.S. [2. B.], B. No: 2020/15221, 5/10/2023, § 60). Ancak başvurucunun şikâyetçi olduğu tutukluluk incelemeleri tahliye talebinin birlikte incelendiği tutukluluk incelemeleri değil resen yapılan tutukluluk incelemeleridir.

21. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda, resen yapılan tutukluluk incelemelerinin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası ile hürriyeti kısıtlanan kişiye tanınan yargı merciine itiraz edebilme hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmiş; bu kapsamdaki şikâyetler bakımından konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararları vermiştir (Firas Aslan ve Hebat Aslan [1. B.], B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 32; Faik Özgür Erol ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6160, 2/12/2015, § 24; Ali Kavlak [1. B.], B. No: 2016/8018, 10/12/2019, § 120). Somut olayda başvurucunun bu kapsamda kalan iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

23. Başvurucunun tutukluluk incelemeleri sonucunda verilen kararların tebliğ edilmediğine ilişkin iddiasının Mehmet Takımsu ([2. B.], B. No: 2016/63712, 15/11/2018, §§ 67, 68), Abdurrahim Özkan ([1. B.], B. No: 2017/25586, 18/4/2018, §§ 83-85), Mustafa Cengiz ([2. B.], B. No: 2016/77983, 3/11/2020, §§ 73, 74), Özgür Arıbaş ([1. B.], B. No: 2015/2394, 31/10/2018, §§ 57-60) kararları doğrultusunda; soruşturma dosyasına erişimin kısıtlandığına ilişkin iddiasının Adnan Erol ([1. B.], B. No: 2020/27934, 15/3/2022, §§ 66-72) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RÜSTEM ŞAHİN

B. No: 2021/41512 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41512

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RÜSTEM ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41512)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Rüstem ŞAHİN

Vekilleri : Av. Oğuz AKSOY Av. Kürşat KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş kazasından kaynaklanan tazminat talebinin ıslah ile artırılan kısmının zamanaşımı gerekçesi ile reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, çalıştığı işyerinde 8/4/2003 tarihinde iş kazası geçirmiş ve kaza sonucu sağ gözünü tamamen kaybetmiş; sol gözünde de ağır hasar oluşmuştur.

3. Başvurucu 1/12/2004 tarihinde Ankara 3. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde iş kazasından kaynaklanan 2.000 TL maddi tazminat talebiyle (fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak üzere) dava açmış, 2/7/2013 tarihli ıslah dilekçesi ile de 150.000 TL maddi ve 75.000 TL manevi tazminat talebiyle davasını ıslah etmiştir. Davalı taraf, zamanaşımı defini ileri sürmüştür.

4. Diğer yandan başvurucu, iş kazası sonucu maluliyet oranının belirlenmesi istemiyle 21/11/2006 tarihinde Ankara 13. İş Mahkemesinde tespit davası açmıştır. Mahkeme 18/6/2013 tarihinde maluliyet oranının %47 olarak belirlenmesine karar vermiş; bu karar

16/2/2015 tarihinde Yargıtay onama kararı ile kesinleşmiştir.

5. Ankara 3. İş Mahkemesinde görülen tazminat davasında Mahkeme, Ankara 13. İş Mahkemesinde görülen maluliyet oranının tespitine ilişkin davayı bekletici mesele yapmıştır. Diğer yandan dosya kapsamında alınan 19/3/2014 tarihli bilirkişi raporunda başvurucunun %47 maluliyetine karşılık gelen maddi zararının 507.992,64 TL olduğu belirtilmiştir.

6. Başvurucu 18/4/2014 tarihinde Ankara 2. İş Mahkemesinde 19/3/2014 tarihli bilirkişi raporu doğrultusunda fazlaya ilişkin haklarının tazmini istemiyle 357.992,64 TL maddi tazminat talepli dava açmıştır.

7. Ankara 2. İş Mahkemesi 14/10/2014 tarihli kararıyla dosyanın Ankara 3. İş Mahkemesinde görülen tazminat davası ile birleştirilmesine karar vermiştir.

8. Mahkeme 18/12/2015 tarihinde davanın kısmen kabulüne, kısmen reddine karar vermiş; karar gerekçesinde, Ankara 13. İş Mahkemesince başvurucunun maluliyet oranının %47 olarak tespit edildiğini ve kararın kesinleştiğini belirterek başvurucuya bağlanan gelirin %47 maluliyet oranına göre ilk peşin sermaye değerini tenzil etmek suretiyle başvurucunun zararını hesaplamıştır. Mahkeme bu doğrultuda davanın kısmen kabulüne hükmetmiş, 195.377,27 TL maddi tazminat ve 50.000 TL manevi tazminatın olay tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalıdan alınarak başvurucuya verilmesine karar vermiştir.

9. Temyiz talebi üzerine Yargıtay 21. Hukuk Dairesi 14/1/2019 tarihinde bozma kararı vermiş; karar gerekçesinde, manevi tazminat talebini de içeren ıslah dilekçesinin nispi harç yatırılmak suretiyle Mahkemeye verildiğini ancak başvuru harcının yatırılmadığını, bu nedenle manevi tazminata ilişkin ıslah isteminin reddine karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Diğer yandan Mahkemece davalı tarafın hem birleşen davaya karşı hem de ıslah talebine karşı zamanaşımı defini ileri sürdüğü gözden kaçırılarak, bu hususlar hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın sonuca gidilmesinin hukuka aykırı olduğu ifade edilmiştir.

10. Mahkeme 25/6/2019 tarihinde bozma kararına uyarak başvurucunun manevi tazminat talebinin dava açma hakkı saklı kalmak üzere reddine, asıl davanın kısmen kabulü ile 2.000 TL maddi tazminat alacağının kaza tarihi olan 8/4/2003 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine, birleşen davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme kararının gerekçesi şöyledir:

"Asıl dava 1/12/2004 tarihinde açılmış ve yalnızca 2.000 TL maddi tazminat istenmiştir, davacı vekili 2/7/2013 harç tarihli ıslah dilekçesi ile 150.000 TL maddi tazminat, (dava dilekçesinin ıslahı yöntemiyle) manevi tazminat talebini 75.000 TL olarak davasını ıslah etmiştir, ancak kaza tarihi olan 8/4/2003 tarihinden itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra dava ıslah edilmiştir, ayrıca yine birleşen Ankara 2. İş Mahkemesinin 2014/447 esas sayılı davası 18/4/2014 tarihinde açılıp, asıl dosyada alınan 19/3/2014 tarihli hesap bilirkişi raporuna göre bakiye maddi tazminat alacağı olarak 357.992,64 TL'nin olay tarihinden itibaren işleyen yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsili istenmiş ise de bu talebin de kaza tarihi olan 8/4/2003 tarihinden itibaren 10 yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra istendiği anlaşılmakla, somut olayda; dosyadaki tüm bilgi, belgeler ile yukarıda izahatler ve Yargıtay bozma ilamı doğrultusunda, zamanaşımına uğramayan kısım yönünden davanın kısmen kabulüne, zamanaşımına uğrayan talepler yönünden davanın reddine dair Mahkememizce aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir. ..."

11. Temyiz talebi üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 28/4/2021 tarihinde Mahkeme kararını onamış ve karar kesinleşmiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 15/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; iş kazası sonucu oluşan zararı kesin olarak bilirkişi raporu ile öğrenebildiğini, maluliyet oranının dava devam ederken mahkemeye sunulan rapor ile ortaya çıktığını belirtmiştir. Mahkemece zamanaşımı süresinin hesabında bilirkişi raporunun tanzim tarihi ile cismani zararın niteliği ve kapsamının öğrenildiği tarihin esas alınması gerekirken kaza tarihi esas alınarak karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

18. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

19. Dava açmayı imkânsız kılacak ya da aşırı zorlaştıracak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvurma için belli sürelerin öngörülmesi hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz [2. B.], B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle usul kurallarını uygularken mahkemelerin yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten ve kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

20. Somut olayda başvurucu 8/4/2003 tarihinde gerçekleşen iş kazasından sonra 1/12/2004 tarihinde Ankara 3. İş Mahkemesinde 2.000 TL maddi tazminat talepli dava açmış ve alınan bilirkişi raporu üzerine 2/7/2013 tarihli ıslah dilekçesi ile 150.000 TL maddi ve 75.000 TL manevi tazminat talebiyle davasını ıslah etmiştir. Başvurucu 18/4/2014 tarihli dilekçe ile de Ankara 2. İş Mahkemesinde 357.992,64 TL maddi tazminat istemli ayrı bir dava açmıştır. Dosyanın Ankara 3. İş Mahkemesinde görülen dava ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

Mahkeme, iş kazasının meydana geldiği tarihten itibaren başlayan zamanaşımının her iki davanın da açıldığı tarihte dolduğu gerekçesiyle başvurucunun asıl davadaki talebine bağlı kalarak 2.000 TL maddi tazminatın ödenmesine, birleşen davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar vermiştir (bkz. § 10).

21. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya benzer nitelikte iddiaları Çetin Akboğa ([GK], B. No: 2019/430, 23/3/2023) kararında incelemiştir. Karara konu olayda 5/1/2005 tarihinde gerçekleşen iş kazasından sonra 6/8/2007 tarihinde fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmak kaydıyla 2.000 TL maddi tazminat talepli dava açılmıştır. Bilirkişi incelemesi sonucu maddi zarar 121.312,31 TL olarak belirlenmiş ve 8/11/2016 tarihli dilekçe ile maddi tazminat talebi bilirkişi raporundaki tutar kadar artırılmıştır. İlk derece mahkemesi başvurucunun davasını kabul etmiş ise de bölge adliye mahkemesi, iş kazasının meydana geldiği 5/1/2005 tarihinden itibaren başlayan zamanaşımının ıslah dilekçesinin sunulduğu 8/11/2016 tarihinde dolduğu gerekçesiyle bilirkişi raporu doğrultusunda artırılan maddi tazminat kısmı yönünden davayı reddetmiştir.

22. Anılan başvuruda davanın ıslah ile artırılan kısmının reddedilmesini mahkemeye erişim hakkı kapsamında inceleyen Anayasa Mahkemesi, davaya konu zararın tespit edilmesinin belli bir uzmanlık gerektirdiğini, bu nedenle zararın boyutunun belirlenebilmesi için yargı merciilerince bilirkişi raporu alınmasına karar verildiğine dikkat çekmiş ve zararının tamamını yargılamanın başlangıcında bilmesinin başvurucudan beklenemeyeceğini, bu sebeple başvurucunun tüm zararı için tazminat talep edemediğini belirtmiştir (Çetin Akboğa, § 68).

23. Anayasa Mahkemesi anılan kararda yaptığı değerlendirmede başvurucunun dava tarihi itibarıyla davaya konu tazminat miktarını tespit edebilmesinin mümkün olmadığını, tazminat tutarının ancak bilirkişi raporuyla belirlenebildiğini ve bu raporun ise zamanaşımı süresinin geçmesine yol açacak şekilde olay tarihinden itibaren çok uzun bir süre sonunda alındığının gözetilmesi gerektiğini ve başvurucunun bu sürenin uzamasına yönelik bir kusurunun ortaya konulamadığını vurgulamış; başvurucunun bilirkişi raporundan sonra artırdığı alacak talebinin zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin yorumun başvurucuya şahsi olarak aşırı külfet yüklediği, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (Çetin Akboğa, §§ 73, 74).

24. Somut olay yukarıda yer verilen ilkeler bakımından değerlendirildiğinde başvurucunun iş kazası nedeniyle oluşan maluliyet durumunun ve uğradığı zararın davanın açıldığı tarihte belirli olmadığı, bu hususların yargılama sırasında olaya ilişkin alınan bilirkişi raporu neticesinde öğrenildiği görülmüştür. Öte yandan Ankara 3. İş Mahkemesindeki tazminat davasının ve maluliyetin tespitine ilişkin Ankara 13. İş Mahkemesindeki davanın uzun sürdüğü, anılan davalarda maluliyetin tespiti ve bilirkişi raporunun geç alındığı da dikkatten kaçırılmamalıdır. Nitekim başvurucu da zararın öğrenilmesinden sonra ıslah talebinde bulunmuş ve birleşen davayı açmıştır.

25. Tüm bu açıklamalar ışığında başvurucunun ıslaha konu dava değerinin artırılan kısmı ve açtığı birleşen davadaki tazminat talebi yönünden davanın zamanaşımından reddedilmesine ilişkin yorumun başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmiştir.

28. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

30. Başvurucu, yukarıda belirtilen hakların yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 3. İş Mahkemesine (E.2019/19, K.2019/327) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KARAASLAN OTOMOTİV SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/48787 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48787

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KARAASLAN OTOMOTİV SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48787)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Karaaslan Otomotiv Sanayi Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Tuncay KESERCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kıymet takdirine itiraz davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Erzurum 5. İcra Müdürlüğünün E.2020/1656 sayılı dosyasıyla başvurucu Şirket aleyhine ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı icra takibi başlatılmıştır.

3. İcra takibine konu Van'ın Erciş ilçesinde bulunan taşınmaz hakkında Erciş İcra Dairesinin 2020/25 talimat sayılı dosyasında 16/3/2020 tarihinde kıymet takdir raporu düzenlenmiştir.

4. Başvurucunun taşınmazın değerini yüksek belirlediği gerekçesiyle Erciş İcra Hukuk Mahkemesinin (Mahkeme) E.2021/71 sayılı dosyasıyla kıymet takdirine itiraz davası açılmıştır.

5. Mahkeme 21/9/2021 tarihli kararla davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiş; karar gerekçesinde Erciş İcra Müdürlüğünün 2021/45 talimat sayılı takip dosyası kapsamında kıymet takdirine ilişkin bilirkişi raporunun başvurucuya 23/6/2021 tarihinde

usulüne uygun olarak tebliğ edildiğini, davanın yedi günlük dava süresi geçtikten sonra 2/7/2021 tarihinde açıldığını belirtmiştir. Mahkeme, kararı kesin olmak üzere vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 28/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; aleyhine başlatılan icra takibinde vekille temsil edildiğini, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu uyarınca vekille takip edilen davalarda tebligatların vekile yapılması gerektiği hâlde Mahkeme kararının önce kendisine daha sonra vekile tebliğ edildiğini, dava süresinin de kendisine yapılan tebliğ tarihinden başlatılarak davanın süre yönünden reddedildiğini, vekile yapılan tebliğ tarihi itibarıyla davanın süresinde açıldığını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

11. Somut olayda Mahkeme, kıymet takdir raporuna yapılan şikâyetin 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 128/a maddesinde belirtilen süre içinde yapılmadığı gerekçesiyle davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir.

12. Kıymet takdirine itiraz davasının süre aşımından reddedilmesi suretiyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesi sonucunda mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Mahkemeye erişim hakkına yapılan bu müdahalenin ise öncelikle belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanuni temelinin bulunması gerekmektedir. Diğer bir deyişle somut başvuru bakımından Anayasa Mahkemesi, öncelikle mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil eden süre aşımı kararının kanuni bir dayanağının olup olmadığını tespit etmek durumundadır.

13. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

14. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56). Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No:

2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

15. Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken yargı merciilerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı merciilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay [1. B.], B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

16. 2004 sayılı Kanun'un 128/a maddesinin (1) numaralı fıkrasında kıymet takdirinin tebliğ edildiği ilgililerin raporun tebliğinden itibaren yedi gün içinde raporu düzenleten icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra mahkemesinde şikâyette bulunabilecekleri, şikâyet tarihinden itibaren yedi gün içinde gerekli masraf ve ücretin mahkeme veznesine yatırılması hâlinde yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılabileceği, aksi hâlde başka bir işleme gerek olmaksızın şikâyetin kesin olarak reddedileceği kurala bağlanmıştır.

17. 7201 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasında vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağı belirtilmiştir. Buna göre vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlar (Yasin Yaman [1. B.], B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 24).

18. Somut olayda Erzurum 5. İcra Müdürlüğünün E.2020/1656 sayılı dosyası ile başvurucu Şirket aleyhine ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi başlatılmış, takip dosyasına konu Van'ın Erciş ilçesinde bulunan taşınmaz hakkında Erciş İcra Müdürlüğünün 2021/45 talimat sayılı takip dosyasında 16/3/2020 tarihli kıymet takdir raporu düzenlenmiştir. Rapor 23/6/2021 tarihinde başvurucu Şirketin adresine, 28/6/2021 tarihinde de vekil sıfatıyla Av. T.K.ya elektronik tebligat yoluyla tebliğ edilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararında asile yapılan tebligat tarihi esas alınarak davanın süresinde açılmadığı belirtilmiştir (bkz. § 5). 7201 sayılı Kanun'un vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağına ilişkin hükmünün belirsiz ve öngörülemez nitelikte olmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda dava konusu raporun başvurucu Şirket vekiline tebliğ tarihi yönünden herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın başvurucu asile yapılan tebliğ tarihi esas alınmak suretiyle dava süresinin başlatılarak verilen süre aşımı kararında kanun hükmünün hatalı yorumlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; yeniden yargılama yapılması ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının

gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne ya da reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erciş İcra Hukuk Mahkemesine (E.2021/71, K.2021/108) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLER VEZİROĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/63017 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/63017

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLER VEZİROĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/63017)

Karar Tarihi: 29/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/2/2026 - 33170

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucular : 1. Güler VEZİROĞLU 2. Mehmet Akif VEZİROĞLU 3. Sinan VEZİROĞLU 4. Vildan ÖZBAY

Vekili : Av. Arif TUNAHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terekenin borca batık olduğu iddiasıyla açılan mirasın hükmen reddi davasının emsal kararlara aykırı şekilde reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/12/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvuruculaların murisi M.V. 31/3/2008 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucular; murisin terekesinin borca batık olduğunu, murisin borçları nedeniyle icra tehdidi altında olduklarını belirterek Antalya 7. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) mirasın hükmen reddi davası açmıştır.

6. Yargılama sürecinde alınan 1/12/2017 tarihli bilirkişi raporu neticesinde murisin terekesinin aktifinin 566,95 TL konut edinme yardımı ödemesinden oluştuğu, başvurucular vekilinin beyanlarından bu ödemeyi başvuruculaların aldığının anlaşıldığı belirtilmiştir. Raporda ayrıca tereke borcunun ise 269.908,64 TL olduğu tespit edilmiştir.

7. Mahkeme davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"...terekenin borca batık olduğu sabit ise de, Z. Bankası Şarampol şubesinden alınan 25/12/2008 tarihli belgede muris Mehmet Veziroğlunun hesabındaki 566,95 TL KEY ödemesinin mirasçılarına ödendiği, bu durumda davacıların murise ait 566,95 TL'lik KEY ödemesini almakla terekesinden yararlandıkları anlaşılmıştır.

TMK nın 610. maddesindeki düzenlemeye göre ret süresi sona ermeden mirasçı olarak tereke işlemlerine karışan, terekenin olağan niteliğinde olmayan veya miras bırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapan ya da tereke mallarını gizleyen veya kendisine mal eden mirasçı mirası reddedemez hükmüne göre davacıların işbu davayı açmakta haklı olmadıkları sonucuna varılmış, bu nedenle davanın reddine karar verilmiştir."

8. Başvurucular, karara karşı istinaf kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...davacıların murisin KEY ödemesini 25/12/2008 tarihinde çekmiş oldukları dosya kapsamından anlaşılmakla birlikte, 566,95 TL'yi çektikleri tarih veraset ve intikal vergisi verdikleri tarih ile murisin borçlarına ilişkin mahkeme kararının kesinleşme tarihi ve bu davanın açılış tarihi de değerlendirildiğinde davacıların bu işleminin alelade idari muamele işlemleri olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Davacıların amacının TMK'nın 610. maddesinde belirtilen, tereke işlemlerine karışma, tereke mallarını kendilerine mal edinme, terekeye sahiplenme olduğu kabul edilmiştir."

9. Mirasın hükmen reddi uyuşmazlıklarına bakmakla görevli olan Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 22/6/2021 tarihli ve 196 sayılı kararıyla numarasının 7. Hukuk Dairesi olarak değiştirilmesine karar verilmiştir.

10. Başvurucular, bu karara karşı temyiz kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. Yargıtay 7. Hukuk Dairesi (Daire) Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiştir.

11. Başvurucular, nihai kararı 26/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

12. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Ret hakkı" başlıklı 605. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Ölümü tarihinde mirasbırakanın ödemeden aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır."

13. 4721 sayılı Kanun'un "Ret hakkının düşmesi " başlıklı 610. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Ret süresi sona ermeden mirasçı olarak tereke işlemlerine karışan, terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya mirasbırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapan ya da tereke mallarını gizleyen veya kendisine maleden mirasçı, mirası reddedemez. "

B. Yargıtay İçtihatları

14. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 20/12/2013 tarihli ve E.2013/2-1607, K.2013/1675 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Dava; terekenin borca batık olduğunun tespiti isteğine ilişkindir.

Davacılar, miras bırakan babalarından intikal eden mal varlığı bulunmadığını, terekeden tasarrufta bulunmadıklarını, mirasın açıldığı tarih itibarıyla terekenin, borca batıklığı sabit ise karine olarak mirasçıların mirası reddetmiş sayılacağını ileri sürerek miras bırakanın öldüğü tarihte terekesinin borca batık olduğuna karar verilmesini talep ve dava etmişlerdir.

Davalı Hazine vekili; davanın süresinde açılmadığını, esastan da davanın yerinde olmadığını bildirip davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

Mahkemece; miras bırakanın taşınır, taşınmaz hiçbir malı olmadığı gibi, herhangi bir işte de çalışmadığı, maaşının da bulunmadığı, ödemeden aczinin açıkça belli olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir.

Davalı Hazine vekilinin temyizi üzerine, Özel Daire'ce yukarıda açıklanan nedenlerle karar bozulmuş, Yerel Mahkeme'ce; önceki karardaki gerekçeler genişletilmek suretiyle direnme kararı verilmiş, direnme kararı davalı tarafından temyiz edilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; tereke borcunun bir kısmının mirasçıların kendi mal varlığından ödenmesinin, terekeyi sahiplenme anlamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

...

Bilindiği üzere; TMK'nın 610/2. maddesinde '...Ret süresi sona ermeden mirasçı olarak tereke işlemlerine karışan, terekenin olağan yönetimi niteliğinde olmayan veya miras bırakanın işlerinin yürütülmesi için gerekli olanın dışında işler yapan, ya da tereke mallarını gizleyen veya kendisine mal eden mirasçı, mirası reddedemez...' hükmü yer almaktadır. Madde metninden de anlaşıldığı üzere; yasa koyucu mirasçılardan birinin tereke işlerine gereğinden fazla karışmasının mirası örtülü kabul anlamına geleceğini ve tıpkı açık kabulde olduğu gibi, ret hakkının bu mirasçı bakımından sona ereceğini düzenlemiştir.

Diğer taraftan, Hukuk Genel Kurulunun 8/2/1950 T. ve 140/20 sayılı kararında; 'Bir muamelenin alelade idari muamelattan olup olmadığını tayin için bilhassa muameleyi yapan varisin maksadını nazara almak lâzımdır... Eğer bunun maksadı mirasçı sıfatıyla terekeden tasarruf olmayıp mücerret bilahare mirası kabul ettiği zaman ihmal yüzünden gelebilecek zararın önüne geçmek ise, yaptığı muamelenin alelade idari muamele olarak kabulü zaruridir. Ezcümle malların çalınmaması için tedbir ittihazı, malları deftere geçirmek, zamanaşımını kesmek için derhal dava açmak, bir otelin, gazinonun müşterilerinin dağılmaması için vergi vermek, davaya mani olmak için müstacel borçları ödemek alelade idarenin istilzam ettiği muamelattandır...' denilmek suretiyle mirasçının eyleminin tereke

işlerine karışma olarak değerlendirilebilmesi için onun bu eylemde bulunurken hangi maksatla hareket ettiğinin belirlenmesi gerektiğini, mirasçının amacının mirasçı sıfatı ile terekede tasarruf değilse, eylemlerinin tereke işlerine karışma olarak nitelendirilmeyeceği ve ret hakkının düşmesine sebebiyet verilmeyeceği benimsenmiştir.

Bunun yanında, doktrinde ileri sürülen güven nazariyesine göre; bir irade beyanının ya da iradi bir davranışın ne anlama geldiğini tespit etmek için, beyanda bulunan veya sözü edilen davranışta bulunanın iç iradesine değil, beyana yahut anılan davranışa muhatap olan karşı tarafın, dürüstlük kuralına göre, kendisince bilinebilen bütün hal ve şartlar gereği gibi değerlendirerek buna ne anlam vermesi gerektiğine bakılmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamaların ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davacı mirasçılar tarafından ödendiği ileri sürülen borcun cüzi bir miktar olup, mirasçıların kendi mal varlığından ödenmiş olmasının olağan işlemlerden olduğu, miras bırakanın öldüğü tarih itibarıyla borca batık olduğu anlaşılan terekenin, cüzi kısım borçlarının davacılar tarafından ödenmesinin terekeyi kabullenme olarak değerlendirilemeyeceği, davacıların beyanlarının aleyhte yorumlanmaması gerektiği ve bu konuda bir araştırma yapılmasına da gerek olmadığı sonucuna varılmış, Yerel Mahkeme'ce davanın kabulüne karar verilmesinin usul ve yasaya uygun olduğu Hukuk Genel Kurulu'nun çoğunluğunca benimsenmiştir.

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, bir kısım üyelerce; Özel Daire bozma ilamının araştırmaya yönelik olduğu, esas yönünden değerlendirmenin ilgili dosyanın tetkiki sonucu verilmesinin yerinde olduğu, yerel mahkemenin direnme kararının bu nedenle usul ve yasaya uygun olmadığı ileri sürülmüş ise de bu görüş Kurul çoğunluğunca yukarıda belirtilen nedenlerle benimsenmemiştir.

O hâlde, Hukuk Genel Kurulu'nun çoğunluğunca usul ve yasaya uygun olduğu benimsenen direnme kararının onanması gerekmiştir."

15. (Kapatılan) Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 4/11/2020 tarihli ve E.2016/16316, K.2020/6826 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...mahkemece mirasçılar tarafından Z. Bankası hesabında bulunan 936,30 TL için veraset ve intikal vergisi beyannamesi verildiği, muris adına kayıtlı bu paranın muris Ziya mirasçıları adına intikal ettirilerek birleştirilen davada davacıların kabul anlamına gelen davranışlarda bulunduğu gerekçesiyle mirasın hükmen reddi talebinin reddine karar verilmiş ise de; bahsi geçen 936,30 TL'nin terekeye ait para olup olmadığı, değilse davacılar tarafından iddia edildiği üzere hayat sigortası bedeli mi olduğu ilgili bankadan sorulmaksızın eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir.

Bunun yanında terekenin tüm mevcuduna göre 936,30 TL mühim bir meblağı içermiyorsa terekenin benimsenmesi olarak görülmeyeceğinin de gözetilmesi gerekmektedir."

16. (Kapatılan) Yargıtay 14. Hukuk Dairesinin 14/6/2021 tarihli ve E.2018/5634, K.2021/3981 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesince, murisin hesabından 1.705,05 TL'nin tahsil edilmesi ve murise ait 51 DZ 909 plakalı aracın intikal işlemi yapılmasının davacıların terekeyi sahiplendiği anlamında olduğu gerekçesiyle davacılar vekilinin istinaf talebinin esastan reddine karar verilmiştir.

Hükmü, davacılar vekili temyiz etmiştir.

Ölüm tarihinde murisin ödemeden aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras reddedilmiş sayılır (TMK m. 605/2). Bu maddeye dayanan talepler süreye tabi olmayıp, mirasçıların iyi niyetli ya da kötü niyetli olmalarının bir önemi bulunmamaktadır. Murisin ödemeden aczi ölüm tarihine göre belirlenir. Ölüm tarihi itibarıyla, murisin tüm mal varlığı terekenin aktifini, tüm borçları ise terekenin pasifini oluşturur. Terekenin pasifinin aktifinden fazla olması; terekenin ödemeden aczini ve dolayısıyla da terekenin borca batık olduğunu gösterir. Ancak, tereke borca batık olmasına rağmen Türk Medeni Kanununun 610/2 maddesinde açıklandığı şekilde tereke işlemlerine karışan, tereke mallarını gizleyen veya kendine maleden mirasçı, mirası reddedemez.

Somut olayda; ilk derece mahkemesince mirasçılar tarafından tahsil edilen para nedeniyle terekenin benimsendiği kabul edilmiş ise de; terekenin mevcudu karşısında pek mühim bir değeri ifade etmediğinden bu miktar paranın mirasçılar tarafından kulanılması terekenin benimsenmesi anlamına gelmez.

..."

17. Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 20/9/2021 tarihli ve E.2021/1133, K.2021/855 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...davacı mirasçılar tarafından murisin ölümünden sonra Yapı ve Kredi Bankasından 918,53 TL'nin çekildiği sabit ise de terekenin mevcudu dikkate alınarak çekilen meblağın mühim bir miktarı gösterip göstermediği belirlenerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş hükmün yukarıda açıklanan gerekçelerle bozulması gerekmiştir."

18. Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 27/3/2023 tarihli ve E.2022/960, K.2023/1737 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile murisin bireysel emeklilik sisteminde bulunan 1.777,85 TL'yi tahsil eden davacıların terekeyi benimsedikleri gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

...

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile terekenin mevcudu karşısında pek cüzi miktardaki paranın mirasçılar tarafından tahsilinin terekenin benimsenmesi anlamına gelmeyeceği ve terekenin borca batık olduğu gerekçeleriyle davacılar vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak davanın kabulüne karar verilmiştir.

...

1. Somut olayda, davacıların fahiş tereke borcuna karşılık terekeden çok cüzi değer elde ettikleri anlaşılmıştır. Öte yandan mahkemece yapılan araştırmalar neticesinde terekenin borca batık olduğu da sabit görülmüştür.

2. Hal böyle olunca, temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere göre usul ve kanuna uygun olup davalı vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 29/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucular; zamanaşımına uğramaması amacıyla muristen intikal eden ve cüzi miktarda olan konut edinme yardımı ödemesini aldıklarını, bu durumun mirası kabul anlamına gelemeyeceğini, davanın reddedildiğini ancak aynı konuya ilişkin benzer davalarda mirasın hükmen reddi talebinin kabul edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

21. Bakanlık görüşünde; başvurunun süresinde yapılıp yapılmadığının ve başvuruculların şikâyetinin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği, ilgili yargı mercileri tarafından verilen kararlarda başvuruculların taleplerinin incelenerek gerekçelendirildiği, başvuruya ilişkin olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin dikkate alınmak üzere sunulduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvuruculların temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ile somut olayın kendine özgü şartlarının gözönünde bulundurulması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların şikâyetinin özünün mirasın hükmen reddi talebiyle açtıkları davanın emsal kararlara aykırı şekilde reddedilmesine yönelik olması nedeniyle başvuru adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

25. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dâhil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine "herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu" ibaresinin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban

[GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54).

26. Adil yargılanma hakkı, uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini gerektirmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanmasında ve uygulanmasında gözönünde bulundurulması zorunlu bir ilkedir (Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 44).

27. Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri hukuk devletinin ön şartlarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; E.2014/183, K.2015/122, 30/12/2015). Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; E.2010/80, K.2011/178, 29/12/2011).

28. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği yargı mercilerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda yargı mercilerinin benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya yargı mercilerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci [2. B.], B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

29. İlgili mevzuatın ilk defa yorumlanmasında yetki ve görev bakımından farklı olan mahkemeler arasında farklılıkların ortaya çıkması doğaldır. Diğer bir deyişle değişik yargı kademelerinde görev alan hâkimlerin ilk defa uygulanan bir kuralı aynı şekilde yorumlaması mümkün olmayabilir. Ancak böylesi bir durumda mahkemelerin uygulamaları arasındaki uyumu ve içtihat birliğini sağlamaya yönelik mekanizmalar önem taşımaktadır. Yüksek mahkemelerin fonksiyonlarından biri de yargı kararları arasında doğabilecek içtihat farklılıklarına bir çözüm getirmektir. Bununla birlikte yeni kabul edilmiş bir kanunun yorumlanmasında olduğu gibi bazı hâllerde içtihadın müstakar hâle gelmesinin belirli bir zamanı gerektirdiği açıktır (Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 58).

30. Bir kanun hükmüne ilişkin içtihadın henüz yerleşik hâle gelmediği bir aşamada o hükmün yargı organlarınca farklı biçimlerde yorumlanabilmesi hukukun doğası gereğidir. Zira hukukta nesnelliğin sağlanabilmesi açısından hukuk kurallarının belli ölçüde soyut kavramlar içermesi kaçınılmazdır. Nesnel hukuk kurallarının maddi alemde gerçekleşen olaylarla bire bir örtüşmesi, bunlara uygulanması ise her zaman mümkün olmayabilir. Öte yandan hukuk kurallarının kapsamının tespitinde kural koyucu ne kadar titiz davranırsa davransın kuralın yürürlüğe girmesinden ve uygulanmaya başlanmasından sonra öngörülemeyen bazı yeni durumların ortaya çıkması da mümkündür. Bu gibi hâllerde kuralın yetkili otoritelerce ve özellikle yargı organlarınca yorumlanması zorunlu hâle gelmektedir. Kuralı yorumlayan otoritelerin birden fazla olması, bazı hâllerde kuralın birden fazla yorumlanmasını önlenemez kılmaktadır. Dolayısıyla hukuk kurallarının bu niteliği

dikkate alındığında bir kanun hükmünün yargı organlarınca farklı biçimlerde yorumlanabilmesi ve kurala ilişkin farklı içtihatların varlığı, tek başına kuralın belirsiz ve öngörülemez olduğu yargısına ulaşmayı haklı kılmaz. Bununla birlikte birden fazla içtihadın varlığı bireyin hukuk kurallarının temel bir özelliği olan davranışını yönlendirebilme gücünü zayıflatacak bir boyuta ulaşmışsa kamu düzeninin bozulduğundan söz edilebilir. Bu durumda bireylerin davranışlarını hangi içtihada göre yönlendirecekleri belirsizleşeceğinden öngörülebilirlik ortadan kalkar (Ford Motor Company, § 59).

31. Yargısal kararlardaki değişiklikler, hukukun dinamizmini ve mahkemelerin yaklaşımlarını yaşanan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtması yönüyle olumludur. Ancak uygulamadaki birlikteliği sağlamaları beklenen yüksek mahkemeler içinde yer alan dairelerin benzer davalarda tatmin edici bir gerekçe göstermeksizin farklı sonuçlara ulaşmaları, bir kararın belirli bir daireye düştüğü takdirde onanacağı, başka bir daire tarafından ele alındığı takdirde bozulacağı gibi ihtimale dayalı ve birbirine zıt sonuçları ortaya çıkarır. Bu ise hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecektir. Ayrıca böyle bir algının toplumda yerleşmesi hâlinde bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına duymaları beklenen güven zarar görebilir (Ford Motor Company, § 60; Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 52).

32. Özellikle aynı somut olay ve hukuksal durumdaki farklı kişilerce açılan davalarda birbiriyle çelişen sonuçlara ulaşılması hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşebilir. Yargı mercilerinin anılan ilkelerin bir sonucu olarak kamuoyu nezdinde yargıya olan güveni muhafaza etme bakımından kararlarında belli bir istikrar sağlaması beklenir. Bu itibarla içtihat değişikliği tek başına adil yargılanma hakkının ihlali sonucunu doğurmaz ise de bu değişiklik ile benimsenen yeni yaklaşımın benzer uyuşmazlıklarda tutarlı olarak uygulanması gereklidir (Hakan Altıncan, § 48).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

33. Başvurucular, mirasın hükmen reddi talebiyle açtıkları davanın reddedilmesinden yakınmıştır. Bu bağlamda terekenin pasifinin aktifinden fazla olduğunu, terekenin borca batık olduğunun tespiti ile mirasın hükmen reddi gerektiğini belirtmişlerdir.

34. Somut olayda Mahkeme, başvuruculaların murise ait 566,95 TL'lik konut edinme yardımı ödemesini almaları sonucu terekesinden yararlandıkları gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, benzer gerekçelerle istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Daire ise 4/10/2021 tarihli kararında, murisin hesabında bulunan 566,95 TL'lik konut edinme yardımı ödemesinin başvurucular tarafından çekilmesinin terekeyi sahiplenme anlamına geldiğini kabul eden Bölge Adliye Mahkemesi kararını onamıştır.

35. (Kapatılan) Yargıtay 14. Hukuk Dairesi bireysel başvuruya konu karardan önce verdiği 4/11/2020 tarihli kararda (bkz. § 15) banka hesabında bulunan ve mirasçılar tarafından veraset ve intikal beyannamesi verilen 936,30 TL'nin terekenin tüm mevcuduna göre mühim bir meblağı içermiyorsa terekenin benimsenmesi olarak görülmeyeceğinin gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.

36. (Kapatılan) Yargıtay 14. Hukuk Dairesi bireysel başvuruya konu karardan önce 14/6/2021 tarihinde verdiği kararında (bkz. § 16) terekenin mevcudu karşısında pek mühim bir değer ifade etmeyen 1.705,05 TL'nin mirasçılar tarafından kullanılmasının terekenin benimsenmesi anlamına gelmeyeceğini belirtmiştir.

37. Daire, bireysel başvuruya konu kararından iki hafta önce 20/9/2021 tarihli aynı konuya ilişkin verdiği kararda ise (bkz. § 17) davacı mirasçılar tarafından murisin ölümünden sonra bankadan çekilen 918,53 TL'nin terekenin mevcudu da dikkate alınarak mühim bir miktarı gösterip göstermediği belirlenmek suretiyle bir karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

38. Dolayısıyla Daire, mirasın hükmen reddine dair uyuşmazlıklarda mirasçılar terekenin aktifinden yararlandığında yararlanılan meblağ önemli bir değeri ifade etmiyorsa bu durumun terekeyi kabul etme anlamına gelmeyeceğini belirtmiştir. Daire; yararlanılan meblağların önemli bir değeri taşıyıp taşımadığının tespiti için, yararlanılan meblağları somut olayın özelliklerine göre tereke mevcudu, tereke borcu gibi kalemlerle karşılaştırmıştır. Başvuru konusu olayda ise Daire, bu karşılaştırmaları yapmamış ve bireysel başvuruya konu kararda farklı bir sonuca ulaşmıştır. Daire, önceki içtihatlarından farklı karar verirken neden bu içtihatlardan ayrıldığına dair herhangi bir açıklamada bulunmamış; buna dair bir gerekçe de göstermemiştir. Bu karardan sonra da mirasın hükmen reddi davasında yine önceki içtihatları doğrultusunda karar vermiştir (bkz. § 18). Bu bağlamda içtihat farklılığının Daire kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

39. Diğer taraftan Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da (bkz. § 14) mirasçıların tereke borcunu kendi mal varlığından ödediği durumda ödenen miktarın cüzi olması hâlinde bu işlemin terekeyi kabul etmek anlamına gelmeyeceğini ifade etmiştir.

40. Bu bağlamda terekenin borca batık olduğu iddiasıyla açılan mirasın hükmen reddi davalarında Daire kararlarında içtihat farklılığının bulunduğu, Dairenin bireysel başvuruya konu kararının benzer uyuşmazlık yönünden Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından da benimsenmediği anlaşılmıştır. Kararlarda tutarlı ve yeknesak bir uygulamanın sağlanamaması hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşeceği gibi bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına güvenini de zedeleyebilir. Bu itibarla başvurucular için öngörülemez nitelikte olan uygulamanın ve 566,95 TL'den yararlanılmanın 1/12/2017 tarihli bilirkişi raporuna göre 269.908,64 TL olan tereke borcunu kabul neticesini doğurması nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği sonucuna ulaşılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

42. Başvurucular; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 7. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/127, K.2018/24) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEZİR ASAROĞLU (2)

B. No: 2022/4892 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/4892

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEZİR ASAROĞLU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/4892)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Nezir ASAROĞLU

Vekili : Av. Şakir ÇALIŞKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medyada sarf edilen sözler nedeniyle hakaret suçu kapsamında cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formundaki beyanlarından anlaşıldığı üzere başvurucu, Bursa'da gazetecilik yapmaktadır. Başvurucunun kendi adına kayıtlı facebook hesabından kamunun erişimine açık olarak 30/12/2018 tarihinde C.Ç.nin fotoğrafına da yer vererek yaptığı paylaşım şu şekildedir:

"katil olay mahalline döner. Altepe ile birlikte Bursaya saplanan toki hançerinin sorumlusu ve reisi 17/25 de istifaya davet eden [E.B.], masanın diğer konukları bir banka hortumcusu ve geçtiğimiz günlerde hükümeti sokağa çıkmakla tehdit eden Türk-İş Başkanı"

3. Başvurucu 2/2/2019 tarihinde ise "bir insan yedisinde ne ise yetmişinde odur sözü [C.Ç.] için söylenmiş sanki yirmi sene önce alavare dalavere ile devleti dolandırdı. Şimdi medya şirketini muhasebecisinin üzerine naylon şirket kurarak boşaltma peşinde... Bakalım Bursa Vergi Dairesi Başkanlığı bu devir işlemini faturalandırılmasını takip edecek mi?" şeklinde bir paylaşım yapmıştır.

4. Paylaşımda adı geçen C.Ç. (müşteki), başvurucunun kendisine hakaret ettiği iddiasıyla şikâyet dilekçesi sunmuştur. Bursa 16. Asliye Ceza Mahkemesi, başvurucunun 1.620 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir. İlk derece mahkemesi gerekçeli kararında, başvurucunun sosyal medya paylaşımlarını aynen kopyalamış ve hakaret suçunun sübuta erdiğini değerlendirmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 3/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 11/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; on yıla yakın zamandır gazete çıkardığını, Bursa'da tanınan saygı duyulan bir gazeteci olduğunu, müştekinin ise üç dönem bakanlık yapmış, 1999 yılında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından el konulan İnterbank isimli bankanın sahibi ve aynı zamanda Bursa'da faaliyet gösteren Bursa Olay Gazetecilik Radyo Televizyon İnternet Yayıncılığı A.Ş.nin kurucusu olduğunu, tanınırlığı bulunan müştekiye hakaret etme kastının olmadığını vurgulamıştır. Başvurucu, nitekim müştekinin mezkûr paylaşımlarını gerekçe göstererek açtığı manevi tazminat davası neticesinde davanın reddine karar verildiğini ve kararın kesinleştiğini belirtmiştir. Hortumcu ifadesinin ekonomik bağlamda kullanılan teknik bir tabir olduğunun altını çizen başvurucu, müştekinin sahibi olduğu bankaya ve mal varlığına usulsüz işlemler yaptığı gerekçesiyle TMSF tarafından el konulduğunu, bu suretle ifadelerinin dayanağı olduğunu dile getirmiştir. Sonuç itibarıyla başvurucu, bir gazeteci olarak aleyhine adli para cezası verilmesinin adil yargılanma hakkı ile ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Başvuru, Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ışığında Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Sosyal medyada kullandığı ifadeler nedeniyle başvurucuya ceza verilmesinin ifade özgürlüğüne müdahale teşkil ettiği açıktır. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

11. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2018/69, K.2018/47, 31/5/2018, § 15; E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18). Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu

değerlendirilemez.

12. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60). Bunun için başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Şu hâlde, çözümlenmesi gereken esas mesele; somut olayda ilk derece mahkemesinin gazeteci başvurucunun ifade özgürlüğü ile müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurup kurmadığı, başvurucunun düşünce açıklamalarının bu sözlerin muhatabı olan kişinin şeref ve itibarını zedelediğini ikna edici bir biçimde ortaya koyup koyamadığı olacaktır.

13. İhtilafın odağındaki paylaşımlarda adı geçen müşteki, Bursa'da tanınan bir iş insanı olmakla kalmayıp 18., 19. ve 20. dönem Bursa Milletvekilliği yapmış, 1991-1993 ile 1995-1996 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Devlet Bakanı olarak görev almıştır. Somut olayda başvurucu, sosyal medyada iki farklı paylaşım yapmıştır. İhtilafın odağında, ilk paylaşımda geçen hortumcu ibaresinin olduğu görülmektedir.

14. Lafzi anlamıyla hortumlayan kimse anlamına gelen hortumcu ifadesi, kanuna aykırı olarak yüklü miktarda para ve mal elde eden, zimmetine yüksek miktarda para geçiren kimseler için kullanılmaktadır. Bu noktada başvurucu, müştekinin sahibi olduğu bankaya TMSF'nin 1999 yılında el koyduğunu, müştekinin yakınları ve tanıdıkları adına kurulan paravan şirketlere 250.000.000 Amerikan Doları meblağında kredi açtığını ve çeşitli hukuka aykırı yöntemlerle ülke tarihinin en büyük banka soygunlarından birini gerçekleştirdiğini vurgulamaktadır. Gerçekten de müştekinin, bankanın araç olarak kullanılması suretiyle nitelikli dolandırıcılık suçundan yargılandığı ve yargılama neticesinde mahkûm olduğu, söz konusu hadisenin kamunun ilgisini haiz gündemi meşgul eden bir dava olduğu hatırlanmalıdır.

15. Buna karşın Anayasa Mahkemesi somut olayda, başvurucunun geçmiş yıllarda müşteki aleyhine verilen mahkûmiyet kararından yola çıkarak müştekiye hortumcu denilmesinin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği, söz konusu olayın üzerinden oldukça uzun bir zaman geçtiği, ilk derece mahkemesinin gazeteci başvurucunun ifade özgürlüğü ile müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduğu sonucuna ulaşmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL

EDİLMEDİĞİNE Basri BAĞCI ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, sosyal medyada sarf edilen sözler nedeniyle hakaret suçu kapsamında cezalandırılmanın ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Aşağıda açıklanan gerekçeler uyarınca çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

3. Başvurucu, gazeteci olup sosyal medya hesabı üzerinden kamuya açık şekilde çeşitli paylaşımlar yapmıştır. 30/12/2018 tarihli paylaşımında bir fotoğrafla birlikte bazı kamu kişilikleri hakkında eleştirel ifadeler kullanmış, bu kişiler arasında müşteki C.Ç. için "banka hortumcusu" ifadesine yer vermiştir. 2/2/2019 tarihli ikinci paylaşımında da C.Ç. hakkında geçmişte "devleti dolandırdığı" ve "naylon şirket" kurduğu yönünde suçlayıcı değerlendirmelerde bulunmuştur.

4. C.Ç., bu paylaşımların onur, şeref ve saygınlığını zedelediğini ileri sürerek şikâyetçi olmuş; Asliye Ceza Mahkemesi başvurucunun hakaret suçunu işlediği kanaatine vararak 1.620 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde özellikle "banka hortumcusu" ifadesini vurgulayarak bu sözün hakaret içerdiğini belirtmiştir.

5. Başvurucu, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürerek süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurucu, uzun süredir gazetecilik yaptığını, kamuoyunca tanınan bir basın mensubu olduğunu, müştekinin ise geçmişte bakanlık yapmış ve TMSF tarafından el konulan bir bankanın sahibi olduğunu belirtmiş; "hortumcu" ifadesinin teknik ve eleştirel bir nitelik taşıdığını, hakaret kastı bulunmadığını ifade etmiştir. Ayrıca aynı içerikli paylaşımlar nedeniyle açılan manevi tazminat davasının reddedildiğini de vurgulamıştır. Başvurucu, hakkında verilen adli para cezasının ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

7. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E. 2018/69, K. 2018/47, 31/5/2018, § 15; AYM, E. 2017/130, K. 2017/165, 29/11/2017, § 18). Buna göre Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu

değerlendirilemez.

8. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir. Bunun için başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır.

9. Çatışan ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında denge kurulurken dikkate alınması gereken ölçütler şunlardır: İfadelerin kim tarafından dile getirildiği, hedef alınan kişinin kim olduğu, tanınırlık düzeyi ve önceki davranışları ile bu kişinin sade bir vatandaşa kıyasla daha geniş eleştiri sınırlarına katlanmasının gerekip gerekmediği önem taşır. Aynı zamanda kullanılan ifadelerin kamu yararına bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, toplumsal ilgi taşıyıp taşımadığı ve güncel olup olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme imkânının bulunup bulunmadığı, ifadelerin hedef kişinin hayatı üzerindeki etkisi, sözlerin bağlamından koparılıp koparılmadığı ve başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin üzerinde caydırıcı bir etki yaratıp yaratmadığı da değerlendirme kriterleri arasındadır. Son olarak, dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması mı yoksa kişisel değer yargısı mı olduğu da belirleyici bir ölçüttür. Bu çerçevede yapılacak değerlendirme, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesinde temel alınmalıdır.

10. Somut olayda ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin meşru bir amacı gerçekleştirmeye yönelik olup olmadığı, demokratik toplumda zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık gelip gelmediği ve orantılılık ilkesine uyulup uyulmadığı önem arz etmektedir. Bu kapsamda ilk derece ve istinaf mahkemesi kararlarının yukarıda açıklanan dengeleme ölçütlerine uygun, ilgili ve yeterli gerekçelere dayanması gerekir.

11. Başvurucunun ifadeleri, kamuya mal olmuş bir kişi olan müşteki hakkında sosyal medya üzerinden yapılan eleştirilerden ibarettir. “Hortumcu” ifadesi, hukuken temellendirilmiş ciddi iddialara dayanmaktadır; müştekinin sahibi olduğu bankaya TMSF tarafından el konulduğu ve yargılandığı kamuoyunca bilinen olaylarla ilişkilidir. Bu yönüyle başvurucunun açıklamaları kişisel hakaretten çok, kamu yararına yönelik eleştiriler niteliği taşımaktadır.

12. Ayrıca başvurucunun ifadeleri, TOKİ projeleri ve sahte fatura iddiaları gibi toplumsal ilgi taşıyan konulara ilişkindir. Bu nedenle ifadelerin bireysel saldırıdan ziyade kamusal tartışmaya katkı sağladığı kanaatindeyim.

13. Başvurucu yerel bir gazeteci, müşteki ise siyaset geçmişi olan ve nitelikli dolandırıcılıktan mahkûmiyet almış tanınmış bir kişidir. Gazetecinin sosyal medya paylaşımı nedeniyle adli para cezası ile cezalandırılması, Anayasa Mahkemesi kararlarında vurgulandığı üzere basın üzerinde caydırıcı bir etki yaratır. Bu tür yaptırımlar, gazetecilerde otosansüre yol açarak kamu yararına tartışmaların bastırılmasına neden olabilir. Bu nedenle, özellikle nefret söylemi veya şiddet çağrısı içermeyen ifadeler nedeniyle gazetecilere yaptırım uygulanmasından kaçınılmalıdır.

14. Gazetecinin kullandığı üslup rahatsız edici olsa da ifade özgürlüğü yalnızca hoş görülen değil; şok edici, kırıcı veya rahatsız edici fikirleri de korur. Basın özgürlüğü, demokrasinin temel unsurlarındandır ve bu nedenle abartıya ve provokatif dile belli ölçüde izin verecek şekilde geniş yorumlanmalıdır.

15. Bunlara ilaveten müşteki, ülke çapında tanınırlığı bulunan hatta bir dönem aktif olarak siyaset hayatında yer almış bir kimse olduğundan müştekinin kendisini hedef aldığını iddia ettiği yazıya cevap verme ve cevabını kamuoyunda geniş kitlelere ulaştırma imkânına sahip olduğu da gözardı edilmiştir. Yine kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği öne sürülen ifadelerin müştekinin hayatı üzerinde kayda değer somut bir etki yarattığına dair herhangi bir iddia da bulunmamaktadır (Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24).

16. Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında vurgulandığı üzere derece mahkemelerinin bir kısıtlamanın ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığı hususunda karar verirken kullanılan ifadeleri bağlamından kopartmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirmeleri gerekmektedir (Cem Atmaca [2. B.], B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 37).

17. Buna karşın ilk derece mahkemesi, somut olayda kullanılan ifadenin bağlamını, dile getirilme şekli ve nedenini, söylenen sözlerin arka planı olup olmadığını, müştekinin önceki davranışlarını, açıklamaların kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmeksizin ifadenin içerisinde geçtiği bağlamdaki anlamı gözetmeksizin karar vermiştir. Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ölçütleri gözetmeksizin ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurmaya çalışmayan ilk derece mahkemesinin, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli bir gerekçe de ortaya koyduğunu söylemek mümkün değildir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği kanaatiyle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI Üye Kenan YAŞAR

FERHAT DENİZ

B. No: 2022/6548 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/6548

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERHAT DENİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/6548)

Karar Tarihi: 29/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/1/2026 - 33151

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Ferhat DENİZ

Vekili : Av. Selahattin ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, dosyaya ibraz edilen vekâletnameye rağmen gerekçeli kararın seçilmiş müdafi yerine atanmış müdafiye tebliğ edilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kolluk görevlileri tarafından başvurucunun üzerinde uyuşturucu madde ele geçirilmesi sebebiyle Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucu hakkında uyuşturucu madde ticareti yapma suçu kapsamında soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma işlemleri doğrultusunda düzenlenen 19/7/2018 tarihli Olay Tespit Tutanağı'na göre caddeden geçen kolluk görevlileri, apartman girişinde oturmakta olan başvurucu ve İ.T.den şüphelenmiş ve bir süre fiziki takipte bulunmuştur. Başvurucu ile İ.T.nin birbirlerine beyaz ve yeşil renkte kâğıt alıp verdikleri, yanlarına gidildiğinde başvurucunun iç çamaşırından çıkardığı yeşil kâğıdın 20 TL olduğunun, beyaz kâğıdın içinde ise bonzai maddesi bulunduğunun tespit edildiği tutanağa aktarılmıştır. Tutanak kolluk görevlileri ve İ.T. tarafından imzalanmış, başvurucunun ise imzadan imtina ettiği belirtilmiştir.

4. Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine başvurucudan ele geçirilen beyaz kâğıt içindeki madde ile 20 TL hakkında 20/7/2018 tarihinde Küçükçekmece 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) tarafından elkoyma kararı verilmiştir.

5. Başvurucu; kolluk tarafından müdafi huzurunda alınan ifadesinde uyuşturucu madde bağımlısı olduğunu, daha önceden aldığı uyuşturucu maddeyi apartmanın önünde içtiği sırada tanımadığı birinin yanına geldiğini ve kendisinden uyuşturucu istediğini, ısrar edince de para almaksızın az bir miktar uyuşturucu maddeyi bu kişiye verdiğini, kimseye uyuşturucu satmadığını beyan etmiştir. Başvurucunun yanında bulunan İ.T.nin müdafii bulunmaksızın kolluk aşamasında alınan beyanları ise uyuşturucu madde kullanıcısı olduğu, başvurucuyu madde içerken görmesi üzerine satıcı olduğunu anladığı, yanına giderek 20 TL'yi çıkarıp başvurucuya verdiği, başvurucunun da iç çamaşırından çıkardığı uyuşturucuyu kendisine verdiği, bu esnada gelen polislere uyuşturucuyu rızaen teslim ettiği şeklindedir.

6. Başvurucu, uyuşturucu madde ticareti yapma şüphesiyle 19/7/2018 tarihinde gözaltına alınmış; 20/7/2018 tarihinde ise tutuklanmıştır. Başvurucunun Sulh Ceza Hâkimliğindeki savunması da önceki ifadesi ile aynı doğrultudadır.

7. İstanbul Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğü tarafından düzenlenen 30/7/2018 tarihli uzmanlık raporunda, ele geçirilen 0,6 gram ağırlığındaki maddenin sentetik kannabionoid sınıfından MDMB etken maddesi içerdiği bildirilmiştir.

8. Soruşturma neticesinde Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan fezleke, Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir. Başsavcılık, başvurucunun uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan cezalandırılması talebiyle 27/9/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede şüpheli davranışlar sergileyen başvurucu ve İ.T.nin kolluk görevlileri tarafından takibe alındığı, başvurucunun beyaz kâğıt içindeki uyuşturucu maddeyi İ.T.ye verdiği, İ.T.nin de 20 TL'yi başvurucuya teslim ettiği, İ.T.nin uyuşturucu maddeyi başvurucudan aldığını beyan ettiği, bu durumun kolluk tutanağı ile de sabit olduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

9. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 9/10/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucuya müdafi atanmasına ve tanık İ.T.nin beyanlarının alınmak üzere zorla getirilmesine karar verilmiştir.

10. Yargılama, iki celsede tamamlanmıştır. Birinci celseye tanık İ.T. ve ceza infaz kurumu tarafından hazır edilemeyen başvurucu katılmamıştır. Mahkeme, başvurucunun hazır edilmesi amacıyla ilgili ceza infaz kurumuna müzekkere yazılmasına ve tanık İ.T.nin dinlenmesi amacıyla yeniden zorla getirme müzekkeresi düzenlenmesine karar vermiştir.

11. İkinci celsede tanık İ.T. hakkındaki zorla getirme kararının tanığın bulunamaması nedeniyle yerine getirilemediği bildirilmiştir. Başvurucu; zorunlu müdafi huzurundaki savunmasında kendisini yeterince ifade edememesi nedeniyle savunmasını yazılı olarak sunmak istediğini beyan etmiştir. Mahkeme, başvurucunun yazılı savunma dilekçesini okuduktan sonra "... Şahsın [tanık İ.T.nin] krizde olması nedeniyle ve 10 dk boyunca benden madde istemesi, benim de madde kullanmam ve uyuşturucunun etkisinde olmam sebebiyle kendi kullandığım maddeden bu şahsa [tanık İ.T.ye] verdim." şeklindeki başvurucu savunmalarını Duruşma Tutanağı'na aktarmıştır.

12. Cumhuriyet savcısı ikinci celsede sunduğu esas hakkındaki mütalaasında sanığın uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Mütalaadan

sonra Mahkeme, tüm aramalara rağmen bulunamadığı gerekçesiyle tanık İ.T.nin dinlenmesinden vazgeçmiştir. Başvurucu, uyuşturucu madde kullandığını ancak satmadığını beyan ederek beraatine karar verilmesini istemiştir. Mahkeme, başvurucunun uyuşturucu madde ticareti yapma suçundan 12 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun savunmalarına itibar edilmeme gerekçesini tanık İ.T.nin kolluk aşamasındaki 20 TL para karşılığında başvurucudan uyuşturucu maddeyi satın aldığına ilişkin beyanları ile 19/7/2018 tarihli Kolluk Tutanağı'ndaki tespitler olarak açıklamıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Sanığın [başvurucu] üzerinde bulunan uyuşturucu maddenin tanık [İ.T.nin] üzerinde bulunan uyuşturucu maddelerle aynı tür oluşu, [İ.T.nin] olayın akabinde verdiği samimi beyanları, sanığın uyuşturucu maddeyi para karşılığı verdiğinin polis memurlarınca görülmesi, ele geçen uyuşturucunun türü, iddia, sanığın tevilli ikrarı, mesafe ölçüm tutanağı, olaya ilişkin kolluk tarafından tutulan tutanaklar, Uyuşturucu Uzmanlık Raporu, tartım tutanağı, nüfus ve adli sicil kayıtları ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde..."

13. Başvurucu ve zorunlu müdafiine tefhim edilen 10/5/2019 tarihli mahkûmiyet kararından sonra zorunlu müdafi 13/5/2019, başvurucu ise 16/5/2019 tarihinde istinaf dilekçesi sunmuştur. Diğer taraftan başvurucunun seçilmiş müdafii tarafından 17/5/2019 tarihli havale içeren vekâletname -gerekçeli kararın henüz yazılmadığı aşamada- dosyaya ibraz edilmiştir. Mahkeme, gerekçeli kararını 13/7/2019 tarihinde sadece zorunlu müdafiiye tebliğ etmiş ve dosya ilgili bölge adliye mahkemesine gönderilmiştir.

14. Başvurucu ve zorunlu müdafi istinaf dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tutanak tanıkları ile İ.T.nin tanık olarak dinlenmeleri gerektiğini ileri sürmüştür. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) 14/11/2019 tarihinde başvurucunun istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

15. Ceza Dairesi, istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararını başvurucunun seçilmiş müdafiine tebliğ etmiştir. Tebliğ sonrasında başvurucunun seçilmiş müdafii Ceza Dairesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

16. Başvurucu müdafii, temyiz dilekçesinde diğerlerinin yanı sıra hükme esas alınan tanık İ.T.yi Mahkeme huzurunda sorgulayamadıklarını ve gerekçeli kararın kendisine tebliğ edilmemesi nedeniyle de savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

17. Karar temyiz kanun yolu denetiminden geçmek suretiyle 14/12/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

18. Başvurucu, nihai kararı 27/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 19/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon tarafından başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı, tanık sorgulama ve dinletme hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile masumiyet karinesine dair şikâyetlerinin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

20. Başvurucu, mahkûmiyet kararı verildikten sonra istinaf başvuru süresinin geçmediği aşamada dosyaya ibraz edilen vekâletnameye rağmen gerekçeli kararın görevi sona eren atanmış müdafiye tebliğ edilmesine bağlı olarak seçilmiş müdafi tarafından ayrıntılı istinaf

dilekçesi sunulmaması nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme yetkisi verdiği, mevcut bir yargılamada sunulan delilin geçerli olup olmadığını, delil sunma ve inceleme yöntemlerinin yasaya uygun olup olmadığını denetlemenin Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamında olmadığı bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı sunduğu beyanında önceki iddia ve şikâyetlerini benzer şekilde tekrar etmiştir.

22. Başvuru, müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı kapsamında incelenmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Ceza yargılamasında savunma haklarının güvence altına alınması demokratik toplumun temel ilkelerindendir (Erol Aydeğer [1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32). Savunma, ceza adaletinin hakkaniyete uygun gerçekleşmesini sağlamaktadır. İddiaya karşı savunma hakkı tanınmadığı sürece silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine uygun muhakeme yapılması ve maddi gerçeğe ulaşılması mümkün değildir (Yusuf Karakuş ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/12002, 8/12/2016, § 69).

25. Şüpheli ve sanığa salt savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Şüpheli ve sanığın savunma için Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen meşru vasıta ve yollardan yararlandırılması da gerekir. Savunmada başvurulacak meşru vasıta ve yollar arasında avukatların teknik bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlanma olanağı da bulunmaktadır. Şüpheli ve sanık için Anayasa'nın 36. maddesinde sözü edilen meşru vasıta ve yollardan en önemlisi müdafi yardımından yararlanmaktır. Diğer bir ifadeyle müdafi yardımından yararlanma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen meşru vasıta ve yollar kavramının kapsamındadır. Bu itibarla müdafi yardımından yararlanmanın adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucu olduğu açıktır (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 72).

26. Savunmanın iddia makamı karşısında dezavantajlı konuma düşmemesi için şüpheli ve sanığın kendisini bizzat savunabilmesinin yanı sıra müdafi yardımından yararlandırılması da gerekebilir. Suç isnadı altındaki kişinin müdafi yardımına olan ihtiyacı delillere ulaşma bakımından yaşanan güçlüklerin aşılması, hukuki bilgi eksikliği veya içinde bulunulan psikolojik durumdan kaynaklanabilir. Bu kapsamda savunma hakkını etkin şekilde kullanma imkânı sağlayan müdafi yardımından yararlanma hakkı aynı zamanda adil yargılanma hakkının diğer bir unsuru olan silahların eşitliği ilkesinin de gereğidir. Diğer bir ifadeyle müdafi yardımından yararlanma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ilkesine işlerlik kazandırmaktadır (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 74).

27. Savunma hakkı ile müdafi yardımından yararlanma hakkına ilişkin ilkelerin tespitinden sonra istinaf ve temyiz kanun yollarının inceleme usullerinin -somut olay özelinde- ortaya konulmasında fayda vardır. İstinaf, ilk derece mahkemelerinin verdikleri hükümlerin Bölge

Adliye Mahkemesi tarafından maddi ve hukuki yönden incelenmesini sağlayan olağan bir kanun yoludur. İstinaf incelemesinde ispata dair maddi sorunların incelenmesi mümkündür. İstinaf incelemesinin aksine temyiz incelemesi ise sadece hukuki yönden yapılabilmektedir. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 280. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca istinaf incelemesinde davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına karar verilebilecektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkından feragate ilişkin yapmış olduğu bir değerlendirmede istinaf mahkemelerinin tanık dinleme yetkisinin bulunması nedeniyle tanık sorgulama ve dinletme hakkına yönelik şikâyetin istinaf kanun yolunda ileri sürülmüş olmasına önem atfetmiştir (Selçuk Arslan [GK], B. No: 2020/19752, 6/2/2025, § 66).

28. 5271 sayılı Kanun'un 156. maddesinin (3) numaralı fıkrasında şüpheli veya sanığın kendisinin sonradan müdafi seçmesi hâlinde baro tarafından görevlendirilen avukatın görevinin sona ereceği hükme bağlanmıştır. Diğer taraftan 5271 sayılı Kanun'un 273. maddesinde istinaf süresinin hükmün gerekçesiyle birlikte tebliğ edildiği tarihten başlayacağı açıklanmıştır.

29. Somut olayda başvurucu, dosyaya ibraz edilen vekâletnameye rağmen gerekçeli kararın seçilmiş müdafi yerine atanmış müdafiye tebliğ edilmesi nedeniyle savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Mahkemenin başvurucu hakkında verdiği 10/5/2019 tarihli mahkûmiyet kararına karşı zorunlu müdafinin 13/5/2019, başvurucunun ise bulunduğu ceza infaz kurumundan gönderdiği 16/5/2019 tarihli dilekçeyle istinaf başvurusunda bulunduğu görülmüştür. Öte yandan başvurucu ve zorunlu müdafi tarafından yapılan istinaf başvurularından sonra 17/5/2019 tarihinde başvurucunun seçilmiş müdafi tarafından dosyaya vekâletname ibraz edilmiştir. Mahkeme tarafından vekâletname ibrazından sonra yazılan gerekçeli karar zorunlu müdafiye 13/7/2019 tarihinde tebliğ edilmiş ve dosya hakkında 17/7/2019 tarihinde istinafa gönderme formu düzenlenmiştir.

31. İstinaf aşamasında davanın yeniden görülmesine karar verildikten sonra tanık dinleme gibi işlemlerle ispata ilişkin maddi sorunların değerlendirilebileceği ve çözümlenebileceği dikkate alındığında gerekçeli kararın seçilmiş müdafi yerine görevi vekâletname ibrazıyla sona eren zorunlu müdafiye tebliğ edilmesi nedeniyle başvurucunun müdafi yardımından faydalanma hakkı çerçevesinde savunma hakkı bakımından zayıf duruma düşürüldüğü açıktır. Diğer taraftan somut olayda tanık sorgulama hakkına dair şikâyetin ilk kez seçilmiş müdafi tarafından temyiz kanun yolunda ileri sürülebildiği gözetildiğinde savunma hakkı bağlamında gerekçeli karar tebliğinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. İstinaf incelemesinin yukarıda açıklanan niteliği ve temyiz kanun yoluyla olan farklılıkları gereği istinaf mahkemelerinin tanık dinleme de dâhil olmak üzere maddi olgulara yönelik araştırma ve inceleme yapma yetkisinin kapsamı dikkate alındığında başvurucunun seçilmiş müdafii tarafından temyiz kanun yoluna başvuralabilmesinin telafi edici güvence sağladığı kabul edilemeyecektir.

32. Mahkemenin gerekçeli kararının görevi sona eren zorunlu müdafiye tebliğ edilip seçilmiş müdafinin ayrıntılı istinaf dilekçesi sunamadığı gözetildiğinde ve yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde -somut olayın özel şartlarında- müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olan savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

34. Başvuruda savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama ve dinletme hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile masumiyet karinesine ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

35. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

38. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/457, K.2019/181) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞAHİN ÇOBAN

B. No: 2022/43538 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/43538

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞAHİN ÇOBAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/43538)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Şahin ÇOBAN

Vekili : Av. Muhammet Emin ÇOBAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, koruma tedbiri sebebiyle tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Soruşturmaya İlişkin Süreç

2. PKK silahlı terör örgütü üyeliği isnadıyla başlatılan soruşturma kapsamında Bitlis Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından 8/2/2021 tarihinde başvurucunun Bitlis'teki adresinde, bağlı bina ve eklentileri ile varsa araçlarında arama yapılmasına, elde edilecek suç delillerine el konulmasına, soruşturma dosyasıyla ilgili olarak örnek alma yetkisinin ve başvurucunun müdafii ile görüşmesinin kısıtlanmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

3. Aynı gün Bitlis Sulh Ceza Hâkimliği tarafından Başsavcılığın talebinin kabulüne karar verilmiştir.

4. Başsavcılık tarafından ayrıca başvurucunun Diyarbakır'daki adresinde yakalanması, yapılacak üst aramasında elde edilecek delillere el konulması ve bu işlemlerin daha sonra sulh ceza hâkimliği onayına sunulması hususunda Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına yazı yazılmıştır.

5. 8/2/2021 günü saat 21.15'te Cumhuriyet savcısı tarafından başvurucunun Diyarbakır'daki adresinde 9/2/2021 günü 06.30-18.30 saatleri arasında gecikmesinde sakınca bulunması nedeniyle arama yapılması, başvurucunun yakalanması hâlinde gözaltına alınması, suç unsurlarına el konulması talimatı verilmiştir.

6. Aynı gün Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ayrıca sulh ceza hâkimliğine yazı yazılarak belirtilen adreste 9/2/2021 günü 06.30-18.30 saatleri arasında arama yapılması, suç delillerine el konulması ve bu eşyalarda inceleme yapılmasına karar verilmesi için talepte bulunulmuştur.

7. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının talebi Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından aynı gün kabul edilmiştir.

8. Başvurucu 9/2/2021 tarihinde saat 06.40'ta gözaltına alınmıştır.

9. Başvurucu vekili 9/2/2021 tarihinde yakalama, gözaltı, arama, elkoyma, el konulan eşyaların incelenmesi, dosyayı inceleme yetkisinin kısıtlanması, dosya inceleme yetkisinin kısıtlanmasına istisna teşkil eden belgelerin verilmemesi ve müdafii ile görüşmenin kısıtlanması işlemlerinin hukuka aykırı olduğundan bahisle itirazlarını sunmuştur.

10. Başvurucu 12/2/2021 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma isnadına dayalı olarak tutuklanması istemiyle sevk edildiği Bitlis Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tutuklanmıştır.

11. Başvurucu vekilinin 9/2/2021 tarihli itirazı Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 9/3/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Dosyanın yapılan incelemesinde, Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliği'nin 8/2/2021 tarih, 2021/302 D.İş. sayılı arama, el koyma ve inceleme kararında herhangi bir isabetsizlik görülmediği, verilen kararın usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılmakla aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur..."

12. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan incelemeye göre nihai karar 25/3/2021 tarihinde başvurucu vekili tarafından okunmuştur.

13. 24/2/2021 tarihinde itiraz mercii olan Bitlis 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun adli kontrol hükümleri uygulanarak tahliyesine karar verilmiştir.

B. Tazminat Davasına İlişkin Süreç

14. Başvurucu; gözaltının ve süresinin hukuka aykırı olduğunu, arama işlemlerinin hukuka aykırı ve ölçüsüz şekilde gerçekleştirildiğini, arama sonrası gerçekleştirilen elkoyma, soruşturma dosyasında erişimin sınırlandırılması ve müdafii ile görüşmenin kısıtlanmasının hukuka aykırı olduğunu ifade ederek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. ve devamı maddeleri uyarınca 26/4/2021 tarihinde tazminat davası açmıştır.

15. Bitlis 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 16/6/2021 tarihinde düzenlenen tensip zaptına göre başvurucuya arama nedeniyle uğradığı maddi zararı bildirmek üzere iki haftalık süre vermiştir. Söz konusu tensip zaptı 24/6/2021 tarihinde başvurucu vekilinin tebligat alanına iletilmiş, 29/6/2021 tarihinde okunduğu varsayılmıştır.

16. 23/9/2021 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi tarafından davanın reddine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Davacı vekili her ne kadar dava dilekçesinde davacının evinde yapılan aramanın hukuka

aykırı olduğunu, gözaltı kararına yapılan itirazın sulh ceza hâkimliğince değerlendirilmediğini, soruşturma dosyasında verilen kısıtlılık kararına yapılan itirazın değerlendirilmediğini, davacının bu nedenlerle kişi güvenliği ve hürriyetinin, adil yargılanma hakkının, müdafiiden yararlanma hakkının, suç isnadı ve delilleri öğrenme hakkının, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini belirterek bu nedenlerle 1.000 TL maddi, 1.000 TL manevi tazminat olmak üzere toplam 2.000 TL tazminat talep etmiş ise de; Bitlis 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 2021/79 esas sayılı dosyası UYAP sistemi üzerinden mahkememiz dosyası arasına alınmış ve dosya üzerinde yapılan inceleme sonucu;

Davacı hakkında Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliği'nin 8/2/2021 tarih, 2021/302 D.İş. sayılı kararı ile verilen arama, el koyma ve inceleme kararına davacı Şahin Çoban müdafii Av. [M.E.Ç.] tarafından yapılan itiraz üzerine Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliği'nin 4/3/2021 tarih, 2021/941 D.İş. sayılı kararı ile 8/2/2021 tarih, 2021/302 D.İş. sayılı arama, el koyma ve inceleme kararının düzeltilmesine yer olmadığına karar verildiği ve dosyanın itirazen incelenmek üzere Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğine gönderildiği, Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 9/3/2021 tarih, 2021/1336 D.İş. sayılı kararı ile "Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliği'nin 8/2/2021 tarih, 2021/302 D.İş. sayılı arama, el koyma ve inceleme kararında herhangi bir isabetsizlik görülmediği," değerlendirilerek itirazın reddine karar verildiği, 5271 sayılı CMK'nın 116. vd maddeleri uyarınca arama kararının makul şüphe üzerine verilebileceği, davacının ev aramasının usulüne uygun yapılmadığına veya adli arama sırasında, CMK'nın 141/1-i maddesinde belirtilen makul arama ölçütlerini aşan işlem yapıldığına ilişkin dair dosya kapsamında herhangi bir delil bulunmadığı anlaşıldığı, davacı vekiline davacının arama nedeniyle oluşan zararı var ise zararını bildirmesi için verilen sürede herhangi bir bildirim yapılmadığı anlaşıldığından davacı hakkında bu nedenlerle arama nedeniyle maddi ve manevi tazminata hükmedilmemiştir.

Her ne kadar Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimliği'nin 4/3/2021 tarih, 2021/941 D.İş. sayılı kararında davacı vekilinin gözaltı kararına yapılan itirazı ve soruşturma dosyasında verilen kısıtlılık kararına yapılan itirazına ilişkin herhangi bir karar verilmediği anlaşılmış ise de, söz konusu hususun 5271 sayılı CMK'nın 141. maddesinde sayılan tazminat gerektiren hâllerden olmadığı anlaşıldığından davacının maddi ve manevi tazminat davasının reddine karar verilmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur..."

17. Başvurucu davanın reddine ilişkin karara karşı 22/10/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, hukuka aykırı yakalama ve gözaltı tedbiri yanında hukuka aykırı ve ölçüsüz şekilde gerçekleştirilen arama, elkoyma, müdafii ile görüşün ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması işlemleri nedeniyle tazminat talebinde bulunduğunu ve bunların eksik inceleme ile reddedildiğini ifade etmiştir.

18. Başvurucunun istinaf talebi 25/1/2022 tarihinde Van Bölge Adliye Mahkemesi 5. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından kesin olarak reddedilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre mahkemenin kararında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı, delillerde ve işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığı, toplanıp karar yerinde gösterilen deliller uyarınca mahkemede oluşan kanaat ve takdirin dosya kapsamına uygun bulunduğu anlaşıldığından, davacı vekilinin ileri sürdüğü nedenler yerinde görülmeyerek İSTİNAF BAŞVURUSUNUN ESASTAN REDDİNE... [karar verildi.]"

19. Başvurucu, nihai hükmü 4/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 25/2/2022 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Ceza Davasına İlişkin Süreç

20. 23/12/2021 tarihinde Bitlis 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine hükmedilmiştir. Ayrıca başvurucunun gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği sürelerin mahsubuna karar verilmiştir.

21. 3/3/2022 tarihinde istinaf talebi esastan kesin olarak reddedilmiştir.

22. Yargılama Yargıtay nezdinde derdesttir.

23. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

24. Başvurucu özetle yakalama, gözaltı, arama, elkoyma, el konulan eşyaların incelenmesi, dosyayı inceleme yetkisinin kısıtlanması, dosya inceleme yetkisinin kısıtlanmasına istisna teşkil eden belgelerin verilmemesi ve müdafii ile görüşmenin kısıtlanması sebebiyle koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açtığını, tazminat davasının eksik inceleme ile hukuka aykırı şekilde reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formu ile benzer beyanlarda bulunmuştur.

26. Başvurucunun iddialarının özü, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca açtığı tazminat davasının iddiaları karşılanmaksızın eksik inceleme ile reddedilmesine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

29. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde

ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

30. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi hak ihlaline neden olabilecektir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri, §§ 35, 39).

31. Somut başvuruda yakalama, gözaltı, arama, elkoyma, el konulan eşyaların incelenmesi, dosyayı inceleme yetkisinin kısıtlanması, dosya inceleme yetkisinin kısıtlanmasına istisna teşkil eden belgelerin verilmemesi ve müdafii ile görüşmenin kısıtlanmasının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tazminat davası açılmıştır (bkz. § 14). Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılamada başvurucunun arama, elkoyma ve inceleme kararına yönelik itirazları değerlendirilmiş ve sonuç olarak tedbirlerin hukuka uygun gerçekleştirildiği, makul arama ölçütlerini aşan işlem yapıldığına dair dosya kapsamında herhangi bir delil bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun arama nedeniyle oluşan zararı var ise zararını bildirmesi için verilen sürede herhangi bir bildirim yapılmadığı da ifade edilerek davanın reddine karar verilmiştir. Gözaltının hukukiliği yönünden ise yapılan itiraza ilişkin bir karar verilmemesinin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında tazminat gerektiren hâllerden olmadığı ifade edilmiştir (bkz. §§ 15-16).

32. Başvurucu; istinaf kanun yoluna başvuru dilekçesinde hukuka aykırı ve ölçüsüz şekilde gerçekleştirilen arama, elkoyma, müdafii ile görüşün ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması işlemleri yanında hukuka aykırı yakalama ve gözaltı tedbiri nedeniyle tazminat talebinde bulunduğunu, eksik inceleme ile davanın reddedildiğini belirtmiştir (bkz. § 17). Bölge Adliye Mahkemesi tarafından istinaf talebinin reddine kesin olarak karar verilmiştir (bkz. § 18).

33. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları bir bütün olarak değerlendirildiğinde suç isnadına bağlı olarak bir kimsenin kamu makamlarınca özgürlüğünden yoksun bırakılmasının tutuklama veya yakalama yolu ile gerçekleştirilebileceği anlaşılmaktadır. Anılan fıkralarda sözü edilen yakalama kavramı özerk bir anlama sahip olup 5271 sayılı Kanun'da düzenlenen yakalama müessesesinden daha geniş bir içeriğe sahiptir. Anayasal anlamda suç isnadına bağlı yakalama, kişinin fiziksel özgürlüğünden yoksun bırakıldığı andan tutuklandığı veya tutuklanmaksızın serbest bırakıldığı ana kadar devam eden tüm süreci kapsamaktadır. Bu bağlamda Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen yakalama kurumunun 5271 sayılı Kanun'daki gözaltını da kapsadığı söylenebilir (Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, § 49).

34. 5271 sayılı Kanun'un tazminat isteminin düzenlendiği 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (k) bendine göre, yakalanan veya tutuklanan kişilerin yakalama ve tutuklama işlemine karşı kanunda öngörülen başvuru imkânlarından yararlandırılmaması durumunda bu kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarının tazminini isteyebilmesine imkân sağlanmaktadır. Buna göre yakalama ve gözaltı işlemine yapılan itirazın incelenmemesi ya da sürüncemede bırakılmasıyla ilgili bir davada asıl davanın sonuçlanması beklenmeden

5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi hükümlerine göre tazminat talep edilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir (benzer yönde bkz. Ali Efendi Peksak (2) [2. B.], B. No: 2017/37727, 12/9/2019, §§ 55-67; Semih Aydın [GK], B. No: 2023/104438, 23/1/2025, § 41). 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hâkimine başvurabilir. Somut olayda başvurucunun yakalama ve gözaltı işlemine yönelik itirazının değerlendirilmediği tazminat davasına bakan Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmektedir (bkz. § 16). Yakalanan ve gözaltı tedbiri uygulanan başvurucunun bu tedbirlere karşı kanunda öngörülen başvuru yolundan yararlandırılmaması anlamına gelen tespite rağmen Ağır Ceza Mahkemesi söz konusu şikayetin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde sayılan tazminat gerektiren hâllerden olmadığını ifade ederek tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Bu itibarla başvurucunun ileri sürdüğü esasa etkili iddia ve itirazlarının yargılama makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılanmadığı anlaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

36. Öte yandan yukarıda ulaşılan sonuca bağlı olarak başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

III. GİDERİM

37. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

40. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bitlis 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/231, K.2021/428) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİJVAR NESRİ İSMAİL (2)

B. No: 2022/50323 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/50323

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİJVAR NESRİ İSMAİL BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/50323)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Dijvar Nesri İSMAİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda yapılan aramada ele geçen dokümanların içeriği nedeniyle disiplin cezası verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde devletin egemenliği altında bulunan topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak suçundan hükümlü olarak Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucunun barındığı Ceza İnfaz Kurumunda 22/12/2021 tarihinde kısmi bir arama yapılmıştır. Başvurucunun koğuşunda yapılan arama sonucunda iki adet ajanda ele geçirilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu görevlileri tarafından 23/12/2021 tarihinde tanzim edilen tutanakta iki adet ajandanın dolabın üzerinde gizlenmemiş bir vaziyette ele geçirildiği belirtilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından ele geçirilen ajandalar, incelenmek üzere mektup okuma komisyonuna gönderilmiştir. Mektup okuma komisyonu tarafından yapılan inceleme sonucunda 10/1/2022 tarihinde bir tutanak düzenlenmiştir. Tutanak şu şekildedir:

"Mavi renkli defterde; 9/2/2020 tarihinde 17/11/2021 tarihleri arasında kendi el yazısı ile Kürtçe olarak yazdığı günlüğün içerisinde ağırlıklı olarak televizyonda bahsedilen PKK'nın haberleri ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin; PKK terör örgütüne yapmış olduğu

operasyonları not almıştır. Ayrıca telefon numaraları ve adresler bulunmaktadır.

Yeşil renkli defterde ise; felsefe ve mitoloji konulardan, ekonomik terimlerden, ulus devlet anlayışından, sosyalizm ve kapitalizm gibi konulardan bahsedilmiştir. Ayrıca [A.Ö.]'ın yaptıklarını kürtlerin var olup olmama mücadelesi olarak belirtmiş.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarından itibaren günümüze kadar iktidarın kürtlere soykırım ve asimülasyon yaptığı anlatılmıştır. Bahsedilen metinlerde Devleti küçümseyen ve aşağılayan ifadeler geçmektedir."

4. Ceza İnfaz Kurumu idaresi, başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmış ve savunmasına başvurmuştur. Başvurucu savunmasında, ele geçirilen ajandaların kendisine ait olduğunu, ajanda içeriklerinin bazı kitaplardan ve haberlerden aldığı notlardan oluştuğunu şayet sakıncalı bir bölüm varsa bu bölümlerin çıkartılarak ajandaların kendisine teslim edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yine disiplin soruşturması kapsamında iki hükümlünün tanık olarak beyanına başvurulmuştur. Tanık olarak ifadesine başvurulan hükümlüler, söz konusu ajandaların başvurucuya ait olduğunu ancak içerikleri hakkında herhangi bir bilgilerinin bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle 13 gün hücreye koyma disiplin cezası verilmesine 24/1/2022 tarihinde karar vermiştir. Disiplin Kurulu gerekçesinde şu hususları belirtmiştir:

"Ceza İnfaz kurumumuzda 22.12.2021 tarihinde saat 18:00 sularında A Blok A-14 odasında yapılan kısmi aramada H/T Dijvar Nesri İSMAİL'a ait eşya dolabının üzerinde yeşil ve mavi renkde defter tespit edilmiştir. Defterler incelenmek üzere el konulup mektup okuma komisyonuna teslim edilmiştir. Mektup okuma birimi tarafından düzenlenen raporda; 'Televizyonda bahsedilen PKK haberleri ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin PKK terör örgütüne yapmış olduğu operasyonları not almıştır. Ayrıca [A.Ö.]'ın yaptıklarını kürtlerin var olup olmama mücedelesi olarak belirtmiştir..' tanzim edilmiş rapordan anlaşılmış olmakla adı geçen hakkında disiplin soruşturması başlatıldığı Dijvar Nesri İSMAİL'in sözlü savunmasında; Defterlerin kendisine ait olduğunu kabul ettiği, defterlerde yazanların kitaplardan ve haberlerden duyduklarını not aldığını söylemiştir. Defter de bulunan notların arasında Özgürlük Sosyolojisi isimli yasaklı kitaptan da notlar olduğunu beyan etmiştir. Defterleri kendisinden başka kimsenin okumadığını ve içeriği hakkında kimseyle birşey konuşmadığı anlaşılmıştır. Kurum Mektup Okuma Komisyonu Raporu; Ağırlıklı olarak televizyonda bahsedilen PKK'nın haberleri ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin PKK terör örgütüne yapmış olduğu operasyonları not almıştır. Ayrıca [A.Ö.]'ın yaptıklarını kürtlerin var olup olmama mücedelesi olarak belirtmiştir. Rapor doğrultusunda PKK faaliyetlerini ceza infaz kurumunda da devam ettirilmeye yönelik olabileceği, kurumumuzda güvenlik zafiyetine neden olabileceği ve bu eylemi ile kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinin görüldüğü ve bu eyleminden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılmasının gerektiği düşünülmektedir. Bahsi geçen defterlerden alınan fotoğraflarda; 'TC'nin kültür kırım politikasının özünü anlamak açısından 1925'te geliştirilen Şark Islahat Planı kapsamında hazırlanan bir gizli belgede yer alan şu cümleler; kıyafetin, şarkıların, oyunların, düğün ve

toplum gelenek ve göreneklerine bağlayan bağlar olduğu unutulmamalıdır. Özetle dillerini adetlerini Türk yapmak..... Önemli bir görevdir.' ve diğer fotoğrafta ise; 'Öz yönetim kendi toplumsal doğasındaki erki; düzenleme ve denetlemeyi, böylece toplumun sürekliliğini besleyip, korunmasına karşılık; yabancı yönetim kendini iktidar olarak (doğallaştırıp) ilgili toplumun baştan çıkarılmasını (beynini koparmasını) böylelikle kendisi için bir sömürge olarak yönetilmesini mümkün kılar. Öz yönetimden yoksun kalmış bir toplum sömürge olmaktan kurtulamayacağı gibi bunun doğal sonucu olarak asimilasyon ve soykırımla süreç içinde yok olması kaçınılmazdır.' şeklinde ifadeler kullanılmıştır.

Hükümlü Dijvar Nesri İsmail'e ait olan defterde bulunan notlar içerisinde yer alan '[A.Ö.]'ın yaptıklarını kürtlerin var olup olmama mücadelesi olarak belirttiği, bu şekliyle suçu ve suçluyu överek meşrulaştırmaya çalıştığı, 'TC'nin kültür kırım politikasının özünü anlamak açısından 1925'te geliştirilen Şark Islahat Planı kapsamında hazırlanan bir gizli belgede yer alan şu cümleler; kıyafetin, şarkıların, oyunların, düğün ve toplum gelenek ve göreneklerine bağlayan bağlar olduğu unutulmamalıdır. Özetle dillerini adetlerini Türk yapmak..... Önemli bir görevdir.' ifadeler kullanarak Türkiye Cumhuriyeti'ni hedef alan sözler sarf ettiği, 'Öz yönetimden yoksun kalmış bir toplum sömürge olmaktan kurtulamayacağı gibi bunun doğal sonucu olarak asimilasyon ve soykırımla süreç içinde yok olması kaçınılmazdır.' yine Türkiye Cumhuriyeti'ni hedef alarak sözde, Türkiye Cumhuriyeti'nin Sömürge, Asimilasyon ve Soykırım Yaptığını ifade etmiştir. Ayrıca sözlü savunmasında Özgürlük Sosyolojisi isimli yasaklı kitaptan da notlar olduğunu beyan etmiştir." Rapor doğrultusunda bir bütün halinde irdelenen dosya kapsamında, PKK faaliyetlerini ceza infaz kurumunda da devam ettirilmeye çalışıldığı, ilgili notların umuma açık alanda teşhir etmeye yönelik şekilde bulunduğu, bu şekliyle kurumumuzda güvenlik zafiyetine neden olabileceği ve bu eylem ile kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlâl ettiğinin görüldüğü ve bu eyleminden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılmasının gerektiği düşünülmektedir."

6. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Afyonkarahisar İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. Şikâyet dilekçesinde hakkında verilen disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu, ayrıca söz konusu ajandaları yıllardır yanında bulundurduğunu, barınmış olduğu ceza infaz kurumlarında söz konusu ajandaların kendisinden alınarak incelendiğini ve geri verildiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca Ceza İnfaz Kurumunda da ajandalarının incelenerek kendisine teslim edildiğini şayet sakıncalı bir bölüm içerseydi yapılan incelemelerde ajandalarına el konulacağını ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak söz konusu ajandaların elbise dolabının içinden alındığını, aramalar sırasında dolap üzerinden alındığına yönelik tespitin doğru olmadığını, gerçeğe aykırı şekilde tutanak tanzim edildiğini iddia etmiştir.

7. İnfaz Hâkimliği tarafından 8/2/2022 tarihinde duruşma gerçekleştirilmiştir. Duruşmada başvurucu, nakil olarak geldiği ve bulunduğu Ceza İnfaz Kurumunda bu ajandaların incelenerek kendisine iade edildiğine dair itirazlarını yinelemiştir. Başvurucu ayrıca ajandaları umumi bir yerde bırakmadığını, kimseyle paylaşmadığını ifade etmiştir.

8. Başvurucunun şikâyetini İnfaz Hâkimliği 9/2/2022 tarihinde reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği kararında; aramaya ilişkin tutanak, soruşturmaya konu defter örneği, başvurucunun savunmaları, soruşturma raporu ve başvurucunun şikâyet dilekçesi birlikte değerlendirildiğinde, başvurucu hakkında disiplin cezası verilmesinde isabetsizlik bulunmadığını belirtmiştir.

9. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı şikâyet yolunda dile getirdiği benzer iddialar ile itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Afyonkarahisar 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) İnfaz Hâkimliği kararında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığından bahisle anılan itirazı 29/3/2022 tarihinde reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 4/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 7/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumu idaresi tarafından ele geçirilen ajandalardaki içerikler nedeniyle hakkında disiplin cezasına hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca söz konusu ajandaların on yılı aşkındır yanında olduğunu, nakil olarak geldiği ve bulunduğu ceza infaz kurumlarında ajanda içeriklerinde yapılan incelemeler neticesinde kendisine iade edildiğini, daha önce sakınca görülmeyen ifadelerin daha sonradan sakıncalı görülerek hakkında disiplin cezası verildiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca ajandadaki içeriklerin cımbızlanarak değerlendirildiğini, yazıların bir bütün olarak değerlendirilmediğini de belirtmiştir. Başvurucu son olarak anılan ajandaların aramalar sırasında elbise dolabının içinden alındığını, teşhir edecek şekilde dolabın üzerinde bulunmadığını iddia etmiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun ifade hürriyetinin ihlal edilip edilmediği noktasında Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Ceza İnfaz Kurumundaki koğuşunda yapılan aramada ele geçirilen ajandadaki içerikler nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2) [1. B.], B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26; Beyar Uğurlu [2. B.], B. No: 2019/25673, 25/1/2024, § 12).

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu ajandaların içerikleri nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

17. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26.

maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

18. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

19. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

20. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanların kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

21. Eldeki başvuruda Disiplin Kurulu; ele geçirilen ajandaların içeriklerinde terör örgütünün faaliyetlerini devam ettirmeye yönelik ifadeler bulunduğu, bu durumun Ceza İnfaz Kurumunda zafiyete neden olabileceği gerekçeleriyle başvurucuya 13 gün hücreye koyma cezası vermiştir. Disiplin Kurulu kararında ayrıca yapılan aramada ajandaların umuma açık alanda teşhir edilir şekilde bulunduğunu belirtmiştir. Disiplin Kurulu tarafından yapılan bu tespite başvurucu, İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet ve Ağır Ceza Mahkemesine yaptığı itiraz başvurularında karşı çıkmıştır. Yargı mercileri, başvurucunun itirazlarını reddetmiştir.

22. Olay tarihinde başvurucu Ceza İnfaz Kurumunda terör suçundan hükümlü olarak

bulunmaktadır. Başvurucunun bulunduğu suç grubu da gözönüne alındığında ceza infaz kurumlarında düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması hususunda devletin takdir hakkının daha geniş yorumlanması gerektiği açıktır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Aydın Akış [2. B.], B. No: 2021/35485, 26/3/2025, § 20).

23. Başvurucunun cezasını infaz ettiği koğuşunda yukarıda bahsi geçen dokümanları bulundurduğu hususunda bir şüphe yoktur. Söz konusu dokümanların PKK terör örgütüne ilişkin basında çıkan haberler ile aynı örgüte yapılan operasyonlara ilişkin bilgi içeren notlar olması (bkz. § 5), başvurucunun PKK terör örgütüyle bağlantılı suçtan mahkûm olduğu da dikkate alındığında, ceza infaz kurumunun düzen ve disiplini açısından elbette sakınca teşkil edebilir. Ayrıca başvurucunun ıslahı açısından da disiplin cezasına konu dokümanların olumsuz bir etkiye sahip olacağı açıktır. Nitekim, idare ve yargı makamları da ele geçen dokümanları dikkatli şekilde incelemiş ve kararlarında disiplin suçuna konu içeriklere de yer vererek bu durumun Ceza İnfaz Kurumunun güvenliğini ve düzenini bozmaya elverişli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

24. Terörle bağlantılı suçlardan tutuklu ya da hükümlü olan kişilerin bu nitelikteki dokümanları bulundurmasının ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozabileceği ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyebileceği şüphe götürmez bir gerçektir. Kuşkusuz söz konusu içerikteki dokümanların ceza infaz kurumunda bulundurulmasının aynı zamanda düzenin ve güvenliğin sağlanması noktasında özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunacağı da unutulmamalıdır (Gıyasettin Aydın (2), § 44). Öte yandan başvurucu, söz konusu dokümanların giysi dolabından alındığını belirterek dokümanların umuma açık yerde teşhir edilmediğini ileri sürmüş ise de gerek Disiplin Kurulu gerekse de yargı mercileri Ceza İnfaz Kurumu görevlileri tarafından 23/12/2021 tarihinde tanzim edilen tutanağı dikkate alarak başvurucunun itirazlarını reddetmiştir.

25. Bu itibarla, Ceza İnfaz Kurumu idaresi ve yargı mercilerinin kararları bir bütün olarak dikkate alındığında, değerlendirmelerinin keyfî olmadığı ve gerekçelerinin makul olduğu kanaatine varılmıştır.

26. Sonuç olarak, yüksek güvenlikli bir ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, ajandaları ceza infaz kurumunda bulundurmaktan beklenen fayda ile Ceza İnfaz Kurumundaki disiplinin tesis edilmesi arasındaki dengenin sağlandığı anlaşılmıştır. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin takdir payı ile değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesi uyarınca verilen 13 gün hücreye koyma disiplin cezasının orantılı olmadığı da söylenemez (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Gıyasettin Aydın (2), § 46).

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL

EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda yapılan aramada ele geçen dokümanların içeriği nedeniyle disiplin cezası verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Aşağıda açıklanan gerekçeler uyarınca çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

3. Başvurucu, devletin egemenliği altındaki toprakların bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak suçundan hükümlü olarak Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu’nda bulunmaktadır.

4. 22.12.2021 tarihinde yapılan kısmi aramada başvurucunun koğuşunda iki ajanda bulunmuş; ajandalar Cezaevi Mektup Okuma Komisyonu’na gönderilmiş ve içeriğinde PKK ile ilgili haber notları, [A.Ö.]’e atıflar, devlet aleyhine yazılar bulunduğu gerekçesiyle disiplin soruşturması başlatılmıştır.

5. Başvurucu savunmasında ajandaların kendisine ait olduğunu kabul etmiş, ancak içeriklerin çeşitli kitaplardan ve haber kaynaklarından alınmış kişisel notlar olduğunu, defterlerin daha önce incelenip kendisine iade edildiğini ve kimseyle paylaşılmadığını belirtmiştir.

6. Disiplin Kurulu, ajanda içeriklerinde “örgüt propagandası” yapıldığına kanaat getirerek, başvurucuya 5275 sayılı Kanun’un 44. maddesi uyarınca 13 gün hücre cezası vermiştir.

7. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı şikâyet, önce İnfaz Hâkimliğince, ardından da Ağır Ceza Mahkemesince reddedilmiştir.

8. Başvurucu, daha önce aynı ajandaların incelenerek kendisine iade edildiğini, ajandaların gizli değil dolap içinde olduğunu, arama tutanağının gerçeğe aykırı olduğunu ve içeriklerin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürerek süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu ajandaların içerikleri nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlalini teşkil edecektir.

10. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir.

11. Hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında ifade özgürlüğü dâhil tüm temel haklara sahiptir. Ancak ifade özgürlüğü mutlak değildir; Anayasa'nın 26. maddesi uyarınca suçun önlenmesi, disiplinin sağlanması, güvenlik ve düzenin korunması gibi ceza infaz kurumu gereklilikleri nedeniyle sınırlanabilir.

12. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber [1. B.], B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

13. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2. B.], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dökümanların kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı önem arz etmektedir.

14. Somut olayda Disiplin Kurulu, başvurucunun koğuşunda ele geçirilen ajandaların içeriğinde terör örgütü faaliyetlerini meşrulaştıran ifadeler bulunduğu ve bu ajandaların umuma açık biçimde bulunduğu gerekçesiyle 13 gün hücre cezası vermiştir. Başvurucu ise ajandaların dolabının içinden alındığını, tutanağın bu hususu gerçeğe aykırı biçimde yansıttığını, ayrıca söz konusu ajandaların yıllardır kendisinde bulunduğunu ve önceki cezaevlerinde incelenip iade edildiğini ifade etmiştir. Ancak İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun bu somut ve doğrudan sonuca etkili iddialarını dikkate almamış; tutanağı düzenleyen görevlilerin beyanlarına başvurma gibi hiçbir araştırma yapmaksızın şikâyeti reddetmiştir.

15. Bu durum, hem delillerin değerlendirilmesinde hem de başvurucunun savunma imkânı açısından ciddi bir eksiklik doğurmuştur. Zira ajandaların önceki incelemelerden geçmiş olup olmadığı, geçtikten sonra neden sakıncalı görülmediği ve şimdi hangi yeni değerlendirmeyle disiplin cezasına konu yapıldığı açıklanmamıştır. Ayrıca tanık ifadelerine

göre ajandaların yalnızca başvurucuya ait olduğu bilinse de içerikleri hakkında kimseyle paylaşılmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda, ajandaların kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki somut etkisine ilişkin olarak disiplin ve yargı makamlarının kararlarında açık ve nesnel değerlendirmeler yer almamaktadır. Başvurucunun iddialarının ciddiyeti ve delillerin belirsizliği karşısında, daha derinlemesine bir araştırma yapılması gerektiği açıktır.

16. Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargı makamları, yukarıda açıklanan nedenlerle başvurucunun disiplin cezasıyla cezalandırılmasının neden zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne "13 gün hücreye koyma cezası" vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği kanaatiyle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

HAKAN ZERTÜRK

B. No: 2022/54337 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/54337

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN ZERTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/54337)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Hakan ZERTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, satın aldığı süreli yayının ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucuya teslim edilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların yaşandığı dönemde Diyarbakır 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, kurum idaresi aracılığıyla ücretini ödeyerek Yeni Yaşam isimli gazetenin 20/1/2019 tarihli nüshasını almak istemiştir. Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı (Eğitim Kurulu) söz konusu süreli yayının Ceza İnfaz Kurumuna kabul edilmesi için yapmış olduğu inceleme neticesinde gazetenin alınmamasına karar vermiştir.

4. Başvurucu, Eğitim Kurulu kararına karşı 29/1/2019 tarihli dilekçesiyle Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur.

5. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun yapmış olduğu şikâyetin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. İtirazı inceleyen Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi), İnfaz Hâkimliğinin

kararında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığını belirterek 29/4/2019 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 22/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 20/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; hakkında herhangi bir yasaklama ve toplatma kararı olmayan Yeni Yaşam gazetesinin kendisine verilmediği gerekçesiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini, ayrıca Ağır Ceza Mahkemesine yapmış olduğu itiraz başvurusuna karşı verilen kararın kendisine üç yıl sonra tebliğ edildiğini, bu nedenle hukuki olarak hakkını aramak için engellendiğini belirterek adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle başvuruda kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği, kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirilmesi hâlinde Anayasa Mahkemesince daha önce verilen kararlarda da belirtildiği üzere başvurucunun şikâyetinin esası bakımından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi daha önce vermiş olduğu birçok kararda, hükümlü ve tutuklulara kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen veya hükümlü ve tutukluların kendi satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2) [2. B.], B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; Ahmet Sil ve Taner Yay [2. B.], B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31; Barış Kılıç [1. B.], B. No: 2020/14777, 17/9/2024, § 11; Yavuz Şen ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/20009, 12/1/2022, § 27). Başvurucunun şikâyetleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

12. Başvuru konusu olayda ileri sürülen iddiaya ilişkin daha önce bireysel başvuruda bulunulduğu ve başvurucunun anılan şikâyetiyle ilgili olarak 2022/53797 sayılı bireysel başvuru dosyası üzerinden İkinci Bölüm Birinci Komisyon tarafından yapılan inceleme sonunda 26/4/2023 tarihinde açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı verildiği tespit edilmiştir. Buna göre başvurunun mükerrer başvuru niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF

TUTULMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE KAYA

B. No: 2022/54869 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/54869

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/54869)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Emine KAYA

Vekili : Av. Gülistan ATAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne (PKK/KCK) üye olma suçlamasıyla 16/3/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, sorgusunun ardından Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 18/3/2022 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucunun anılan karara itirazı Diyarbakır 9. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 30/3/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

5. Bu karar başvurucuya 31/3/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 28/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurucu hakkında tutuklamaya konu suçu işlediği iddiasıyla kamu davası açılmıştır.

7. Başvurucu, 22/9/2022 tarihinde verilen kararla tahliye edilmiştir.

8. Yargılama sonucunda Diyarbakır 8. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 17/2/2025 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf edilmeden kesinleşmiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak ifade hürriyeti, örgütlenme hürriyeti ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

13. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

14. Başvurucu, hakkındaki beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

15. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyeti, örgütlenme hürriyeti ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

16. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAMIR N. S. HANDAL

B. No: 2022/56012 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/56012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAMIR N. S. HANDAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/56012)

Karar Tarihi: 29/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/1/2026 - 33151

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Samır N. S. HANDAL

Vekili : Av. Mahmut BARLAS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, iade yargılamasındaki tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ürdün uyruklu başvurucu - suç örgütü mensubu olmak, cinayet, cinayete teşebbüs ve silahlı soygun suçlarından Haiti Cumhuriyeti adli makamlarının talebi üzerine Interpol tarafından düzenlenen kırmızı bültene istinaden- 15/11/2021 tarihinde Sabiha Gökçen Havalimanı'nda kabul edilmeyen yolcu kapsamına alınmış ve hakkında tanzim edilen tahkikat evrakı Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir.

3. Başsavcılık, başvurucuyu geçici olarak tutuklanması talebiyle Gaziosmanpaşa 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

4. Başvurucu, Hâkimliğin 15/11/2021 tarihli kararıyla en fazla 40 gün sürecek şekilde geçici olarak tutuklanmıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Şüpheli SAMIR NASRI SALEM HANDAL'ın Haiti Devleti tarafından kasten öldürme

suçlarından Interpol arandı kaydının bulunması, hakkında tutuklama müzekkeresi bulunan ve iadesinin talep edildiği ülkede üzerine atılı kasten adam öldürme suçunun niteliği, 6706 sayılı Cezaî Konularda Uluslararası Adlî İş Birliği Kanunu hükümlerine göre; atılı suçun CMK 100. maddesinde de belirtilen katalog suçlarından olduğu, şüphelinin yabancı olduğu, sabit ikametgâhının şüphelinin sorgu zaman dilimi ve evrakları itibarıyla bilinmediği, iade işlemleri için Uluslar Arası Yazışma Süreci ve evrak ikmalinin alacağı süre ve sanığın serbest bırakılması durumunda lehine ve aleyhine olan savunması da dâhil delillerin hiçbirinin toplanamayacağı, antlaşmalarda belirtilen özgürlüğü kısıtlayıcı süre ile yapılması talep edilen ve beklenen yararın ölçülü ve orantılı olduğu, talebin reddi durumunda yukarıda sayılan hususların hiçbirinin yapılamayacağı, bu nedenlerle iade işlemine esas süreç tamamlanması için gerekli evraklar ikmal edilinceye kadar 6706 sayılı Cezaî Konularda Uluslararası Adlî İş Birliği Kanununun 14/1 maddesi gereğince 15/11/2021 günü saat 23.24'den itibaren geçerli olmak üzere CMK 100. ve devamı maddeleri gereğince en fazla 40 gün süre ile GEÇİCİ TUTUKLANMASINA...[karar verildi.]"

5. Öte yandan başvurucunun iadesine ilişkin olarak Haiti Cumhuriyeti yetkili makamlarınca düzenlenen evrak, Adalet Bakanlığınca (Bakanlık) 23/12/2021 tarihinde Başsavcılığa iletilmiştir. Başsavcılık da 24/12/2021 tarihli talepname ile İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesinden (Mahkeme) başvurucunun iade yargılamasının yapılmasını talep etmiştir.

6. Mahkeme, aynı tarihli tensip incelemesinde "...Tutuklu şüpheli SAMIR NASRI SALEM HANDAL hakkında Haiti Devleti tarafından kasten öldürme suçundan Interpol tarafından çıkartılan kırmızı bülten evrakının bulunduğu, üzerine atılı kasten öldürme suçunun niteliği, 6706 sayılı Cezaî Konularda Uluslararası Adlî İş Birliği Kanunu hükümlerine göre atılı suçun CMK'nın 100/3 maddesinde düzenlenen katalog suçlardan oluşu, şüphelinin kaçma şüphesi taşıdığı" gerekçesiyle başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

7. Devam eden süreçte başvurucu, hakkındaki kırmızı bültenin Haiti Cumhuriyeti makamlarınca yanıltıcı bilgi verildiği gerekçesiyle Interpol tarafından 20/4/2022 tarihinde kaldırıldığını belirtip ilgili belgelerle birlikte tahliye talebinde bulunmuştur. Başvurucu, 22/4/2022 ve 28/4/2022 tarihli dilekçelerle talebini yinelemiştir.

8. Mahkeme 28/4/2022 tarihli kararla başvurucunun talebini reddetmiş ve tutukluluğunun devamına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...tutuklu şüpheli Samır Nasrı SALEM HANDAL'ın alınan beyanları, hakkında Haiti Devleti tarafından kasten öldürme suçundan Interpol tarafından çıkartılan Kırmızı Bülten evrakının bulunması, talepname ve ekindeki belgelerin içeriği, şüphelinin üzerine atılı Kasten Öldürme suçunun niteliği, atılı suçun CMK'nın 100/3 maddesinde düzenlenen katalog suçlardan oluşu, kaçma şüphesi taşıması dikkate alınarak, şüpheli müdafiinin 28/4/2022 tarihli dilekçe ile yapmış olduğu tahliye talebinin reddi ile şüphelinin 6706 sayılı Kanun'un 16. maddesi delaletiyle 5271 sayılı CMK'nın 100 ve devamı maddeleri uyarınca tutukluluk hâlinin devamına ... [karar verildi.]"

9. Başvurucunun anılan karara itirazı İstanbul 38. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 29/4/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

10. Başvurucu, kesin nitelikteki kararı 4/5/2022 tarihinde öğrendiğini belirtmiştir. Başvurucu 27/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Mahkeme, müteaddit defa başvurucunun tutukluluk durumunu incelemiş ve daha önce dayanılan gerekçelerle tutukluluğunun devamına karar vermiştir.

12. Yargılama sonucunda 4/7/2022 tarihinde başvurucu hakkındaki iade talebinin kabul edilebilir olmadığına ve başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

13. Başvurucu 3/8/2022 tarihinde Kanada'ya sınır dışı edilmiştir.

14. Başsavcılık, iade talebinin kabul edilebilir olmadığına ilişkin karara karşı temyiz kanun yoluna müracaat etmiştir. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 9/10/2023 tarihinde temyiz talebinin reddine karar vermiş ve aynı tarihte iade talebinin kabul edilebilir olmadığına ilişkin karar kesinleşmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. M.L. [1. B.], B. No: 2020/15539, 22/11/2022, §§ 53-63; Samira Alakbarova [1. B.], B. No: 2018/19302, 22/2/2022, §§ 35-39; S.K. [GK], B. No: 2018/24280, 17/3/2021, §§ 31-42).

III. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, tutuklama kararının ve tutukluluğun devamına ilişkin kararların gerekçe içermediğini, tahliye taleplerinde ileri sürdüğü hususların incelenmediğini ve buna bağlı olarak tutukluluk süresinin makul olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde; ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

18. Başvurucunun şikâyetinin özü, iade amacıyla uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, kasten öldürme suçundan 23/4/2016 tarihli ve 6706 sayılı Cezaî Konularda Uluslararası Adlî İş Birliği Kanunu ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümlerine istinaden tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. M.L., § 81; Samira Alakbarova, §§ 53-59; S.K., § 73).

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan ve 6706 sayılı Kanun'da öngörülen kuvvetli suç şüphesinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Özellikle yabancı ülkede işlenen bir suç bakımından kuvvetli suç şüphesinin varlığıyla ilgili tespit ve değerlendirmenin yapılmasının zorlukları ortadadır ve bu nedenle yargı mercilerinin bu hususta takdir aralıklarının suç isnadına bağlı tutmaya göre oldukça geniş olduğunun kabulü gerekir. Bu itibarla Anayasa Mahkemesi tarafından bireysel başvuru

incelemesinde bu takdir alanının denetimi ancak tutuklama şartlarına ilişkin olarak yargı mercilerince yapılan değerlendirmelerden farklı bir değerlendirme yapılmasını gerekli kılan istisnai koşulların varlığı hâlinde söz konusu olabilir. Bu noktada kuvvetli suç şüphesi şartı ve tutuklama sebepleri, gönderilen iade evrakı çerçevesinde de değerlendirilebilecektir (Samira Alakbarova, § 61).

23. Somut olayda başvurucu, bir suç işlediği şüphesiyle yürütülen ceza soruşturması veya yargılaması kapsamında tutuklanmamıştır. Başvurucunun tutuklanması bir başka ülkede işlediği iddia olunan suç dolayısıyla ülkenin talebi üzerine iadesine karar verilip verilmeyeceğine dair yürütülen yargılama sırasında başvurulan bir tedbirdir. Burada suçluların iadesine dair sürecin sıhhatli bir biçimde yürütülmesinin sağlanmasına yönelik bir gaye söz konusudur. Dolayısıyla suç isnadına bağlı tutuklama ile iade yargılaması sırasında uygulanan tutuklama tedbiri arasında amaç ve nitelik bakımından önemli farklılıklar mevcuttur. Zira mahkemenin iade talebine ilişkin yapacağı inceleme, delillerin değerlendirilmesi ve suçun sübutunun tespitini konu edinen bir yargılama niteliği taşımamaktadır (Samira Alakbarova, § 60).

24. Yargı mercileri başvurucu hakkındaki geçici tutuklama kararında esas olarak Interpol kırmızı bültenine dayanmıştır (bkz. § 4).

25. Yabancı ülkede işlenen bir suç bakımından kuvvetli suç şüphesinin varlığına yönelik incelemedeki zorluk da gözetildiğinde yargı mercilerinin başvurucu hakkındaki kırmızı bülten kararına atıf yaparak tutuklama kararı vermesinde bir isabetsizliğin bulunmadığı ve geçici tutuklamanın 6706 sayılı Kanun'da öngörülen kuvvetli suç şüphesi şartını karşıladığı sonucuna varılmıştır.

26. Diğer taraftan başvurucunun tutuklanmasının meşru bir amacının bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekir. Anayasa'nın 19. maddesinde, hakkında iade talebi bulunan bir kişinin tutulması kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabilmesi bakımından meşru bir sebep olarak öngörülmüştür. Başvurucu da iade talebine ilişkin sürecin sağlıklı bir şekilde başlamasının sağlanması amacıyla tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucunun tutuklanmasının meşru bir amaç taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Samira Alakbarova, § 63; S.K., § 74).

27. Son olarak başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bu kapsamda tutuklamaya alternatif adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasının mümkün olup olmadığı, tutuklama tedbirinin devamına ilişkin olarak ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulup konulmadığı ve bu hususa bağlı olarak başvurucunun tutukluluk süresinin -takip edilen amaca ulaşmak için gerekli olan- makul süreyi geçip geçmediği incelenecektir.

28. Somut olayda başvurucu 15/11/2021 tarihinde geçici süreyle tutuklanmış, hakkındaki iade yargılaması başlayınca da 24/12/2021 tarihli kararla süre koşulu olmaksızın tutukluluğunun devamına karar verilmiştir.

29. Başvurucunun Haiti Cumhuriyeti makamlarınca yanıltıcı bilgi verildiği gerekçesiyle kırmızı bültenin Interpol tarafından 20/4/2022 tarihinde kaldırıldığını belirtip durumu tevsik edici mahiyette görülen belgelerle birlikte 20/4/2022, 22/4/2022 ve 28/4/2022 tarihli dilekçeleri Mahkemeye arz edip tahliye talebinde bulunduğu ancak 28/4/2022 tarihli kararla tahliye talebinin reddedildiği görülmüştür. Bu kararda Mahkemenin başvurucunun kırmızı bültenin kaldırıldığına yönelik iddiasını ve sunduğu belgeleri değerlendirmeyerek

tutukluluğun devamı açısından Haiti Cumhuriyeti yetkili makamlarınca düzenlenen ve talepnameye eklenen evrak ile kırmızı bültenin varlığına esaslı bir olgu olarak dayandığı tespit edilmiştir. Diğer yandan anılan kararda talepnameye eklenen evrak muhteviyatına yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmadığı da görülmüştür. Mahkemenin belirtilen karardan sonra da müteaddit defa başvurucunun tutukluluk durumunu incelediği ve mezkûr gerekçeye atıfla tutukluluğun devamına karar verdiği anlaşılmıştır (bkz. § 11).

30. Bu kapsamda başvurucunun tutukluluğunun devamında yargı mercilerince esaslı bir olgu olarak kabul edilen kırmızı bültenin kaldırılması ve yeni oluşan duruma göre başvurucu hakkında adli kontrol tedbirleri tatbik edilmesinin gözönünde bulundurulması mümkünken Mahkemenin kırmızı bültenin kaldırılması hususuna yönelik belgeleri dikkate almadığı ve 28/4/2022 tarihli kararla tutukluluğun devamına karar verdiği, talepnameye eklenen evrak muhteviyatına yönelik bir inceleme yapmadığı ve başvurucunun tahliye edildiği 4/7/2022 tarihine kadar yaptığı tutukluluk incelemelerinde de bahsi geçen yeni duruma yönelik gerekçe oluşturmadığı değerlendirilmiştir. Sonuç olarak anılan tarihler arasındaki tutukluluğun gerekçelendirilmediği dikkate alındığında bu tarihler arasında geçen sürenin makul olduğu ve belirtilen süre zarfındaki tutukluluğun ölçülü olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Samira Alakbarova, §§ 65-68; S.K., § 73).

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

32. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 818.405 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

34. Başvuruda tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu hakkında iade talebinin kabul edilebilir olmadığına ilişkin karar verilmiş ve başvurucu 4/7/2022 tarihinde tahliye edilmiş olup ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için tazminat ödenmesi dışında yapılması gereken bir hususun bulunmadığı anlaşılmıştır.

35. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 166.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İade tutuklamasının hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. İade tutuklaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 166.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer

taleplerin REDDİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/528) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RASİM COŞKUN VARLIBAŞ

B. No: 2022/57064 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/57064

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RASİM COŞKUN VARLIBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/57064)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Rasim Coşkun VARLIBAŞ

Vekili : Av. Sinem MOLLAHASANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör örgütüne üye olma ve birden fazla kişiye yönelik cinsel saldırı suçlarından 19/7/2018 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Başvurucu hakkında başlayan yargılama sürecinin sonunda İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi 11/1/2021 tarihli kararıyla başvurucunun atılı suçlardan ayrı ayrı hapis cezasıyla mahkûmiyetine ve hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

4. Başvurucu mahkûmiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf başvurusunu inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi 15/3/2022 tarihli kararıyla mahkûmiyet hükümlerinin bozulmasına ve başvurucunun tahliye edilmesine karar vermiştir.

5. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tahliye kararına itiraz etmiştir. Söz konusu itiraz İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi tarafından yerinde görülmeyerek incelenmesi amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesine

gönderilmiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 28/3/2022 tarihli kararı ile itirazı kabul etmiş ve başvurucunun tutuklanmasına yönelik yakalama emri çıkartılmasına karar vermiştir.

6. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi belirtilen karar kapsamında hazır edilen başvurucunun ifadesini almış ve 29/3/2022 tarihinde başvurucunun nitelikli cinsel saldırı ve çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçlarından tutuklanmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu tutuklama kararına itiraz etmiş, itiraz mercii olan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi ise 18/4/2022 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu anılan kararı aynı tarihte öğrendiğini ifade etmiştir.

9. Başvurucu 18/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucu bozma sonrası başlayan yargılama sonucunda isnat edilen suçlardan 16/11/2022 tarihinde İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ayrı ayrı hapis cezasına mahkûm edilmiş, ayrıca başvurucunun tutukluluk hâlinin hükümle birlikte devamına karar verilmiştir.

11. Başvurucu mahkûmiyet hükmüne karşı kanun yoluna başvurmuştur. Devam eden süreçte temyiz mercii olan Yargıtay 1. Ceza Dairesi 10/7/2024 tarihli kararla mağdurlardan S.M.C.ye yönelik cinsel saldırı suçundan verilen mahkûmiyet hükmünü bozmuş, başvurucunun diğer hükümlere yönelik temyiz talebini ise esastan reddederek hükümleri onamıştır. Mahkûmiyet hükümleri aynı tarihte kesinleşmiştir.

12. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

15. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvuruculların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan [1. B.], B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse [2. B.], B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26; Metin İyidil (2) [GK], B. No: 2020/3067, 12/12/2024, § 32). Somut olayda da kesinleşmiş bir hüküm bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuru yapabileceği anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BÜRKE

B. No: 2022/58402 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/58402

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BÜRKE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/58402)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Ahmet BÜRKE

Vekili : Av. Aslı AVCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör örgütüne üye olma ve cinsel saldırı suçlarından 19/7/2018 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Başvurucu hakkında başlayan yargılama sürecinin sonunda İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi 11/1/2021 tarihli kararıyla başvurucunun atılı suçlardan ayrı ayrı hapis cezasıyla mahkûmiyetine ve hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

4. Başvurucu mahkûmiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf başvurusunu inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi 15/3/2022 tarihli kararıyla mahkûmiyet hükümlerinin bozulmasına ve başvurucunun tahliye edilmesine karar vermiştir.

5. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tahliye kararına itiraz etmiştir. Söz konusu itiraz İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi tarafından yerinde görülmeyerek incelenmesi amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesine

gönderilmiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 28/3/2022 tarihli kararı ile itirazı kabul etmiş ve başvurucunun tutuklanmasına yönelik yakalama emri çıkartılmasına karar vermiştir.

6. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi belirtilen karar kapsamında hazır edilen başvurucunun ifadesini almış ve 29/3/2022 tarihinde başvurucunun nitelikli cinsel saldırı suçundan tutuklanmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu tutuklama kararına itiraz etmiş, itiraz mercii olan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi ise 18/4/2022 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu anılan kararı aynı tarihte öğrendiğini ifade etmiştir.

9. Başvurucu 18/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucu bozma sonrası başlayan yargılama sonucunda isnat edilen suçlardan 16/11/2022 tarihinde İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ayrı ayrı hapis cezasına mahkûm edilmiş, ayrıca başvurucunun tutukluluk hâlinin hükümle birlikte devamına karar verilmiştir.

11. Başvurucu mahkûmiyet hükmüne karşı kanun yoluna başvurmuştur. Devam eden süreçte temyiz mercii olan Yargıtay 1. Ceza Dairesi 10/7/2024 tarihli kararla hükmü onamıştır. Mahkûmiyet hükmü aynı tarihte kesinleşmiştir.

12. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

15. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucuların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan [1. B.], B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse [2. B.], B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26; Metin İyidil (2) [GK], B. No: 2020/3067, 12/12/2024, § 32). Somut olayda da kesinleşmiş bir hüküm bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuru yapabileceği anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar

verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA YUSUF ATİK

B. No: 2022/83238 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/83238

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA YUSUF ATİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/83238)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Mustafa Yusuf ATİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; hükme ulaşılması için yeterli gerekçe gösterilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının, mahkûmiyete esas olarak suç oluşturmayan bazı eylemlere dayanılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 31/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ve tanık sorgulama hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesi dışında kalan ihlal iddialarının kabul edilemez olduğuna, anılan iddialar yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda; Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) kullanıcıların kendilerini ilgilendiren bilgi ve belgelere ulaşabildikleri, her türlü bilgi ve belge alışverişini

gerçekleştirebildikleri vurgulanmıştır. Ayrıca tüm bu işlemlerin veri tabanında saklandığı ve belgeler/evrak üzerinde yapılan işlemlerin UYAP evrak işlem kütüğünde kayıt altına alındığı açıklanmıştır. Bu çerçevede UYAP evrak işlem kütüğü üzerinden yapılan incelemede başvurucunun nihai kararı açarak okuduğunun tespit edildiği tarih, nihai kararın sonucunu öğrendiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Birnur Doğan ([GK], B. No: 2020/34420, 31/1/2024) kararında ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun rızası ve onayı ile nihai kararın UYAP üzerinden üçüncü kişilerce öğrenildiğinin UYAP evrak işlem kütüğünden anlaşıldığı durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak üçüncü kişilerce okuma tarihinin esas alınması gerektiğini ifade etmiştir. Somut olayda e-Devlet Kapısı veya UYAP Vatandaş Portal gibi mecralara üçüncü kişilerce izinsiz olarak erişildiğine dair herhangi bir itirazı bulunmayan ve kişisel verilerini paylaştığı üçüncü kişilerin UYAP üzerinden nihai kararı 31/5/2022 tarihinde okuması ile karardan haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 18/7/2022 tarihinde gerçekleştirdiği başvurusunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.Y.

B. No: 2022/102376 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/102376

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/102376)

Karar Tarihi: 29/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/1/2026 - 33139

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : K.Y.

Vekili : Av. Arzu BEYAZIT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı tedbirinin ve konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması, gözaltı süresinin makul olmaması, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda karar verilmesi ve bu kararın tebliğ edilmemesi ile karara itirazın geç değerlendirilmesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, gözaltı tedbirinin uygulandığı süreçte kamu görevlilerinin kötü muamelesine maruz bırakılma nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 3/12/2006 doğumlu başvurucu hakkında birden fazla kişiyle silahlı tehdit, hakaret ve basit yaralama suçlarından soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu, anılan soruşturma kapsamında 27/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu 28/10/2022 tarihinde Başsavcılığa verdiği ifadesinde; babasını müşteki L.K.nın

oğlunun öldürdüğünü, bu olaydan sonra müştekinin oğlunun tutuklandığını ve bu sebeple müştekinin kendisine ve diğer aile yakınlarına husumet duyduğunu, şikâyet konusu olay tarihinde konutunda bulunduğunu, müştekiyle o gün hiç karşılaşmadığını, kendisine iftira attığını belirtmiştir.

4. Başsavcılık, başvurucuyu birden fazla kişiyle silahlı tehdit ve basit yaralama suçlarından adli kontrol altına alınması istemiyle Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

5. Hâkimlik, mevcutlu olarak sevk edilen başvurucu hakkında iş yoğunluğunu gerekçe göstererek dosya üzerinden inceleme yapmış ve Başsavcılığın talebini kabul ederek 1 ay süreyle konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasına, bu sürenin bitimini takiben de başvurucunun kolluk birimlerine haftanın bir günü imza vermesine 28/10/2022 tarihinde karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Birden fazla kişi tarafından birlikte silahla tehdit ve basit yaralama suçundan SSÇ [K.Y.] hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 28.10.2022 ve 2022/245776 soruşturma sayılı yazısı ile mevcutlu olarak gönderilen SSÇ Hakimliğimizde hazır edilmiş ise de; iş yoğunluğu nedeniyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının CMK 109. maddesi uyarınca adli kontrol talebi SSÇnin yokluğunda dosya üzerinden incelendi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ :

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 28.10.2022 ve 2022/245776 soruşturma sayılı talebinin KABULÜ ile;

SSÇ'nin üzerine yüklenen suçun niteliği ile dosya kapsamı itibariyle kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir mevcut delil durumuna göre CMK. 109/3-j ve b maddeleri uyarınca ADLİ KONTROL ALTINA ALINMASINA,

SSÇnin CMK'nın 109/3-j maddesi uyarınca 1 ay süreyle KONUTU TERK ETMEMESİNE,

SSÇ hakkındaki konutu terk etmeme yönündeki adli kontrol tedbirinin infazının tamamlanmasına müteakip CMK'nun 109/3-b maddesi uyarınca ikametine en yakın güvenlik biriminde oluşturulacak belgeye haftanın Pazar günleri 08:00 - 22:00 saatleri arası imza bildiriminde bulunulmak üzere ADLİ KONTROL HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASINA... [karar verildi.]"

6. Başvurucu, bu kararın tarafına tebliğ edilmediğini bildirmekle birlikte kararı haricen öğrendiğini ve 30/10/2022 tarihli dilekçe ile karara itiraz ettiğini belirtmiştir. Bu itiraz Ankara 47. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 4/11/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Başvurucu, itirazın reddine ilişkin kararı aynı tarihte öğrendiğini belirterek 28/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 8/3/2023 tarihli iddianame ile birden fazla kişiyle silahlı tehdit, hakaret ve basit yaralama suçlarından cezalandırılması istemiyle başvurucu hakkında aynı yer çocuk mahkemesinde kamu davası açmıştır. Başsavcılık, aynı tarihte başvurucu hakkında devam eden kolluk birimlerine haftanın bir günü imza verme şeklindeki adli kontrol kararının da

resen kaldırılmasına karar vermiştir.

9. İddianamede, ilk olarak müşteki L.K.nın suç duyurusu üzerine soruşturmanın başlatıldığı belirtilerek L.K.nın ifadesine yer verilmiştir. Buna göre müşteki 27/10/2022 tarihinde sabah 06.30 sularında evinden çıktığı sırada önünün dört kişi tarafından kesildiğini, bu kişileri oğlunun karıştığı bir cinayet vakasındaki maktulün oğlu olan başvurucu ile yakınları M.Y., H.Y. ve Y.Y. olarak tanıdığını, ellerinde bıçak ve sopaların bulunduğunu, başvurucunun elindeki sopa ile boynuna vurduğunu, bunun üzerine kaçmaya çalıştığını, şüphelilerin hep birlikte arkasından küfrederek "Seni öldüreceğiz, yaşatmayacağız." dediklerini ve sonrasında araçlarına binerek olay yerinden uzaklaştıklarını ileri sürmüştür. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. İddianamede, olayı gören bir tanık tespit edilemediği belirtilmekle birlikte kolluk marifetiyle kamera araştırmaları yapıldığı ifade edilmiştir. 28/10/2022 tarihli Görüntü İzleme Tutanağı'na göre olay günü saat 05.30 sularında dört kişinin olay yerinin yakınlarına farklı yönlerden gelip beklemeye başladıkları ancak kamera açısı ve görüntü kalitesinin iyi olmaması nedeniyle olayın vuku bulduğu anların görülemediği ve bu kişilerin teşhis edilemediği söylenmiştir.

ii. İddianamede Adli Tıp Kurumundan alınan rapora da dayanılmıştır. Bu raporda müştekide basit tıbbi müdahaleyle giderilecek düzeyde bir yaralanma bulunduğunun ifade edildiği belirtilmiştir.

iii. İddianamede başvurucu ve diğer şüpheliler ile müşteki arasında husumet olduğu ve hem müşteki hem de başvurucunun beyanlarının bu durumu doğruladığı vurgulanmıştır.

10. Ankara 1. Çocuk Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır.

11. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesi aşamasında derdesttir.

12. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltının Hukuki Olmadığına ve Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

13. Başvurucu, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını ve gözaltı süresinin makul olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Dolayısıyla başvurucunun iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Konutu Terk Etmeme Şeklindeki Adli Kontrol Tedbirinin Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

16. Başvurucu; suç tarihinde çocuk olduğunu, suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında adli kontrol kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, adli kontrol kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, özel hayata saygı hakkı, eğitim hakkı ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvurucunun şikâyetinin özü, adli kontrol tedbirinin hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestîsi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği ve bu tedbir yönünden tutuklama tedbirinin hukukiliğine benzer şekilde inceleme yapılacağı sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76).

20. Başvurucu, birden fazla kişiyle silahlı tehdit ve basit yaralama suçlarından yürütülen soruşturma kapsamında verilen bir kararla 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesi uyarınca konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine tabi tutulmuştur. Dolayısıyla başvurucu hakkında tesis edilen konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce ön koşul olarak suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki adli kontrol kararında ve iddianamede Görüntü İzleme Tutanağı'na, müşteki beyanına, başvurucu ve diğer şüphelilerle müşteki arasında husumetin bulunmasına ve Adli Tıp Kurumundan alınan rapora dayanmıştır (bkz. § 9).

23. Olay tarihinde müşteki ile başvurucu ve diğer şüpheliler arasında -iki tarafın da varlığını kabul ettiği- bir husumetin bulunması ve müşteki beyanlarını belirli ölçüde doğrulayacak mahiyet arz eden Görüntü İzleme Tutanağı ile Adli Tıp Kurumu raporu gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. M.S. [1. B.], B. No: 2018/25505, 25/2/2021, § 74).

24. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup

olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

25. Somut olayda Hâkimlik başvurucunun adli kontrol altına alınmasına karar verirken kuvvetli suç şüphesinin bulunduğunu belirtmiştir. Ancak kararda, başvurucunun kaçma şüphesinin olup olmadığı hususu ile -konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinden murat edilen- delillerin yok edilmesinin veya değiştirilmesinin, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılmasının önlenmesi amaçları yönünden herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir (bkz. § 5). Dolayısıyla adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Şahin Tümüklü [1. B.], B. No: 2021/27498, 13/2/2024, §§ 20, 21; Muhammed Bedran Çoğaltay [1. B.], B. No: 2021/25973, 13/2/2024, §§ 23, 24). Bu sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle meşru amacı ortaya konulmadan başvurucu hakkında konutu terk etmeme tedbirinin uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Derhâl Hâkim Önüne Çıkarılma Güvencesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu, hâkim huzuruna çıkarılmadığını ve konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kararının dosya üzerinden verildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. Somut olayda Başsavcılığın mevcutlu olarak sevk ettiği başvurucunun iş yoğunluğu gerekçesiyle huzura alınmadığı ve Hâkimlik tarafından dosya üzerinden konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kararı verildiği görülmüştür (bkz. § 5). Oysa Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrası, yakalanıp gözaltına alınan kişinin soruşturma makamlarınca serbest bırakılmaması hâlinde en geç azami gözaltı süreleri içinde hâkim önüne çıkarılmasını emretmektedir. Maddede geçen "hâkim önüne çıkarılır" ifadesi; hâkimliğin tutuklanması veya adli kontrol tedbiri kapsamında konutunu terk etmeme yükümlülüğüne tabi tutulması istenen kişinin sorgusunu yapmasını ve hazırsa söz konusu kişinin müdafiinin dinlenmesini gerektirir (tutuklama tedbiri yönünden benzer değerlendirme için bkz. Emre Soncan [2. B.], B. No: 2016/73490, 11/3/2020, § 56; konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri yönünden aynı yönde değerlendirme için bkz. B.G. [1. B.], B. No: 2020/36865, 21/6/2023, § 46).

30. Açıklanan gerekçelerle mevcutlu olarak sevk edilmesine rağmen Hâkimliğin dosya üzerinden yaptığı incelemeyle başvurucu hakkında konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine hükmetmesi ve bu suretle derhâl hâkim önüne çıkarılma güvencesine uyulmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. Konutu Terk Etmeme Şeklindeki Adli Kontrol Tedbiri Kararının Tebliğ Edilmediğine ve Karara Yapılan İtirazın Geç Değerlendirildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucu, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kararının tebliğ edilmediğini ve bu karara itirazının geç değerlendirildiğini belirterek bu nedenlerle kişi

hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

33. Tutuklanan kişiler yönünden Anayasa'nın 19. maddesinde var olan güvenceler konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine tabi tutulan kişiler için de geçerlidir. Dolayısıyla bir ceza soruşturması veya kovuşturması kapsamında adli kontrol altına alınarak konutunu terk etmeme yükümlülüğüne tabi tutulan kişiler, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca tedbir kararının kendilerine tebliğ edilmesi, kısa sürede durumları hakkında karar verilmesi ve bu tedbirin hukuka aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmalarını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma haklarına sahiptir (Abdulaziz Kandemir [1. B.], B. No: 2021/7611, 24/1/2024, § 46). Bu hak kapsamında yapılan bir müracaata ilişkin kararın kısa sürede alınıp alınmadığı somut olayın özel koşullarına göre değerlendirilir. Değerlendirmede yargı mercilerinin gösterdiği özen, tedbir altındaki kişinin tutumlarının gecikmeye sebebiyet verip vermediği ve gecikmenin resmî makamların sorumluluğunda olup olmadığı gibi hususlar dikkate alınır (tutuklama tedbiri yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. Ulaş Kaya ve Adnan Ataman [1. B.], B. No: 2013/4128, 18/11/2015, § 71).

34. Anayasa Mahkemesi kısa süre bağlamında somut bir süre telaffuz etme gereği duymamış ancak Ulaş Kaya ve Adnan Ataman kararında başvuruculaların itiraz merciinin kararından kırk bir gün sonra haberdar olmalarının, H.G. kararında ise başvurucunun itirazının itirazdan kırk iki gün sonra karara bağlanmasının ve başvurucunun karar sonucunu kırk dört gün sonra öğrenmesinin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasıyla bağdaşmadığını kabul etmiştir (Ulaş Kaya ve Adnan Ataman, § 75; H.G. [1. B.], B. No: 2017/14716, 29/5/2019, § 61).

35. Somut olayda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan araştırmada 28/10/2022 tarihli adli kontrol kararının başvurucuya tebliğ edildiğine dair herhangi bir belge tespit edilememiştir. Diğer yandan başvurucunun bu kararı haricen öğrenerek 30/10/2022 tarihinde karara itiraz ettiği, itiraz dilekçesinde okul dönemi olduğu için bir an önce karar verilmesini talep ettiği ancak itirazının 4/11/2022 tarihinde incelenerek reddedildiği görülmüştür. Buna göre başvurucunun tedbirin kaldırılması hususunda bir an önce karar verilmesine yönelik talebinin makul kabul edilebilecek sebebi de gözetildiğinde otuz gün süreli tesis edilen bir tedbire yönelik itirazın karara bağlanmasında geçen beş günlük sürenin Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında belirtilen kısa sürede karar verme zorunluluğuna uygun düşmediği açıktır (benzer değerlendirme için bkz. Abdulaziz Kandemir, § 49).

36. Açıklanan gerekçelerle konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kararının tebliğ edilmemesi ve bu karara itirazın geç değerlendirilmesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

E. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucu, gözaltı tedbirinin uygulandığı süreçte kamu görevlilerinin kötü muamelesine maruz kaldığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal

eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yapılması gerekmektedir. Bu soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını da sağlamaya elverişli olmalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25).

39. Devletin sahip olduğu etkili soruşturma yükümlülüğü kapsamında, işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli kesin belirtiler mevcut olduğunda -kişilere müdahale üçüncü kişilerden gelmiş olsa dahi- şikâyet ya da ihbarda bulunulmadığında bile resen soruşturma açılmasının sağlanması gerektiği açıktır (Tahir Canan, § 25).

40. Başvuruya konu olayda başvurucu, genel olarak kamu görevlileri tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığını ileri sürmüştür. Başvurucunun anılan iddialarını herhangi bir adli ve/veya idari merciye ilettiğine dair bir bilgi veya belge sunmadığı da gözetildiğinde hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

42. Başvurucu; ihlalin tespiti ile ihlal sonucuna ulaşılan şikâyetlere ilişkin olarak 200.000 TL manevi ve tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

43. Başvuruda, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirine dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda karar verilmesi ve bu kararın tebliğ edilmemesi ile karara itirazın geç değerlendirilmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci ve sekizinci fıkralarının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki anılan tedbir inceleme tarihinden önce kaldırılmıştır. Dolayısıyla bu yönüyle ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için tazminat ödenmesi dışında yapılması gereken bir husus bulunmamaktadır.

44. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 148.750 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Gözaltının hukuki olmaması ve makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Derhâl hâkim önüne çıkarılma güvencesine uyulmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve

güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kararının tebliğ edilmemesi ve karara itirazın geç değerlendirilmesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

5. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Derhâl hâkim önüne çıkarılma güvencesine uyulmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin beşinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kararının tebliğ edilmemesi ve karara itirazın geç değerlendirilmesi nedenleriyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

F. Başvurucuya net 148.750 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği (D.İş. 2022/946 Sorgu) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SİNAN YİĞİT

B. No: 2022/103686 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/103686

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SİNAN YİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/103686)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Mehmet Sinan YİĞİT

Vekili : Av. Kamile ÖZBULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltı ile tutuklamanın hukuki olmaması, gözaltında soruşturma konusu suçla ilgili olarak bilgilendirmeme yapılmaması ve tutukluluk incelemesi kararlarının tebliğ edilmemesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne (FETÖ/PDY) üye olma suçlamasıyla 19/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, sorgusunun ardından Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 21/10/2022 tarihli kararıyla terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucunun anılan karara itirazı Ankara 41. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 31/10/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

5. Başvurucu kesin nitelikteki kararı 15/11/2022 tarihinde öğrendiğini belirtmiştir. Başvurucu 6/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. 9/11/2022 tarihli iddianame ile başvurucu hakkında kamu davası açılmıştır. Başvurucu, yargılamayı yürüten Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 3/2/2023 tarihinde verilen

kararla tahliye edilmiştir.

7. Yargılama sonucunda 12/2/2024 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf kanun yoluna başvurulmadan 20/2/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Ayrıca başvurucu, suç isnadıyla ilgili bilgilendirme yapılmadığı ve gözaltı ile tutuklama tedbirlerinin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla tazminat davası açmıştır. Yargılama sürecinin sonunda Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesince 23/5/2025 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup inceleme tarihi itibarıyla dava derdesttir.

9. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltının Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

10. Başvurucu, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Somut olayda başvurucunun 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yoluna müracaat ettiği ve inceleme tarihi itibarıyla davanın derdest olduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun olağan kanun yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

13. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

15. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

16. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna

uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

17. Somut olayda başvurucunun mezkûr hüküm kapsamında tazminat davası açtığı ve inceleme tarihi itibarıyla davanın derdest olduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun olağan kanun yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Suç İsnadıyla İlgili Bilgilendirme Yapılmadığına İlişkin İddia

19. Başvurucu, gözaltına alındıktan sonra soruşturma konusu suçla ilgili olarak bilgilendirilmediğini ileri sürmüştür.

20. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendinde, yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine yazıyla veya bunun hemen mümkün olmadığı hâllerde sözle açıklanmayan kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır.

21. Anayasa Mahkemesi, yakalama nedenlerinin ve suçlamaların bildirilmemesine yönelik iddialara ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Deniz Özfırat [2. B.], B. No: 2013/7929, 1/12/2015, §§ 52, 53).

22. Somut olayda başvurucunun belirtilen hüküm uyarınca tazminat davası açtığı ve inceleme tarihi itibarıyla davanın istinaf kanun yolu aşamasında devam ettiği görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun olağan kanun yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Tutukluluk İncelemesi Kararlarının Tebliğ Edilmediğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; tutukluluk incelemesi kararlarının tebliğ edilmediğini, bu nedenle tutukluluğa etkili itirazda bulunamadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Tutuklu bulunan kişilerin ilgili yargı makamlarına sundukları tahliye taleplerinin sonuçsuz bırakılması ve/veya tutukluluk incelemesi kararlarının tebliğ edilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası kapsamında güvence altına alınan serbest bırakılmayı isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş, bu kararlarda söz konusu iddiaların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat talebinde bulunulmadan bireysel başvuru konusu yapıldığından başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 34-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 34-40).

26. Somut başvuruda da aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltının hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Suç isnadıyla ilgili bilgilendirilme yapılmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Tutukluluk incelemesi kararlarının tebliğ edilmemesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN BÜYÜKBERBER

B. No: 2022/104922 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/104922

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN BÜYÜKBERBER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/104922)

Karar Tarihi: 29/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Osman BÜYÜKBERBER

Vekili : Av. Sinem BÜYÜKBERBER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, darbe teşebbüsü sonrasında başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması üyesi olduğundan bahisle yürütülen soruşturma/kovuşturma işlemleri nedeniyle bazı anayasal haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Darbe teşebbüsünden sonra gelen birçok ihbar neticesinde Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığınca terör örgütünün Kayseri'deki üst düzey iş adamları yapılanmasına yönelik olarak soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığının 3/10/2016 tarihli yazısıyla S.A. ve gizli tanıklar Akıncı, Kızılırmak, Yeşilırmak, Seramik'in ifadelerinde ismi geçen kişilerle ilgili olarak gerekli araştırmaların yapılması kolluktan istenmiştir.

3. Söz konusu tanıkların beyanlarında birçok kişinin adı geçmektedir. Gizli tanık Kızılırmak'ın "Osman BÜYÜKBERBER [başvurucu] ve [M.B.] kardeştir. Kayseri'de esnaftırlar. Gazi Üniversitesi Rektörü [S.B.nin] hem amca oğulları hem de gizli ortaklarıdır. Örgüt içerisinde yer alırlar. Örgütü diri tutmaya çalışmaktadırlar. Yardımlarına devam etmektedirler." şeklinde beyanda bulunması üzerine başvurucu hakkında da soruşturma başlatılmıştır.

4. Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığının 11/5/2017 tarihli talimatı ile başvurucu ile birlikte 12 kişi gözaltına alındıktan sonra 18/5/2017 tarihinde başvurucu salıverilmiştir. Başvurucu 11/5/2017 tarihli müdafii eşliğinde kollukta verdiği ifadesinde suçlamaları kabul etmemiştir. Başvurucu beyanlarında 2006 yılında uzaktan akrabası olan E.T.nin tavsiyesi ile "sohbet" toplantılarına başladığını belirtmiştir. Ayrıca sadaka mahiyetinde öğrenciler için küçük meblağlı olmak üzere 20, 30, 50 TL gibi para toplandığını, bu paraları akrabası olan E.T.ye teslim ettiğini, E.T.nin de bunları "sohbet" veren Mustafa adlı kişiye verdiğini söylemiştir. 17/25 Aralık 2013 tarihinden sonra olayların siyasileşmesi üzerine tavrını koyarak hiçbir toplantıya katılmadığını ifade etmiştir. Diğer taraftan diğer bankalara göre POS fiyatlarının daha uygun olması nedeniyle 2014 yılının Ocak ayında Bank Asyada hesap açıp 3.000 TL yatırdığını belirtmiştir. Ancak aynı yıl içerisinde bu bankayla ilişiğini tamamen kestiğini ileri sürmüştür.

5. Elde edilen bilgi ve belgeler çerçevesinde başvurucu ile birlikte 17 kişi hakkında Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığınca 4/7/2017 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede başvurucu ile ilgili olarak özetle; gizli tanık Kızılırmak'ın ifadesine, 3/8/2016 tarihinde Emniyet Müdürlüğü Muhabere ve Elektronik Şube Müdürlüğüne gelen ihbar içeriğine, başvurucunun çocuklarının Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) bünyesinde faaliyet gösteren Özel Y.A. İlkokulu ve Özel Y.A. Ortaokulunda eğitim gördüklerine, başvurucunun Bank Asya Katılım Bankasında hesabının olduğuna, hesabının 2014 yılı Ocak ayında açıldığına ve 2014 yılı Şubat ayından 2014 yılı Aralık ayına kadar olan zaman dilimi ile 2015 yılı Mart, Haziran, Eylül ve Aralık aylarında para yatırdığına yer verilmiştir.

6. Gelen ihbarın içeriğinde ise "... isimli işyeri sahibi Osman BÜYÜKBERBER Fetönün Kayseri imamı olur, yanında çalışan [İ.K.], [F.K] ve [H.K.] isimli üç çalışanı bir şahsın Osman BÜYÜKBERBER'e bir dolar verirken görmüşler, şahıs yüzüne sürüp kasaya koymuş ayrıca Kenya'ya kaçmak için hazırlık yapıyormuş" şeklinde iddiaların olduğu görülmüştür. Bununla birlikte ihbar içeriği ile ilgili olarak yapılan araştırma sonucunda ihbarda belirtilen numaranın arandığı, telefonu açan şahıs tarafından numaranın kendisine ait olduğunun belirtildiği ancak ihbarı kendisinin yapmadığına dair beyanda bulunduğu tutanak altına alınmıştır. Ayrıca başvurucunun kayda alınan telefon dinlemelerinde bir suç unsuruna rastlanmadığı yine iddianamede belirtilmiştir. Bylock kaydı bulunmayan başvurucunun dernek kaydının da olmadığı ifade edilmiştir.

7. İddianamenin son kısmında başvurucu ile ilgili olarak; FETÖ/PDY içinde aktif olarak yer aldığı, örgüt üyeleri ile irtibatlı olduğu, örgütün sohbet/mütevelli toplantılarına katıldığı, çocuklarını FETÖ ile irtibatı tespit edilerek kapatılan okullara gönderdiği, örgüte düzenli olarak maddi destek sağladığı, örgütten almış olduğu talimatla Bank Asyaya kendi adına hesap açtırıp para yatırdığı, hakkında beyanların bulunduğu, bu şekilde silahlı terör örgütü üyesi olduğu iddiası yer almaktadır.

8. Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından iddianame kabul edilmiştir. Başvurucu 31/10/2017 tarihli celsede müdafii eşliğinde savunmasını yapmıştır. Gizli tanık Kızılırmak'ın beyanları ve ihbarın içeriği okunmuştur. Başvurucu, gizli tanık Kızılırmak'ın beyanlarını kabul etmediğini ifade etmiştir. Ayrıca örgüt tarafından düzenlenen sohbetlere daha önce katıldığını, örgüte belli meblağlarda bağışta bulunduğunu ve sohbetlere katıldığı dönemde Zaman gazetesi aboneliğinin ve Aksiyon dergisi aboneliklerinin bulunduğunu belirtmiştir. Ancak 17/25 Aralık süreci ile birlikte bu aboneliklerini ve örgütle olan bağını tamamen sonlandırdığını ifade ederek suçlamaları reddetmiştir. Diğer yandan 3/8/2016

tarihli ihbar içeriğine ilişkin olarak başvurucu; ihbar içeriğini kabul etmediğini beyan etmiş ve ihbarda isimleri yer alan kişilerin daha önce işten çıkarıldığını, bu nedenle asılsız ihbarda bulunulduğunu iddia etmiştir. Duruşma sonunda başvurucunun talebi üzerine bir sonraki duruşmadan vareste tutulmasına karar verilmiştir.

9. 1/11/2017 tarihinde yapılan ikinci celseye başvurucu müdafii katılmıştır. Duruşma sonunda gizli tanık Kızılırmak, Yeşilırmak ve Seramik'e ait bilgilerin Mahkemeye gönderilmesi için Kayseri İl Emniyet Müdürlüğü Tanık Koruma Şube Müdürlüğüne müzekkere yazılmasına, bilgilerin gönderilmesi hâlinde tarafların katılımı olmaksızın Mahkeme heyetince tanıkların beyanlarının tespitine dair ara kararı verilmiştir. Ayrıca başvurucu ve müdafiine tanıklara sormak istedikleri soruların bulunması hâlinde 15 gün içinde yazılı olarak Mahkemeye bildirmeleri hususunda süre verilmiştir.

10. Başvurucu müdafii, gizli tanık Kızılırmak'a sorulması istenen soruları yazılı olarak 14/11/2017 tarihinde Mahkemeye sunmuştur. Buna göre sorulması istenen sorular şunlardır:

"1- Müvekkillerim Osman-M. Büyükberber'i şahsen tanıyor musunuz, ne kadar süredir tanıyorsunuz? 17/25 Aralık sürecinden sonra görüşüyor muydunuz?

2- Müvekkillerim hakkındaki beyanları görgüye dayalı mı yoksa duyumdan mı ibaret bilgiler?

3- [S.B.] ile gizli ortak olduğunu nereden biliyorsunuz? Ortaklıktan kastınız nedir? Osman-M. Büyükberber ile [S.B.nin] bir arada konuştuklarına, bir araya geldiklerine veyahut telefon görüşmelerine şahit oldunuz mu?

4- Müvekkiller bu örgütün neresinde yer alır?

5- Müvekkiller bu yapının hangi faaliyet ve programlarına nerede ne zaman katılmıştır? Siz de bu faaliyet ve programlarına müvekkillerim ile beraber katıldınız mı?

6- Müvekkillerimin bu yapıdan hangi tarihte ayrıldığını biliyor musunuz?"

11. 15/1/2018 tarihli dördüncü celsede gizli tanık Kızılırmak, kapalı oturumda başvurucunun ve müdafiinin katılımı olmaksızın Mahkeme heyetince dinlenmiştir. Gizli tanık Kızılırmak, "bu şahıs uzun yıllardır söz konusu örgütün içindedir, maddi, manevi ve fiili olarak söz konusu örgüte yardımlarda bulunmaktadır, kendisi AKP Hükûmetinin yıkılması için alenen propaganda yapan birisidir, "[B.]" soyisimli şahıslarla yakın ilişki içerisindedir, zaten kendileri aynı örgütün mensubudur, Türkiye'de benim diyen her zengin [İ.] veya [B.] bayiliği alamaz iken [B.larla] terör örgütü ilişkilerinden faydalanarak yaklaşık 20 yıl önce [B.] bayiliği almayı başardı" şeklinde başvurucu hakkında beyanda bulunmuştur. Bu kapsamda gizli tanığın beyanlarının alınmasının ardından başvurucu müdafiinin Mahkeme heyetine bildirdiği sorular gizli tanık tarafından cevaplanmıştır. Buna göre gizli tanık sorulan sorulara şu şekilde cevap vermiştir:

"1 Nolu Soru: Kendilerini yaklaşık 20 yıldır şahsen tanırım, 17/25 Aralık 2013 sürecinden sonra da görüşmeye devam ettik, kendilerinde hiçbir değişiklik yoktu, hâlen örgütün emrine amade bir vaziyette fiil ve eylemlerine devam etmektedirler, özellikle Osman Büyükberber bu şekilde bir insandır, kendileri birer küçük Fetullah Gülen'dir.

2 Nolu Soru: Bu sanıklar hakkında bilgilerim hem duyum hem de görgüye dayalıdır, kendileri ile uzun süredir komşuyuz ve binalarımız yakındır.

3 Nolu Soru: Kendilerini uzun yıllardır tanırım, zaten babaları [A.] ve [N.] Büyükberber ortak idiler, [S.B.] rektörlük yaptığı için ticaret yapamadı, bunların üzerinden ticaretine devam etmektedir, kendilerinin bir araya geldiklerine şahit olmadım, bunlar fetöcüdür, her şeyi gizli yaparlar, bir araya gelseler bile bunu kimse göremez, telefonla konuşup konuşmadıklarını bilmem mümkün değildir.

4 Nolu Soru: Sanıklar örgüt içerisinde para toplama faaliyetinde bulunurlar, topladıkları parayı ağabey veya imamı olan şahıslara teslim ederler, ayrıca Osman Büyükberber Devletin yıkılması için de propaganda yapar, örgüte eleman veya sempatizan kazandırmaya çalışır.

5 Nolu Soru: 5 numaralı sorunun tanığın kimliğinin ortaya çıkmasına neden olabileceği anlaşıldığından sorulması yönündeki talebin reddine karar verildi.

6 Nolu Soru: Ne Osman Büyükberber ne de [M.B.] ve ne de diğer örgüt üyeleri kesinlikle bu örgütten ayrılmadılar, faaliyetlerine hâlen devam ediyorlar, Fetullah Gülen isimli hain yaşadığı sürece de bu örgütten ayrılmayacaklardır, çünkü iradeleri yoktur, özellikle Osman Büyükberber herşeyi ile bu yapıya bağlıdır, kardeşi ve küçüğü olan [M.B.] ise ağabeyinin gölgesinde kalmaktadır."

12. 26/4/2018 tarihli yedinci celsede başvurucu, gizli tanık beyanlarını kabul etmemiş ve beyanlarına itibar edilmemesini talep etmiştir. 30/10/2018 tarihli son celseye başvurucu müdafii katılmıştır. Cumhuriyet savcısı, esas hakkında mütalaasını sunmuş ve başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Mahkeme duruşma sonunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda; gizli tanık Kızılırmak'ın kovuşturma aşamasındaki ifadesine, Emniyet Müdürlüğü Muhabere ve Elektronik Şube Müdürlüğüne gelen ihbara, başvurucunun çocuklarının eğitim gördükleri okulların FETÖ/PDY bünyesinde olduğuna değinilmiştir.

13. İstinaf istemi üzerine yapılan incelemede bozma kararı verilmiştir. Bozma sebeplerinden birisi gizli tanıkların beyanlarının alınması sırasında kendilerini suçlayıcı ve ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikteki sorulara cevap vermekten kaçınabileceklerine ilişkin haklarının hatırlatılmamasıdır. Diğer neden ise hükme esas alınan ihbar içerikleri ile ilgili bir araştırma yapılmamış olmasıdır.

14. Bozma sonrası düzenlenen tensip tutanağıyla gizli tanıkların tekrar dinlenilmesine ve sanık müdafiilerine gizli tanıklara soracakları sorular var ise bildirmeleri için bu hususta 15 günlük süre verilmesine dair ara kararı verilmiştir. Ayrıca Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan başvurucu ve diğer sanıkların kullandığını kabul ettiği GSM hatlarına ilişkin olarak 1/1/2014 tarihinden itibaren görüşme dökümleri istenilmiştir. İlgili evrakın gelmesi üzerine duruşma günü beklenilmeksizin resen seçilecek bir bilirkişiye tevdii ile FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan hakkında işlem yapılan şüpheli ve sanıklar ile irtibatını gösterir HTS Analiz Raporu düzenlenmesi de istenilmiştir.

15. HTS analizine ilişkin olarak bir polis memuru tarafından düzenlenen 18/6/2020 tarihli bilirkişi raporunda; başvurucunun 1/1/2014-4/5/2020 tarihleri arasında FETÖ/PDY kapsamında hakkında adli işlem yapılan 37 farklı şahıs adına kayıtlı 52 GSM hattı ile telefon irtibatının olduğu, yine aynı tarih aralığında FETÖ/PDY bünyesinde mahrem imam olan bir kişiyle telefonda görüştüğü tespitleri yer almaktadır.

16. Gizli tanık Kızılırmak 1/7/2020 tarihinde tarafların yokluğunda tekrar dinlenilmiştir. Başvurucu hakkında "Osman Büyükberber'i tanırım. Sanık uzun yıllardır söz konusu örgütün

içerisindedir. Maddi manevi olarak yardımda bulunmuştur. Tayyip Erdoğan'ın şahsi düşmanlarındandır. Bana göre karanlık ve deccal görünümlü Fetullah Gülen'in ve örgütün önde gelen imamlarının talimatı ile bu şahıs ve kardeşi Tayyip Erdoğan düşmanlığı yapmaktadır fakat yaklaşık 2 yıldan bu yana bu şahısla alakalı bir bilgim yoktur." şeklinde ifade vermiştir.

17. Başvurucu ve müdafiinin katıldığı 10/7/2020 tarihli celsede, başvurucu hakkında ihbarda bulunan H.M.Ç. dinlenilmiştir. Söz konusu kişi ihbarın yapıldığı GSM hattının kendisi tarafından kullanıldığını beyan etmiştir. Ancak başvurucuyu tanımadığını, ihbarın içeriği ile bilgisinin olmadığını dile getirmiştir. Daha sonra başvurucu ile müdafii, tanık beyanlarına ve HTS kayıtlarına ilişkin olarak duruşmada açıklamalarda bulunmuştur. Cumhuriyet savcısının başvurucunun cezalandırılması istemine yönelik esas hakkında mütalaa sunması üzerine başvurucunun talebi üzerine kendisine süre verilmiştir.

18. Son celsede Cumhuriyet savcısının mütalaasına ilişkin olarak başvurucu müdafii beyanda bulunmuştur. Duruşma sonunda başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği kapsamında hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu sefer yapılan ihbar ve başvurucunun çocuklarının eğitim gördükleri okullar mahkûmiyet hükmüne esas teşkil eden bir delil olarak değerlendirilmemiştir. Bu kapsamda mahkûmiyete esas alınan delillerin gizli tanık beyanına ve HTS kayıtlarına dayandırıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerinden talimatla örgütün finans kuruluşuna destek olmak amaçlı hareket ettiği de kabul edilmiştir. Başvurucu yönünden gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...

Bilirkişi tarafından 18/6/2020 tarihinde Mahkememize sunulan rapora göre sanığın kullanımında olan 0535 ... 00 numaralı GSM hattının aktif olarak kullanıldığı 1/1/2014-4/5/2020 tarihleri arasında FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü suçundan işlem görmüş 37 farklı şahıs adına kayıtlı 52 farklı GSM hattı ile telefon irtibatının olduğu, bu kişilerden [H.Ş.Y.] isimli şahsın örgüt içerisinde mahrem imam sıfatı ile görev aldığının belirlendiği, sanığın hakkında FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliğinden işlem yapılan sayıca fazla şahıs ve 1 mahrem imam ile telefon irtibatı bulunmasının hayatın olağan akışına uygun olarak değerlendirilemeyeceği,

...

Sanığın Bank Asya hesap hareketleri incelendiğinde hesabın 20/1/2014 tarihinde açıldığı, hesapta 2014 yılı Ocak ayında 3.000 TL, Şubat ayında 3.018,62 TL, Mart ayında 3.018,62 TL, Nisan ayında 3.033,33 TL, Mayıs ayında 3.048,13 TL, Haziran ayında 3.063,6 TL, Temmuz ayında 3.080,45 TL, Ağustos ayında 3.096,82 TL, Eylül ayında 3.112,2 TL, Ekim ayında 3.126,21 TL, Kasım ayında 3.126,21 TL, Aralık ayında 3.138,22 TL, 2015 yılı Mart ayında 3.177,58 TL, Haziran ayında 3.222,56 TL, Eylül ayında 3.253,46 TL, Aralık ayında 3.302,06 TL, 2015 yılından sonra hesabında bakiyenin olmadığı anlaşılmış olup, hesabın talimat dönemi olarak adlandırılan örgüt elebaşının çağrısından sonraya gelen zaman diliminde açılmış olduğu, bu şekilde sanığın örgüt elebaşının talimatı ile örgüte ait finans kurumuna destek olmak amaçlı hareket ettiğinin anlaşıldığı,

Yukarıda ayrıntılarıyla izah edilen gerekçe ve yapılan bu değerlendirmeler ile dosya kapsamında toplanan tüm deliller ve beyanlar birlikte incelendiğinde; her ne kadar sanık aşamalarda üzerine atılı suçu işlemediğini beyan etmiş ise de sanığın ceza almaktan matuf

beyanlarına itibar edilmediği, örgüt elebaşının talimatı ile örgüte ait finans kurumuna destek olmak amaçlı hareket ettiği, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile örgütün içerisinde yer aldığı, örgüte düzenli olarak maddi destek sağladığı, HTS kayıtları kapsamından anlaşılacağı üzere FETÖ/PDY silahlı terör örgütü kapsamında adli işlem görmüş kişiler ile irtibatlı olduğu, 'Kızılırmak' kod adlı gizli tanık beyanları ile örgütle bağlantısını ve örgüt içerisindeki hiyerarşik konumunu gösterecek eylemlerde bulunduğu, gizli tanık beyanlarını Bank Asya hesap hareketlerinin ve HTS kayıtlarının doğrulayıp desteklediği anlaşılmakla, sübut bulan çeşitlilik ve süreklilik gösteren yukarıda ayrıntılarıyla izah edilip tartışılan eylem ve faaliyetlerinin sanığın atılı olan silahlı örgüt üyeliği suçunu oluşturacağı, zira silahlı örgüte üye olmanın örgüte hâkim olan hiyerarşik gücün emrine girmeyi ifade ettiği..."

19. Hükme karşı başvurucu, diğer hususların yanı sıra tanık sorgulama hakkına yönelik açıklamalarda bulunarak istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesi tarafından istinaf isteminin esastan reddedilmesine dair karar verilmiştir.

20. Bunun üzerine başvurucu müdafii kararın bozulmasını Yargıtaydan talep etmiştir. Başvurucunun temyiz istemi esastan reddedilmiş ve hüküm başvurucu yönünden 17/10/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

21. Başvurucu, nihai kararı 16/11/2022 tarihinde öğrendiğini belirtmiş ve 6/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; gizli tanık Kızılırmak'ın beyanlarının hükme esas alındığını, duruşmada yüz yüze gelemedikleri gizli tanığı sorgulayamadıklarını, ayrıca HTS kayıtlarında FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan kişilerin de dinlenmediğini belirterek savunma hakkı ile yüz yüzelik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tanık dinletme ve sorgulamaya ilişkin ilkesel nitelikte açıklamalar yapıldıktan sonra somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini bildirmiştir. Bu kapsamda tanık beyanlarının yanı sıra HTS kayıtları ve Bank Asya hesap hareketlerine de dayanıldığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı benzer beyanlarda bulunmuştur.

23. Başvurucunun adil yargılanma hakkı bağlamında savunma hakkının ve yüz yüzelik ilkesinin ihlal edildiği iddiası kapsamında ileri sürdüğü şikâyetlerinin tanık sorgulama hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Anayasa Mahkemesi, benzer iddiaların ileri sürüldüğü başvurulara ilişkin olarak birçok kararında tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015; Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014). Buna göre bir sanığın kendisi hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir. Böylelikle sanık, aleyhindeki tanık beyanlarının zayıf/itibar edilmez

noktalarını ortaya koyup çelişmeli yargılama ilkesine uygun olarak onların güvenilirliğini huzurda sınayabilecek (test edebilecek), tanığın inandırıcılığı ve güvenilirliği bakımından sorduğu sorularla kendi lehine sonuçlar ortaya çıkarabilecek ve yargılama makamının uyuşmazlık konusu olayı sadece iddia makamının ileri sürdüğü şekliyle değil savunmanın argümanlarıyla da algılamasını sağlayabilecektir (AZ. M., § 55).

26. Ancak bazı olaylarda tanığın kim olduğunun sanıklar tarafından bilinmesi, tanığın kendisi veya yakınları için tehlike doğurabilir. Tanıklık yapacak olanların misillemeye uğramaktan korkmak için haklı sebepleri bulunabilir. Ayrıca örgütlü suçla mücadelede tanığın kimliğinin gizli tutulması hafife alınamaz. Örgütlü suçlardaki artış, bazı tedbirlerin alınmasını gerektirebilir. Bununla birlikte bir tanığın kimliği bu nedenle saklı tutulmuşsa savunma tarafının ceza yargılamalarında normal koşullarda bulunmayan zorluklarla karşı karşıya kalabileceği de gözönünde bulundurulmalıdır (Baran Karadağ, § 57).

27. Bu durumda ilk olarak tanığın kimliğini gizlemek için makul gerekçelerin olup olmadığının ve ikinci olarak gizli tanık ifadesinin verilecek hükmün dayandığı tek veya belirleyici temel olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Gizli tanık beyanının mahkeme kararının dayandığı belirleyici delil olduğu bu şekilde tespit edildikten sonra üçüncü olarak savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği de belirlenmelidir. Hükmün büyük ölçüde veya yalnızca gizli tanığın ifadesine dayanması durumunda yargılama detaylı incelemelere tabi tutulmalıdır. Eğer sanık veya müdafii tarafından güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla sorgulanmamış tanık delili, mahkeme kararının dayandığı esas veya belirleyici delilse ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemişse adil yargılanma hakkının ihlali söz konusu olabilir (Baran Karadağ, §§ 68, 72).

28. Somut olayda gizli tanık, celse arasında ve tarafların katılımı olmaksızın Mahkemece dinlenmiştir. Başvurucu, gizli tanık beyanlarını kabul etmemektedir. Tanığın kimliğinin neden gizlendiği, tanığın neden savunmanın katılmadığı celselerde dinlenildiği duruşma tutanakları ve gerekçeli karardan anlaşılamamıştır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı gizli tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır (benzer yönde bkz. Mesut Koç [1. B.], B. No: 2021/48545, 7/1/2025, § 29).

29. Mahkeme; başvurucunun yaptığı telefon görüşmelerine, FETÖ/PDY liderinin ve yöneticilerinin talimatı doğrultusunda Bank Asya hesabındaki hesap hareketlerine, gizli tanığın celse arasında başvurucu ve müdafiinin yokluğunda alınan ve başvurucunun örgüt üyesi olduğuna yönelik beyanlarına istinaden mahkûmiyet hükmü kurmuştur. Başvurucu, savunmalarında tanığın söz konusu bilgilere nasıl ve ne şekilde vâkıf olduğunu açıklamadığını, tanık beyanının soyut, afaki, kendisi ile ilgili olabilecek isnatlardan kendisini kurtarmaya yönelik ve maddi gerçekliğe uymadığını ileri sürmüştür.

30. Yargıtay kararlarında Bank Asyadaki bankacılık işlemlerinin örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek yapıldığını gösterir kastı ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle atılı suçtan beraat kararı verilmesi gerekirken mahkûmiyet kararı verilmesi bozma gerekçesi yapılmıştır (çok sayıda karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6934, K.2024/12842 sayılı; 31/10/2024 tarihli ve E.2022/6932, K.2024/12841 sayılı; 23/9/2024 tarihli ve E.2022/4850, K.2024/10337 sayılı; 25/6/2024

tarihli ve E.2022/2510, K.2024/8435 sayılı; 11/3/2024 tarihli ve E.2024/1427, K.2024/3513 sayılı ile 23/1/2024 tarihli ve E.2022/15442, K.2024/1007 sayılı kararları). Anayasa Mahkemesi ilgili Yargıtay içtihadına da atıf yapmak suretiyle başvuruculların örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtıklarını, bankacılık işlemleri yaptıklarını gösterir, kastlarını ortaya koyan yeterli delil bulunup bulunmadığı hususunun kararlarda yeterince değerlendirilmediği nedeniyle gerekçeli karar hakkından ihlal kararı vermiştir (bkz. Ruhi Erginer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2023/24807, 15/4/2025, §§ 9-26).

31. Diğer taraftan ilk derece mahkemesi, örgüt üyesi ya da yöneticisi olduğu iddiasıyla yargılanmakta olan kişilerle iletişimine ilişkin HTS kayıtlarının başvurucunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiğini gösterdiğini yeterli şekilde açıklamamıştır. Bu kişilerin yapılanma içerisindeki rolleri de dâhil olmak üzere hiçbir değerlendirme yapılmadığı, herhangi bir gerekçe sunulmadığı, iletişimlerin içerikleri konusunda da zaten herhangi bir bilgi bulunmadığı görülmüştür (tespit edilen görüşmelerin örgütsel bir görüşme olduğuna ve açılan soruşturma veya kovuşturmayla ilgisi bulunduğuna yönelik bir iddia ileri sürülmediği gibi bu yönde bir delil de ortaya konulamadığının dikkate alındığı bir karar için bkz. A.L. [1. B.], B. No: 2016/63999, 9/1/2020, § 64; diğer bazı sanıklarla sadece iletişim hâlinde olmasının, iletişim içeriklerinin bulunmadığı ve iletişimin mahiyeti bilinmediği gözetildiğinde tek başına terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirilmiş örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koyduğundan bahsedilemeyeceği değerlendirmesi için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 59).

32. Gerekçeli kararda, FETÖ/PDY ile örgütün içinde yer aldığı olgusu esas olarak gizli tanık beyanında yer alan ifadelere dayanılarak delillendirilmiştir. Bu çerçevede Bank Asya hesap hareketleri ve HTS kayıtlarının, gizli tanığın ifadelerini destekleyici nitelikte olduğu kabul edilmiştir. Dolayısıyla gerekçeli karar ve Yargıtay uygulamasına göre gizli tanığın beyanlarının tek olmasa da belirleyici nitelikte olduğu görülmektedir.

33. Gizli tanık beyanının Mahkeme kararında belirleyici delil olduğu bu şekilde tespit edildikten sonra savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği de belirlenmelidir. Başvurucu hakkında beyanda bulunan gizli tanık Mahkeme heyeti tarafından dinlendiğinden heyetin tüm üyeleri tanığın tepkilerini doğrudan gözlemleyebilmiştir. Bununla birlikte başvurucu ve müdafii, gizli tanığın beyanının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses bağlantısı yoluyla da olsa gizli tanığı sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememişlerdir. Diğer bir ifadeyle savunma tarafı sorgulama yoluyla gizli tanığın güvenilirliğini test edememiştir. Söz konusu tanık beyanının alınmasından önce -varsa- sorulması istenen soruların yazılı olarak başvurucudan istenilmesi ve daha sonra tanık beyanının dosya arasına alınarak ilk derece mahkemesince sanık (başvurucu) ve müdafiinin denetimine sunulması tanık beyanlarına karşı yeterli bir itiraz imkânı olarak değerlendirilemez.

34. Sonuç olarak tanığın kimliğinin neden gizlendiği, bu tanığın neden savunmanın hazır bulunduğu celselerde dinlenilmediği hususunda bir gerekçeye yer verilmemiştir. Hükmün belirleyici ölçüde gizli tanığın ifadesine dayandırıldığı da açıktır. Celse arasında ifadeleri alınan gizli tanık beyanının neden aynı anda ses veya görüntüsünün değiştirilerek görüntülü ve sesli iletişim tekniği kullanılmak suretiyle dinlenilmediği de anlaşılamamıştır. Dolayısıyla sanık (başvurucu) lehine alınan teminatlar gözetildiğinde tanığın menfaatleri ile sanığın adil yargılanma ölçütleri içinde yer alan haklarının adil bir şekilde dengelenmediği neticesine varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

36. Başvuruda tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderime göre gerekçeli karar hakkının, bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, din ve vicdan hürriyetine ilişkin şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir incelenme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

37. Başvurucunun;

i. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023, §§ 46-51) kararında yer alan ilkeler uyarınca Tazminat Komisyonuna başvuru yapılması gerektiğinden başvuru yollarının tüketilmemesi,

ii. HTS bilgilerinin mevzuatta belirlenen süreden fazla tutularak silinmediği, bu bilgilerin yargı makamlarına gönderildiği, ayrıca arama ve el koymaya ilişkin uygulanan koruma tedbirleri nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarının istinaf ve temyiz aşamalarında ilgili bilgi ve belge sunulmaması nedeniyle bireysel başvurunun ikincil niteliği gereği Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi,

iii. Benzer eylemler nedeniyle başka kişiler hakkında soruşturma yapılmazken kendisinin mahkûm edilmesi nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) ve Mesut Gerez ([2. B.], B. No: 2014/3998, 21/6/2017) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

38. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 750.000 TL maddi ve 750.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

39. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

40. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak,

yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

41. Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucu da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin de reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Gerekçeli karar hakkının, bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin, din ve vicdan hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/99, K.2020/178) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan gizli tanığın duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini, ayrıca HTS kayıtlarında FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan kişilerin de dinlenmediğini ileri sürmüş, çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 36.

maddesinde adil yargılanma kapsamında güvence altına alınan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğim nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme mahkumiyete ilişkin gerekçeli kararında; başvurucunun kullandığı 0555….GSM hattı ile FETÖ/PDY silahlı terör örgütü suçundan işlem görmüş 37 farklı kişi adına kayıtlı 52 farklı GSM hattı ile telefon irtibatının olduğu ve bu durumun hayatın olağan akışına uygun düşmediği, irtibat kurulan bir şahsın örgüt içinde mahrem imam olarak görev aldığının belirlendiği, Bank Asya hesabının örgüt elebaşısının çağrı dönemiyle uyumlu olacak şekilde Ocak 2014 yılında açıldığı, örgütün finans kurumuna destek olunması amaçlı hareket ettiği, gizli tanığın ifadelerinde başvurucunun örgüt içindeki konumunun ve bağlantısının ortaya konulduğunu belirtmiştir. Hüküm, istinaf ve temyiz kanun yolları denetiminden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu, nihai kararı öğrenmesi sonrasında bireysel başvuruda bulunmuştur.

Başvurucu kovuşturma süreçlerinde müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Dosya kapsamında gizli tanık ifadesi alınmış, başvurucuya tanığa yazılı olarak soru sorma hakkı tanınmış ve tanık beyanına karşı savunma imkânı tanınmıştır. Başvurucunun kullandığı telefonla FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyeliğinden işlem görmüş çok sayıda kişilerle irtibat kurulduğu belirlenmiştir. Yargılamada başvurucuya esas hakkında mütalaaya savunma imkânı tanınmış ve başvurucunun savunması sonrasında hüküm verilmiştir. Yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını, ayrıca takdir yetkisini gerekçelendirerek hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin kararı istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Buna göre, başvurucunun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların değerlendirilmesi mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin başlangıçta özellikle din ve eğitim alanında faaliyet göstererek toplumda meşruiyet kazanmaya çalıştığı, FETÖ/PDY bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirdiği ve bu kişilerin yapılanmanın insan kaynağını oluşturduğu, FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu

kabul eden yerel mahkeme, somut olay bağlamında HTS kayıtlarını, Bank Asya hesap açılış tarihini ve tutar bilgilerini, gizli tanık ifadelerini değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin gerekçeli kararında tanık beyanları yanında HTS kayıtları ve Bank Asya hesap bilgilerinin de nazara alındığı belirtilmiş olup, başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulurken tek ve belirleyici delil olarak tanık deliline dayanılmamıştır. Yerel mahkemenin kararı gerekçeli olup, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

BURKAN EMRE ATAGÜN

B. No: 2023/69534 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/69534

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURKAN EMRE ATAGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/69534)

Karar Tarihi: 29/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 28/1/2026 - 33151

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Burkan Emre ATAGÜN

Vekili : Av. Harun CÜCELOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanığın duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Bodrum Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından müştekinin şikâyeti üzerine başvurucu hakkında tehdit ve hakaret suçlarını işlediği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Müşteki, şikâyetinde yöneticisi olduğu siteyle ilgili gönderdiği e-posta sonrasında evine gelen başvurucunun "...burada rahat oturamayacaksınız, siz benim kim olduğumu bilmiyorsunuz ... gerzek, aptal, bunlar daha iyi günlerin." şeklinde hakaret ve tehdit içeren sözler söylediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, soruşturma kapsamında alınan ifadesinde; sitenin e-posta hesabından kat maliklerine gönderilen e-postayla ilgili konuşmak amacıyla müştekinin evine gittiğini, kendisine iftira atıldığını açıkladığı esnada müştekinin bağırmaya başladığını, hakaret ve tehdit içeren söz söylemediğini beyan ederek atılı suçlamayı reddetmiştir.

3. Soruşturma kapsamında bilgisine başvurulan F.N.B. müştekinin evinde misafir olarak bulunduğu sırada kapının çaldığını, müştekinin kapıdaki kişiyle gönderilen e-posta konusunda konuşmaya başladığını, salondan duyduğu kadarıyla yüzünü görmediği bu kişinin müştekiye hitaben "...bu daha başlangıç, burada rahat oturamayacaksınız, siz benim kim olduğumu bilmiyorsunuz." şeklinde sözler söylediğini beyan etmiştir. Bilgi sahibi G.Y. ise başvurucunun kendisine müştekinin evini sorduktan sonra hızla eve doğru gittiğini, yaklaşık on dakika sonra müştekinin kendisini arayarak yardım istediğini beyan etmiştir.

4. Başsavcılık tarafından başvurucunun tehdit suçundan cezalandırılması talebiyle 22/4/2015 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; müştekinin şikâyeti, başvurucunun savunmasının kapsamı ve bilgi sahibi F.N.B.nin beyanları doğrultusunda başvurucunun müştekiye tehdit içeren sözler söylediği dikkate alınarak başvurucunun cezalandırılması talep edilmiştir. Başsavcılık hakaret ve konut dokunulmazlığının ihlali suçları bakımından ise kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

5. Başvurucu hakkındaki yargılamaya Bodrum 6. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) başlanmıştır. Mahkeme tarafından 4/5/2015 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucu ve müştekinin beyanlarının istinabe mahkemeleri tarafından alınmasına karar verilmiştir.

6. Yargılama üç celsede tamamlanmıştır. Birinci celse öncesinde başvurucunun savunması ile müştekinin beyanları gönderilmiştir. Müşteki, soruşturma aşamasındaki şikâyet ve beyanlarını tekrar etmiştir. Başvurucu ise müdafi huzurunda verdiği savunmasında müştekiyi tehdit etmediğini, olay yerinde tanığın olmadığını, müştekinin bağırmaya başladıktan sonra kendisini tehdit etmeye başladığını beyan etmiştir. Birinci celsede başvurucu müdafii olay yerinin yakınında bulunan E.A.nın dinlenmesini talep etmiştir. Mahkeme başvurucunun tanık dinletme talebinin reddine, tanık F.N.B.nin beyanlarının istinabe mahkemesi tarafından alınmasına karar vermiştir. Başvurucu müdafii tarafından ikinci celsede hazır edilen E.A. Mahkeme huzurundaki beyanlarında kardeşi olan başvurucunun müştekiye tehdit ve hakaret içeren söz söylemediğini, aksine müştekinin başvurucuyu tehdit ettiğini ifade etmiştir. Mahkeme tanık F.N.B.nin beyanlarının dosyaya gönderilmemesi nedeniyle celseyi ertelemiştir.

7. Üçüncü celse öncesinde tanık F.N.B.nin beyanları Mahkemeye gönderilmiştir. Tanık F.N.B. müştekinin evinde misafir olarak bulunduğu esnada kapının yumruklanmaya başladığını, müştekinin kapıyı açması üzerine kapıdaki kişinin "...sen ne hakla beni rezil edersin, sana buraları dar [ederim], buralarda rahat oturamazsın" dediğini beyan etmiştir. Üçüncü celsede başvurucu, tanığın beyanlarını kabul etmediğini ve beraatine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkeme, başvurucunun tehdit suçundan 3.200 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; gerekçesinde, başvurucu ile müşteki arasında başka bir olaydan kaynaklanan gerginlik olduğu, başvurucunun bu konuyu konuşmak üzere müştekinin evine gittiği, kapının önünde müştekiye yönelik tehdit içeren sözler söylediği ve bu durumun tarafsız tanık F.N.B.nin anlatımından anlaşıldığı hususlarına dayanmıştır.

8. Başvurucu, karara karşı sunmuş olduğu temyiz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- tanığın çelişkili beyanlarına itibar edilerek ceza verildiğini belirtmiştir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi ilk derece mahkemesi kararının diğer yönlerini incelemeksizin basit yargılama usulü yönünden değerlendirme yapılması amacıyla 10/1/2022 tarihinde kararın bozulmasına karar vermiştir.

9. Bozma sonrasında Mahkemece 1/3/2022 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır.

Tensip Tutanağı'nda basit yargılama usulü kapsamında başvurucuya savunmasını yazılı olarak sunması amacıyla gerekli şerhleri içeren tebligat yapılmasına, yine müştekinin de şikâyetini yazılı olarak bildirmesine karar verilmiştir. Başvurucu; sunduğu yazılı savunmalarında birbirleri ile çelişen tanık ve müşteki beyanları ile ceza verilemeyeceğini, atılı suçu işlemediğini beyan etmiştir. Mahkeme, başvurucunun tehdit suçundan 2.400 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; mahkûmiyet gerekçesinde bozma öncesindeki delillere dayanmıştır (bkz. § 7). Başvurucu 20/7/2022 tarihinde tebliğ edilen karara karşı itiraz yoluna başvurmuştur.

10. Başvurucunun basit yargılama usulü uygulanmak suretiyle verilen karara itirazı üzerine Mahkemece 1/9/2022 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda genel yargılama usulüne geçilmesine, başvurucu ve müştekinin beyanlarının istinabe yoluyla alınmasına karar verilmiştir.

11. İtiraz sonrasındaki yargılama üç celsede tamamlanmıştır. Başvurucu ve müştekinin katılmadığı birinci celsede Mahkeme istinabe cevaplarının beklenmesine karar vermiştir. İkinci celse öncesinde başvurucunun önceki beyanlarıyla aynı yönde suçu inkâra yönelik savunması dosyaya gönderilmiştir. Müştekiye ise ulaşılamadığı gerekçesiyle istinabe evrakı iade edilmiştir. İkinci celseye katılan başvurucu ve müdafii, tanık beyanlarının güvenilirliğini sağlamak amacıyla HTS kayıtlarının incelenmesini talep etmiştir. Cumhuriyet savcısı başvurucunun tehdit suçundan cezalandırılması talebini içeren esas hakkındaki mütalaasını bildirmiştir. Mahkeme mevcut delil durumu dikkate alınarak HTS kayıtlarına yönelik talebin reddi ile başvurucuya yazılı savunma sunmak amacıyla süre verilmesine karar vermiştir.

12. Başvurucu, sunduğu yazılı savunmalarında -diğerlerinin yanı sıra- tanık F.N.B.nin beyanları ile müştekinin çelişkili beyanlarının dayanılan tek delil olduğunu ve bu kişilerin duruşmada dinlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme, başvurucunun tehdit suçundan 740 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Tüm dosya kapsamı hep birlikte değerlendirildiğinde, sanık [başvurucu] ile müşteki arasında dava dışı başka bir konudan ötürü gerginlik bulunduğu, bu konuyu görüşmek üzere sanığın yalnız başına müştekinin kapısına geldiği, tartışmanın devamında sanığın müştekiye hitaben ''burada rahat oturamayacaksınız, benim kim olduğumu bilmiyorsunuz, buraları dar ederim'' gibi sözler söylediği, bu eylemin beyanları tarafsız olduğu kanaatine varılan tanık [F.N.B.nin] anlatımlarından anlaşıldığı, tanık [E.A.nın] olay yerinde olmadığı sanığın savunmalarından anlaşıldığından beyanlarına itibar edilmeyeceği, söylendiği sabit olan sözlerin basit tehdit suçunu oluşturacağı..."

13. Başvurucu, nihai hükmü 22/6/2023 tarihinde öğrendikten sonra 20/7/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon; başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı, gerekçeli karar hakkı ve mahkemeye erişim hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanık F.N.B. ile müştekinin kendisinin de hazır bulunduğu duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanık

sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mahkûmiyet kararının -sadece veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılıp dayandırılmadığının ortaya konulması, somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğinin değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki şikâyetleri ile aynı doğrultuda beyanda bulunmuştur.

17. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulamaması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

20. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, beyanı delil olarak kabul edilen tanık F.N.B. ve müştekinin duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Mahkeme, bozma öncesindeki kovuşturma aşamasında istinabe mahkemesi tarafından dinlenen tanık F.N.B. ile müştekinin kovuşturma aşamasında Mahkeme huzurunda dinlenmesine yönelik herhangi bir işlem yapmamıştır. Diğer taraftan gerekçeli kararda adresleri yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak, hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun

sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

21. Somut olayda Mahkeme, olay günü müştekinin evine gelen başvurucunun müştekiye söylediğini kabul ettiği tehdit içeren sözlere ilişkin anlatımlarının tanık F.N.B.nin beyanları ile de desteklendiği gerekçesiyle mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 12). Mahkeme ayrıca tanığın tarafsız olduğu kanaatine varıldığını da vurgulamıştır. Dolayısıyla mahkûmiyet kararının dayanağının başvurucunun sorgulama olanağı bulamadığı müştekinin beyanı ile müşteki beyanını destekleyen ve tarafsız olduğu vurgulanan tanık F.N.B.nin anlatımlarının olduğu görülmüştür. Mahkemenin salt tanık beyanlarına dayanarak mahkûmiyet kararı vermesi karşısında bilgi ve görgüleri istinabe yoluyla tespit edilen tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararında tek delil olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

22. Yargılamalar sürecinde başvurucuya olayları bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka delil ise bulunmamaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığı esnada tanıkların verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların tepkileri konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanık beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmaya, karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvuruda tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı ile mahkemeye erişim hakkına ilişkin şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 740 TL maddi ve 1 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§

54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

29. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bodrum 6. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2022/536, K.2023/352) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÇETİN

B. No: 2024/48855 | Karar tarihi: 29.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/48855

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÇETİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/48855)

Karar Tarihi: 29/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/1/2026 - 33139

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ali ÇETİN

Vekili : Av. Özge TEKİN GÜLER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş sözleşmesinin feshedilmesi üzerine açılan işçilik alacaklarının tazmini davasının zamanaşımına bağlı olarak reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/8/2024 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, R. H. A.Ş. (Şirket) bünyesinde 2013-2015 yılları arasında Şirketin yurt dışında yer alan şantiyelerinde aylık net 1.500 USD'ye çalışırken iş sözleşmesinin davalı tarafça haksız ve bildirimsiz olarak 26/7/2015 tarihinde feshedildiğini belirterek alacaklarının tahsili amacıyla Şirket ile birlikte R.U.İ.Y. San. Tic. A.Ş. ve yabancı uyruklu R.C. ZAO'ya karşı 28/5/2018 tarihinde dava açmıştır.

6. Ankara 24. İş Mahkemesi (Mahkeme) 12/3/2019 tarihinde davayı kabul etmiştir. Kararda, başvurucunun 16/7/2013-26/7/2015 tarihleri arasında davalıya ait işyerinde 2 yıl 11 gün çalıştığı belirtilmiştir. Başvurucunun 30 gün için giydirilmiş brüt ücretinin 1.550 USD olduğu ifade edilmiştir. Şirketin başvurucunun iş sözleşmesinin haklı nedenle feshedildiğine dair dosyaya herhangi bir delil ibraz edememesi nedeniyle sözleşmenin işverence haklı nedenle feshedilmediği değerlendirilmiştir. Bilirkişi incelemesi sonucunda düzenlenen rapor doğrultusunda başvurucunun işçilik alacaklarının tahsiline karar verilmiştir.

7. Davalı Şirket 24/4/2019 tarihinde karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde; davalı olarak kendisine husumet yöneltilemeyeceğini zira başvurucunun Rusya'da bulunan bir işyerinde çalıştığını, kendisi ile bir bağlantısının bulunmadığını belirtmiştir.

8. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 19/4/2021 tarihinde Mahkeme kararını kaldırarak yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir. Kararda, Şirketin 21/2/2019 tarihli dilekçe ekinde sunduğu imzalı puantaj belgelerinin bilirkişi tarafından değerlendirilmediği ifade edilmiştir.

9. Mahkemece 27/7/2021 tarihinde dava kısmen kabul edilmiştir. Kararda; çalışmanın ispatı konusunda özellikle işyerine giriş-çıkışı gösteren kayıtlar, işyeri içi yazışmalar, puantaj kayıtları ve görevlendirme yazıları gibi işyeri kayıtlarının delil niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Dava dosyasında puantaj kayıtları ve diğer işyeri kayıtları bulunmadığı gibi mevcut ücret bordrolarında ulusal bayram ve genel tatil günü sütununun da olmadığı ifade edilmiştir. Öte yandan Şirket ile başvurucunun yurt dışında çalıştığı R.C. ZAO arasında organik bağ bulunduğu değerlendirilmiştir. Yargıtay yerleşik içtihatları gereği iş hukukunun emredicilik yönü ve işçinin korunması ilkesi uyarınca yabancılık unsuru taşıyan bu tür uyuşmazlıklarda Türk vatandaşı olan işçinin kamu düzeni de dikkate alınarak işçiyi yurt dışına gönderen Şirketin yabancı R.C. ZAO ile organik bağı değerlendirildiğinde Türk iş hukuku uygulandığı ve organik bağ içinde olan Şirketin işveren kabul edilerek sorumlu tutulduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle Şirketin uygulanması gereken hukuk ve yetkili mahkeme yönündeki itirazlarının yerinde olmadığı kanaatine varılmıştır.

10. Davalı Şirket 20/8/2021 tarihinde karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur ve ısrarla davanın husumetli olarak kendisine yöneltilemeyeceğini belirtmiştir. Başvurucunun Rusya'da çalıştığını ve işin orada gerçekleştiğini vurgulayarak kendisinin hukuken sorumlu tutulamayacağını ileri sürmüştür.

11. Başvurucu karara karşı 9/9/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde özetle alacaklarının hesaplanmasında hata bulunduğunu ve eksik hesaplama yapılarak davanın kısmen reddedildiğini belirtmiştir.

12. Bölge Adliye Mahkemesince 18/10/2022 tarihinde istinaf başvurusu esastan reddedilmiştir. Kararda, Mahkemenin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı kanaatine varıldığı belirtilmiştir.

13. Başvurucu, karara karşı 23/11/2022 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf başvuru dilekçesinde belirttiği hususları yinelemiştir. Davalı Şirket de aynı tarihte temyiz kanun yoluna başvurmuş ve istinaf başvuru dilekçesinde belirttiği unsurları tekrar etmiştir.

14. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 24/5/2023 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen kararın ortadan kaldırılmasına ve Mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararda şu hususlar yer almıştır:

i. 27/11/2007 tarihli ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 27. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca iş sözleşmesinin taraflarının sözleşme ile irtibatlı olsun olmasın diledikleri bir ülkenin hukukunu seçebilecekleri belirtilmiştir. Ancak tarafların seçmiş oldukları bu hukuk düzeninin işçinin mutat işyeri hukukunun emredici hükümleri uyarınca sahip olacağı asgari korumanın altında kalması hâlinde mutat işyeri hukukunun uygulanacağı belirtilmiştir. Bu durumda seçilen hukuk ile mutat işyeri hukuku arasında bir yararlılık karşılaştırması yapılması gerektiği değerlendirilmiştir. Mutat işyeri, işin zaman ve içerik olarak ağırlıklı ifa edildiği işyeri olarak tanımlanmıştır.

ii. Yabancılık unsuru taşıyan iş sözleşmelerinde taraflar uygulanacak hukuku seçmemişlerse veya yapmış oldukları hukuk seçimi anlaşması herhangi bir sebepten geçerli değilse işçinin işini mutat olarak yaptığı işyerinin hukukunun uygulanacağı belirtilmiştir. 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince işçinin işini geçici olarak başka bir ülkede yapması hâlinde, bu işyerinin mutat işyeri sayılmayacağı ifade edilmiştir. İşin birden fazla ülkede ifa edilmesi hâlinde mutat işyerinin; işçinin işini ifa faaliyetlerini veya ifa faaliyetlerinin çoğunluğunu gerçekleştirdiği yer, işçinin esas olarak işverene karşı yükümlülüklerini yerine getirdiği yer, işçinin işini ifa etmek üzere hangi ülkede daha çok zaman geçirdiği, işin organize edildiği yer, işin esas kısmının ve ağırlıklı bölümünün yapıldığı yer gibi kriterlerden hareketle belirleneceği değerlendirilmiştir. Maddenin (4) numaralı fıkrasında ise hâlin bütün şartlarına göre iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması hâlinde sözleşmeye mutat işyeri hukuku ve işverenin esas işyerinin bulunduğu ülke hukuku yerine bu hukukun uygulanabileceği düzenlemesine yer verildiği aktarılmıştır. Daha sıkı ilişkili hukukun uygulanmasındaki en önemli unsurun işçinin menfaati olduğu vurgulanmıştır.

iii. Sözleşmenin belirli süreli olarak yapılıp yapılamayacağı, sözleşmenin sona ermesi nedeniyle işçinin hak kazanacağı tazminatların fazla çalışma, yıllık izin, işverence yapılan uygulama ve ödemelerin niteliği, zamanaşımı gibi hususların 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca tayin edilen hukuka göre değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

iv. Somut olayda taraflar arasında 24/12/2013-24/6/2014 tarihleri arasındaki çalışma dönemi için onaylı yurt dışı iş sözleşmesi düzenlendiği belirtilmiştir. Bu sözleşmenin tarafların iş ilişkisindeki hak ve yükümlülüklerine ilişkin çalışma süresi, fesih, fazla çalışma, hafta tatili ve genel tatil ücretine dair maddelerinde çalışılan ülke mevzuatının uygulanacağının belirtildiği ifade edilmiştir. Sözleşmenin 18. maddesinde de anlaşmazlık hâlinde uygulanacak mevzuata ilişkin olarak çalışılan ülke mevzuatının geçerli olduğunun belirtildiği bilgisine yer verilmiştir. İhtilafların çözümünde öncelikle çalışılan ülke mevzuatının, çalışılan ülkede konuya ilişkin hukuki düzenleme bulunmaması hâlinde Türk mevzuatının uygulanacağı değerlendirilmiştir. Bu nedenle yurt dışı işi için imzalanan sözleşmenin içeriğinde yer alan çalışma döneminde iş sözleşmesi ile seçilen hukukun

uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

v. Başvurucunun 24/6/2014 tarihinden sonraki çalışmalarının yurt dışında geçtiği belirtilmiştir. 24/6/2014 tarihinden 26/7/2015 tarihine kadar olan döneme ilişkin olarak taraflar arasında yurt dışı iş sözleşmesi düzenlenmemiş ise de yurda giriş ve çıkış kayıtlarında da görüleceği üzere çalışmasının tamamı yurt dışında geçen başvurucu bakımından mutat işyeri hukukunun çalışılan ülke hukuku olduğu kabul edilmiştir. Bu sebeple başvurucunun çalışma döneminde mutat işyerinin neresi olduğu araştırılıp tespit edilerek ilgili dönem için uyuşmazlığa uygulanacak hukukun belirlenmesi ve usuli kazanılmış haklar da gözetilerek sonuca gidilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde sonuca gidilmesinin hatalı olduğu sonucuna varılmıştır.

15. Mahkeme 21/3/2024 tarihinde bozmaya uyarak davayı hak düşürücü süre nedeniyle reddetmiştir. Kararda;

i. Son dönemdeki yerleşik Yargıtay kararlarında kabul edildiği üzere tarafların hukuk seçimi anlaşması yapmadıkları veya yaptıkları hukuk seçimi anlaşmasının geçersiz olduğu dönemde iş sözleşmesine kural olarak işçinin işini mutat olarak yaptığı işyeri hukukunun uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Bu hususun 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (2) numaralı fıkrasında genel bir kural olarak düzenlendiği ifade edilmiştir. Burada yetkili kılınan hukukun işçinin işini fiilen yerine getirdiği yer ülke hukuku olduğu değerlendirilmiştir. Mutat işyeri hukuku, karakteristik edimin ifa yeri hukuku olarak iş sözleşmesiyle en sıkı ilişkili olan hukuk olarak tanımlanmıştır. 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (4) numaralı fıkrasında düzenlenen daha sıkı ilişkili hukukun ise bir istisna hükmü olduğu ve bu hükmün iş sözleşmelerinde de yorumlanması gerektiği bilgisine yer verilmiştir.

ii. Başvurucunun 16/7/2013-26/7/2015 tarihleri arasında Şirketin Rusya'daki şantiyesinde çalıştırıldığı belirtilmiştir. Başvurucunun iş görme edimini fiilen söz konusu ülkede yerine getirdiği ve mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı Rusya olduğu değerlendirilmiştir. Başvurucunun ücretinin USD olması konusunda ve yurt dışı hizmet sözleşmesinde de uyuşmazlık hâlinde çalışılan ülke mevzuatı hükümlerinin, bunun bulunmaması hâlinde de 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerinin uygulanması konusunda anlaşmaya varıldığı ifade edilmiştir. Buna göre çalışma dönemi için iş sözleşmesiyle bir hukuk seçimi anlaşması yapıldığı, bu nedenle Rus hukukunun uygulanması gerektiği kanaatine varılmıştır.

iii. 31/12/2001 tarihli ve 197-FZ 2001 mevzuat numaralı Rusya Federasyonu İş Kanunu'nda zamanaşımı süresinin düzenlendiği belirtilmiştir. Düzenlemeye göre çalışanın hakkının ihlal edildiğini öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği günden itibaren üç ay içinde mahkemeye başvurması gerektiği ifade edilmiştir. Somut olayda Rusya Federasyonu İş Kanunu'nun zamanaşımı ve hak düşürücü süre yönündeki düzenlemelerinin uygulanmasının 5718 sayılı Kanun'un 2. ve 8. maddeleri gereği olduğu değerlendirilmiştir. Başvurucunun 26/7/2015 tarihine kadar çalıştığı ve eldeki davayı da 28/5/2018 tarihinde açtığı bilgisine yer verilmiştir. Davanın açıldığı tarih itibarıyla Rusya Federasyonu İş Kanunu'nun 392. maddesine göre başvurucunun mahkemeye başvurma süresi olan üç aylık sürenin dolduğu değerlendirilmiştir.

16. Başvurucu karara karşı 6/5/2024 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçesinde; çalışmanın gerçekleştiği ülkelerle hiçbir bağlantısı bulunmadığını, işin gerçekleştiği ülkenin işçiler bakımından herhangi bir önem arz etmediğini belirtmiştir. İşçilerin davalı firmaların isteğine bağlı olarak çalışma dönemleri boyunca gerek yurt içi gerek yurt dışında çeşitli şantiyelerde görev aldığını, bir işçinin davalı firmada

gerçekleştirdiği çalışması boyunca 10'u aşkın ülkede çalışması dahi bulunduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla somut uyuşmazlıkta bir Türk işveren tarafından Türk işçinin çalıştırılmasının söz konusu olduğunu ve doğrudan bir yabancılık unsuru bulunmadığını vurgulamıştır. Öte yandan Türk hukukuna göre davası kabul edilebilecek bir işçinin başka bir ülke mevzuatına göre davasının reddedilmesinin sosyal devlet ilkesinin ihlali anlamına geleceğini de ileri sürmüştür.

17. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 3/7/2024 tarihinde Mahkeme kararını düzelterek onamıştır. Kararda, Rusya Federasyonu İş Kanunu'nun bireysel iş uyuşmazlığının çözümü için mahkemeye başvurma sürelerinin düzenlendiği 392. maddesinde sözü edilen sürelerin zamanaşımı süresi niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Dava tarihi itibarıyla üç aylık zamanaşımı süresinin dolduğu ve Şirket tarafından da usulüne uygun şekilde zamanaşımı definde bulunulduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle davanın reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmamakta ise de Mahkemece söz konusu sürenin hak düşürücü süre olarak nitelendirilmesinin hatalı olduğu, davanın zamanaşımı nedeniyle reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak bu hatanın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden kararın düzeltilerek onanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

18. Başvurucu, nihai hükmü 30/7/2024 tarihinde öğrendikten sonra 23/8/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

19. 5718 sayılı Kanun'un "İş sözleşmeleri" başlıklı 27. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 5/11/2024 tarihli ve E.2023/158, K.2024/187 sayılı kararı ile iptal edilmeden önceki hâli şu şekildedir:

"İş sözleşmeleri, işçinin mutad işyeri hukukunun emredici hükümleri uyarınca sahip olacağı asgarî koruma saklı kalmak kaydıyla, tarafların seçtikleri hukuka tâbidir.

Tarafların hukuk seçimi yapmamış olmaları hâlinde iş sözleşmesine, işçinin işini mutat olarak yaptığı işyeri hukuku uygulanır. İşçinin işini geçici olarak başka bir ülkede yapması hâlinde, bu işyeri mutat işyeri sayılmaz.

İşçinin işini belirli bir ülkede mutat olarak yapmayıp devamlı olarak birden fazla ülkede yapması hâlinde iş sözleşmesi, işverenin esas işyerinin bulunduğu ülke hukukuna tâbidir.

Ancak hâlin bütün şartlarına göre iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması hâlinde sözleşmeye ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri yerine bu hukuk uygulanabilir."

20. Anayasa Mahkemesinin 5/11/2024 tarihli ve E.2023/158, K.2024/187 sayılı kararı ile iptal edilen 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İş sözleşmeleri, işçinin mutat işyeri hukukunun emredici hükümleri uyarınca sahip olacağı asgarî koruma saklı kalmak kaydıyla, tarafların seçtikleri hukuka tâbidir."

21. Rusya Federasyonu İş Kanunu'nun 392. maddesi şöyledir:

"Çalışan hakkının ihlal edildiğini öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği günden itibaren üç ay içinde bireysel iş uzmanlığının çözümü için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir; ancak işten çıkarma konusundaki uyuşmazlıklarda bu süre işten çıkarma emrinin bir kopyasının kendisine verildiği veya iş sicili defterinin düzenlendiği tarihten itibaren bir aydır.

İşveren, çalışanın işletmeye verdiği zararın tazminine ilişkin uyuşmazlıklarda, zararın tespit edildiği tarihten itibaren bir yıl içinde mahkemeye gitme hakkına sahiptir.

Bu maddede belirtilen sürelerin geçerli bir nedenle kaçırılması durumunda, bu süreler mahkeme tarafından tekrar başlatılabilir."

B. Yargıtay Kararları

22. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 6/11/2012 tarihli ve E.2012/23286, K.2012/36425 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Buna göre, 5718 sayılı Kanunda iş sözleşmesi konusunda hukuk seçimi imkânı, iş sözleşmelerinin niteliği gereği, ancak işçi lehine ve sınırlı olarak tanınmıştır. Çünkü taraflarca hukuk seçimi uygulanacak hukukun işçiyi koruyan hükümlerinden daha elverişsiz hükümler içermesi hâlinde mümkün değildir.

Maddede mutat işyeri hukukunun işçiyi koruyan hükümleri asgari koruma standardı olarak kabul edilmekte ve hukuk seçimi yoluyla bu standardın altına inilmesi engellenmektedir. Böylece seçilen hukukun işçiyi koruyucu hükümlerinin mutat işyeri hukukunun işçiye sağladığı korumadan daha az koruma sağlaması hâlinde, hukuk seçimi nazara alınmayacaktır.

İşçinin işini tek bir devlette yürütmediği, sürekli olarak farklı devletlerde çalıştığı ve bu nedenle mutat bir işyerinin bulunmadığı durumlarda, işverenin merkezinin bulunduğu yer hukuku uygulanacaktır.

Tarafların aralarındaki ilişkiye uygulanacak hukuk konusunda anlaşma yapmamaları veya yaptıkları anlaşmanın herhangi bir sebepten dolayı geçersiz olması hâlinde, iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili olan yer hukuku uygulanacaktır.

'Sıkı ilişki'nin tespitinde tarafların vatandaşlığı, işverenin ikametgâhı, sözleşmenin dili, ücretin ödendiği para, sözleşmenin yapıldığı yer, tarafların ikametgâhı gibi ölçütler dikkate alınabilir.

Yurt dışında hizmet alanında faaliyet yürütmek için bulunduğu ülke mevzuatına göre işyeri açan ve işveren olan Türk vatandaşlarının, bu işyerinde çalışmak üzere Türkiye'den çalışmak üzere Türk vatandaşı gerçek kişileri işçi sıfatı ile götürdükleri ve bunun genelde Türkiye İş Kurumu vasıtası ile yapıldığı bilinmektedir.

Ancak çoğu zaman Türk vatandaşı işçiler Türkiye bağlantılı şirketler vasıtası ile kurum kayıtları yerine getirilmeden turist vizesi ile çalıştırmak üzere götürülmekte ve yurt dışındaki ülke mevzuatı ile kurulan şirket işçisi olarak çalıştırılmaktadır.

İş hukukunun emredicilik yönü ve işçinin korunması ilkesi uyarınca yabancılık unsuru taşıyan bu tür uyuşmazlıklarda açıklandığı gibi Türk vatandaşı olan işçinin kamu düzeni de dikkate alınarak yurt dışına gönderilmesinde gönderen kişi ya da şirketin yurt dışındaki yabancı şirket ile organik bağı delillendirildiğinde Türk İş Hukuku uygulanmakta ve organik bağ içinde olan Türkiye'de kişi veya kişiler işçinin işvereni kabul edilerek sorumlu tutulmaktadır.

...

Somut bu delillere göre yurt dışı işyerinde çalışma nedeni ile yabancılık unsuru içeren

taraflar arasındaki uyuşmazlıkta davacının Türk vatandaşı olması, yurt dışında çalıştığı işin davalı Ferruh tarafından yürütülmesi, ücretin ödendiği yer, yurt dışına davalı şirket veya bağlı bulunduğu grup tarafından götürülmesi gibi olgular dikkate alındığında davalılardan Ferruh'un yurt dışındaki işyeri ve yabancı ülke hukukuna göre kurulan işyerini işleten işveren ile organik bağ içinde olduğu anlaşıldığından, maddi olgulara ve emredici kurallara göre uyuşmazlığın Türk Hukuk mevzuatına göre çözümlenmesi gerekir."

23. Yargıtay (kapatılan) 22. Hukuk Dairesinin 28/9/2015 tarihli ve E.2015/16473, K.2015/25517 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Buna göre, 5718 sayılı Kanunda iş sözleşmesi konusunda hukuk seçimi imkânı, iş sözleşmelerinin niteliği gereği, ancak işçi lehine ve sınırlı olarak tanınmıştır. Çünkü taraflarca hukuk seçimi uygulanacak hukukun işçiyi koruyan hükümlerinden daha elverişsiz hükümler içermesi hâlinde mümkün değildir.

Maddede mutat işyeri hukukunun işçiyi koruyan hükümleri asgari koruma standardı olarak kabul edilmekte ve hukuk seçimi yoluyla bu standardın altına inilmesi engellenmektedir. Böylece seçilen hukukun işçiyi koruyucu hükümlerinin mutat işyeri hukukunun işçiye sağladığı korumadan daha az koruma sağlaması hâlinde, hukuk seçimi nazara alınmayacaktır.

İşçinin işini tek bir devlette yürütmediği, sürekli olarak farklı devletlerde çalıştığı ve bu nedenle mutat bir işyerinin bulunmadığı durumlarda, işverenin merkezinin bulunduğu yer hukuku uygulanacaktır.

Somut bu delillere göre yurt dışı bağlantılı işveren nezdinde çalışma yapılması ve mutat yer olarak Türkiye sınırları içinde Ilısu Barajı yapımında çalışan davacının, MÖHUK m. 27 uyarınca yabancılık unsuru içeren taraflar arasındaki uyuşmazlıkta "işçinin işini mutat olarak yaptığı işyeri hukuku" uygulanması gereken hukuk olmaktadır. Davacı Türkiye'de çalışmış olduğu dönemden kaynaklanan alacaklarını talep etmektedir. Ayrıca hukuk sistemimizde, işçi ve işveren arasındaki bu nevi işçilik alacaklarına ilişkin davaların yargılaması kamu düzeni ile ilgilidir. Maddi olgulara ve emredici kurallara göre uyuşmazlığın Türk Hukuk mevzuatına göre çözümlenmesi gerekir. Bu nedenlerle uygulanması gereken hukukun Türk Hukuku olması gerektiği gözetilmeden işin esasına girerek karar verilmesi gerekirken, yetkisizlik kararı verilmesi bozmayı gerektirmiştir."

24. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 25/5/2022 tarihli ve E.2022/5356, K.2022/6537 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

5718 sayılı Kanun'un 27 nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca iş sözleşmesinin tarafları, sözleşme ile irtibatlı olsun olmasın diledikleri bir ülkenin hukukunu seçebilirler. Ancak tarafların seçmiş oldukları bu hukuk düzeninin, işçinin mutat işyeri hukukunun emredici hükümleri uyarınca sahip olacağı asgarî korumanın altında kalması hâlinde mutat işyeri hukuku uygulanır. Bu durumda, seçilen hukuk ile mutat işyeri hukuku arasında bir yararlılık karşılaştırması yapılmalıdır (DOĞAN, Vahit, “5718 Sayılı Kanununa Göre İş Akdine Uygulanacak Hukukun Tespiti”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XI, 2007, S. 1-2, s. 153; BÜYÜKALP SARIÖZ, A. İpek, “Mutat İşyeri Kavramı ve MÖHUK m.27/f.3'ün Uygulanması Sorunu”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, 2018, S. 2, s. 211-212;

ELÇİN, s. 89-100). Mutat işyeri, işin zaman ve içerik olarak ağırlıklı ifa edildiği işyeridir. Başka bir anlatımla, mutat işyeri, işçinin işini fiilen yaptığı yerdir. İşçinin ücretinin ne şekilde ve hangi para biriminden ödendiği mutat işyerinin belirlenmesi açısından belirleyici değildir. İşçinin işini geçici olarak başka bir ülkede yapması, örneğin montaj için yurt dışında görevlendirilmesi durumunda, bu işyeri mutat işyeri sayılmayacaktır. Geçici çalışmanın ne kadar olacağı her olayın özelliğine göre hâkim tarafından belirlenmelidir. İşçi sadece yabancı ülkede çalışmak için işe alınmışsa ya da işveren çalışmak üzere yabancı ülkeye gönderdiği işçisini geri alma niyetinden veya işçi geri dönme niyetinden vazgeçerse, yabancı ülkeye gönderilen işçinin fiilen çalıştığı yer, mutat işyeri hâline gelir (AYGÜL, Musa/ÇOBAN, Nazlı, “Birden Fazla Ülkede İfa Edilen İş Sözleşmelerinde Mutat İşyerinin Tespiti”, Terazi Hukuk Dergisi, 2020, S. 169, s. 1822-1824; ELÇİN, s. 118-137; BÜYÜKALP SARIÖZ, s. 217).

Yabancılık unsuru taşıyan iş sözleşmelerinde taraflar uygulanacak hukuku seçmemişlerse veya yapmış oldukları hukuk seçimi anlaşması herhangi bir sebepten geçerli değilse, işçinin işini mutat olarak yaptığı işyeri hukuku uygulanır. 5718 sayılı Kanun'un 27 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince işçinin işini geçici olarak başka bir ülkede yapması hâlinde, bu işyeri mutat işyeri sayılmaz. İşin birden fazla ülkede ifa edilmesinde de, mutat işyerinin tespitine çalışılmalıdır. Bu hâlde mutat işyeri, Avrupa Birliği Adalet Divanı kararlarında ve doktrinde belirtildiği üzere, işçinin işini ifa faaliyetlerini veya ifa faaliyetlerinin çoğunluğunu gerçekleştirdiği yer, işçinin esas olarak işverene karşı yükümlülüklerini yerine getirdiği yer, işçinin işini ifa etmek üzere hangi ülkede daha çok zaman geçirdiği, işin organize edildiği yer, işin esas kısmının ve ağırlıklı bölümünün yapıldığı yer gibi kriterlerden hareket edilebilir (Yargıtay (kapatılan) 22. Hukuk Dairesi, 18/9/2019 tarihli ve 2016/9339 Esas, 2019/16564 Karar sayılı kararı; AYGÜL/ÇOBAN, 1822-1824). Ancak aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre işçinin işini belirli bir ülkede mutat olarak yapmayıp devamlı olarak birden fazla ülkede yapması hâlinde iş sözleşmesi, işverenin esas işyerinin bulunduğu ülke hukukuna tâbidir. Esas işyeri ile kastedilen, işverenin işyeri merkezinin bulunduğu ülkedir. Örneğin açık denizlerde görev alan gemi adamları bakımından esas işyerinin bulunduğu ülke hukuku önem taşır. Maddenin dördüncü fıkrasında ise hâlin bütün şartlarına göre iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması hâlinde sözleşmeye mutat işyeri hukuku ve işverenin esas işyerinin bulunduğu ülke hukuku yerine bu hukukun uygulanabileceği ifade edilmiştir. Daha sıkı ilişkili hukukun uygulanmasındaki en önemli unsur, işçinin menfaatidir (ELÇİN, s. 147). Örneğin, işçinin sosyal çevresinin Türkiye'de bulunması, Türkiye'nin sosyal güvence sistemi içinde yer alması, ücretinin Türkiye'de ve Türk lirası üzerinden ödenmesi, işverenin Türk olması, iş sözleşmesinin Türk hukukuna özgü kurumlar gözetilerek düzenlenmesi, Türk hukukuna tâbi daha önceki bir iş sözleşmesine gönderme yapılması, iş sözleşmesinin Türkçe kaleme alınması gibi unsurların tamamının ya da önemli bir bölümünün varlığı hâlinde, iş sözleşmesinin Türk hukuku ile sıkı ilişki içinde olduğu sonucuna varılabilir (ELÇİN, 152).

Sözleşmenin belirli süreli olarak yapılıp yapılamayacağı, sözleşmenin sona ermesi nedeniyle işçinin hak kazanacağı tazminatlar, fazla çalışma, yıllık izin, işverence yapılan uygulama ve ödemelerin niteliği, zamanaşımı gibi hususlar 5718 sayılı Kanun'un 27 nci maddesi uyarınca tayin edilen hukuka göre değerlendirilmelidir. Hafta tatili, dinî ve millî bayram günleri ve ücretlerini düzenleyen hükümler, doğrudan uygulanan kuraldır; ancak uygulama alanına giren iş ilişkilerine uygulanır. Örneğin tamamen yurt dışında ifa edilen bir iş ilişkisinde, dinî ve millî bayram günleri Türk hukukuna göre belirlenemez (AYGÜL, s. 528; ERDOĞAN, Ersin/ERDOĞAN, Canan, “Türkiye'den Yurt Dışına Götürülen İşçiler Hakkında Yargıtay

Kararının Değerlendirilmesi”, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, C. 13, 2016, S. 50, s. 971-972).

...

Dosya kapsamındaki iş sözleşmeleri ve POLNET kayıtları birlikte değerlendirildiğinde, davacının çalışmasının tamamında yabancılık unsuru mevcut olmakla birlikte, fasılalı çalışmada çalışmaya ara verilen dönemler de dikkate alındığında davacının 24/7/2009 tarihinden sonraki çalışma dönemi yönünden taraflar arasında iş sözleşmesi ile hukuk seçimi yapıldığının kabulü gerekmektedir. Buna göre davacının 24/7/2009 tarihinden sonraki fasılalı çalışma dönemi ve çalışma aralıkları dikkate alındığında tarafların iş sözleşmesi ile bir hukuk seçimi anlaşması yaptıkları açıktır. Davacı işçi, dava konusu alacakların ait olduğu ikinci çalışma döneminde davalılara ait Rusya'da bulunan işyerinde çalışmış olup bu durumda ilgili dönemde mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı Rusya olduğu sabittir."

25. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 25/10/2023 tarihli ve E.2023/9875, K.2023/16062 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Somut uyuşmazlıkta davacı işçi; davalının yurt dışında bulunan şantiyelerinde çalıştığını, ücretinin USD olarak ödendiğini ileri sürerek ödenmeyen kıdem tazminatı, fazla çalışma ve hafta tatili ücreti alacaklarının hüküm altına alınmasını istemiş; davalı işveren ise davacının yurt dışı şantiyelerinde çalışması sebebiyle uyuşmazlığın yabancı hukuka göre çözümlenmesi gerektiğini savunmuştur. İlk Derece Mahkemesince, davalı vekilinin bu savunmasına değer verilmeksizin uyuşmazlığa Türk hukuku uygulanmak suretiyle yargılama sonuçlandırılmış ve istinaf kanun yolu incelemesinde de davalının bu yöndeki istinaf başvurusu; Türk hukukunun olaya uygulanmasında isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Ne var ki varılan sonuç, dosya kapsamına uygun düşmemiştir.

Dosyadaki bilgi ve belgelere göre davacı işçi; 13/10/2013-25/6/2015, 7/12/2015-18/10/2016 ve 4/11/2016-15/6/2017 tarihleri arasında davalı Şirketin yurt dışındaki projelerinde üç dönem fasılalı olarak çalışmıştır. Davacının üçüncü çalışma dönemi için taraflar arasında belirsiz süreli yurt dışı iş sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşmenin; tarafların iş ilişkisindeki hak ve yükümlüklerine ilişkin çalışma süresi, fesih, fazla çalışma ve hafta tatili ücretine ilişkin maddelerinde çalışılan ülke mevzuatının uygulanacağı belirtilmiş, yine sözleşmenin 16 ncı maddesinde de anlaşmazlık hâlinde uygulanacak mevzuata ilişkin olarak sözleşme maddelerinde çalışılan ülke mevzuatının geçerli olduğunun belirtildiği hususlardaki ihtilafların çözümünde öncelikle çalışılan ülke mevzuatı, çalışılan ülkede konuya ilişkin hukuki düzenleme bulunmaması hâlinde Türk mevzuatının uygulanacağı ifade edilmiştir. Buna göre davacının üçüncü çalışma dönemi için tarafların iş sözleşmesi ile bir hukuk seçimi anlaşması yaptıkları açıktır. Davacı işçi, dava konusu alacakların ait olduğu üçüncü çalışma döneminde davalıya ait Rusya'da bulunan işyerinde çalışmış olup bu durumda ilgili dönemde mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı Rusya olduğu sabittir. Bu nedenle yurt dışı iş sözleşmesi imzalanan üçüncü çalışma döneminde, iş sözleşmesi ile seçilen hukuk uygulanmalıdır."

26. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 23/1/2024 tarihli ve E.2023/16379, K.2024/874 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Tarafların hukuk seçimi anlaşması yapmadıkları veya yapılan hukuk seçimi anlaşmasının geçersiz olduğu dönemde iş sözleşmesine, kural olarak işçinin işini mutat olarak yaptığı işyeri hukukunun uygulanması gerektiği 5718 sayılı Kanun'un 27 nci maddesinin ikinci fıkrasında genel bir kural olarak düzenlenmiştir. Burada yetkili kılınan hukuk, işçinin işini fiilen yerine getirdiği yer ülke hukukudur. Mutat işyeri hukuku, karakteristik edimin ifa yeri hukuku olarak iş sözleşmesiyle en sıkı ilişkili olan hukuktur. 5718 sayılı Kanun'un 27 nci maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenen daha sıkı ilişkili hukuk ise bir istisna hükmü olup bu hükmün iş sözleşmelerinde dar yorumlanması gerekir (Beyza Çağla Şahin, Bireysel İş Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk, İstanbul, 2021, s. 74, 89).

Somut olayda davalı işverenin yurt dışı projelerinde çalıştırılmak üzere istihdam edilen davacı işçi; tüm çalışma döneminde Cezayir'de bulunan davalıya ait işyerinde çalışmıştır. Davacı tarafından iş görme edimi fiilen söz konusu ülkelerde yerine getirilmiş olup ilgili dönemlerde mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı Cezayir olduğu sabittir. Davacıya çalıştığı bu dönemlerde ücreti de USD olarak ödenmiştir. Daha sıkı ilişkili hukukun tespitinde sadece işçi ve işverenin Türk olması tek başına belirleyici kriter kabul edilemez. Buna göre, hukuk seçimi anlaşması bulunmayan ve daha sıkı ilişkili hukukun Türk hukuku olmadığı anlaşılan çalışma dönemindeki uyuşmazlığa mutat işyeri hukukunun uygulanması gerektiğinin düşünülmemesi hatalıdır."

27. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 6/2/2024 tarihli ve E.2024/1216, K.2024/1563 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Başvuru konusu kararlara ait davalarda; iş sözleşmelerinin işverence feshedilmesi üzerine, davacıların feshin geçersizliğinin tespiti ile işe iade istemli dava açtıkları anlaşılmaktadır. Bu davaların sonucunda Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesince; taraflar arasında Kuveyt hukuku uygulanacağına yönelik sözleşme bulunduğu gibi davacının Kuveyt ülkesinde davalıya ait işyerinde çalıştığı, davacı tarafından iş görme edimi fiilen söz konusu ülkede yerine getirilmiş olup ilgili dönemlerde mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı Kuveyt olduğu, davalı vekilinin Kuveyt hukukunun uygulanması gerektiği yönünde itirazda bulunduğu, hâl böyle olunca uyuşmazlığa Kuveyt hukuku yerine Türk hukukunun uygulanmasının hatalı olduğu gerekçesiyle sonuca ulaşıldığı hâlde; Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 9. ve 30. Hukuk Dairelerince; uyuşmazlığa Türk hukukunun uygulanmasının isabetli olduğu gerekçesiyle davalı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi kararına göre, davacının çalışma dönemleri için tarafların iş sözleşmesi ile bir hukuk seçimi anlaşması yaptıkları anlaşılmaktadır. Davacı işçi, dava konusu alacaklara konu bu dönemlerde Kuveyt'te bulunan işyerinde çalışmış olup bu durumda ilgili dönemde mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı Kuveyt olduğu sabittir. Bu nedenle yurt dışı iş sözleşmesi imzalanan çalışma dönemi için, iş sözleşmesi ile seçilen hukukun uygulanması yerindedir.

Tarafların hukuk seçimi anlaşması yapmadıkları veya yapılan hukuk seçimi anlaşmasının geçersiz olduğu dönemde iş sözleşmesine, kural olarak işçinin işini mutat olarak yaptığı işyeri hukukunun uygulanması gerektiği 5718 sayılı Kanun'un 27 nci maddesinin ikinci fıkrasında genel bir kural olarak düzenlenmiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 9. ve 30. Hukuk Dairelerinin kararlarında, taraflar arasında hukuk seçimi anlaşması yapılmadığı ya da yapılan hukuk seçiminin geçerli olmadığının kabul edildiği; ancak davalı işverenin yurt

dışı projelerinde çalıştırılmak üzere istihdam edilen davacı işçinin, tüm çalışma döneminde Kuveyt'te bulunan davalıya ait işyerinde çalıştığı, davacı tarafından iş görme ediminin fiilen söz konusu ülkede yerine getirildiği, tüm çalışma döneminde mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı Kuveyt olduğu anlaşılmaktadır. Davacıya çalıştığı dönemde ücreti de Kuveyt Dinarı olarak ödenmiştir. Daha sıkı ilişkili hukukun tespitinde sadece işçi ve işverenin Türk olması tek başına belirleyici kriter kabul edilemez. Buna göre davacının hukuk seçimi anlaşmasının geçerli olmadığı ve daha sıkı ilişkili hukukun Türk hukuku olmadığı anlaşılan çalışma döneminin tümü için 5718 sayılı Kanun'un 27 nci maddesinin ikinci fıkrası kapsamında mutat işyeri hukuku olan Kuveyt hukukunun uygulanması gerekir.

Bu açıklamalara göre başvuru konusu Bölge Adliye Mahkemesi kararları arasındaki uyuşmazlığın, iş sözleşmesine Kuveyt hukukunun uygulanmasına dair Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesinin 13/10/2022 tarihli kararı doğrultusunda giderilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır."

C. Anayasa Mahkemesi Kararı

28. Anayasa Mahkemesinin 5/11/2024 tarihli ve E.2023/158, K.2024/187 sayılı kararının 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (1) numaralı fıkrasına yönelik kısmı şöyledir:

"17. Anayasa'nın 49. maddesinde “Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir./Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.” denilmek suretiyle sosyal devlet ilkesinin çalışma hayatındaki görünümü olan devletin çalışanları koruma yükümlülüğüne ilişkin özel bir güvence öngörülmüştür.

18. Danışma Meclisinin anılan maddeye ilişkin kabul ettiği metnin gerekçesinde devletin işçi-işveren ilişkilerinin seyircisi değil dengeleyicisi olması ile çalışma barışını koruyacak tedbirleri alması gerektiği ve bu durumun devletin taraf tutması anlamına gelmediği belirtilmiştir. Millî Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonunun değişiklik gerekçesinde ise devletin çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak amacıyla gerekli tedbirleri alacağının öngörüldüğü ifade edilmiştir. Anayasa'nın söz konusu maddesinde 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un 19. maddesiyle yapılan değişikliğin gerekçesinde de devlete çalışanların yanı sıra işsizleri de koruma görevi verildiği belirtilmiştir.

19. Bu itibarla iş sözleşmesinin zayıf tarafı olan işçinin korunmasına yönelik düzenlemelerin öngörülmesi suretiyle işçi-işveren ilişkilerinde dengenin sağlanması devletin çalışma hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir.

20. Kuralda iş sözleşmelerinin, işçinin mutat işyeri hukukunun emredici hükümleri uyarınca sahip olacağı asgari koruma saklı kalmak şartıyla tarafların seçtikleri hukuka tabi olacağı öngörülmüştür.

21. Yabancılık unsuru taşıyan iş sözleşmelerinin tabi olacağı hukukun, başka bir deyişle bu sözleşmeler bakımından bağlama hükmünün belirlenmesi kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında kalmaktadır. Dolayısıyla iş sözleşmelerinde hukuk seçimine imkân tanınması da kanun koyucunun takdirindedir. Bununla birlikte yabancılık unsuru taşıyan iş sözleşmelerine uygulanacak hukuka yönelik düzenleme içeren kuralın devletin çalışanların

korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleriyle çelişmemesi gerekir.

22. Bu bağlamda iş sözleşmelerinde hukuk seçimine ilişkin tanınan imkânın işçinin aleyhine sonuç doğurmasını engelleyecek nitelikte düzenlemeler bulunmalıdır. Başka bir ifadeyle iş sözleşmelerinde hukuk seçimi yapılmasının işçinin aleyhine sonuç doğurmasını engelleyecek güvencelerin mevcut olmaması devletin çalışanların korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleriyle bağdaşmayacaktır.

23. Mülga 20/5/1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 24. maddesinde sözleşmeden doğan borç ilişkilerinin tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tabi olduğu, tarafların açık şekilde bir hukuk seçmemiş olmaları hâlinde borcun ifa yeri hukukunun, borcun ifa yerinin birden fazla olması durumunda borç ilişkisinin ağırlığını teşkil eden edimin ifa yeri hukukunun, bu yerin de tespit edilemediği durumlarda ise sözleşmeyle en yakın ilişkili yerin hukukunun uygulanacağı belirtilmiştir. Buna karşın mülga 2675 sayılı Kanun'da yabancılık unsuru taşıyan iş sözleşmesi ve iş ilişkilerinde uygulanacak hukuka ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

24. Kuralda ise yabancılık unsuru taşıyan iş sözleşmelerinde hukuk seçimine ilişkin özel bir hüküm öngörülmüştür. Bununla birlikte kuralda tarafların seçtiği hukukun, işçiye mutat işyeri hukukunun emredici hükümlerinden daha düşük seviyede bir koruma sağlaması durumunda uygulanmayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla kuralın mutat işyeri hukukunun emredici hükümlerinin işçiye sağladığı korumayı güvence altına aldığı anlaşılmaktadır.

25. Nitekim kuralın gerekçesinde, borç sözleşmeleri alanındaki genel yaklaşıma uygun olarak bireysel iş sözleşmelerinde de hukuk seçimine imkân tanındığı ancak iş sözleşmelerinin niteliği gereği anılan imkânın işçi lehine ve sınırlı olarak kabul edildiği, taraflarca seçilen hukukun objektif bağlama hükmüne göre belirlenen hukukun işçiyi koruyan düzenlemelerinden daha elverişsiz hükümler içermesi durumunda uygulanmasının mümkün olmadığı, dolayısıyla mutat işyeri hukukunun işçiyi koruyan hükümlerinin asgari koruma standardı olarak kabul edildiği ve hukuk seçimi yoluyla bu standardın altına inilmesinin engellendiği ifade edilmiştir.

26. Kuralda mutat işyeri hukuku asgari koruma ölçütü olarak belirlenmiş ise de iş sözleşmesinin mutat işyeri hukukunun yanı sıra başka bir hukukla da ilişkisinin bulunabileceği açıktır.

27. 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (4) numaralı fıkrasında hâlin bütün şartlarına göre iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması durumunda sözleşmeye anılan maddenin (2) ve (3) numaralı fıkralarında öngörülen hukukun yerine daha sıkı ilişkili hukukun uygulanabileceği belirtilmiştir.

28. Bu itibarla iş sözleşmesinin taraflarınca hukuk seçimi yapılmaması hâlinde bu sözleşmenin mutat işyeri hukukunun yerine daha sıkı ilişkili hukuka tabi kılınması mümkündür. Buna karşın iş sözleşmesinde tarafların hukuk seçimi yapmış olmaları durumunda sözleşmeyle daha sıkı ilişkili hukukun uygulanabilmesine imkân tanınmamıştır.

29. Maddenin gerekçesinde iş hukukunun kamu hukuku karakterli yönlerinin de bulunması ve işçinin iş görme edimini mutat işyerinin bulunduğu ülkede yerine getirmesi nedeniyle söz konusu ülke hukukunun iş ilişkisinde objektif bağlama hükmü olarak öngörüldüğü, bu çerçevede bireysel iş sözleşmelerinde en sıkı ilişkili hukuk olarak mutat işyeri hukukunun kabul edildiği ifade edilmiştir.

30. Buna göre iş sözleşmelerinin ilke olarak mutat işyeri hukukuyla sıkı ilişki içinde olacağı değerlendirilmek suretiyle bu hukukun objektif bağlama hükmü olarak öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Bununla birlikte maddenin (4) numaralı fıkrasında iş sözleşmesinin mutat işyeri hukukundan başka bir hukukla daha sıkı ilişkili olmasının mümkün olduğu düzenlenmiştir. Başka bir deyişle söz konusu fıkrada mutat işyeri hukukunun her durumda iş sözleşmesiyle en sıkı ilişkili hukuk olmayabileceği kabul edilmiştir.

31. Bu bağlamda tarafların tabiiyeti, sözleşmenin dili ve imzalandığı yer, iş görme ediminin ifa edildiği işyeri, işçinin tabi olduğu sosyal güvenlik sistemi, tarafların yerleşim yerleri ile sosyal ve hukuki ilişkilerinin yoğunlaştığı ülke gibi unsurların sözleşmenin hangi hukukla daha sıkı ilişkili olduğunun belirlenmesinde dikkate alınması mümkündür.

32. Anılan hususlar dikkate alınmak suretiyle tespit edilen daha sıkı ilişkili hukukun işçiye mutat işyeri hukuku veya sözleşmeyle belirlenen hukuktan daha yüksek standartta bir koruma sağlayabileceği açıktır. Başka bir ifadeyle sözleşmeyle daha sıkı ilişkili hukukun aynı zamanda işçiye yüksek standartta koruma sağlayan bir hukuk olabileceği kuşkusuzdur.

33. Yabancılık unsuru taşıyan iş sözleşmelerinde hukuk seçimine imkân tanınması mümkün ise de işçi ile işveren arasındaki menfaatler dengesinin korunmasına yönelik tedbir alınması devletin pozitif yükümlülükleri kapsamındadır. Bu çerçevede hukuk seçimi yapılmaması durumunda işçinin sahip olacağı haklardan anılan seçim nedeniyle mahrum kalmasını engelleyecek nitelikte düzenlemelerin öngörülmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle daha sıkı ilişkili hukukun işçiye yüksek standartta koruma sağlaması durumunda hukuk seçimiyle işçinin bu korumadan mahrum bırakılmasını önleyecek hükümlerin bulunması gerekir.

34. Nitekim anılan Kanun'un genel gerekçesinde “…Avrupa Birliğine üye devletler arasında uygulanmak üzere yapılmış çeşitli sözleşmeler vardır. Bunlar arasında milletlerarası özel hukukta çok önemli bir yeri olan ‘Avrupa Topluluğunda Borç Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk Hakkında Sözleşme’ ile ‘Mahkemelerin Yetkisi ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme’ de bulunmaktadır. Sözleşmelerden ikincisi Avrupa Topluluğu Tüzüğü hâline getirilmiş, ilkinin de Avrupa Tüzüğü hâline getirilmesine çalışılmaktadır. Özellikle borç sözleşmelerine uygulanacak hukuka ilişkin Roma Sözleşmesi (Roma I) diye de anılan Sözleşmenin hükümleri, üçüncü devlet vatandaşlarının Avrupa Birliği üyesi olan devlet vatandaşları ile ilişkilerinde de çoğu kez uygulanma alanı bulabilmektedir. Türkiye Avrupa Birliğine girdiği takdirde, o zamana kadar tüzük hâline getirilecek olan sözleşme zaten müktesebata dahil olacaktır. Bu itibarla anılan hükümlerle uyumlu bir kanunun kabulü ile ona ilişkin tatbikatın gelişmesinin, bazı zorlukları aşmada yardımcı olacağı muhakkaktır…” denilmiştir. 17/6/2008 tarihli ve 593/2008/EC sayılı Sözleşme Yükümlülüklerine Uygulanacak Hukuk Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü'nün (Roma I) 8. maddesinde de bireysel iş sözleşmesinde hukuk seçimi yapılmaması hâlinde daha sıkı ilişkili hukukun uygulanmasına imkân tanınmış, ayrıca işçinin hukuk seçimi yapılmaması durumunda sahip olacağı korumadan anılan seçim nedeniyle mahrum kalmasını engellemeye yönelik bir güvence öngörülmüştür.

35. Bu bağlamda iş sözleşmesinde hukuk seçimi yapılmaması hâlinde anılan sözleşmeyle daha sıkı ilişkili hukukun uygulanabilmesi mümkün iken hukuk seçimi yapılan sözleşmelerin daha sıkı ilişkili hukuka tabi kılınamaması nedeniyle bu seçimin işçinin aleyhine sonuç doğurabileceği anlaşılmaktadır.

36. Nitekim sözleşmenin zayıf tarafı olan işçinin işveren karşısında hukuk seçimine ilişkin pazarlık imkânının ilke olarak sınırlı olduğu açıktır. Başka bir ifadeyle işçinin lehine olan

hukukun seçilmesi konusunda işverenle pazarlık yapabilmesi ilke olarak güçtür.

37. Kaldı ki yabancı hukukun içeriğinin tespitinde ciddi zorlukların yaşanabileceği değerlendirilmek suretiyle Kanun'un 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde hâkimin yetkili yabancı hukukun içeriğinin tespitinde tarafların yardımını isteyebileceği, (2) numaralı fıkrasında ise yabancı hukukun olaya ilişkin hükümlerinin tüm araştırmalara rağmen tespit edilememesi hâlinde Türk hukukunun uygulanacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla sözleşmenin zayıf tarafı olan işçinin, iş hukuku gibi teknik bir alanda hâkim tarafından dahi tespit edilmesi güç olan yabancı hukukun içeriğine ilişkin olarak kendi çabasıyla yeterli düzeyde bilgi edinebilmesi ve bu hukukun uygulanmasının lehine sonuç doğurup doğurmayacağını öngörebilmesi de oldukça zordur.

38. Buna göre hukuk seçimi yapılması suretiyle işverenin daha sıkı ilişkili hukukta öngörülen yükümlülüklerden kurtulabileceği ve bu durumda işçinin söz konusu hukukun sağladığı korumadan mahrum kalabileceği açıktır. Başka bir ifadeyle sözleşmenin zayıf tarafı olan işçinin hukuk seçimi yapılmamış olması durumunda sahip olacağı haklardan anılan seçim nedeniyle yararlanamayabileceği anlaşılmaktadır.

39. Bu itibarla hukuk seçimi yapılmaması hâlinde işçinin sahip olacağı hakların anılan seçimle bertaraf edilmesini mümkün kılan kuralın işçi-işveren ilişkilerinde makul bir denge sağlamadığı ve devletin çalışanların korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleriyle bağdaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

40. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 49. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 29/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, söz konusu uyuşmazlığa Türk hukukunun uygulanması gerektiğini zira ödemelerin Türkiye'de bulunan bankalara yapıldığını belirtmiştir. Ailesinin Türkiye'de yaşadığını, ayrıca Şirket merkezinin Türkiye'de bulunduğunu, bu nedenle Türk hukukunun sıkı ilişkili hukuk olduğunu ifade etmiştir. Yargılama devam ederken Yargıtay tarafından içtihat değiştirilmesi nedeniyle haksız olarak davasının reddedilmesinden yakınmıştır. Rusya hukukunu bilme şansının olmadığını, buna rağmen içtihat değişikliği nedeniyle olumsuz etkilendiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünden temin edilen görüş ve ilgili belgeleri göndermiştir. Ayrıca başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

32. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ilgili üniversitelerin ana bilim dalları başkanlıklarından mütalaa alınmasını talep etmiştir.

B. Değerlendirme

33. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyeti mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

36. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

37. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33). Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

38. Somut olayda davanın zamanaşımı dolayısıyla reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

39. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

40. Yukarıda anılan müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple

müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

41. Somut olayda yargılama mercileri, taraflar arasında yapılan iş sözleşmesi uyarınca uygulanacak hukukun da seçilmiş olduğunu değerlendirmiş ve 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca uygulanacak hukukun Rusya Federasyonu İş Kanunu olması gerektiğini belirtmiştir. Rusya Federasyonu İş Kanunu'nun 392. maddesinde belirtilen üç aylık zamanaşımı süresi içinde başvurucunun davasını açmaması nedeniyle dava reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

42. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde, idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

43. Dava açma sürelerini düzenleyen, son derece karışık ve dağınık olan bir mevzuatın aşırı şekilci (katı) yorumu mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir. Özellikle başvuru mercii ve süresi gösterilmeyen işlemlerle ilgili davalarda mahkemelerin usul kurallarını yorumlarken mahkemeye erişim hakkını aşırı sınırlandıracak şekilde katı yorumdan kaçınmaları gerekir (Mohammed Aynosah, § 40).

44. Dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz [2. B.], B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

45. Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili olarak mahkemelerin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46). Diğer taraftan başvuruculların yargısal süreçte dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni

göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

46. Ölçülülük ilkesi; öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını ve bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin ölçülü olduğundan söz edilemez (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38). Müdahalenin ölçülülüğü değerlendirilirken ilgili yasal düzenlemelerle birlikte somut olayın koşulları ve başvurucunun tutumu da gözönünde bulundurulmalıdır (Ahmet Ersoy ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/4212, 5/4/2017, § 50).

47. Hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması bakımından dava açma hakkının belli bir süreyle sınırlandırılması tek başına mahkemeye erişim hakkını ihlal etmemekte ise de öngörülen sürenin makul olması, diğer bir ifadeyle haktan yararlanılmayı imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak derecede kısa olmaması gerekir. Dava açma süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken dava ile elde edilecek hakkın niteliği, davanın konusu ve kişinin dava hakkının doğduğunu öğrenme imkânına sahip olup olmadığı gibi hususlar gözönünde bulundurulmalıdır. Öngörülen sürenin dava açmak için gerekli araştırma ve hazırlıkların yapılmasına, gerekiyorsa hukuki ve teknik yardım alınmasına yetecek ve hakkın önemiyle orantılı bir uzunlukta olmaması durumunda ölçüsüz olduğu söylenebilir (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 65).

48. Dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması, dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Yaşar Çoban, § 66).

49. Öte yandan mahkemeler, dava açma süresi öngören kanun hükümlerini yorumlarken sınırlamanın istisna olduğu ilkesini gözeterek aşırı şekilcilikten kaçınmalı ve yorum kurallarının imkân verdiği ölçüde davayı ayakta tutma yolunda bir yaklaşım benimsemelidir. Bununla birlikte mahkemelerin sürenin varlık sebebini anlamsız kılma pahasına yorum kurallarının sınırlarını zorlayarak kanunda öngörülen dava açma süresini bertaraf etmesi hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin zedelenmesine yol açabilir. Bu nedenle süreye ilişkin kanun hükümlerinin yorumunda hukuki güvenlik ve istikrar ilkesi ile mahkemeye erişim hakkı arasındaki hassas denge gözetilmelidir (Yaşar Çoban, § 67).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

50. Başvurucu, iş sözleşmesi feshedildikten sonra Rusya'da çalıştığı işine karşılık işçilik alacaklarının tahsili amacıyla dava açmıştır. Mahkeme, işveren ile başvurucu arasında doğrudan uygulanacak hukuk konusunda anlaşma olmamasına rağmen iş sözleşmesinin akdedilmesi ile uygulanacak hukuk konusunda anlaşma yapıldığının kabul edilmesi gerektiğini değerlendirmiştir. 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca da Rusya hukukunun uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Rusya Federasyonu İş Kanunu'nun 392. maddesinde dava açabilmek için üç aylık zamanaşımı süresi düzenlendiği ancak başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesinden itibaren üç ay içinde dava açmadığını belirterek hak düşürücü sürenin geçmesine bağlı olarak davayı reddetmiştir. Yargıtay, Rusya Federasyonu İş Kanunu'nun 392. maddesinde belirtilen sürenin hak düşürücü değil

zamanaşımı süresi olduğunu ifade etmiş ve davanın zamanaşımı süresi nedeniyle reddedilmesi gerektiğini belirtmek suretiyle Mahkeme kararını düzelterek onamıştır.

51. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği mahkemelerin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda mahkemelerce benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya mahkemelerin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz (Mehmet Arif Madenci [2. B.], B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

52. Yabancı bir ülkede çalışan işçilerin alacakları için açtığı davada hangi hukukun uygulanacağı sorunu Yargıtay kararlarına konu olmuştur. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ile Yargıtay (kapatılan) 22. Hukuk Dairesi önceden verdiği kararlarda, öncelikle işçi ile işverenin yaptıkları anlaşmayla uygulanacak yer hukukunu belirleyip belirlemediğini dikkate almıştır. Tarafların aralarındaki ilişkiye uygulanacak hukuk konusunda anlaşma yapmamaları veya yaptıkları anlaşmanın herhangi bir sebepten dolayı geçersiz olması hâlinde, iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili olan yer hukukunun uygulanacağını ifade etmiştir. Sıkı ilişkinin tespitinde ise tarafların vatandaşlığı, sözleşmenin dili, ödenen ücret, sözleşmenin yapıldığı yer, tarafların ikametgâhı gibi ölçütleri önemli kabul etmiştir. Türk vatandaşı olan işçinin kamu düzeni de dikkate alınarak yurt dışına gönderilmesinde gönderen kişi ya da şirketin yurt dışındaki yabancı şirket ile organik bağı delillendirildiğinde Türk hukukunun uygulanması gerektiğine karar vermiştir (bkz. §§ 22, 23).

53. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 1/10/2020 tarihi itibarıyla kapatılmış ve görevleri büyük oranda Yargıtay 9. Hukuk Dairesine devredilmiştir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi bu tarihten sonra verdiği kararlarda, dava konusu alacaklara konu dönemde işçi hangi ülkede çalışmışsa mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı yer olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Taraflar aralarında uygulanacak hukuk konusunda doğrudan anlaşma imzalamasa bile yapmış oldukları iş sözleşmesi ile bir hukuk seçimi anlaşması yaptıkları, bu nedenle alacağa ilişkin davada da işin yerine getirildiği ülkenin hukukunun uygulanması gerektiğine dair istikrarlı bir şekilde karar vermiştir (bkz. §§ 24-26).

54. Somut olayda da yargılama mercileri tarafından Rusya'da gerçekleştirilecek bir işe yönelik iş sözleşmesinin başvurucu ve işveren tarafından imzalanması ile uygulanacak hukukun da seçildiği yorumu yapılarak mutat işyeri hukuku olan Rusya hukukunun uygulanması gerektiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle Rusya Federasyonu İş Kanunu'nda belirtilen üç aylık zamanaşımı süresi içinde davanın açılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

55. Başvuruya konu olayda tarafların iş sözleşmesi yapması durumunda mutat işyeri hukukunun da belirlendiğine yönelik yorum mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğünün tespitinde büyük önem taşımaktadır. Zira mutat işyerinin belirlenmesi olaya uygulanacak hukuku tamamen değiştirebileceğinden ve yapılacak yanlış bir belirleme dava açma hakkını anlamsız hâle getirebileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilecektir. Bu bakımdan 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (4) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme de gözardı edilmemelidir.

56. 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (4) numaralı fıkrasında hâlin bütün şartlarına göre işin yapıldığı yer hukukunun işin yapıldığı sırada uygulanmak zorunda olan hükümleri hariç olmak üzere, iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması durumunda sözleşmeye anılan maddenin (2) ve (3) numaralı fıkralarında öngörülen hukukun yerine daha sıkı ilişkili hukukun uygulanabileceği belirtilmiştir. Bu itibarla iş sözleşmesinin

taraflarınca hukuk seçimi yapılmaması hâlinde bu sözleşmenin mutat işyeri hukuku yerine daha sıkı ilişkili hukuka tabi kılınması mümkündür. Başka bir deyişle söz konusu fıkrada mutat işyeri hukukunun her durumda iş sözleşmesiyle en sıkı ilişkili hukuk olmayabileceği kabul edilmiştir (AYM, E.2023/158, K.2024/187, 5/11/2024, § 30).

57. Bu bağlamda tarafların tabiiyeti, sözleşmenin dili ve imzalandığı yer, iş görme ediminin ifa edildiği işyeri, işçinin tabi olduğu sosyal güvenlik sistemi, tarafların yerleşim yerleri ile sosyal ve hukuki ilişkilerinin yoğunlaştığı ülke gibi unsurların sözleşmenin hangi hukukla daha sıkı ilişkili olduğunun belirlenmesinde dikkate alınması mümkündür (AYM, E.2023/158, K.2024/187, 5/11/2024, § 31).

58. Anılan hususlar dikkate alınmak suretiyle tespit edilen daha sıkı ilişkili hukukun işçiye mutat işyeri hukuku veya sözleşmeyle belirlenen hukuktan daha yüksek standartta bir koruma sağlayabileceği açıktır. Başka bir ifadeyle sözleşmeyle daha sıkı ilişkili hukukun aynı zamanda işçiye yüksek standartta koruma sağlayan bir hukuk olabileceği kuşkusuzdur (AYM, E.2023/158, K.2024/187, 5/11/2024, § 32).

59. Somut olayda mahkemeler, mutat işyeri hukukunu tespit ederken taraflar arasında yapılan iş sözleşmesi ile uygulanacak hukukun da belirlendiği değerlendirmesinde bulunmuştur. Bu bağlamda mahkemeler sözleşme ile daha sıkı ilişkili hukukun uygulanması yerine mutat işyeri hukukunu uygulamışlardır. Hâlbuki iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili hukukun uygulanmasının işçi lehine sonuç doğurması da mümkündür.

60. Sıkı ilişkili hukuk tespit edilirken yukarıda belirtildiği üzere tarafların tabiiyeti, sözleşmenin dili ve imzalandığı yer, iş görme ediminin ifa edildiği işyeri, işçinin tabi olduğu sosyal güvenlik sistemi, tarafların yerleşim yerleri ile sosyal ve hukuki ilişkilerinin yoğunlaştığı ülke gibi unsurlar dikkate alınabilecektir. Olayda ise yargı mercileri bu unsurları herhangi bir şekilde değerlendirmemiş, yalnızca iş sözleşmesinin imzalanması ile uygulanacak hukukun tespit edildiğini ifade etmiştir. Belirtilen unsurlar değerlendirilerek sıkı ilişkili hukukun da ortaya konulması işçi ile işveren arasındaki menfaatler dengesinin korunması bakımından önem arz eder. Bu çerçevede iş sözleşmesinde hukuk seçimi yapılmaması durumunda işçinin sahip olacağı haklardan anılan seçim nedeniyle mahrum kalmasını engelleyecek nitelikte değerlendirme yapılması gerekir. Başka bir deyişle daha sıkı ilişkili hukukun işçiye yüksek standartta koruma sağlaması durumunda hukuk seçimiyle işçinin bu korumadan mahrum bırakılmasını önleyecek değerlendirme yapılmalıdır.

61. Sonuç olarak işin mutat olarak yapıldığı yer tespit edilirken yalnızca tarafların iş sözleşmesi dikkate alınmıştır. Bunun dışındaki unsurların değerlendirilmemesi ve iş sözleşmesi ile daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunup bulunmadığının irdelenmemesi hususları gözönüne alındığında başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin katlanılması güç külfete sebep olduğu, bu itibarla yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu anlaşılmıştır.

62. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

63. Başvurucunun mülkiyet hakkının, çalışma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir

inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

64. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 1.000.000 TL manevi, miktar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

65. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

66. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 24. İş Mahkemesine (E.2023/454, K.2024/90) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 3.518,70 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 33.518,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle açılan işçilik alacaklarının tazmini davasının zamanaşımına bağlı olarak reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Somut olayda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin, Bölge Adliye Mahkemesinin kararının kaldırılması ve yerel mahkeme kararını bozma gerekçesinde, taraflar arasında 24/12/2013-24/6/2014 tarihleri arasındaki çalışma dönemi için onaylı yurtdışı iş sözleşmesi düzenlendiği, bu sözleşmenin tarafların iş ilişkisindeki hak ve yükümlülüklerine ilişkin çalışma süresi, fesih, fazla çalışma, hafta tatili ve genel tatil ücretine ilişkin maddelerinde çalışılan ülke mevzuatının uygulanacağının belirtildiği, sözleşmelerin 18. maddesinde de anlaşmazlık hâlinde uygulanacak mevzuata ilişkin olarak çalışılan ülke mevzuatının geçerli olduğunun belirtildiği bilgisine yer verildiği, ihtilafların çözümünde öncelikle çalışılan ülke mevzuatının, çalışılan ülkede konuya ilişkin hukuki düzenleme bulunmaması hâlinde Türk hukukunun uygulanacağı, yurtdışı işi için imzalanan sözleşme içeriğinde yer alan çalışma döneminde, iş sözleşmesi ile seçilen hukukun uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Yine Yargıtay kararının gerekçesinde, başvurucunun 24/6/2014 tarihinden sonraki çalışmalarının yurt dışında geçtiği, 24/6/2014 tarihinden 26/7/2015 tarihine ilişkin olarak taraflar arasında yurtdışı iş sözleşmesi düzenlenmemiş ise de yurda giriş ve çıkış kayıtlarında da görüleceği üzere çalışmasının tamamı yurt dışında geçen başvurucu bakımından mutat işyeri hukukun çalışılan ülke hukuku olduğu, bu sebeple başvurucunun çalışma döneminde mutat işyerinin neresi olduğu araştırılıp tespit edilerek ilgili dönem için uyuşmazlığa uygulanacak hukukun belirlenmesi ve usuli kazanılmış haklar da gözetilerek sonuca gidilmesi gerektiği, eksik inceme ve araştırma ile yazılı şekilde sonuca gidilmesinin hatalı olduğu sonucuna varılmıştır.

Yerel mahkeme 21/3/2024 tarihinde Yargıtay'ın bozma kararına uyarak davayı hak düşürücü süre nedeniyle reddetmiştir. Kararda, 5718 sayılı Kanun'un 27. maddesinin (2) numaralı fıkrasında genel bir kural olarak düzenlendiği üzere yetkili kılınan hukukun işçinin işini fiilen yerine getirdiği yer ülke hukuku olduğu, mutat işyeri hukukunun, karakteristik edimin ifa yeri hukuku olarak iş sözleşmesiyle en sıkı ilişkili olan hukuk olarak tanımlandığı, başvurucunun 16/7/2013-26/7/2015 tarihleri arasında Şirketin Rusya'daki şantiyesinde çalıştırıldığı, buna göre, iş görme edimini fiilen söz konusu ülkede yerine getirdiği ve mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı Rusya olduğu değerlendirilmiştir. Yine yerel mahkeme kararında başvurucunun ücretinin USD olması konusunda ve yurt dışı hizmet sözleşmesinde de uyuşmazlık hâlinde çalışılan ülke mevzuatı hükümlerinin, bunun bulunmaması hâlinde de 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümlerinin uygulanması konusunda anlaşmaya varıldığı belirtilmiştir.

Yerel Mahkeme gerekçesinde, somut olayda Rusya Federasyonu İş Kanununun zamanaşımı ve hak düşürücü süre yönündeki düzenlemelerinin uygulanmasının 5718 sayılı Kanun'un 2. ve 8. maddeleri gereği olduğu, başvurucunun 26/7/2015 tarihine kadar çalıştığı ve eldeki davayı da 28/5/2018 tarihinde açtığı, davanın Rusya Federasyonu İş Kanunu'nun 392. maddesinde düzenlenen 3 aylık hak düşürücü sürenin dolmasından sonra açıldığı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir. Yargıtay, söz konusu sürenin zamanaşımı süresi olduğunu belirterek yerel mahkeme kararını düzelterek onamıştır.

5718 sayılı Kanunun 27. maddesinin ilk fıkrasında işçinin mutad işyeri hukukunun emredici hükümleri uyarınca sahip olacağı asgarî koruma saklı kalmak kaydıyla, tarafların seçtikleri hukuka tâbi olduğu, ikinci fıkrasında tarafların hukuk seçimi yapmamış olmaları hâlinde iş sözleşmesine, işçinin işini mutad olarak yaptığı işyeri hukuku uygulanacağı, işçinin işini geçici olarak başka bir ülkede yapması hâlinde, bu işyeri mutad işyeri sayılmayacağı, aynı maddenin üçüncü fıkrasında işçinin işini belirli bir ülkede mutad olarak yapmayıp devamlı olarak birden fazla ülkede yapması hâlinde iş sözleşmesinin, işverenin esas işyerinin bulunduğu ülke hukukuna tâbi olduğu, son fıkrasında ise, ancak hâlin bütün şartlarına göre iş sözleşmesiyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması hâlinde sözleşmeye ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri yerine bu hukukun uygulanabileceği düzenlenmiştir.

Sözleşmeyle sıkı ilişkili hukukun nasıl belirleneceği 5718 sayılı Kanunun 24. maddesinin 4. (son) fıkrasında belirtilmiştir. Söz konusu fıkraya göre (5718 sayılı Kanun m.24/f.4), “Tarafların hukuk seçimi yapmamış olmaları hâlinde sözleşmeden doğan ilişkiye, o sözleşmeyle en sıkı ilişkili olan hukuk uygulanır. Bu hukuk, karakteristik edim borçlusunun, sözleşmenin kuruluşu sırasındaki mutad meskeni hukuku, ticarî veya meslekî faaliyetler gereği kurulan sözleşmelerde karakteristik edim borçlusunun işyeri, bulunmadığı takdirde yerleşim yeri hukuku, karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri varsa söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku olarak kabul edilir. Ancak hâlin bütün şartlarına göre sözleşmeyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması hâlinde sözleşme, bu hukuka tâbi olur.” Bu fıkra uyarınca daha sıkı ilişkili hukuk her zaman Türk Hukuku olmayabilecektir. Öyle ki, işverenin işyerinin veya meskeninin Türkiye’de olmaması, işin Türkiye’de yapılmaması veya işçinin Türk vatandaşı olmaması hallerinde sözleşmeyle ilişkili hukuk Türk hukuku olmayabilecektir.

Somut olayda gerek yerel mahkeme gerekse Yargıtay’ın gerekçeleri değerlendirildiğinde sadece sözleşmede yazan hükümlere itibar edilerek mutad işyerinin belirlenmediği görülmektedir. Öyle ki, başvurucunun USD üzerinden ücret aldığı, yurda giriş çıkış kayıtlarına bakıldığı ve başvurucunun 16/7/2013-26/7/2015 tarihleri arasında Şirketin Rusya'daki şantiyesinde çalıştırıldığı, buna göre, iş görme edimini fiilen söz konusu ülkede yerine getirdiği ve mutat işyerinin de işçinin işini fiilen yaptığı Rusya olduğu gerekçelerde ifade edilmiştir. Hal böyle olunca, çoğunluk gerekçesinde ileri sürüldüğünün aksine yerel mahkemece sadece sözleşmede işin yapıldığı yer hukukunun yetkili kılınması ile yetinilmediği, diğer unsurların da nazara alındığı görülmektedir.

Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Buna göre, davaya bakan yerel mahkemenin ve temyiz incelemesini yapan Yargıtay ilgili Dairesinin kararında bariz takdir hatası veya keyfilik de mevcut değildir. Yerel mahkemenin ve bu kararı denetleyen Yargıtay ilgili Dairesinin kararı gerekçeli olup, keyfilik ya da bariz takdir hatası içermediğinden Anayasa’nın 36. maddesinin ihlal edilmesi söz konusu değildir.

Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı ihlal edilmediğinden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

MURAT FIRAT

B. No: 2019/33546 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/33546

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT FIRAT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/33546)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Murat FIRAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; gözaltında darp, hakaret ve tehdide maruz kalınması, bu eylemlerle ilgili olarak etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/9/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, astsubay olarak görev yapmakta iken 15 Temmuz darbe teşebbüsünden iki gün sonra görevli olduğu Akıncı 4. Ana Jet Üssü İstanbul Su Altı Taarruz (SAT) Komando

Birliğine gittiği sırada komutanları tarafından yakalanarak Beykoz İlçe Emniyet Müdürlüğü ekiplerine teslim edilmiş ve gözaltına alınmıştır.

6. Toplam dört gün gözaltında kalan başvurucu, İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 21/7/2016 tarihli kararıyla tutuklanarak Marmara 3 No.lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) yerleştirilmiştir.

7. Başvurucunun 15 Temmuz darbe teşebbüsüne katıldığı gerekçesiyle hakkında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçundan Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinde dava açılmıştır. Yargılamanın sonuçlanıp sonuçlanmadığı hususunda bireysel başvuru dosyası kapsamında ve UYAP aracılığıyla yapılan incelemede herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır.

8. Başvurucu, gözaltına alındıktan sonra hastaneye sevk edilmiş; Beykoz Devlet Hastanesi tarafından muayene edilerek hakkında adli muayene raporu düzenlenmiştir. 17/7/2016 tarihli adli muayene raporunun ilgili kısmı şöyledir:

"...alın bölgesinde 2-3 farklı yerde ekimoz, sol elmacık kemiği üstünde ve sol göz altında ekimoz ve ödem, nazal kemik sağa deviyedir ve krepitasyon mevcuttur. Fraktür açısından kulak burun ve plastik cerrahinin değerlendirmesi gerekir. Sağ göz altında ekimoz, sağ göz üstünde ekimoz, kati rapor değildir, kbb ve plastik cerrahi kons...."

9. Başvurucu ertesi gün yeniden Beykoz Devlet Hastanesine doktor raporu alınmak üzere sevk edilmiş ve hakkında adli muayene raporu düzenlenmiştir. 18/7/2016 tarihli adli muayene raporunun ilgili kısmı şöyledir:

"Şahsın her iki göz üstünde ve göz altlarında ekimoz ve ödem, sağ elmacık kemiği üzerinde ekimoz ve ödem, her iki kulak kepçesinde ödem, nazal kemik üstünde fraktür ve krepitasyon mevcuttur. Kbb kons önerilir."

10. Başvurucu 18/7/2016 tarihinde İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne (TEM) teslim edilmiştir. Başvurucu 19/7/2016 tarihinde İstanbul Merkez Adli Tıp Şube Müdürlüğü tarafından muayene edilmiş ve hakkında adli muayene raporu düzenlenmiştir. Adli muayene raporu şöyledir:

"Her iki göz altında 2-3 cm genişliğinde mor renkli ekimoz mevcut, sağ kaşın ... 3x3 cm mor renkli ekimoz, sağ el bileği iç arka kısmında 3x2 cm sıyrıklı ekimoz, (kelepçe izi muhtemel) sol avuç içinde 3.5 cmlik sütüve, pansumanı yapılmış kesi izi, sağ karın üstünde cilde ait 3x2 cm'lik açık renkli ekimoz, batında ön ...hatta umblikal 20 cm sağında 3x2 cm'lik ekimoz sol skapula üstünde cilde ait 2x0,5 cmlik sıyrık her iki kulakta da işitme kaybı mevcutmuş, kanama olmamış...işitme kaybının KBB konsültasyonu sonrasında düzenlenebileceği... "

11. Başvurucu 27/5/2019 tarihinde gözaltı süresi boyunca işkenceye maruz kaldığını belirterek Beykoz Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucu dilekçesinde 15 Temmuz günü verilen emir üzerine göreve gittiğini, aynı gün terk emri üzerine oradan ayrıldığını, iki gün sonra olanları anlatmak için gittiği birliğinde yakalandığını, SAT Komutanı M.T.E.nin emriyle ellerinin arkadan kelepçelenip gözlerinin bağlanarak gözaltına alındığını belirtmiştir. Gözaltında yere yatırılarak darbedildiğini, kaburga ve burnunun kırıldığını, her iki kulak zarının patlatıldığını, su istediğinde ağzına ve yüzüne tükürüldüğünü, annesine küfretmesi için saatlerce dövüldüğünü, eşine ve dört yaşındaki kızına sinkaflı küfredildiğini, tehdit edildiğini, avuç içinin bıçakla kesildiğini, yerlerin kan gölüne döndüğünü, durumunun ciddileşmesi üzerine hastaneye sevk edilerek tedaviye alındığını iddia etmiştir. Başvurucu dilekçesinde ayrıca 23/7/2018 tarihli

duruşmasında Mahkeme Heyetine darp raporlarını sunarak şikâyetini bildirdiğini ancak Mahkemece hiçbir işlem yapılmadığını iddia etmiştir.

12. Başsavcılık, soruşturma başlatmıştır. UYAP aracılığı ile incelenen soruşturma dosyasında herhangi bir soruşturma işlemi yapıldığına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Başsavcılık 1/8/2019 tarihinde şüpheliler İstanbul Emniyet Müdürlüğü görevlileri ile A.K., B.Ç., E.K., E.Ç. hakkında işkence yapma, tehdit ve hakaret suçlarından kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde her ne kadar başvurucunun Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeleri tarafından 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbeye teşebbüs suçuna katıldığı gerekçesiyle şüphelilerin başvurucuya işkence yaptığı, hakaret ve tehdit içerikli sözler söylediği iddia edilmiş ise de 27/7/2016 tarihli ve 29783 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (668 sayılı KHK) 37. maddesi gereğince kanun hükmünde kararnameler kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu karar, görev ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun doğmayacağını düzenlendiği, şüphelilerin de darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında eylemlerin bastırılması amacıyla görev aldıkları belirtilmiştir.

13. Başvurucu, anılan kararın hukuka aykırı olduğunu belirterek karara itiraz etmiş, başvurucunun itirazı İstanbul Anadolu 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 3/9/2019 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Anılan karar başvurucuya 16/9/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

14. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" kenar başlıklı 160. maddesi şöyledir:

"(1) Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar.

(2) Cumhuriyet savcısı, maddî gerçeğin araştırılması ve adil bir yargılamanın yapılabilmesi için, emrindeki adlî kolluk görevlileri marifetiyle, şüphelinin lehine ve aleyhine olan delilleri toplayarak muhafaza altına almakla ve şüphelinin haklarını korumakla yükümlüdür."

15. 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) "Sorumluluk" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz."

16. 667 sayılı KHK 29/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun ile onaylanmıştır. KHK'nın 9. maddesi 6749 sayılı Kanun'un 9. maddesinde -kanun hükmünde kararname ibaresi kanun şeklinde değiştirilerek- aynen kabul edilmiştir.

17. 668 sayılı KHK'nın "Sorumluluk" kenar başlıklı 37. maddesi şöyledir:

"15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı

niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında karar alan, karar veya tedbirleri icra eden, her türlü adli ve idari önlemler kapsamında görev alan kişiler ile olağanüstü hal süresince yayımlanan kanun hükmünde kararnameler kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu karar, görev ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmaz."

18. 668 sayılı KHK, 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun ile onaylanmıştır. KHK'nın 37. maddesi 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, -kanun hükmünde kararname ibaresi kanun şeklinde değiştirilerek- aynen kabul edilmiştir.

2. Anayasa Mahkemesi İçtihadı

19. Anayasa Mahkemesi norm denetiminde 6749 sayılı Kanun'un 9. maddesini Anayasa'ya aykırılık iddiası yönünden incelemiş ve Anayasa'ya aykırı bulmamıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 31/10/2019, §§ 130-137). Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"132. Kanunların verdiği yetkinin kullanılması ya da kanunlarca verilen görevlerin yerine getirilmesi veya bu kapsamda kararlar alınması, hukuk sistemimizce hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmiştir. Bir fiilin hukuka uygunluğu onun hukuk sisteminin tamamıyla uyumlu olduğunu gösterir. Bu durum hukukun bütünlüğü ilkesinin bir sonucudur. Bu nedenle hukuka uygun bir fiil nedeniyle onu icra edenlerin sorumluluğu söz konusu değildir. Başka bir ifadeyle hukuka uygun bir fiili gerçekleştirenlere hukuki, idari, mali ve cezai sorumluk yüklenemez. Kanunla verilmiş olan bir görevin yerine getirilmesi ya da bu kapsamda bir karar alınması, kişiye verilmiş bir görevken aynı zamanda bu görevin yerine getirilmesinin hukuka aykırılık oluşturması çelişkiye sebep olur. Bu nedenle kişilerin kanunlarca verilmiş olan görevleri kanuni usul ve esaslara uygun olarak yerine getirmeleri ya da bu kapsamda karar almaları sonucunda hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluklarının doğmaması tabiidir.

133. Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında vurguladığı üzere demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri hukuku dışlayan, keyfî yönetim anlamına gelmez. Olağanüstü yönetimler kaynağını Anayasa'da bulan, anayasal kurallara göre yürürlüğe konulan, yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdüren rejimlerdir.

134. Bu bağlamda kural bir yargılama engeli getirmemektedir. Haksızlık oluşturduğu ileri sürülen fiiller için yapılacak incelemede söz konusu fiilin kural bağlamında görev gereği ya da görevden kaynaklanıp kaynaklanmadığının değerlendirileceği kuşkusuzdur. Bu değerlendirme sonucunda varılan sonucun görevle ilgili olmadığı ya da bunun sınırlarını aştığının tespit edilmesi hâlinde sorumluluk gündeme gelecektir. Kanun'da belirtilen kişilere hukuka aykırı, haksız fiil veya suç işleme görev veya yetkisinin verilmediği ve verilemeyeceği açık olduğuna göre kuralın haksız fiil veya suç teşkil eden eylemleri kapsamadığı tartışmasızdır"

20. Anayasa Mahkemesi norm denetiminde 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası, Anayasa'ya aykırılık iddiası yönünden incelemiş ve Anayasa'ya aykırı bulmamıştır (AYM, E.2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, §§ 249-254). Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"252. Kuralın düzenlenme ihtiyacının olağanüstü hâl süresince yayımlanan KHK'lar

kapsamında verilen görevlerin niteliğinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu görevlerin önemli bir kısmı olağanüstü hâl dönemiyle sınırlı ve olağanüstü hâlde alınması gereken, dolayısıyla olağan dönemin hukuki düzenlemelerinden oldukça farklı olan tedbirlerin icrasına yöneliktir. Bu tedbirlerin anılan niteliği dikkate alındığında bunlara ilişkin olarak verilen görevlerin etkili biçimde uygulanması hususunda tereddüt oluşabilir. Bu bağlamda kuralla kanun koyucunun olağanüstü hâlin sebeplerinin ortadan kaldırılmasında görevlilerin çalışmalarında başarılı olmalarını, çekinmeden görev yapmalarını ve bu suretle bir an önce olağan döneme geçilmesini amaçladığı anlaşılmaktadır.

253. Öte yandan kural kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin yerine getirdikleri görev ve kararları nedeniyle sorumlu tutulmamalarının nedeni bu kişilerin haksız fiil veya suç teşkil eden eylemlerine hukuki ve cezai bağışıklık tanıyarak bunlara kendileriyle aynı durumda bulunan kişilere nazaran bir imtiyaz tanımak değildir. Bunun nedeni olağanüstü hâl dönemiyle sınırlı ve olağanüstü hâlde alınması gereken dolayısıyla olağan dönemin hukuki düzenlemelerinden oldukça farklı olan tedbirlerin icrasına yönelik görevlerin herhangi bir endişe ve tereddüt duyulmadan yerine getirilmesini sağlamaktır. Dolayısıyla söz konusu kuralın eşitlik ilkesini zedeleyen bir yönü de bulunmamaktadır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Mevzuat

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) "İşkence yasağı" kenar başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz."

22. 18/6/2003 tarihli ve 25142 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 16/12/1966 tarihli Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz. Özellikle, hiç kimse kendi özgür rızası olmadan tıbbi ya da bilimsel deneylere tabi tutulamaz."

23. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu’nun (İstanbul Protokolü) birinci ekinin 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletler, işkence ve kötü muamele şikayetleri ve bildirimlerinin, anında ve etkili bir biçimde soruşturulmasını sağlamakla yükümlüdürler. Açık bir şikayetin olmadığı durumlarda bile işkence ve kötü muamele yapıldığına ilişkin belirtiler varsa, soruşturma yapılmalıdır. ..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamıştır. Terörizmle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi Sözleşme'nin -mağdurların davranışlarından bağımsız olarak- işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerden men ettiğini ve kötü muamele yasağının Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer

vermediğini belirtmiştir (Selmouni/Fransa [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; Labita/İtalya [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119; Bouyid/Belçika [BD], B. No: 23380/09, 28/9/2015, § 81; Raninen/Finlandiya, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55).

25. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesinin tartışılabilir ve makul şüphe uyandıran kötü muamele iddialarının etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü getirdiğine dikkat çekmektedir (Labita/İtalya, § 131). AİHM'in içtihadında tanımlanan etkinlik için minimum standartlar soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamu denetimine açık olmasını, yetkili makamların titizlikle ve çabuklukla çalışmasını gerektirmektedir (Mammadov/Azerbaycan, B. No: 34445/04, 11/1/2007, § 73; Çelik ve İmret/Türkiye, B. No: 44093/98, 26/10/2004, § 55).

26. AİHM, bireyin devlet görevlilerinin gözetimi altında işkenceye maruz kaldığı yönünde savunulabilir bir iddia ileri sürmesi durumunda -Sözleşme'nin 13. maddesinde düzenlenen- etkili başvuru hakkının uygun olan hâllerde ve iç hukukta mevcut diğer herhangi bir hukuk yoluna halel getirmeksizin makul bir tazminat ödenmesine ek olarak kapsamlı ve etkili bir soruşturma yapılmasını gerekli kıldığını belirtmiştir. AİHM'e göre bu amaçlara ulaşacak soruşturma türleri, içinde bulunulan koşullara göre çeşitlilik arz edebilir fakat hangi soruşturma metodu olursa olsun mağdurlar tarafından resmi bir şikâyet yapılır yapılmaz kamu otoriteleri harekete geçmelidir. Hatta kesin bir dille şikâyet yapılmamış olsa bile işkence veya kötü muamele yapıldığına ilişkin tatmin edici açıklıkta göstergeler varsa resen bir soruşturma başlatılması gerekir. Ayrıca AİHM, işkence mağdurlarının savunmasız pozisyonu ve ciddi şekilde kötü muameleye uğrayan insanların sıklıkla resmî bir şikâyet yapmada isteksiz kalacakları gerçeğinin de yetkililer tarafından hesaba katılması gerektiğine vurgu yapmıştır (Batı ve diğerleri/Türkiye, B. No: 33097/96 - 57834/00, 3/6/2004, § 133).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Anayasa Mahkemesinin 30/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu; görev yaptığı birlikte SAT Komutanı M.T.E.nin emriyle ellerinin arkadan kelepçelenip gözlerinin bağlandığını, bir odaya konularak gözaltına alındığını, M.T.E.nin kendisini ölümle tehdit ettiğini, kafasına vurarak darbettiğini, Y.E.Ç. ve U.G.B.Ç.nin de odaya gelerek kendisini darbettiğini, daha sonra Beykoz Emniyet Müdürlüğüne teslim edildiğini, burada da yere yatırılarak darbedildiğini, kaburgası ve burnunun kırıldığını, her iki kulak zarının patlatıldığını, su istediğinde ağzına ve yüzüne tükürüldüğünü, annesine küfretmesi için saatlerce dövüldüğünü, ailesine küfürler edildiğini, avuç içinin bıçakla kesildiğini, hastaneye sevk edilerek dikiş atıldığını, beyin tomografisi çekildiğini, adli muayene raporlarının bulunduğunu belirterek işkence ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde; başvurucunun yakalanması sırasında görev yapan personelin darbe teşebbüsünü bastırmakla görevlendirildiği, görevlerin yerine getirilmesi kapsamında başvurucunun yakalandığı, Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair karar gerekçesinden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı, kötü muamele yasağının usul boyutuna ilişkin nihai değerlendirmenin Anayasa Mahkemesinde olduğu belirtilmiştir.

30. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında işkencenin insanlık suçu olduğunu, işkence suçunun hiç bir durumda kabul edilemeyeceğini, ailesine hakaret edilmesinin, elinin

bıçakla kesilmesinin darbenin bastırılmasıyla bir ilgisinin olmadığını, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın hukuka uygun olmadığını ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

31. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

32. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

35. Kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılması ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81). Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlardadır (Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, [1.B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, [2.B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

36. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer,

soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103)

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Başvurucu, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçlamasıyla dört gün gözaltında tutulduktan sonra tutuklanmıştır. Başvurucunun yakalanarak gözaltına alındığı gün ve sonrasındaki iki gün muayene edildiği, muayene bulgularının belirtildiği raporlarda ekimozlar (çürük), sıyrıklar, avuç içinde dikiş atılmış pansumanı yapılmış bir yara, burun kemiğinde deviasyon ve krepitasyon (kayma ve çıtırdama) bulunduğu tespit edilmiştir.

38. Başsavcılık kovuşturmaya yer olmadığına dair kararında şüphelilerin darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında eylemlerin bastırılması amacıyla görev aldıklarını belirtmiştir. Başsavcılık, anılan kararda her ne kadar şüphelilerin darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında eylemlerin bastırılması amacıyla görev yaptıklarını, sorumluluklarının doğmayacağını belirtmişse de başvurucunun maruz kaldığı gücün gerekliliği ve orantılılığına ilişkin bir değerlendirmede bulunmamıştır.

39. Başvurucu, görev yerine gittiğinde yakalanarak göz altına alındığını burada darp edilmeye başlandığını iddia etmiştir. Başvurucunun iddialarının gözaltına alındığı gün düzenlenen adli muayene raporu ile uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda başvurucunun ne şekilde yaralandığının tereddüde yer vermeyecek şekilde kamu makamlarınca açıklanması gerektiği ortadadır.

40. Somut olayda başvurucunun yaralanmasına açıklık getiren tutanak, tanık beyanı veya başka bir delil soruşturma dosyasında bulunmamaktadır. Kamu makamları başvurucunun yaralanma şekli ve nedenine yönelik herhangi bir açıklama getirmemiştir.

41. Başsavcılık, başvurucunun şikâyet dilekçesini sunmasından iki ay sonra şüpheli kamu görevlileri hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başsavcılık kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın gerekçesinde 668 sayılı KHK'nın 37. maddesini temel almış, düzenlenen raporlardaki başvurucunun yaralanmasına neden olan eylemlere ilişkin bir araştırma yapmamıştır.

42. Başsavcılık 668 sayılı KHK'nın 37. maddesinde yapılan düzenleme ile kamu görevlilerinin cezai sorumluluklarının tamamen ortadan kaldırıldığı, bu nedenle haklarında ceza soruşturması yürütülemeyeceği gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Anayasa Mahkemesinin 6749 sayılı Kanun'un 9. Maddesine ve 6755 sayılı Kanun'un 37. Maddesinin (1) numaralı fıkrasına ilişkin norm denetiminde verilen kararlarında haksızlık oluşturduğu ileri sürülen fiiller için inceleme yapılması, yapılacak inceleme sonucu söz konusu fiilin görev gereği olup olmadığının ya da görevden kaynaklanıp kaynaklanmadığının değerlendirilmesi gerektiğinin belirtildiği dikkate alındığında kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın anılan norm denetimi kararları ile örtüşmediği anlaşılmaktadır. (bkz. §§ 19,20).

43. Tüm bu açıklamalar doğrultusunda başvurucunun gözaltında maruz kaldığını iddia ettiği eylemler nedeniyle etkili bir soruşturma yapılmayarak anılan eylemlere ilişkin kamu makamlarınca bir açıklama getirilmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

44. Etkili bir soruşturma yürütülerek olayın tüm yönlerinin açıkça ortaya konulmadığı görüldüğünden, ikincillik ilkesi gereği bu aşamada Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü

fıkrasında koruma altına alınan kötü muamele yasağının maddi boyutunun incelenmesi mümkün bulunmamıştır.

VI. GİDERİM

45. Başvurucu yeniden soruşturma yapılmasını istemiş ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. Öte yandan somut olayda yeniden soruşturma yapılmasının başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağından manevi zararları karşılığında başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle

A. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutu ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Beykoz Cumhuriyet Başsavcılığına (Soruşturma No: 2019/5707) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKÇE ALGAN KANTAR

B. No: 2020/1408 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1408

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKÇE ALGAN KANTAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1408)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Gökçe ALGAN KANTAR

Vekili : Av. Oya Meriç EYÜBOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen gösteriye kolluk güçlerinin müdahalesi neticesinde yaralanma meydana gelmesi ve buna ilişkin açılan ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının, uğranılan zarar hakkında açılan tam yargı davasının reddedilmesi nedeniyle de insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/1/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Olarak

5. Başvurucu, ülke genelinde gerçekleşen ve Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen gösterilerin 31/5/2013 tarihinde yapılan Taksim Meydanı'ndaki kısmına katılmıştır. Medya organlarının yayınlarını takip ederek yaşananlara tepkisini dile getirmek için gezi parkını ziyaret etmek istediğini beyan eden başvurucu, toplumsal olaylara müdahale aracından (TOMA) sıkılan basınçlı suyun etkisiyle yaralandığını ileri sürmüştür.

6. Türkiye İnsan Hakları Kurumu tarafından Ekim 2014 tarihinde yayımlanan Gezi Parkı olayları raporuna göre kısaca (detaylı bilgi için bkz. Özge Özgürengin [2. B.], B. No: 2014/5218, 19/4/2018, §10) Gezi Parkı eylemleri/olayları;

- İstanbul Taksim Meydanı'nda bulunan Gezi Parkı'nda yapılmak istenen çevre ve imar düzenlemelerine engel olmak için 27/5/2013 tarihinde iş makinelerinin Gezi Parkı'na girmesiyle başlamış, haziran ve temmuz aylarında yoğunlaşarak Türkiye'nin birçok iline yayılmış toplantı ve gösteri yürüyüşleridir.

- İçişleri Bakanlığı verilerine göre 28/5/2013 ile 6/9/2013 tarihleri arasında 80 ilde bu kapsamda 5.532 eylem/etkinlik gerçekleştirilmiştir.

- Türk Tabipleri Birliği verilerine göre kamu hastanelerine, özel hastane ve tıp merkezlerine, olayların yaşandığı alanlarda kurulan revirlere toplam 8.163 kişi yaralı olarak başvurmuştur. Bunlardan 106'sı kafa travmasına uğramış, 63'ü ağır yaralanmış, 11'i gözünü kaybetmiştir.

B. Ceza Yargılaması Süreci

7. Başvurucu; İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) hitaben yazdığı şikâyet dilekçesinde Harbiye'den Taksim'e doğru ilerlerken Notre Dame de Sion Fransız Lisesi önünde TOMA'dan sıkılan basınçlı suyun etkisiyle sol köprücük kemiğinin kırıldığını, belinde, kollarında ve gözlerinde ekimozların meydana geldiğini ileri sürmüştür. Ayrıca Başbakan, İçişleri Bakanı, İstanbul Valisi, İstanbul Emniyet Müdürü ve TOMA'da görevli polis memurlarının cezalandırılmasını talep etmiştir. Başsavcılık, TOMA'da görevli polis memurları hakkındaki şikâyetin ayrılmasına karar vermiştir.

8. İstanbul Valisi ve İl Emniyet Müdürü hakkındaki iddialarla ilgili dosya İçişleri Bakanlığının soruşturma izni vermemesi nedeniyle kayıttan düşürülmüştür. Buna ek olarak Başsavcılık, Başbakan ve İçişleri Bakanı hakkındaki şikâyetler hakkında işlem yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Her iki kararın da kesinleşmesi üzerine aralarında başvurucunun da bulunduğu birden fazla kişi tarafından yapılan 2015/11702 numaralı bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Alper Merdoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/11702, 8/1/2020).

9. Başsavcılık, ayrılan dosya üzerinden başvurucunun şikâyetiyle ilgili olarak TOMA'da görevli polis memurları hakkındaki soruşturmaya devam etmiştir. Başvurucu hakkındaki tıbbi evraka ulaşan Başsavcılık 29/1/2014 tarihinde Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünden (Adli Tıp Şube Müdürlüğü) kati rapor düzenlenmesini talep etmiştir.

1. Soruşturma Süreci

a. Sağlık Raporları

10. Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesinde 1/6/2013 tarihinde saat 06.25'te düzenlenen raporda "... Sol iliak crista (karın, bel bölgesi) üzerinde yaklaşık 3x5 cmlik abraze alan mevcut. Sol omuzda hassasiyet mevcut. Frontal bölgede hassasiyet mevcut. Grafilerinde hastanın sol clavikula distalinde (köprücük kemiği) fraktür (kırık) saptandı. Hasta ortopedi ile konsulte edildi." şeklinde tespitlere yer verilmiştir.

11. Gayrettepe Florence Nightingale Hastanesinde (Gayrettepe Hastanesi) düzenlenen 5/6/2013 tarihli raporda, 4/6/2013 tarihinde başvurucunun köprücük kemiği kırığı tanısıyla açık redüksiyon ve internal tespit ameliyatı olduğu, buna bağlı olarak iki ay boyunca spor aktivitelerine katılmasının, kalabalık yerlerde bulunmasının, araç kullanmasının ve yüzme sporu yapmasının sakıncalı görüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca kırığın kaynamasından sonra gerçekleştirilecek ikinci ameliyatla köprücük kemiğine yerleştirilen plağın çıkarılacağı ifade edilmiştir.

12. Gayrettepe Hastanesinde düzenlenen 5/11/2013 tarihli raporda, başvurucu yarı oturur pozisyondayken eski insizyon hattından (ameliyatta oluşan kesi bölgesi) girildiği, plağa ulaşıldığı, dokuz vida ve plak çıkarıldığı, önceki ameliyatta kemikte kırılmış vida ucuna dokunulamadığından kemik içinde bırakıldığı ve işleme son verildiği belirtilmiştir. Buna ek olarak 6/11/2013 tarihli raporda, başvurucunun köprücük kemiği tanısıyla gerçekleştirilen ameliyatta plak vida ekstraksiyonu (ayrılma-çıkarılma) uygulandığı hususu tekrar edilmiştir.

13. Adli Tıp Şube Müdürlüğünün 30/1/2014 tarihli raporunda başvurucunun yaralanmasının basit tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, meydana gelen kırığın yaşam fonksiyonlarına etkisinin orta derecede olduğu bildirilmiştir.

b. Olaya İlişkin Görüntülerin Elde Edilmesine ve Şüpheli Kolluk Görevlilerinin Belirlenmesine İlişkin İşlemler

14. Başsavcılık, 19/12/2013 tarihli yazıyla İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünden (İl Emniyet Müdürlüğü) başvurucu hakkında düzenlenen tutanakların onaylı suretlerinin ve olay yerini gören kamera görüntülerinin gönderilmesini istemiştir.

15. Başsavcılık 21/2/2014 tarihinde ise başvurucunun şikâyetine konu TOMA'nın ve bu aracı kullanan polis memurlarının kimliklerinin tespit edilmesi için İl Emniyet Müdürlüğüne yazı yazmıştır. İl Emniyet Müdürlüğü 18/3/2014 tarihli cevabında başvurucu hakkında herhangi bir işlem yapılmadığını belirtmiş ve olay yerini gösteren kamera kayıtlarını göndermiştir.

16. Şişli İlçe Emniyet Müdürlüğü tarafından yazılan yazıda 82242 kod No.lu MOBESE kamerası görüntülerinin incelendiği, görüntüde çok fazla kişi olduğundan başvurucunun tespit edilemediği, görüntülerde herhangi olumsuz bir durum yaşanmadığı bildirilmiştir. Ayrıca İl Emniyet Müdürlüğü 15/4/2014 tarihli cevabında, soruşturma konusu olayın gerçekleştiği tarihin kamuoyunda Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen protesto gösterilerinin başlangıcı olduğunu belirtmiş ve buna göre TOMA'ların Taksim Meydanı ve çevresinde görevlendirildiğini açıklayarak polis memurlarının gün içinde bulundukları noktaların ve müdahalelerinin tespit edilemediğini ifade etmiştir.

17. Temin edilen MOBESE kamera görüntülerinin incelenmesiyle ilgili 14/3/2014 tarihli CD İzleme Tutanağı'nda ise göstericilerin farklı zaman dilimlerinde olay yerinde toplandığının, kolluk görevlilerinin zaman zaman göstericilere müdahale ettiğinin tespit edildiği bildirilmiştir. Tutanakta insan sayısının çok olması nedeniyle başvurucunun tespit edilemediği, görüntüde soruşturmaya konu olaya rastlanmadığı ifade edilmiştir.

18. 15/4/2014 tarihli tutanakta, başvurucunun yaralandığı yerde bulunan Fransız Lisesi yönetimi ile yapılan görüşmede olay tarihine ait kamera görüntüsü bulunmadığının tespit edildiği açıklanmıştır.

19. 24/2/2015 tarihli bilirkişi raporunda, Taksim istikametinden gelen 63536 numaralı TOMA'nın saat 19.55 sıralarında kamera görüntüsüne girdiği ve Osmanbey istikametine doğru kamera açısından çıktığı belirlenmiştir. Buna ek olarak raporda Taksim istikametinden gelen 63533 numaralı TOMA'nın saat 20.10 sıralarında kamera görüntüsüne girdiği ve yine Taksim istikametine doğru kamera açısından çıktığı belirtilmiştir.

20. Soruşturma aşamasında alınan 18/5/2015 tarihli bilirkişi raporuna göre "31.05.2013 Şişli Harbiye Önü" ve "31.05.2013 Şişli Halaskargazi Caddesi" ismiyle kayıtlı videolar ile üzerinde "Harbiye 31.05.2013 15.00-23.59, 89-42" yazılı DVD'ye kayıtlı video izlenmiştir. Bilirkişi raporuna göre görüntülerde akşam saatlerinde kalabalık eylemci grupların toplanarak araçların geçişini engelledikleri, Çevik Kuvvet polislerinin tazyikli su ve gaz ile göstericileri dağıttıkları ancak yeniden toplanan göstericilerin gecenin geç saatlerine kadar cadde üzerinde bekledikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte raporda başvurucunun yaralanmasına ilişkin olaya rastlanmadığı belirtilmiştir.

c. Şüphelilerin Savunmaları

21. Başsavcılık, olay tarihinde elde ettiği görüntülerde yer alan 63536 ve 63533 numaralı TOMA'larda görev yapan polis memurlarının şüpheli sıfatıyla ifadelerini almıştır.

22. Şüpheli polis memuru M.K. Başsavcılıkta verdiği 28/4/2015 tarihli ifadesinde; İl Emniyet Müdürlüğü Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğünde (Çevik Kuvvet Şubesi) polis memuru olarak çalıştığını, olay tarihinde 63536 No.lu TOMA'da şoför olarak görev yaptığını ifade etmiştir. Olay tarihindeki görevlerinin TOMA aracılığıyla barikat açmak ve toplanan kalabalığı su sıkarak dağıtmak olduğunu, gün boyunca polis memuru Erkan'la birlikte çalıştıklarını, kendisinin görevinin sadece aracın sevk ve idaresini sağlamak olduğunu, TOMA'nın hareketlerini amirlerinden gelen komuta göre gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.

23. Şüpheli polis memuru E.A. 12/5/2015 tarihli ifadesinde; Çevik Kuvvet Şubesinde polis memuru olarak çalıştığını, olay tarihinde 63536 numaralı TOMA'da operatör olarak görev yaptığını, 63516 numaralı TOMA'ya destek kuvvet olarak olay yerine çağrıldıklarını, TOMA'daki suyun bitmesi sebebiyle Harbiye bölgesinde su sıkmadığını ifade etmiştir.

24. Şüpheli polis memuru F.Z. 26/5/2015 tarihli ifadesinde; olay tarihinde 63533 numaralı TOMA'da şoför olarak görev yaptığını, amirlerinin talimatları doğrultusunda toplantı ve gösteri yürüyüşüne muhalefet eden şahısların dağıtılması için TOMA aracılığıyla su sıktıklarını, başvurucunun şikâyetine konu olayı hatırlamadığını beyan etmiştir.

25. Şüpheli polis memuru Ö.S.K. ise 26/5/2015 tarihli ifadesinde; olay tarihinde 63533 numaralı TOMA'da operatör olarak görev yaptığını, amirlerinin talimatları doğrultusunda toplantı ve gösteri yürüyüşüne muhalefet eden şahısların dağıtılması için TOMA aracılığıyla su sıktıklarını, başvurucunun şikâyetine konu olayı hatırlamadığını, diğer şüpheli F.Z. ile birlikte TOMA eğitmenliği yaptıklarını, yirmi beş metreden, yakın mesafeden yüksek basınçlı su sıkmanın zarar vereceğinin bilincinde olduklarını, TOMA ile doğrudan hedef alarak su sıkma imkânı olmadığını belirtmiştir.

d. Delillerin Değerlendirilmesi

26. Başsavcılık 15/6/2015 tarihinde, dava açılmasını gerektirir nitelikte delil olmadığını

belirterek şüpheli polis memurları M.K. ve E.A. hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair ek karar vermiştir. Başsavcılık aynı tarihte şüpheli polis memurları F.Z. ve Ö.S.K.nın kasten yaralama ve görevi kötüye kullanma suçlarından cezalandırılmaları istemiyle iddianame düzenlemiş; iddianamede başvurucunun şüphelilerin bulunduğu TOMA'dan sıkılan suyun etkisiyle yaralandığını kabul etmiş ancak bu kabulü somut bir delille ilişkilendirmemiştir. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"31/05/2013 günü saat 18.00 ila 21.00 arasında şüphelilerin içinde bulundukları TOMA aracı ile Harbiye bölgesinde görev yaptıkları sırada, şikayet dilekçesinde yazıldığı üzere, yirmibin kişilik insan topluluğuna katılan şikayetçi Gökçe Algan'ın Harbiye'den Taksim semtine doğru yürümeye başladığı sırada izinsiz gösteri yürüyüşünü dağıtmak amacı ile şüphelilerin içinde bulunduğu TOMA'dan sıkılan suyun şikayetçinin düşerek yaralanmasına sebep olduğu,

...

Dosya içerisine getirilen CD'ler üzerinde yapılan incelemeler sonucu düzenlenen, bilirkişi raporlarında, şikayetçinin düşme anını ait görüntülerin tespit edilemediğinin bildirildiği,

Şüpheliler [Ö.S.K.] ve [F.Z.nin] savcılıkta alınan ifadelerinde; suçlamayı kabul etmediklerini, olay günü 63533 nolu TOMA'da operatör ve şoför olarak çalıştıklarını, Taksim ve Gezi Parkı civarında günlerce süren bildirimsiz, izinsiz toplantı ve gösterilerdeki göstericilerin, güvenlik görevlilerince uyarılmalarına karşın, uyarıların dikkate alınmayıp, gösterilerin sürdürülmesi karşısında en demokratik ülkelerde bile toplumsal olaylarda kullanılan gaz ve su sıkma yöntemleri ile olayların bastırılıp, kamu düzenin sağlanması düşüncesi ile TOMA'dan su sıkıldığını,

... bildirdikleri yukarıda yazılı deliller ve evrak içeriğinden anlaşılmaktadır."

2. Kovuşturma Süreci

a. Sanıkların Savunmaları

27. Polis memurları hakkında açılan ceza davası İstanbul 7. Asliye Ceza Mahkemesince (Asliye Ceza Mahkemesi) görülmüştür. Mahkeme, davanın 24/11/2015 tarihli ilk celsesinde F.Z.nin savunmasını almıştır.

28. F.Z. savunmasında olayın meydana geldiği gün görevli olduğunu, saat 18.00 ile 21.00 arasında Taksim-Harbiye bölgesinde olabileceklerini, yakın mesafeden su sıkmayla ilgili bir olay hatırlamadığını, suçlamayı kabul etmediğini ifade etmiştir.

29. Asliye Ceza Mahkemesi 2/3/2016 tarihli ikinci celsede sanık polis memuru Ö.S.K.nın savunmasını Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla almıştır. Ö.S.K. savunmasında olay günü Taksim mevkiinde görev yapan on dört TOMA olduğunu, özellikle belirli bir hedefe veya kişiye odaklanarak gaz ya da su sıkılmasının söz konusu olamayacağını, plakanın TOMA araçlarının üzerinde çok büyük harflerle yazılı olduğunu, başvurucunun bu plakayı görmesi gerektiğini, mağdurun ayağı takılarak düşme sonucu da yaralanmış olabileceğini, kullandıkları TOMA'nın arızalı olması nedeniyle basınçlı su sıkılamadığını ifade etmiştir.

b. Başvurucunun ve Tanıkların Beyanları

30. Başvurucu; davanın 24/11/2015 tarihli ilk celsesinde verdiği ifadesinde Taksim'e doğru yürürken gaz kokusu ve dumanın yoğunlaşması nedeniyle polis memurlarının müdahalesinin

başladığını anladığını ve bir apartmanın içine girdiğini beyan etmiştir. Gazdan etkilenerek hava almak için dışarı çıktığında kalabalık grubun dağıldığını fark ettiğini, sokaktayken bir darbeyle yere düştüğünü, ayağa kalkmak isterken tekrar düştüğünü, üstünün ıslandığını, pembe kırmızı bir renge döndüğünü fark ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca polis memurlarının kendisine hakaret ettiğini iddia eden başvurucu, o sırada tanımadığı bir kişinin kolundan tutarak kendisini yerden kaldırdığını ve bir apartmanın içine götürdüğünü belirtmiştir.

31. Asliye Ceza Mahkemesi 4/10/2016 tarihli dördüncü celsede olay günü başvurucunun yanında olan arkadaşı G.H.yi tanık sıfatıyla dinlemiştir. G.H. beyanında olay tarihinde Notre Dame de Sion Fransız Lisesi civarında gösteri yapan yaklaşık beş bin kişilik bir grup olduğunu, başvurucu ile birlikte yürüyerek grubun ortasına kadar ilerlediklerini, bu sırada kolluk görevlilerinin TOMA'larla gaz ve su sıkarak müdahalede bulunduğunu, her yerin gaz bulutuyla kaplandığını, gazın etkisiyle ara sokaklara doğru kaçtıkları sırada beş TOMA gördüğünü, bu esnada başvurucuyu kaybettiğini, girdiği apartmanın içinde yaklaşık 30-40 dakika bekledikten sonra bir kadının başvurucuyu getirdiğini belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun saçlarının dağınık, yüzünün bembeyaz, üstünün ıslak ve kırmızı renkli olduğunu, sol tarafından beline doğru berelenme olduğunu ve köprücük kemiğinin anormal durduğunu gördüğünü söyleyen G.H., nefes almakta zorlanan başvurucuyu ambulansla hastaneye götürdüklerini söylemiştir.

32. Aynı celsede tanık sıfatıyla dinlenen B.H. beyanında olay tarihinde yoğun gazın etkisiyle bir apartmanın girişine sığındığını, yaklaşık 5-10 dakika beklediğini, bir TOMA'nın geçişini bekledikten sonra sokağa çıktığını, sokağın sakin olduğunu, 30-40 metre ileride başvurucuyu gördüğünü, bu sırada yanından geçen diğer bir TOMA'nın su sıktığı başvurucunun yere kapaklandığını, başvurucuyu kaldırıp bir apartmana götürdüğünü, başvurucunun her iki TOMA'nın da sıktığı sulardan etkilendiğini, ilk TOMA'nın sıktığı suyun etkisiyle yere düştüğünü, bu düşme anını görmediğini, başvurucunun ikinci TOMA'nın sıktığı suyla tekrar hızla yere kapaklandığını beyan etmiştir. İkinci TOMA'nın ilkinden birkaç dakika sonra geçtiğini ifade eden B.H. gördüğü ilk TOMA'nın dönüş yaparak tekrar olay yerine gelip gelmediğini, ayrı zamanda gördüğü TOMA'ların aynı araç olup olmadığını bilmediğini belirtmiştir.

c. Olaya İlişkin Görüntülerin Elde Edilmesi İçin Yapılan İşlemler ve Bilirkişi Raporu

33. Asliye Ceza Mahkemesi 24/11/2015 tarihli celsede Anadolu Ajansı, Cihan Haber Ajansı ve Doğan Haber Ajansına müzekkere yazılarak olayın gerçekleştiği Notre Dame civarında meydana gelen su ve gazlı müdahaleye ilişkin görüntülerin olup olmadığının sorulmasına ve varsa gönderilmesinin istenmesine karar vermiştir. Anadolu Ajansı ve Cihan Haber Ajansı arşiv kayıtlarında görüntü bulunmadığını bildirmiş, Doğan Haber Ajansı ise istenen görüntüleri 18/12/2015 tarihli yazının ekinde bulunan DVD ile göndermiştir.

34. Buna ek olarak Asliye Ceza Mahkemesi 16/2/2018 tarihli celsede, olay tarihinde saat 18.00 ile 21.00 saatleri arasında Harbiye ve Taksim arasındaki güvenlik kamerası görüntülerinin istenmesine karar vermiştir.

35. Dosya kapsamındaki görüntülerin değerlendirilmesini isteyen Asliye Ceza Mahkemesi 12/6/2018 tarihli celsede, anılan görüntülerin polis memuru olmayan bir bilirkişiye teslim edilerek rapor düzenlenmesine karar vermiştir.

36. Asliye Ceza Mahkemesinin anılan kararına göre düzenlenen 8/1/2019 tarihli bilirkişi raporunun sonuç bölümünde saat bilgisi olmayan görüntülerde olayın gerçekleştiği iddia

edilen bölgede değişik zamanlarda 63533, 63534, 63516, 63538 63536 ve bazen de numarası okunamayan TOMA'ların tazyikli su ile göstericilere müdahalede bulunulduğunun görüldüğü açıklanmıştır. Buna ek olarak aynı bölgede saat 19.00 ile 20.00 arasındaki görüntülerde 63533 ve 63516 numaralı TOMA'ların gösterici gruba tazyikli suyla müdahale ettiklerinin belirlendiği ifade edilmiştir. İncelenen diğer görüntülerin başvurucunun yaralandığını ileri sürdüğü yeri göstermediği açıklanan raporda incelenen görüntülerin hiçbirinde başvurucunun yaralandığı olayın tespit edilemediği belirtilmiştir.

d. Delillerin Değerlendirilmesi

37. Asliye Ceza Mahkemesi 7/2/2019 tarihinde, suçun sanık polis memurları tarafından işlendiğinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraat kararı vermiştir. Karar gerekçesinde öncelikle kamuoyunda Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen olaylara ilişkin değerlendirmelerde bulunan Mahkeme, ilk aşamada sıradan vatandaşların da katıldığı ve desteklediği gösterilerin devlete karşı bir eyleme dönüştürüldüğünü ve kolluk kuvvetlerinin tamamı kanunsuz olan eylemlere hukuka uygun şekilde müdahale ettiklerini belirtmiştir. Anılan olaylar sırasında çok fazla sayıda TOMA'nın görev yaptığını açıklayan Asliye Ceza Mahkemesi, başvurucunun sanıkların kullandığı TOMA'nın eylemi sonucu yaralandığının tespit edilemediğini, aksi kabul edilse dahi polis memurlarının başvurucuyu bilerek ve isteyerek yaraladıklarının kabul edilemeyeceğini, TOMA'lardan biri seçilmek suretiyle dava açıldığını ifade etmiştir. Bununla birlikte Mahkeme, sanıkların daha önceki eğitimlerine ve mesleki tecrübelerine göre hareket etmelerinin emrin kanunsuz olması manasına gelmediğini kabul ettiğini de açıklamıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Suç tarihinde İstanbul'da GEZİ OLAYLARI diye adlandırılan eylemler meydana geldiği; ne için başladığı, nasıl devam ettiği bilinmeyen ve açıklanamayan, ancak dış dünyanın özellikle izlediği ve hatta Avrupa'da birçok ülke ve ABD'de 24 saat canlı yayınlarla, TÜRKİYE'DE İÇ SAVAŞ diye özellikle aktarılan olaylar yaşandığı; bu olayların, birçok haberde ve dosyada bulunan video görüntülerinde izlendiği üzere suratları maskeyle kapalı, ellerinde birçok yaralayıcı alet olan kişilerce yönlendirildiği; bu tür yargılamaların yapıldığı birçok davada açıkça görüldüğü gibi, el yapımı patlayıcılar, tuzaklanmış öldürücü ve yaralayıcı özellikte düzenekler kullanıldığı; bu tür yaralayıcı ve öldürücü aletlerin, sıradan vatandaşlarca yapılmasının mümkün olmadığı; önceleri tepkilerini dile getirmek isteyen sıradan vatandaşların da katıldığı ve desteklediği, Taksim Meydanındaki ağaçların kesilmemesi isteğinden kaynaklandığı düşünülen masum eylemleri daha sonra tam bir kaos ortamı oluşturacak şekilde ve kontrolsüzce büyütüldüğü; devlete karşı bir eylem haline getirildiği; nitekim toplumca tanınan kişilerin bile televizyon kanallarına 'İstanbul, İstanbul halkı tarafından ele geçirildi' şeklinde provokatif açıklamalar yapılmak suretiyle çarptırıldığı hale getirildiği; oluşan kargaşa ve kaos ortamından birçok vatandaşın doğrudan zarar gördüğü; Taksim'de işyeri bulunan birçok esnafın binlerce lira zararının oluştuğu; hatta bunun devamında günlerce işyerlerinin açılamaması sebebiyle çevredeki yaşan insanlar ve esnafın kan ağladığı bir hale getirildiği;

Devletin de böyle bir harekete karşı reaksiyon vererek, tamamı kanun dışı olan bu eylemlere, kanunların emrettiği şekilde müdahalede bulunarak güvenlik kuvvetleriyle olayları bastırmaya çalıştığı; bunun için devletin kendine verdiği zabıta aletlerini kullandığı; bu aletlerin kullanılması sırasında, olaylara katılan kişiler hedef alınmaktaysa da, tesadüfen oralarda bulunan kişilerin de zarar gördüklerinin bilinmekte olduğu;

...

Olayların devamı sırasında birçok TOMA'nın olaylarda kullanıldığı; nitekim CD.lerde de birçok TOMA'nın olay yerinde olduğunun görüldüğü; bunlardan hangisinin kullanılması sırasında mağdurun yaralandığının kesinlikle anlaşılmasının ve tesbitinin mümkün olmadığı; buna karşılık olaya müdahale eden TOMA'lardan bir tanesi seçilmek suretiyle dava açıldığının açık olduğu; katılanın yaralanması sırasında, sanıkların kullandığı TOMA'nın müdahalede bulunduğunun sabit olmadığı; olsa bile o kargaşa içinde sanıkların, olaylara fiilen katılmadığını söyleyen mağduru bilerek ve hedef alarak yaraladıklarını kabul etmenin mümkün olmadığı; birkaç defa yaptırılan bilirkişi incelemelerinde de genel fotoğraflamalar yapıldığının görüldüğü;

Bu davanın, gezi olayları sırasında TOMA'lar aracılığıyla ve polis şiddetiyle insanların yaralanıp yaralanmadığının tesbiti olmayıp, mağdurun, sanıkların kusurlu ve kanuni yetkilerini aşarak yaralanmasına sebebiyet verilip verilmediğinin olduğu; mahkememizce de bu konuda yoğunlaşılarak davanın ele alındığı;

Yine katılan vekilinin, olay tarihinde TOMA görevlilerinin, su sıkılması emri sonunda, su sıkmanın miktarını, tazyik dereceğini kullanıcıların uygulaması sebebiyle, sınırın aşılması konusunda sanıkların sorumlulukları olduğunu; kaldı ki kanunsuz emrin dinlenmemesi gerektiği konusunda iddiası mevcutsa da, sanıklara müdahale edilmesi emri verildikten sonra, eylemci topluluğa karşı kendilerine daha önce verilen eğitimler ve mesleki tecrübelerine göre hareket etmelerinin, emrin kanunsuz olması manasına gelmediği... [değerlendirilmiştir.]"

38. Beraat kararına karşı başvurucu vekili tarafından yapılan istinaf talebi İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi tarafından esastan kesin olarak reddedilmiştir. İstinaf talebinin reddi kararını 13/12/2019 tarihinde öğrenen başvurucu 7/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Tam Yargı Davası Süreci

39. Başvurucu 29/9/2014 tarihinde idarenin kusurlu eylemi nedeniyle yaralandığını ileri sürerek İçişleri Bakanlığı aleyhine manevi tazminat talebiyle tam yargı davası açmıştır.

40. İstanbul 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 30/12/2015 tarihinde anılan davanın reddine karar vermiştir. İdare Mahkemesi kararında başvurucunun yaralanmasının idarenin eyleminden kaynaklandığına dair bilgi ve belge olmadığına vurgu yaparak idareye atfedilebilecek ve hizmet kusuru oluşturabilecek bir eylem bulunmadığını kabul etmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... [S]omut olay açısından çözümlenmesi gereken şey, davacı açısından oluşan zararın, davalı idarenin yürüttüğü güvenlik kamu hizmetinden bağımsız olarak düşünülüp düşünülemeyeceği; yani, zarar ile eylem arasındaki illiyet bağının olup olmadığı ile ilgilidir.

Özetle; yukarıda da izah edildiği gibi; idarenin güvenlik kamu hizmetini yürütürken gerek güvenlik kamu hizmetinin muhatabı olan kişiye ve gerekse üçüncü kişilere vermiş olduğu zarardan sorumlu olup, kamu hizmetinin yürütümü ile ilgili olarak her türlü önlemi ve denetimi yapma sorumluluğu olduğu da açıktır. Ancak, yukarıda da izah edildiği gibi; idarenin kamu hizmetinin yürütümündeki denetim eksiklikleri ve ya kamu hizmeti sırasında personelin işlediği suç düzeyindeki eylemlerinden sorumlu olabilmesi için; ortada kusurlu bir eylemin varlığının yetmediği, idarenin kusurlu eylemi ile oluşan zarar arasında bir illiyet bağı olması gerektiği; yani, idareye atfedilebilecek bir kusurlu davranışın bulunması gerektiği, idarenin davranışının aktif veya pasif nitelikte olması gerektiği aşikardır.

Dava dosyasının incelenmesinden, davacı tarafından, 31/05/2013 tarihinde iş çıkışı Harbiye'den Taksim yönüne doğru ilerleyen eylemcilere katıldığı, bu eyleme kolluk görevlilerince müdahale edildiği, müdahaleye katılan Toplumsal Olaylara Müdahale Aracının (TOMA) kendisini hedef alarak kimyasal içerikli su sıktığını ve bu nedenle havaya savrularak düştüğü, Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde yapılan ilk muayenede sol köprücük kemiğinin kırıldığı, belinde, kollarında ve gözlerinde su ve gazın etkisiyle ekimozlar meydana geldiğinin tespit edildiği, sonrasında alınan Adli Tıp Kurumu raporunda sol omzunda ağrı, deformite ve ödem olduğu, sol klavikula parçalı kırığı saptandığı, kırığın yaşam fonksiyonlarına etkisinin ORTA (3) derece olduğunun belirlendiği, 04/06/2013 tarihinde İstanbul Gayrettepe Florence Nightingale Hastanesi'nde kırığın ameliyat edildiği, yapılan ameliyatta davacının vücudundaki kırık kaynadıktan sonra çıkartılmak üzere plak yerleştirildiği, 05/11/2013 tarihinde söz konusu plağın çıkarılması için ikinci kez ameliyat yapıldığı, tüm bu süreçte iş yaşamının olumsuz etkilendiği, iddiasıyla uğranıldığı öne sürülen manevi zararlara karşılık olarak fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 150.000-TL manevi zararın tazmini istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı anlaşılmıştır

Mahkememizin 22/05/2015 tarihli ara kararı gereği dava dosyasına sunulan bilgi ve belgeler incelendiğinde, davacının iddia ettiği yaralama olayı ile ilgili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2013/170318 sayılı soruşturma dosyası ile soruşturma başlatıldığı, sorumluların tespiti için olaya ilişkin mobese görüntü kayıtlarının incelendiği, soruştuma dosyasına sunulan raporda, davacı Gökçe Algan'ın yaralanmasına ilişkin olaya rastlanılmadığının belirtildiği, aynı zamanda olayın olduğu yerde görevli TOMA'yı kullanan polis memurlarının savcılıkça ifadelerine başvurulduğu, polislerin ifadelerinde davacıyı tanımadıklarını, iddia edilen olayın gerçekleşmediğini, eylemlere kanuni çerçevede müdahale ettiklerini beyan ettikleri, savcılığın olayla ilgili iddianame düzenleyerek dava açtığı ancak iddianamede de yaralama olayının tespit edilemediğinin belirtildiği görülmektedir.

Bu durumda her ne kadar görevli polis memurları hakkında kamu davası açılmış olsa da, soruşturma esnasında alınan bilirkişi raporlarında ve savcılık iddianamesinde olay anının tespit edilemediği, davacının yaralanma olayı ile ilgili toplanan delillerde zarara sebep olan olayın idarenin bir eyleminden kaynaklandığına dair bilgi ve belgenin bulunmadığı anlaşılmakla idareye atfedilecek ve hizmet kusurunu oluşturucak bir eylem bulunmadığından manevi tazminat talebinin reddi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır."

41. Davanın reddine dair kararı temyizen inceleyen Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 20/5/2021 tarihinde İdare Mahkemesi kararının onanmasına hükmetmiştir. Başvurucu vekili tarafından yapılan kararın düzeltilmesi istemi de Dairenin 17/2/2022 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Başvurucu vekili kararın düzeltilmesi isteminin reddi kararını 5/4/2022 tarihinde öğrenmiş ve 29/4/2022 tarihinde ikinci kez bireysel başvuruda bulunmuştur.

42. Komisyon tarafından 2020/55945 numaralı ikinci başvurunun da kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. 2020/55945 numaralı başvurunun 2020/1408 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

43. İlgili ulusal hukuk için bkz. Hüseyin Caruş [1. B.], B. No: 2013/7812, 6/10/2015, §§

28-30; Özlem Kır [2. B.], B. No: 2014/5097, 28/9/2016, §§ 22-30; Abdullah Yaşa [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, §§ 29-36.

B. Uluslararası Hukuk

44. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Geylani ve diğerleri/Türkiye (B. No: 10443/12, 12/9/2023) kararında, toplantı ya da gösteriye müdahale eden kolluk görevlilerinin tazyikli su kullanmasıyla ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre AİHM öncelikle tazyikli suyun sıkıldığı uzaklığın yanı sıra basınç seviyesi gibi unsurlara bağlı olarak ciddi zarara yol açabileceğini kabul etmiştir (Geylani ve diğerleri/Türkiye, § 84). Bunun yanında tazyikli suyun kullanıldığı olaylarda ciddi yaralanma risklerini önlemek veya en aza indirgemek için kolluk görevlilerince uygun mesafe ve su basıncı gibi hususlarda gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca AİHM tazyikli suyun etkisiyle yaralanmaların yaşanması hâlinde kolluk görevlilerinin müdahalesinin göstericilere fiziksel bir zarar verilmesi riskini en aza indirgeyecek şekilde usulüne uygun olarak düzenlendiğinin ve yönetildiğinin gösterilmesi gerektiğine karar vermiştir (Geylani ve diğerleri/Türkiye, § 86).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

45. Anayasa Mahkemesinin 30/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Üst Düzey Kamu Görevlilerinin Eylemleri Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

46. Başvurucu, maruz kaldığı fiziksel ve sözlü şiddette sorumluluklarının bulunduğunu ileri sürdüğü üst düzey kamu görevlileri hakkında soruşturma yürütülmediğini iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde; ceza yargılamasına ve tam yargı davasına ilişkin süreçlere yer verilmiş ve başvurucunun şikâyeti değerlendirilirken ilgili Anayasa hükümlerinin, içtihatların ve diğer tespitlerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

47. Başvurucunun iddiaları, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir. Başvurucu, aynı ihlal iddiasıyla daha önce bireysel başvuru yapmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu başvurudaki iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (bkz. § 8). Açıklanan gerekçelerle üst düzey kamu görevlilerinin eylemleri nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

B. Polis Memurlarının Eylemleri Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

48. Başvurucu; ceza yargılaması sürecinin tamamlanmasından sonra yaptığı 7/1/2020 tarihli başvuruda Gezi Parkı eylemleri sırasında kolluk görevlilerinin, kontrollerindeki TOMA aracılığıyla doğrudan hedef alarak sıktıkları tazyikli suyun etkisiyle vücudunda kemik kırığı oluşacak şekilde yaralandığını ve bu görevlilerin cinsiyetçi hakaretlerine maruz kaldığını belirtmiştir. Sanık polis memuru Ö.S.K.nın istinabe yoluyla dinlenmesi gerekirken savunmasının SEGBİS aracılığıyla tespit edildiğinden yakınan başvurucu, TOMA'yı kullanan polis memurları hakkında taraflı ve subjektif bir gerekçeyle beraat kararı verildiğini iddia etmiştir. Ayrıca idari ve adli soruşturmalarda görev alan polis müfettişleri ve savcıların yaralanma anına ilişkin ellerinde olduğunu söyledikleri görüntülerin sonradan yok edildiğini belirterek kötü muamele yasağının, adil yargılanma, etkili başvuru ve özel hayata saygı

haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Bakanlık görüşünde; ceza yargılamasına ve tam yargı davasına ilişkin süreçlere yer verilmiş ve başvurucunun şikâyeti değerlendirilirken ilgili Anayasa hükümlerinin, içtihatların ve diğer tespitlerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

a. Hukuki Nitelendirme ve İncelemenin Kapsamı Yönünden

50. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özü hakaret söylemlerine maruz kaldığı kolluk görevlilerinin haksız güç kullanımı nedeniyle vücudunda kemik kırığı oluşacak ölçüde yaralandığına ve bu olayla ilgili açılan ceza davasında taraflı bir yaklaşımla sanıkların beraatine karar verildiğine ilişkindir.

51. Başvurucu, kolluk görevlilerinin cinsiyetçi hakaretlerine maruz kaldığına ilişkin iddiasını destekler mahiyette bir veri sunmadığı gibi başvuru dosyasında da bu tür bir bilgi ve belge bulunmamaktadır. Ayrıca Başsavcılık tarafından düzenlenen ve Asliye Ceza Mahkemesince yapılan yargılamaya esas olan iddianamede F.Z. ve Ö.S.K.ya hakaret suçu isnat edilmemiştir. Bu sebeple başvuruya konu ceza yargılaması sürecinde hakaret suçu yönünden yargılama yapılmamıştır. Dolayısıyla işbu başvuruda başvurucunun kolluk görevlilerinin TOMA aracılığıyla doğrudan hedef alarak sıktıkları tazyikli suyun etkisiyle vücudunda kemik kırığı oluşacak şekilde yaralandığına ve bu olayla ilgili etkili bir soruşturma yapılmadığına ilişkin iddiaları yönünden kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutları kapsamında bir inceleme yapılmasının gerekli ve yeterli olduğu değerlendirilmiştir.

52. Anayasa’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevî varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

...”

53. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele Yasağının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

(1) Genel ilkeler

55. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları veya kitlesel bir kargaşayı bastırmak amacıyla kaçınılmaz olarak güce başvurmaları kural olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmemektedir. Bununla birlikte güç kullanımında aşırıya kaçılmışsa ya da kullanılan güç ile güç kullanımının amacı arasında orantı yoksa kötü muamele yasağının ihlali söz konusu olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

56. Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin olarak tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlara aittir (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74). Bu değerlendirmeler; kişilerin, yaralanmalarının kamu görevlilerinin güç kullanımından kaynaklandığına dair ilk bakışta haklı görülen bir iddia ortaya koymaları hâlinde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenlik güçlerince güç kullanılarak dağıtılması sırasında meydana gelen yaralanmalar için de geçerlidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Semra Güzel [1. B.], B. No: 2020/39497, 7/1/2025, § 24).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

57. Başvurucu, kamuoyunda Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen gösteriler sırasında 31/5/2013 tarihinde kolluk görevlilerinin kontrolündeki TOMA'dan sıkılan tazyikli suyun etkisiyle belinde ve kollarında berelenme ile köprücük kemiğinde kırık oluşacak şekilde yaralanma olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu hakkında Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen 1/6/2013 tarihli sağlık raporu başvurucunun belinden, omzundan yaralandığını ve köprücük kemiğinin kırıldığını ortaya koymaktadır (bkz. § 10). Buna ek olarak başvurucunun köprücük kemiğindeki kırığın tedavisi için iki kez ameliyat edildiği Gayrettepe Hastanesinde düzenlenen tıbbi evrak ve Adli Tıp Şube Müdürlüğünün 30/1/2014 tarihli raporu da başvurucunun iddiaları ile örtüşmektedir (bkz. §§ 11-13).

58. Başsavcılık, başvurucunun kolluk görevlilerinin kontrolündeki TOMA'dan sıkılan tazyikli suyun etkisiyle yaralandığını kabul etmiş; polis memurları F.Z. ve Ö.S.K.nın cezalandırılmaları istemiyle iddianame düzenlemiştir. Yargılama sürecinde ifadesi alınan tanık B.H. başvurucunun TOMA'dan sıkılan tazyikli su nedeniyle yere düştüğünü beyan etmiştir (bkz. § 32). Asliye Ceza Mahkemesi de başvurucunun yaralanması sırasında olay yerindeki birden fazla TOMA'dan hangisinin müdahalede bulunduğunun tespit edilemediğini ifade etmiş ve suçun sanık polis memurları tarafından işlendiğinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraat kararı vermiştir (bkz. § 37). Beraat kararının gerekçesinden başvurucunun kamu görevlilerinin müdahalesi sonucunda yaralandığının kabul edildiği anlaşılmıştır.

59. Başvurucunun kolluk görevlilerinin gösteriye müdahale ettiği bir bölgede yaralanması, tanık B.H.nin beyanı ve Başsavcılık ile Asliye Ceza Mahkemesinin başvurucunun kolluk görevlilerinin gösteriye müdahalesi sırasında yaralandığını kabul etmesi dikkate alındığında

güç kullanımının başvurucunun tutumu ya da kitlesel kargaşanın bastırılması için kaçınılmaz hâle geldiğini ve kullanılan gücün ölçülü olduğunu ispat yükü soruşturma makamlarının üzerindedir.

60. Asliye Ceza Mahkemesi, devlete karşı eyleme dönüştürüldüğünü kabul ettiği gösterilerde genel olarak kolluk görevlilerinin kanunsuz olan eylemlere hukuka uygun şekilde müdahale ettiklerini ifade etmiştir. Bununla birlikte kararda, fiziksel güce başvurulmasının başvurucunun tutumundan kaynaklandığını düşünmeye sevk edecek bir delilden bahsetmemiştir. Somut olayda gerçekten de başvurucunun kendisine karşı güç kullanılmasını kesin gerekli kılan bir tutumu tespit edilememiştir. Öte yandan kamera kayıtlarından da yaralanma anı tespit edilememiştir. Kolluk görevlilerinin de başvurucunun yaralandığı olaya ilişkin ayrıntılı açıklaması olan bir belge ya da anlatımı yoktur. Başvurucu ise kalabalık grubun dağıldığı bir anda gazdan etkilenerek çıktığı sokakta üzerine sıkılan tazyikli suyun etkisiyle yaralandığını ileri sürmüştür. Bu hâlde başvurucunun yaralandığı olayda polislerin ani müdahalede bulunmak zorunda kaldıkları da söylenemez. Dolayısıyla başvurucuya yönelik güç kullanımının kaçınılmaz hâle geldiğinin kamu makamlarınca ortaya konulamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

61. Öte yandan tazyikli suyun yeterli güvenlik sağlanmadan kullanılması hâlinde sıkıldığı uzaklık ve basınç seviyesi gibi unsurlara bağlı olarak ciddi zararlara yol açabileceği kabul edilmelidir. Ulusal mevzuatın tazyikli suyun kullanımına bağlı olarak ortaya çıkabilecek zarar riskini azaltabilecek hükümler içerdiği tespit edilememiştir. Kolluk makamlarının toplumsal olaylara müdahale biçimlerinden biri olan tazyikli su kullanımının şartlarının göstericilere fiziksel zarar verilmesi riskini en aza indirgeyecek şekilde usulüne uygun olarak düzenlenmesi ve yönetilmesi gerekir. Somut olayda polis memurlarının veya müdahil birliklerin amirlerinin tazyikli su kullanılırken ortaya çıkabilecek zarar riskinin azaltılması için suyun sıkılma mesafesinin ya da su basıncının yaralanmayı engelleyecek şekilde belirlenmesi gibi tedbirleri aldıkları tespit edilememiştir. Buna ek olarak yargı mercilerinin tazyikli suyun sıkıldığı kesin mesafe ve açı ya da tazyikli su seviyesi gibi söz konusu gücün mahiyetine ilişkin belirli bir değerlendirmede bulundukları söylenemez.

62. Bu tespitten sonra kolluk görevlileri tarafından gerçekleştirilen eylemin hangi boyuta ulaştığı değerlendirilmelidir. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., §§ 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94).

63. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İnce bu görüşe katılmamıştır.

ii. İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele Yasağının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

(1) Genel İlkeler

64. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin

savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D., §§ 111-114; Veli Saçılık (2) [1. B.], B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16). Olası cezai sorumluluğun tespiti adına soruşturma sonrasında kovuşturma aşamasına geçilmiş ise bu aşama da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilmelidir (Filiz Aka [1. B.], B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 100).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

65. Başvurucu, idari ve adli soruşturmalarda görev alan polis müfettişleri ve savcıların yaralanma anına ilişkin ellerinde olduğunu söyledikleri görüntülerin sonradan yok edildiğini ve bilirkişi raporundaki belirlemelere göre kendisini yaraladıkları sabit olan sanık polis memurlarının hukuka aykırı niteleme ve taraflı gerekçeyle beraatlerine karar verildiğini ileri sürmektedir.

66. İdari ve adli soruşturmalarda görev alan polis müfettişleri ve savcıların yaralanma anına dair ellerinde olduğunu söyledikleri görüntülerin yok edildiğine ilişkin iddianın incelenmesine imkân verecek ölçüde bilgi ve belge bulunmamaktadır. Bununla birlikte somut olayda başvurucu, polisin gereksiz ve aşırı güç kullanarak yaptığı müdahale sonucunda yaralandığını ileri sürerek Başsavcılığa başvurmuştur. Başsavcılık başlattığı soruşturmada başvurucu hakkındaki sağlık raporlarını temin etmiş ve Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasını sağlamıştır. Buna ek olarak şüpheli polis memurlarının kimlik bilgilerine ve olaya ait kamera görüntülerine ulaşmak isteyen Başsavcılık, olaya ait kamera görüntülerinin elde edilmesi için yazışma yapmış ve elde ettiği görüntüler hakkında bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Ayrıca dört polis memurunun şüpheli sıfatıyla ifadelerini tespit etmiş, şüpheli polis memurlarından ikisinin kasten yaralama ve görevi kötüye kullanma suçunu işlediklerinden bahisle haklarında iddianame düzenlemiştir.

67. Anılan iddianame kapsamında açılan ceza davasında Asliye Ceza Mahkemesi, sanık polis memurlarının savunmalarını almış; olaya ait kamera görüntülerinin tespiti için yazışma yapmış ve elde ettiği görüntüler hakkında bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. Yargılama sonunda Mahkeme, sanıkların beraatine karar vermiş; beraat kararının gerekçesinde olay yerinde çok fazla sayıda TOMA olduğunu vurgulayarak başvurucunun sanıkların kullanımındaki TOMA'dan sıkılan tazyikli suyun etkisiyle yaralandığının tespit edilemediğini, aksi kabul edilse dahi polis memurlarının başvurucuyu bilerek ve hedef alarak yaraladıklarının kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir.

68. Asliye Ceza Mahkemesinin kabulüne göre sanıkların başvurucuyu bilerek ve hedef alarak yaralamadıkları kabul edilse bile suyun basıncı, sıkıldığı mesafe ve açısı gibi faktörlerin değerlendirilmesine bağlı olarak taksirli sorumluluklarının doğması da elbette mümkündür. Mahkeme başvurucunun yaralanmasına neden olan eylemin bu vechini değerlendirmemiştir. Bununla birlikte ceza yargılaması sürecinde elde edilen deliller

dikkate alındığında başvurucunun sanıkların kullanımındaki TOMA'dan sıkılan tazyikli suyun etkisiyle yaralandığının tespit edilemediğine dair değerlendirmenin temelden yoksun olduğu söylenemez.

69. Öte yandan gerekçeli kararın içeriğinden Asliye Ceza Mahkemesinin yaralanma neticesinin TOMA'dan tazyikli su sıkılması eylemine bağlı olarak ortaya çıktığını kabul ettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte su sıkılan TOMA'nın, sanıkların kontrolündeki TOMA olduğunun tespit edilemediği gerekçesiyle beraat kararı verilmesine rağmen meçhul şüpheliler hakkında suç duyurusunda bulunulmamış ve başvurucunun yaralanmasına neden olan faillerin tespiti ve gerekli ise cezalandırılması için soruşturma yürütülmesi sağlanmamıştır (bkz. § 37).

70. Açıklanan gerekçelerle kolluk görevlilerinin müdahalesinden dolayı Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İnce bu görüşe katılmamıştır.

C. İnsan Haysiyetiyle Bağdaşmayan Muamele Yasağı ile Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

71. Başvurucu tam yargı sürecinin tamamlanmasından sonra yaptığı 29/4/2022 tarihli başvuruda, 7/1/2020 tarihli başvuru kapsamında dile getirdiği şikâyetlerini tekrarlamakla birlikte kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine bağlı olarak yaralandığının somut delillerle sabit olmasına rağmen idare mahkemesince tazminat talebinin reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

72. Bakanlık görüşünde; ceza yargılamasına ve tam yargı davasına ilişkin süreçlere yer verilmiş ve başvurucunun şikâyeti değerlendirilirken ilgili Anayasa hükümlerinin, içtihatların ve diğer tespitlerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

73. Anayasa Mahkemesi, kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucunda gerçekleştiği ileri sürülen kötü muamele yasağının ihlali iddialarını incelediği birçok başvuruda tüketilmesi gereken etkili hukuk yolunun ceza soruşturması olduğunu belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Onur Cingil [2. B.], B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 52; Zeki Güngör [1. B.], B. No: 2013/8491, 31/3/2016, § 39; N.T.U. ve N.T. [2. B.], B. No: 2014/4372, 19/12/2017, § 28; Seyfullah Turan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 140).

74. Kamu görevlilerinin kasti fiilleriyle gerçekleştirdikleri kötü muamele iddiaları yönünden asıl yolun ceza soruşturması olması tamamlayıcı bir giderim yolu olarak tazminat davasının da öngörülmesine engel değildir. Anayasa'nın 40. maddesi kötü muamele yasağı ihlalleri sebebiyle oluşan maddi ve manevi zararların tazmin edilmesini sağlayacak yargısal mekanizmalar ihdas edilmesini zorunlu kılmaktadır. Nitekim Türk hukukunda 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. ve 13. maddeleri uyarınca açılacak tam yargı davası bu tür durumlarda tazminata hükmetme imkânı sağlamaktadır. Bu itibarla kamu görevlilerinin kötü muamelesi sebebiyle uğranılan zararın tazmini için açılan tam yargı davası sürecine ilişkin şikâyetlerin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvenceye bağlanan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde teminat altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında bireysel başvuruya konu edilmesi

mümkündür (Abdullah Yaşa, § 46).

75. Anayasa Mahkemesinin kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı yönünden inceleme yapabilmesi için ya soruşturma veya yargılama makamlarının kamu görevlilerinin kasıtlı kötü muameleleri nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğini en azından öz itibarıyla tespit etmeleri ya da ceza soruşturması üzerine süresi içinde yapılmış bir başvuruda söz konusu ihlalin Anayasa Mahkemesince saptanması gerekir. Ayrıca Abdullah Yaşa kararında kötü muamele yasağının esas bakımından ihlal edildiğinin AİHM kararıyla tespit edildiği belirtilerek tazminat davasına ilişkin şikâyetlerin kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (anılan kararda bkz. § 46).

76. Somut olayda Anayasa Mahkemesi, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Bu durumda başvurucunun aynı olay nedeniyle açtığı tam yargı davasına ilişkin şikâyetlerinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

77. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" kenar başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

78. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

79. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için bu başvuru yollarının sadece hukuken mevcut olması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, eş ifadeyle başarı şansı sunması gerekir.

80. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak Anayasa'da teminat altına alınan ve ihlal edildiği yönündeki hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmesi şartına bağlı değildir (Abdullah Yaşa, § 64)

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

81. Başvurucu 29/9/2014 tarihinde idarenin kusurlu eylemi nedeniyle yaralandığını ileri sürerek İçişleri Bakanlığı aleyhine manevi tazminat istemiyle tam yargı davası açmıştır.

İdare Mahkemesi, başvurucunun yaralanmasının idarenin eyleminden kaynaklandığına dair bilgi ve belge olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Davanın reddine dair kararı temyizen inceleyen Daire 20/5/2021 tarihinde İdare Mahkemesi kararının onanmasına hükmetmiştir.

82. Ceza yargılamasında başvurucunun kolluk müdahalesi sonucunda yaralandığı kabul edilmiştir. Bununla birlikte gerek ceza yargılamasında kitlesel bir kargaşayı bastırmak için güce başvurulmasının kaçınılmaz olduğunun ya da başvurucuya karşı kolluğun müdahalesini gerektirecek eylemlerinin somutlaştırılmadığı, dolayısıyla güç kullanımının gerekliliğinin ve orantılığının kolluk birimlerince ortaya konulamadığı, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte İdare Mahkemesinin ceza yargılamasında yapılacak değerlendirmeyi beklemeden başvurucunun idarenin eyleminden dolayı yaralandığına dair bir bilgi ve belge bulunmadığını kabul ettiği (bkz. § 40), Danıştayın ise ceza davasında ulaşılan sonucu değerlendirmeden davanın reddine dair kararı onadığı (bkz. § 41) anlaşılmıştır.

83. Başvuruya konu olayda Asliye Ceza Mahkemesi başvurucunun sanıkların eylemine bağlı olarak yaralandığının tespit edilemediğini belirtmiş ancak yaralanmanın kolluk görevlilerinin müdahalesi sonucunda meydana geldiğini kabul etmiştir. Buna rağmen İdare Mahkemesinin ceza soruşturmasında/kovuşturmasında yapılan değerlendirmeyi ve ulaşılan sonucu dikkate almadan "... zarara sebep olan olayın idarenin bir eyleminden kaynaklandığına dair bilgi ve belgenin bulunmadığı..." gerekçesine dayanarak davanın reddine karar vermesinin, zararın giderilmesi talebi bakımından başvurucuya başarı şansı sunmadığı ifade edilebilir.

84. Açıklanan gerekçelerle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile bağlantılı olarak Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İnce bu görüşe katılmamıştır.

D. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

85. Başvurucu ceza yargılaması sürecinin tamamlanmasından sonra yaptığı 7/1/2020 tarihli başvuruda silahsız ve barışçıl bir gösteriye katılmasına ve herhangi bir şiddet eyleminin bulunmamasına rağmen kolluk görevlilerinin ağır fiziksel şiddetine uğraması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

86. Bakanlık görüşünde; ceza yargılamasına ve tam yargı davasına ilişkin süreçlere yer verilmiş ve başvurucunun şikâyeti değerlendirilirken ilgili Anayasa hükümlerinin, içtihatların ve diğer tespitlerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

87. Anayasa’nın "Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" kenar başlıklı 34. maddesi şöyledir:

"Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin

korunması amacıyla ve kanunla sınırlanabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir."

88. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

89. Başvurucunun katıldığı bir protesto eylemi sırasında kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucu yaralandığı, bunun da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

90. Başvurucu 31/5/2013 tarihinde Taksim'de gerçekleştirilen toplantıya katılmış ve toplantının kolluk görevlilerince güç kullanılarak dağıtılması sırasında vücuduna isabet eden tazyikli suyun etkisiyle yaralanmıştır.

91. Asliye Ceza Mahkemesi kararında genel olarak hukuk dışı eylemlerde bulunan göstericilere kanuna uygun şekilde müdahale edildiği ifade edilmişse de başvurucunun kanuna aykırı bir eylemi tanımlanmamıştır. Ayrıca başvurucunun neden kolluk görevlilerinin güç kullanımına maruz kaldığına ilişkin bir açıklamada da bulunulmamıştır (bkz. § 37). Başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilmiştir (bkz. § 62). Bu durumun başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı üzerinde caydırıcı bir etkisi vardır. Kaldı ki toplantıya kolluk kuvvetince yapılan müdahale sonucu başvurucunun köprücük kemiği kırılacak şekilde yaralanması kullanılan kamusal gücün orantılı olmadığını göstermektedir.

92. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İnce bu görüşe katılmamıştır.

VI. GİDERİM

93. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 7/1/2020 ve 28/4/2022 tarihli başvurular için ayrı ayrı 200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

94. İncelenen başvuruda başvurucunun yaralanması olayı hakkında meçhul şüpheliler hakkında ceza soruşturması başlatılmaması nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin Asliye Ceza Mahkemesinin başvurucunun yaralanması karşısında suç duyurusunda bulunmaması ve Başsavcılığın hareketsiz kalmasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre yapılması gerekenlere hükmedilmelidir. Bu sebeple kararın bir örneğinin başvurucunun yaralanması olayı hakkında meçhul şüpheliler hakkında ceza soruşturması başlatılması için Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

95. Etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için ise yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise

bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 2. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

96. Yeniden yapılacak yargılamanın insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ile bu yasakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlali konusunda yeterli giderim sağlayacağı değerlendirilmiştir.

97. Öte yandan somut olayda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlaline ilişkin tespitin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde anılan ihlaller nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Üst düzey kamu görevlilerinin eylemleri nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın mükerrer başvuru olması nedeniyle REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Polis memurlarının eylemleri nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Polis memurlarının eylemleri nedeniyle kötü muamele yasağı ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

D. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için başvurucunun yaralanması olayı hakkında ceza soruşturması başlatılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ile anılan yasakla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 2. İdare Mahkemesine (E.2014/2074, K.2015/2479) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya net 150.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer

taleplerin REDDİNE,

G. 1.111 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.111 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen gösteriye kolluk güçlerinin müdahalesi neticesinde yaralanma meydana gelmesi ve buna ilişkin açılan ceza soruşturmasının etkili yürütülmemesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının; uğranılan zarar hakkında açılan tam yargı davasının reddedilmesi nedeniyle de insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucunun yaralanmasına ilişkin yürütülen soruşturmanın etkili ve yeterli olmadığı, maddi gereceğin ortaya çıkarılması için gereken çabanın gösterilmediği gerekçesiyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiği; insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Çoğunluğun bu yöndeki görüşüne katılmıyorum.

- Kötü muamele yasağının ihlal edildiği yönünden

2. Ülke genelinde gerçekleşen ve Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen gösterilerin 31/5/2013 tarihinde yapılan Taksim Meydanı’ndaki kısmına katılan başvurucunun toplumsal olaylara müdahale aracından (TOMA) sıkılan basınçlı suyun etkisiyle yaralanması üzerine görevli polis memurlarının cezalandırılması için İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına şikayet dilekçesi vermiş; Başsavcılık 15/6/2015 tarihinde, dava açılmasını gerektirir nitelikte delil olmadığını belirterek şüpheli polis memurları M.K. ve E.A. hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair ek karar vermiştir. Başsavcılık aynı tarihte şüpheli polis memurları F.Z. ve Ö.S.K.nın kasten yaralama ve görevi kötüye kullanma suçlarından cezalandırılmaları istemiyle iddianame düzenlemiştir. Davaya bakan Asliye Ceza Mahkemesi 7/2/2019 tarihinde, suçun sanık polis memurları tarafından işlendiğinin sabit olmadığı gerekçesiyle beraat kararı vermiş; Mahkeme, ilk aşamada sıradan vatandaşların da katıldığı ve desteklediği gösterilerin devlete karşı bir eyleme dönüştürüldüğünü ve kolluk kuvvetlerinin tamamının kanunsuz olan eylemlere hukuka uygun şekilde müdahale ettiklerini belirtmiş; anılan olaylar sırasında çok fazla sayıda TOMA’nın görev yaptığını, ancak başvurucunun sanıkların kullandığı TOMA’nın eylemi sonucu yaralandığının tespit edilemediğini; aksi kabul edilse dahi polis memurlarının başvurucuyu bilerek ve isteyerek yaraladıklarının kabul edilemeyeceğini, ayrıca sanıkların daha önceki eğitimlerine ve

mesleki tecrübelerine göre hareket etmelerinin emrin kanunsuz olması manasına gelmediğini belirterek beraat kararı vermiştir. Beraat kararına yapılan istinaf talebi, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesince esastan kesin olarak reddedilmiştir.

3. Devletin, bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini, yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 81). Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu bu pozitif yükümlülüğün bir de usuli boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, doğal olmayan her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmi bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda, bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

4. Kötü muamele iddialarına ilişkin etkili bir soruşturmanın başlatılabilmesi için, öncelikle işkence ve kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, her türlü makul şüpheden uzak kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Ancak bu uygun koşulların tespiti halinde bir soruşturma yükümlülüğün gerekliliğinden bahsedilebilir (C.D., B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

5. Somut olayda başvurucu, Harbiye'den Taksim'e doğru ilerlerken Notre Dame de Sion Fransız Lisesi önünde TOMA'dan sıkılan basınçlı suyun etkisiyle sol köprücük kemiğinin kırıldığını; belinde, kollarında ve gözlerinde ekimozların meydana geldiğini ileri sürmüştür. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının yapılan şikâyet üzerine derhal soruşturma başlattığı, başvurucunun hemen ifadesine başvurduğu ve olay yerine ilişkin kamera kayıtlarını istediği, ayrıca başvurucu hakkında düzenlenen genel adli muayene raporlarını istediği görülmektedir. Başsavcılık, dava açılmasını gerektirir nitelikte delil olmadığını belirterek şüpheli polis memurları M.K. ve E.A. hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair ek karar vermiştir. Başsavcılık aynı tarihte şüpheli polis memurları F.Z. ve Ö.S.K.nın kasten yaralama ve görevi kötüye kullanma suçlarından cezalandırılmaları istemiyle iddianame düzenlemiştir. Asliye Ceza Mahkemesi, ilk aşamada sıradan vatandaşların da katıldığı ve desteklediği gösterilerin devlete karşı bir eyleme dönüştürüldüğünü ve kolluk kuvvetlerinin tamamı kanunsuz olan eylemlere hukuka uygun şekilde müdahale ettiklerini, anılan olaylar sırasında çok fazla sayıda TOMA'nın görev yaptığını, ancak başvurucunun sanıkların kullandığı TOMA'nın eylemi sonucu yaralandığının tespit edilemediğini; aksi kabul edilse dahi polis memurlarının başvurucuyu bilerek ve isteyerek yaraladıklarının kabul edilemeyeceğini, ayrıca sanıkların daha önceki eğitimlerine ve mesleki tecrübelerine göre hareket etmelerinin emrin kanunsuz olması manasına gelmediğini belirterek beraat kararı vermiştir. Söz konusu beraat kararına yapılan istinaf talebi, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi tarafından usul ve yasaya uygun bulunarak esastan kesin olarak reddedilmiştir. Dolayısıyla Başsavcılık, Asliye Ceza Mahkemesi ve Bölge Adliye Mahkemesi kararları dikkate alındığında başvurucunun şikâyeti yönünden etkili ve yeterli bir soruşturmanın yapılmadığı söylenemeyecektir. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 17.

maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutu ihlal edilmemiştir.

- Etkili başvuru hakkının ihlal edildiği yönünden

6. Başvurucu 29/9/2014 tarihinde idarenin kusurlu eylemi nedeniyle yaralandığını ileri sürerek İçişleri Bakanlığı aleyhine manevi tazminat istemiyle tam yargı davası açmış, İdare Mahkemesi, başvurucunun yaralanmasının idarenin eyleminden kaynaklandığına dair bilgi ve belge olmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Davanın reddine dair kararı temyizen inceleyen Danıştay Dairesi 20/5/2021 tarihinde İdare Mahkemesi kararının onanmasına hükmetmiştir.

7. İdare Mahkemesi, yargılama sürecinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2013/170318 soruşturma sayılı dosyası hakkında bilgi ve belge talep etmiştir. Mahkeme, bu bilgi ve belgelerde başvurucunun iddia ettiği yaralama olayı ile ilgili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatıldığını, sorumluların tespiti için olaya ilişkin mobese görüntü kayıtlarının incelendiğini, soruşturma dosyasına sunulan raporda, başvurucunun yaralanmasına ilişkin olaya rastlanılmadığının belirtildiğini, aynı zamanda olayın olduğu yerde görevli TOMA'yı kullanan polis memurlarının savcılıkça ifadelerine başvurulduğunu, polislerin ifadelerinde; davacıyı tanımadıklarını, iddia edilen olayın gerçekleşmediğini, eylemlere kanuni çerçevede müdahale ettiklerini beyan ettiklerini, savcılığın olayla ilgili iddianame düzenleyerek dava açtığını, ancak iddianamede de yaralama olayının tespit edilemediğine değinerek idareye atfedilecek ve hizmet kusurunu oluşturacak bir eylem bulunmadığı gerekçesiyle manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir.

8. Dolayısıyla başvurucunun açmış olduğu tazminat davasında soruşturma esnasında alınan bilirkişi raporları ve iddianame incelenmiş, savcılık iddianamesinde olay anının tespit edilemediği değerlendirilmiş ve başvurucunun yaralanma olayı ile ilgili toplanan delillerde zarara sebep olan olayın idarenin bir eyleminden kaynaklandığına dair bilgi ve belgenin bulunmadığı, idareye atfedilecek ve hizmet kusurunu oluşturacak bir eylem bulunmadığından davanın reddine karar verilmiş olduğu gözetildiğinde insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiği söylenemeyecektir.

- Toplantı hakkının ihlal edildiği iddiası yönlüden

9. Başvurucu ceza yargılaması sürecinin tamamlanmasından sonra yaptığı 7/1/2020 tarihli bireysel başvuruda, silahsız ve barışçıl bir gösteriye katılmasına ve herhangi bir şiddet eyleminin bulunmamasına rağmen kolluk görevlilerinin ağır fiziksel şiddetine uğraması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Anayasa Mahkemesi, toplantı hakkının bildirim usulüne bağlanabileceğini daha önceki kararlarında belirtmiştir. Söz konusu bildirimin amacı toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin düzgün bir şekilde yapılmasını güvence altına almak için yetkililere makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlamak olduğu sürece genel olarak hakkın özüne dokunmaz. Bildirim usulünün uygulanmasının amacı, toplantı hakkının etkin şekilde kullanılması imkânını sağlamaktır (Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 39; Ali Rıza Özer ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 122). Toplanma özgürlüğünün kullanımından kaynaklanan kamu düzenine yönelik tehditlerin gerçeklik değeri taşıması hâlinde yetkili makamlar bu tehditleri bertaraf etmek amacıyla tedbirler alabilirler. Bu tedbirlere aykırı toplantılar düzenlenmesi, bu tür toplantılara katılınması veya bu tür

toplantılarda suçlar işlenmesi hâlinde de ceza verilebilir (Dilan Ögüz Canan, § 40; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, [GK], B. No:2014/920, 25/5/2017, § 81).

11. Yapılan ceza yargılamasında sanıklar hakkında beraat kararı verilmiş; beraat kararının gerekçesinde sanık polis memurlarının kullandığı TOMA'nın müdahalede bulunduğunun sabit olmadığı, olsa bile o kargaşa içinde sanıkların, olaylara fiilen katılmadığını söyleyen mağduru bilerek ve hedef alarak yaraladıklarını kabul etmenin mümkün olmadığı, birkaç defa yaptırılan bilirkişi incelemelerinde de genel fotoğraflamalar yapıldığının görüldüğü belirtilmiştir.

12. Türkiye İnsan Hakları Kurumu tarafından Ekim 2014 tarihinde yayımlanan Gezi Parkı olayları raporuna göre kısaca (detaylı bilgi için bkz. Özge Özgürengin [2. B.], B. No: 2014/5218, 19/4/2018, §10) Gezi Parkı eylemleri/olayları;

"- İstanbul Taksim Meydanı'nda bulunan Gezi Parkı'nda yapılmak istenen çevre ve imar düzenlemelerine engel olmak için 27/5/2013 tarihinde iş makinelerinin Gezi Parkı'na girmesiyle başlamış, haziran ve temmuz aylarında yoğunlaşarak Türkiye'nin birçok iline yayılmış toplantı ve gösteri yürüyüşleridir.

- İçişleri Bakanlığı verilerine göre 28/5/2013 ile 6/9/2013 tarihleri arasında 80 ilde bu kapsamda 5.532 eylem/etkinlik gerçekleştirilmiştir.

- Türk Tabipleri Birliği verilerine göre kamu hastanelerine, özel hastane ve tıp merkezlerine, olayların yaşandığı alanlarda kurulan revirlere toplam 8.163 kişi yaralı olarak başvurmuştur. Bunlardan 106'sı kafa travmasına uğramış, 63'ü ağır yaralanmış, 11'i gözünü kaybetmiştir."

13. Başvurucunun söz konusu olayda şiddete başvurduğuna ilişkin açık bir tespit bulunmamaktadır. Bununla birlikte Gezi Parkı olaylarının şiddet hareketleri tüm ülkeye yayılmış olup bu şiddet olayları, kamu düzeni ve kişiler üzerinde ciddi derecede olumsuz etki ve sonuçlar doğurmuştur. O tarihlerdeki eylemde şiddete başvuran kişilerin toplantının barışçıl özelliğini ortadan kaldıracak şekilde şiddet hareketlerini toplantının tamamına teşmil ettikleri görülmüştür. Bu durum kolluğun kamu düzenini sağlamakta o sürece özgü zorluklarla karşı karşıya bırakmıştır. Somut olayın koşulları dikkate alındığında kolluk tarafından başvurucunun toplantı hakkının şiddete başvuranlardan ayrıştırılarak korunmasının mümkün olmadığı görülmektedir. Açıklanan nedenlerle, toplantının yapıldığı sürecin şartları ve dosya içeriğindeki veriler dikkate alındığında Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmemiştir.

14. Sonuç olarak yukarıda belirttiğim nedenlerle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

YÜCE FUAT URAL

B. No: 2020/2364 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/2364

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YÜCE FUAT URAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/2364)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Yüce Fuat URAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamu görevlisinin idareye verdiği dilekçede kullandığı ifadelerden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/1/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı dönemde sırasıyla Manisa ve İzmir İl Emniyet Müdürlüklerinde bilgisayar işletmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucu aynı zamanda Emniyet Genel Müdürlüğü Bünyesinde Merkez ve Taşra Teşkilatlarında Çalışan

Tüm Diğer Hizmet Sınıflarına Dâhil Personel Sendikası (Tüm Emniyet-Sen) kurucu başkanıdır.

7. Somut olay, Anayasa Mahkemesinin 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 15. maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde yer alan "emniyet teşkilâtında çalışan diğer hizmet sınıflarına dahil personelin" sendika üyesi olamayacağına ilişkin kuralı iptal etmesi etrafında şekillenmiştir (AYM, E.2013/130, K.2014/18, 29/01/2014).

8. Anılan karar üzerine Kayseri İl Emniyet Müdürlüğünde bilgisayar işletmeni olarak görev yapan M.D., sivil personelin sendika kurup kuramayacağını 6/2/2014 tarihinde elektronik posta yoluyla müdürlük makamına sormuştur. İdare 18/2/2014 tarihli cevap yazısında, mevzuata göre sendika kurmanın veya sendika üyesi olmanın mümkün olmadığını ve aksi yönde hareket eden personel hakkında disiplin soruşturması yapılacağını belirtmiştir. Öte yandan idarenin cevap yazısıyla aynı tarihte emniyet teşkilatında görev yapan bir grup sivil memur tarafından başvurucunun kurucu başkan, M.D.nin ise kurucu başkan yardımcısı olarak belirlendiği Tüm Emniyet-Sen kurulmuştur.

9. Başvurucu, idarenin 18/2/2014 tarihli cevap yazısına ilişkin olarak sendika kurucu başkanı sıfatıyla Kayseri Emniyet Müdürlüğüne 19/2/2014 tarihli bir dilekçe göndermiştir. Anılan dilekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"...Tüm Emniyet-Sen kurucu başkan yardımcısı M.D.'nin 6/2/2014 tarihinde makamınıza göndermiş olduğu e mail de sormuş olduğu emniyet teşkilatında çalışan sivil personelin sendika kurup kuramayacağına ilişkin dair soruya,... Müdürlüğünün vermiş olduğu özensiz ve ülkemizde yaşanan güncel gelişmelerden uzak cevabi yazıda Anayasa Mahkemesinin 29/1/2014 tarihinde vermiş olduğu karar göz ardı edilmiş ve ... Kanun'da yapılan düzenleme yok sayılarak sendika kuran ve kurulu bir sendikaya üye olan emniyet teşkilatında çalışan diğer hizmet sınıflarına dahil personele idari soruşturmalar açılacağı belirtilmiştir.

Emniyet Teşkilatı kurum olarak bir disiplin kurumu olarak bilinse de aslında bu durumun sadece bir görüntü olduğu, tüm kurum mensuplarının içinde yaşayarak öğrendiği bir gerçektir.

Son 15 aylık süre içerisinde bu durum iyice açığa çıktı. Sendikal çalışmaların engellenmesi için Emniyet Genel Müdürünün altında imzası olan 3 adet genelge 2-3 gün içinde tüm ülke sathında personelin tamamına ağır uyarılar ve korkutmalar eşliğinde tebliğ edilirken bu genelgelere uymayan personel ağır suçlamalar, suç isnatları ve uydurulmuş suçlarla karşı karşıya kalırken ve yine sosyal medyada "Allah" diyene "Maşallah" diyene dahi soruşturmalar açılırken insanların işleri ile ekmekleri ile oynayıp mesleklerinden atılırken yine altında aynı Emniyet Genel Müdürünün imzası bulunan 2012/77 ve 2013/78 sayılı taşıt genelgeleri ısrarla uygulanmamaktadır.

Bu noktada soruyorum personel çalışma koşullarının iyileşmesi, özlük haklarının geliştirilmesi ve emeklilik dönemini daha rahat şartlarda geçirmek için mücadele ederken, iş yerlerinde amirleri tarafından tekme tokat dövülürken karşılaştığı sorunlara bir şekilde çareler aradığında suçlu oluyor da rütbeli rütbeli personelimiz suç işleme özgürlüğüne, mahiyetindeki personele hakaret etme veya fiziki olarak tekme tokat dövme özgürlüğüne sahip mi oluyor?

Eğer böyle ise bu kurum bir disiplin kurumumu oluyor yoksa başka bir şey mi? Kendi haklarına ve can güvenliğine sahip olmayan insanlar nasıl olacakta halkın can, mal ve

hayatını koruyacak?

Unutmayın adalet herkese bir gün gerekli olacaktır."

10. Bahse konu dilekçede kullanılan ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmış ve başvurucunun savunması istenilmiştir. Başvurucu süresi içinde savunma talebine cevap vermemekle birlikte daha sonra verdiği dilekçede -soruşturma raporunda alıntılandığı kadarıyla- "...yine eskimiş sorularınızla karşılaştığımda ve hukuk tanımazlığınıza tekrar şahit olduğumda nedense yine şaşırmadım,... sizin bu eyleminiz de Anayasal düzene karşı işlenen suçlar bürosu savcılarınca soruşturulmaya, TCK 118. maddesi kapsamında soruşturulmaya mahkum kalacaktır..." şeklinde ifadeler kullanmıştır.

11. Soruşturma neticesinde, kullanılan ifadelerin; tehditkâr, tahkir ve tezyif edici, akıl verici olduğu ve başvurucunun ön yargılı olduğunu gösterdiği belirtilmiştir. Bunun yanında başvurucunun söz konusu tutum ve davranışlardan sendika tüzel kişiliğin arkasına sığınarak kurtulamayacağı ve eylemlerinden dolayı memur sıfatıyla disiplin yönünden de sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Nihayetinde Emniyet Genel Müdürlüğü Merkez Disiplin Kurulunun (Disiplin Kurulu) 17/2/2015 tarihli kararıyla başvurucunun 24/4/1979 tarihli ve 16618 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü'nün (Tüzük) 7. maddesinin birinci fıkrasının D bendinin (3) numaralı alt bendinde "Görev içinde veya dışında amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak" uyarınca 24 ay süreli kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Öte yandan başvurucunun yükselebileceği kadronun en son kademesinde bulunduğu gözetilerek anılan ceza 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin beşinci fıkrası uyarınca brüt aylığının 1/2 oranında kesilmesi şeklinde uygulanmıştır.

12. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle dava açmıştır. Manisa 1. İdare Mahkemesi 9/3/2017 tarihinde disiplin cezasının iptaline karar vermiştir. Kararda, emniyet mensuplarının kuruma aksaklıklar veya iyileştirmeler hususlarındaki görüşlerini iletmelerinin mümkün olduğu ancak yazının üslubu, kuruma iletilme yöntemi, yazışma kurallarına uygunluğu ve dili ile fiilin meydana geliş şekli, seyri ve emniyet hizmetlerinin kendisine özgü yapısı (hiyerarşisi) nazara alındığında soyut ve genel nitelikli iddialarda bulunan başvurucunun üstlerine ve amirlerine karşı eleştirici, önyargılı ve itham edici bir tutum sergilediği, dolayısıyla eleştiri sınırlarını haksız bir şekilde aştığı ve isnat edilen fiilin sübuta erdiği sonucuna varılmıştır. Ancak aynı disiplin suçuna ilişkin olarak 23/1/2017 tarihli ve 682 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (682 sayılı KHK) 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (b) bendinin (5) numaralı alt bendinde 6 ay kısa süreli durdurma cezasının öngörüldüğünü ve lehe olan bu hükmün başvurucu hakkında uygulanması gerektiğinden işlemin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

13. Bu karara karşı davalı idare istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf başvurusu reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

14. Disiplin Kurulu - anılan mahkeme kararının gerekçesi doğrultusunda- 4/8/2017 tarihli kararıyla başvurucunun "Görev içinde veya dışında amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak" fiilini işlediğinin sübuta erdiği gerekçesiyle başvurucuya 682 sayılı KHK'nın 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (b) bendinin (5) numaralı alt bendi uyarınca 6 ay kısa süreli durdurma cezası vermiş ve bu cezayı brüt aylığın 1/4 oranında kesilmesi şeklinde uygulamıştır.

15. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle yeniden idari yargı yoluna başvurmuştur. İzmir 2. İdare Mahkemesi, daha önce verilen iptal kararı gerekçesine yer verdiği kararında; ilgili mevzuata göre polislik mesleğinin yüksek derecede düzen, disiplin ve emirlere mutlak itaat gerektirdiğini, ayrıca bu meslek kapsamında disiplinsiz tutum ve davranışların, telafisi mümkün olmayacak zararlara neden olabileceğini belirterek davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

16. Başvurucu, nihai kararı 13/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 10/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 83. maddesinin 682 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmadan önceki hâli şöyledir:

"Gerek inzibat komisyonları tarafından ve gerek salahiyet dairesinde re'sen verilecek inzibat cezalarını icap ettiren fiil ve hareketlerin ne olduğunu ve cezaların derece ve miktarı, polis mesleğinin haiz olduğu hususiyet ve ehemmiyet gözetilerek tanzim edilecek nizamnamede tayin olunur. Memuriyette ihraç cezası müstesnadır."

18. Yukarıda anılan hüküm uyarınca çıkarılan mülga Tüzük'ün "Disiplin cezaları" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Emniyet Teşkilatı memurlarına verilecek disiplin cezaları şunlardır:

...

Ç) Kısa süreli durdurma, memurun, bulunduğu kademede ilerlemesinin 4, 6 ya da 10 ay için durdurulmasıdır.

D) Uzun süreli durdurma, memurun, bulunduğu kademede ilerlemesinin 12, 16, 20 ya da 24 ay durdurulmasıdır.

..."

19. Tüzük'ün "Uzun süreli durdurma" kenar başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Uzun süreli durdurma cezasını gerektiren eylem, işlem, tutum ve davranışlar şunlardır:

...

D) 24 ay süreli durdurma;

...

3- Görev içinde ya da dışında amir ya da üstlerinin eylem ya da işlemlerini eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak,

..."

20. 682 sayılı KHK'nın "Disiplin cezası verilecek fiiller" kenar başlıklı 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(4) Kısa süreli durdurma cezasını gerektiren fiiller şunlardır:

...

b) Altı ay kısa süreli durdurma cezasını gerektiren fiiller;

...

5) Görev içinde veya dışında amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak."

21. 682 sayılı KHK'nın "Yürürlükten kaldırılan hükümler" kenar başlıklı 37. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanununun 82 nci maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları, 83 üncü, ek 4 üncü, ek 5 inci, ek 6 ncı, ek 7 nci, ek 8 inci ve ek 9 uncu maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır."

22. 682 sayılı KHK'nın "Geçiş hükümleri" kenar başlıklı Geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce 657 sayılı Kanun, 6413 sayılı Kanun ve 3201 sayılı Kanun ile 23/3/1979 tarihli ve 7/17339 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü hükümlerine göre resen veya yetkili disiplin kurullarınca verilmiş olan disiplin cezaları bu Kanun Hükmünde Kararname hükümleri uyarınca verilmiş addolunur"

23. Başvuru konusu müdahalenin dayanağı, OHAL döneminde çıkarılan 682 sayılı KHK'dır. 682 sayılı KHK 31/1/2018 tarihinde kanunlaşmıştır (31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun). Yukarıdaki paragraflarda yer verilen kuralların da aynen kanunlaştığı görülmektedir.

24. 7068 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (b) bendinin (5) numaralı alt bendi Anayasa Mahkemesinin 4/5/2023 tarihli ve E: 2023/24, K:2023/91 sayılı iptal kararı üzerine değiştirilmiştir. Maddenin mevcut hâli şöyledir:

"Görev sırasında veya dışında kurumun hiyerarşik düzenini bozacak veya amirin ya da üstlerinin otoritesini zedeleyecek şekilde amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesi 30/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; sendika başkanı sıfatıyla idarenin yasalara ve hakkaniyete aykırı davranışını eleştirdiğini, bu eleştirisini ise basın açıklamasıyla değil posta yoluyla idareye gönderdiği dilekçe aracılığıyla yaptığını ve sert üslupla yapılan açıklamaların da ifade özgürlüğünün korumasından yararlandığını belirterek sendika hakkının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; ilgili idareden temin edilen görüş ve ilgili belgeler, başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere ekte gönderildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevap vermemiştir.

B. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No:

2017/29263, 22/5/2019, §§ 50, 62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy [1. B.], B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Anayasa'da da sendikaların, üyelerinin çalışma ilişkilerinde ekonomik sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için kurulacağı belirtilmiş olup sendikaların sosyal ve ekonomik faaliyetlerinin de doğrudan sendikaların amaçları doğrultusunda çekirdek faaliyet alanında yer aldığı konusunda şüphe bulunmamaktadır (Ahmet Parmaksız, § 60). Başvurucu, idareye verdiği dilekçesinde; idarenin sendikal haklar konusundaki tavrına ilişkin düşüncelerini ifade etmesinin yanı sıra personelin üstleriyle yaşadığı birtakım olayları eleştirmektedir (bkz. § 9). Başvurucu her ne kadar söz konusu dilekçeyi sendika başkanı sıfatıyla imzalamış ise de dilekçenin sendikaların çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olmadığı, bu yönde bir talep içermediği aksine başvurucunun idareye yönelttiği eleştirilerden ibaret olduğu anlaşıldığından somut olaya konu müdahalenin ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

28. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

29. Başvurucu hakkındaki disiplin cezası, tüm ülkede olağanüstü hâlin (OHAL) devam ettiği bir süreçte 682 sayılı KHK uyarınca verilmiştir. Ancak eldeki başvuruda disiplin cezasına konu fiilin işlendiği ve iptal edilen ilk disiplin cezasının verildiği tarihlerin OHAL dönemi öncesine denk geldiği (bkz. §11) Mahkemenin iptal kararının gereğini yerine getirmek üzere alınan başvuruya konu 4/8/2017 tarihli Disiplin Kurulu kararının OHAL döneminde alınmış olduğu görülmektedir. Anılan müdahalenin OHAL ilanıyla bağlantılı olarak terör örgütlerinin olası saldırılarını engellemek amacıyla verildiğinden ve OHAL'in ortaya çıkardığı tehlikeleri bertaraf etmek amacına yöneldiğinden bahsedilemeyecektir. Başvuru konusu müdahale, süre olarak da OHAL'i aşan sonuçlar doğurduğundan başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediğine dair inceleme Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca yapılacaktır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 324; Fatih Kılıç [2. B.], B. No: 2019/6668, 1/3/2023, § 14).

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

31. Kamu görevlisi olan başvurucunun idareye verdiği dilekçede kullandığı ifadelerden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmelidir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

32. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ... aykırı olamaz.”

33. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Buna göre somut olayda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenecektir.

34. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmü gereğince öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır (kanunilik şartına çeşitli bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61).

35. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin daha esnek uygulandığı idari suçlar yönünden de kanun metninde suç ve cezalara ilişkin olarak genel bir şekilde atıfla yetinilmesi yeterli olmayıp söz konusu düzenlemelerin içerik bakımından da belirli amacı gerçekleştirmeye elverişli olması gerekir. Bu açıdan kanun, bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek nitelikte olmalıdır (AYM, E.2014/100, K.2015/6, 14/1/2015). Bu nitelikleri haiz bir kanuni düzenleme ile uzmanlık gerektiren veya teknik konulara ilişkin ayrıntıların belirlenmesi konusunda yürütme organına yetki verilmesi, kanuni düzenleme ilkesine aykırılık oluşturmaz. Diğer bir ifadeyle disiplin suç ve cezalarının da çerçevesi kanunla belirlenmeli, kanun bireyler için belirli bir açıklık ve kesinlikte olmalıdır (Tuncer Yığcı [2. B.], B. No: 2015/5402, 6/2/2019, § 47; AYM, E.2018/110, K.2018/99, 17/10/2018; Kardelen Hasret Kaygusuz [2. B.], B. No: 2017/38607, 18/5/2021, § 44).

36. Anayasa Mahkemesi İsmail Karaca ([1. B.], B. No: 2017/26460, 21/4/2021) başvurusunda aynı Tüzük'e dayanılarak yapılan disiplin cezası şeklindeki müdahaleyi ifade özgürlüğü yönünden incelemiş; disiplin suçlarının tüzükle belirlenmesini öngören kanun maddesinin soyut ve genel bir ölçütle Tüzük'e atıf yaptığını belirterek yaptırım konusu eylemleri yasal düzeyde belirlemeyen ve ilgili kişilerin (emniyet teşkilatı mensupları) hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını yeterli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanımayan söz konusu düzenlemeye dayanan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte aynı düzenlemeye yönelik yapılan itiraz başvurusunda da Anayasa Mahkemesinin benzer değerlendirmelerle ilgili hükmün iptaline karar verdiğini de vurgulamıştır (AYM, E.2015/85, K.2016/3, 13/1/2016; benzer değerlendirmeler için bkz. Seyit Cingöz (2) [2. B.], B. No: 2019/2314, 11/5/2023, § 14).

37. İlk olarak eldeki başvurunun İsmail Karaca ve Seyit Cingöz (2) başvurularından farklı olduğunu belirtmek gerekir. Mezkûr başvurular, Tüzük uyarınca verilen disiplin cezalarına

ilişkin olup bu başvurularda Tüzük kapsamında yapılan müdahalelerin kanuni dayanağı bulunmadığı gerekçesiyle ihlal kararları verilmiştir. Somut başvuruda müdahalenin gerçekleştiği tarihte kanunun bir çerçeve çizmeden Tüzükle disiplin cezası verilmesine imkân tanımıştır. Başvurucuya 17/2/2015 tarihli işlemle Tüzük uyarınca disiplin cezasının mezkûr kararlarımızda yapılan değerlendirmeler dikkate alındığında kanunilik ölçütünü sağlamadığı görülmektedir. Ancak, Tüzük'e göre verilen disiplin cezası iptal edilmiştir. Bu iptal kararının gereğini yerine getirmek için alınan Disiplin Kurulu kararıyla başvurucuya 682 sayılı KHK uyarınca disiplin cezası verilmiştir. Bu sebeplerle, eldeki başvurunun konusu Tüzük uyarınca verilen bir disiplin cezası olmadığından İsmail Karaca ve Seyit Cingöz (2) başvurularından farklı değerlendirme yapılmalıdır.

38. Somut olayda kamu görevlisi olan başvurucu, eylemi nedeniyle Tüzük'ün ilgili maddesi kapsamında disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. Bu işlemin iptali talebiyle açılan ilk davada, söz konusu Tüzük'e göre verilmiş olan disiplin cezalarının 682 sayılı KHK'ya göre verilmiş sayılacağı, mezkûr KHK ile başvurucunun fiiline karşılık gelen cezanın azaltıldığı, lehe olan bu cezanın uygulanması gerektiği belirtilerek iptal kararı verilmiştir. Bunun üzerine 682 sayılı KHK uygulanarak başvuruya konu disiplin cezası verilmiştir.

39. Başvuru konusu müdahalenin dayanağı, OHAL döneminde çıkarılan 682 sayılı KHK'dır. 682 sayılı KHK 31/1/2018 tarihinde -7068 sayılı Kanun'la- kanunlaşmıştır (bkz. § 23). Anayasa Mahkemesi hem olağan hem de olağanüstü dönemde uygulama alanı bulan kurallarla ilgili yapılan norm denetimi incelemesinde, kuralın olağan dönemde Anayasa'ya aykırı olduğu yönünde yapılan tespitin kuralın olağanüstü dönemle sınırlı uygulamasını kapsamayacağını kabul etmiştir (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/07/2019, §145; AYM, E.2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, § 53). Ancak eldeki başvuru olağan dönem yönünden değerlendirileceğinden (bkz. § 29) 7068 sayılı Kanun'un başvuru konusu kuralına ilişkin norm denetimi kararlarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

40. Anayasa Mahkemesi, somut olaya konu müdahalenin dayanağı olan 7068 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (b) bendinin (5) numaralı alt bendi olan "görev içinde veya görev dışında amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak" ifadesinde yer alan "...içinde veya..." ibaresinin iptal edilmesi istemini incelediği itiraz başvurusunda kuralın iptaline karar vermiş; anılan kararda, kuralın görev içinde amir ya da üstlerin eylem veya işlemlerine yönelik olarak getirilen olumsuz eleştirinin otoriteyi zedeleyen, kurumun hiyerarşik düzenine veya işleyişine zarar veren bir unsur taşıyıp taşımadığına yahut genel olarak hizmet anlayışı içinde makul karşılanabilir nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın her türlü eleştirinin cezalandırılabilmesine imkân tanıdığını belirterek kuralla ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır (AYM, E.2021/22, K.2022/6, 26/1/2022, §§ 25-27). Anayasa Mahkemesi 4/5/2023 tarihli ve E.2023/24, K.2023/91 sayılı kararıyla mezkûr kuralın görev dışında yapılan eleştirilere ilişkin diğer kısmını da aynı gerekçelerle iptal etmiştir (AYM, E.2023/24, K.2023/91, 4/5/2023, §§ 10-17).

41. Öncelikle başvurucunun 2014 yılının şubat ayında yaptığı eyleme (bkz. § 9) 23/1/2017 tarihinde yürürlüğe giren 682 sayılı KHK hükümlerine göre disiplin cezası tesis edilmesi öngörülebilir ve belirli olmadığından kanunilik ölçütünü karşılamamaktadır. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, eldeki başvuruya konu disiplin cezasının dayanağı olan kuralı kanunilik şartını karşılamadığı gerekçesiyle iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi incelediği birçok başvuruda, olay tarihlerinde yürürlükte olmakla birlikte daha sonra Anayasa

Mahkemesi kararı ile iptal edilen kurallara göre yapılan ve temel hak ve özgürlükleri etkileyen müdahalelerin Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında kanunilik şartını taşımadığına karar vermiş ve ilgili iptal gerekçelerini bireysel başvuru kararlarına esas almıştır (özel hayata saygı hakkı yönünden bkz. Abdulkadir Tuncay [2. B.], B. No: 2019/35343, 30/3/2022, §§ 49, 50; ifade özgürlüğü yönünden bkz. İsmail Karaca, §§ 60-67; eğitim hakkı yönünden bkz. Kemal Alican Yeğen ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/10488, 29/3/2023, §§16, 17; sendika hakkı yönünden bkz. Nigar Hürel ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/16800, 22/11/2022, §§ 17-25).

42. Somut olayda ise bunun da ötesinde yargı kararını uygulamak için eylem tarihinden sonra yürürlüğe giren 682 sayılı KHK'nın 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (b) bendinin (5) numaralı alt bendine dayanılarak başvuru konusu disiplin işlemi tesis edilmiştir. Anılan kuralın aynen kanunlaşan hâli Anayasa Mahkemesinin 26/1/2022 ve 4/5/2023 tarihli kararlarıyla (bkz. § 40) kurumun hiyerarşik düzenine zarar verip vermediğine yahut makul karşılanabilir nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın her türlü eleştirinin cezalandırılabilmesine imkân tanıdığı gerekçeleriyle iptal edilmiştir. Aynı gerekçelerin somut başvurudaki müdahalenin dayanağı olan kural bakımından da geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak disiplin cezasına konu edilen eylem tarihinde var olmayan, sonraki tarihte ihdas edilen bir kurala dayanılarak disiplin cezası verilmesi şeklindeki müdahalenin kanunilik şartını karşılamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

44. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 2.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 2. İdare Mahkemesine (E.2018/234, K.2018/1725) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSANİYE ÖZTÜRK VE ÜMRAN ÖZTÜRK

B. No: 2020/6943 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6943

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSANİYE ÖZTÜRK VE ÜMRAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6943)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : 1. İhsaniye ÖZTÜRK 2. Ümran ÖZTÜRK

Vekili : Av. Birhan ARSLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tam yargı davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, 18/8/2016 tarihinde Elazığ İl Emniyet Müdürlüğüne yapılan bombalı terör saldırısı sonucu şehit düşen polis memuru S.Ö.nün eşi ve çocuğudur.

A. Destekten Yoksun Kalma, Maddi ve Manevi Tazminat Davasına İlişkin Süreç (2020/6943)

3. Başvurucular, vefatın gerçekleşmesinden dolayı 3/1/1984 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun kapsamında kendilerine destekten yoksun kalma, maddi ve manevi tazminat ödenmesi istemiyle 26/4/2017 tarihinde İçişleri Bakanlığı Nakdi Tazminat Komisyonu Başkanlığına (Nakdi Tazminat Komisyonu) başvurmuştur.

4. Emniyet Genel Müdürlüğünün 18/5/2017 tarihli yazısıyla, Nakdi Tazminat Komisyonu tarafından 19/8/2016 tarihli kararla kanuni mirasçılara gerekli ödemenin yapıldığı ve aylık bağlandığı belirtilerek talep reddedilmiştir.

5. Başvurucular, anılan işlemin iptali ile destekten yoksun kalma, maddi ve manevi tazminat

istemiyle 12/6/2017 tarihinde dava açmıştır.

6. Elazığ 2. İdare Mahkemesi 20/9/2017 tarihli ve E.2017/576, K.2017/727 sayılı kararla dava dilekçesinin ilgili idari merciye tevdiine karar vermiştir. Mahkeme, kararının gerekçesinde idari eylem sonucu gerçekleştiği iddia edilen zararlar nedeniyle öncelikle ilgili idareye başvurulmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. Başvuruculların daha önce Emniyet Genel Müdürlüğüne yaptığı başvurunun sadece 2330 sayılı Kanun kapsamında nakdi tazminat ödenmesine yönelik olduğunu, açılan davanın 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi kapsamında kusursuz sorumluğa dayalı tazminat davası olduğunu, dava açılmadan önce zorunlu başvuru yolunun tüketilmediğini ifade etmiş; bu nedenle dava dilekçesi ve eklerinin merciine (Emniyet Genel Müdürlüğü) tevdiine karar vermiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü karara ilişkin bir cevap vermemiştir.

7. Başvurucular bu defa 12/7/2018 tarihinde Nakdi Tazminat Komisyonuna hitaben yazdıkları dilekçe ile 2330 sayılı Kanun kapsamında ve ayrıca genel hükümlere göre kendilerine destekten yoksun kalma maddi ve manevi tazminat ödenmesi isteminde bulunmuştur. İdare talebi zımnen reddetmiştir.

8. Başvurucular, taleplerinin zımnen reddi üzerine 9/11/2018 tarihinde 2330 sayılı Kanun ve genel hükümler kapsamında ödenmek üzere maddi ve manevi tazminat istemiyle Elazığ 2. İdare Mahkemesi nezdinde ayrı bir dava açmış ve ilk açtıkları 2017/576 sayılı dava dosyası ile bu davanın birleştirilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

9. Elazığ 2. İdare Mahkemesi 30/11/2018 tarihli kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Mahkeme kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Mahkememizin E:2017/576 esasına kayden açılan dava dosyasındaki dava dilekçesinin, davacıların uyuşmazlık konusu idari eylemden kaynaklanan tazminat talebine ilişkin ilk başvuru olduğunun kabulü ile, Mahkememizce, söz konusu dilekçenin merciine(Emniyet Genel Müdürlüğü'ne) tevdi ve tebliğ edildiği 29.09.2017 tarihinden itibaren, başvurunun, altmış gün içinde cevap verilmemek suretiyle idarece zımnen reddedilmiş sayılması üzerine, zımni ret kararının oluştuğu tarih olan 28.11.2017 tarihinden itibaren işlemeye başlayan dava açma süresi içinde ve en geç 27.01.2017(hafta sonuna rastladığından 29.01.2018) günü mesai saati bitimine kadar dava açılması gerekirken bu süre geçirildikten sonra 09.11.2018 tarihinde açılan bu davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesine olanak bulunmamaktadır.

Öte yandan; davacıların 12.07.2018 tarihli başvurularının, E:2017/576 esasına kayıtlı davadan bağımsız olarak ayrı ve yeni bir başvuru olduğu kabul edilse dahi söz konusu ölüm olayının 18.08.2016 tarihinde gerçekleştiği dikkate alındığında bu başvurunun olay tarihinden itibaren bir yıllık süre geçirildikten sonra yapıldığı görülmekte olup bu itibarla, davacıların 12.07.2018 tarihinde yapmış oldukları başvurunun davalı idarece 10.09.2018 tarihinde zımnen reddedilmesinin dava açma süresini ihya etmeyeceği sonucuna varılmıştır."

10. İstinaf talebi, Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesinin 28/11/2019 tarihli kararıyla reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

B. Tam Yargı Davasına İlişkin Süreç (2021/60128)

11. Başvurucular 9/4/2021 tarihinde, yakınları S.Ö.nün terör olayları sırasında şehit olması olayında idarenin gerekli güvenlik tedbirlerini almadığından bahisle hizmet kusuru

bulunduğunu ileri sürerek uğradıkları maddi ve manevi zararın ödenmesi istemiyle İçişleri Bakanlığına başvurmuş; başvurularının zımnen reddedilmesi üzerine Elazığ 1. İdare Mahkemesinin 2021/1398 sayılı dosyası ile maddi ve manevi tazminat istemli dava açmıştır.

12. Elazığ 1. İdare Mahkemesi 2/7/2021 tarihli ve E.2021/1398, K.2021/757 sayılı kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Mahkeme kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...davacıların, 18.08.2016 tarihli olay nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararın en geç davacılar yakınının şehit olması olayının gerçekleştiği 18.08.2016 tarihinde öğrenildiğinin kabulü gerektiği, o halde meydana geldiği ileri sürülen zararların tazmini için yukarıda yer alan 2577 sayılı Kanun'un 13.maddesi uyarınca bu tarihten itibaren 1 yıl içinde idare başvuru yapılması, bu başvurunun reddi/zımnen reddi üzerine 60 günlük dava açma süresi içerisinde dava açması gerekirken bir yıllık yasal başvuru süresi geçtikten sonra (yaklaşık 4 yıl 8 ay sonra) 09.04.2021 tarihinde yapılan başvuru üzerine açılan davanın süresi içerisinde olmadığı kanaatine varılmıştır."

13. İstinaf istemi Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesinin 5/11/2021 tarihli kararıyla reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

14. Başvurucular, Elazığ 2. İdare Mahkemesi kararı hakkında 24/2/2020 tarihinde, Elazığ 1. İdare Mahkemesi kararı hakkında ise 13/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

15. Aralarında konu ve kişi yönünden hukuki irtibat bulunan 2020/6943 numaralı başvuru ile 2021/60128 numaralı bireysel başvurunun birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda başvurucular bireysel başvuru formunda, hem destekten yoksun kalma tazminat davasının hem de tam yargı davasının süre aşımından reddedilmesinden şikâyet etmiştir. Derece mahkemelerince uyuşmazlığın esası incelenmediğinden başvurucuların tüm ihlal iddiaları adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

A. 2021/60128 Numaralı Bireysel Başvuru Yönünden

17. Başvurucular, yakınları S.Ö.nün ölümü nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararın tahsili istemiyle açtıkları tam yargı davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Somut olayda başvurucular, yakınları S.Ö.nün terör olayları sırasında şehit olması nedeniyle, olayda idarenin gerekli güvenlik tedbirlerini almadığından bahisle hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürerek uğradıkları maddi ve manevi zararın ödenmesi istemiyle 9/4/2021 tarihinde İçişleri Bakanlığına başvurmuştur. Başvurularının zımnen reddedilmesi üzerine başvurucular, Elazığ 1. İdare Mahkemesinin 2021/1398 sayılı dosyası ile maddi ve manevi tazminat talepli dava açmıştır. Mahkeme, başvurucuların en geç yakınlarının şehit olduğu 18/8/2016 tarihinde eylemden ve zarardan haberdar olduklarını, bu nedenle 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca bu tarihten itibaren bir yıl içinde idareye başvurmaları gerektiğini vurgulamış ve bir yıllık yasal başvuru süresi geçtikten sonra yapılan başvuru üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

19. Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde öngörülen bir yıllık sürenin başlangıcı olarak ölüm tarihinin esas alındığı görülmüştür. Başvurucular, derece mahkemelerine sundukları dilekçelerde hizmet kusuru ilkesine dayanarak zararlarının tazmin edilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucular, hizmet kusuru ile ilgili olarak başvurucunun görev yaptığı binada yeterli güvenlik tedbirinin alınmadığını ileri sürmüştür. Başvurucular, hizmet kusuruna ilişkin olarak bu iddia dışında kamu makamlarına atfedilebilir somut bir kusurdan ve eksiklikten bahsetmemiştir. Başvurucular, bireysel başvuru formunda yakınları S.Ö.nün vefatı nedeniyle oluşan zararları ve bu zararın hizmet kusurundan kaynaklandığını bir yıllık dava açma süresinden sonra öğrendikleri yönünde bir beyanda bulunmamıştır. Bu durumda derece mahkemelerinin 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde öngörülen bir yıllık süreyi ölüm tarihinden başlatmalarının somut olayın koşulları bağlamında makul olmadığı söylenemez.

20. Tüm bunlar dikkate alındığında somut olayda dava açma süresinin ölüm tarihinden başlatılmasının başvuruculara mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştiren bir yorum olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. 2020/6943 Numaralı Bireysel Başvuru Yönünden

22. Başvurucular, yakınları S.Ö.nün ölümü nedeniyle uğradıkları destekten yoksun kalma, maddi ve manevi zararın tahsili istemiyle açtıkları tam yargı davasının süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

26. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde

mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

27. Somut olayda başvuru konusu davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle başvurucuların mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu anlaşılmıştır.

28. Adil yargılanma hakkının görünümlerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı, mutlak bir hak olmayıp bu hakkın sınırlandırılması mümkündür. Ancak mahkemeye erişim hakkına müdahalede bulunulurken Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen 13. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekir.

29. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

30. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığı belirlenmelidir.

31. Bu bakımdan öncelikle başvurucuların mahkemeye erişim haklarına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olup olmadığı incelenmelidir.

32. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan [2. B.], B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

33. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

34. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

35. Bir uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının ve özellikle müdahalenin kanuni dayanağını oluşturan kanun hükümlerinin yorumlanması derece mahkemelerinin takdirindedir. Bununla birlikte mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 38). Derece mahkemelerince mahkemeye erişim hakkına yapılan

müdahalenin kanuni dayanağını oluşturduğu ifade edilen hükümlerle ilgili olarak geliştirilen yorumların isabetli olup olmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Bununla birlikte derece mahkemelerinin yorumlarının kanunun açık lafzıyla çelişki içinde olduğu veya kanun metni dikkate alındığında bireyler tarafından öngörülmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşıldığı hâllerde mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olmadığı kanaatine varılması mümkündür (Ziya Özden [1. B.], B. No: 2016/67737, 19/11/2019, § 59).

36. Somut olayda başvurucular, Elazığ 2. İdare Mahkemesinin 2017/576 sayılı dosyasıyla ilk açtıkları tazminat davasında 2330 sayılı Kanun kapsamında kendilerine ödeme yapıldığını vurgulayarak ödenen destekten yoksun kalma tazminatının düşük olduğundan şikâyet etmiş ve gerçek zararın bilirkişi marifetiyle hesaplanarak taraflarına ödenmesini talep etmiştir. Başvurucular bu kapsamda Nakdi Tazminat Komisyonuna yaptıkları idari başvurunun reddedilmesi üzerine dava açmıştır. Mahkeme, davanın 2577 sayılı Kanun kapsamında açılan bir tazminat davası olduğunu ve idareye başvuru yapmaksızın davanın açıldığını belirterek başvuruculların iddialarını esastan incelemeksizin merciine tevdi kararıyla dosyayı Emniyet Genel Müdürlüğüne göndermiş; idarenin dilekçeye cevap vermemesi üzerine bunun zımni ret hükmünde olduğu ve zımni ret tarihinden itibaren süresinde dava açılmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Bu noktada Mahkemenin başvuruculların dava dilekçesindeki taleplerine ilişkin yorumunun davanın sonucunu etkilediği görülmüştür.

37. Başvurucular, dava dilekçesinde (idari başvuru aşaması da dâhil olmak üzere) 2330 sayılı Kanun'dan kaynaklanan destekten yoksun kalma tazminatını talep ettiklerini, tazminat için 2330 sayılı Kanun uyarınca ihdas edilen komisyona başvurduklarını belirtmiştir. Mahkeme anılan uyuşmazlıkta 2577 sayılı Kanun'un ilgili hükmünü uygulamış ancak bu kapsamda Nakdi Tazminat Komisyonuna yapılan başvuruyu idari başvuru olarak kabul etmeyerek yeniden merciine tevdi kararı vermiştir. Mahkeme, müdahaleye dayanak oluşturan mevzuat hükmünü harekete geçiren maddi olgulara yönelik açık kanuni bir dayanak göstermeksizin ilk olarak merciine tevdi kararı vermiş, ardından süre aşımı yönünden davayı reddetmiştir. Kararda bu olağan dışı uygulamanın yerleşik bir içtihada dayandığı yönünde bir belirleme yoktur.

38. Bu bağlamda Mahkemenin 2330 sayılı Kanun'dan kaynaklanan tazminat davasının uygulanmasını sağlayan maddi olgulara yönelik yorumunun olağan anlamın dışında, öngörülemez bir şekilde gerçekleştiği ve bu yolla mahkemeye erişim hakkına yönelik olarak yapılan müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

40. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin

kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. 2020/6943 numaralı bireysel başvuru yönünden mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. 2021/60128 numaralı bireysel başvuru yönünden mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının 2020/6943 numaralı bireysel başvuru yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Elazığ 2. İdare Mahkemesine (E.2018/520 ve K.2018/501) GÖNDERİLMESİNE,

E. 2020/6943 numaralı bireysel başvuru yönünden 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. 2021/60128 numaralı bireysel başvuru yönünden yargılama giderinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM ÖZYILMAZ

B. No: 2020/9039 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/9039

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM ÖZYILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/9039)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : İbrahim ÖZYILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, iş sözleşmesinin idare tarafından feshedilmesine karşı açılan davada davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Çankırı İl Koordinatörlüğünde (Kurum) 15/2/2012 tarihinde sözleşmeli uzman olarak çalışmaya başlamıştır. Kurum tarafından 21/07/2016 tarihli işlem ile başvurucunun sözleşmesi feshedilmiştir. İşlemde gerekçe olarak Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibat ve iltisaklı olma gösterilmiştir. Başvurucu işlemin iptali istemiyle 19/9/2016 tarihinde dava açmıştır.

3. Kastamonu İdare Mahkemesi 22/2/2017 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"667 sayılı KHK ile yapılan düzenlemelerin olağanüstü tedbir niteliğinde olduğu, yapılan değerlendirme için delile dayanma zorunluluğu aranmadığı, terör örgütlerine veya MGK'ca devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara; üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı olduğu yahut bunlarla irtibatı olduğunun değerlendirilmesinin kişinin meslek veya kamu görevinden çıkarılması için yeterli olacağı

öngörülmüştü.

Ayrıca davacının, 15 Temmuz darbe girişimi sonrası Çankırı Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Sor:2016/3466 sayılı dosyası ile silahlı terör örgütüne üye olmak suçlamasıyla başlatılan soruşturma kapsamında 17.12.2016 tarihinde Çankırı Sulh Ceza Hakimliği'nin 2016/130 sayılı dosyası ile tutuklandığı görülmektedir.

Terör örgütlerine veya MGK'ca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara; üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı olduğu değerlendirilen davacının, Tarım ve Kırsal Kalkınma Kurumu Personel Yönetmeliği'nin, personelin yükümlülüklerini düzenleyen 29/1-b maddesine aykırı hareket ettiği, FETÖ/PDY terör örgütüyle irtibatı, iltisakı ve mensubiyetinin tespit edildiği, bu durumun aynı madde kapsamında sözleşmeye aykırılık teşkil ettiği, 667 sayılı KHK'nın 4/f maddesi yanında aynı Yönetmeliğin 21/1-ç maddesi uyarınca da fesih sebebinin oluştuğu değerlendirilerek sözleşmesinin sona erdirilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir."

4. Başvurucu karara karşı 8/5/2017 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 15/2/2018 tarihinde istinaf başvurusunu reddetmiştir. Başvurucu 25/4/2018 tarihinde temyiz yoluna başvurmuştur. Danıştay Onikinci Dairesi (Danıştay) 9/10/2019 tarihinde başvurucunun temyiz talebini reddetmiştir.

5. Nihai karar başvurucuya 12/2/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 2/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılma istemiyle açılan davada Çankırı Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi), 14/5/2018 tarihinde, isnat edilen eylemin başvurucu tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle beraat kararı vermiştir. Kararda, başvurucunun örgütle bağlantılı derneğe örgütsel bir talimat olmadan üye olduğu, 17-25 Aralık 2013 öncesinde örgütle iltisaklı dershaneye gittiği, yine bu tarih öncesinde bir dönem örgüt evinde kalıp sohbet toplantılarına katıldığı, Bank Asya'ya örgüt liderinin talimatıyla ilişkilendirilemeyen şekilde para yatırdığı hususlarına yer verilmiştir. Başvurucunun Bank Asya'ya para yatırmasının akabinde bu paraya yakın bir miktarın aynı Banka'ya ait kredi kartı borcuna karşılık olarak tahsil edildiği, asıl maddi birikiminin Bank Asya dışındaki diğer bankalarda bulunduğu belirtilmiştir. Diğer bankalarda yer alan hesaplarda 2014-2015 yıllarında yüksek miktarlarda Türk parası ve döviz bulunmasına ve bu hesaplarda yüksek miktarlarda para yatırma-çekme işlemleri olması rağmen Bank Asya hesabına bu anlamda yatırılmış bir paranın bulunmadığı ifade edilmiştir. Bank Asya hesabına yatan paraların kredi kartı ödemelerine karşılık olduğu nazara alındığında sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler kapsamında değerlendirilebilecek eyleminin tespit edilemediği hususu kararda yer almıştır. Örgüt hiyerarşisine dâhil olup örgütün amaç ve faaliyetleri doğrultusunda hareket edildiğine dair mahkûmiyet kararı vermeye yeterli her türlü şüpheden uzak, kesin, yasal ve inandırıcı delil elde edilemediği gibi bu hususların terör örgütüne yardım etme olarak da değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmıştır.

7. Karara karşı yapılan 15/5/2018 tarihli istinaf başvurusu Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesinin 18/12/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Karar temyiz edilmemesi nedeniyle 21/1/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; irtibat ve iltisak kanaatine nasıl varıldığının dava konusu işlemde belirtilmediği gibi mahkeme kararlarının gerekçesinde yer almadığını belirtmiştir. İrtibat ve iltisak konusunda yeterli araştırma yapılmadığını ve somut olarak ortaya konulmadığını ifade etmiştir. İstinaf ve temyiz başvurusunun herhangi bir gerekçe belirtilmeden reddedildiğini iddia etmiştir. Kanun yolunun tüm aşamalarında Ağır Ceza Mahkemesi tarafından hakkında beraat kararı verildiğini ısrarla ileri sürmesine rağmen bunun hiçbir bir şekilde dikkate alınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa'nın 148. maddesinin 4. fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorumların, uygulamaların ve sonuçların Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamında olduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesinin mahkemeler tarafından hukuka uygun bulunduğu ve mahkemelerce yapılan yorumda takdir hatası ya da keyfîlik bulunmadığı ileri sürülmüştür. Bu nedenle yapılacak değerlendirmede başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti olup olmadığı hususunun dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, bireysel başvuru formunda belirttiği hususları yinelemiştir.

11. Başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

14. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve

farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

15. Mahkeme başvurucunun sözleşmesini fesheden işlemi hukuka uygun bulurken, gerekçe olarak başvurucunun FETÖ/PDY terör örgütüyle irtibatı, iltisakı ve mensubiyetinin tespit edilmesini göstermiştir. Bu tespiti ise başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmak suçlamasıyla başlatılan soruşturma kapsamında tutuklanması ile ilişkilendirmiştir. Öncelikle söz konusu soruşturmanın kovuşturma aşamasına geçtiği, kovuşturma aşamasında başvurucu hakkında beraat kararı verildiği ve söz konusu kararın da kesinleştiğinin altı çizilmelidir.

16. Mahkeme başvurucu hakkında soruşturma bulunduğu ve bu soruşturma kapsamında tutuklandığını aktarmakla birlikte bu hususları herhangi bir şekilde değerlendirmemiştir. Kararda yalnızca başvurucu hakkında başlatılan soruşturma kapsamında tutuklandığı bilgisine yer verilmiştir, ancak başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine sebep olduğu ileri sürülen olay veya olgular değerlendirilmemiştir. Halbuki ceza soruşturmasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesine olan etkisini değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Mahkeme tarafından ceza soruşturmasında yer alan verilerin sözleşmenin feshedilmesine olan etkisinin ortaya konulması gerekmektedir. Somut olayda, Mahkeme tarafından ceza soruşturması esas alınmakla birlikte soruşturmada yer alan olgular irdelenmemiştir.

17. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda Mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge İdare Mahkemesi ve Danıştay tarafından ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

18. Sonuç olarak başvurucu hakkında elde edilen verilerin iş sözleşmesinin feshedilmesini neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun yargılama mercilerinin gerekçelerinde yer almadığı görülmektedir. Yargılama mercileri başvurucu hakkında elde edilen bilgileri herhangi bir şekilde değerlendirmediğinden başvurucunun iş sözleşmesinin idare tarafından feshedilmesine ilişkin iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kastamonu İdare Mahkemesine (E.2016/891, K.2017/429) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 5.064,40 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARUK ERCAN

B. No: 2020/17336 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17336

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FARUK ERCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17336)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Faruk ERCAN

Vekili : Av. İbrahim AFŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin katıldığı toplantıdan dolayı görevden uzaklaştırılması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Diyarbakır'ın Yenişehir ilçesinde bir lisede öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Sendika) üyesidir.

3. Sendika'nın Diyarbakır 1 No.lu Şubesi tarafından kadına yönelik şiddeti protesto etmek amacıyla alınan karar doğrultusunda 4/5/2019 tarihinde düzenlenen basın açıklaması sırasında başvurucu gözaltına alınmıştır. Başvurucu hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca ''terör örgütü propagandası yapmak'' suçundan ceza soruşturması başlatıldığı ve başvurucunun 10/5/2019 tarihli işlemle görevden uzaklaştırıldığı anlaşılmaktadır.

4. Başvurucu hakkında 14/5/2019 tarihli işlemle disiplin soruşturması başlatılmıştır. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının 17/5/2019 tarihli kararıyla ''terör örgütü propagandası yapmak'' suçundan başvurucu hakkında kovuşturma yapılmasına yer

olmadığına karar verilmiştir.

5. Öte yandan, başvurucunun 16/9/2019 tarihinde getirilen teklif doğrultusunda tesis edilen 24/9/2019 tarihli işlemle görevine iade edildiği anlaşılmaktadır.

6. Başvurucu görevden uzaklaştırma işleminin iptali talebiyle dava açmıştır. Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 21/11/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, başvurucunun görevine iade edildiği ancak görevden uzaklaştırma işleminin geri alındığından söz edilemeyeceğinden işlemin tesisi tarihindeki hukukî durum esas alınarak inceleneceği belirtilmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"... davacının üyesi olduğu Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası Diyarbakır 1 Nolu Şubesi tarafından alınan karar gereği 04.05.2019 tarihinde Diyarbakır İli AZC Plaza önünde katıldığı basın açıklaması sırasında kolluk kuvvetleri tarafından göz altına alındığı, hakkında Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2019/30151 sayılı Soruşturma Dosyası üzerinden 'Terör Örgütü Propagandası Yapmak' suçundan ceza soruşturmasına ve 14.05.2019 tarihli Valilik Olur'u ile disiplin soruşturmasına başlandığı anlaşılmış olup davacının ifa ettiği görevin önem ve özelliği ile soruşturma ve inceleme konusu olayın mahiyeti, belirtilen hususun, ilk bakışta eğitim hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini olumsuz şekilde etkileyecek nitelik taşıdığı ve gerekirse hakkında yapılacak inceleme/soruşturmanın selametli bir şekilde yürütülmesinin temininin de amaçlandığı görülmektedir.

Bu durumda; görevi başında kalmasında sakınca görülen davacının, ihtiyati tedbir olarak görevinden uzaklaştırılmasına ilişkin işlemin, Anayasaya, ilgili mevzuat hükümlerine, üstün kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olduğu, idareye tanınan takdir yetkisinin sınırları dahilinde kullanıldığı açık olup, dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmamaktadır. "

7. Başvurucu, ret kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi, istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 5/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. COVID-19 salgını nedeniyle 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun uyarınca 13/3/2020 tarihinden 15/6/2020 tarihine kadar bireysel başvuru süresinin durduğu dikkate alındığında başvurunun süresinde olduğu değerlendirilmiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; görevden uzaklaştırma işleminin tesis edilebilmesi için kişi hakkında adli veya idari soruşturma olması gerektiğini, kendisi hakkında hiçbir soruşturma olmamasına rağmen üyesi olduğu sendikanın eylemine katıldığı gerekçesiyle görevden uzaklaştırıldığını, bu nedenle ifade ve örgütlenme özgürlüğü ile toplantı hakkının, hakkında suç unsuru olmamasına rağmen görevden uzaklaştırılması işlemine karşı açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bunun yanında başvurucu anılan görevden uzaklaştırma işlemi nedeniyle pasaportuna tahdit konulduğundan, maaşlarının eksik ödendiğinden ve ek ders ücretlerinin ödenmediğinden de şikâyet etmektedir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucu hakkında verilen görevden uzaklaştırma tedbirinin 24/9/2019 tarihinde kaldırıldığının gözönünde bulundurularak

mağdur sıfatı bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bakanlık ayrıca tesis edilen işlemin bir ihtiyati tedbir olduğu dikkate alınarak somut olayın koşullarına göre değerlendirme yapılması gerektiğini belirtmiştir.

12. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiğini, idarenin işleminin hatalı olduğunu kabul ederek kendisini görevine iade ettiğini, bu hususları Mahkemeye sunmasına rağmen davasının reddine karar verilmesinin adil yargılanma hakkını ve masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

13. Somut olayda, başvurucu 12/12/2019 tarihli istinaf dilekçesinde, pasaport tahdidinin kaldırılmasını sağlamak için çaba harcadığını ve ek ders ücretlerine ilişkin olarak idari dava açtığını ifade etmektedir. Bununla birlikte başvuru formunda göreve iade sonrasında da şikâyet edilen bu hususların devam edip etmediğine ilişkin bir açıklama yapılmamıştır. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarından başvurucunun ek ders ücretlerinin ödenmesi talebiyle yaptığı başvurunun reddi üzerine açtığı davanın kısmen kabulle sonuçlandığı görülmektedir. Başvurucunun söz konusu şikâyetlerini olağan idari ve yargısal yolları tükettikten sonra ayrı birer bireysel başvuruya konu yapabileceği açıktır. Bu sebeplerle başvurucunun pasaportuna tahdit konulması ve ek ders ücretlerinin ödenmemesi şikâyetleri yönünden eldeki başvuruda bir inceleme yapılmayacaktır. Buna göre başvurucunun iddialarının bir bütün hâlinde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi şöyledir:

“(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.”

15. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca Anayasa Mahkemesince saptanan herhangi bir gerekçeden dolayı başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebebin olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvuru hakkında düşme kararı verilebilir (H.L., B. No: 2013/66, 16/5/2013, §§ 17, 18).

16. Somut olayda başvurucunun 10/5/2019 tarihinde görevden uzaklaştırılması üzerine başvuru konusu davayı açtığı, söz konusu dava devam ederken 24/9/2019 tarihli işlemle görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Yaklaşık 4 ay sonra göreve iade edilen başvurucunun uzaklaştırma işleminden kaynaklı olarak eldeki başvuruya konu tükettiği hukuk yolu kapsamında başvurunun incelenmesini haklı kılacak somut bir şikâyette de bulunmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda başvurucunun başvuru konusu davadaki talebinin idarenin işlemiyle karşılandığı görüldüğünden başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden kalmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Öte yandan İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşıldığından İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MÜMÜNE AÇIKKOLLU

B. No: 2020/17648 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17648

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MÜMÜNE AÇIKKOLLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17648)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Mümüne AÇIKKOLLU

Vekili : Av. Erol BAYRAM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltında tutulan şüpheliye Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden muamelelerde bulunulması, bu muamelelerin etkisiyle şüphelinin kalp krizi sonucu ölmesi ve bu konuda yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz olması nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun eşi olan G.A. 24/7/2016 tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma şüphesiyle gözaltına alınmıştır. Başvurucu; eşinin 2013 yılından beri şeker hastası olduğunu, ilaç ve insülin kullandığını, bunun dışında bildiği bir hastalığının olmadığını ifade etmiştir. 5/8/2016 tarihli Olay Tutanağı'na göre G.A. nezarethaneye alınırken "...şeker hastası olduğunu, üst aramasında bulunan ilaçlarını kullanması gerektiğini ve bunların bozulmaması için buzdolabında muhafaza edilmesi gerektiğini" beyan etmiş, bunun üzerine ilaçları buzdolabında muhafaza edilerek talebi doğrultusunda düzenli kullanması sağlanmıştır.

3. Başvurucunun İstanbul İl Emniyet Müdürlüğü Vatan Yerleşkesi Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanesinin C koğuşu 3 No.lu bölümünde tutulan eşi hakkında gözaltında kaldığı süre boyunca düzenlenen adli muayene raporları ile muayene ve bildirim formları

şöyledir:

- Gözaltına alındığı tarih itibarıyla yapılan muayenesi sonucu Bayrampaşa Devlet Hastanesince düzenlenen 24/7/2016 tarihli ve 15868 sayılı adli muayene raporunda darp ve cebir olmadığı bilgisi verilmiş, G.A.nın aynı gün rahatsızlandığını beyan etmesi üzerine götürüldüğü Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen 24/7/2016 tarihli ve 4614729 sayılı adli muayene ve bildirim formuna "Şikayeti: Terleme, baş dönmesi, göğüs ağrısı. Bilinen panik atak hastası, Paxera kullanıyor. Sistem muayenesi: Genel durum iyi, ...sırt bölgesinde ekimotik bilateral lezyonlar mevcut. Başka lezyon yok. Sonuç: Semptomatik tedavi verildi. Yapılan kan tahlillerinde ve görüntülemede acil patoloji görülmedi. Erken dönem poliklinik kontrol önerildi. Rv geçici rapordur." notu düşülmüştür.

- G.A. için 25-26-27-28-29/7/2016 tarihlerinde Adli Tıp Şube Müdürlüğünden, 30/7/2016 tarihinde Bayrampaşa Devlet Hastanesinden, 1-2-3-4/8/2016 tarihlerinde Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinden gözaltı uzatma doktor raporları alınmıştır.

- Adli Tıp Kurumu Merkez Adli Tıp Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 25/7/2016 tarihli ve 1746 sayılı raporda "...evinden gözaltına alındığını, ellerinin arkadan kelepçelenerek gözaltına alındığını, bu esnada darp edildiğini belirtti, ..panik atak şikayeti olduğu, bununla ilgili ilaç kullandığı, ilacını rahatlıkla kullanabildiğini belirtti. ..Kişinin muayenesinde her iki skapula üzerinde solda 6×6, sağda 6×8 cm.lik, sağ omuzda 5×4 cm.lik ekimotik alanlar olduğu görüldü. Bunun dışında Hasekide yapılan muayenesi sonrasında darp-cebir izine rastlanmadığı..." tespitinde bulunulmuştur.

- 26/7/2016 tarihli ve 1973 sayılı raporda "gözaltına alınırken ve gözaltındayken sırtına, gözünün kenarına, omuzlarına vurulduğunu söyledi,... Boğuluyor gibi olduğunu, göğüs ağrısı hissettiğini, daha önce kalpten şüphelendiklerini ancak herhangi bir sorun çıkmadığını belirtti. Kişi panik atak bulguları tarif ettiği ancak yapılan muayenede aktif ... [Okunmuyor.] mevcut değildi. Gözaltındayken aktif şikayeti (nefes alamama his ... [Devamı okunmuyor.] takdirde Psikiyatri muayenesi uygundur. Sağ maksiller bölgede yaklaşık 4×3 cm.lik açık yeşil renkli ekimoz, sırtta her iki omuzdan başlayıp T8-9 hizasına inen yaklaşık 25×25 cm.lik alanda açık yeşil-mor renkli ekimoz, sol omuz ön yüzde yaklaşık 5×2 cm.lik açık yeşil renkli ekimoz, sol kol arka yüzde 1×1 cm.lik açık yeşil-kahve renkli ekimoz yumuşak doku lezyonları, 1-HT olmadığı, 2-BTM olduğu..." ifade edilmiştir.

-27/7/2016 tarihli ve 2142 sayılı raporda "Dün muayene edildikten sonra yüzün sağ tarafına daha fazla olarak her iki tarafına tokat atıldığı, sağ göğüs dış yana tekme atıldığı, kafasının arkasının duvara vurulduğunu ve çok küfür edildiğini beyan ediyor. ...yüzün sağ tarafı, alın ve göz dış yan tragus altına kadar yeşil renkli ekimoz, tragustan ağız köşesinde 5 cm uzağa kadar devam eden çizgisel ve yer yer noktasal ekimotik sıyrıklar, kafa arka saçlı deri içinde 0.5 cm hiperemi, sağ göğüs altında hassasiyet, psikolojik baskıya bağlı panik atak hastalığının tetiklendiğini ve kötü hissettiğini söylüyor, uyuyamadığını ifade ediyor. Sonuç: göğüs sağ dış kısımdaki hassasiyet için tetkik yapılması ve panik atak bozukluğu için Psikiyatri konsültasyonu uygun olduğu..." belirtilmiştir.

-28/7/2016 tarihli ve 2347 sayılı raporda "...yüzün sağ yarısında şişlik, sol skapula altında 10×4 cm.lik yeşil renkte, 15×6 cm.lik mor renkte, sağ skapula üzerinde 20×8 cm.lik alanda ortasında 6×5 cm.lik hiperemi bulunan yeşil renkte ekimoz, sol omuz klavikula altında 3×2 cm.lik yeşil renkte ekimoz, sağ göz altında dış ... (okunamadı) 6×5 cm.lik yeşil renkte ekimoz mevcut, sağ 8-10. kotlarda ve sırtta palpasyonla hassasiyet mevcut, kişi panik atak hastası olduğunu, Paxera kullandığını ancak stres ortamında ve darba maruz kaldığı için

Paxera kullanmış olmasına rağmen sakinleşemediğini, bu nedenle büyük korku ve panik yaşadığını, bu şikayetleri nedeniyle 2 sefer hastaneye götürüldüğünü, ayrıca da Şeker Hastalığı için insülin kullandığını (3 yıldır) ifade ediyor. İnsülin ilaçlarını düzenli kullanması ve Panik Atak açısından Psikiyatrik değerlendirmesinin uygun olduğu..." ifade edilmiştir.

- 29/7/2016 tarihli ve 2620 sayılı raporda "..sırtta 20×4 cm.lik alanda ve 10×5 cm.lik alanda hiperemi, sağ göğüs ön yüzde angulus costa da palpasyonla hassasiyet, sağ zigomada 6×7 cm.lik yeşil renkli ekimoz, sol omuz başında 3×2 cm.lik yeşil renkli ekimoz. Sonuç: Tarif edilen lezyonların basit tıbbi müdahale ile giderilebileceği, yaşamsal tehlike arz etmediği, kemik kırığı tanımlanmadığı..." bildirilmiştir.

- Bayrampaşa Devlet Hastanesinde düzenlenen 30/7/2016 tarihli ve 90 sayılı genel adli muayene raporunda "...occipital bölgede bastırmakla ağrı ve hassasiyet, interskapuler alanda 6 cm.lik kızarıklıklar, sol skapuler alanda yaklaşık 20×6 cm.lik kızarıklık, sağ göğüs kafesi alt tarafta bastırmakla ağrı ve hassasiyet mevcut, sağ zigomada yeşil-mor renkli şişlik mevcut, sağ gözlük camında kırık mevcut, şahısta panik ve korku durumu gözlendi, aşırı korktuğu..." belirtilmiştir.

- Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen 1/8/2016 tarihli ve 542565512 protokol No.lu genel adli muayene raporunda “Aktif şikayeti yok, d/c izine rastlanamadı”, 2/8/2016 tarihli ve 542572045 protokol No.lu genel adli muayene raporunda “Sağ diyafram altı yan tarafta ağrı ile hassasiyet ancak görünür lezyon yok.”, "Genel vücut muayenesinde ek özellik yok. Saçlı deride ve ciltte kesi, abrazyon, açık yara, ek yaralanma veya ekimoz rastlanmadı.”, 3/8/2016 tarihli ve 542577316 protokol No.lu genel adli muayene raporunda “Yeni gelişen darp cebir lezyonu yok, durum bildirir geçici hekim raporudur. Şahısta eski olduğunu ifade ettiği ilk gözaltı zamanında olduğunu söylediği ve iki skapula arasında boyna yakın bölgede iyileşmekte olduğu gözlenen travma ile uyumlu lezyonları ve sağda kostalar arasında hassasiyeti olduğu gözlendi.”, 4/8/2016 tarihli ve 542583323 protokol No.lu genel adli muayene raporunda“Hastada aktif darp-cebir izine rastlanmadı.” tespitleri yapılmıştır.

- İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Acil Polikliniğince düzenlenen 31/7/2016 tarihli ve 36985732766/1 sayılı raporda "23 Temmuz’da yaşadığını söylediği sözel ve fiziksel kötü muamele sonrası hipervijilansın geliştiği, flashbacklerinin olduğu, kabuslar gördüğü öğrenildi. Geceleri titreyerek uyanıyor, terleme, titreme, nefes darlığı, ölüm korkusu hissediyormuş. Beklenti anksiyetesi tarifliyordu. Hastada Pnaki Bozukluğu + Akut Stres Bozukluğu tanıları düşünülmüş, kullanmakta olduğu Paxera 20 mg ın 1×2 şeklinde 40 mg a yükseltilmesi, Xanax 0.5 mg 3×1 tedavisine eklenmesi önerdiği, Reçete: Tanı Anksiyete Bozukluğu, I. Paxera 20 mg 2×1, II. Xanax 0.5 mg 3×1" hususları tespit edilmiştir.

- İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesinde düzenlenen 31/7/2016 tarihli ve 19061254 sayılı adli formda "Darp cebir muayenesi, genel durum iyi, koopere, oryante, psikolojik şikayetleri yönünden muayene olmuş, ilk tutuklulukta darp edildiğini ifade ettiği, sırtta minimal erozyon ve sağ yan ağrısı tariflediği..." ifade edilmiştir.

4. G.A. 5/8/2016 tarihinde saat 04.45 sıralarında tutulmakta olduğu koğuşta uyurken rahatsızlanmıştır. Kolluk görevlileri durumu 112 Acil Servise bildirmiştir. G.A., Acil Servis görevlilerinin ilk müdahalesi sonrası götürüldüğü Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesinde hayatını kaybetmiştir.

5. G.A.nın vefatının ardından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başlatılan

soruşturma kapsamında müşteki sıfatıyla başvurucunun, 112 Acil Servis ambulansı sağlık ekibi çalışanlarının, G.A. ile aynı nezarethane koğuşunda tutulan şahısların ve polis memurlarının ifadelerine başvurulmuş; olay gününe ilişkin kamera kayıtları incelenmiş, G.A.nın sağlık sürecine ilişkin evrak temin edilmiştir. Bir adli tıp uzmanının da hazır bulunduğu 5/8/2016 tarihli ölü muayene işleminde göğüste el ile muayenede sol tarafta kotlarda, muhtemelen CPR'ye bağlı krepitasyon bulgusu dışında haricî bulgu görülmediği, 29/8/2016 tarihli otopsi raporunda da göğüste muhtemel yeniden canlandırma işlemine bağlı, 2,5x0,5 cm'lik renk değişimi alanı görüldüğü, bunun dışında şahsın vücudunda travmatik ya da patolojik bulgu izlenmediği nöbetçi Cumhuriyet savcısı tarafından belirtilmiştir.

6. 1. Adli Tıp İhtisas Kurulunun 23/11/2016 tarihli, kesin ölüm sebebine ilişkin raporunda "...Otopsisinde dış muayenede travmatik değişim tanımlanmadığı, iç muayenesinde kafa kemiklerinde kırık, kafa içi travmatik değişim, iç organ ya da büyük damar yaralanması tespit edilmediği dikkate alındığında kişinin travmatik bir tesirle öldüğünün tıbbi delillerinin bulunmadığı, ...Otopsisinde tespit edilen göğüs ön yüz ksifoid sol tarafta parasternal ile midklaviküler hat arasında 2,5x0,5 cm'lik normal cilt dokusuna göre daha koyu renkte renk değişimi alanı, sternum ve kot kırıklarının lokalizasyonları ve özellikleri dikkate alındığında yeniden canlandırma işlemleri sırasında oluşmalarının mümkün olduğu, ... kişinin ölümünün akut miyokard enfarktüsü sonucu meydana gelmiş olduğu..." tespitinde bulunulmuştur.

7. Başsavcılık, şüpheli ölüm nedeniyle yürüttüğü soruşturma neticesinde 20/12/2016 tarihli kararla başvurucunun gözaltındayken hayatını kaybeden eşinin ölümünün kalp krizi sonucu meydana geldiği gerekçesiyle kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

8. Başvurucu, G.A.nın kalp krizinden ziyade maruz kaldığı fiziksel ve psikolojik şiddet sonucu öldüğü iddiasıyla karara itiraz etmiştir. Başvurucu itirazında özellikle G.A. ile aynı koğuşta tutulmuş olan bir kişinin ihbar dilekçesi ile Türkiye İnsan Hakları Vakfı Başkanı tarafından düzenlenmiş 18/1/2017 tarihli raporun Başsavcılık tarafından hiç dikkate alınmadığını ifade etmiştir.

9. Başvurucunun itirazında yer verdiği 20/9/2016 tarihli ihbar dilekçesinde, o tarihte tutuklu olan ihbar sahibi E.E.B.nin başka bir dosyadan gözaltına alınmış olan G.A. ile beraber on dört gün kaldığını, G.A.nın gözaltındayken dövüle dövüle öldürüldüğünü ve bu duruma en az on beş kişinin şahit olduğunu iddia ettiği görülmüştür.

10. Başvurucu vekilinin talebi üzerine Türkiye İnsan Hakları Vakfı tarafından düzenlenen 18/1/2017 tarihli raporda ise G.A.nın gerek vücudundaki kaba dayakla uyumlu yaralanmalar gerekse ruhsal değerlendirmede saptanan akut stres bozukluğu birlikte değerlendirildiğinde Dünya Sağlık Örgütü Hastalık Sınıflandırma Kılavuzu ICD10'da yer alan, "Diğer Kötü Muamele Sendromları" başlığı altında Y.07.3 kodu ile tanımlanan işkence tanısı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, gözaltındayken 5/8/2016 tarihinde ölen kişinin ölümünde herhangi bir travmatik etki olmadığı ve akut miyokard enfarktüsü (kalp krizi) sonucu öldüğü belirtilmiş ise de bu alanda yapılmış çalışmalarda stres ve travmanın kalp damar hastalıklarının gelişiminde önemli bir risk faktörü olarak değerlendirilmesi gerektiğinin bildirildiği de dikkate alındığında gözaltında maruz kaldığı ve muayenelerde de tanımlanan ruhsal ve fiziksel travmaların (Y.07.3 işkence) bir başka risk faktörü olarak şeker hastalığı olan kişide kalp krizi gelişmesini tetikleyici etkenlerden biri olarak kabulü gerektiği sonucuna varılmıştır.

11. İtirazı inceleyen Sulh Ceza Hâkimliği "...şüphelinin ölümünün akut miyokard enfarktüsü

sonucu meydana geldiği, 24-28-31/07/2016 tarihlerinde şüphelinin gözaltında rahatsızlandığını beyan ettiği, Haseki Eğitim Araştırma Hastanesi ile İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Hastanesine götürülerek muayenesinin yaptırıldığı, bu muayeneler sonucu düzenlenen doktor raporlarında belirtilen rahatsızlığı ile ölümü arasında illiyet bağı bulunup bulunmadığı hususunda Sağlık Bakanlığı Yüksek Sağlık Şurasından veya Adli Tıp Kurumu Genel Kurulundan bilirkişi raporu alındıktan sonra hukuki durumunun takdiri gerektiği..." gerekçesi ile itirazı kabul etmiş ve kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı kaldırmıştır.

12. Karar sonrası devam eden soruşturmada Başsavcılık, yeniden Adli Tıp Kurumundan rapor istemiştir. Adli Tıp Üçüncü Üst Kurulunun 14/2/2019 tarihli raporunda şu tespitlerde bulunulmuştur:

"... Otopsisinde dış muayenede travmatik değişim tanımlanmadığı, iç muayenesinde kafa kemiklerinde kırık, kafa içi travmatik değişim, iç organ ya da büyük damar yaralanması tespit edilmediği dikkate alındığında kişinin travmatik bir tesirle öldüğünün tıbbi delillerinin bulunmadığı...

... Otopsisinde tespit edilen göğüs ön yüz ksifoid sol tarafta parasternal ile midklaviküler hat arasında 2,5x0,5 cm'lik normal cilt dokusuna göre daha koyu renkte renk değişimi alanı, sternum ve kot kırıklarının lokalizasyonları ve özellikleri dikkate alındığında yeniden canlandırma işlemleri sırasında oluşmalarının mümkün olduğu...

...kişinin ölümünün akut myokard enfarktüsü sonucu meydana gelmiş olduğu...

Kişide panik atak, anksiyete bozukluğu ile koroner arter hastalığı için risk faktörleri oluşturan DM [diyabet, şeker] ve HT [hipertansiyon] hastalıkları olduğu; bu verilerin varlığı gözaltına alınmadan önce kişide bir kalp rahatsızlığının mevcut olduğunu gösterdiği, ancak kişinin elektrokardiyografileri olmadığı için önceki başvurularında akut myokard enfarktüsünün öncüsü olabilecek kararsız angina pektoris gibi tabloların olup olmadığının bilenemeyeceği,

Kişinin ölümüne sebep olan myokard enfarktüsünün gelişiminde, kendisinde mevcut olan DM, HT gibi kronik hastalıkları ile birlikte gözaltı koşullarının getirdiği stresin de tetikleyici etkisinin olabileceği oybirliğiyle mütalaa olunur."

13. Başsavcılık, tekrar yürüttüğü soruşturma işlemleri neticesinde başvurucunun gözaltındayken hayatını kaybeden eşinin ölümünün kalp krizi sonucu meydana geldiği ve ölümünde etkisi veya katkısı olduğu şüphesini uyandıracak harici bir etkenin varlığını gösterir bilgi ve bulgu olmadığı gerekçesiyle kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun karara yaptığı itiraz Sulh Ceza Hâkimliğince reddedilmiştir.

14. Sulh Ceza Hâkimliği kararı başvurucuya 11/5/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince pandemi nedeniyle başvuru süresinin uzatıldığını belirterek 16/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkı ile Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu; eşinin gözaltına alındığı sırada alması gereken bazı ilaçları olduğunu söylemesine rağmen bunların verilmediğini, eşinin gözaltında maruz kaldığı hakaret, tehdit ve fiziksel şiddete daha fazla dayanamayarak işkence sonucunda öldüğünü, olayla ilgili olarak yürütülen soruşturmanın eşinin maruz kaldığı darp ile ölümü arasında illiyet bağı olup olmadığı konusunda yeterli bir adli rapor alınmaması, eşinin gözaltında kaldığı süredeki kamera kayıtlarının incelenmemesi, tanıkların ifadelerinin alınmaması sebebiyle etkisiz olduğunu iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Başsavcılığın olayı etkili şekilde soruşturduğu ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvurucunun şikâyetlerinin özü eşinin gözaltında bulunduğu sırada Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden muamelelere maruz kalıp bunun neticesinde öldüğüne ve bu olay hakkında yürütülen soruşturmanın etkisiz olduğuna ilişkindir. Bu bakımdan sözü edilen iddialar, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine yöneliktir. Yaşam hakkı kapsamında inceleme yapılabileceği açıktır ancak başvurucu, kötü muamele yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiasını ölen eşi yönünden dile getirmiştir. Bu sebeple öncelikli olarak başvurucunun kötü muamele yasağı yönünden dolaylı mağdur sıfatını taşıyıp taşımadığı değerlendirilmelidir.

18. Anayasa Mahkemesine göre bireysel başvuru yolunu işletebilecekler, esas itibarıyla ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir kişisel hakkı doğrudan etkilenen kişiler (doğrudan mağdur) olmakla birlikte somut olayın koşullarına ve ihlal edilen hakkın niteliğine göre doğrudan mağdur ile arasında kişisel ve özel bir bağ bulunan, dolayısıyla da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlalinden olumsuz olarak etkilenmiş veya ihlalin sona ermesinde meşru ve kişisel bir menfaati bulunan kişiler de dolaylı mağdur sıfatıyla bireysel başvuruda bulunabilir (Engin Gök ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/3955, 14/4/2016, § 47). Nitekim yaşam hakkının doğal niteliği gereği, yaşamını kaybeden kişiler açısından bu hakka yönelik başvurunun ancak yaşanan ölüm olayı nedeniyle mağdur olan ölen kişilerin yakınları tarafından yapılabileceği gerekçesiyle bugüne kadar ölenlerin ebeveyni, çocukları, eşleri veya kardeşleri gibi yakınları tarafından yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan birçok başvuru incelenmiştir (ebeveyn için bkz. Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 37; kardeş için bkz. S.K. [2. B.], B. No: 2014/10839, 25/2/2015, § 23; eş için bkz. Ayser Demiralp [2. B.], B. No: 2013/2849, 7/1/2016).

19. Anayasa Mahkemesi bazen yaşam hakkı yönünden yaptığı değerlendirmeyi başvuruculara, yakınlarının ölmeden önce kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin iddiaları hakkında da yaparak başvuruculara kötü muamele yasağı yönünden de mağdur sıfatlarının bulunduğu sonucuna varmıştır (Esma Çelebi [1. B.], B. No: 2014/17591, 19/4/2017, § 80; Ahmet Şenol ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/16947, 22/2/2018, § 69; Azize Mihyaz ve Haval Mihyaz [1. B.], B. No: 2015/11214, 10/1/2019.

20. Başvuruculara yakınlarının ölmeden önce infaz koruma memurları tarafından kötü muameleye maruz kaldığına ve işkenceye tabi tutulduğuna, ayrıca ölene kötü muamelede bulunan görevliler hakkında soruşturma başlatılmadığına yönelik iddialarını içeren Mehmet Kaya ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2013/6979, 20/5/2015) kararında Anayasa Mahkemesi başvuruculara dolaylı mağdur sıfatını taşıdığını kabul etmiştir. C.D.A. ([2. B.], B. No: 2017/28025, 13/10/2020, §§ 76, 77) kararında ise Anayasa Mahkemesi, başvurucunun tutulduğu ceza infaz kurumunda intihar eden eşinin gözaltında iken kötü muameleye maruz

kaldığına ilişkin iddiasına dair ölenin konu hakkında adli makamları hareket geçirmeye yönelik herhangi bir başvuruda bulunmadığını belirterek başvurucunun mağdur sıfatı olmadığı sonucuna varmıştır.

21. Zikredilen kararlar çerçevesinde Anayasa Mahkemesinin genel olarak ölüm olayıyla yakından bağlantılı olması (örneğin ölümün kötü muamele sonucu meydana gelmesi) koşuluyla başvuruculaların ölen yakınları adına kötü muamele yasağının ihlal edildiği yönünde başvuru yapabilmelerine izin verdiği söylenebilir (Batuhan Gökçe ve diğerleri [1. B.], B. No: 2018/36427, 6/10/2021, § 90).

22. Somut olaya dönüldüğünde başvurucu, eşinin kalp krizi sonucu ölümü ile gözaltında uğradığını iddia ettiği fiziksel ve psikolojik şiddet olayları arasında yakın bir bağlantı olduğunu öne sürmüştür. Bu tür muamelelerin varlığına işaret edebilecek nitelikte somut bulgular da mevcuttur. Öte yandan başvurucu, eşinin ölümü ile eşinin kullandığı ilaçların ona verilmemesi arasında bağ kurmamıştır. Böyle bir bağı gösteren bulgu da söz konusu değildir. Bu bakımdan başvurucunun eşi G.A.ya gözaltında iken bazı ilaçların verilmemesine ilişkin iddiası yönünden dolaylı mağdur sıfatı olmasa da G.A.ya gözaltında fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığı iddiası yönünden dolaylı mağdur sıfatı bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu sebeple başvurucunun iddiaları yaşam hakkı ile G.A.nın gözaltında tutulduğu süreçte fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakıldığı iddiası bağlamında, kötü muamele yasağı kapsamında incelenecektir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa’nın 15. maddesinde savaş, seferberlik hâlleri veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

25. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K., § 27).

26. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin

iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (K.K., § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

27. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması veya ölmesi hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74; bazı değişikliklerle birlikte bkz. S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95).

28. Devletin yaşam hakkı ile kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü, şüpheli ölümlerden ve -bireyin Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması koşuluyla- her türlü fiziksel ve ruhsal saldırıya ilişkin olaylardan sorumlu kişilerin belirlenmesini ve gerekiyorsa bu kişilerin cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Yürütülecek bu soruşturmanın temel amacı yaşam hakkı ile kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını, kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen yaralanmalar veya ölümler nedeniyle ilgililerin hesap vermelerini sağlamaktır (Ferit Kurt ve diğerleri, § 75 ve atıf yapılan paragrafta yapılan diğer atıflar).

29. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm olayları ile fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırı olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturma şüphesiz cezai nitelikte olmalıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, § 76).

30. Kasten ya da saldırı veya kötü muamele sonucu meydana gelen bir ölüm olayı yahut fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yönelik ağır bir saldırı olayı hakkında yürütülen ceza soruşturmasının Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için;

-Soruşturmadan sorumlu kişiler ile tetkikleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden bağımsız olması,

-Soruşturma makamlarının olaydan haberdar olur olmaz resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri,

- Soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olması ve meşru menfaatlerini korumak için kötü muameleye maruz kalan kişiler ile ölen kişinin yakınlarının soruşturma sürecine gerekli olduğu ölçüde katılabilmeleri,

- Soruşturmanın hukuk devletine bağlılığın sağlanması, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve teşvik gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi, herhangi bir hile ya da kanunsuz eyleme izin verilmemesi ve kamuoyunun güveninin sürdürülmesi için makul bir özen ve süratle yürütülmesi,

- Soruşturma makamlarınca olayın sebebinin nesnel analizinin yapılması ve soruşturma

sonucunda alınan kararın elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması gerekir (Ferit Kurt ve diğerleri, § 78; atıf yapılan paragraftaki diğer atıflar).

31. Başvuruya konu olayda diyabet hastası ve panik atak rahatsızlığı olduğu anlaşılan (bkz. §§ 2, 3) G.A., hakkında yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında 24/7/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır. Aynı tarihte düzenlenen gözaltı giriş raporunda darp ve cebir izi bulunmadığı belirtilse de aynı gün düzenlenen bir başka raporda sırt bölgesinde ekimotik lezyonlar olduğundan söz edilmiştir. Ayrıca gözaltı sürecinde düzenlenen adli raporlarda ekimoz, hiperemi, şişlik ve yumuşak doku lezyonları gibi çeşitli tıbbi bulgulara yer verilmiştir. Bu raporlara göre G.A., muayeneyi yapan bazı doktorlara gözaltına alınırken ve gözaltında tutulduğu sırada darbedildiği, küfre maruz kaldığı, büyük korku ve panik yaşadığı, kabuslar gördüğü ve geceleri titreyerek uyandığı yönünde beyanlarda bulunmuştur. Yine anılan raporlara göre tespit edilen bazı lezyonlar travma ile uyumludur ve başvurucuya bu süreçte anksiyete bozukluğu tanısı konulmuştur (bkz. § 3). G.A. 5/8/2016 tarihinde kalp krizi sonucu vefat etmiş; Adli Tıp Üçüncü Üst Kurulunca düzenlenen raporda da G.A.nın ölümüne sebep olan kalp krizinin gelişiminde kendisinde mevcut olan kronik hastalıkları ile birlikte gözaltı koşullarının getirdiği stresin de tetikleyici olabileceği açıklanmıştır (bkz. §§ 4, 6, 12).

32. G.A.nın ölümü nedeniyle yürütülen soruşturma, gözaltı sürecinde tespit edilen fiziksel ve psikolojik bulguların devlet görevlilerine atfı kabil olmayan bir sebeple meydana geldiğini ve bu bulguların G.A.nın ölümüne etki etmediğini ortaya koyamadığı gibi sözü edilen bulguların G.A.nın tutumu nedeniyle kendisine karşı kesinlikle kullanılmak zorunda kalınan maddi gücün sonucu olduğunu da ortaya koyamamıştır. Bu sebeple anılan fiziksel ve psikolojik bulgular ile G.A.nın ölümünden devletin sorumlu olduğu sonucuna varılmıştır. O hâlde yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaya gelince başvurucunun eşi G.A.nın gözaltında bulunduğu nezarethanede rahatsızlanması sonucu götürüldüğü hastanede kalp krizi geçirerek hayatını kaybetmesi olayı ile ilgili olarak Başsavcılık tarafından resen bir soruşturmanın başlatıldığı, ölüm olayının öğrenilmesinden kısa bir süre sonra Cumhuriyet savcısı eşliğinde ölü muayene işlemi yapıldığı, ardından otopsi işlemine geçildiği, olayla ilgili bazı kişilerin dinlendiği, nezarethanenin güvenlik kameraları kayıtlarının bilirkişi marifetiyle çözümü yapılarak incelendiği, şahsın vefat nedenine ilişkin adli tıp raporunun soruşturma dosyasına kazandırıldığı görülmüştür.

34. Öte yandan ceza soruşturmasındaki bazı eksiklikler göze çarpmaktadır:

i. Başsavcılık, Adli Tıp Üçüncü Üst Kurulunun kişinin ölümüne sebep olan kalp krizinin gelişiminde gözaltı koşullarının getirdiği stresin de tetikleyici olabileceği yönündeki görüşüne rağmen G.A.nın vefatında sadece önceki hastalıklarının bu sonuç üzerinde etkili olup olmadığına odaklanmış; G.A.nın gözaltında kaldığı süre boyunca götürüldüğü sağlık kuruluşlarından alınan adli raporlara yansıyan bulgular üzerinde durmamıştır. Böylece ölüm olayının tüm yönlerini aydınlatabilmek ve olası sorumluları tespit etmek açısından kritik önemde olan G.A.nın kolluk görevlilerinin fiziksel ve psikolojik şiddetine uğrayıp uğramadığı, uğramışsa bu olayların onun kalp krizi nedeniyle ölümüne etkisi konusunda bir araştırma ve değerlendirme yapılmamıştır.

ii. Başsavcılık, sadece ölüm günü ve anına ilişkin kamera kayıtlarını incelemesi ve tanık

sıfatıyla dinlenen kişilerin ölüm olayına ilişkin bilgisine başvurulması ile yetinmiş; ölüm olayının öncesi hakkında araştırma yapmamıştır.

iii. Başsavcılık, başvurucunun olayın farklı yönlerine ilişkin bazı iddiaları araştırma konusu yapmamış, itirazı inceleyen Sulh Ceza Hâkimliği de değerlendirmemiştir.

35. Tüm bu belirlemeler ışığında gözaltı sürecindeki tıbbi bulgular ve G.A.nın ölümü hakkında Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği etkililik ölçütlerini karşılayacak şekilde bir soruşturma yürütülmediği sonucuna varılmıştır. Bu sebeple yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının usul boyutu da ihlal edilmiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucu, gözaltı süresinin makul olmadığını ve kısa süre içinde hâkim huzuruna çıkarılmadığını belirterek vefat eden eşinin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının da ihlal edildiğini belirtmiştir.

38. Kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasında olduğu gibi bu ihlal iddiası bakımından da söz konusu şikâyeti başvurucu, ölen eşi yönünden dile getirdiği için başvurucunun dolaylı mağdur sıfatı olup olmadığının konuyla ilgili Anayasa Mahkemesi içtihadı çerçevesinde ele alınması gerekir. Başvurucu, işbu başvuruyu eşinin ölümü hakkında yürütülen soruşturma kapsamında verilen nihai karar üzerine yapsa da eşinin kalp krizi sonucu ölümü ile onun gözaltına alınması arasında yakın bir bağlantı olduğuna dair somut bir veri sunmamıştır. Ayrıca anılan ihlal iddialarının incelenmesini zorunlu kılan bir nedenden de söz etmemiştir. Bu koşullar altında Anayasa Mahkemesi, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurucunun dolaylı mağdur sıfatı bulunmadığı sonucuna varmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

40. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden soruşturma yapılması talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamının yapması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak

soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

43. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmadığından ihlalin tespiti ile yeniden soruşturma yapılmasına karar verilmesiyle yetinilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. 1. Yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2017/104391) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKERİM MAVVAS

B. No: 2020/33319 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33319

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKERİM MAVVAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33319)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Abdulkerim MAVVAS

Vekili : Av. Güneş ERDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle yaşam ve aile hayatına saygı hakları ile kötü muamele yasağının, geri gönderme merkezinde sağlık hizmetlerine erişememe nedeniyle kötü muamele yasağının, idari gözetim altında tutmanın hukuki olmaması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Suriye Arap Cumhuriyeti (Suriye) vatandaşı olan 1997 doğumlu erkek başvurucunun terör örgütüne üye olduğu isnadıyla hakkında soruşturma açılmış ve bu kapsamda Antalya Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde 12/3/2020 tarihinde şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmıştır. Başvurucuya ifadesi sırasında telefonunda kayıtlı olan bazı karikatür ve resimlerle ilgili de sorular sorulmuştur. Adli işlemlerin ardından başvurucu, Antalya İl Göç İdaresi Müdürlüğüne (Göç İdaresi) gönderilmiştir. Antalya Valiliği 13/3/2020 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme ve bu maksatla idari gözetim altına alma kararları vermiştir. Sınır dışı etme kararında 6458 sayılı Kanun'un 4. maddesi ve 55. maddesinin bir numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca menşe ülkeye sınır dışı edilmesinde sakınca olduğu tespitine yer verilmiştir. Söz konusu karara göre başvurucu,

güvenli bir üçüncü ülkeye gönderilecek ya da ancak gönüllü olması hâlinde menşe ülkesine çıkışı sağlanacaktır. Sınır dışı etme kararında güvenli üçüncü ülkeye dair bir bilgi yer almamıştır. Ayrıca işleme karşı Antalya 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) açılan iptal davasındaki bilgi ve belgeler arasında üçüncü ülkenin tespitine ilişkin bir işleme rastlanılmamıştır.

3. Başvurucu, idari gözetim kararına karşı itiraz etmiş; Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliği 28/9/2020 tarihli kararıyla itirazın reddine karar vermiştir. Karar başvurucuya 9/10/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 2/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, idari gözetim kararının hukuki olmadığından ve geri gönderme merkezinde sağlık hizmetlerine erişemediğinden şikâyet etmiştir.

4. Başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı İdare Mahkemesinde iptal davası açmış; dava dilekçesinde 2012 yılında ailesiyle birlikte Suriye'den Türkiye'ye geldiğini, hakkında alınan sınır dışı etme kararının hukuka aykırı olduğunu, iç çatışmaların devam ettiği ülkesine geri gönderilmesi durumunda can güvenliğinin tehlikeye gireceğini, kötü muamele görebileceğini ve ailesinden ayrılmak zorunda kalacağını iddia etmiştir. İdare Mahkemesi 15/10/2020 tarihinde davayı kesin olarak reddetmiştir. Gerekçeli kararda geri gönderme yasağına ilişkin olarak başvurucunun güvenli üçüncü bir ülkeye gönderileceği, gönüllü olmaması hâlinde menşe ülkesine sınır dışı edilmeyeceği değerlendirilmiştir.

5. 20/10/2020 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 13/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, sınır dışı etme işleminin durdurulmasına ilişkin tedbir talep etmişse de Komisyon 13/11/2020 tarihinde başvurunun Bölüme gönderilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun iki bireysel başvurusu arasında kişi yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/34928 numaralı dosyanın 2020/33319 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

6. Başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturmasında terör örgütüne üye olma suçundan Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 12/6/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Başvurucunun telefonunda kayıtlı resim ve karikatürlerle ilgili olarak hakkında ceza davası açılmış, yapılan yargılama sonunda başvurucunun Cumhurbaşkanına hakaret suçunu işlediği değerlendirilerek Kumluca 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun 11 ay 20 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Söz konusu karar itiraz edilmeden 26/4/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

7. Göç İdaresi Başkanlığının 18/11/2020 tarihli yazısında, başvurucunun önce Ankara Geri Gönderme Merkezinde, 11/6/2020 tarihinden itibaren Harmandalı (İzmir) Geri Gönderme Merkezinde tutulduğu, ilk tutulduğu geri gönderme merkezinde iki, diğerinde ise on kez kurum içindeki sağlık biriminden karın, mide, baş ağrısı gibi çeşitli şikâyetlerle ilgili tedavi edildiği bildirilmiş; yazı ekine ilgili sağlık belgeleri konulmuştur. Ayrıca yine aynı kurumun 7/11/2024 tarihli yazısına göre başvurucunun idari gözetim kararı 11/3/2021 tarihinde idare tarafından sonlandırılmış ve başvurucu tutulmakta olduğu Harmandalı Geri Gönderme Merkezinden salıverilmiştir. Başvurucunun hâlihazırda Türkiye'den çıkış yapmadığı bildirilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım talebinin değerlendirilmesinde esas alınan

ölçütler için bkz. Nadali Agheli Kohne Shari [1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

A. Sınır Dışı Etme Kararı Nedeniyle Kötü Muamele Yasağı ile Yaşam ve Aile Hayatına Saygı Haklarının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

9. Başvurucu, Suriye'de devam eden çatışmalar nedeniyle ülkesine geri gönderilemeyeceğini, İdare Mahkemesinin bu konuda yeterli inceleme ve araştırma yapmadağını, geri gönderilmesi durumunda yaşamının tehlikeye gireceğini, kötü muameleye maruz kalacağını, aile bütünlüğünün bozulacağını iddia etmiş; yaşam, aile hayatına saygı, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvurucu hakkında düzenlenen sınır dışı etme kararı ve buna ilişkin iptal davası sürecinden bahsedilerek Anayasa Mahkemesinin daha önce benzer olaylarda belirlediği kriterlerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, yaşam ve aile hayatına saygı hakları ile kötü muamele yasağı kapsamında birlikte incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğinin iddia edilmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Bu yükümlülüğün ortaya çıkabilmesi için öncelikli olarak başvurucu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı, (varsa) bu iddiayı destekleyen bilgi ve belge sunmalı, bu iddialar belli bir ciddilik seviyesinde olmalıdır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 62, 63). Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü idari ve yargısal makamlar tarafından anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin olup olmadığı ayrıca değerlendirilir (A.A. ve A.A., § 71).

13. Yabancının nereye sınır dışı edileceğinin sınır dışı etme kararında yer almaması hâlinde sınır dışı edileceği ülkede yabancının ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalıp kalmayacağının veya yabancının dolaylı olarak menşe ülkesine sınır dışı edilip edilmeyeceğinin yargı mercilerince değerlendirilemeyeceği açıktır (Hooman Hosseinpour [GK], B. No: 2021/47168, 29/9/2022, § 67). Anayasa Mahkemesi M. A. ([2. B.], B. No: 2023/104230, 20/11/2024, § 21) kararında, sınır dışı etme kararında veya bu kararın ekindeki bir belgede ya da sınır dışı etme kararına karşı açılan dava dosyasında bulunan ve yabancıların (davacıların) erişimine kapalı olmayıp yetkili idari birimce düzenlenen bir belgede üçüncü ülke veya ülkeler tek tek sayılarak yabancının bu ülkelerden birine gönderileceği açıkça ifade edilmişse yabancının başka bir ülkeye sınır dışı edilemeyeceğini belirtmiştir.

14. Başvurucunun menşe ülkesine geri gönderilmesi Göç İdaresi tarafından sakıncalı bulunmuş (bkz. § 2) ancak güvenli üçüncü ülkeye gönderilmesine karar verilen başvurucunun nereye gönderileceği ne sınır dışı etme işlemi düzenlendiği sırada ne de düzenlendikten sonra tespit edilmiştir. Buna rağmen İdare Mahkemesi başvurucunun güvenli üçüncü bir ülkeye sınır dışı edileceği, gönüllü olmaması hâlinde menşe ülkesine

gönderilmeyeceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Dolayısıyla verilen sınır dışı etme kararı başvurucunun dolaylı olarak menşe ülkesine sınır dışı edilmesinin önünde engel oluşturmamaktadır. Bu nedenle mevcut şartlar altında başvurucuya menşe ülkesine dolaylı olarak sınır dışı edilmesine karşı koruyan etkili usul güvencelerinin sağlandığından ve İdare Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde özenli bir inceleme yaptığından söz edilemez (benzer bir değerlendirme için bkz. M.E. ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/18186, 24/1/2024, § 31).

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

16. Sınır dışı etme işlemi nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği sonucuna varılması nedeniyle aile hayatına saygı hakkı yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmadığı değerlendirilmiştir.

B. İdari Gözetim Altında Tutulma Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; hukuka aykırı olarak idari gözetim altında tutulması ve itirazlarının yeterince incelenmeden reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma, kişi hürriyeti ve güvenliği haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Başvurucunun şikâyetinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi hukuka aykırı olarak idari gözetim altında tutulma nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın idari gözetim bireysel başvuru yapılmasından sonra sona ermiş de olsa başvurucunun ihlal iddiası hakkında tazminat davası açması gerektiğine (Khaled Kadour [2. B.], B. No: 2020/13340, 19/1/2022, §§ 21-24) karar vermiş ve bu doğrultuda belirtilen başvuruyu başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

20. Başvurucunun, geri gönderme merkezinden salıverildiği görülmüştür (bkz. § 7). Bu durumda başvurucunun geri gönderme merkezinde tutulması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından yukarıda açıklanan ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Geri Gönderme Merkezinde Sağlık Hizmetlerine Erişememe Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; fıtık ameliyatı olduğunu ve ilaç kullandığını, söz konusu sağlık sorunu nedeniyle rutin sağlık kontrollerinin yerine getirilmediğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin hasta olmaları durumunda devletin kontrolü altında tuttuğu bu kişilere gerekli tıbbi yardımı sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülüğün hiç veya gerektiği gibi yerine getirilmemesi sonucunda kişinin yaşamı veya vücut bütünlüğü bakımından tehlike arz eden acil bir duruma, ağır veya uzun süreli bir acı çekmesine sebebiyet verilmiş olması, belirtilen sonuçlar ortaya çıkmamakla birlikte kişinin

tıbbi yardımdan mahrum kalmış olması nedeniyle yaşadığı stres, huzursuzluk veya aşağılanma hissinin -olayın kendine has koşulları çerçevesinde- insan haysiyeti ile bağdaşmayan muamele düzeyine ulaşacak ciddiyette olması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği kabul edilebilir. Bu kapsamdaki değerlendirmede kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasına bağlı dezavantajlı konumunun da dikkate alınması gerekir (Hayati Kaytan [2. B.] B. No: 2014/19527, 16/11/2016, § 44).

24. Başvurucunun, tutulduğu geri gönderme merkezlerinde sağlık hizmetlerinden faydalandığı görülmektedir (bkz. § 7). Başvurucu, fıtık ameliyatı sonrasında olağan kontrollerinin yapılmadığını iddia etmişse de hangi tarihte ameliyat olduğunu, hangi geri gönderme merkezinde bu kontrollerin yapılmadığını, taleplerini ne zaman ve ne şekilde ilettiğini, yetkililerin kendisine bunlarla ilgili ne yanıtlar verdiğini açıklamamış, iddialarıyla ilgili bilgi ve belge sunmamıştır. Bu bağlamda somut olayda başvurucu, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağına ilişkin bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemenin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. İdari gözetim altında tutulma nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sağlık hizmetlerine erişememe nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Sınır dışı etme kararı nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK

OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya 1. İdare Mahkemesine (E.2020/290, K.2020/818) GÖNDERİLMESİNE,

F. Sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı GÖNDERİLMESİNE,

K. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş. (7)

B. No: 2020/35195 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35195

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURKCELL İLETİŞİM HİZMETLERİ A.Ş. BAŞVURUSU (7)

(Başvuru Numarası: 2020/35195)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.

Vekilleri : Av. Betül Zekiye GÜRBÜZ Av. Onur Meriç BEKAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Düşük Kullanıma Sahip Kullanıcılar İçin Hacim Bazlı İndirim Tablosu'nun revize edilmesine yönelik Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu (Kurul) kararının geçmişe yürütülmesi ve taraflar arasındaki sözleşmeye müdahale edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/11/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, entegre iletişim ve teknoloji hizmeti alanında faaliyet göstermekte olup

elektronik haberleşme hizmeti sunan bir anonim şirkettir. Başvurucu Şirket ile Ulaştırma Bakanlığı arasında 27/4/1998 tarihinde 25 yıl süre ile geçerli olacak GSM Pan Avrupa Mobil Telefon Sisteminin Kurulması ve İşletilmesine Dair İmtiyaz Verilmesine İlişkin Lisans Sözleşmesi (İmtiyaz Sözleşmesi) imzalanmıştır. Başvurucu Şirket, 900 megahertz (Mhz) bant genişliğinde olmak üzere mobil cep telefonu (GSM) imtiyazı verilmesine ilişkin mezkûr İmtiyaz Sözleşmesi'ni daha sonra 12/5/2001 tarihli ve 4673 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi gereğince ilk olarak Telekomünikasyon Kurumu ile yenilemiştir (7/1/2000 tarihli ve 4502 sayılı Kanun'la kurulan Telekomünikasyon Kurumunun adı 10/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu olarak değiştirilmiştir.). Başvurucu Şirket; faaliyetlerini 13/2/2002, 10/3/2006 ve 25/2/2009 tarihlerinde tadil edilen İmtiyaz Sözleşmesi kapsamında, üçüncü nesil mobil telefon hizmetlerini ise Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) ile imzaladığı 30/4/2009 tarihli İmtiyaz Sözleşmesi kapsamında yürütmektedir.

6. Başvurucu Şirket; sözleşme kapsamında faaliyet gösterebilmek için ihtiyaç duyduğu baz istasyonları, mobil telefon santralleri ve baz istasyon kontrol istasyonlarının kendi aralarındaki transmisyon bağlantılarını ücret karşılığı Türk Telekom A.Ş.ye (T.T. A.Ş) kiralamaktadır. Kurul 21/12/2010 tarihli kararı ile T.T. A.Ş.den transmisyon bağlantısı kiralayan işletmeciler yönünden Düşük Kullanıma Sahip Kullanıcılar İçin Hacim Bazlı İndirim Tablosu'nun onaylanmasına karar vermiştir. Böylece, isteyen işletmeciler T.T. A.Ş ile bir sözleşme imzalayıp aylık 1.500.000 TL ve üzeri kullanım ücreti ödemeyi taahhüt etmeleri durumunda bu şirkete ödedikleri aylık tutarlar üzerinden belirli oranda indirim alma imkânına kavuşmuşlardır. Akabinde başvurucu Şirket 18/3/2011 tarihinde T.T. A.Ş ile aylık ortalama 1.500.000 TL ve üzeri kullanım ücreti ödeme taahhütü karşılığında lehine %12,5 oranında indirim uygulanmasına matuf bir sözleşme akdetmiştir.

7. Kurulun 4/4/2012 tarihli kararı ile Hacim Bazlı İndirim Uygulama Esaslarının Düşük Kullanıma Sahip Kullanıcılar için Hacim Bazlı İndirim Tablosu'nda değişiklik yapılmış, kararın T.T. A.Ş.ye tebliğ edildiği 12/12/2011 tarihi itibariyle geçerli olacak şekilde yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bu kararla indirim oranları kademeli olarak belirlenmiş ve düşürülmüştür.

8. Başvurucu anılan Kurul kararının iptali istemiyle 13/8/2012 tarihinde Danıştay Onüçüncü Dairesinde iptal davası açmıştır. Başvurucu Şirket dava dilekçesinde; Kurulun 18/3/2011 tarihli sözleşmeyi T.T. A.Ş. lehine orantısız bir biçimde değiştirdiğinden sözleşmeye bağlılık ve sözleşme serbestisi ilkelerini açıkça ihlal ettiğini, T.T. A.Ş.den 7 yıl için taahhüt ettiği indirim oranının %12,5 olmasına karşılık bu oranın Kurul kararıyla %1,32'ye düşürüldüğünü, Kurul kararının geçmişe yürütülerek hukuki güvenliğin ihlal edildiğini ve başvurucu Şirketin 7.590.765,71 TL'yi T.T. A.Ş.ye ödemek zorunda kaldığını açıklamıştır. Davaya ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakan Danıştay Onüçüncü Dairesi, 21/12/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Daire kararının gerekçesi şöyledir:

"Aktarılan mevzuat kurallarının birlikte irdelenmesinden; Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na, görev alanına giren konularda uygulama usûl ve esaslarını belirlemek, elektronik haberleşme hizmetleri ve altyapısı ile ilgili olarak bu konuda görevli işletmelerin mevzuata uygun olarak faaliyetlerini yürütmelerini denetlemek, bu hususta ilgili makamları harekete geçirmek ve gereken hâllerde Kanunlarda öngörülen yaptırımları uygulamak hususlarında görev ve elektronik haberleşme hizmetlerinin yürütülmesi ve altyapısının işletilmesi ile ilgili olarak sektörün faaliyetlerini tam bir rekabet ortamı içinde gerçekleştirmelerini sağlamak konusunda yetki verildiği, ayrıca Kurum'un, rekabetin

korunması için gerekli tedbirleri de alacağı, Kurum'un erişim anlaşmaları için uygun görülen hüküm, koşul ve ücretlerin belirlendiği tarifeleri uygun görmesi hâlinde onaylama, maliyet esaslı belirleme ve geçici ücretleri tespit etme yetkisinin de bulunduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda, elektronik haberleşme sektöründe rekabetin sağlanması ve kullanıcıların makûl bir ücret karşılığında elektronik haberleşme hizmetinden yaralanması amacıyla daha önceki referans erişim tekliflerindeki tarifelerle uyum gözetilmek suretiyle, davalı idareye mevzuatla verilen yetkiler çerçevesinde tesis edilen dava konusu Kurul kararında hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

9. Dairenin davanın reddine yönelik kararı, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 2/7/2020 tarihli kararıyla kesin olarak onanmıştır.

10. Başvurucu, nihai kararı 25/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 17/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

11. Dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu’nun 4. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Her türlü elektronik haberleşme cihaz, sistem ve şebekelerinin kurulması ve işletilmesine müsaade edilmesi, gerekli frekans, numara, uydu pozisyonu ve benzeri kaynak tahsislerinin yapılması ile bunların düzenlenmesi Devletin yetki ve sorumluluğu altındadır. İlgili merciler tarafından elektronik haberleşme hizmetinin sunulmasında ve bu hususta yapılacak düzenlemelerde aşağıdaki ilkeler göz önüne alınır:

(a) serbest ve etkin rekabet ortamının sağlanması ve korunması;

(b) tüketici hak ve menfaatlerinin gözetilmesi;

(ç) bendinde, herkesin, makûl bir ücret karşılığında elektronik haberleşme şebeke ve hizmetlerinden yararlanmasını sağlayacak uygulamaların teşvik edilmesi

...

(ı) Bu Kanunda, ilgili mevzuatta ve yetkilendirmelerde açıkça belirlenen durumlar haricinde, işletmecilerin, arabağlantı da dahil olmak üzere erişim ücretleri ile hat ve devre kiralarını da kapsayacak biçimde, elektronik haberleşme hizmeti sunulması karşılığı alacakları ücretleri serbestçe belirlemesi."

12. 5809 sayılı Kanun'un "Kurumun Görev Yetkileri" başlıklı 6. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"1) Kurumun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Elektronik haberleşme sektöründe; rekabeti tesis etmeye ve korumaya, rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı uygulamaların giderilmesine yönelik düzenlemeleri yapmak, bu amaçla ilgili pazarlarda etkin piyasa gücüne sahip işletmecilere ve gerekli hallerde diğer işletmecilere yükümlülükler getirmek ve mevzuatın öngördüğü tedbirleri almak.

...

g) Elektronik haberleşme ile ilgili olarak Bakanlığın strateji ve politikalarını dikkate alarak, yetkilendirme, tarifeler, erişim, geçiş hakkı, numaralandırma, spektrum yönetimi, telsiz cihaz ve sistemlerine kurma ve kullanma izni verilmesi, spektrumun izlenmesi ve denetimi, piyasa gözetimi ve denetimi de dahil gerekli düzenlemeler ile denetlemeleri yapmak."

...

j) Kullanıcılara ve erişim kapsamında diğer işletmecilere uygulanacak tarifelere, sözleşme hükümlerine, teknik hususlara ve görev alanına giren diğer konulara ilişkin genel kriterler ile uygulama usul ve esaslarını belirlemek, tarifeleri onaylamak, tarifelerin denetlenmesine ilişkin düzenlemeleri yapmak.

13. 5809 sayılı Kanun'un 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(2) Her türlü elektronik haberleşme hizmetinin sunulması karşılığında uygulanacak tarifeler aşağıdaki hükümlere tabidir:

a) İşletmeciler, uygulayacakları tarifeleri, ilgili mevzuat ve Kurum düzenlemelerine aykırı olmayacak şekilde serbestçe belirlerler.

b) İşletmecinin ilgili pazarda etkin piyasa gücüne sahip olduğunun belirlenmesi halinde Kurum, tarifelerin onaylanması, izlenmesi ve denetlenmesine ilişkin yöntemleri ve tarifelerin alt ve üst sınırları ile bunların uygulama usul ve esaslarını belirleyebilir.

c) İşletmecinin ilgili pazarda etkin piyasa gücüne sahip olduğunun belirlenmesi halinde; Kurum, fiyat sıkıştırması, yıkıcı fiyatlandırma gibi rekabeti engelleyici tarifelerin önlenmesi için gerekli düzenlemeleri yapar ve uygulamaları denetler.

(3) Bu maddenin uygulanması ile tarifelerin Kuruma sunulması, kamuoyuna duyurulması ve yayımlanması hususlarına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenir."

14. 5809 sayılı Kanun'un 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kurum, her türlü elektronik haberleşme hizmetinin sunulması karşılığında uygulanacak tarifelere ilişkin düzenlemeleri yaparken, aşağıdaki ilkeleri göz önünde bulundurur:

a) Kullanıcıların makul bir ücret karşılığında elektronik haberleşme hizmetlerinden yararlanmasını sağlayacak uygulamaların teşvik edilmesi.

b) Tarifelerin, 5369 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen ihtiyaç sahibi kesimlere mahsus, kapsamı açık ve sınırları belirlenmiş kolaylıklar sağlanması halleri saklı olmak üzere, benzer konumdaki kullanıcılar arasında haklı olmayan nedenlerle ayrım gözetilmeksizin adil ve şeffaf olması.

c) Tarifelerin, sunulan elektronik haberleşme hizmetlerine ilişkin maliyetleri mümkün olduğunca yansıtması.

ç) Bir hizmetin maliyetinin diğer bir hizmetin ücreti yoluyla desteklenmemesi veya karşılanmaması.

d) Tarifelerin, rekabetin engellenmesi, bozulması veya kısıtlanmasına neden olacak şekilde belirlenmemesi.

...

f) Tarifelerin, teknolojik gelişmeyi ve yeni teknolojilerin makul fiyatlarla kullanılmasına olanak veren yatırımları teşvik edecek nitelikte olması.

g) Tüketici menfaatinin gözetilmesi.

ğ) Tüketicilerin tarifelere ilişkin hususları bilmesinin sağlanması.

h) Rakip işletmecilerin kendi kullanıcılarına sunacağı elektronik haberleşme hizmetleri için etkin piyasa gücüne sahip işletmeciden talep edeceği temel girdi niteliğinde olan elektronik haberleşme hizmetlerinde oluşan fiyatları da dikkate alması."

15. 5809 sayılı Kanun'un "Erişim yükümlülüğü" başlıklı 16. maddesi şöyledir:

"(1) Erişim yükümlüleri ve yükümlülüğün kapsamı Kurum tarafından belirlenir. Kurum; bir işletmecinin diğer bir işletmecinin bu Kanun'un 15'inci maddesinde belirtilen hususlarda erişimine izin vermemesinin veya aynı sonucu doğuracak şekilde erişim için makûl olmayan süre ve şartlar ileri sürmesinin, rekabet ortamının oluşumunu engelleyeceğine veya ortaya çıkacak durumun, son kullanıcıların aleyhine olacağına karar vermesi hâlinde, söz konusu işletmeciye diğer işletmecilerin erişim taleplerini kabul etme yükümlülüğü getirebilir.

(2) Bu Kanun uyarınca, tüm işletmeciler, talep gelmesi hâlinde birbirleriyle arabağlantı müzakerelerinde bulunmakla yükümlüdürler. Tarafların anlaşamamaları hâlinde Kurum, işletmecilere arabağlantı sağlama yükümlülüğü getirebilir.

(3) Kurum, erişim ve arabağlantı yükümlülüklerini, bu Kanun'un 4'üncü maddesinde belirtilen ilkeleri göz önünde bulundurarak kamu menfaati açısından gerekli gördüğü hâllerde, yapacağı düzenlemelerle sınırlandırabilir.

(4) Kurum, tüm erişim anlaşmalarının bu Kanunun amaç ve kapsamına, rekabetin ve tüketici haklarının korunmasına ve şebekelerin bütünlüğü ve birlikte çalışılabilirliği ile hizmetlerin karşılıklı işletilebilirliğine uygun olarak tesis edilmesine ve uygulanmasına yönelik düzenlemeleri yapar.

(5) Kurum, erişim yükümlüsü işletmecilere, diğer işletmecilerin makul erişim taleplerini, bu Kanun hükümleri çerçevesinde karşılamalarına yönelik olarak eşitlik, ayrım gözetmeme, şeffaflık, açıklık, maliyet ve makûl kâra dayalı olma yükümlülükleri ile erişim hizmetlerini kendi ortaklarına, iştiraklerine veya ortaklıklarına sağladıkları ile aynı koşul ve kalitede sunma yükümlülüğü getirebilir.

6) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından belirlenir."

16. 5809 sayılı Kanun'un "Erişim anlaşmaları ve uzlaşmazlıkların çözümü" başlıklı 18. maddesi şöyledir:

" (1) Erişim anlaşmaları taraflar arasında ilgili mevzuata ve Kurum düzenlemelerine aykırı olmamak kaydıyla serbestçe müzakere edilerek imzalanır. Taraflar arasında erişim talebinden itibaren azami iki ay içerisinde anlaşma tesis edilememesi veya mevcut erişim sözleşmesinde bu Kanun kapsamında herhangi bir anlaşmazlık vuku bulması halinde Kurum, taraflardan herhangi birinin başvurusu üzerine, belirleyeceği esaslar çerçevesinde taraflar arasında uzlaştırma prosedürü işletmeye ve/veya geçici ücretin belirlenmesi de dahil olmak üzere, kamu menfaati açısından gerekli gördüğü diğer tedbirleri almaya veya uzlaştırma talebini reddetmeye yetkilidir.

(2) Kurum, uzlaştırma sürecinde tarafların anlaşamaması halinde, erişim anlaşmasının

anlaşmazlık konusu olan hüküm, koşul ve ücretlerini, belirlenen istisnai haller hariç olmak üzere iki ay içerisinde belirlemeye yetkilidir. Belirlenen hüküm, koşul ve ücretlerin işletmeciler tarafından, mevzuat ve Kurum düzenlemeleri çerçevesinde aksi kararlaştırılıncaya kadar uygulanmasına devam olunur.

(3) Erişim anlaşmaları imzalanmasını müteakip Kuruma sunulur. Kurum ilgili mevzuata ve Kurum düzenlemelerine aykırılık hallerinde işletmecilerden anlaşmalarda değişiklik yapılmasını ister. İşletmeciler Kurumun değişiklik isteğini yerine getirmekle yükümlüdür.

(4) Erişim anlaşmaları, ticarî sırlar dışında alenîdir.

(5) Bu maddenin uygulanma usul ve esasları Kurum tarafından belirlenir."

17. 5809 sayılı Kanun'un 20. maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, erişim yükümlüsü işletmecilere, erişim tarifelerini maliyet esaslı olarak belirleme yükümlülüğü getirebilir. Kurum tarafından talep edilmesi halinde yükümlü işletmeciler erişim tarifelerinin maliyet esaslı belirlendiğini ispat etmek zorundadır.

(2) Yükümlü işletmecilerin tarifelerini maliyet esaslı belirlemediğini tespit etmesi halinde, Kurum erişim tarifelerini maliyet esasına göre belirler. Kurum, tarifeleri maliyet esasına göre belirleyinceye kadar diğer ülke uygulamalarını uygun olduğu ölçüde dikkate alarak, tarifeleri belirler ve/veya tarifelere üst sınır koyabilir. Kurumun belirlediği tarifelere uyulması zorunludur."

18. 5809 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce Kurumla imzalanmış olan görev ve imtiyaz sözleşmeleri; süre bitimi, fesih, iptal veya başkaca herhangi bir nedenle sona ermelerine kadar mevcut hükümleri uyarınca geçerliliklerini devam ettirirler."

B. Uluslararası Hukuk

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) her ne kadar Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinde açık olarak usule ilişkin güvencelerden söz edilmese de bu maddenin keyfî müdahalelerden korunmak amacıyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin kanun dışı, keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsadığını belirtmektedir. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (AGOSI/Birleşik Krallık, B. No: 9118/80, 24/10/1986, § 55; Jokela/Finlandiya, B. No: 28856/95, 21/5/2002, § 45).

21. AİHM'e göre ayrıca usule ilişkin güvencelerin özel kişiler arasında ihtilaf oluşturan

mülkiyet hakkı ile ilgili meseleler yanında taraflardan birinin devlet olması durumunda bu ilke daha kuvvetli uygulanma alanı bulur (Plechanow/Polonya, B. No: 22279/04, 7/7/2009, § 100). Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasına dair usule ilişkin güvenceler kapsamında mahkeme kararlarının ilgili ve yeterli bir gerekçeye sahip olması gerektiğine değinilmiştir. AİHM'e göre bu zorunluluk davacının her iddiasına ayrıntılı cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte en azından mülk sahibinin esasa ilişkin temel iddia ve itirazlarının yargılama makamlarınca yapılacak dikkatli ve özenli bir inceleme sonucunda karşılanması gerektiği vurgulanmıştır (Gereksar ve diğerleri/Türkiye, B. No: 34764/05, 34786/05, 34800/05, 34811/05, 1/2/2011, § 54).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesi'nin 30/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu; Dairenin uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma yönünde eksik inceleme yürüttüğünü, ara kararıyla istenen bilgi ve belgelerin kararda hiç tartışılmadığını, Daire kararının ilgili ve yeterli gerekçe içermediğini ileri sürmektedir. Başvurucu Şirket, Kurul kararının geriye yürütüldüğünü ve bu sebeple 7.590.765,71 TL indirim tutarını iade etmek zorunda kaldığından yakınmıştır. Başvurucu; geriye yürümezlik kuralının ihlal edilmesine ve Kurul kararının orantısızlığına yönelik iddialar hakkında Daire kararının hiçbir gerekçe içermediğini, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde Mahkemeler tarafından dava konusu maddi olay ve olgular, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun gerekçeleri ile ortaya konulduğunu, başvurucu Şirket tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde dikkate alınmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı önceki beyanlarını yenilemiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü, "Hacim Bazlı İndirim Uygulama Esasları"nın revize edilmesine ilişkin Kurul kararıyla kendi lehine sağlanan indirim oranlarının düşürülmesi sonucu mülkiyet hakkının ihlal edildiğidir. Başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında dile getirdiği şikâyetlerinin mülkiyet hakkının usul güvenceleri kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Başvurucu Şirketin kişi bakımından başvuru yapmaya ehliyetli olduğu kabul edilmiştir (bkz. Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. (4) [GK], B. No: 2017/36186, 28/12/2022, § 63-73).

Somut başvuruda anılan karardan ayrılmaya gerektiren bir durum bulunmadığından başvurucu Şirketin kişi bakımından başvuru ehliyetine sahip olduğu kabul edilmelidir.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

28. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Başvrucu Şirket sözleşme kapsamında faaliyet gösterebilmek için ihtiyaç duyduğu baz istasyonları, mobil telefon santralları ve baz istasyon kontrol istasyonlarının kendi aralarındaki transmisyon bağlantılarını ücret karşılığı T.T. A.Ş'den kiralamaktadır. Şirket 18/3/2011 tarihinde T.T. A.Ş ile aylık ortalama 1.500.000 TL ve üzeri kullanım ücreti ödemeyi taahhüt etmesi karşılığında lehine %12,5 oranında indirim uygulanmasına matuf bir sözleşme akdetmiştir. Kurulun 4/4/2012 tarihli kararı ile "Hacim Bazlı İndirim Uygulama Esasları"nın "Düşük Kullanıma Sahip Kullanıcılar İçin Hacim Bazlı İndirim Tablosu"nda değişiklik yapılmış, kararın Türk Telekom A.Ş.ye tebliğ edildiği 12/12/2011 tarihi itibarıyla geçerli olacak şekilde yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bu kararla indirim oranları kademeli olarak belirlenmiş ve düşürülmüştür. Dava konusu işlemin Şirket mal varlığında ortaya çıkardığı etkiler gözetildiğinde somut olayda mülkün varlığı açıktır.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

29. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve üzerinde tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma imkânı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, [1. B.] No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, [1. B.] B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

30. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş, ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

31. Somut olayda, “Hacim Bazlı İndirim Uygulama Esasları”nın revize edilmesine ilişkin Kurul kararı uyarınca, daha önce belirlenmiş indirim oranlarında düşüşe gidilmiştir. Bu değişiklik neticesinde başvurucu Şirket, geçmiş dönemde yararlanmış olduğu ve Kurul kararı doğrultusunda hesaplanan 7.590.765,71 TL tutarındaki indirim bedelini iade etmek zorunda kalmıştır. Şirketin indirim oranlarının azaltılmasından doğrudan etkilenmesi, Kurul kararının doğurduğu bir sonuçtur. Bu nedenle başvurunun mülkiyetin kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

32. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

33. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de gözönünde bulundurulmalı, dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşımalı, ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

34. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken, kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kuralların olmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

35. Somut olayda "Hacim Bazlı İndirim Uygulama Esasları"nın revize edilmesine ilişkin Kurul kararı 5809 sayılı Kanun'un 14 ve 16. maddelerine dayalı olarak alınmıştır. Bu kapsamda müdahalenin kanuni dayanağının olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

36. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılmasına imkân vermekte ve bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Nusrat Külah, [2. B.] B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar, [1. B.] B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

37. 5809 sayılı Kanun'a göre her türlü elektronik haberleşme hizmetinin sunulması

karşılığında uygulanacak tarifelerin sunulan elektronik haberleşme hizmetlerine ilişkin maliyetleri mümkün olduğunca yansıtması, tarifelerin rekabetin engellenmesi, bozulması veya kısıtlanmasına neden olacak şekilde belirlenmemesi, tüketici menfaatinin gözetilmesi ve rakip işletmecilerin kendi kullanıcılarına sunacağı elektronik haberleşme hizmetleri için etkin piyasa gücüne sahip işletmeciden talep edeceği temel girdi niteliğinde olan elektronik haberleşme hizmetlerinde oluşan fiyatların da dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Somut başvuruda "Hacim Bazlı İndirim Uygulama Esasları"nın revize edilmesinin rekabetin tesisi ve sürdürülmesi, elektronik haberleşme hizmetlerinin piyasada mübadele edilmesinden tüketicilerin elde ettiği kazancın korunması ve rekabet karşıtı uygulamalar içermemesi hedefleri gözönüne alındığında müdahalede kamu yararının bulunduğu kabul edilmelidir.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

38. Son olarak kamu makamlarınca başvurucu Şirketin mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaçla bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araç arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

39. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşur. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif müdahaleyle ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18).

40. Ölçülülük ilkesi gereği, kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekir. Bu adil denge, başvurucunun aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Anayasa Mahkemesi; müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini ve diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [1. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

41. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmez. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsar. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

42. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı mercilerinin kararlarında konuyla ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır, ayrıca belirtmek gerekir ki bu

zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve Gmo Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

43. Başvurucu, Kurulun T.T. A.Ş. lehine ve orantısız bir biçimde sözleşmeyi değiştirecek şekilde karar almasının sözleşme serbestisi ilkesini ihlal ettiğini, T.T. A.Ş.den yedi yıl taahhüt ettiği indirim oranının %12,5 olmasına karşılık bu oranın dava konusu Kurul kararıyla %1,32'ye düşürüldüğünü, Kurul kararının geçmişe yürütülerek hukuki güvenliğin ihlal edildiğini ve bu kapsamda 7.590.765,71 TL'yi T.T. A.Ş.ye ödemek zorunda kaldığını dava dilekçesinde açıkça belirtmiştir. Daire, davanın reddine karar vermiş ve bu karar kesinleşmiştir. Kararın tek gerekçesi, Kurulun dava konusu kararı almaya yetkili olmasıdır (bkz. § 8).

44. Mülkiyet hakkının etkin ve etkili bir biçimde korunabilmesi, yalnızca maddi hukuka ilişkin güvencelerle değil, aynı zamanda usule ilişkin güvencelerin eksiksiz şekilde işletilmesiyle mümkündür. Bu bağlamda, yargı mercilerine düşen görev; tarafların ileri sürdükleri hukuki dayanakları, iddiaları ve bunları destekleyen delilleri kapsamlı, özenli ve objektif bir değerlendirmeye tabi tutmaktır. Somut olayda başvurucu tarafından dile getirilen ve yukarıda ayrıntılı şekilde aktarılan iddialar, uyuşmazlığın esasına doğrudan etkide bulunabilecek nitelikte olup, yargılamanın bütününü etkileyebilecek derecede önemli ve dikkate alınması gereken hususlardır. Ne var ki, somut yargılama süreci değerlendirildiğinde, söz konusu iddiaların yargı mercileri tarafından yeterince ayrıntılı şekilde ele alınmadığı; mülkiyet hakkı bağlamında dile getirilen temel şikâyetlerin açık, gerekçeli ve tatmin edici biçimde incelenmeden sonuca gidildiği görülmektedir. Özellikle Daire kararında, Kurul kararının sözleşmeye müdahalesinin orantısız olduğu ve dava konusu Kurul kararının geçmişe yürütüldüğü yönündeki iddialar hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı dikkati çekmektedir.

45. Anayasa’nın 35. maddesi ile güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı birlikte değerlendirildiğinde, yargı mercilerinin taraflarca ileri sürülen ve uyuşmazlığın sonucunu etkileyebilecek nitelikteki iddiaları dikkatle ele alma, değerlendirme ve gerekçelendirme yükümlülüğü bulunduğu açıktır. Bu yükümlülük, yalnızca şeklen bir cevap verilmesiyle sınırlı olmayıp, ileri sürülen iddiaların yargılamanın seyrine etkisi yönünden esaslı bir inceleme yapılmasını da gerektirmektedir. Bu çerçevede, başvurucunun mülkiyet hakkına ilişkin olarak gündeme getirdiği ve yargılamanın sonucu bakımından belirleyici olabilecek nitelikteki şikâyetler yönünden yapılan değerlendirmenin eksik ve yetersiz kalması; özellikle sözleşmeye yapılan müdahalenin orantılılığı ve düzenleyici işlemin geçmişe etkisi gibi konularda herhangi bir tartışma yürütülmemesi, verilen kararların yeterli bir gerekçelendirme içermediği izlenimini güçlendirmektedir.

46. Bu sebeple mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla müdahalenin taşıdığı meşru amacın dayandığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil denge başvurucu aleyhine bozulmuş olup müdahale ölçülü değildir.

VI. GİDERİM

47. Başvurucu, yeniden yargılama ve 26.942.289,71 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminat

isteminde bulunmuştur.

48. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

49. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

50. Yeniden yargılama yeterli bir giderim sağlayacağından tazminat talebinin reddedilmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Danıştay Onüçüncü Dairesine (E.2012/2841, K.2018/4271) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL AHMET TAVLAŞOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/37054 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/37054

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL AHMET TAVLAŞOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/37054)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gökhan SÖNMEZ

Başvurucular : 1. İsmail Ahmet TAVLAŞOĞLU 2. Nezahat PAŞALIOĞLU 3. Nursel TAVLAŞOĞLU 4. Sezin TAVLAŞOĞLU

Vekili : Av. Mahmut KAÇAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ihtiyati tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular aleyhine 25/6/2013 tarihinde Tatvan 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tapu iptal ve tescil davası açılmıştır.

3. Mahkeme 22/11/2013 tarihinde taşınmaz üzerine üçüncü kişilere devir ve temliki önler mahiyette ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir. Ayrıca kararın uygulanması için Tapu Müdürlüğüne yazı göndermiştir.

4. Mahkeme 12/6/2015 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Davacı tarafın temyiz kanun yoluna başvurması üzerine Yargıtay 14. Hukuk Dairesi (Daire) 10/9/2018 tarihinde kararı onamıştır. Daire 21/9/2020 tarihinde davacı tarafın karar düzeltme istemini de reddetmiştir.

5. Mahkeme 22/9/2020 tarihinde ihtiyati tedbirin kaldırılmasına karar vermiştir. Ayrıca kararın uygulanması için Tapu Müdürlüğüne yazı göndermiştir. Tapu Müdürlüğü, 23/9/2020

tarihli yazısı ile taşınmaz üzerindeki tedbirin kaldırıldığı cevabını vermiştir.

6. Başvurucular, nihai hükmü 16/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular, tapu iptali ve tescil davasının yargılaması sırasında taşınmaz üzerine konulan ihtiyati tedbirin uzun süre devam etmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler... "

10. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri otuz günlük süre kuralıdır. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınmalıdır (Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). Otuz günlük süreye ilişkin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınmalıdır.

11. Somut olayda, başvurucular vekili Av. Mahmut Kaçan Mahkemeye sunduğu 10/9/2020 tarihli dilekçe ile ihtiyati tedbirin kaldırılmasını talep ettiğini, bu talebi üzerine tedbirin kalktığını bireysel başvuru formunda ifade etmiş ancak tedbirin kaldırıldığını öğrendiği tarihi net olarak açıklamamıştır. Tapu Müdürlüğünün ihtiyati tedbirin kaldırıldığına dair mahkemeye yazmış olduğu yazının başvurucular vekili tarafından 23/9/2020 günü saat 15.35.09'da Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden açılarak okunduğu tespit edilmiştir. Bu durumda tedbirin kaldırıldığından 23/9/2020 tarihinde haberdar olunduğu anlaşıldığından en geç 23/10/2020 tarihinde başvuru yapılması gerektiği değerlendirilmiştir. Sonuç olarak 5/11/2020 tarihinde yapılan başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECMETTİN SINCAR VE SEMİRE SINCAR

B. No: 2021/3906 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3906

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECMETTİN SINCAR VE SEMİRE SINCAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3906)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucular : 1. Necmettin SINCAR 2. Semire SINCAR

Vekili : Av. Rehşan BATARAY SAMAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör olayları nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında hukuk kurallarının açık biçimde hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye, 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde terör saldırılarına maruz kalmıştır. Bu kapsamda PKK tarafından Şırnak'ın merkezi ile Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinde, Hakkâri'nin Yüksekova ilçesinde, Diyarbakır'ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçelerinde, Mardin'in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçelerinde, Muş'un Varto ilçesinde cadde ve sokaklara hendekler kazılıp barikatlar kurularak, bu barikatlara bomba ve patlayıcılar yerleştirilerek teröristler tarafından bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çok sayıda terörist, halkın bu yerlere giriş ve çıkışını engellemek istemiştir. Güvenlik güçleri, hendeklerin kapatılması ve barikatların kaldırılması suretiyle yaşamın normale dönmesini sağlamak amacıyla operasyonlar yapmış; teröristlerle çatışmaya girmiştir. Aylarca devam eden bu operasyon ve çatışmalar sırasında yaklaşık iki yüz güvenlik görevlisi hayatını kaybetmiş, tonlarca bomba ve patlayıcı imha edilmiştir (Figen Yüksekdağ Şenoğlu [2. B.], B. No: 2016/25187, 4/4/2018, § 18).

3. Hendek olaylarının yaşandığı dönemde başvuruculaların yaşadığı Diyarbakır'ın Sur ilçesinde Diyarbakır Valiliği (Valilik) tarafından sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Başvurucular, yaşadıkları Sur ilçesini geçici bir süreliğine terk etmek zorunda kalmıştır.

4. Başvurucular, İçişleri Bakanlığına sundukları 18/5/2016 tarihli dilekçede maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucular, dilekçelerinde yerleşim biriminde meydana gelen terör olayları nedeniyle ilan edilen sokağa çıkma yasağı sürecinde evlerinden ayrılmak zorunda kaldıklarını, güvenlik güçlerinin talimatıyla evlerinin yıkılması nedeniyle eşyalarının kullanılamaz hâle geldiğini belirterek uğradıklarını iddia ettikleri manevi zararın giderilmesini istemiştir.

5. Başvuruculaların talebi üzerine idare tarafından olayda oluşan zararın 7.012,50 TL tutarında olduğu belirtilmiş, başvuruculaların bu miktara itiraz etmesi üzerine idarece hasar tespit incelemesi yapılarak bu durumun tutanak altına alınması sonucu hesaplamanın yapıldığı belirtilerek itiraz reddedilmiştir.

6. Başvurucular, itirazın reddine dair işlemin iptali ile 1000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

7. Diyarbakır 3. İdare Mahkemesi dava konusu işlemin iptaline ve tazminat istemi hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Mahkeme, karar gerekçesinde başvuruculaların kendilerine önerilen zarar miktarına yaptıkları itiraza yönelik olarak Valilik bünyesinde oluşturulacak zarar tespit komisyonunca zarar miktarının ne kadar olduğu yönünde bir inceleme ve araştırma yapılıp buna göre karar alınarak cevaplandırılması gerekirken bu konuda yetkisi olmayan Valiliğin Hukuk İşleri Şube Müdürlüğü tarafından tesis edilen dava konusu işlemde yetki yönünden hukuka uyarlık bulunmadığını, öte yandan başvuruculaların kendilerine önerilen tazminat miktarına yaptıkları itiraz hakkında yetkili komisyon tarafından mahkeme kararı doğrultusunda yeniden bir değerlendirme yapılacağından bu aşamada talep edilen tazminat hakkında karar verilmesine olanak bulunmadığını belirtmiştir.

8. Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinin iptal hükmü üzerine davalı idarece yeniden yapılan değerlendirme sonucunda başvuruculara 7.012 TL ve 10.406,25 TL tutarında iki ayrı tazminat ödendiği belirtilerek tazminat isteminin reddine karar verilmiştir.

9. Başvurucular anılan kararın iptali ile 20.000 TL manevi, 1.000 TL maddi olmak üzere toplam 21.000 TL tazminatın başvuru tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesi istemiyle bu defa Diyarbakır 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

10. Mahkeme dava konusu işlemin iptaline, maddi tazminat istemi hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve manevi tazminat isteminin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, iptali istenen idari işlem yönünden; davacıya iki ayrı ödemenin yapılıp yapılmadığı, taşınmazın iki katlı olup olmadığı konuları değerlendirilmeden, eksik incelemeye dayalı olarak tesis edilen işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı belirtilmiştir. Maddi tazminat istemi yönünden; Mahkemenin iptal kararı gereği zarar tespit komisyonunca yapılacak inceleme ve araştırma sonucunda davacıların başvurusu hakkında yeniden bir karar verileceğinden bu aşamada karar verilmesine yer olmadığı ifade edilmiştir. Manevi tazminat istemi yönünden ise; davacıların davalı idarece kamu yararı ve hizmet gerekleri doğrultusunda can güvenliği ve huzur ortamının sağlanması amacıyla yürütülen operasyonlar sırasında sivil kayıplar verilmesinin engellenmesi amacıyla ilan edilen sokağa çıkma yasaklarından ve bu süreçte yürütülen terörle mücadele

faaliyetlerinden kaynaklanan manevi zararlara katlanması gerektiği vurgulanarak, idarenin tazmin sorumluluğu açısından gerekli şartlar oluşmadığından davacıların manevi tazminat isteminin kusursuz sorumluluk ilkesi çerçevesinde reddi gerektiği belirtilmiştir.

11. Başvuruculaların istinaf talebi, Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesince reddedilerek hüküm kesinleşmiştir.

12. Başvurucular, nihai hükmü 15/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucular, Sur ilçesinde gerçekleşen terör olayları nedeniyle ağır üzüntü yaşadıklarını, aile ve ekonomik düzenlerinin bozulduğunu, idarenin ağır hizmet kusurundan dolayı zarara uğradıklarını, manevi zararın tazmini talebiyle başvurabilecekleri etkili bir hukuki yol olmadığını belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruculaların temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemişlerdir.

17. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Murat Beydili ([GK], B. No: 2019/14642, 17/6/2021) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, Danıştay içtihadına göre devletin sosyal risk ilkesi sorumluluğunun doğabilmesi için zararın terör eylemleri veya terörle mücadele amacıyla yürütülen faaliyetler kapsamında gerçekleşmesi, zarar görenin bu olayların ortaya çıkmasında bir katkısı olmaması, zararın özel ve olağan dışı olması şartlarının bir arada bulunması gerektiğine işaret etmiştir (aynı kararda bkz. § 68). Kararda derece mahkemesince varlığı kabul edilen zararın terör eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler sonucu ortaya çıktığını ve zararı doğuran olayın gerçekleşmesinde başvurucunun bir katkısı olmadığı noktasında tereddüt bulunmadığını vurguladıktan sonra İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı kabulünün adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya keyfîlik içerip içermediğini incelemiştir (aynı kararda bkz. §§ 69, 70).

20. Anayasa Mahkemesi anılan kararında devletin anayasal ödevleri kapsamında sözü edilen bölgelerde yaşayanların can ve mal güvenliklerini korumak için aldığı tedbirler, başvurucunun manevi zararlarını azaltan veya en azından zararlarının artmasını önleyen etmenler olarak görülebilirse de bu tür tedbirlerin alınmasının başvurucunun uğradığı

zararı özel ve olağan dışı olmaktan çıkardığının kabulünün oldukça güç olduğunu belirtmiştir (Murat Beydili, § 71). Hendek olaylarından tüm toplumun belli ölçüde etkilendiği görüşünde haklılık payı bulunduğunun altını çizen Anayasa Mahkemesi, toplumun diğer bireylerinin yaşadığı ortamdan ve evinden ayrılmak zorunda kalan, bu sebeple de yoğun stres, kaygı ve ıstırap durumuyla karşılaşan başvurucu ile aynı ölçüde zarara uğradığının, dolayısıyla başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığının söylenmesinin makul ve kabul edilebilir bir yorum olmadığını ifade etmiştir (Murat Beydili, § 72).

21. Sonuç olarak İdare Mahkemesinin başvurucunun uğradığı zararın özel ve olağan dışı olmadığı yorumunun bariz takdir hatasına dayalı olduğunu değerlendirmiş ve başvurucuyu manevi tazminat hakkından mahrum bırakan bu yorumun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediğine karar vermiştir (Murat Beydili, § 73).

22. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Öte yandan başvurucular, mülkiyet hakkının ve etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüşse de adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde söz konusu ihlal iddiaları yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve 200.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucuların tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının

ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 1. İdare Mahkemesine (E.2019/53, K.2019/1341) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİCAN ÖZTÜRK

B. No: 2021/11232 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11232

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİCAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11232)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Alican ÖZTÜRK

Vekili : Av. Binnur BALCI DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, arabuluculuk siciline kaydolmak amacıyla yapılan başvurunun reddine dair işleme karşı açılan davada uyuşmazlığın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Avukat olan başvurucu, arabulucular siciline kaydolmak için başvurmuştur. 24/11/2019 tarihinde gerçekleştirilen sınava katılarak 100 üzerinden 96 puan almıştır. Başvurucu hakkında yapılan incelemeler neticesinde Adalet Bakanlığı (Bakanlık) 17/2/2020 tarihli işlemle başvuruyu reddetmiş, ret gerekçesi olarak 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 20. maddesinin ikinci fıkrasının (d) bendinde yer alan "Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak" koşulunu başvurucunun sağlamamasını göstermiştir.

3. Başvurucu, işlemin iptali istemiyle 13/3/2020 tarihinde dava açmış; dava dilekçesinde hiçbir terör örgütüyle iltisak ve irtibat bulunmadığını belirtmiştir. İdarece hatalı olarak işlem tesis edilmesi nedeniyle hukuk devleti ilkesi, masumiyet karinesi ve çalışma özgürlüğünün ihlal edildiğini ifade etmiştir.

4. Ankara 10. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 8/9/2020 tarihinde davayı reddetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda, davacı hakkında yapılan araştırmada İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosunun 7/2/2020 tarihli ve 2020/1672 Muh sayılı yazısı ve ekleriyle, 13864731362 T.C. kimlik numaralı davacı Alican Öztürk hakkında, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 2019/34151 sayılı soruşturma dosyasında TCK 314/2. maddesi kapsamında 'Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma' suçuna yönelik soruşturma yürütüldüğü ve yürütülen bu soruşturmanın halen derdest olduğu bilgisinin paylaşıldığı görülmektedir.

Bu durumda, arabulucular siciline kaydedilmek için aranan şartlardan olan terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak şartını başvuru itibariyle sağlamadığı sonucuna varılan davacının arabulucular siciline kaydının yapılması istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmamaktadır."

5. Başvurucu, karara karşı 8/10/2020 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçede; kararda yeterli gerekçe bulunmadığını, soruşturma dosyası istenmeden ve içeriğinde yer alan veriler irdelenmeden karar verildiğini belirtmiştir. Hakkında soruşturma açıldığını mahkeme kararıyla öğrendiğini, verilen bir mahkûmiyet kararı bulunmaksızın tesis edilen işlemin masumiyet karinesini ihlal ettiğini ifade etmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 19/11/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

6. Nihai karar, başvurucuya 27/2/2021 tarihinde tebliğ edilmiş; başvurucu 12/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; yargılama sürecinde soruşturma açıldığını öğrendiğini, mahkemeler tarafından soruşturma dosyasında yer alan verilerin değerlendirilmediğini ve soruşturma sonucunun bekletici mesele yapılmadığını belirtmiştir. Soruşturmada elde edilen bilgilerden haberdar olmamasına rağmen bu bilgilere dayanılarak tesis edilen işlemin hukuka uygun bulunması ile silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir. Mahkeme kararlarında terör örgütüyle iltisaklı olduğunu gösteren makul ve yeterli bir gerekçe bulunmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Bakanlık görüşünde, başvurucunun 19/2/2021 tarihinde 16891 sicil numarası ile arabulucular siciline kaydedildiği, bu nedenle arabulucular siciline kaydedilmesi yönündeki talebinin reddedilmesinden yakınan başvurucunun mevcut başvuru bakımından mağdur sıfatı bulunmadığını savunmuştur. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir.

11. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi

vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 29, Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015).

12. Başvuruya konu olayda avukat olan başvurucu, arabuluculuk siciline kaydolmak için başvurmuştur. Başvurucunun terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmama şartını taşımadığı gerekçesiyle başvurusu reddedilmiş ve ret işlemine karşı açtığı dava da kabul edilmemiştir, yani başvurunun temelinin başvurucunun arabuluculuk siciline kaydolmasının engellenmesi olduğu açıktır.

13. Somut olayda başvurucu, bireysel başvuruda bulunmadan önce 19/2/2021 tarihinde 16891 sicil numarası ile arabulucular siciline kaydedilmiştir. Yani bireysel başvuruya konu mesele, başvurucunun lehine olacak şekilde çözüme kavuşmuştur. Söz konusu gelişme, ihlal iddialarına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna rağmen başvurucu, ilgili gelişmeyi İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüğe açıkça aykırı olacak şekilde bildirmemiştir. Başvurucunun, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur hakkında bilgi vermeyerek bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli bir gelişme hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmediği ve bu suretle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle başvurunun reddine karar verilmesi gerekir.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULAZİZ ERDEMCİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/15400 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/15400

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULAZİZ ERDEMCİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/15400)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucular : 1. Abdulaziz ERDEMCİ 2. Abdurrahman ERDEMCİ 3. Derya EKMEN 4. İsmail ERDEMCİ 5. Medine ERDEMCİ 6. Mustafa ERDEMCİ

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen terör saldırısı sonucu meydana gelen ölümden kaynaklanan zararların tazmini istemiyle açılan davada olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi nedeniyle yaşam hakkının, davanın süre aşımı gerekçesiyle kısmen reddi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucular Abdurrahman Erdemci ve Medine Erdemci'nin oğlu, başvurucu Derya Ekmen'in eşi ve diğer başvuruculaların kardeşi olan H.E. de terör saldırısı nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

3. Başvurucu Derya Ekmen'in 22/5/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yaptığı başvuru üzerine 25/6/2013 tarihinde sulhname imzalanmış, 17/7/2004 tarihli ve 5233

sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 25.842,95 TL tutarında maddi tazminat H.E.nin mirasçılarına ödenmiştir.

A. Olaya İlişkin Olarak Görevi Kötüye Kullanma Suçundan Açılan Kamu Davası

4. Yaşanan terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimlerinin araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgileri de belirtmek suretiyle Hatay Emniyetine bilgi verdiği, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu ve ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği bildirilmiştir.

5. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlemiş, iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır. Başsavcılığın 7/1/2016 tarihinde aynı suça ilişkin olarak hazırladığı ikinci iddianamenin kabulüyle açılan kamu davası ilk ceza davası ile birleştirilerek görülmüştür.

6. İşbu bireysel başvuru yapıldığında derdest olan kamu davası, inceleme devam ederken neticelenmiştir. Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesinin 1/6/2021 tarihli kararıyla, dönemin Hatay İl Emniyet Müdürü R.K., Hatay İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Müdürlüğü (TEM) Şube Müdürü N.E. ve Reyhanlı İlçe Emniyet Müdürü M.B.nin neticeten 8 ay 10 gün hapis cezası ile tecziyelerine ancak hükmedilen cezaların ertelenmesine karar verilmiştir. Kararda, gelen bir telefon ihbarı üzerine Millî İstihbarat Teşkilatınca (MİT) hazırlanan, bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgiler içeren 10/5/2013 tarihli ve 2013/32 sayılı eylem ihbarı notunun Hatay İl Emniyet Müdürlüğüne teslim edilmesine, evrakın nöbetçi memur tarafından taranarak ilgili birimi olan TEM Şubesi ve ilçe emniyet müdürlüklerine POL-NET olarak isimlendirilen bilişim sistemi üzerinden gönderilmesine rağmen bu istihbari bilgiye emniyet görevlilerinin yeterli ilgiyi göstermeyip eyleme karşı yeterli tedbir almadığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca bu patlama olayı öncesinde 23/10/2012 tarihinden itibaren İl Emniyet Müdürlüğüne MİT tarafından bombalı eylemler ve eylemi gerçekleştirecek şahıslar ile iltisaklarını içeren birçok istihbari bilgi iletildiği ancak bu bilgilerin yeterince değerlendirilmediği kabul edilmiştir. Anılan mahkûmiyet hükümleri istinaf incelemesinden geçerek 7/11/2022 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Başvuruculların Olaya İlişkin Olarak Açtığı Tam Yargı Davası

7. Başvurucular 6/5/2014 tarihinde İçişleri Bakanlığına sundukları dilekçeyle ölüm nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların ödenmesi için talepte bulunmuştur. Talebin zımnen reddedilmesi üzerine başvurucular 5233 sayılı Kanun hükümleri kapsamında idare ile imzalanan sulhnamenin iptali ile maddi ve manevi zararlarının ödenmesi talebiyle 27/8/2014 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde sulhnamenin gabin koşullarında imzalandığını, patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğunu, istihbarat bilgisi olmasına rağmen önlem alınmadığını ileri sürmüş ve dava açma süresine ilişkin açıklama yapmak suretiyle 5233 sayılı Kanun'dan ayrı olarak kusur sorumluluğu temelinde dava açıldığını vurgulamıştır. Dilekçenin "deliller" kısmında sulhnameye ilişkin Hatay Valiliği dosyası, maddi zarara ilişkin alınacak bilirkişi raporu ve Hatay Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yürütülen ceza yargılamasına ilişkin dava dosyası yer almıştır.

8. Hatay İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) patlamaya ilişkin olarak yürütülen ceza yargılamasındaki bilgi ve belgeler başta olmak üzere dava dilekçesinde belirtilen delilleri toplamadan davayı neticelendirmiştir. İdare Mahkemesi 29/5/2015 tarihli kararında ilk olarak olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığının tespit edilmesi) karşısında uyuşmazlığın maddi tazminat istemleri bakımından özel kanun olan 5233 sayılı Kanun kapsamında, manevi tazminat istemlerinin ise sosyal risk ilkesi kapsamında çözümleneceğini belirtmiştir. İdare Mahkemesi bu değerlendirme kapsamında;

i. Manevi tazminat istemini İçişleri Bakanlığı yönünden sosyal risk ilkesi uyarınca kabul ederek başvurucu Derya Ekmen için 80.000 TL, başvurucu Medine Erdemci için 30.000 TL, başvurucu Abdurrahman Erdemci için 30.000 TL ve diğer başvuruculların her biri için 20.000 TL olmak üzere toplam 200.000 TL manevi tazminatın ödenmesine,

ii. Maddi tazminat talebinin komisyon tarafından incelenerek karara bağlanması nedeniyle İçişleri Bakanlığı yönünden bu kısmı aşan maddi tazminat isteminin ödenmesinin 5233 sayılı Kanun uyarınca mümkün olmaması nedeniyle reddine,

iii. Sulhnamenin imzalandığı 25/6/2013 tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde veya aynı süre içinde idareye başvurulup dava açılması gerekirken bu süreler geçildikten sonra açılan davanın sulhnamenin iptali ve Hatay Valiliğinden talep edilen maddi tazminat (destekten yoksun kalma tazminatı ile defin giderleri) istemi yönünden süre aşımı nedeniyle reddine,

iv. 5233 sayılı Kanun'un manevi zararları kapsamaması nedeniyle manevi tazminat talebinin Hatay Valiliği yönünden reddine karar vermiştir.

9. Başvurucular ve İçişleri Bakanlığı karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucular; temyiz dilekçelerinde patlamanın meydana gelmesinde hizmet kusuru olduğunu, uyuşmazlığın 5233 sayılı Kanun uyarınca sosyal risk ilkesi esas alınarak değil 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi gereğince hizmet kusuru değerlendirmesi yapılarak çözülmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Ayrıca sulhnamenin gabin koşullarında imzalandığı yönündeki iddialarının gerekçeli kararda değerlendirilmediğini iddia etmiştir.

10. Danıştay Onuncu ve Onbeşinci Dairelerinden oluşan Müşterek Kurul temyiz incelemesi neticesinde İdare Mahkemesi kararının bozulmasına 14/11/2018 tarihinde karar vermiştir. Müşterek Kurul, anılan kararda öncelikle eylemlerin gerçekleşmesinde idarenin hizmet kusuru olduğunun yine idarenin kendi müfettişince hazırlanan ön inceleme raporu, Hatay Valiliği İl İdare Kurulunun soruşturma izni verilmesine ilişkin kararı, Başsavcılık tarafından hazırlanan iddianameler ve açılan ceza davasıyla ortaya konulduğunu, bu nedenle söz konusu patlamalara istinaden yapılan maddi ve manevi tazminat taleplerinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değil idarenin sorumluluğunun doğrudan ve asli nedeni olan hizmet kusuru ilkesi gereğince karşılanması gerektiğini açıklamıştır. Müşterek Kurul, gerekçesinde patlamaların meydana geldiği veya sulhnamenin imzalandığı tarihler itibarıyla olayda hizmet kusuru bulunduğu ve davalı idarelerin faaliyeti ile olay arasında nedensellik bağının olup olmadığı net olarak bilinmediğinden 5233 sayılı Kanun'a göre sulhname imzalanarak ödeme yapılmasının hizmet kusuru nedeniyle genel ilkelere göre tazminat ödenmesine engel oluşturmayacağına işaret etmiştir.

11. Davalı idareler, Müşterek Kurul kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuştur.

10/4/2019 ve 11/4/2019 tarihli karar düzeltme dilekçelerinde başvuruculara maddi zararlarının 5233 sayılı Kanun çerçevesinde sulhname imzalanmasını takiben ödendiğini, olay nedeniyle bazı kamu görevlileri hakkında açılan ceza yargılamasının devam ettiğini, idarenin hizmet kusurunu ortaya koyan kesin bir yargı kararı bulunmadığını ileri sürmüştür.

12. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 19/10/2020 tarihinde yaptığı inceleme neticesinde karar düzeltme taleplerinin kabulüne, 14/11/2018 tarihli kararın kaldırılmasına, İdare Mahkemesi kararının manevi tazminatın başvurucu Derya Ekmen için İçişleri Bakanlığı yönünden kabulüne ilişkin kısmının belirlenen miktarın fahiş olması nedeniyle bozulmasına, kararın diğer kısımlarının ise onanmasına karar vermiştir. Daire söz konusu kararda İdare Mahkemesi kararının Derya Ekmen lehine hükmedilen manevi tazminat dışında kalan kısmının usul ve hukuka uygun olduğuna ilişkin genel nitelikte bir açıklamaya yer vererek 14/11/2018 tarihli Müşterek Kurul kararında belirtilen gerekçeler ve başvuruculara hizmet kusurunun varlığına ilişkin ileri sürdüğü iddialar yönünden bir değerlendirme yapmamıştır.

13. Başvurucular, nihai kararı 25/3/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 9/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucular, gerçekleşen terör eylemine dair riskten haberdar olan kamu makamlarının saldırıyı önlemek adına gerekli önlemleri almaması nedeniyle yaşam hakkının, olaya ilişkin hazırlanan teftiş raporu ile bir kısım kamu görevlisi hakkında yürütülen ceza soruşturması kapsamında yapılan tespitlerin idarenin ağır hizmet kusurunu ortaya koymasına rağmen İdare Mahkemesinin uyuşmazlığı sosyal risk kapsamında ele alması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yasal şartları oluşmadığı hâlde karar düzeltme taleplerinin kabulü ile kanunilik ilkesinin, benzer olaylara ilişkin olarak verilen farklı yargısal kararlar nedeniyle hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

17. Başvuruculara bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği ve açtıkları tam yargı davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen herhangi bir açıklama yapılmadan idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına yöneliktir. Dolayısıyla başvurucular, yaşam hakkının usul boyutu yanında devletin kusuru nedeniyle gerçekleşen terör saldırısı sonucu yakınlarını kaybettiklerinden yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutunun da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ne var ki bu iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân sağlayacak nitelikteki kanıt, Anayasa Mahkemesinin elinde bulunmamaktadır. Bu nedenle yaşam hakkı kapsamında yapılacak inceleme yaşam hakkının usul boyutuyla sınırlı olacaktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, İbrahim Kanbal [2. B.], B. No: 2019/6690, 16/3/2022, Bülent Köreği [1. B.], B. No: 2021/21941, 11/6/2024 ve Veysel Sevmez [2. B.], B. No: 2021/5650, 8/1/2025).

18. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 41-43). Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

19. Danıştayın 19/10/2020 tarihli kararı ile İdare Mahkemesi kararının manevi tazminatın başvurucu Derya Ekmen için İçişleri Bakanlığı yönünden kabulüne ilişkin kısmı bozulmuştur. Başvuru formunda kısmi bozma kararı üzerine yürütülen yargılamaya ilişkin herhangi bir açıklamada bulunulmamıştır. Öte yandan İdare Mahkemesinin başvurucu Derya Ekmen tarafından da dava konusu edilen maddi tazminat isteminin Hatay Valiliği yönünden süre aşımı nedeniyle, İçişleri Bakanlığı yönünden ise esastan reddine ilişkin kısımları Danıştayın 19/10/2020 tarihli kısmi onama kararı ile kesinleşmiştir. Bu nedenle başvurucu Derya Ekmen'in ölümden kaynaklanan maddi tazminat talebi yönünden tazminat davası yolunu tükettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca başka herhangi bir kabul edilemezlik nedeni tespit edilmeyen somut başvuruda açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

21. Somut olaya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi başvuruculara talebine rağmen olaya ilişkin yürütülen ceza yargılamasındaki bilgi ve belgeleri temin etmeden karar vermiştir. Anılan kararda (bkz. § 8) -aynen aktarılacak olursa- "dava dosyası incelendiğinde, olayın bir terör eylemi olduğunun anlaşılması (idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığının tespit edilmesi)" ifadeleri kullanılmış ancak idarenin hizmetin işleyişine ilişkin kusurunun bulunmadığı yönündeki bu kanaate nasıl ulaşıldığına dair bir gerekçeye yer verilmemiştir. İdare Mahkemesi bu kabulden hareketle uyuşmazlığı, kusur sorumluluğuna ilişkin genel hükümler çerçevesinde değil 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesi kapsamında çözmüştür. Kararın kısmen bozulmasına, kısmen onanmasına yönelik Danıştay kararında da (bkz. § 12) hizmet kusuruna ilişkin herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Oysa İdare Mahkemesi kararının bozulmasına yönelik olup karar düzeltme yolu ile kaldırılan Danıştay kararında (bkz. § 10) gerekçelerine de yer verilmek suretiyle meydana gelen patlamalarda hizmet kusurunun bulunduğu belirtilerek maddi ve manevi tazminat isteminin hizmet kusuruna dayanılarak tazminat hukukunun genel ilkelerine göre değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

22. Mülkiye müfettişi tarafından hazırlanan ön inceleme raporundaki tespitler doğrultusunda verilen soruşturma izni üzerine ilgili emniyet personeli hakkında görevi ihmal suçundan kamu davası açılmıştır. İdare Mahkemesi nezdinde açılan tam yargı davasında ne bahsi geçen ceza yargılaması sürecinde elde edilen deliller ne de mülkiye müfettişi inceleme raporu irdelenmiştir. Yürütülen ceza yargılaması neticesinde terör olayında ihmalleri tespit edilen dönemin il emniyet müdürü ile TEM şube müdürü ve ilçe emniyet müdürünün hapis cezası ile tecziyelerine karar verilmiştir (bkz. § 6). Ceza

yargılaması neticesinde ulaşılan sonuç bombalama eyleminin yapılacağı patlayıcı yüklü iki araç ile ilgili marka, renk ve plaka gibi somut bilgileri içeren istihbari bilgiye önem gösterilmediği ve eyleme karşı yeterli tedbir alınmadığı şeklindedir.

23. Başvuruculaın açtığı tam yargı davasında idarenin yaşam hakkını koruyucu tedbirler almamasına yani olayda yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiğine dayandıkları gözetildiğinde uyuşmazlığın çözümü için gerekli delillerin toplanması ve başvuruculaın anılan iddialarının karşılanması gerektiği açıktır. Bu nedenle yargısal makamların Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği dikkat ve özende inceleme yapmadıkları sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucular, olayın meydana gelmesinde idarenin hizmet kusuru olduğunun olay anında bilinmediğini, bu durumun olaya ilişkin yürütülen ceza yargılaması ile ortaya çıktığını, İdare Mahkemesinin bu hususu dikkate almadan maddi tazminat talebini Hatay Valiliği yönünden süre aşımı gerekçesiyle reddettiğini ve aleyhe vekâlet ücretine hükmettiğini beyan ederek adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

28. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

29. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

30. Somut olayda Hatay Valiliğine yöneltilen maddi tazminat talebinin süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının incelenmesi gerekir.

31. Somut sürece bakıldığında mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olduğu ve sınırlamanın meşru amacı bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

32. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

33. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

34. Eldeki başvuruya konu yargılama sürecinde İdare Mahkemesi, meydana gelen ölüm nedeniyle uğranılan maddi zararın tazmini amacıyla 25/6/2013 tarihinde sulhname imzalandığı ve bu tarihten itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvuru üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir. Başvurucular, idarenin kusurlu olduğunu ve emniyet birimlerinin olayda ihmali bulunduğunu ceza davası ile öğrendiklerini belirterek idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak bu tarihin esas alınmamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

35. Öte yandan Müşterek Kurulun -karar düzeltme yoluyla kaldırılan- kararında (bkz. § 10) patlamaların meydana geldiği veya sulhnamenin imzalandığı tarihler itibarıyla olayda hizmet kusuru bulunduğu ve davalı idarelerin faaliyeti ile olay arasında nedensellik bağı olup olmadığı net olarak bilinmediğinden 5233 sayılı Kanun'a göre sulhname imzalanarak ödeme yapılmasının hizmet kusuru nedeniyle genel ilkelere göre tazminat ödenmesine engel oluşturmayacağı belirtilmiştir. Ancak anılan kararın düzeltilmesine ve İdare Mahkemesi kararının düzeltilerek başvurucular yönünden onanmasına yönelik Danıştay kararında (bkz. § 12) bu hususa ilişkin olarak herhangi bir değerlendirmeye yer verilmediği görülmüştür.

36. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Leyla Bitik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2019/24350, 16/3/2023, § 52).

37. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (çok sayıda karar arasından bkz. Şeyma Kayaoğlu [2. B.], B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 55).

38. Somut olayda ölümün 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği ve sulhnamenin 25/6/2013 tarihinde imzalandığı konularında tereddüt bulunmamaktadır ancak olayda idarenin kusuru olması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru olduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile ortaya çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvuruculların anılan süreçten önce ölüm olayına sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve dolayısıyla eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvuruculların, yakınlarının ölümüne neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu ölüm olayıyla derhâl öğrendiğinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

39. Bu itibarla başvuruculların sulhnamenin imzalandığı 25/6/2013 tarihi esas alınarak uğradıkları zararla ilgili idari başvuru yapmak suretiyle dava açmalarının beklenmesi başvuruculara orantısız bir külfet yüklemektedir.

40. Buna göre İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin yorumunun başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculların mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından kısmen reddedilmesi suretiyle başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin

ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

42. Başvurucular, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

43. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

44. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

45. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

46. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

47. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

48. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Hatay İdare Mahkemesine (E.2014/1298, K.2015/1247) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DERYA TV RADYO A.Ş.

B. No: 2021/22979 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22979

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DERYA TV RADYO A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22979)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Derya TV Radyo A.Ş.

Vekili : Av. Emrah GENÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucu şirkete ait "Derya TV" logosuyla yayın yapan kanalın yayın lisansının iptali nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/5/2021 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

4. Başvurucunun sahibi olduğu ve Derya TV logosuyla yayın yapan televizyon kanalının 4/5/2017 tarihli yayınlarının 15/2/2011 tarihli 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş

ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'a aykırı olması sebebiyle, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) idari para cezası ile birlikte program yayınının 5 (beş) kez durdurulmasına karar vermiştir. Söz konusu idari işleme karşı başvurucu tarafından dava açılmamıştır. Akabinde 16/5/2018 tarihli televizyon kanalı yayınında "[P.]" isimli bir ürünün tanıtım ve satışının yapıldığının tespiti üzerine RTÜK, aynı ihlalin tekrarı sebebiyle televizyon kanalı yayınlarının on gün süre ile durdurulmasına karar vermiştir.

5. Söz konusu yaptırım başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu da bu işlemin iptali istemiyle Ankara 8. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) yürütmenin durdurulması talepli dava açmıştır. Mahkeme 29/5/2018 tarihinde davalı taraf savunma dilekçesini sunduktan veya sunması gereken son tarih geçtikten sonra yeni bir karar verilinceye kadar işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Davalı idarenin savunma dilekçesinden sonra yeniden bir değerlendirme yapan Mahkeme 12/6/2018 tarihinde başvurucunun yürütmenin durdurulması talebinin reddine karar vermiştir.

6. Yürütmenin durdurulması talebinin reddi kararı 28/6/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve başvurucu 29/6/2018 tarihinde saat 17.10'dan itibaren aynı frekans üzerinden "ANC" logosuyla yayın yapmaya devam etmiştir. 10/7/2018 tarihinde ise saat 10.07'den itibaren başvurucu yine aynı frekanstan "DERYA TV" logosunu kullanmaya başlamıştır.

7. RTÜK, yürütmenin durdurulması talebinin reddi kararının 28/6/2018 tarihinde tebliği üzerine 29/6/2018 tarihinde saat 00.01'den itibaren televizyon kanalının yayınlarını durdurması gerekirken bu tarihte yayınlarını durdurmadığını tespit etmiştir. Bunun üzerine süreli yayın yasağı işleminin tebliğe rağmen gereğinin yerine getirilmemesi sebebiyle 17/7/2018 tarihli kararla başvurucunun yayın lisansının iptaline karar vermiştir.

8. Başvurucu, lisans iptali işlemine yönelik yeni bir dava açmış; Ankara Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesi süreli yayın durdurma işleminin iptali istemiyle bağlantılı olduğu gerekçesiyle dosyayı aynı Mahkemeye göndermiştir. Uyuşmazlığı inceleyen Mahkeme, lisans iptali işleminin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçeli kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"...kuruluşun yayınlarının on gün süre ile durdurulmasına karar verildiği; yayın durdurmaya ilişkin yaptırım kararının kuruluşa tebliğ edilmesi üzerine kuruluş tarafından işlemin yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle Mahkememizin 2018/1293 E. sayılı dosyası üzerinden açılan davada, 29.05.2018 tarih kararı ile; ile davalı idarenin savunması alınıp yada savunmaya cevap verme süresi geçip yeni bir karar verilinceye kadar dava konusu işlemin yürütmenin durdurulmasına, ...' karar verildiği; işlem dosyası ve davalı idare beyanlarının dosyaya sunulması üzerine, bu kez Mahkememizin 12.06.2018 tarihli kararı ile; '..yürütmenin durdurulması isteminin reddine...' karar verildiği, yürütmenin durdurulması isteminin reddi kararının davacı şirkete 28.06.2018 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen 29.06.2018 tarihinde yayınlarına devam ettiği; saat 17:10:28'den itibaren aynı frekans üzerinden ANC logosu ile yayın yapıldığı, 10.07.2018 tarihinde ise saat 10:07:38'den itibaren yine aynı frekanstan 'DERYA TV' logosu ile yayının tekrar başladığının tespit edildiği, 29.06.2018 tarihinde saat 00:01:00'dan itibaren 10 (on) günlük geçici yayın durdurma cezasını uygulamayarak, kararın gereklerine aykırı şekilde yayınlarına devam etmesi sebebiyle 6112 sayılı Kanun'un 32. maddesi beşinci fıkrası uyarınca yayın lisansının iptaline karar verilmesi üzerine bakılan davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Olayda, Mahkememizin 12.06.2018 tarihli kararı ile; '...yürütmenin durdurulması isteminin reddine...' karar verildiği, yürütmenin durdurulması isteminin reddi kararının davacı şirkete

28.06.2018 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen 29.06.2018 tarihinde yayınlarına devam ettiği; saat 17:10:28'den itibaren aynı frekans üzerinden ANC logosu ile yayın yapıldığı, 10.07.2018 tarihinde ise saat 10:07:38'den itibaren yine aynı frekanstan 'DERYA TV' logosu ile yayının tekrar başladığı görüldüğünden, 29.06.2018 tarihinde saat 00:01:00'dan itibaren 10 (on) günlük geçici yayın durdurma cezasını uygulamayarak, kararın gereklerine aykırı olarak yayınlarına devam etmesi sebebiyle 6112 sayılı Kanun'un 32. maddesi beşinci fıkrası uyarınca yayın lisansının iptali yönündeki dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Öte yandan, davcı şirketin, aynı frekans üzerinden başka bir yayın kuruluşunca ANC logosu ile yapılan yayının kendilerinin bilgisi dışında gerçekleştiğine ilişkin iddiasına itibar edilmemiştir."

9. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesince (Bölge İdare Mahkemesi) reddedilmiştir. Başvurucunun yaptığı temyiz başvurusu ise Danıştay Onüçüncü Dairesince (Danıştay) reddedilmiştir .

10. Nihai kararın 16/4/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 17/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Öte yandan başvurucunun süreli yayın durdurma yasağına ilişkin açtığı ilk davada Mahkeme, televizyon yayınlarının 10 gün süreyle durdurulmasına ilişkin işlemi hukuka uygun bularak 9/11/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiş ve karar istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. 6112 sayılı Kanun'un "Yayın hizmeti ilkeleri" kenar başlıklı 8. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"(4) Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırıldığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, takviye edici gıdalar ve benzeri destekleyici ürünler de dâhil olmak üzere herhangi bir ürünün ilgili mevzuatına aykırı olarak sağlık beyanıyla satışına, pazarlanmasına ve/veya reklamına, sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hatlarının ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez. Katma değerli elektronik haberleşme hizmet numaraları, yerel aranır numaralar, benzeri özel içerikli hizmetlere ilişkin numaralar ile özel ücrete tabi diğer sabit ve mobil numaralar kullanılmak suretiyle, izleyici ve dinleyicileri yanıltıcı ve/veya haksız kazanca neden olacak şekilde yarışma, çekiliş, lotarya ve benzeri adlar altında ödül ve ikramiye taahhüt edilemez ve bu yöntemle ürün tanıtımı, satışı ve pazarlaması yapılamaz."

13. 6112 sayılı Kanun'un "İdari yaptırımlar" kenar başlıklı 32. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"(5) 8 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentlerindeki ilkelerle dördüncü fıkrasına aykırı yayın yapılmasını müteakip verilecek yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı halinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınının on güne kadar durdurulmasına; ikinci tekrarı halinde ise, yayın lisansının iptaline karar verilir. (Ek cümleler: 17/4/2017-KHK-690/61 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/51 md.) 8 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentleri dışındaki bentlerini, aynı maddenin ikinci fıkrasını ve bu Kanunun yayın hizmetlerinde ticari iletişimi düzenleyen hükümlerinden herhangi birini yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde yirmiden fazla ihlal eden

medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayını beş güne kadar durdurulur. Bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı halinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınının beş günden on güne kadar durdurulmasına; ihlalin ikinci tekrarı halinde ise yayın lisansının iptaline karar verilir. Programlarının yayını veya yayınları süreli durdurulan medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yaptırım kararının tebliğine rağmen kararın gereklerine aykırı olarak yayınlarına devam etmesi halinde yayın lisansının iptaline karar verilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 30/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu; 6112 sayılı Kanun'da yer alan yayın durdurma yaptırımının tebliğ edildiği tarihi izleyen gün uygulanmasını gerektiren yasal bir düzenlemenin bulunmadığını, dayanağını kanundan almayan hiçbir yetkinin kullanılamayacağını, idarenin tebliği izleyen günden itibaren yayınlarını durdurduğunu belirtmiştir. Yayın durdurma işleminin tebliğiyle birlikte yürütmenin durdurulması kararı verilene kadar yayınların duracak olmasının hak arama hürriyetini, idarenin hukuki dayanağı bulunmadığı hâlde kanunda öngörülen en ağır cezayı vermesinin ise basın ve ifade özgürlüklerini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Başvurucunun iddialarının özü, sahibi olduğu kanala ilişkin verilen idari yaptırımın gereğinin süresinde yerine getirilmemesi sebebiyle yayın lisansının iptal edilmesine ilişkindir. Bu kapsamda başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ışığında ve bir bütün olarak Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. Yol Bıldungs Und Medıenwerk [2. B.], B. No: 2019/19624, 12/7/2023, § 24)

17. Anayasa’nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ... kamu düzeni, kamu güvenliği... başkalarının şöhret veya haklarının... korunması... amaçlarıyla sınırlanabilir."

18. Anayasa’nın “Basın hürriyeti” kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Basın hürdür, sansür edilemez…

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır…”

19. Somut olayda başvurucunun sahibi olduğu televizyon kanalının yayın lisansının iptal edilmesiyle başvurucunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulmuştur.

20. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

21. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

22. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedene dayanma ve demokratik toplum düzeni ile ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

1. Kanunilik ve Meşru Amaç

23. Müdahalenin 6112 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (4) numaralı fıkrası ve 32. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile öngörüldüğü, dolayısıyla kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Başvurucuya ait televizyon kanalının yayın lisansının iptaliyle ulaşılmaya çalışılan toplum sağlığının korunması amacının Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "başkalarının haklarının" ve "kamu düzeninin" korunması yönündeki meşru amaçlara uygun olduğu sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Meltem Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2018/13551, 23/2/2023, § 32).

2. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

a. Genel İlkeler

i. Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

24. Anayasa Mahkemesi her zaman ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 69; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 34-36). Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemekte; siyasi, sanatsal, bilimsel, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır (Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 37; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 40). Bu bağlamda ifade özgürlüğünün sağlık meseleleri ile ilgili bilgileri ve fikirleri araştırmayı, edinmeyi ve paylaşmayı da içerdiği açıktır.

25. Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak olmayıp Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir (Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 70). Devletler, bu hakkı toplumun meşru çıkarlarını korumak için kısıtlayabilir. Bireyin ve toplumun sağlığı da bu çıkarlardan birisidir (Mutia Canan Karatay (2) [1. B.], B. No: 2018/6707, 31/3/2022, § 33).

ii. Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

26. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

27. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve

alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 132; Bekir Coşkun, § 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 59).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

28. Başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, kamu makamlarının müdahaleye neden olan kararlarında dayandıkları gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken yargı makamlarının yerini almak değil söz konusu yargı mercilerinin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından doğruluğunu denetlemektir (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 76).

29. Somut başvuruda hak ihlaline konu edilen husus, başvurucu şirkete ait televizyon kanalında genel sağlığı ilgilendiren bir ürünün tanıtımının yapılmış olması nedeniyle idare tarafından verilen süreli yayın durdurma cezasının gereğinin süresinde yerine getirilmemesi sonucunda yayın lisansının iptalidir. Söz konusu idari yaptırımın zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediği, gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığı, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçelerin ilgili ve yeterli görünüp görünmediği davanın bütününe bakılarak değerlendirilecektir (benzer değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

30. Somut olayda başvurucu, RTÜK'ün kabulüne göre genel sağlığa zararlı olduğu aktarılan bir ürünün televizyon kanalına ait bir televizyon programında yapılan tanıtımı nedeniyle 10 gün süreli yayın durdurma yaptırımı ile cezalandırılmıştır (bkz. § 4). Başvurucu, bu işlemin iptali istemiyle yürütme durdurma talepli olarak yargı yoluna başvurmuştur. İlk derece mahkemesi incelemenin ilk aşamasında olayın niteliğini ve davanın durumunu dikkate alarak davalı taraf savunma dilekçesini sunmasından veya sunmak için verilen süre geçmesinden sonra yeni bir karar alınıncaya kadar işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Savunma dilekçesi sunulduktan sonra yeniden yapılan değerlendirme sonucunda ise Mahkeme, başvurucunun yürütme durdurma talebini reddetmiş ve kararı başvurucuya tebliğ etmiştir.

31. RTÜK'e göre, 10 gün süreli yayın durdurma işlemine karşı yargı yoluna başvurulmuşsa da Mahkemenin yürütmenin durdurulması isteminin reddine yönelik verdiği kararın tebliğini izleyen günden itibaren işlemin gereklerinin yerine getirilmesi gerekir. RTÜK başvuruya konu işlem gerekçesinde Mahkemece yeni bir karar verilinceye kadar yürürlüğü durdurulan işlemin davalı tarafın savunmasından sonra verilen ikinci kararda yürürlüğünün durdurulmadığını, yürütmenin durdurulması isteminin reddine karar verildiğini vurgulamıştır. Bu karar üzerine icrailik vasfını yeniden kazanan işlemin gereğinin yürütmenin durdurulması talebinin reddi kararının tebliğini izleyen günden itibaren yerine getirilmemesi sebebiyle başvuruya konu yayın lisansının iptaline karar verilmiştir.

32. İlk derece mahkemesi, yayın lisansının iptaline ilişkin işlemin öncesindeki süreci

kronolojik olarak kararda açıklamıştır. Süreli yayın durdurma yasağına ilişkin ilk işlemden itibaren gelişen süreci anlatmış, lisans iptaline ilişkin tesis edilen ve başvuruya konu edilen ikinci işleme sebebiyet veren durumu karar gerekçesinde detaylı olarak değerlendirmiştir. Bu doğrultuda, süreli yayın durdurma kararının gereklerine aykırı olarak başvurucunun yayınlarına devam ettiği gerekçesiyle tesis edilen idari işlemi hukuka uygun bulmuştur. Bölge İdare Mahkemesi somut olaya ilişkin olarak Mahkemece tespit edilen hususlarda daha fazla bir değerlendirme yapmadan istinaf başvurusunu reddetmiştir. Danıştay da mevcut olaya ilişkin Bölge İdare Mahkemesinin kararının bozulmasını gerektirecek yasal bir neden bulunmadığını belirterek temyiz talebinin reddine karar vermiştir.

33. Eldeki başvuruda çözüme kavuşturulması gereken mesele; bir süre yürütmesi yargı kararıyla durdurulan idari işlemin anılan karar ortadan kalktıktan ve bu muhataba tebliğ edildikten sonra idari işlemin gereklerinin ne zaman yerine getirileceğine ilişkindir. Nitekim başvurucu, bu konuda kanunda bir açıklık bulunmadığını ileri sürmektedir. Bu hususta idare hukuku alanında genel kabul gören görüş şu şekilde özetlenebilir:

i. Kural olarak idari işlemler oluşturuldukları andan itibaren icrailik/yürütülebilirlik özelliğini taşımaktadırlar. İşlemin muhatabı konumundaki kişiler ise kural olarak tesis edilen işlemin gereklerini yerine getirmekle veya sonuçlarına katlanmakla yükümlüdürler. Bu durumun istisnası ise yargı makamlarınca verilen yürütmenin durdurulması kararlarıdır. İdari yargıda yürütmenin durdurulması kararıyla güdülen amaç, kişilerin hak arama özgürlüklerini daha etkili biçimde kullanabilmelerini sağlamaktır (AYM, E.2012/107, K.2013/90, 10/07/2013). Yürütmenin durdurulması kararı geçici bir tedbir olarak işlemin muhatabı açısından hukuki güvenlik sağlamaktadır. Bu bağlamda, yargı mercinin verdiği yürütmenin durdurulması kararı üzerine işlemin icrailik vasfı askıya alınmaktadır. Yürütme durdurma kararları, işlemin hukuka aykırılığıyla ilgili olarak kesin bir karar ortaya koymamakta, ilk bakışta (prima facie) uygulanmakla etkisi tükenecek işlemlerin veya uygulanması hâlinde telafisi güç ve imkânsız zarar doğuracak işlemlerin açıkça hukuka aykırı görülmesi hâlinde hukuki bir tedbir olarak verilmektedir. Yürütmenin durdurulması talebi yargılamanın her safhasında talep edilebilmekte ve Mahkemelerce uygun görülmesi hâlinde her aşamada yürütmenin durdurulması kararı verilebilmektedir.

ii. Yürütmenin durdurulması kararları idarenin yargısal denetimine etkinlik sağlamaya yöneliktir. Yürütmeyi durdurma kararları, ilk bakışta hukuka aykırı olan ve uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğuracak olan işlemlerin davacı açısından zararlı sonuçlarını dava sonuna kadar ortadan kaldırmayı hedefleyen kararlardır. Nitelik itibarıyla iptal kararları gibi işlem açısından hukuka aykırılık yürütmenin durdurulması kararlarında da mevcut olup, iptal kararlarından farkı ise telafisi güç ve imkânsız zarar kavramdır. Bu kavram, hukuka uygunluk karinesinden yararlanan idari işlemin uygulandığı taktirde dava sonuçlanıncaya kadar davacıyı bu işlemin zararlı sonuçlarından korumayı hedefleyen bir olgudur. Buradan hareketle yürütmenin durdurulması kararları, dava sonuna kadar geçerli olmak üzere verilmiş bir tedbir kararı niteliğindedir (aynı yönde bakınız Danıştay Onikinci Dairesinin 27/12/2013 tarihli ve E.2015/3803, K.2018/4181 sayılı kararı).

iii. İdari yargıda, davacı tarafın talebi uyarınca davanın ilk aşamasında belirli bir şarta veya süreye bağlanarak verilen yürütme durdurma kararları (davalının savunması alınıncaya kadar, ara kararına cevap verilinceye kadar vs.) işlemin icrailiğini askıya alıcı etki doğurmaktadır (benzer yönde uygulama için bkz. Danıştay Onuncu Dairesinin 27/12/2013 tarihli ve E.2013/8166 sayılı kararı). Bu şart gerçekleştikten sonra veya süre tamamlandıktan sonra yeni bir kararla bu etki devam ettirilebileceği gibi sona erdirme

yönünde de irade gösterilebilir. İlk aşamada verilen karar, ilgiliye usule veya esasa yönelik kazanılmış bir hak sağlamamaktadır. Mahkemenin uyuşmazlığa konu olaya yönelik yaptığı değerlendirme sonunda yürütmenin durdurulması talebinin reddine karar verildikten sonra ise geçmişte tesis edilen işlem ilk tesis edildiği andan itibarenki geçerliliğini yeniden kazanmaktadır. Bu durumda işlemin muhatabı, Mahkemece sağlanan muafiyetten artık faydalanamayacak ve dava konusu işlemin gereklerini yerine getirmeye kaldığı yerden devam edecektir. Davanın ilk aşamasında işlemin yürütmesinin durdurulması lehine karar verilen kişi, daha sonra yürütme durdurma talebinin reddine yönelik verilen kararın tebliğini izleyen günden itibaren işleme bağlı olarak kendisine yüklenen sonuçlara katlanmak zorundadır.

34. Başvuru konusu olayda; başvurucunun süreli yayın durdurma yasağına karşı yargı yoluna başvurduğu, bu başvuru sonucunda ise davanın aleyhine sonuçlandığı görülmektedir (bkz. § 11). Bireysel başvuruya konu edilen yayın lisansı iptalinin ise söz konusu süreli yayın durdurma işleminin uygulanmamasına bağlı olarak verildiği anlaşılmaktadır. Yukarıda (bkz. § 33) açıklandığı üzere idare hukukunun genel kabulüne göre bir idari işlem hakkında verilen yürütmenin durdurulması talebinin reddi kararının tebliğini izleyen günden itibaren hakkında dava açılan idari işlem geçerlilik kazanacak ve icra edilebilir hâle gelecektir. Bu durumda yürütmenin durdurulması talebinin reddi üzerine idari işlemin ne zaman uygulanacağı konusunda idare hukuku yönünden bir belirsizliğin bulunduğundan bahsedilemez. Bir idari işlemin icra zamanı bakımından anılan kapsamda belirsizliğin olmadığı durumda ise bireysel başvuru yönünden idare hukukundaki bu genel kabulden ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır. Bu doğrultuda somut olaya bakıldığında başvurucunun yürütmenin durdurulması talebinin reddine dair kararın kendisine tebliğ edilmesine rağmen 10 günlük yayın durdurma kararını uygulamadığı, dahası farklı bir TV logosuyla aynı frekans üzerinden yayına devam ettiği, 10 gün sonra ise yeniden eski logosunu kullanmaya başladığı (bkz. § 6) görülmektedir. Şu hâlde başvurucunun yayın yasağına ilişkin yerine getirmesi gereken sorumluluğa uygun davrandığı söylenemez.

35. Bu itibarla kendisine yapılan usulüne uygun tebligata rağmen idari işlemin gereğini yerine getirdiği ortaya konulamayan başvurucunun, yayın lisansının iptal edilmesinin meşru amaca ulaşma bakımından zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olduğu söylenemez. Zira başvurucu daha önce verilen yayın kuralı ihlalinde ısrar etmesi nedeniyle bir üst ceza kapsamında 10 günlük yayın durdurma cezası almış, ancak bu cezanın da gereğini usulüne uygun olarak yerine getirmemiştir. Bu durumda idari yaptırıma konu eylemleri işlemekte ısrar eden başvurucuya uygulanan idari yaptırımın ağır olduğunun söylenmesi mümkün görünmemektedir. Bunun yanı sıra başvurucunun idari yaptırıma konu eylemlerinin sayısı ile bu konudaki idari makamların takdir alanı dikkate alındığında ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin orantılı da olduğu sonucuna varılmıştır.

36. Sonuç olarak; mevcut başvuruda, yargı mercileri yukarıda zikredilen süreçten yola çıkarak somut olay özelinde bir değerlendirme yapmış ve başvurucunun geçici yayın durdurma cezasını uygulamayarak ve kararın gereklerine aykırı olarak yayınlarına devam etmesi sebebiyle yayın lisansının iptali yönündeki dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığını belirterek davanın reddine karar vermiştir. Gerek konuya ilişkin yasal düzenlemeler gerekse de Mahkemenin gerekçesinde yer alan değerlendirmelerde açık bir ihlalin mevcut olmadığı anlaşılmaktadır.

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT ERKILIÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/38272 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38272

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT ERKILIÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38272)

Karar Tarihi: 30/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 11/2/2026 - 33165

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucular : 1. Bülent ERKILIÇ 2. Gülsen ERKILIÇ

Vekili : Av. Sine ERKILIÇ YILMAZ 3. Sesin ERKILIÇ SEREN 4. Sine ERKILIÇ YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yaşlılık aylığı bağlanırken dikkate alınmayan çalışma günlerinin fiilî hizmet süresi hesabına dâhil edilmesi talebiyle yapılan başvurunun reddi işleminin iptali talebiyle açılan davada somut olayın hatalı değerlendirilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1946 doğumlu olan başvurucu Bülent Erkılıç'a talebi üzerine 1/2/2002 tarihinden bu yana Sosyal Güvenlik Kurumunca (SGK) yaşlılık aylığı bağlanmıştır. Başvurucu; yaşlılık aylığı bağlanırken prim gün sayısının eksik hesaplandığından bahisle eksik sürelere ait ikramiye, maaş ve sair özlük haklarının ödenmesi talebiyle SGK'ya başvurmuştur. Başvurucunun iddiası, askerlik hizmetiyle ilgili olarak 1/8/1975-20/6/1977 tarihleri arasındaki 680 gün ile İstanbul Defterdarlığında ifa etmiş olduğu 11/7/1985-23/10/1987 tarihleri arasındaki hizmetine dair 823 günün eksik bildirildiği yönündedir.

3. SGK tarafından talebin zımnen reddi üzerine başvurucu, anılan işlemin iptali ile mahrum kaldığı parasal haklarının ödenmesi talebiyle İstanbul 4. İdare Mahkemesi nezdinde dava

açmış, yetkisizlik kararı üzerine dosya Ankara 15. İdare Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmiştir.

4. Mahkeme 4/9/2018 tarihli kararı ile İstanbul Defterdarlığındaki çalışmalara ilişkin iddia yönünden yargılama devam ederken SGK tarafından başvurucunun talebi doğrultusunda düzeltme yapıldığı gerekçesiyle konusu kalmayan uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına, askerlik hizmetine ilişkin iddia yönünden ise davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Davacının askerlik hizmetiyle ilgili 01/08/1975 - 20/06/1977 tarihleri arasında yer alan 680 günün hizmetinden sayılmasına ilişkin başvurusu yönünden ise; davacının muvazzaf askerlik hizmetini asteğmen olarak yapmakta iken tutuklandığı, isnat edilen suçla ilgili yargılamasının beraatle sonuçlanmadığı, 01/08/1974 - 30/07/1975 dönemindeki 1 (bir) yıllık sürenin yedek subaylık hizmetinden sayılarak bu süreye ait emekli keseneği ve karşılıklarının Sosyal Güvenlik Kurumuna ödendiği, 30/07/1975 tarihinden sonrasına ait tutukluluk halinin yedek subaylık hizmetinden sayılmasını gerektiren bir yasal düzenlemenin bulunmadığı anlaşıldığından, davacının askerlik hizmetiyle ilgili başvurusu yönünden dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

5. Başvurucu, gerekçeli karara karşı istinaf talebinde bulunmuş; muvazzaf askerlik hizmetini asteğmen olarak yapmakta iken tutuklandığını, sonrasında eyleminin suç olmaktan çıkarılması nedeniyle beraatine karar verilerek açılan davanın ortadan kaldırıldığını ve bu kararın Yargıtay 9. Ceza Dairesinin 7/10/1992 tarihli ilamıyla onanarak kesinleştiğini belirtmiştir. 21/6/1927 tarihli ve 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 80. maddesi gereğince beraat ile neticelenen ceza davaları sonucunda tutukluluk sürelerinin hizmetten sayılması gerektiğini belirten başvurucu, beraat kararı dosyaya sunulduğu hâlde Mahkemece hatalı değerlendirme yapıldığını iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca anılan döneme ilişkin olarak Jandarma Genel Komutanlığı tarafından da tutukluluk süresinin askerlik hizmetinden kabul edildiğini ve özlük haklarına ilişkin ödeme yapıldığını belirtmiş, buna dair belgeleri de dosyaya sunduğunu ifade etmiştir.

6. Başvurucunun istinaf dilekçesine ek olarak gönderdiği ceza davasına ilişkin karara göre başvurucu da dâhil 20 sanık hakkında İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından komünizm propagandası yapma suçundan yargılama yürütülmüş ancak dava zamanaşımı süresi dolduğu gerekçesiyle 6/2/1991 tarihli karar ile kamu davasının ortadan kaldırılmasına hükmedilmiştir. Gerekçeli kararın sağ alt köşesinde Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğünce yazılmış ve tasdiklenmiş temyiz bilgisi ise şu şekildedir:

"İş bu karar aslı gibi olup, Yargıtay 9 uncu ceza dairesinin 8534-9028 sayı ve 7.10.1992 tarihli ilamı ile hükümden sonra yürürlüğe giren 3713 sayılı kanunun 23/c maddesine göre sanığın eylemi suç olmaktan çıkarılmış olmakla CMUK.ununun 322 inci maddesi uyarınca duruşma yapılmaksızın BERAATİNE hükmolunmak suretiyle onanmış ve kesinleşmiştir."

7. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından yapılan inceleme neticesinde 3/6/2021 tarihli ve kesin nitelikli karar ile Mahkeme tarafından yapılan değerlendirmenin usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun istinaf talebinin reddine hükmedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 30/7/2021 tarihinde öğrendiğini bildirmiş; 31/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Kısmi kabul edilemezlik kararıyla başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının

ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) entegrasyon ekranlarından yapılan sorgulamada başvurucu Bülent Erkılıç'ın 25/5/2023'te vefat ettiği tespit edilmiştir. Başvurucunun mirasçılarına yazılan müzekkere üzerine başvurucunun eşi Gülsen Erkılıç ile kızları Sesin Erkılıç Seren ve Sine Erkılıç Yılmaz başvuruya devam etmek istediklerini beyan etmişlerdir. İsmi geçen kişiler başvurucu olarak dosyaya eklenmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucular; ileri sürülen iddia ve itirazların yargı mercilerince incelenmediğini, başvuruya konu dava dosyasına beraat kararı ve Jandarma Genel Komutanlığının belgesi ibraz edildiği hâlde hatalı değerlendirme yapılarak ceza yargılamasının beraat ile neticelenmediği gerekçesiyle davanın reddedildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüş yazısına, SGK ile yapılan yazışma eklenmiş; temel hak ve hürriyetlerin ihlal edilip edilmediği hususunda ilgili mevzuat ve somut olayın kendine özel koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. SGK tarafından Bakanlığa gönderilen yazıda ise başvurucunun İstanbul Defterdarlığındaki çalışmalarına yer verilmiş ve bu kapsamda tesis edilen işlemden bahsedilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

15. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu hususun bizatihi kendisi usule dair bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yargılama mercilerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi yargılama makamlarının delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma

hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

16. Aşağıdaki hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bir durumun bizatihi kendisinin usule dair bir güvenceye dönüştüğü kabul edilebilir:

i. Somut olayda uygulanan veya uygulanması gereken hukuk kurallarının kabul edilebilir herhangi bir yorumuna dayanılmaması

ii. Delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakıa arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir muhakemeye dayanmaması veya mantık dışı bir çıkarıma dayanması

iii. Açıkça yanlış olan olguların hükme esas alınması

iv. Somut olayın açıkça belirli olan koşullarının gözetilmemesi

v. Belirli bir hususu ispat ettiğinde kuşku bulunmayan bir delilin açıkça keyfî olarak dikkate alınmaması

vi. Maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek ve savunma yapmayı anlamsız kılacak varsayımlara dayanılması

Yargılamanın sonucuyla ilgili hususları usule ilişkin bir güvenceye dönüştüren durumlar yukarıda belirtilenlerle sınırlı değildir. Bunlara benzer hâllerde de Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında denetim yapılabilir. Bununla birlikte belirtilen eksikliklerin adil yargılanma hakkının ihlaline yol açabilmesi için bunların ayrıca yargılamanın hakkaniyetini zedelediğinin tespit edilmiş olması gerekir (Ayşe Fahriye Tosun [GK], B. No: 2021/17663, 23/2/2023, § 44; aynı yönde ilave olarak bkz. İsmet Murtezaoğlu [1. B.], B. No: 2018/17312, 18/10/2022, § 40; Cihangir Akyol [GK], B. No: 2021/33759, 23/2/2023, § 49).

17. 1111 sayılı Kanun'un 80. maddesinde beraatle neticelenen davalarda tutukluluk süresinin hizmetten sayılacağı belirtilmiştir. Başvuruya konu olayda, Mahkemece yapılan değerlendirmede, başvurucu Bülent Erkılıç'ın askerlik hizmeti sırasında yargılandığı davanın beraatle neticelenmediği gerekçesiyle tutuklulukta geçen sürelerin hizmetten sayılamayacağı belirtilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, istinaf dilekçesinde ceza davasına ilişkin gerekçeli ceza mahkemesi kararını ibraz etmiştir. Karara göre hakkında dava zamanaşımı dolduğu gerekçesiyle kamu davasının ortadan kaldırıldığı ancak temyizen yapılan inceleme neticesinde başvurucunun yargılandığı suçun suç olmaktan çıkarıldığı gerekçesiyle beraate hükmedildiği anlaşılmaktadır. Buna mukabil Bölge İdare Mahkemesi tarafından yapılan incelemede, Mahkemece yapılan tespitin doğru olduğu kanaati ile istinaf talebinin reddedildiği görülmektedir (bkz. §§ 4-7).

18. Somut olayda başvurucu Bülent Erkılılç'ın lehine sonuç doğurma ihtimali olan Yargıtay 9. Ceza Dairesinin beraate ilişkin hükmü değerlendirmeye alınmaksızın, başka bir ifadeyle böyle bir kararın olmadığı varsayılarak Bölge İdare Mahkemesi tarafından karar verilmiştir. Yargılamadaki açıkça belli olan hususların değerlendirilmemesi, adil yargılanma hakkının usule ilişkin güvencelerini anlamsız hâle getirmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Ankara 15. İdare Mahkemesine (E.2017/2856, K.2018/1557) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN, 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin ise başvurucu Gülsen Erkılıç'a ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MİZGİN ERKOCA

B. No: 2021/46083 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/46083

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MİZGİN ERKOCA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/46083)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Mizgin ERKOCA

Vekili : Av. Salih TURAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade davasının süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 26/2/2019 tarihinde mağaza şefi olarak çalışmaya başlayan başvurucunun iş sözleşmesi 26/8/2019 tarihinde işverence feshedilmiştir.

3. Başvurucu, işe iadesi ve işçilik alacaklarının tahsili istemiyle Diyarbakır 1. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

4. Mahkeme 17/12/2020 tarihli kararıyla davanın kabulüne hükmetmiştir. Karar gerekçesinde, başvurucunun iş akdinin performans yetersizliği gerekçe gösterilerek feshedildiği ancak işverence başvurucunun görev ve çalışma alanına ilişkin performans ölçütlerinin somut, objektif olarak ortaya konulmadığı vurgulanmıştır. Bu bağlamda, başvurucunun performans düşüklüğünün sürekli olduğunun ispat edilemediği ve fesihte son çare ilkesine uyulmadığı belirtilerek feshin geçersizliği ile başvurucunu işe iadesine ve işçilik alacaklarının kendisine ödenmesine karar verilmiştir.

5. Karar hakkında istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Diyarbakır Bölge Adliye

Mahkemesi 8. Hukuk Dava Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 20/9/2021 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun kabulüne, ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddine hükmetmiştir.

6. Bölge Adliye Mahkemesi kararının gerekçesinde başvurucunun iş akdinin 26/8/2019 tarihinde yazılı fesih bildirimi ile feshedildiği, başvurucunun 28/8/2019 tarihinde zorunlu arabulucuya başvurduğu, arabuluculuk sürecinin 9/9/2019 tarihli son tutanak ile anlaşamama şeklinde sona erdiği ve tutanağın başvurucu vekili, işveren vekili ve arabulucu tarafından imzalandığı belirtilmiştir. Kararda, arabuluculuk son tutanağının düzenlendiği tarihten itibaren Mahkemeye başvurulması için gereken sürenin iki hafta olduğu, bu sürenin 23/9/2019 tarihi mesai saati bitiminde dolduğu, bu nedenle 25/9/2019 tarihinde açılan davada süre aşımı bulunduğu ifade edilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 23/9/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 14/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; iş sözleşmesinin feshi sonrası 28/08/2019 tarihinde zorunlu arabulucuya başvurduğunu, 9/9/2019 tarihinde gerçekleştirilen toplantıya işveren vekilinin telekonferans yöntemiyle katıldığını, toplantıda uzlaşmanın sağlanmadığına dair tutanağın arabulucu tarafından işveren vekiline imzalaması için kargo yoluyla gönderildiğini belirtmiştir. Başvurucu, tutanağın imzalanıp gönderilme sürecinin hangi tarihte tamamlandığını bilmediğini ancak mahkemece imzaları daha sonra tamamlanan arabuluculuk tutanağı esas alınarak verilen süre aşımı kararı nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

11. Başvuru mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

14. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten ve kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten

kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

15. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirleme ve mevzuatı bu yönüyle yorumlama görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

16. Başvurucunun açtığı davanın süresinde olmadığı gerekçesiyle Bölge Adliye Mahkemesince reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

17. Somut olayda mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olduğu ve sınırlamanın meşru amacı bulunduğu karar gerekçesinde dayanılan kanun maddelerinden anlaşılmıştır. Diğer yandan hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması açısından kanun yolu başvuruları için süre koşulu getirilmesinin meşru bir amacı olduğu da açıktır.

18. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

19. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından üzerinde durulması gereken asıl husus müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

20. 1/1/2018 tarihinde yürürlüğe giren 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 3/1. maddesi uyarınca işçi veya işveren alacağı ve tazminatı ile işe iade talebiyle açılan davalarda arabulucuya başvurulması dava şartıdır. Aynı maddenin 2. bendine göre davacı, arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamadığına ilişkin son tutanağın aslını veya arabulucu tarafından onaylanmış bir örneğini dava dilekçesine eklemek zorundadır. 7036 sayılı Kanun'un 11. maddesinde iş sözleşmesi feshedilen işçinin fesih bildiriminin tebliğ

edildiği tarihten itibaren bir ay içinde işe iade edilmesi talebiyle arabulucuya başvurmak zorunda olduğu belirtilmiştir.

21. Somut olayda 26/8/2019 tarihinde iş akdi feshedilen başvurucu 28/8/2019 tarihinde süresinde arabulucuya başvurmuş, işveren vekili ile başvurucu vekili arasında 9/9/2019 tarihinde yapılan arabuluculuk görüşmelerine işveren vekili telekonferans yöntemiyle katılmış, toplantının anlaşamama ile sonuçlanması üzerine son tutanak düzenlenerek imzalanması için kargo yolu ile arabulucu tarafından işveren vekiline gönderilmiştir.

22. Mahkeme 3/1/2020 tarihli ara kararı ile işveren vekiline tebliğe çıkarılan evrakın ne olduğu, arabuluculuk görüşmesinde işveren vekilinin imzasının sonradan tamamlanıp tamamlanmadığı hususlarında bilgi istemiştir. Ara karara cevap olarak arabulucu tarafından 11/9/2019 tarihinde kargo yolu ile işveren vekiline gönderilen tutanağın sonradan imzalandığının belirtildiği, imzanın tamamlanma tarihine ilişkin ise bir bilgi verilmediği görülmüştür.

23. 7036 sayılı Kanun'un 11. maddesinde zorunlu arabulucuya başvurulması hâlinde dava açma süresi açıkça düzenlenmiştir. Buna göre arabuluculuk son tutanağın düzenlendiği tarihten itibaren iki hafta içinde iş mahkemesinde dava açılabilecektir. Bu durumda son tutanaktaki son imzanın tamamlanmasıyla iki haftalık sürenin başlayacağı açıktır. Somut olayda tutanaktaki imzaların sonradan tamamlandığı arabulucu beyanıyla da ortaya konulmuştur. İmzaların tamamlanması amacıyla 11/9/2019 tarihinde kargo yoluyla işveren vekiline gönderilen tutanağa ilişkin kargo takip çıktısından teslim tarihinin 13/9/2019 olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda davanın 25/9/2019 tarihinde açıldığı dikkate alındığında Bölge Adliye Mahkemesinin imza aşaması henüz tamamlanmamış tutanağın tarihini esas alarak davanın iki haftalık yasal süresi içinde açılmadığı yönündeki yorumunun başvurucu açısından öngörülebilir olmadığı kabul edilmelidir.

24. Dolayısıyla Bölge Adliye Mahkemenin dava açma süresinin başladığı tarihi belirlemesine ilişkin öngörülebilir olmayan yorumunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu, bu yorumun başvurucu üzerinde ağır bir külfete sebep olduğu, bu suretle başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla karşılaştırıldığında orantısız olduğu değerlendirilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu kanaatine varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

26. Başvurucu, ayrıca adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ancak somut olayda mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için söz konusu iddia yönünden bu aşamada bir inceleme yapılmasına gerek olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL maddi ve 30.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu

ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. Yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçları bakımından yeterli giderim oluşturduğundan başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Adil yargılanma hakkı kapsamında diğer ihlal iddiaları yönünden İNCELEME YAPILMASINA GEREK OLMADIĞINA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesine (E.2021/1151 , K.2021/1389) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BARIŞ İNAN (5)

B. No: 2021/50095 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50095

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BARIŞ İNAN BAŞVURUSU (5)

(Başvuru Numarası: 2021/50095)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Barış İNAN

Vekili : Av. Faruk Nafiz ERTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucuya posta yoluyla gelen gazetelerin verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, İnfaz Hakimliğince yapılan yargılamada Cumhuriyet savcılığı mütalaasının tebliğ edilmemesi, sözlü yargılama yapılmaksızın karar verilmesi ve kabul edilmeyen itirazlarının yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, olay tarihinde hükümlü olarak Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucu, Atılım gazetesine (gazete) abonelik yaptırmıştır. Bu aboneliğe bağlı olarak posta yoluyla gazetenin iki ayrı sayısı gönderilmiştir. Söz konusu gazeteleri inceleyen Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı (Eğitim Kurulu) 6/8/2021 tarihinde, gazetelerin Ceza İnfaz Kurumuna kabul edilme kriterlerini karşılamadığı gerekçesiyle başvurucuya verilmemesine karar vermiştir. Eğitim Kurulu kararında 13/12/2004 tarihli, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrasında düzenlenen Basın İlân Kurumu (BİK) aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmayan gazetelerin kuruma kabul edilemeyeceğine dair kurala yer verilmiştir.

4. Başvurucu, bu karara karşı Kocaeli 2. İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu; şikâyet dilekçesinde abone olduğu derginin resmî ilan yayımlamaması sebebiyle düşünce ve kanaat özgürlüğünün, haber alma hakkının, manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ceza infaz kurumu tarafından engellendiğini belirtmiştir. Hâkimlik, Ceza İnfaz Kurumu uygulamasında herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle söz konusu şikâyetin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, Hâkimliğin anılan kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 20/9/2021 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

6. Kararın 29/9/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 20/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Adli yardım talebinin kabulüyle başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına ve başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; gazetelerin niteliği ve içeriği yönünde değerlendirme yapılmaksızın kendisine verilmemesine ilişkin uygulamayla ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun kabul edilebilirlik şartlarını taşıyıp taşımadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Kabul edilebilirlik şartları karşılandığı takdirde yapılacak incelemede, Mustafa Koca kararındaki değerlendirmeler dikkate alınarak Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu dilekçede başvuru formundaki iddialarını yinelediğini beyan etmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi; daha önce verdiği birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara posta/kargo yoluyla gelen, ziyaretçilerin getirdiği veya hükümlü ve tutukluların kendi satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2) [2. B.], B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; Ahmet Sil ve Taner Yay [2. B.], B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31). Bu nedenle başvurucunun posta yoluyla gelen gazetelerin verilmemesine yönelik iddialarının ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Somut başvuruda, müdahalenin kanuni dayanağı olan 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrası 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'un yayımı tarihinde yürürlüğe giren 32. maddesiyle yapılan ek düzenlemeyle öngörülmüştür. Getirilen yeni kurala göre BİK aracılığıyla resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmayan gazetelerin ceza infaz kurumuna kabul edilmeyeceği düzenlenmiştir. Başvurucunun talebini inceleyen Eğitim Kurulu, 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kapsamında değerlendirmede bulunarak gazetenin BİK'in resmî ilan ve reklam vermediği gazetelerden olması nedeniyle ret kararı vermiştir.

12. Anayasa Mahkemesi Mustafa Koca ([1. B.], B. No: 2021/38039, 26/7/2022) kararında mevzuatta öngörülen yeni sistem uyarınca gerçekleştirilen müdahalenin başvurucunun güncel haber alma hakkını anlamsız ve imkânsız hâle getirecek bir sınırlama içermediğini kabul etmiştir. Nitekim başvurucunun en yüksek tirajlı 29 ulusal gazetenin de aralarında

olduğu yakın fikir ve içtihat çeşitliliğine sahip, ortalama 1.800'e varan gazeteye ulaşım imkânı olduğuna değinerek son yıllarda kütüphaneden faydalanma imkânına yönelik getirilen yeniliklerin müdahalenin etkilerini fazlasıyla dengeler nitelikte olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi; başvurucunun tirajı yeterli olmadığından resmî ilan yayım hakkı bulunmayan bir gazeteyi satın alma talebinin bu sebeple reddedilmesinin ifade özgürlüğü yönünden haksız bir sınırlama oluşturmadığını, kurum düzeni, disiplini, güvenliği ve mahkûmların ıslahı meşru amaçlarını gerçekleştirmek yönünden zorunlu bir sosyal ihtiyacı karşıladığını, başvurucuya katlanması gerekenden fazla bir külfet yüklemediğini belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu [2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

14. Bu kapsamda başvurucunun abone olduğu gazetenin BİK tarafından resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı bulunmadığı dikkate alındığında, yapılacak değerlendirmede Mustafa Koca kararından ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, yukarıda açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Savunma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

15. Başvurucu, Cumhuriyet Savcısının mütalaasının kendisine tebliğ edilmediğini belirterek savunma hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür.

16. Anayasa Mahkemesi Selahattin Demirtaş (4) ([2. B.], B. No: 2017/27359, 10/6/2020) kararında, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan bir başvurucuya gönderilen mektupların sakıncalı bulunan kısımları okunmayacak şekilde karalanarak başvurucuya verilmesi üzerine infaz hâkimliğine yapılan bir şikâyette infaz hâkimliğince alınan Cumhuriyet savcılığı mütalaasının şikâyetçiye bildirilmemesinin anayasal önem taşımadığını, içeriğinde şikâyetçinin cevap vermesini gerektirmeyen ve daha önce ileri sürülmemiş yeni bir olgudan bahsedilmeyen durumlarda savcılık görüşünün şikâyetçiye bildirilmemesinin önemli bir zarara da neden olmadığını ifade etmiş; anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle başvurucunun Cumhuriyet savcılığı mütalaasının bildirilmemesine dayalı adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair şikâyetinin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

17. Mevcut başvuruda da Cumhuriyet Savcısının mütalaasının başvurucuya tebliğ edilmediğine yönelik iddiada Selahattin Demirtaş (4) kararında yer alan tespitlerden ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmadığı kabul edilmektedir.

18. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiği İddiası

19. Başvurucu; Eğitim Kurulunun ve Hâkimliğin kararlarında herhangi bir somut belirleme yapılmadığını, yalnızca mevzuat hükümlerine yer verilen kararların ilgili ve yeterli bir gerekçeye sahip olmadığını belirtmiştir.

20. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri gereği mahkemelerin her türlü kararının gerekçeli olması gerekir. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

21. Somut olayda, yapılan açık yargılama sonunda tarafların, davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarının tartışılarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu görülmektedir. Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

22. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Sözlü Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası

23. Başvurucu; taleplerinin duruşma yapılarak incelenmediğini, dosya üzerinden karar verildiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi Talet Şanlı ([GK], B. No: 2017/20526, 17/1/2023) kararında sözlü yargılanma hakkının kapsamını ve genel ilkelerini belirlemiştir (anılan kararda bkz. §§ 50-56). Sözlü yargılanma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır. Anılan hak, sadece duruşmada hazır bulunmayı değil duruşma sürecini dinlemeyi, takip etmeyi, iddia ve savunmaları destekleyecek olgu ve delilleri ileri sürmeyi de içerir. Öte yandan adil yargılama hakkının diğer güvencelerine uyulmak kaydıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulması ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanmasının tek başına ihlale yol açmayacağı da kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi nihai olarak duruşma yapılmamasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediğini gözönünde bulunduracaktır (Talet Şanlı, §§ 50, 52).

25. Bu çerçevede sözlü yargılama;

i. Duruşma yapılmasını gerektirecek güvenirlilik (delillerin güvenirliliği, inandırıcılığı, çelişkili tanık ifadesi) sorununun veya tartışmalı olgunun bulunmadığı, önemli bir hukuki veya olgusal mesele içermeyen konularda mahkemelerin adil ve makul bir şekilde dosya üzerinden tarafların beyanlarına ve diğer yazılı belgelere istinaden davaya ilişkin karar verebileceği durumlarda,

ii. Sınırlı kapsamda tamamen hukuki konuların veya özel bir karmaşıklığı olmayan hukuki yönlerin ileri sürüldüğü davalarda,

iii. Yazılı olarak dosya üzerinden daha iyi şekilde ele alınabilecek, son derece teknik konuları

içeren davalarda,

iv. İvedilikle yargılama yapılmasının lüzumlu olduğu (örneğin tekzip), özen gerektiren, duruşma yapılmasının gerekli özenle incelemeye engel oluşturabileceği davalarda (sigorta uyuşmazlıkları, sosyal güvenlik uyuşmazlıkları) gerekli görülmeyebilir (Talet Şanlı, § 53).

26. Buna karşılık sözlü yargılama;

i. Merciler tarafından olguların doğru bir şekilde tespit edilip edilmediğinin değerlendirilmesi ihtiyacı olduğunda,

ii. Hukuki meselelerin yanı sıra önemli olgusal meselelerin ortaya çıktığı veya uyuşmazlığın olgularının daha ayrıntılı incelenmesinin gerekli olduğu hâllerde,

iii. Mahkemelerin başvurucuya dair kişisel bir izlenim edinmesini, başvurucunun kişisel durumunu şahsen izah edebilmesini gerektiren durumlarda,

iv. Mahkemelerin bir duruşma aracılığıyla belirli noktalara ilişkin açıklık getirmesi lüzumlu olduğunda gerekli ve zorunlu görülebilir (Talet Şanlı, § 54).

27. Somut olayda yapılan incelemede, Eğitim Kurulu kararına yapılan itiraz incelemesi aşamasında İnfaz Hâkimliğinde duruşma yapılmadan dosya üzerinden yapılan incelemede tarafların iddia ve savunmalarını ortaya koyabildikleri görülmüştür. Dava dosyası ve tarafların yazılı görüşleri temelinde yeterince çözülemeyen hiçbir hukuki ve olgusal sorunla karşılaşılmadığının açık olduğu dikkate alındığında başvuru konusu yargılamanın duruşma yapılmaksızın gerçekleştirilmesi şeklindeki müdahalenin güdülen meşru amaçla ölçülü olduğu değerlendirilmiştir (Ferhat Arslaner [2. B.], B. No: 2020/35181, 19/7/2023, § 35) .

28. Açıklanan nedenlerle sözlü yargılama hakkına yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Savunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Sözlü yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Adli yardım talebinin kabulü ile geçici olarak muaf tutulan 487,60 TL harçtan ibaret yargılama giderinin 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucudan TAHSİLİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YETER GÜNEŞ

B. No: 2021/59007 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/59007

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YETER GÜNEŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/59007)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tahir Hami TOPAÇ

Başvurucu : Yeter GÜNEŞ

Vekili : Av. Arkın HÜRTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir sosyal medya paylaşımında kullandığı ifade nedeniyle başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/12/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1958 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir. İlk okul mezunu, evli ve üç çocuk sahibi olan başvurucu ev hanımıdır.

6. Müşteki F.A. ise olay tarihinde eğitim alanında yaptığı çalışmalar ile bilinen bir vakfın

yönetim kurulu başkanlığını yürütmesi, bir kamu iştirakinde yönetim kurulu üyesi olması ve çok sayıda sosyal sorumluluk projesinde yer almasının yanı sıra kamuoyunda yakından tanınan üst düzey bir bürokratın eşi olması nedenleriyle de kamuda tanınan ve yakından takip edilen bir kişidir. Akademisyen olan müşteki aynı zamanda çeşitli platformlarda köşe yazarlığı yapmaktadır.

7. Müşteki bir internet sitesinde yayımlanan "Vatandaşla alay etmeyin" başlıklı yazısının bir bölümünde kamuda yüksek maaş karşılığı çalıştığı iddia edilen kabiliyetli bireylerin burjuvazinin yönettiği ulus ötesi şirketler gibi yapılarda aynı hizmetin karşılığında onlarca kat daha fazla gelir elde edebilecekken devlet hizmetine talip olarak büyük fedakârlık gösterdiklerini ancak bu fedakârlıkların halkın gözünden kaçırılmaya çalışıldığını ileri sürmüş ve yazısını "Vatandaşla alay etmeyin, sabrımızı da sınamayın, iki yüzlülüğünüzü ve ihanetinizi milletimizin gözlerinin önüne sermeyin" son sözü ile bitirmiştir.

8. Müştekinin yazısı "Evine 4 maaş giren [F.A.] 'fedakarlık' yapıyormuş: Sabrımızı sınamayın..." başlığı ile haberleştirilerek bir sosyal medya platformunda yayımlanmıştır. Başvurucu ise bu haberle ilgili olarak "Dört maaşmi anlamadim kız zilli sen dört maaş aliyorsun bu ülkede çocuğuna okul elbisesi alamadim diye kendini asan anne babalar oldu senin gibilere kulu sormazsa Allah sorar unutma Allahın adaleti vardir bunu iyi bil emi" şeklinde bir paylaşım yapmıştır.

9. Müştekinin, paylaşımı nedeniyle başvurucudan şikâyetçi olması üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma başlatılmış ve 3/2/2021 tarihli iddianameyle başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. İstanbul 46. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılan yargılama sırasında başvurucu; çocuklarını güç şartlarda yetiştirdiğini, müştekinin ise beş maaş alanları savunduğunu, bunu görünce şikâyete konu paylaşımı gerçekleştirdiğini, "zilli" kelimesini hakaret olarak kullanmadığını, kelimenin anlamını bilmediğini ancak yöresinde gündelik hayatta bu kelimenin sıkça kullanıldığını, komşularına hatta kızına bile bu şekilde hitap ettiğini, hakaret kastı olmadığını savunmuştur. Buna karşın Mahkeme, 9/11/2021 tarihinde başvurucunun hakaret suçundan 1.740 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Suç tarihinde sanığın, Facebook paylaşım platformunda müşteki ile alakalı paylaşılan bir gönderinin altına herkesin görebileceği şekilde yorum yazdığı, yazının içinde müştekiye yönelik 'zilli' hitabında bulunduğu, sanığın eyleminin şikayet dilekçesi, paylaşıma ilişkin ekran görüntüleri, sanığın ikrarı ve dosya kapsamı itibariyle bu şekilde sabit olduğu, suça konu kelimenin anlamının sözlükte adı kötüye çıkmış, gürültücü, edepsiz, şirret kadın olarak belirtildiği, ancak bir kelimenin manası ve kullananın kastının belirlenmesinde sadece sözlük tanımına bağlı kalınamayacağı, kullanılan dilin canlı ve değişken bir varlık olup süreç içinde kelimelerin ifade ettiği manaların içtimai hayatla birlikte değişebileceği, hatta aynı milletten insanlar arasında dahi aynı kelimenin yöreye göre farklı anlamlara gelebildiği, bu nedenle sarf edilen sözün günlük hayattaki karşılığının ve sarf edildiği yer ile zamanın, vakıanın dikkate alınması gerektiği, somut olayın özellikleri, 'zilli' kelimesinin kullanılış şekli dikkate alındığında kelimenin kötü kadın manasında ve tahkir amacıyla kullanıldığı, dolayısıyla suça konu yazının ifade özgürlüğünün sınırlarını aşacak şekilde sövme niteliğinde hitap içerdiği anlaşıldığından aşağıdaki şekilde hüküm verilmiştir"

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

10. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Hakaret" kenar başlıklı 125. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden ... veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır...

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.

...

(4) Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır.

..."

B. Uluslararası Hukuk

11. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Koray Çalışkan [1. B.], B. No: 2014/4548, 5/12/2017, §§ 17-23.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Anayasa Mahkemesinin 30/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

13. Başvurucu; şikâyete konu "zilli" kelimesini hakaret değil eleştiri amacıyla kullandığını, müştekinin konumu nedeniyle eleştirilere katlanması gerektiğini, bu eleştiri nedeniyle cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

14. Bakanlık görüşünde; Mahkemenin gerekçesinin de dikkate alınarak, sarf edilen sözlerin kamu yararını ilgilendirip ilgilendirmediği, kamusal bir tartışmaya katkı sağlar bir yanının olup olmadığı, eleştiri sınırlarını aşarak hakaret niteliğinde ve kişilerin şeref ve itibarını zedeler nitelikte olup olmadığı, demokratik bir toplumda bir başka kişinin özel hayatına saygı hakkının devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında korunması gerekliliğinin bir sonucu olup olmadığı, yine başvurucuya verilen adli para cezasının ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususları değerlendirilirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

15. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının şöhret veya haklarının,... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

17. Başvurucu, bir sosyal medya paylaşımında kullandığı ifade nedeniyle hakaret suçundan adli para cezasıyla cezalandırılmıştır. Dolayısıyla söz konusu mahkeme kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulduğunun kabul edilmesi gerekir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

18. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

19. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

20. 5237 sayılı Kanun'un 125. maddesine dayanan müdahalenin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Geriye, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesi kalmıştır. Buna göre temel hak ve özgürlükleri sınırlayan tedbir, toplumsal bir ihtiyacı karşılamalı ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olmalıdır. Bu şartları taşımayan bir tedbir, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir tedbir olarak değerlendirilemez (Bekir Coşkun [GK] B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK] B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

21. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme, bu konuda başkalarını ikna etme çabaları ve bu çabaların hoşgörüyle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindendir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (Bekir Coşkun, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, §§ 35-38).

22. İfade özgürlüğü temel bir hak ve demokrasi için vazgeçilmez olmakla birlikte hiç şüphesiz mutlak değildir, Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine

tabidir (Mutia Canan Karatay [1. B.], B. No: 2018/6707, 31/3/2022, § 33; Abdullah Öcalan [GK] B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 70). Devletler bu hakkı toplumun meşru çıkarlarını korumak için kısıtlayabilir. Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır. Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; Bekir Coşkun, § 45; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 44).

23. O hâlde mevcut olaydaki gibi kişilerin şöhretlerini korumak amacıyla ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğü ile müştekinin Anayasa'nın 17. maddesinde korunan itibar hakkı arasında adil bir denge sağlanmalıdır (Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66). İlk derece mahkemesinin çatışan haklar arasında yapacağı dengelemede;

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiğinin (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59).

ii. İhtilaf konusu açıklamaların kişilerin açıkça polemik çıkarmaya ve şiddetli tepkiler yaratmaya yönelik üsluplarının bir parçası olup olmadığının (benzer değerlendirmeler için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK] B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 103; Kemal Kılıçdaroğlu, § 65; düşünce açıklamasında bulunan kişilerin kullanacağı dili belirlemenin yargı mercilerinin görevi olmadığına ilişkin olarak ve bilhassa basın özgürlüğü bağlamında bkz. Nihat Özdemir [GK] B. No: 2013/1997, 8/4/2015, § 48; Kadir Sağdıç [GK] B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 52),

iii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışlarının, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığının (bilhassa kamusal politikaları oluşturup yön verdikleri için iktidarda olanların kabul edilebilir eleştiri sınırlarının özel bireylere nazaran çok daha geniş olduğuna dair karar için bkz. Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, § 144; hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 128, 129; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 34, 35),

iv. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığının, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığının (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK] B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

v. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığının (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

vi. Müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme imkânının bulunup bulunmadığının (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39; özellikle iktidarda bulunmanın avantajlarına sahip olanlar kendilerine yönelik saldırı ve eleştirilere her zaman cevap ve tepki verme imkânına sahiptir. Bu imkânların varlığı nedeniyle kendilerine göre haksız sözel saldırılara ilişkin olarak -bunlar şiddete teşvik içermedikçe- kamu gücünü kullanan otoritelerin ceza soruşturma ve kovuşturmalarına başvurma konusunda kendilerini sınırlandırmaları gerektiğine dair karar için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 107),

vii. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisinin (Şaban Sevinç (2), §§ 38, 42; Önder Balıkçı, § 46),

viii. Yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağının (Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi [1. B.], B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

iv. Şeref ve itibara yönelik saldırı kabul edilen açıklamanın bir değer yargısı mı olduğu yoksa olgusal ve kanıta dayalı iddialardan mı oluştuğunun (değer yargısı ifade eden görüş ve yorumlar kanıtlanmaya elverişli değilken kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan olgulara dayanan iddiaların desteklenmesi için güvenilir delil sunulması gerektiğine ilişkin karar için bkz. Nihat Durmuş ve Durmuş Ofset Gaz. Bas. Yay. Mat. Kül. ve Spor Etk. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2014/5761, 10/5/2018, § 54; bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı orantısız olabilir. Buna ilişkin karar için bkz. Cem Mermut [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48) değerlendirilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

25. Başvurucu, müştekinin haber konusu edilen bir yazısına ilişkin sosyal medya paylaşımında müştekiye hitaben kullandığı "zilli" ifadesi nedeniyle cezalandırılmıştır. İlk derece mahkemesi, "zilli" kelimesinin somut olayda kötü kadın manasında ve tahkir amacıyla kullanıldığını belirterek başvurucu hakkında hakaret suçundan mahkûmiyet kararı vermiştir.

26. Anayasa Mahkemesi şikâyete konu "zilli" kelimesinin birden fazla anlamda kullanıldığını gözlemlemektedir. Nitekim bu kelimenin anlamı Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre "edepsiz, eli maşalı, şirret (kadın)"dır. İlk derece mahkemesi ise gerekçeli kararında kelimenin sözlük anlamının "adı kötüye çıkmış, gürültücü, edepsiz, şirret kadın" olduğunu belirtmektedir. Öte yandan bu kelimenin halk dilinde "geveze" anlamında hatta samimiyet içeren konuşmalarda bir hitap şekli ve sevgi sözcüğü olarak da kullanıldığı anlaşılmaktadır.

27. İlk derece mahkemesinin de işaret ettiği gibi bir kelimeye verilen anlamların farklılık göstermesi, esasında dilin canlı ve değişken bir yapıya sahip olmasına bağlıdır. Zira bir kelime halk arasında zamana, mekâna ve kelimeyi kullanan kişilere bağlı olarak sözlük anlamlarının ötesinde kullanılabilir. Bu noktada bir kelimenin hangi anlamda kullanıldığı; ifadenin anlamları ve içerikleri, ölçüsü, olgusal temeli, ifadeyi kullanan kişinin amacı, olay örgüsü, tarafların durum ve konumları gibi bütün unsurlar gözönüne alınarak

belirlenmelidir. Somut olayda suç tarihi itibarıyla 61 yaşında, ilkokul mezunu ve ev hanımı olan başvurucu; yöresinde herkes tarafından kullanılan şikâyete konu kelimeyi kendisinin de gündelik hayatında sıklıkla kullandığını, bu bağlamda eleştiri amacıyla paylaşım yaptığını ve hakaret kastının bulunmadığını ifade etmiştir. Bu nedenle dilin değişken yapısına bağlı olarak eğitim ile sosyal ve ekonomik düzeyleri yüksek kişiler bakımından kaba ve rahatsız edici kabul edilebilecek şikâyete konu ifadenin, somut olayda -başvurucunun kişisel özellikleri, müştekiyle önceye dayalı bir husumetinin olmaması, süregiden bir tartışma sırasında ve dilin serbestçe kullanıldığı sosyal medya ortamında sarf edilmiş olması da gözetildiğinde- müştekinin üslubuna karşı kişisel saldırı içermeyen bir tarzda kullanıldığı anlaşılmaktadır.

28. Üstelik müşteki; tanınmış bir bürokratın eşi olması, üstlendiği görevler ve akademik çalışmaları nedeniyle toplumda tanınmakta ve yakından takip edilmektedir. Müşteki ayrıca bir yazardır ve kamu görevlilerinin birden fazla maaş almasına ilişkin çıkan tartışmada görüşlerini kamuyla paylaşarak bu kişileri desteklemiş ve kendisini taraflardan biri olarak konumlandırmıştır. Bu durumda görüşleri nedeniyle eleştirilmesi doğaldır. Yapılan eleştiri keyfî ve sırf kişisel saldırı amaçlı olarak nitelendirilemez. Yine haber değeri ve tartışılmasında kamu menfaati bulunan güncel bir konuda düşüncelerini ifade eden başvurucunun paylaşımında birden fazla sözlük anlamı bulunan ve üslubuyla ilgili olduğu anlaşılan "zilli" kelimesini tercih etmesi düşünce açıklamasının ötesinde bir hakaret kastını göstermez.

29. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında ilk derece mahkemesi karar verirken kullanılan ifadeyi olayın bütünselliği içinde değerlendirmemiş, bu nedenle bağlamından kopartarak yaptığı değerlendirmenin (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45) başvurucunun mahkûmiyetinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini gösteren ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak kabul edilmesi mümkün olmamıştır.

30. Başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

31. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK] B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK] B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi

gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

34. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya -talebiyle bağlı kalınarak- 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 46. Asliye Ceza Mahkemesine (E. 2021/1164, K. 2021/1123) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAHİT KUTLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/34012 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/34012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAHİT KUTLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/34012)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Sahit KUTLU ve diğerleri (bkz. Ekli listenin (D) sütunu)

Vekili : Av. İzzet ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda yer alan dosyalar hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/34012 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2022/34012 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

A. Mustafa Yeşilyayla Yönünden

3. Başvurucunun bireysel başvurunun incelenmesi devam ederken -3/10/2022 tarihinde- öldüğü nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

4. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç)

bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

5. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 13/12/2023 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025).

6. Açıklanan gerekçelerle başvurucu Mustafa Yeşilyayla yönünden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucular, ihlalin tespiti ile tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için teorik düzeyde etkili bir yol olduğu tespit edilen dava yolu, yapılan kanuni düzenleme nedeniyle pratikte başarı sunma kapasitesini yitirmiştir. Kanuni düzenleme nedeniyle başvurucunun iddialarının esasına ilişkin bir inceleme yapılmamıştır. Bu itibarla başvurucunun iddialarının esasının değerlendirilmesi ancak yeniden yargılama ile mümkün olduğundan yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2)[1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Mustafa Yeşilyayla yönünden başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE, yargılama giderlerinin başvurucunun üzerinde BIRAKILMASINA,

2. Ekli listede yer verilen diğer başvurucular yönünden mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (F) sütununda belirtilen harçlardan oluşan yargılama giderlerinin, (D) sütununda belirtilen başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin ekli listenin (D) sütununda belirtilen başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEDİM TÜRFENT

B. No: 2022/36138 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/36138

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEDİM TÜRFENT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/36138)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Nedim TÜRFENT

Vekilleri : Av. Erselen AKTAN Av. Merve KURHAN Av. Veysel OK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda avukatla görüş esnasında çeşitli belgelere el konulması nedeniyle ifade özgürlüğünün; avukatla görüşün kayda alınması, görüş esnasında bir görevlinin hazır bulundurulması ve görüş süresinin sınırlandırılması nedeniyle de özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Van Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucunun avukatı 7/12/2021 tarihinde başvurucuyla görüşmeye gelmiştir. Görüşme esnasında başvurucunun avukatı kurum görevlilerine savunmaya ilişkin olduğunu belirttiği birkaç nüsha belgenin başvurucuya verilmesini talep etmiştir. Belgelerin savunmaya ilişkin olup olmadığı noktasında tereddüt hasıl olması üzerine anılan belgelerin başvurucuya verilmesinde sakınca bulunup bulunmadığı hususunda bilgi verilmesi için Ceza İnfaz Kurumunca 21/12/2021 tarihinde infaz hâkimliğine talepte bulunulmuştur.

4. Van İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 28/12/2021 tarihinde "ilgili mevzuat gereği söz

konusu kararın Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine verilebileceği, mevcut durumda Cumhuriyet Başsavcılığının talebi olmadığı" gerekçesiyle talebin görev yönünden esasa girilmeden reddine ve değerlendirilmek üzere Van Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmesine karar vermiştir.

5. Başsavcılık 4/1/2022 tarihinde "başvurucuya verilmesi istenilen notların incelemesinde; Av. ... tarafından verilen evraklarda, New York Üniversitesinden bir doktora öğrencisi ve gazetecinin Türkiye'de ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutukluların yazılarını çevirdikleri proje kapsamında başvurucunun da yazılarını çevirmek istedikleri, başvurucunun yazılarını kendilerine ulaştırıp ulaştıramayacağını sordukları anlaşılmakla; mezkûr notların savunmaya ilişkin evraklar olmadığı, bu evrakların başvurucuya verilmesinin veya başvurucu tarafından yazılan yazıların bahsi geçen kişilere gönderilmesinin kurum dışına yasa dışı usulsüz bilgi akışı sağlayacağından ceza infaz kurumu güvenliğini tehlikeye sokabileceği [gerekçesiyle ilgili mevzuat gereği] başvurucuya verilmek üzere vekili Av. ... tarafından kurum görevlilerine verilen notların başvurucuya verilmemesi ile notlara el konulması, başvurucunun avukatları ile yapacağı görüşmelerin üç ay süreyle; 'teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilmesi, başvurucuyla avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görüşmede görevli hazır bulundurulması, başvurucu avukatına veya avukatın başvurucuya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilmesi veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılması' şeklinde kısıtlanmasına karar verilmesi" şeklinde mütalaada bulunmuştur.

6. İnfaz Hâkimliği 7/1/2022 tarihinde ilgili mevzuata atıfla ve "başvurucunun avukatı tarafından başvurucuya verilmek istenen notların kurum asayiş ve güvenliğini tehlikeye sokabilecek nitelikte olduğu gerekçesiyle Ceza İnfaz Kurumunun talebinin kabulüne, başvurucunun avukatı tarafından başvurucuya iletilmek üzere verilen belgelerin başvurucuya verilmemesine ve ilgili belgelere el konulmasına" karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği ayrıca "başvurucunun müdafi ile olan münasebetleri açısından üç ay süreyle görüşmelerin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilmesine, başvurucu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevlinin görüşmede hazır bulundurulmasına, başvurucunun avukatına veya avukatın başvurucuya verdiği belge veya belge örneklerine, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulmasına, görüşmelerin hafta içerisinde mesai saatleri içerisinde olacak şekilde haftada 1 (bir) gün ve 1 (bir) saat olmak üzere sınırlandırılmasına" karar vermiştir.

7. Başvurucu İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş, itirazı inceleyen Van 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 25/2/2022 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu nihai hükmü 10/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 9/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; gazeteci olduğunu, 2013 yılından tutuklandığı 2016 yılına kadar D.H.A. ajansında muhabirlik ve İngilizce haber editörlüğü yaptığını, aynı zamanda şair ve yazar

olduğunu, birçok eserinin çeşitli dillere çevrildiğini, uluslararası yazarlar birliğinin onursal üyesi olduğunu, ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içinde de gazetecilik ve yazarlık faaliyetlerini yürüttüğünü, bu faaliyetler neticesinde dünyanın saygın üniversitelerinden birinden bir akademisyenin başvurucuya iletmek istediği taleplerin engellenmesiyle birden çok anayasal hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Bu kapsamda başvurucu; üniversitenin ceza infaz kurumunda bulunan şair ve yazarların eserlerini İngilizce diline çevirmek ve yayımlamak istediğini, başvurucunun da eserlerini kendilerine göndermesini talep ettiklerini ancak söz konusu talebe ilişkin belgelerin kendisine ulaşmasının engellenmesiyle ifade özgürlüğünün ve daha özelde bilim ve sanat özgürlüğünün, belgelere el konulmasına ilişkin mahkeme kararlarının gerekçeli olmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurucunun avukatı tarafından başvurucuya iletilmesi istenen ve içeriği başvurucunun eserlerinin akademik bir kurum tarafından çevrilmesine ve yayımlanmasına ilişkin olan belgelerin başvurucuya verilmeyerek el konulmasına ilişkin şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucuya iletilmesi istenen ve savunmaya ilişkin olmayan bir kısım belgelere el konulması nedeniyle başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahaleye dayanak olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasının kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması ve suçun önlenmesi meşru amacı kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

15. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama

getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

16. Somut olayda; avukatıyla görüş esnasında başvurucunun avukatı tarafından kendisine iletilmek üzere kurum görevlilerine teslim edilen bir kısım belgeler üzerinde şüphe hasıl olması nedeniyle Ceza İnfaz Kurumu -nihai olarak da Başsavcılık- söz konusu belgelerin başvurucuya verilip verilmeyeceği hakkında karar verilmesi için İnfaz Hâkimliğine talepte bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği ise ilgili mevzuatı değerlendirerek söz konusu belgelerin kurum güvenliğini tehlikeye düşürebileceğinden bahisle belgelere el konulmasına karar vermiştir. Anılan karara itiraz da Ağır Ceza Mahkemesi tarafından daha fazla bir gerekçe belirtilmeksizin reddedilmiştir.

17. 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinde mahpusların avukatla görüşmelerindeki usul ve esaslara dair kuralların belirlendiği, buna göre anılan düzenlemenin avukat müvekkil ilişkisinin mahremiyetini sağlamaya yönelik birtakım güvenceler de içerdiği görülmektedir. Anılan düzenleme gereğince hükümlüler avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde avukatları ile görüşme hakkına sahiptir. Kanun'un 59. maddesinin 4. fıkrası gereğince de "görüşme sırasında; hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmaya ilişkin olarak kendilerinin tuttukları kayıtlar incelenemez; hükümlünün avukatı ile yaptığı görüşme dinlenemez ve kayda alınamaz.". Bu hükümden anlaşılacağı üzere avukatla görüş hususunda esas kural; avukatla hükümlü arasındaki belge alışverişinin incelenemeyeceği, avukatla görüşün dinlenip kayda alınamayacağıdır.

18. Genel kural bu olmakla birlikte Kanun'un 59. maddesinin 5. fıkrası bu kurala istisna getirmiştir. Anılan düzenleme gereğince "5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan [mahkûm olanlarla sınırlı olmak üzere avukatla görüşlerde] toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürüldüğüne, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirildiğine, bu örgütlere emir ve tâlimat verildiğine veya yorumları ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletildiğine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi hâlinde Cumhuriyet Başsavcılığının istemi ve infaz hâkiminin kararıyla, üç ay süreyle; görüşmelerin teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebil[eceği], hükümlü ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla bir görevlinin görüşmede hazır bulundurulabil[eceği], hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabil[eceği] veya görüşmelerin gün ve saatlerinin sınırlandırılabil[eceği]" görülmektedir.

19. Anılan düzenlemede atıf yapılan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma, örgüte üye olma gibi örgüt suçları; İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde ise devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları düzenlenmiştir. Buna göre bu suçlardan mahkûm olanlar ile yine 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlardan mahkûm olanların avukatlarıyla gizli görüşmeleri yukarıda belirtilen usul ve esaslara göre sınırlandırılabilecek ve birbirlerine verdikleri bilgi ve belgeler incelenebilecektir (benzer yönde bkz. Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran [2. B.], B. No: 2016/371, 13/1/2021, § 59) .

20. Diğer yandan anılan sınırlamaların uygulanması için maddede belirtildiği şekliyle

avukatla görüş esnasında; toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bu örgütlere emir ve talimat verilmesi veya yorum ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda avukatla mahpus görüşmelerinin esas olarak mahremiyete sahip olduğu, nitekim Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında da bu şekilde düzenlendiği, bununla birlikte söz konusu hakkın sınırlandırılabileceği görülmektedir. Sınırlamaya yönelik istisnai durumların gerçekleştiğinin ise İdare ve yargı mercilerince somut bir biçimde ortaya konulması gerekmektedir.

21. Somut olayda başvurucunun avukatı tarafından başvurucuya iletilmesi istenen belgeler -yargı mercilerinin gerekçelerinden de anlaşıldığı üzere- New York Üniversitesinden bir doktora öğrencisi ve gazetecinin Türkiye'de ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutukluların yazılarını çevirdikleri proje kapsamında başvurucunun da yazılarını çevirmek istemeleri ve başvurucunun yazılarını kendilerine ulaştırıp ulaştıramayacağını sormalarına ilişkin bir içeriğe sahiptir. Başvurucu da benzer şekilde söz konusu belgelerin içeriğinin kendisinin eserlerinin çevrilmesine ve yayımlanmasına ilişkin akademik kurumdan gelen bilgi istemine ilişkin olduğunu belirtmiş ve ilgili belgelerin bir örneğini bireysel başvuru formuna eklemiştir. Bu kapsamda söz konusu belgelerin savunmaya ilişkin olmadıkları anlaşılmakla birlikte söz konusu belgelere el konulabilmesi için 5271 sayılı Kanun'un 59. maddesinin 5. fıkrasında belirtilen durumların gerçekleştiğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle somut olarak ortaya konulması gerekmektedir.

22. Bu doğrultuda somut olaya bakıldığında Ceza İnfaz Kurumu, İnfaz Hâkimliğinden talepte bulunurken yalnızca söz konusu belgelerin savunmaya ilişkin olup olmadığı noktasında tereddüt hasıl olduğunu belirtmiş, Başsavcılık ise söz konusu belgelerin kurum dışına yasa dışı usulsüz bilgi akışı sağlayacağından ceza infaz kurumu güvenliğini tehlikeye sokabileceğini belirtmekle yetinmiştir. Bununla birlikte söz konusu belgelerin içeriğinin başvurucunun eserlerinin çevrilmesine ve yayımlanmasına yönelik başvurucudan istenen ön bilgi mahiyetinde olduğu gözönüne alındığında söz konusu belgelerin verilmesi ile kurum dışına yasa dışı usulsüz bilgi akışının nasıl sağlanacağı ve bu hâliyle kurum güvenliğini nasıl tehlikeye düşürdüğü hususunda herhangi bir somut değerlendirme yapılmamıştır. Kaldı ki Başsavcılığının anılan tespitinin ancak başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu içinden göndereceği not, yazı ya da eserlerine ilişkin olabileceği, somut olayda ise bu konuda bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmektedir. Başvuru formu ekinde sunulan belgeye bakıldığında ise başvurucunun avukatının başvurucuya iletilmesini istediği belgelerin içeriği, yalnızca başvurucunun eserlerinin çevirilerinin ve yayımının yapılıp yapılmayacağına dair başvurucudan istenen bir ön izinden ibarettir. Bu hâliyle Başsavcılığın başvurucuya verilmek istenen belgelere el konulması yönündeki talebinin ilgili ve yeterli bir gerekçe içermediği anlaşılmaktadır.

23. Başsavcılığın talebini değerlendiren İnfaz Hâkimliği de kararında yukarıda belirtildiği şekliyle ilgili mevzuat gereği somut bir değerlendirme yapmaksızın yalnızca; söz konusu belgelerin verilmesinin kurum güvenliğini tehlikeye düşürebileceğini belirterek anılan belgelere el konulmasına karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi ise daha fazla bir gerekçe belirtmeksizin itirazı reddetmiştir. Bu hâliyle yargı mercilerinin de başvurucuya iletilmek istenen notlara el konulmasına ilişkin ilgili mevzuat kapsamında somut, yeterli ve ikna edici bir gerekçe sunmadıkları görülmektedir.

24. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları

tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3) [1. B.], B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda İdare, Başsavcılık ve yargı mercileri tarafından, avukatla görüş esnasında başvurucuya iletilmek istenen belgelere -kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğü gerekçesiyle- el konulmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilememiştir. Bu kapsamda başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu;

i. Pandemi koşulları nedeniyle temel iletişim ve haberleşme kaynağının avukatları olduğunu, avukatının vermek istediği belgelere el konulması suretiyle haberleşme özgürlüğünün ihlal edildiğini,

ii. Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunduğunu, hakkında verilen mahkûmiyet kararı ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda bulunacağını ve bu başvuru için avukatıyla görüşmeler gerçekleştirdiğini, avukatıyla görüşmesine getirilen sınırlamalar nedeniyle söz konusu başvurusunun sekteye uğradığını, aynı zamanda avukatla görüşün kayıt altına alınması nedeniyle AİHM'e yapacağı başvuruda aleyhine başvuruda bulunacağı İdarenin başvuruyla ilgili tüm bilgilere vâkıf olacağını, bu hâliyle silahların eşitliği, adil yargılanma hakkı ve hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini,

iii. Akademik bir kurum tarafından kendisinden talep edilen eserlerin içeriğini öğrenememesi, eserlerini bu içerik çerçevesinde oluşturamaması, söz konusu kuruma cevap dahi verememesi ve bu hususların mesleki yaşamına ilişkin olması nedeniyle maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda başvurucunun iddialarının özünün devam eden bir yargılamaya ve bu bağlamda hukuki yardıma ilişkin olmadığı, avukatıyla gerçekleştirdiği görüşme esnasında görüşmenin kayda alınması, görüşmede bir görevlinin hazır bulundurulması ve görüşmenin sınırlandırılmasına ve söz konusu sınırlamalar nedeniyle kişisel ve mesleki yaşamının doğrudan etkilenmesine ilişkin olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, §§ 67, 68; Mehmet Emin İmret [2. B.], B. No: 2019/16013, 2/5/2023, §§ 23, 24).

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. Özel hayat kavramı eksiksiz bir tanımı bulunmayan geniş bir kavramdır. Bu kapsamda korunan hukuki değer esasen kişisel bağımsızlıktır. Özel hayata saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde bireyin kişiliğini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi kavramı temel alınmaktadır. Anılan hak, herkesin istenmeyen bütün müdahalelerden uzak kendine özel bir ortamda yaşama hakkına sahip olduğuna işaret etmekle birlikte kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuki menfaati de içermektedir (Serap Tortuk [1. B.], B. No: 2013/9660, 21/1/2015, §§ 31-36; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, §§ 61-63; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, §§ 50-52; Ata Türkeri [1. B.], B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 30-32).

30. Anayasa Mahkemesi müdafi yardımından etkili bir şekilde yararlanmanın ilk koşulunun müdafi ile yapılan görüşmelerin belli bir gizlilik içinde gerçekleştirilmesi olduğunu, şüpheli veya sanığın müdafi ile özgür bir şekilde bilgi alışverişinde bulunması için mahremiyetin büyük önem taşıdığını, şüpheli veya sanığın müdafi ile yapacağı görüşmelerde mahremiyetin olmamasının müdafiden alacağı yardımın faydasını en alt düzeye indireceğini vurgulamıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, §§ 78-92).

31. Avukatla yüz yüze görüşmenin mahpusun devam eden yargılamalarla ilgili hukuki yardım almasını sağlaması yanında özel hayatına ilişkin alenileştirmek istemediği konuları ya da ceza infaz kurumunda maruz kaldığı uygulamaları kapsayabilecek nitelikte hassas bir görüşme olduğu da vurgulanmalıdır. Avukatla görüşme hakkı bir yandan hükümlü ve tutuklunun dış dünya ile ilişki kurmasına ve geliştirmesine, diğer yandan ise hukuki danışmanlık hizmetinden yararlanmak suretiyle hayatına etki edecek kararlar almaya hizmet etmektedir. Bu niteliği gereği, avukat ile mahpusun belli bir mahremiyet içinde görüşmesinin sağlanması mahpusun ceza infaz kurumu içinde ve dışında devam eden özel hayatının gizliliğinin korunması açısından önemlidir. Bu durumda avukatla görüşmenin teknik bir cihazla dinlenmesi, avukatla müvekkili arasındaki belge alışverişinin denetlenmesi veya görüşmelerin bir görevli nezaretinde gerçekleştirilmesi hâlinde avukat müvekkil ilişkisinin gizliliğinin zedeleneceği söylenebilir (Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, § 50).

32. Avukatla müvekkil arasındaki iletişimin gizli olması ana kural ise de bu kurala kamu düzeninin ve kurumun güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi gibi meşru sayılacak amaçlar bağlamında istisna getirilmesinin mümkün olduğu vurgulanmalıdır. Ancak bu amaçlarla uygulanacak kısıtlamaların süreli olması, hakkın kullanımını ortadan kaldıracak şekilde genel bir uygulamaya dönüştürülmemesi ve gerekli olduğunun ilgili kararlarda yeterli bir gerekçe ile ortaya konulması gerekir (Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, § 81).

33. Bu açıklamalar bağlamında somut olayda başvurucunun avukatı tarafından başvurucuya iletilmek istenen bir kısım belgenin içeriği nedeniyle; başvurucunun avukatıyla görüşmesinin kaydedilmesi, avukat görüşlerinde bir görevlinin hazır bulundurulması ve avukatla görüşünün sınırlandırılmasının özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

34. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasının kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi meşru amacı kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için

zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, § 45; Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, § 73; Ali Koç [1. B.], B. No: 2020/1142, 28/2/2024, § 15-16).

35. Anayasa’nın 19. maddesi gereği hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına birtakım sınırlamaların getirilmiş olması, hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Bu bağlamda idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89; Ahmet Çilgin [1. B.], B. No:2014/18849, 11/1/2017, §§ 30, 32; Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, § 75).

36. Ayrıca avukatla müvekkil arasındaki iletişimin gizli olması ana kural ise de bu kuralın kamu düzeninin ve kurumun güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi gibi meşru sayılacak amaçlar bağlamında kısıtlanmasının mümkün olduğu vurgulanmalıdır. Ancak bu durumda uygulanacak kısıtlamaların süreli olması, hakkın kullanımını ortadan kaldıracak şekilde genel bir uygulamaya dönüştürülmemesi ve gerekli olduğunun ilgili kararlarda yeterli bir gerekçe ile ortaya konulması gerekir (Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, § 81.

37. Bu kapsamda somut olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan idari makamlar ve yargı mercilerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin özel hayata saygı hakkını kısıtlaması bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ilkesine uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (Çetin Arkaş ve Nasrullah Kuran, § 77).

38. İfade özgürlüğü başlığı altında yapılan değerlendirmelerde de belirtildiği üzere; 5275 sayılı Kanun'un 59. maddesi ile mahpusların avukatla mahremiyet içinde görüşmeleri kural olarak belirlenmiş olup anılan düzenlemeler avukat müvekkil ilişkisinin mahremiyetini sağlamaya yönelik güvenceler içermektedir. Bu kapsamda avukatla görüş hususunda genel kural; avukatla hükümlü arasındaki belge alışverişinin incelenemeyeceği, avukatla görüşün dinlenip kayda alınamayacağıdır. Bununla birlikte Kanun'un 59. maddesinin 5. fıkrası ile kurala istisna getirilmiş ve belirli suçlardan mahkûm olanların avukatları görüşleri esnasında toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bu örgütlere emir ve tâlimat verilmesi veya yorum ile gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesine ilişkin bilgi, bulgu veya belge elde edilmesi halinde avukatla müvekkil arasındaki belge alışverişinin denetlenebileceği, avukatla görüşün kayda alınabileceği, görüşme esnasından bir görevlinin hazır bulunabileceği ve görüşün sınırlandırılabileceği belirtilmiştir (detaylı değerlendirmeler için bkz. §§ 17-20). Ancak söz konusu istisnai durumların gerçekleştiğinin her somut olayda idare ve yargı mercilerince somut bir biçimde ortaya konulması gerekmektedir.

39. Somut olayda akademik bir kurumdan gelen ve Türkiye'de ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü/tutukluların yazılarının çevrildiği bir proje kapsamında başvurucunun da yazılarının çevrilmek istenmesine ve bu yazıların proje yürütücülerine ulaştırılıp ulaştırılamayacağının sorulmasına ilişkin bir içeriğe sahip olan bir kısım belge söz konusudur. Anılan belgelerin başvurucuya iletilmek istenmesi üzerine, söz konusu belgelerin kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğünden bahisle başvurucunun avukatla görüşmesinin kayda alınması, görüşmede bir görevlinin hazır bulundurulması ve

görüşmelerin sınırlandırılması kararı verilmiştir.

40. Bununla birlikte yukarıda da açıklandığı üzere İdare, Başsavcılık ve yargı mercileri tarafından, avukatla görüşün sınırlandırılmasına ilişkin olarak kurum güvenliğinin nasıl ve ne şekilde tehlikeye düştüğüne yönelik somut bir değerlendirme yapılmamış, ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilememiştir. Bu kapsamda ifade özgürlüğü başlığı altında yapılan detaylı değerlendirmelerden (bkz. §§ 21-23) ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır.

41. Sonuç olarak başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik anılan müdahale hakkında kamu makamlarınca somut olaya özgü, ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulamadığı ve söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzenin gereklerine uygun olmadığı kanaatine varılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

43. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

44. Başvurucunun ceza infaz kurumundan tahliye olduğu anlaşılmakla tespit edilen anayasal hak ihlallerinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmamaktadır.

45. Öte yandan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 45.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 45.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına ve bilgi amaçlı Van İnfaz Hakimliğine (E. 2022/76, K. 2022/81) GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HANAY HANDAN TOPRAK BENLİ

B. No: 2022/50587 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/50587

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HANAY HANDAN TOPRAK BENLİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/50587)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Hanay Handan TOPRAK BENLİ

Vekili : Av. Osman Ali Feyyaz PAKSÜT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. İdari Süreç

2. 2014-2019 yılları arasında Avcılar ilçesi belediye başkanlığı görevini yürüten başvurucu hakkında görevde olduğu dönemdeki birtakım ihalelerde usulsüzlükler yapıldığı iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır.

3. İçişleri Bakanlığı 15/12/2016 tarihinde başvurucunun da aralarında bulunduğu kişiler hakkında bir kısım ihale yönünden soruşturma izni verilmesine karar vermiştir.

4. Danıştay Birinci Dairesi tarafından soruşturma izni verilmesine ilişkin karara yönelik itiraz 8/6/2017 tarihinde başvurucu yönünden oyçokluğu, diğer kişiler yönünden ise oybirliği ile reddedilmiştir.

B. Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

5. 28/12/2017 tarihinde Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun ifadesi

alınmıştır.

6. Yürütülen soruşturma kapsamında alınan 8/3/2022 tarihli bilirkişi raporuna göre soruşturma izni verilen ihalelerde başvurucunun sorumluluğu değerlendirme konusu yapılmış, ihale ve alımlarda kamu zararı oluşacak şekilde hareket edilerek kamu zararına neden olunduğu tespit edilmiştir.

7. 31/3/2022 tarihinde Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığınca Cumhuriyet Başsavcılıklarına yazılan yazıya göre başvurucunun da aralarında bulunduğu kişilerin belirtilen adreslerinde yakalanmalarına yönelik arama yapılması, ele geçirilecek eşyalara elkoyma kararı verilmesi ve inceleme kararı alınması için karar aldırılması istenmiştir.

8. Marmaraereğlisi Sulh Ceza Hâkimliğince aynı gün, suç işlemek amacıyla kurulan suç örgütüne üye olma, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına faaliyet yürütme, ihaleye fesat karıştırma, nitelikli dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarına yönelik olarak başvurucunun yakalanması amacıyla belirtilen adresine arama yapılması, ele geçirilecek eşyalara el konulması ve inceleme yapılması kararı verilmiştir.

9. Marmaraereğlisi Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucunun yakalanması hâlinde dört gün süreyle gözaltına alınmasına karar verilmiştir.

10. 1/4/2022 tarihinde gözaltına alınan başvurucunun 3/4/2022 tarihinde ifadesi alınmıştır.

11. Başvurucu 4/4/2022 tarihinde, ihaleye fesat karıştırmak ve kamu kurum veya kuruluşlarının ihalesine fesat karıştırmak isnadıyla Küçükçekmece 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tutuklanmıştır. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Şüphelilerin üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, dosya içerisinde bulunan deliller itibariyle (şüphelilerin ifadesi, 08/03/2022 tarihli bilirkişi kurulu raporu , dosyada bulunan tüm bilgi ve belgeler) şüphelilerin atılı suçu işlediği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli suç şüphesinin bulunması, atılı suçun CMK 100/3 md. Sayılı suçlardan oluşu, atılı suçun işleniş şekli, şüphelilerin dosyaya yansıyan kişilik özellikleri, yakalanış şekli, atılı suç için kanunda öngörülen ceza miktarı göz önüne alındığında şüphelilerin kaçacağı ve saklanacağı hususunda Hakimliğimizde oluşan şüphe de dikkate alındığında bu aşamada adli kontrol tedbirlerinin yeterli hukuki denetimi sağlamayacağı, atılı suç için kanunda öngörülen ceza miktarı göz önüne alındığında tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu değerlendirilerek CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince Şüphelilerin AYRI AYRI SUÇLARDAN TUTUKLANMALARINA... [karar verildi.]"

12. 10/4/2022 tarihinde söz konusu tutuklama kararına itiraz edilmiştir. İtiraz dilekçesinde özetle benzerlik içeren diğer dosyalarda başvurucu hakkında İçişleri Bakanlığınca soruşturma izni dahi verilmediği, kuvvetli suç şüphesi bulunmaksızın ve yetersiz gerekçeyle ölçüsüz şekilde verilen tutuklama kararının hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

13. Küçükçekmece 20. Asliye Ceza Mahkemesi 14/4/2022 tarihinde tutuklama kararına yönelik itirazı kesin olarak reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Suçun vasıf ve mahiyetine, mevcut delil durumu itibariyle Küçükçekmece 1. Sulh Ceza HakİmliğiNin 2022/292 sorgu sayılı kararında usul ve yasaya aykırı herhangi bir yön bulunmadığı ve şüpheliler müdafiilerinin itirazının reddinden sonra dosyada lehine herhangi bir yeni değişiklik bulunmaması bu aşamada kararın ölçülü olduğu kanaatine varıldığından şüpheliler müdafiilerinin İTİRAZLARININ REDDİNE... [karar verildi.]"

14. Başvuru formuna göre aynı gün nihai kararı öğrenen başvurucu 18/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurucu 5/9/2023 tarihinde tahliye edilmiş olup yargılama hâlen Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde devam etmektedir.

16. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; kamu görevlilerinin görevleri sırasında ve görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca usulüne uygun olarak bir soruşturma izni alınması gerektiğini, söz konusu soruşturma izni kendisine tebliğ edilmediği için yargısal denetimin gerçekleştirilemediğini, buna rağmen görevi sırasında ve görevi nedeniyle işlendiği iddia edilen suçlar nedeniyle tutuklandığını ve tutukluluğa itirazlarının gerekçesiz şekilde reddedildiğini ifade ederek adil yargılanma hakkı, seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir (Yasin Yaman [1. B.], B. No: 2012/1075, 12/2/2013, §§ 18, 19). Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik koşullarından olan başvuru süresine riayet edilmesi, bireysel başvuru incelemesinin her aşamasında resen nazara alınmalıdır (Taner Kurban [2. B.], B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 19). Ayrıca otuz günlük sürenin başlangıcında kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınır (Mehmet Özcan [1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 20).

19. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu [2. B.], B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvuruculların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi [1. B.], B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

20. Başvurucu, vekili vasıtası ile sunduğu bireysel başvuru formunda Küçükçekmece 20. Asliye Ceza Mahkemesinin 14/4/2022 tarihli kesin kararını aynı gün öğrendiğini belirtmiştir. 14/4/2022 tarihinde verilen kesin karardan aynı gün haberdar olduğunu belirten başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresi 16/5/2022 tarihinde dolmuş, buna rağmen eldeki başvuru 18/5/2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Başvurucunun söz konusu geç başvurusunun kabul edilmesini gerektirir herhangi bir mazeret de bildirmediği görülmekle bireysel başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUNUS KILIÇPARLAR

B. No: 2022/50749 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/50749

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUNUS KILIÇPARLAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/50749)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Yunus KILIÇPARLAR

Vekili : Av. Aydın IŞIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmama iddiasıyla açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Soruşturmaya İlişkin Süreç

2. 29/8/2020 günü saat 13.20 sıralarında Türkiye'ye giriş yaparken başvurucunun aracında uyuşturucu madde ele geçirilmiştir. Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'na göre başvurucu saat 14.30'da gümrük sahasında yakalanmış ve 16.11'de gerçekleştirilen doktor kontrolü sonrası gözaltına alınmıştır.

3. Uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal etme suçu yönünden başlatılan soruşturma kapsamında başvurucu 30/8/2020 günü saat 10.30 sıralarında adliyeye getirilmiş, tutulan tutanağa göre sorgu işlemi için mahkemeye sevk edilmeden önce kolluk görevlilerinin elinden kaçarak adliyeden ayrılmıştır.

4. Sulh Ceza Hâkimliği başvurucunun kaçması nedeniyle sorgu işlemini yapamadığını belirterek tutuklama talebinin iadesine karar vermiştir.

B. Tazminat Davasına İlişkin Süreç

5. Başvurucu 29/8/2020 tarihinde gözaltına alınıp 30/8/2020 tarihinde Savcılığa sevk edildiğini, kanuni gözaltı süresinin dolmasına rağmen hâkim önüne çıkarılmadığını ifade ederek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca 10/11/2020 tarihinde tazminat davası açmıştır.

6. Gaziantep 8. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 4/3/2021 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunun 141 ve devamı maddelerinde tazminat istemenin koşulları belirtilmiş ve CMK'nın 141/1-e maddesinde kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilerin tazminat isteminde bulunabileceklerinin belirtildiği görülmüştür. Dava konusu olayda davacının "uyuşturucu veya uyarıcı madde ithal etme " suçundan Nizip Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından iddianame düzenlenerek Nizip Ağır Ceza Mahkemesinin 2020/141 Esas sayılı dosyasına dava açıldığı dosyasının derdest olduğu anlaşıldığından ve davacı hakkında dava konusu eylemine ilişkin herhangi bir takipsizlik veya beraat kararı bulunmadığından açılan manevi tazminat davasının reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur..."

7. Davanın reddine ilişkin karar başvurucu tarafından istinaf edilmiştir. İstinaf yoluna başvuru dilekçesinde, söz konusu taleplerinin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi (1) numaralı fıkrasının (b) bendine dayandığı, bu talepleri yönünden asıl davanın sonuçlanmasına gerek olmadığı belirtilmiştir.

8. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesi 23/3/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Koruma tedbirleri nedeniyle manevi tazminat davasına ilişkin olarak, yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen delillere, mahkemenin soruşturma ve kovuşturma sonuçlarına uygun şekilde oluşan inanç ve takdirine, hukuka uygun, yasal ve yeterli olarak açıklanan gerekçeye, delillerde ve işlemlerde herhangi bir eksiklik olmamasına, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olmasına ve incelenen dosya kapsamına göre davanın reddine ilişkin verilen kararda usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı..."

9. Başvurucu, nihai kararı 13/4/2022 tarihinde öğrendiğini bildirmiş olup 26/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Ceza Davasına İlişkin Süreç

10. Başvurucu 12/10/2020 tarihinde yakalanmış, 13/10/2020 tarihinde tutuklanmıştır.

11. 26/10/2020 tarihli iddianameyle cezalandırılması talep edilen başvurucu 7/5/2021 tarihinde tahliye edilmiştir.

12. 7/7/2021 tarihinde başvurucu hakkında beraat hükmü kurulmuş, söz konusu karar 11/1/2024 tarihinde istinaf mercii tarafından bozulmuştur.

13. Yeniden başlayan yargılamada 28/5/2024 tarihinde başvurucu hakkında yakalama emri düzenlenmiş olup ceza davası derdesttir.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılmaması sonrası açtığı tazminat davasının başvurucu hakkında verilmiş beraat ya da kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar bulunmadığından reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun 29/8/2020 günü saat 13.20 sıralarında Türkiye'ye giriş yaptığı esnada sürücüsü olduğu araçta uyuşturucu madde bulunması nedeniyle yakalanarak saat 16.11'de gözaltına alındığı ifade edilmiştir. 30/8/2020 günü saat 09.50 sıralarında Cumhuriyet Savcılığına (Savcılık) getirildiği, Savcılık nezdindeki ifade alma işleminin saat 15.17'de tamamlandığı belirtilmiştir. Görüşe göre başvurucu saat 20.14 sıralarında kolluk görevlilerinin elinden kaçarak adliyeden ayrılmıştır. Bakanlık görüşünde somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Başvurucunun iddialarının özü, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca açılan tazminat davasının aynı fıkranın (e) bendi kapsamında değerlendirilmesi sonrası beraat ya da kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar bulunmaması nedeniyle reddedilmesine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

20. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

21. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve

şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi hak ihlaline neden olabilecektir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri, §§ 35, 39).

22. Yargıtay 12. Ceza Dairesi 5271 sayılı Kanun uyarınca tazminat davası açan kişinin kanuni gözaltı süresi içinde hâkim önüne çıkarılıp çıkarılmadığının saptanmasının yürümekte olan ceza davasının esasıyla herhangi bir ilgisi bulunmadığı gibi bu konudaki talep konusunda karar verilmesi için de davanın esası hakkında karar verilmesine de gerek bulunmadığını ifade etmektedir (Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 14/12/2015 tarihli ve E.2014/19906, K.2015/19237 sayılı; 13/1/2025 tarihli ve E.2024/2627, K.2025/347 sayılı; 8/7/2024 tarihli ve E.2022/2660, K.2024/3743 sayılı kararları)

23. Başvurucu; tazminat davasına ilişkin dava dilekçesi ile istinaf kanun yoluna başvuru dilekçesinde 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi (1) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca tazminat taleplerinin bulunduğunu açıkça belirtmiştir (bkz. §§ 5, 7). Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun talepleri 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında değerlendirilerek beraat ya da kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar bulunmaması nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 6).

24. Sonuç olarak başvurucunun tazminat davasında açık ve somut bir şekilde ileri sürdüğü iddialar Ağır Ceza Mahkemesi tarafından hatalı değerlendirilmesi sonrası ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılanmamıştır. Bu eksikliğin istinaf incelemesi sırasında da telafi edilmediği görülmüştür. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

26. Öte yandan yukarıda ulaşılan sonuca bağlı olarak başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir

tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA YER OLMADIĞINA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 8. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/463 ve K.2021/129) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesine (E.2021/881, K.2022/622) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKLİME AYBEK

B. No: 2022/66731 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/66731

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKLİME AYBEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/66731)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Aklime AYBEK

Vekili : Av. İbrahim ÇELİKER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesinin feshedilmesi üzerine açılan işe iade davasında, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, masumiyet karinesinin, çalışma hakkının ve uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Batman Belediyesine (Belediye) hizmet veren özel şirkette (Şirket) 29/4/2005 tarihinden itibaren çalışmaktayken, Batman Valiliği Olağanüstü Hal İşlemleri Bürosunun başvurucunun terör örgütü ile iltisaklı olduğunu Belediyeye bildirmesi üzerine Belediye iş akdinin feshedilmesini Şirketten istemiştir. Şirket bu talep üzerine başvurucunun iş akdini 22/12/2016 tarihinde feshetmiştir.

3. Başvurucu 20/1/2017 tarihinde feshin geçersizliğinin tespitine ve işe iadesine karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Batman 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) 1/6/2017 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, başvurucunun PKK terör örgütü yapılanması ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun

Hükmünde Kararname'ye (667 sayılı KHK) dayalı olarak iş akdinin feshedildiği, aynı maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca da başvurucunun bir daha kamu hizmetinde çalıştırılmasının mümkün olmadığı gerekçesine yer verilmiştir.

4. Başvurucu karara karşı 29/6/2017 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 4/11/2017 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Kararda, İçişleri Bakanlığı mülkiye müfettişleri tarafından hazırlanan tevdi raporunda başvurucunun PKK terör örgütü yapılanması ile irtibatının olduğunun bildirildiği, bu nedenle Mahkeme kararının hukuka uygun olduğu ifade edilmiştir. Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 12/2/2018 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi kararını onamıştır.

5. Nihai kararın başvurucuya tebliğ edilmesi üzerine başvurucu Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anılan başvurunun 2019/8306 bireysel başvuru numaralı dosya ile birleştirilmesine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi Fidan Kaytar ve diğerleri [1. B.] (B.No: 2019/8306, 18/11/2020) kararında adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Kararda, Mahkemenin adil yargılanma hakkının bir unsuru olan mahkeme hakkı gereği asıl işverenin başvurucu hakkındaki değerlendirmesinin objektif ve makul dayanakları olup olmadığını, dolayısıyla geçerli feshin koşullarının oluşup oluşmadığını incelemeden asıl işverenin şüphesine bağlı kalarak sonuca vardığı belirtilmiştir. Dolayısıyla hukuk düzeni tarafından başvurucuya tanınan feshe karşı yargı yolunun açık olmasının teorik olmaktan öteye geçemediği ifade edilmiştir. Bu durumda başvurucunun mahkeme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kararın bir örneği mahkeme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mahkemeye gönderilmiştir.

6. Mahkeme Anayasa Mahkemesi kararı uyarınca yeniden yargılama yapılmasına karar vermiş ve 12/3/2021 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Şüphe feshi için, bu şüpheyi haklı kılan ciddi, önemli ve somut vakıaların varlığının ispatı gerekmektedir. Ancak burada ispatı gereken şey vakıanın kendisi değil, şüpheyi haklı kılan vakıadır. Şüphe feshinin tayininde, sırf işverenin sübjektif değerlendirmesi yeterli değildir. Buna göre, şüpheye ait unsurların mevcut olup olmadığı, söz konusu şüphenin işverenin işçiye duyduğu güveni ağır biçimde zedeleyip zedelemediği ve son olarak bu şüphe sebebiyle işverenin işçiyi çalıştırmaya devam edip edemeyeceği somut olayın özelliğine göre değerlendirilmelidir.

Bu bağlamda mahkememizce İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı ve Batman Cumhuriyet Başsavcılığına müzekkere yazılmış, davacı hakkında UYAP sisteminde kayıtlı dosya listesi çıkarılmış ve ilgili dosyalarda düzenlenen iddianame, takipsizlik kararları ve gerekçeli kararlar temin edilmiştir.

Somut olayda davacının iş akdine İçişleri Bakanlığı tevdi raporu uyarınca son verildiği, ilgili raporda davacı hakkında; 13/5/1996 tarihinde PKK Silahlı Terör Örgütü'ne yapılan planlı operasyonda yakalandığı ve sorgusunda örgüt sempatizanı olmak, örgüt adına kuryelik yapmak, örgüt mensupları ile ilişkiye geçmek eylemlerinden adli işlem gördüğü, 25/5/1999 günü Batman TÜPRAŞ dolum tesislerine PKK Silahlı Terör Örgütü mensupları tarafından yapılan roketatarlı saldırı sonucunda saldırıyı gerçekleştiren kişilerin yakalanması yönelik operasyonda saldırıya katılan örgüt mensupları ile ilişkide olduğu ve onları ikametinde barındırdığı ve lojistik malzeme temin ettiği tespit edilerek 27/5/1999 günü yakalandığı ve

gözaltına alındığı, adli makamlarca tutuklandığı, 2/4/2002 günü HADEP organizesinde cumhurbaşkanı, başbakan, meclis başkanı vs. hitaben "Kürtçe Eğitim Kampanyası" içerikli olduğu değerlendirilen mektupları Batman Merkez PTT Müdürlüğü'nden göndermek isterken mektuplar içerisinde suç unsuru olup olmadığının tespiti için Batman 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nce el konulduğu, şahıs hakkında adli işlem yapıldığı belirtilmektedir.

Tüm dosya kapsamı ve celp edilen kayıtlar uyarınca davacı hakkında Batman İl Emniyet Müdürlüğünün cevabi yazısında belirtildiği üzere Batman Cumhuriyet Başsavcılığının 1996/1544 ve 1999/1249 numaralı dosyaları üzerinden soruşturma yürütüldüğü, söz konusu soruşturma dosyaları, feshe dayanak tevdi raporu ve İl Emniyet Müdürlüğü ile İl Jandarma Komutanlığı cevabi yazıları nazara alındığında işveren ile davacı arasındaki güven ilişkisinin zedelendiği ve taraflar arasında sözleşmenin devamına engel teşkil edecek nitelikte şüphe oluştuğu, bu nedenle asıl işverenin fesih yönündeki talebinin; ileride açılması muhtemel alacak davasında haklılığı tartışılmak üzere alt işveren yönünden fesih tarihi itibarıyla en azından geçerli sebep oluşturduğu, alt işveren şirket açısından fesihin zorunlu hale geldiği anlaşılmakla açıklanan nedenlerle davanın reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm tesis edilmiştir."

7. Başvurucu anılan karara karşı 22/4/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi 18/5/2022 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak esastan reddetmiştir. Kararda, Batman İl Emniyet Müdürlüğünün ve Batman İl Jandarma Komutanlığının cevabi yazılarındaki araştırma tutanak içerikleri dikkate alındığında işverenin işçisine karşı duyduğu şüphenin aralarındaki güven ilişkisinin zedelenmesine yol açtığı belirtilmiştir. Güven ilişkisinin sarsılmasına yol açan şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebep olduğu ifade edilmiştir. İşçinin uygunluğunu ortadan kaldıran şüphenin güvenlik endişesi doğurduğu ve işverenin bir kamu kuruluşu olduğu dikkate alındığında iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güveni yıkmaya elverişli bir şüphenin söz konusu olduğu sonucuna varılmıştır.

8. Nihai karar olan Bölge Adliye Mahkemesinin 18/5/2022 tarihli kararı başvurucuya 11/6/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 13/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Diğer yandan Batman Cumhuriyet Başsavcılığından 27/3/2025 tarihinde müzekkere ile 1996/1544 soruşturma numaralı ve 1999/1249 soruşturma numaralı dosyalarının akıbeti istenilmiş olup 9/4/2025 tarihli cevapta istenilen dosyaların Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği bildirilmiştir. Bunun üzerine söz konusu dosyaların akıbeti 10/4/2025 tarihli müzekkere ile Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığından istenilmiş olup 5/5/2025 tarihinde cevap verilmiştir. Cevapta, başvurucu hakkında Diyarbakır 1. Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesinin (Devlet Güvenlik Mahkemesi) 17/12/1997 tarihinde karar verdiği bildirilmiştir.

10. Devlet Güvenlik Mahkemesi 17/12/1997 tarihinde başvurucu hakkında PKK terör örgütüne yardım ve yataklık suçundan beraat kararı vermiştir. Kararda, başvurucunun suçlamaları kabul etmediği ve suçu işlediğini ortaya koyan yan deliller ve tanık beyanlarının elde edilemediği belirtilmiştir. Bu nedenle ortada kesin ve inandırıcı delil olmadığı ifade edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu, hakkında devam eden soruşturma olduğu gerekçesi ile verilen kararın hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Çalıştığı süre boyunca hiçbir örgüt ile bağlantısının olmadığını, herhangi bir suç işlemediğini ifade etmiştir. Mahkemelerce herhangi bir araştırma yapılmaksızın sadece iş akdinin feshedilmesinden sonra oluşturulan emniyet evrakı gerekçe gösterilerek davasının reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mahkemelerin uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiğini ve bu suretle hükmün kesinleştiğini ifade etmiştir. Bu itibarla, somut olayda mahkemelerin ilgili hukuk kurallarını yorumlayarak vardığı sonuç ve bu sonuca ilişkin gerekçelerinin açıkça keyfî olduğu veya bariz bir takdir hatası içerdiğinin söylenemeyeceğini belirtmiştir. Bu nedenle başvurucunun şikâyetlerinin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğunu savunmuştur. Başvurucu Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

16. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

17. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de Yargıtay içtihadında kabul edildiği üzere şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir (çok sayıda karar arasında bkz. Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/10/2018 tarihli ve E.2018/10430, K.2018/20956 sayılı; 26/11/2018 tarihli ve E.2018/11097, K.2018/25472 sayılı kararı). Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir

şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir (Delil Metin [2.B.], B. No: 2019/1419, 18/1/2023, § 32).

18. Bu itibarla, şüphe feshi gerekçesiyle iş akdinin sonlandırıldığı davalarda, özellikle işvereni fesih sonucuna götüren hususların aydınlatılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda şüpheye neden olan durum veya olayın/vakıanın -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanması, millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Yine bu noktada mahkemelerce söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir. Söz konusu kriterlerin -özellikle millî güvenlik ile ilgili hususlarda- esnek değerlendirilebileceği düşünülse dahi bu durumda da makul ve hakkaniyetli bir şekilde mevzunun ele alınması, hem işçi hem işveren yönünden adil bir denge kurulması icap etmektedir (Delil Metin, § 35).

19. Mahkeme yapılan feshin geçerli nedene dayandığını kabul ederken başvurucu hakkında çok eski tarihli soruşturmaların bulunduğu bilgisine yer vermiştir. Ancak Mahkeme, başvurucu hakkındaki soruşturmaları aktarmakla yetinmiş, herhangi bir şekilde değerlendirmemiştir. Kararda sadece soruşturma numaralarından bahsedilmiş, bu soruşturmaların akıbetleri konusunda ise herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Ancak soruşturmalara atıfta bulunulması yeterli olmayıp ceza soruşturmasına konu olay ve olguların da Mahkeme tarafından irdelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda olayın meydana geliş şekli, fiilin özelliği, ağırlığı gibi olaya özgü durumlar değerlendirilerek karar sonucuna ulaşılma nedeni ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulmalıdır (Diren Taş [1. B.], B. No: 2019/38230, 24/1/2024, § 34).

20. Ceza soruşturmasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin başvurucunun sözleşmesinin feshedilmesine olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Mahkeme tarafından ceza soruşturmasında yer alan verilerin sözleşmenin feshedilmesine olan etkisinin ortaya konulması gerekmektedir. Olaya bakıldığında ise Mahkeme tarafından ceza soruşturması esas alınmakla birlikte soruşturmada yer alan olgular irdelenmemiştir. Mahkeme ceza soruşturmasında yer alan bilgi ve belgeleri değerlendirmemiştir (Diren Taş § 35).

21. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda Mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır (Diren Taş § 36).

22. Sonuç olarak gerekçeli kararda, işveren yönünden başvurucu ile işveren arasındaki güven ilişkisinin sarsılmasına neden olan olay ve olgulara dair yeterli inceleme ve araştırma yapılmadığı, başvurucunun yargılamanın esasına tesir eder nitelikteki iddia ve itirazlarının incelenmediği ve bu iddiaların karşılanmadığı görülmüştür. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu uzun süren yargılanma nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

25. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş [2. B.] (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükmü bulunmaksızın sırf soruşturmaya dayanılarak davasının reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

28. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26). Masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47).

29. Başvuru konusu olayda mahkemeler başvurucu hakkında bulunan soruşturmalara dayanarak işçi ile işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulmasının gerekçeli bir nedeni bulunduğunu belirterek fesih işlemini hukuka uygun kabul etmiştir. Mahkemeler fesih işlemini olgusal olarak ele almıştır. Kararda başvurucu hakkında herhangi bir suça ilişkin saptamada bulunulmadığı görülmüştür. Mahkemeler olgusal olarak olayı değerlendirmiş ve mevzuat hükümlerini gözönünde bulundurarak sonuca ulaşmıştır. Buna göre mevzuat ve somut olayın koşulları değerlendirilmek suretiyle fesih işleminin hukuka uygun olduğu tespit edildiğinden masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Çalışma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

31. Başvurucu, haksız bir şekilde iş akdinin feshedilmesi nedeniyle çalışma hürriyetinin elinden alınmasından şikayet etmiştir.

32. Anayasa Mahkemesinin Onurhan Solmaz [1. B.] (B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18) ve Serkan Acar [1. B.] (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24) kararlarında yer alan tespit ve değerlendirmelerine göre özetle ihlal edildiği ileri sürülen çalışma hürriyeti ve hakkının Anayasa ve Sözleşme ile Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmediği anlaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

37. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

4. Çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 2. İş Mahkemesine (E.2021/28, K.2021/73) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, Batman Belediyesine (Belediye) hizmet veren özel şirkette (Şirket) 29/4/2005 tarihinden itibaren çalışmaktayken, Batman Valiliği OHAL Bürosunca başvurucunun terör örgütü ile iltisaklı olduğu Belediyeye bildirilmiştir. Belediye tarafından iş akdinin feshedilmesi Şirketten istenilmiş ve bunun üzerine başvurucunun iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu bu feshin geçersizliğinin tespit edilmesi ve işe iadesine karar verilmesi istemiyle dava açmıştır. Mahkeme davayı reddetmiş ve gerekçe olarak başvurucunun PKK terör örgütü yapılanması ile irtibatlı ve iltisaklı olması nedeniyle 667 sayılı KHK uyarınca iş akdinin feshedildiğini ve başvurucunun bir daha kamu hizmetinde çalıştırılmasının mümkün olmadığını göstermiştir. Karar istinaf ve temyiz aşamalarından geçerek kesinleştikten sonra başvurucu bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Anayasa Mahkemesi, geçerli feshin koşullarının oluşup oluşmadığını incelemeden asıl işverenin şüphesine bağlı kalarak sonuca varılması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının ihlal edildiğine ve yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir. Mahkeme yeniden yaptığı yargılama sonucunda davayı reddetmiş ve gerekçe olarak başvurucu hakkında yürütülen soruşturma, feshe dayanak tevdi raporu ve İl Emniyet Müdürlüğü ile İl Jandarma Komutanlığı cevabi yazıları dikkate alındığında taraflar arasında sözleşmenin devamına engel teşkil edecek nitelikte şüphe oluştuğunu göstermiştir. Bu nedenle asıl işverenin fesih yönündeki talebinin,

alt işveren yönünden fesih tarihi itibarıyla en azından geçerli sebep oluşturduğu belirtilmiştir. Karar istinaf aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

3. Çoğunluk kararında Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu ihlal kararı sonrasında mahkemelerce yapılan yargılama sonucunda verilen kararda yeterli ilgili gerekçe bulunmadığı gerekçesiyle adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

4. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanmasında öncelikli yetkinin mahkemelere ait olduğunun altı çizilmelidir. Anayasa Mahkemesi kendi yorumunu mahkemelerin yerine kaim etmesi söz konusu olamaz. Bununla birlikte mahkemelerin yorumlarının etkilerinin adil yargılanma hakkıyla çelişip çelişmediğini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevi kapsamındadır.

5. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenemese de şüphenin işçinin kişiliğinde bulunan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi halde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfi uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

6. Yargıtay, şüphe feshi kapsamında açılacak davalarda taraflarca hazırlama ilkesine üstünlük tanınamayacağını kabul etmektedir. Bu itibarla, şüphe feshi kapsamında açılan işe iade davalarında, taraflarca hazırlama ilkesi yerine istisnai nitelikteki kendiliğinden araştırma ilkesi uygulanmaktadır. Yani mahkemelerin, tarafların ileri sürdüğü yahut ortaya koyduğu tespitlerden bağımsız olarak ayrıca araştırma yapması ve yine tarafların iddia ve itirazlarını bu kapsamda değerlendirerek bir sonuca varması gerekmektedir. Bu doğrultuda mahkemelerden beklenen, öncelikle işveren kurumun niteliği ile sözleşmesi feshedilen işçinin burada hangi pozisyonda çalıştığı, işinin mahiyeti ve öneminin ne olduğu hususlarının belirlenmesidir. Zira şüpheyi doğuran olay yahut durum, farklı pozisyonlarda çalışan kişiler yönünden farklı değerlendirme yapmayı gerektirebilmektedir. Bunun yanı sıra şüphe feshini doğuran durum veya olayın/vakıanın -Yargıtay içtihadında da değinildiği gibi- doğrudan işçinin şahsından kaynaklanması; milli güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile işçi arasında güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Yine bu noktada mahkemelerce söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfiliğin önüne geçebilmek için önem arz etmektedir. Söz konusu kriterlerin -özellikle milli güvenlik ile ilgili hususlarda- esnek değerlendirilebileceği düşünülse dahi bu durumda da makul ve hakkaniyetli bir şekilde mevzunun ele alınması hem işçi yönünden hem işveren yönünden adil bir denge kurulmasını icap etmektedir.

7. Mahkeme başvurucunun iş akdinin haklı olarak feshedildiğini kabul ederken başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında başlatılan soruşturma bulunmasına dayanmıştır. Söz konusu soruşturmalara ilişkin olarak verilen bilgilerde başvurucunun PKK Silahlı Terör Örgütü'ne yapılan planlı operasyonda yakalandığı ve sorgusunda örgüt sempatizanı olmak, örgüt adına kuryelik yapmak, örgüt mensupları ile ilişkiye geçmek eylemlerinden adli işlem gördüğü belirtilmiştir. Yine Batman TÜPRAŞ dolum tesislerine PKK Silahlı Terör Örgütü mensupları tarafından yapılan roketatarlı saldırı sonucunda saldırıyı gerçekleştiren kişilerin yakalanmasına yönelik operasyonda, saldırıya katılan örgüt mensupları ile ilişkide olduğu, onları ikametinde barındırdığı ve lojistik malzeme temin ettiği tespit edilerek 27/05/1999 günü yakalandığı ve tutuklandığı ifade

edilmiştir. Son olarak 2/4/2002 tarihinde HADEP organizesinde Cumhurbaşkanı, Başbakan, TBMM Başkanına hitaben "Kürtçe Eğitim Kampanyası" içerikli olduğu değerlendirilen mektupları Batman Merkez PTT Müdürlüğü'nden göndermek isterken hakkında adli işlem gerçekleştirildiği kararda yer almıştır. Bölge Adliye Mahkemesi de yapılan bu tespitlerin başvurucunun şahsından kaynaklandığını ve güven ilişkisinin sarsılmasına yol açan şüphenin mevcut olması nedeniyle yapılan fesih işleminin yasal ve yerinde olduğunu ifade etmiştir.

8. Mahkemelerce yapılan bu yorumların keyfi olmadığı vurgulanmalıdır. Silahlı terör örgütü ile bağlantılı olduğunu gösterecek ölçüde nedenlerin varlığı hâlinde şüphenin makul bir sebebe dayandığı söylenebilir. Olağanüstü hâl ilan edilmesine neden olan olaylar ve olağanüstü hâl döneminde alınan tedbirlerin amacı gözetildiğinde bir kimsenin terör örgütleriyle bağlantısının bulunduğunun tespit edilmesi durumunda iş akdinin feshedilmesine neden olacak haklı nedenlerin var olduğu sonucuna ulaşılması keyfî bir yargı olmaz.

9. Başvurucunun iş akdinin haklı olarak feshedilmesi mahkemelerce başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan soruşturma bulunması olgusuna dayanmıştır. Terör örgütüne üye olma suçundan hakkında soruşturma bulunan bir kişinin iş akdinin şüphe nedeniyle feshedilmesi kabul edilebilir bir durumdur. Bu hâle uyan bir kimsenin iş akdinin feshedileceğini öngöremeyeceği söylenemez. Soruşturma sırasında tespit edilen hususların sahip olduğu ağırlık ve nitelikleri de göz önünde tutulduğunda mahkemelerin başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçu nedeniyle yürütülen soruşturmayı haklı fesih nedeni olarak yorumlamasında herhangi bir keyfilik veya bariz takdir hatası bulunmamaktadır.

10. Tüm bu hususlar gözetildiğinde başvurucunun iş akdinin feshedilmesinin haklı nedene dayandığının kabul edilmesinin keyfî ve temelsiz olmadığı, bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu ayrıca söz konusu kararda makul, yeterli gerekçe bulunduğu kanaatine vardığımızdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye Muhterem İNCE Üye Yılmaz AKÇİL

ALPARSLAN KUYTUL

B. No: 2022/78718 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/78718

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPARSLAN KUYTUL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/78718)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Alparslan KUYTUL

Vekili : Av. Bilal İPEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltı ile tutuklamanın hukuki olmaması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) K.S. adlı kişinin birden fazla kişi tarafından kaçırıldığına ilişkin ihbar üzerine bir soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu, anılan soruşturma kapsamında 9/5/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu; ifadesinde kaçırılan K.S. ile bu kişi serbest bırakıldıktan sonra görüştüğünü ancak olayla bir ilgisinin bulunmadığını, soruşturmadaki diğer şüphelilerin bir kısmını tanıdığını ancak bu kişilere K.S.yi alıkoymaları yönünde herhangi bir talimatının bulunmadığını, ayrıca K.S. ve eşini taşınmazlarının satımına yönelik vekâletname vermeleri için zorlamadığını ileri sürmüştür.

4. Başsavcılık, başvurucuyu kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve yağma suçlarından tutuklanması istemiyle Adana 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

5. Hâkimlikçe başvurucunun isnat edilen suçlardan tutuklanmasına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Şüphelinin üzerine atılı cebir, tehdit veya hile kullanarak kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve birden fazla kişi tarafından silahla yağma suçundan, yüklenen suçun niteliği ve önemi ... müştekilerin olayın akışına uygun ve birbiriyle tutarlı beyanları, müşteki K.S. nın beyanıyla uyumlu bir şekilde söz konusu adliye giriş ve koridorlar kamera görüntüleriyle hastanede bulunan kamera görüntülerinde İ.D. nin müştekinin yanında bulunması, R.S. nin söylemi, müşteki A.S. ile müşteki K.S.nin şüpheli Alparslan Kuytul ile olan görüşmelerini şüphelinin de doğrulaması ancak görüşme içeriğini şüphelinin farklı bir şekilde beyan etmesi, müştekinin 09.11.2021 tarihli ayrıntılı beyanı ve müştekinin diğer şüpheliler tarafından serbest bırakılmasından belli bir süre sonra R.B. ye vekalet vermesi, müşteki A.S. ve kızı R.S. tarafından taşınmazlar üzerinde işlem yapılması hususunda Y.T. ye vekalet verilmesi ancak öncesinde şüpheli Alparslan Kuytul'un A.S. den taşınmazların vekaletini istemesi, 11.03.2021 tarihli araştırma ve tespit tutanağı kapsamında söz konusu taşınmazlarla ilgili adı geçen şahısların Furkan Vakfı'nın etkinliklerine katılan kişiler olması, buna ilişkin fotoğrafların da aynı tutanakta yer alması, diğer şüpheli Alparslan Kuytul'un savunma içeriğinin hayatın olağan akışına aykırı bulunması, şüphelinin serbest bırakılması halinde tanıklar üzerinde baskı yapacağına yönelik şüpheli davranışlarının kuvvetli şüphe oluşturması dikkate alındığında, şüpheli hakkında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması, atılı suçun işlendiği hususunda, kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde tutuklama nedeninin varsayılacağının belirtildiği CMK'nın 100/3 maddesinde sayılan suçlardan oluşu adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı kanısı ile CMK' nin 100, 101 ve devam eden maddeleri uyarınca TUTUKLANMASINA... [karar verildi.]"

6. Devam eden süreçte Adana 5. Sulh Ceza Hâkimliği 10/5/2022 tarihinde başvurucunun tutukluluğunun devamına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara itirazı Adana 12. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 23/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

7. Bu karar başvurucuya 29/6/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 27/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başsavcılık 29/9/2022 tarihli iddianame ile suç işlemek amacıyla örgüt kurma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve yağma suçlarından cezalandırılması istemiyle başvurucu hakkında aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

9. İddianamede, ilk olarak 8/9/2021 tarihinde K.S.nin plakaları sökülmüş bir araçtan inen kar maskeli şahıslar tarafından zor kullanılarak araca bindirildiğine ilişkin ihbar gelmesi üzerine soruşturma işlemlerine başlandığı ifade edilmiştir. Başvurucunun diğer şüphelilere talimat verdiği ve K.S.yi kaçırtarak senet imzalamaya ve taşınmazlarının satımı için genel vekâletname vermeye icbar ettiği ileri sürülen iddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. K.S.nin kaçırılma anlarını gördüğünü belirten ve mobil telefonuyla görüntülü kayıt alan U.A.nın ifadesine başvurulduğu, ayrıca kolluk marifetiyle şüpheli görünen aracın olay yerine geliş ve olay yerinden gidiş yönüne doğru kamera araştırmaları yapıldığı, aracın bir bölgede durduğu ve araçtan inen kişilerin bilirkişi raporuyla doğrulandığı üzere H.A., R.T., Y.T. ve E.A. olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir. Başsavcılık soruşturmanın devamında plakası çıkarılan aracın E.E. adlı kişinin üzerine tescilli olduğunun belirlendiğini ve araçta yukarıda ismi geçen şüphelilerin parmak izleriyle birlikte K.S.nin kan genotipiyle uyumlu biyolojik bir kısım materyalin bulunduğunu vurgulamıştır.

ii. 20/9/2021 tarihinde şüpheliler tarafından serbest bırakıldığını belirten ve sağlık kurumundan alınan rapora göre vücudunda basit tıbbi müdahaleyle geçmeyecek düzeyde

yaralanma bulunan K.S.nin kaçırılmasına ve ardından başvurucuyla görüşmesine ilişkin anlatımlarını içeren 9/11/2021 tarihli ilk ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"21/09/2021 günü Savcılığınızda ifade vermiştim. Ancak bu ifademi baskı altında verdim. Yine doktor raporundan anlaşılacağı üzere ağır bir şekilde yaralanmıştım. Bu nedenle ve baskı altında olduğumdan doğru ifademi veremedim. Daha doğrusu kaçırılırken tanıdığım kişileri gördüm ve tutulduğum süre boyunca birçok senet imzaladım. Yine beni videoya aldılar. Bu hususları önceki ifademde belirtmemiştim. Sürekli ailemle, çocuklarımla tehdit edildim. Kaçırıldığım zaman ve alıkonulduğumda serbest bırakılacağımı ve vakıftan bana avukat göndereceklerini söylemişlerdi. Vakfın gönderdiği avukatlar huzurunda söz konusu ifadeyi vermiştim. Buna rağmen halen baskı ve tehdit altındayım. Şahısların baskılarına ve tehditlerine son vermek için gelip yeniden ifade vermeyi uygun gördüm. Olay günü iş yerimden çıkmıştım. Kaldırımda yürürken arkamdan bir arabanın geldiğini fark ettim. Araba gri renkliydi. Y.T. nin araçtan indiğini hatırlıyorum. Doğrudan gelip beni ellerimle çekiştirmeye başladı. Hatta önce konuşur gibi yaptı. Daha sonra beni çekiştirerek aracın arkasına sokmaya çalıştı. İki maskeli kişi Y. ye yardım ettiler. Daha sonra H. gelerek beni ayaklarımdan tuttu ve araca soktu. Aracın içerisinde yanılmıyorsam Y. ve H. ile birlikte 4-5 kişi vardı. Daha önce bahsettiğim gibi araçta beni darp ettiler. Elektroşok verdiler. Gözlerimi bağladılar... Araçla nereye gittiğimizi bilmiyorum. Tutsak alındığım süre boyunca yaklaşık 30 tane senet imzalattılar. Benim arkamı çevirip senetleri imzalamamı söylediler. Hatta kendilerinin söylediği gibi senet bedellerini de ben yazdım. Bedelleri istedikleri gibi dolar cinsinden yazmıştım. Yanlış hatırlamıyorsam toplam 6-7 milyon dolar bedelli 30'a yakın senet imzaladım.

...

Serbest bırakıldıktan sonra çok geçmeden eşim A. ile birlikte 5. Notere giderek R.B. isimli şahsa genel vekalet verdik. Eşime vekalet vermesini ben söylemiştim. Çünkü şahıs beni alıkoydukları dönemde bu şartla serbest bırakmışlardı. Serbest bırakıldıktan kısa bir süre sonra Alparslan KUYTUL'un beni çağırdığını söylediler. Ben de Bankalar Caddesinde (Abidinpaşa Caddesi) bulunan Furkan Nesli Dergisi'nin ofisine gittim. Burada Alparslan KUYTUL ile görüştüm. Kendisi bana genel vekaletin verilmesi için notere birini göndereceğini söyledi. Zaten bu görüşmeden kısa bir süre sonra da vekaleti R.B. isimli şahsa verdik."

- Başsavcılık K.S.nin eski eşi A.S.nin de başvurucunun olaydan önceki bir tarihte kendisinden genel vekâletname talep ettiğine yönelik ifadesine yer vermiştir. A.S.nin ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"13/07/2021 günü Y.T. isimli şahsa genel vekaletname vermiştim. Bu olaylar öncesi Ramazan ayında hatırlayamadığım bir tarihte biri beni telefonla arayarak Alparslan KUYTUL'un Bankalar Caddesinde bulunan Furkan Nesli Dergisi'nin ofisi olarak kullanılan bir yere çağırdığını söyledi. Ben de tek başıma gittim. Erkeklerin bulunduğu odaya girdiğimde Alparslan KUYTUL ile birlikte tanımadığım kişiler vardı. Burada Alparslan KUYTUL ile genelde başbaşa görüştük. Ancak bulunduğumuz odaya giren çıkanlar oluyordu. Alparslan KUYTUL bana eşim K. ile aralarında mevzu olduğunu söyleyerek benden geriye dönük olarak 5.110.000 dolar senet imzalamamı istedi. Ben bunu kabul etmedim. Kendisi bu kez benden hisselerimin bulunduğu hastaneyle ilgili hisseleri, K.nin üzerine kayıtlı Bilgi Laboratuvarını, kızım R.nin üzerine kayıtlı Ulukışla'da bulunan 78 dönümlük bahçeyi ve benim üzerime kayıtlı Adana il merkezinde bulunan iki ev ve Yumurtalık ilçesinde bulunan

evlerin satışı için genel bir vekaletname istedi. Ben buna da karşı çıktım. Alparslan KUYTUL burada bana herhangi bir tepki göstermedi. Sadece siz bilirsiniz dedi. Alparslan KUYTUL ailemin mal varlığını ayrıntılı olarak biliyordu. Bu olaydan sonra Y.T. ve yanında tanımadığım T. isimli bir şahıs evimize bir kere geldiler. Yanlış hatırlamıyorsam K. kaçırılmadan yaklaşık 1 hafta önceydi. Akşamüstü gelmişlerdi. Evde oturdular. Eşim K. de evdeydi. Şahıslar benden ve eşimden yukarıda bahsettiğim üzere genel bir vekaletname vermemi istediler. Ben kendilerine kızdım. Kabul etmeyeceğimi söyledim. Eşim siz bilirsiniz dercesine bir tepki de bulundu. Şahıslar bunun üzerine evden çıkıp gittiler."

- Başsavcılık, K.S. ve A.S.nin beyanlarının doğruluk içerdiğini zira R.B. adlı kişiye K.S.nin serbest bırakıldığı tarihten sonra genel vekâletname verdiklerinin ve sonrasında müştekilere ait taşınmazların başvurucuyla bağlantılı kişilere satıldığının tespit edildiğini belirtmiştir.

iii. İddianamede; K.S.nin 29/11/2021 tarihinde ikinci bir beyanda bulunduğu, bu beyanında başvurucudan gelen talimat sonucu 20/9/2021 tarihinde serbest bırakıldığını ve sonraki süreçte bu olayla başvurucunun bir ilgisinin bulunmadığını söylemesi için bir kısım kişi tarafından zorlandığını belirttiği, ayrıca başvurucuyla -önceki ifadesinde de bahsi geçen- görüşmesini de daha ayrıntılı bir şekilde anlattığı vurgulanmıştır. Anılan beyan iddianamede yer aldığı şekliyle temel olarak şöyledir:

"...kendisini kaçırıp alı koyan şahısların 20/09/2021 günü serbest bırakmadan önce hocaları Alparslan KUYTUL'dan talimat geldiğini, buradan çıktığı zaman Ş.S.nin evine gideceğini, akşam ifade vereceğini, bu ifadede Furkan Gönüllerini temize çıkartmak için olayın Furkan Gönülleri ile alakasının olmadığını, Furkan Vakfının bu tür işlerle hiçbir alakası olamayacağı şekilde açıklama yapması gerektiğini söylediklerini, verilen talimata uymadığı takdirde kendisinin, annesinin, kız kardeşinin ve çocuklarının zarar görecekleri yönünde tehditlerde bulundukları, serbest bırakıldıktan sonra Alparslan KUYTUL tarafından verilen talimat üzerine resmi nikahlı eşi ve aynı zamanda Furkan Vakfının üyesi olan Ş.S.nin evine gittiğini, Ş. kendisine bir yazı çıkardığını, bu yazıyı Alparslan KUYTUL'un gönderdiğini, bu doğrultuda video kaydı çekileceğini söylediğini, Ş.nin kendi telefonuyla video çektiğini birilerine gönderdiğini, daha sonra videonun uygun olmadığını söylemeleri üzerine 3-4 kez aynı şekilde video çektiklerini, bu sırada Alparslan KUYTUL'un sekreteri olan İ.D.nin geldiğini, Alparslan KUYTUL'u kastederek hoca efendinin talimatı gereği akşam ifade vermeye gitmeyeceğini, sabah savcılığa gideceğini söylediğini, sabah video çektiklerini, aynı gün Ş.S.nin ve onun yakın kardeşi İ.Y. ile adliyeye gittiklerini, burada vakfın avukatlığı yapan Y.I., B.İ. ve M.B. isimli şahıslara teslim ettiklerini, bu şahısların kendisini adliyenin otoparkında bulunan sedan türü Clio benzeri araca bindirdiklerini, aracın içerisinde bulundukları sırada arabaya İ.D.nin geldiğini, Alparslan KUYTUL tarafından verilen talimatların birisininde adliyenin önünde bu olayın vakıfla alakasının olmadığını belirteceği bir videonun çekilmesi olduğu, kendisini, annesini, kız kardeşini ve çocuklarının zarar göreceği şekilde tehdit edildiğini, videoyu İ.D.nin kendi kullandığı telefon ile çektiğini,

...alıkonulduğu süre zarfında kendisine verilen talimatlardan birisinin de serbest bırakıldıktan sonra Alparslan KUYTUL kendisini yanına çağıracağı ve ne söylerse harfiyen yerine getireceği hususunda olduğunu, 26/09/2021 günü İ.D.nin kendisini arayarak Alparslan KUYTUL'u kastederek "seni bekliyor" dediğini, Furkan Nesli Dergisinin bulunduğu binaya gittiğini, Alparslan KUYTUL ile görüştüğünü, kendisine yarın tekrar gelmem gerektiğini, sabah vekalet verilecek şahsın ismini söyleyeceğini söylediğini, ertesi gün sabah saatlerinde tekrar yanına gittiğini, burada kendisine "sen notere git ben sana

birini göndereceğim, sana gönderdiğim kişiye sahip olduğun Özel Korupark Hastanesi, K. mevkiinde bulunan villa ve Yumurtalık ilçesinde bulunan deniz evinin üzerindeki her türlü satış tasarruflarının yapılacağı genel bir vekalet vereceksin" dediğini, Noter'e gittiğinde önceden tanımadığı R.B. isimli şahsın geldiğini, kendisini Alparslan KUYTUL'un gönderdiğini söylediğini, bunun üzerine mal varlıklarının resmi maliki olan dini nikahlı eşi A.S.nin R.B.ye genel bir vekalet verdiğini, bahsettiği şekilde yaşamış olduğu bütün süreçlerin planlayıcısı ve azmettiricisinin Alparslan KUYTUL olduğunu, şikayetçi olduğunu beyan ettiği"

- Başsavcılık, K.S.nin kaçırılma ve yağma olayıyla başvurucunun bir ilgisinin bulunmadığını söylemesi için bir kısım kişi tarafından zorlandığına ilişkin iddiası üzerine adliye koridorları ve müştekinin sevk edildiği hastanenin koridorlarını gösteren kameraların incelendiğini ve izleme tutanağı düzenlendiğini, buna göre anılan iddiayı doğrulayacak şekilde ismini verdiği kişilerin K.S.nin yanına geldiklerinin görüldüğünü ifade etmiştir.

iv. Başsavcılık; başvurucunun 9/5/2022 tarihli ifadesinde şüphelilerden İ.D., Y.T. ve R.B.yi tanıdığını ve bu kişilerin öğrencisi olduğunu beyan ettiğini, aynı şekilde müştekilere ait taşınmazların devredildiği Y.E., İ.G., Y.T. ve S.D.yi de tanıdığını ve bu kişilerin derslerine katıldığını söylediğini vurgulayarak bu kabullerin müşteki beyanlarını doğrulayacak mahiyette olduğunu iddia etmiştir.

10. Adana 8. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır.

11. Mahkeme 16/6/2023 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanması suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

12. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesi aşamasında derdesttir.

13. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gözaltının Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

14. Başvurucu, şartları oluşmadan gözaltı tedbiri uygulandığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2014 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150). Dolayısıyla başvurucunun iddiaları bakımından anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

17. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

20. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve yağma suçlarından 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

21. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

22. Soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem/bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve soruşturma mercilerinin tespitleriyle uyumluluk gösteren başvurucu hakkındaki müşteki beyanları (bkz. § 9), görüntü izleme tutanakları, başvurucunun müşteki K.S.yi zorla alıkoyduğu iddia edilen şüphelilerden bir kısmı ile müştekilere ait taşınmazların devredildiği Y.E., İ.G., Y.T. ve S.D. adlı kişileri tanıdığına yönelik beyanları ve Başsavcılığın soruşturmada elde ettiği diğer bulgular bir bütün olarak gözetildiğinde tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

23. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

24. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan yağma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 5).

25. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş[1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

26. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

27. Somut olayda başvurucunun birden fazla kişi tarafından işlenen silahlı yağma gibi ağır bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; Devran Duran, § 64).

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

29. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Erkam Abdurrahman Ak [2. B.], B. No: 2014/8515, 28/9/2016, §§ 48-62; İrfan Gerçek [1. B.], B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan [2. B.], B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 16/6/2023 tarihinde tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltının hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

H.H.Ö.

B. No: 2022/79915 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/79915

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.H.Ö. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/79915)

Karar Tarihi: 30/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 11/2/2026 - 33165

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : H.H.Ö.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkin verilen ihlal kararı sonrası yeniden yargılama talebinin reddedilerek infazın devamına karar verilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Ceza Davasına İlişkin Süreç

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 16/7/2016 tarihinde gözaltına alınmış; 20/7/2016 tarihinde sevk edildiği Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tutuklanmıştır.

3. 9/9/2019 tarihinde İstanbul 24. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan mahkûmiyetine, diğer suçlardan ise beraatine, hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

4. 11/12/2019 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi mahkûmiyet hükmüne yönelik istinaf

taleplerini esastan reddetmiş, başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

5. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyet hükmü 1/11/2021 tarihinde Yargıtay tarafından verilen onama kararı ile kesinleşmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 8/2/2022 tarihinde öğrenmiştir.

B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Nezdindeki Süreç

7. Başvurucu, gözaltı ve tutuklama tedbirlerinin hukuka aykırı olduğu iddiası ile 26/11/2018 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. AİHM 23/11/2021 tarihinde başvurucu hakkında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 5. maddesinde düzenlenen özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Turan ve diğerleri/Türkiye, B. No: 75805/16 ve diğer 426 başvuru, 23/11/2021). Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Oy birliğiyle, başvuranların tutukluluklarının hukuka uygunluğu hakkında Sözleşme'nin 5 § 1 maddesi kapsamındaki şikâyetlerinin kabul edilebilir olduğuna;

Oy birliğiyle, tutuklandıklarında hâkim ve savcı olan başvuranların tutukluluklarının hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine;

Oy birliğiyle, tutuklandıklarında Yargıtay ve Danıştay üyesi olan başvuranların tutukluluklarının hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine;

Bire karşı altı oyla, başvuranların Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamında yapmış oldukları diğer şikâyetlerin kabul edilebilirliğinin ve esasının incelenmesine gerek olmadığına;

Oy birliğiyle,

(a) davalı Devlet tarafından, her bir başvurana, kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere, söz konusu miktara yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere, manevi zarar ile masraf ve giderler karşılığında 5.000 (beş bin) avro ödenmesine;

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktarlara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz uygulanmasına;

Oy birliğiyle, başvuranların adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine karar vermiştir..."

C. Yeniden Yargılama Talebine İlişkin Süreç

9. Başvurucu 16/6/2022 tarihinde yeniden yargılanma talebinde bulunmuştur. Yeniden yargılamaya ilişkin talep dışında öncelikle infazın durdurulmasına ve tahliyesine, yeniden yapılacak yargılamada ise beraatine karar verilmesi gerektiğini iddia etmiştir.

10. Ağır Ceza Mahkemesi 24/6/2022 tarihinde başvurucunun yeniden yargılama talebinin reddine ve önceki mahkûmiyetin aynen infazına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Hükümlü [H.H.Ö.] hakkında mahkememizin 2018/438 Esas, 2019/328 Kararı ile Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçundan dolayı 10 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar

verildiği, kararın Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 02/11/2021 tarih ve 2021/2106 Esas, 2021/9815 karar sayılı ilamı ile onanarak kesinleştiği, hükümlünün lehine yargılanmanın yenilenmesini gerektirecek nedenlerin bulunmadığı ve tesis edilen kararın usul ve yasa uygun olduğu anlaşıldığından talebin reddine dair aşağıdaki şekilde karar verilmiştir.

KARAR : Yukarıda açıklanan gerekçelerle;

1-Hükümlü [H.H.Ö.nün] yargılanmanın yenilenmesi hususunda göstermiş olduğu nedenler yerinde olmadığı ve tesis edilen kararın usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılmakla talebin REDDİNE,

2-Hükümlü [H.H.Ö.] hakkındaki mahkememizin 09/09/2019 tarih, 2018/438 Esas, 2019/328 Karar sayılı İLAMIN AYNEN İNFAZINA..."

11. Başvurucunun karara yönelik itirazı 14/7/2022 tarihinde İstanbul 25. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kesin olarak reddedilmiştir.

12. Başvurucu yeniden yargılama talebinin reddine dair nihai hükmü 20/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 11/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucu 27/7/2023 tarihinde tahliye edilmiştir.

14. Komisyon, Adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yeniden Yargılama Talebinin Reddi Sonrası İnfazın Devamına Karar Verilmesi Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, AİHM tarafından verilen ihlal kararına rağmen yeniden yargılama talebinin reddedilerek tahliye edilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Anayasa'nın kişilerin fiziksel hürriyetlerini güvence altına alan 19. maddesinin kişi hürriyetinin kısıtlanmasına imkân tanıdığı durumlardan biri de maddenin ikinci fıkrasında "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" olarak belirtilmiştir. Bu nedenle yargı organlarınca verilecek mahkûmiyet kararları kapsamında hapis cezasının veya güvenlik tedbirlerinin infaz edilmesi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal etmez (Tahir Canan (2) [1. B.], B. No: 2013/839, 5/11/2014, § 33). Buna göre ilk derece mahkemesinin suç isnadı altındaki kişinin mahkûmiyetine karar vermesi ile kişinin suç isnadına bağlı tutulması sona erer ve kişinin tutulması "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" amacıyla tutmaya yani mahkûmiyete bağlı tutmaya dönüşür.

18. Somut başvuruda başvurucu hakkında 9/9/2019 tarihinde verilen mahkûmiyet kararı ile başvurucunun suç isnadına bağlı tutulması sona ermiştir. Başvurucunun bu tarihten sonraki

tutulması mahkûmiyete bağlı tutma niteliğindedir (bkz. § 3).

19. Başvurucu, AİHM tarafından verilen tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkin ihlal kararına atıfla yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan değerlendirme sonrası yeniden yargılama talebi reddedilmiştir. Başvurucunun yeniden yargılama talebine yönelik itirazı ise 14/7/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir (bkz. §§ 9-11).

20. Anayasa Mahkemesi Yaşar Alat ([GK], B. No: 2021/65564, 21/11/2024) başvurusunda AİHM tarafından verilen adil yargılanma hakkına ilişkin ihlal kararı sonrası yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi hâlinde mahkûmiyete bağlı tutulan kişinin tutulmasının niteliğine ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlendiği şekliyle yargılamanın yenilenmesi üç aşamadan oluşmaktadır: İlk aşamada mahkeme, yeniden yargılama yapılması talebinin 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen nedenlerden birine uygun olup olmadığını, 5271 sayılı Kanun'un 319. maddesinde belirtilen koşulların yerine getirilip getirilmediğini yani başvurunun kanunda öngörülen şekilde yapılıp yapılmadığını veya yargılamanın yenilenmesini gerektiren gerekçelerin gösterilip gösterilmediğini, destekleyici delillerin sunulup sunulmadığını inceleyerek yargılamanın yenilenmesi başvurusunun kabul edilebilir olup olmadığını değerlendirir. Bu koşullar yerine getirilirse mahkeme ikinci aşamaya geçecek, bu aşamada delil toplamaya karar verebilecek ve bundan sonra savcıyı ve sanığı toplanan delillerle ilgili görüşlerini sunmaya davet edecektir. Başvuruya dayanak teşkil eden iddiaların yeterince doğrulanmamış olması veya başvurunun önceki mahkûmiyet üzerinde hiçbir etkisinin bulunmadığına karar vermesi hâlinde [yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ve (b) bentleri ile 314. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde yazılı hâllerde] başvurunun esassız olduğu gerekçesiyle ve duruşma yapmaksızın başvuruyu reddedecektir. Ancak başvurunun kabul edilmesi hâlinde mahkeme, davayı yeniden açacak ve duruşma yapacaktır. Üçüncü aşamada yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylayacak veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verecektir. Anayasa Mahkemesi, Yaşar Alat başvurusunda AİHM'in adil yargılanma hakkı yönünden verdiği ihlal kararı sonrası yeniden başlayan yargılamada ihlal kararında belirtilen eksikliğin başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması ile mahkûmiyet arasındaki bağı koparmayabileceğini belirtmiştir. Bu durumda kişinin tutulması mahkûmiyete bağlı tutma olarak kabul edilmelidir.

21. Öncelikle belirtmek gerekir ki somut olayda AİHM'in adil yargılanma hakkı kapsamında değil özgürlük ve güvenlik hakkı kapsamında verdiği bir ihlal kararı mevcuttur (bkz. § 8). Söz konusu ihlal kararı üzerine Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun lehine yargılamanın yenilenmesini gerektirecek nedenlerin bulunmadığı ifade edilerek yeniden yargılama talebinin reddine karar verilmiştir (bkz. § 10).

22. 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesine göre ceza hükmünün Sözleşme veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının AİHM'in kesinleşmiş kararıyla tespit edilmesi hâlinde yargılamanın yenilenmesine karar verileceği ifade edilmiştir. Bununla birlikte söz konusu ihlal kararının yenilenmesi talep edilen yargılamaya ilişkin olması gerektiği ortadadır. Yani AİHM tarafından verilen ihlal kararı başvurucu hakkındaki yargılamada gerçekleşen bir müdahaleye ilişkin hukuka aykırılık tespiti içerdiği takdirde yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul edilebilir. Somut olayda başvurucunun yenilenmesini istediği yargılamaya ilişkin değil soruşturma aşamasında tutulmasına yönelik Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen özgürlük ve

güvenlik hakkı bağlamında ihlal kararı verilmiştir. Başvurucunun salt tutukluluğuna ilişkin verilen ihlal kararının başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararının -ceza hükmünün- Sözleşme ya da eki olan protokollere aykırılık taşıdığı anlamına gelmeyeceği, dolayısıyla kural olarak 5271 sayılı Kanun'un 311. maddesi uyarınca tek başına yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil etmeyeceği anlaşılmaktadır. Nitekim Ağır Ceza Mahkemesi tarafından da aynı değerlendirme sonrası başvurucunun yeniden yargılama talebi reddedilmiştir (bkz. § 10). Somut olayda yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi kararı başvurucunun mahkûmiyete bağlı tutulması üzerinde bir değişikliğe sebebiyet vermemektedir.

23. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen "mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi" ile bağlantılı bir ihlal iddiası söz konusu ise Anayasa Mahkemesinin görevi kişinin hürriyetten yoksun bırakılmasının kısmen ya da tamamen bu koşullarda gerçekleşip gerçekleşmediğini tespit etmekle sınırlıdır (Ç.Ö. [GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, § 38). Bu kapsamda yapılan incelemede başvurucunun -önceki mahkûmiyete ilişkin adil yargılanma ve suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönünden 2022/43828 numaralı bireysel başvuruda ilettiği şikâyetler dışında- mahkûmiyet kararına ve mahkûmiyete bağlı tutma kararını veren mercinin bir mahkeme olmadığına, kararın hürriyeti kısıtlayıcı bir niteliğinin bulunmadığına veya hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya tedbirinin kapsamını aştığına ilişkin bir iddiasının bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesince bu yönde herhangi bir tespite de varılmamıştır.

24. Sonuç olarak hukuka uygun şekilde mahkûmiyete bağlı tutulduğu anlaşılan başvurucunun yeniden yargılanma talebinin reddi sonrası tahliye edilmemesine ve tutmanın makul süreyi aştığına ilişkin şikâyetlerinin dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun yeniden yargılanma talebinin reddi sonrası tutulmaya devam edilmesi nedeniyle tutmanın hukuki olmaması ve tutmanın makul süreyi aşması sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci ve yedinci fıkraları yönünden ihlal edildiğine yönelik iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

26. Başvurucunun asıl yargılamada suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile adil yargılanma hakkı güvencelerinin ihlal edildiğine ilişkin benzer şikâyetlerini 2022/43828 numaralı bireysel başvuruda daha önce ilettiği görüldüğünden işbu başvurunun Mehmet Satıcıoğlu (2) ([1. B.], B. No: 2014/11339, 14/11/2018) kararı doğrultusunda mükerrer başvuru olması nedeniyle reddine; asıl yargılamada gözaltı tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin Hikmet Kopar ve diğerleri ([GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, kesinleşen mahkûmiyete ilişkin yargılamada tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin Murat Ağırel ve diğerleri ([GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, yeniden yargılama talebinin kabul edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetinin Nihat Akbulak ([GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna, yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi nedeniyle eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin

şikâyetinin Mesut Gerez ([2. B.], B. No: 2014/3998, 21/6/2017, §§ 12-16) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yeniden yargılama talebinin reddi sonrası tutulmaya devam edilmesi nedeniyle tutmanın hukuki olmaması ve makul süreyi aşması sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve yedinci fıkraları yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNEM MOLLAHASANOĞLU

B. No: 2022/87957 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/87957

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNEM MOLLAHASANOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/87957)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Sinem MOLLAHASANOĞLU

Vekili : Av. Kamil Uğur YARALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması, tutukluluğun makul süreyi aşması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) yürütülen bir soruşturma kapsamında 28/3/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu suç işlemek amacıyla kurulan silahlı örgüte üye olma suçundan tutuklanması istemiyle İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucu sorgusunda avukatlık faaliyeti kapsamındaki eylemlerinin suçlamaya konu edildiğini ifade etmiştir.

4. Hâkimlik 1/4/2022 tarihinde başvurucunun anılan suçtan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...sanıklar ve müştekilerin beyanları, örgüt yöneticisi [U.D.Ü] ile [A.P.] arasında yapılan şüphelinin fotoğrafının geçtiği yazışmalar, örgüt yöneticisi [T.Y.] nin 11 Temmuz 2018 tarihinde yapılan operasyonda yapılan dijital materyallerin incelenmesinde, şüpheli ile ilgili

ortaya çıkan veriler, hts kayıtları, ifadesi alınan [M.Ö.] şüphelinin kendisine 2 Şubat 2020 tarihinde sesli mesaj yolladığını, A.O.'nun yazdığı notu ve ondan aldığı talimatı kendisine okuyan şüpheli ile ilgili ses kaydını sunduğu yönünde üst yazıdaki tespit, şüpheli ile ilgili aramada ele geçirilen materyaller, bağış makbuzları, kaşeler, ele geçirilen yazılar, şüpheli savunmaları, dosya içerisinde mevcut diğer tutanak, delil ve belgeler hep birlikte incelendiğinde, şüphelinin atılı suçu işlediğine ilişkin olarak kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin varlığı ile şüphelinin üzerine atılı suçun 5271 sayılı CMK 100/3 ve devamı maddelerinde belirtilen katalog suçlardan olması nedeniyle tutuklama nedenlerinin varsayıldığı, atılı suçun cezasının üst sınırı gözetildiğinde bundan hasıl olan kaçma şüphesinin bulunduğu, şüphelinin davranışlarının delilleri yok etme, gizleme, mağdur tanık ve diğer kişiler üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma konusunda kuvvetli şüphe oluşturması,delillerin henüz tam olarak toplanmamış olduğu, elde edilen dijital materyaller ve diğer deliller ile ilgili incelemenin devam ettiği, bu meyanda atılı suçun niteliği, mevcut delil durumu, atılı suçun yasada öngörülen cezasının alt ve üst sınırı ölçülülük ilkesi nazara alınarak değerlendirildiğinde, bu aşamada adli kontrol hükümlerinin uygulanmasının yetersiz kalacağı anlaşıldığından CMK' nun 100 ve devamı maddeleri uyarınca İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının talebinin kabulü ile şüphelinin TUTUKLANMASINA... [karar verildi.]"

5. Devam eden süreçte başvurucu, tutukluluğunun devamına yönelik kararlara müteaddit defa itiraz etmiş; son olarak İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin tutukluluğun devamına ilişkin verdiği karara itirazı İstanbul 32. Asliye Ceza Mahkemesinin 7/9/2022 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

6. Başvurucu 22/9/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başsavcılık 24/1/2024 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında tutuklama kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, A.O. tarafından suç işlemek amacıyla kurulduğu belirtilen suç örgütünün güncel hukuk yapılanmasına ilişkin bilgi verilmiş ve başvurucunun bu yapılanmada görev alarak örgüt lideriyle örgüt üyeleri arasındaki iletişimi sağladığı ileri sürülmüştür. İddianamede, suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, başvurucunun örgütün hukuk yapılanmasında görev aldığı ve örgüt lideriyle diğer örgüt üyeleri arasında iletişimi sağladığı iddiasına ilişkin olarak tanık beyanlarına dayanmıştır. Buna göre;

- Tanık M.Ö. "A.O. cemaatten ayrıldığımı bildirmeden önce, 2 Şubat 2020 tarihinde yine örgüt üyesi olan Avukat Sinem Mollahasanoğlu aracılığıyla bana sesli bir mesaj yollamıştı. Bu mesaj A.O.nun benim gibi bayan örgüt üyelerini motive etmek, cemaatte tutmak için yazılmış, sözde bizi sevdiğine, değer verdiğine dair bir mesajdı. Yine avukata dikte ettirmiş, Avukat Sinem Mollahasanoğlu da whatsApp’dan sesli mesaj olarak yollamıştı ... A.O.nun cezaevinde yazdığı bu notu whatsapp üzerinden ses kaydı atarak bana okuyan Avukat Sinem MOLLAHASANOĞLU idi. Sinem MOLLAHASANOĞLU’nun kullanımında olan ... numaralı telefondan whatsapp isimli uygulama üzerinden bana ses kaydı olarak bu not gönderildi. Bu notun bu numaradan geldiğine ilişkin video kaydını ve ses içeriğini videoya alarak tarafınıza daha sonra sunacağım.” şeklinde beyanda bulunmuştur. Başsavcılık, M.Ö. tarafından kolluk görevlilerine teslim edilen dijital materyal içeriğinin incelendiğini ve başvurucunun M.Ö.ye gönderdiği ses kaydına ulaşıldığını vurgulayarak dijital materyal içeriğinin M.Ö.nün

beyanıyla uyumlu olduğunu belirtmiştir.

- Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediği ifade edilen M.A. "…Adliyede avukatlar ile tanışıp örgüte getirmesi için A.O. tarafından M.I. görevlendirilmişti. Av. P.D. ve Av. Sinem MOLLAHASANOĞLU'nun bu şekilde örgüte getirildiğini biliyorum..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediği ifade edilen A.P. "Cezaevinde iki çeşit avukat vardı. Bir kısmı vekalet verip davayı takip edecek olan avukatlardı. Bir kısmı da A.O. ve diğer örgüt üyelerinden haber getiren, örgütü diri tutmaya çalışan avukatlardı. Bu avukatların eline not verilir ve bu notları gelip okurlardı. Örgüt avukatları vekalet verilen avukatlardı ve bunlardan bildiklerim A.G., E.K. dır. Kocaeli için ise Z.A., Sinem MOLLAHASANOĞLU, R.Ç. dir. İlk etapta bize H.N.Y. geldi ve bize A.O. ve P.D. den selam getirdi ve A.O. nun notlarını getirdi. Nezarethane de bunu koğuştan koğuşa söyleme yöntemiyle iletiliyordu. Daha sonra A.O. başka kata çıkınca bu söylemleri görüşe gelen avukatlara söylemiş avukatlarda D.Ü. ye söyleyerek bize iletmişti. … Bu avukatlar bana davanın boş olduğunu dosya içeriğinde bir şey olmadığını, suç isnat ettiklerini ancak bu suçların altını dolduramadıklarını bana söylediler ayrıca herkese ihtiyaçlarımızı sordular bana da 500TL para yatırdılar bu parayı R.E. isimli kişi aracılığıyla yatırdılar, ben bu kişiyi tanımıyorum, bu parayı almadım dilekçe ile iptal ettim. Bundan dolayı bana bir daha para yatırmadılar ancak benimle birlikte cezaevinde bulunan diğer bayanlara düzenli para yatırıldığını biliyorum. Bu paranın miktarı ihtiyaçlara göre değişiyordu. Ayrıca cezaevine 4-5 kere gözlüklü bir noter geldi ve A.G., Sinem MOLLAHASANOĞLU, R.Ç. ve Z.A. isimli avukatlara vekalet vermemi istediler ancak ben vermedim. N.Y. isimli avukat benimle görüşmeye geldiğinde annemin örgütten ayrılanlar ile görüştüğünü annemin görüşme yapmamasını söyledi. Avukat Leman bana geldiği gün diğer örgüt üyelerine de E.Ç. isimli bir avukat aynı kişiler tarafından aynı şeyleri söylemek üzere gönderildi. N.Y. ilk geldiğinde bana 'yurt dışından destekleniyoruz, bol bol paramız var hiç merak etmeyin' dedi." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediği ifade edilen G.K. "M.I.nın avukatları ve hukuk fakültesinde okuyan öğrencileri bu örgüte kazandırdığını biliyorum. Av. N.T., Av. P.D., Av. Sinem MOLLAHASANOĞLU, Av. B.K. ... gibi." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediği ifade edilen B.K. "04.01.2019 günü İstanbul Mali Şube Müdürlüğü tarafından Bursa cezaevine bizim tekrardan itirafçı olarak ifademizi almak üzere polis memurları geldiğinde, bana örgüt tarafından tutulan A.T. ve Sinem MOLLAHASANOĞLU isimli avukatlar itirafçı olmamam konusunda baskı yapmak üzere geldiler. Bu esnada ben polislerle beraber cezaevinden çıkış yapmak üzereydik. Avukatların bana çok endişeli ve tedirgin bir şekilde baktıklarını gördüm. …Avukat A.G., avukat A.T. ve avukat Sinem MOLLAHASANOĞLU isimli avukatlar bir nevi örgüt üyesi gibi davranıp örgüt lideri olan A.O.dan bize talimat getiriyorlar ve örgütün diri kalması adına çalışmalar yapıyorlardı." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediği ifade edilen F.K. "A.O.nun talimatlarını ve mesajlarını örgüte iletme konusunda aracılık yapan avukatlar; P.D., T.B., N.T., E.N.Y. ve B.T.'dir. Ayrıca Av.Sinem MOLLAHASANOĞLU da tutuklanana kadar aynı görevi yapmaktaydı. Bu avukatlar ilk günden bu yana aralıksız bir şekilde haftasonu veya bayram tatili olmaksızın her gün vardiyalı bir şekilde A.O. nun ziyaretine giderler. … Örgütün halen mutlak ve tek lideri A.O.dur ... A.O.nun emir ve talimatlarını kendisi ile

düzenli olarak her gün vardiyalı bir şekilde görüşen avukatlar P.D., T.B., N.T., E.N.Y. ve B.T. ve tutuklanana kadar da Avukat Sinem MOLLAHASANOĞLU örgüt üyelerine iletir. Benim bildiğim kadarıyla avukatlardan gelen notlar; M.D., E.B. ve Feraye kod adlı kişide toplanır...Örgütün şu an ki mevcut yapılanması ve bazı örgütsel eylemler hakkında bildiklerimi anlatmak istiyorum. Sinem MOLLAHASANOĞLU'nun başında olduğu ... Hukuk Bürosu tam zamanlı olarak örgüt adına faaliyet gösteren ve A.O.dan alınan talimatların yerine getirildiği örgüte ait bir hukuk bürosudur. Bu hukuk bürosunda Ukrayna Mehmet (M.A.) isimli şahsın kız arkadaşı olarak bildiğim D. isimli kişi çalışmaktadır. Soyadını şuan hatırlamıyorum ancak tespiti mümkündür. D. örgütle bağlantılı olup örgütün talimatlarını ofisteki mevcut avukatlara iletmekte olup, ofisteki işleyişi sağlamaktadır. Sinem MOLLAHASANOĞLU' nun tutuklanmasından sonra ofisteki mevcut avukatların genç ve tecrübesiz olmasından faydalanarak her türlü dilekçeyi ve yapılacak işi D. üzerinden avukatlara yaptırmaktadırlar." şeklinde beyanda bulunmuştur.

ii. Başsavcılık örgüt kapsamında hakkında adli takibat bulunan birden fazla kişinin yazdığı çok sayıda mektubun başvurucunun işyerinde yapılan aramada ele geçirildiğini, bu mektupların örgüt üyeleri arasındaki iletişimin kopmaması amacına binaen örgüt liderinin talimatı doğrultusunda yazıldığını ve bu durumun tanık beyanlarını doğrular nitelikte olduğunu ifade etmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucuya ilişkin tanzim edilen mali analiz raporuna göre haklarında başvurucunun da iltisaklı olduğu iddia edilen suç örgütüyle bağlantılı adli takibat olan kişilerle başvurucunun arasında para transferleri gerçekleştirildiğini, bu kişilerden -yurt dışında kaçak statüsündeki- H.İ.A. ile başvurucu arasında herhangi bir vekâlet ilişkisinin mevcut olmadığını ve transferlerin örgütsel saiklerle yapıldığını ileri sürmüştür.

8. Başvurucu, İstanbul 8. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararıyla her haftanın belirli günü kolluk görevlilerine imza verme ve yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirleri uygulanmak suretiyle 27/1/2023 tarihinde tahliye edilmiştir.

9. İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi 26/1/2024 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır.

10. Bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesinde derdesttir.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

12. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan somut olgu ya da deliller olmamasına rağmen mesleğinden kaynaklanan güvencelere de riayet edilmeksizin hakkında tutuklama kararı verildiğini, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin somut olayda bulunmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

14. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

15. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, suç işlemek amacıyla kurulan silahlı örgüte üye olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır.

16. Diğer taraftan başvurucu, bir avukat olarak mesleğinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmeksizin tutuklandığını iddia etmektedir.

17. 13/9/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 58. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, avukatların avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında soruşturma yapılmasının Bakanlığın iznine bağlı olduğu ve soruşturmanın suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcılığı tarafından yapılacağı düzenlenmiştir. Aynı maddenin (2) numaralı fıkrasında ise duruşmanın inzibatına ilişkin hükümlerin saklı olduğu ve bu hükümlere göre avukatların tutuklanamayacağı gibi haklarında disiplin hapsi ve para cezası da verilemeyeceği belirtilmiştir. 1136 sayılı Kanun'un 61. maddesinde ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suç dolayısıyla suçüstü durumunda soruşturmanın, bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından genel hükümlere göre yapılacağı ifade edilmiştir. Aynı Kanun'un 62. maddesinde ise bu Kanun ve diğer kanunlar gereğince avukat sıfatı ile veya Türkiye Barolar Birliğinin ya da baroların organlarında görevli olarak kendisine verilmiş bulunan görev ve yetkiyi kötüye kullanan avukatın 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesi hükümlerine göre cezalandırılacağı düzenlenmiştir.

18. Buna göre 1136 sayılı Kanun'da avukatlar yönünden özel soruşturma prosedürlerinin yalnızca avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı öngörüldüğü ve bu hâllerde soruşturmanın Bakanlığın iznine bağlı olduğu, bunun dışında kişisel suçları bakımından özel soruşturma usulünün bulunmadığı anlaşılmaktadır. Başvurucu hakkındaki tutukluluğa ilişkin belgeler başta olmak üzere soruşturma dosyasında yer alan tespit ve değerlendirmeler karşısında söz konusu suçun kişisel suç olarak nitelendirilmesinin temelsiz ve keyfî bir yaklaşım olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 123; Şerzan Sümer [2. B.], B. No: 2018/16001, 9/7/2020, §§ 43-47; Ahmet Mandacı ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/37933, 30/9/2020, §§ 83-89). Bu kapsamda avukat olan başvurucu yönünden anılan kararlarda yer alan değerlendirmelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla somut olayın koşullarında başvurucunun mesleğinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmeksizin tutuklandığı iddiası yerinde değildir.

19. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

20. Soruşturma mercileri; başvurucu hakkındaki tutuklama kararında ve iddianamede esasen başvurucunun iltisaklı olduğu ileri sürülen suç örgütünün güncel hukuk yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucunun hakkındaki tanık beyanlarına, işyerinde bulunan dokümanlara ve para transferlerine dayanmıştır (bkz. §§ 4, 7).

21. İddianamede örgütün hukuk yapılanmasına ve başvurucuya yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 7), başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu (bkz. § 7) ile işyerinde bulunan doküman içerikleri bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun[2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.],B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

22. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

23. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan suç işlemek amacıyla kurulan silahlı örgüte üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine ve delillerin karartılması ihtimaline dayanılmıştır.

24. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş[1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

25. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri gözetilmelidir. Somut olayda Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamıştır.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

27. Başvurucu, tutukluluğunun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucu tahliye edilmiş veya hükümlü hâle gelmiş ise asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (İrfan Gerçek [1. B.], B. No: 2014/6500, 29/9/2016, §§ 33-45; Ahmet Kubilay Tezcan [2. B.], B. No: 2014/3473, 25/1/2018, § 26). Somut olayda 27/1/2023

tarihinde tahliye edilen başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir durumun olmadığı anlaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

30. Başvurucu; soruşturma dosyasında gizlilik kararının bulunması nedeniyle hakkındaki suçlamaları ve bu suçlamaların delillerini öğrenemediğini, bu nedenle tutuklamaya etkin bir şekilde itirazda bulunamadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

32. 5271 sayılı Kanun'un 260. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 267. maddesi uyarınca hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde mahkeme kararlarına karşı ilgililer itiraz kanun yoluna gidebilecektir. Soruşturma dosyasına şüpheli ve/veya müdafilerin erişiminin engellenmesi sonucunu doğuran ve 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2), (3) ve (4) numaralı fıkraları ile 157. maddesine dayalı olarak alınan kararların da bu yönüyle itiraz kanun yoluna tabi olduğu görülmektedir (Adnan Erol [1. B.] B. No: 2020/27934, 15/3/2022, § 69).

33. Diğer yandan itiraz kanun yolunun inceleme konusu şikâyet açısından müdahalenin ortadan kaldırılması imkânı sunmadığına dair bir durum da tespit edilememiştir. Zira şüpheli ve/veya müdafiler itiraz kanun yoluna başvurduğunda itiraz mercii 5271 sayılı Kanun'un 260. maddesine bağlı olarak itirazı yerinde görebilecek ve müdahale konusu kararı ortadan kaldıracak nitelikte yeni bir karar alabilecektir (Adnan Erol, § 70).

34. Somut olayda başvurucunun, soruşturma dosyasına erişimin engellenmesine ilişkin karara itiraz ettiğine yönelik herhangi bir açıklamada bulunmadığı ve itiraz ettiğini gösterir belge sunmadığı görülmüştür. Buna göre başvurucunun olağan kanun yolunu tüketmeden bireysel başvuru yaptığı sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Kanun koyucu gerek Anayasa'dan kaynaklanan nedenlerle gerekse bazı kamu görevlileri hakkında görevleriyle ilgili suçların soruşturulması ve/veya kovuşturulmasında özel düzenlemeler yapmış ya da milletvekillerinde olduğu gibi yargı dokunulmazlığı getirmiştir. Örneğin memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında 4483 sayılı Kanunda soruşturma için izin sistemi getirilmiş, hakimler ve C. Savcıları ile avukatlar yönünden ise soruşturma izniyle birlikte kovuşturma izni de aranmıştır. Buna karşın 1512 sayılı Noterler Kanununun 153. maddesinde ise noterlerin, görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlarından dolayı kovuşturma yapılabilmesi Adalet Bakanlığının iznine bağlanmıştır. Başka deyişle noterler yönünden soruşturma engeli olmadığı halde kovuşturma şartı getirilmiştir. Özel kanun hükmü uyarınca örneğin soruşturma için izin şartı aranması ceza muhakemesi bakımından muhakeme engeli teşkil etmekte, bu iznin kalkması ise muhakeme şartı olarak nitelenmektedir (bkz. Cumhur Şahin-Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. B. Ankara 2024, s. 67; Öztürk/Tezcan/Erdem/Alan/Gezer/Saygılar/Özaydın /Tütüncü/Tok, Ceza Muhakemesi Hukuku, 18.B. 2024, s. 52).

2. Avukatlık mesleğine özgü yargı dokunulmazlığı ilk olarak 1939 tarihli 3499 sayılı Avukatlık Kanununda yer almıştır. Kanunun 59. maddesinde avukata karşı işlenecek suçlarda aynı suçun hakimlere karşı işlenmesinde uygulanacak hükümler gibi cezayı artırıcı sebeplerin uygulanacağı belirtilmekteydi. Kanunun 60. maddesinde de görevlerinden doğan veya görevleri sırasında suç işlediklerine yönelik şikayet ve ihbarlara C. Savcısı tarafından el konularak (tespit edilerek) dosyanın soruşturma için avukatın bağlı olduğu baroya gönderileceği, baronun soruşturma yaparak düşüncesiyle birlikte dosyayı C. Savcılığına göndereceği, kovuşturma açılabilmesinin Adalet Bakanlığı'nın iznine bağlı olduğu belirtilmekteydi. Yürürlükte olan 19.3.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 58 ila 61. maddeleri arasında ise avukatların görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması özel olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin sebebi hakimler gibi avukatların da yargı görevinin bir parçası olması ve gerek idareye gerekse kamuoyuna karşı bağımsızlıklarının korunabilmesi için özel soruşturma-kovuşturma kurallarına ihtiyaç duyulmasıdır. Esasen 5237 sayılı Kanunun 6. 6addesinde yer alan "yargı görevi yapan" kavramı kapsamına avukatlar da girmektedir. Kanun koyucu avukatlık mesleğine verdiği önemi 1136 sayılı Kanunun 57. maddesinde de göstermiş ve göreviyle bağlantılı olarak avukata karşı işlenen suçların hakimlere karşı işlenmiş gibi değerlendirilmesi gerektiğini düzenlemiştir.

3. Avukatlık Kanununun 58. maddesine göre gerek görevden doğan gerekse görev sırasında işledikleri iddia edilen suçlar hakkında Adalet Bakanlığı'nın vereceği izinden önce soruşturma başlatılması mümkün olmadığı gibi avukatın ifade için çağrılması da söz konusu değildir. Başka deyişle avukatların görevleri sırasındaki kişisel suçları da bu özel soruşturma usulünün uygulanmasını gerektirmektedir. Nitekim Yargıtay bir kararında "Soruşturma izni verilmeden şüpheli avukatın yüklenen suçtan dolayı savunması alınamaz,

hakim tarafından sorguya çekilemez, üzeri, konutu ve işyeri aranamaz.” demek suretiyle izin öncesi soruşturma işlemlerinin yapılamayacağına işaret etmiştir (Y.4.CD. 31.05.2006, 2006/3595 – 2006/11718). Bu aşamada avukat hakkındaki suç iddialarıyla ilgili ihbar ve şikayetler suç yeri C. Başsavcılığı tarafından kaydedilip, sunulan veya kaybolması muhtemel deliller tespit edildikten sonra ortada makul bir suç şüphesi varsa hazırlanan fezleke yazısını içeren dosya soruşturma izni için Adalet Bakanlığına gönderilmelidir. Anılan yazıda soruşturma izni verilmesi gerekip gerekmediğiyle ilgili görüşün de belirtilmesi gerekir. İhbar ve şikayetin suç teşkil etmediğinin anlaşılması durumunda C. Savcısının işlem yapılmasına yer olmadığı kararı vermesi gerekir.

4. İncelenen dosyada başvuranın ceza ve tutukevinde avukat sıfatıyla tutuklularla görüşme yaptığı sırada örgütün ve liderinin talimatlarını ilettiği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Dolayısıyla başvurana isnat edilen suçlamanın avukatlık göreviyle bağlantılı olmadığı ve en azından görev sırasında bulunmadığı söylenemez. Buna karşın C. Savcılığı yasa gereği soruşturma izni almaksızın soruşturma başlatmış ve talebi üzerine sulh ceza hakimliği tarafından da tutuklama kararı verilmiştir. Avukatlık Kanununun anılan hükümleri karşısında tutuklamanın kanuni temelinin bulunmaması nedeniyle ihlal kararı verilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

MYM DOĞALTAŞ SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2023/217 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/217

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MYM DOĞALTAŞ SANAYİ TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/217)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gökhan SÖNMEZ

Başvurucu : MYM Doğaltaş Sanayi Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Adnan GÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ticari ve iktisadi bütünlük kapsamına alınan şirketten olan alacağın uzun süredir tahsil edilememesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai hükmü 2/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 28/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu 16/4/2025 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durumun söz konusu olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50.

maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

6. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

U.K.

B. No: 2023/3924 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/3924

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

U. K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/3924)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : U.K.

Vekili : Av. Nurullah ÇELEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sona eren idari gözetim nedeniyle açtığı tazminat davasının süresinde açılmadığından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, idari gözetime ilişkin itirazın değerlendirilmemesi/geç değerlendirilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir

A. İdari Gözetime İlişkin Süreç

2. Rusya vatandaşı olan başvurucu 23/11/2019 tarihinde hakkında tahdit kaydı bulunduğu gerekçesiyle gözaltına alınmıştır.

3. 27/11/2019 tarihinde İstanbul Valiliği (Valilik) tarafından kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle başvurucunun sınır dışı edilmesine karar verilmiştir. Valilikçe başvurucu hakkında aynı gün alınan sınır dışı etme kararı ile uyumlu şekilde ayrıca idari gözetim kararı alınmıştır.

4. Başvurucu aynı gün Binkılıç (İstanbul) Geri Gönderme Merkezine teslim edilmiştir.

1. İstanbul Sulh Ceza Hâkimliği Nezdindeki Başvurular

5. Başvurucunun idari gözetim kararına yönelik 15/1/2020 tarihli itirazı İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 20/1/2020 tarihli kararı ile kesin olarak reddedilmiştir.

6. Başvurucunun 26/2/2020 tarihli itirazı ise aynı hâkimlik tarafından 27/2/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

2. Muğla Sulh Ceza Hâkimliği Nezdindeki Başvurular

7. Ula (Muğla) Geri Gönderme Merkezine sevki sonrası başvurucu 3/2/2020 ve 6/3/2020 tarihli dilekçeler ile idari gözetimin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle Muğla Sulh Ceza Hâkimliğine başvurmuştur.

8. Başvurucunun 3/2/2020 tarihinde yaptığı itirazı Muğla 2. Sulh Ceza Hâkimliği 20/3/2020 tarihinde değerlendirilmiş ve itirazın kabulü ile başvurucunun serbest bırakılmasına karar vermiştir. Kararda başvurucunun küçük yaştaki çocuklarının üstün yararı, eşi ve çocuklarının Türk vatandaşı olması ve ikametinin belirli olması hususlarına dikkat çekilerek idari gözetimin amacına ulaştığı belirtilmiştir. Başvurucu hakkında idari gözetime alternatif tedbirlerin uygulanabileceği ayrıca ifade edilmiştir.

9. Muğla 2. Sulh Ceza Hâkimliği aynı gün 6/3/2020 tarihli itiraz yönünden ise karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

B. Sınır dışı İşlemine İlişkin Süreç

10. Valiliğin 27/11/2019 tarihli sınır dışı etme kararı İstanbul 1. İdare Mahkemesi tarafından 17/12/2020 tarihinde iptal edilmiştir.

11. İstanbul 1. İdare Mahkemesi tarafından kesin olarak verilen kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Uyuşmazlıkta, Mahkememizin 15.06.2020 tarihli Ara Kararıyla davacı hakkında kamu güvenliğini tehdit eden somut tespitlerin istenmesi üzerine dava dosyasına sunulan bilgi ve belgelerde davacı hakkında herhangi bir savcılık soruşturmasına rastlanmadığı, olumsuz değerlendirmeyi haklı çıkaracak herhangi bir somut tespit sunulmadığı görülmekte olup, öte yandan dava konusu sınır dışı işleminde, davacının 6458 sayılı Kanunun 4. ve 55. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi kapsamında ülkesine gönderilmesinde sakınca bulunduğu yönünde değerlendirme yapıldığı görülmüştür. Kamu düzeni ve güvenliğini ihlal ettiği değerlendirilerek hakkında sınır dışı kararı verilmişse de, 6458 sayılı Kanunun 4. ve 55. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi kapsamında ülkesine geri gönderilmesinde sakınca bulunduğu değerlendirildiği halde davacı hakkında sınır dışı işlemi tesis edilmesinde hukuka uygunluk görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle dava konusu işlemin iptaline [karar verildi]..."

C. Tazminat Davasına İlişkin Süreç

12. İstanbul 1. İdare Mahkemesinin sınır dışı işleminin iptaline ilişkin kararı sonrası başvurucu uğradığı zararlar nedeniyle 15/4/2021 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu hakkındaki sınır dışı etme kararının iptal edildiği, hukuka aykırı sınır dışı etme kararına dayanan idari gözetim kararından doğan zararın tazmin edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

13. 30/6/2021 tarihinde Erzurum 1. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) davanın görev

yönünden reddine karar vermiştir.

14. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) idari gözetim nedeniyle uğranılan zarara ilişkin tazminat davasına idari yargının bakması gerektiğini ifade ederek 25/4/2022 İdare Mahkemesi kararını kaldırmıştır.

15. Bölge İdare Mahkemesinin bozma kararı sonrası davayı yeniden ele alan İdare Mahkemesi 5/7/2022 tarihinde davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Olayda, dava açma süresinin 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi doğrultusunda hesaplanması gerektiğine ilişkin yukarıdaki açıklamalardan sonra anılan maddede belirtilen 1 yıllık sürenin hangi tarihte başlayacağına ilişkin de bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

İdari eylemler üzerine açılan davalarda dava açma süresinin hesabı açısından, her durumda eylem tarihi esas alınmamakta yerleşik içtihatlar uyarınca bazı durumlarda eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıktığı tarihler dikkate alınarak süre hesabının yapılması söz konusu olmaktadır. Başka bir ifadeyle, eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte anında ortaya çıkarken, bazı durumlarda çok sonra, değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabildiğinden dava açma süresinin de buna göre hesaplanması icap etmektedir. Aksi yorumun, zarara yol açan eylemin idariliğinin ortaya çıkmasıyla kullanılması mümkün olan dava açma hakkını ortadan kaldıracağı, hak arama özgürlüğüyle bağdaşmayacağı açıktır. Dolayısıyla konuyla ilgili olarak belirlemenin, her olayın özelliği ve niteliğine göre yapılması da gerekmektedir.

Dosyanın incelenmesinden, davacının manevi tazminat isteminin 26/11/2019 tarihinden 20/03/2020 tarihine kadar haksız ve hukuka aykırı bir biçimde geri gönderme merkezlerinde olumsuz koşullarda idari gözetim altında tutulduğu iddiasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Bu itibarla; tazmini istenen zararlara yol açan idari gözetim kararları uygulamasının Muğla 2. Sulh Ceza Hakimliğinin 20/03/2020 tarih ve 2020/404 sayılı kararına istinaden 20/03/2020 tarihinde sonlandırıldığı, böylece zararın ve eylemin idariliği unsurunun bu tarih itibariyle öğrenilmiş olduğunun kabulü gerektiği, yukarıda aktarılan 2577 sayılı Yasanın 13. maddesi uyarınca, idari gözetim kararının uygulamasının sona erdiği 20/03/2020 tarihinden itibaren en geç 1 yıl içinde idareye başvurulması gerekirken 1 yıllık sürenin bittiği 20/03/2021 tarihinden sonra 15/04/2021 tarihinde idareye herhangi bir başvuru da yapılmaksızın işbu davanın açıldığı, dolayısıyla idareye başvuru süresi geçtikten sonra doğrudan açılan davada Mahkememizce verilecek bir mercine tevdi kararı üzerine verilecek cevabın da dava açma süresini ihya etmeyeceği göz önüne alındığında, süre aşımı bulunan davanın esasının incelenmesine imkan bulunmamaktadır.

Bu durumda; davacı tarafından, hakkındaki idari gözetimin sonlandırıldığı 20/03/2020 tarihinden itibaren bir yıl içerisinde idareye başvuru yapılması gerektiği halde bu süre geçirildikten sonra idareye de herhangi bir başvuru yapılmaksızın doğrudan açılan davada süre aşımı bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle;

1- 2577 sayılı Kanun'un 15/1-b maddesi gereğince davanın süre aşımı nedeniyle reddine [karar verildi]..."

16. Başvurucu davanın reddine ilişkin kararı istinaf etmiştir. İstinaf başvurusunda özetle idari gözetim kararının sınır dışı işlemine bağlı olduğu, 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 12. maddesi uyarınca tam yargı davasının zarara sebep olan idari işlemin iptaline karar verilmesinden sonra da açılabileceği ifade edilerek davanın süre aşımı nedeniyle reddine ilişkin kararın bozulması istenmiştir.

17. 11/11/2022 tarihinde istinaf başvurusunun reddine oy çokluğu ile karar verilmiştir.

18. Başvurucu nihai hükmü 28/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 28/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Adli yardım talebinin kabulüne Komisyonca karar verilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, iptaline karar verilen idari gözetim kararından kaynaklanan zararın tazmini için açılan davanın süresinde açılmadığından reddi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formu ile benzer beyanda bulunmuştur.

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Şikayetin özünde başvurucunun tazminat istemini içerir davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesi olduğu anlaşılmakla başvurunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği anlaşılmıştır.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

24. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34).

25. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması

gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

26. Somut olayda davanın süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmektedir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, meşru bir amaca dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

27. İdare Mahkemesi başvurucunun açtığı tam yargı davasını 2577 sayılı Kanun'un 15. maddesinin (1) numaralı fıkrası (b) bendi uyarınca reddetmiştir. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu görülmektedir.

28. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde, idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

29. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı da belirtilmiştir (Halas Aslan [1.B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, § 72). Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1.B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

30. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, § 52).

31. Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1.B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

32. Bireysel başvuru konusu olayda başvurucu hakkında 27/11/2019 tarihinde sınır dışı

etme kararı ve müstakil olarak idari gözetim kararı alınmıştır (bkz. § 3) Sulh Ceza Hâkimliği tarafından idari gözetime ilişkin itiraz 20/3/2020 tarihinde kabul edilerek başvurucunun serbest bırakılmasına karar verilmiştir (bkz. § 8). Başvurucu idari gözetim kararının 20/3/2020 tarihinde kaldırılmasına rağmen bundan doğan zararlarını 15/4/2021 tarihinde açtığı tam yargı davasında istemiştir (bkz. § 12). Söz konusu dava İdare Mahkemesi tarafından 5/7/2022 tarihinde süre aşımı nedeniyle reddedilmiş, Bölge İdare Mahkemesi tarafından da verilen kararda usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir (bkz. §§ 15, 17).

33. İdare Mahkemesi tarafından verilen ve bireysel başvuru konusu edilen kararda tazminat isteminin 26/11/2019 ile 20/3/2020 tarihleri arasında uygulanan idari gözetim tedbirine dayandığı ifade edilmiştir. Buna göre idari gözetime dayalı tazminat isteminin idari gözetimin kaldırıldığı tarih olan 20/3/2020 tarihinden itibaren bir yıllık süre içinde idareye iletilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. İdare Mahkemesi başvurucunun uğradığını iddia ettiği zararın idari gözetim kararına dayandığını, dava açma süresinin idari gözetimin kaldırılmasına ilişkin karardan sonra başlayacağını aktarmıştır. Buna rağmen başvurucunun idari gözetim nedeniyle tazminat talebini idareye başvuru yolunu tüketmeksizin bir yıllık süre geçtikten sonra 15/4/2021 tarihinde açılan tam yargı davası ile ileri sürdüğünü belirtmiştir. Sonuç olarak başvurucunun idari gözetimin sonlandırıldığı 20/03/2020 tarihinden itibaren bir yıl içerisinde zararlarına ilişkin olarak idareye başvuru yapması gerektiği hâlde bu süre geçirildikten sonra doğrudan açılan davada süre aşımı bulunduğu ifade edilmiştir. Olayda, öngörülen kanuni süreler içinde başvuruda bulunabilme imkânına sahip olan başvurucunun söz konusu kurallara uygun hareket etmesine engel olacak herhangi bir durum ileri sürmediği görülmüştür. Tüm bu açıklamalar ışığında İdare Mahkemesinin davanın süre aşımı yönünden reddine dair kararındaki değerlendirmesinin mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olmadığı ve bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirmediği sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. İdari Gözetime İlişkin İtirazın Değerlendirilmemesi/Geç Değerlendirilmesi Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucu, Sulh Ceza Hâkimliği nezdinde idari gözetim kararına karşı 3/2/2020 tarihinde itirazlarını sunduğunu, Sulh Ceza Hâkimliği tarafından söz konusu itirazın yasaya aykırı şekilde 20/3/2020 tarihinde karara bağlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formu ile benzer beyanda bulunmuştur.

36. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) 5. maddesinin (4) numaralı fıkraları, her ne sebeple olursa olsun hürriyeti kısıtlanan kişiye, tutuklanmasının veya idari gözetim altına alınmasının hukukiliği hakkında süratle karar verebilecek ve tutuklanması veya tutulması hukuki değilse salıverilmesine hükmedebilecek bir mahkemeye başvurma hakkı tanımaktadır. Anılan Anayasa ve AİHS hükümleri esas olarak tutukluluğun veya idari gözetim altına almanın hukukiliğine ilişkin itiraz başvurusu üzerine, tutmaya ilişkin tedbirlerin uygulanmasına devam ettirilmesi kararlarının

incelenmesi açısından bir güvence oluşturmaktadır (suç isnadı yönünden değerlendirmeler için bkz. Firas Aslan ve Hebat Aslan [1.B.], B. No: 2012/1158, 21/11/2013, § 30; idari gözetim yönünden değerlendirmeler için bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 147-156).

37. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası, başvuru konusu olay açısından bakıldığında, tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiye, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının yasaya uygunluğunun özünü oluşturan usule ve esasa ilişkin koşullar ile ilgili olarak yetkili bir yargı merciine başvurma hakkı tanımaktadır. Hürriyeti kısıtlanan kişinin şikâyetleri ile ilgili olarak yetkili yargı merciince yapılacak değerlendirmenin, adli nitelik taşıması ve özgürlükten mahrum bırakılan kişilerin itirazları bakımından uygun olan teminatları sağlaması gerekmektedir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 64).

38. Somut başvuruda başvurucu Muğla 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından yapılan itirazın incelenmesi şeklindeki adli işlemin yasada öngörülen süreyi aşar şekilde geç yapılmasından yakınmaktadır. Gerçekten de Muğla 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 20/3/2020 tarihinde 3/2/2020 tarihli itirazın kabulüne ve başvurucunun derhâl serbest bırakılmasına karar verildiği anlaşılmaktadır (bkz. § 11). 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 57. maddesinin (6) numaralı fıkrası uyarınca söz konusu itirazın beş gün içinde sonuçlandırılacağı hükme bağlanmıştır. Bununla birlikte söz konusu adli işlem nedeniyle uğranılan zararın olağan kanun yollarında ileri sürülmesine imkân bulunmadığı, kişi hürriyeti ve güvenliği bakımından denetimin Anayasa Mahkemesi tarafından gerçekleştirilebileceği kanaatine varılmıştır.

39. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca, başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

40. Başvurucu idari gözetimin hukukiliğini denetlettirdiği Sulh Ceza Hâkimliği nezdindeki sürece ilişkin şikâyetleri idari gözetimin sonlandığı, itirazın süresinde karara bağlanmadığının anlaşıldığı yani ihlalin öğrenildiği 20/3/2020 tarihinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda dile getirmesi gerekirken bu süreyi aşar şekilde 28/12/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

41. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

42. Başvurucunun ilk kez bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü; idari gözetim nedeninin bildirilmemesi, idari gözetimin düzenli olarak değerlendirilmemesi ve kararların tebliğ edilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarını söz konusu idari işlemlere karşı açılan tam yargı davasında dile getirmediği anlaşılmakla Bayram Gök ([2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 18) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İdari gözetime ilişkin itirazın değerlendirilmemesi/geç değerlendirilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEMO AĞGÖZ YİĞİTSOY

B. No: 2023/4363 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/4363

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEMO AĞGÖZ YİĞİTSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/4363)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Zemo AĞGÖZ YİĞİTSOY

Vekili : Av. Resul TAMUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuki olmaması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması ve sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanmasına yönelik başlatılan soruşturma kapsamında 25/10/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hakkında adli kontrol tedbiri uygulanması istemiyle Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir.

4. Başvurucu, sorgusunda Mezopotamya Haber Ajansında gazeteci olarak çalıştığını ve örgütle bir iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir.

5. Hâkimlik başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol altına alınmasına karar vermiştir. Kararda, başvurucunun üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliği gözetilmiş ve başvurucunun mezkûr suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösteren somut delillerin bulunduğu ifade

edilmiştir.

6. Başvurucunun bu karara itirazı, Ankara 69. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 7/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. İtirazın reddine ilişkin karar başvurucuya 8/12/2022 tarihinde tebliğ edilmiştir. Devam eden süreçte Ankara 10. Sulh Ceza Hâkimliği 21/12/2022 tarihinde konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına ve başvurucu hakkında yurt dışına çıkış yasağı ile haftanın belirli günleri kolluk görevlilerine imza verme şeklinde adli kontrol tedbirleri uygulanmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu 9/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Diğer yandan Başsavcılık, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesinin (2) numaralı fıkrasına istinaden başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için talepte bulunmuştur. Bu talep Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğince yerinde görülerek aynı gerekçeyle kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz ettiğini ancak itirazı hakkında karar verilmediğini belirtmiştir.

9. Başsavcılık 8/2/2023 tarihli iddianame ile başvurucunun hakkında konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kararına konu olan suçtan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede, PKK/KCK terör örgütünün medya yapılanması hakkında bilgiler verilerek başvurucunun bu yapılanma ile bağlantılı olduğu ve bu yönde faaliyette bulunduğu iddia edilmiştir. İddianamede suçlamalara esas alınan temel olgular ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Başsavcılık, terör örgütünün temel organizasyonunu belirleyen KCK sözleşmesinde “c-Basın Komitesi: Önderlik çizgisine göre basın-yayın politikalarını oluşturur, basın örgütlenmesinin sağlanmasını ve geliştirilmesini destekler. İdeolojik ve ulusal birliğin pekiştirilmesine yönelik çalışmalar yürütür. Demokratik, ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması ekseninde toplumsal aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmayı temel görev sayar. Demokrasinin oturtulması için kamusal alanda eleştiri, gözlem gücü ve temel bir denetleme mekanizması olarak işlev yürütür. Bilgi tekeline dayalı iktidarlaşmayı aşmak ve demokrasinin halka dayalı oluşumunu gerçekleştirmek amacıyla her türlü bilimsel bilginin genelleşmesini hedefler.” şeklinde bir düzenleme bulunduğunu, PKK/KCK terör örgütünün de belirtilen düzenlemede öngörüldüğü şekilde bir medya yapılanması oluşturduğunu, bu kapsamda başvurucu ve diğer şüphelilerin görev aldığı Mezopotamya Haber Ajansı, Jinnews Haber Ajansı, ANF gibi yayın organlarında örgüte müzahir olarak yayın faaliyeti yürütüldüğünü ileri sürmüştür. Başsavcılık bu hususa ilişkin olarak örgüt propagandası içerdiğini iddia ettiği, farklı tarihlerde yayımlanan çok sayıda haber metnine yer vermiş, ayrıca aynı şekilde çok sayıda tanık beyanı ile başka soruşturmalarda alınan şüpheli ifadelerine dayanmıştır. Bu beyanlardan bazılarının ilgili kısımları şöyledir:

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan başka bir soruşturma kapsamında K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen tanık "Basın Komitesi'ne referans ve örgüt geçmişi bakımından aktif olan örgüt mensuplarının seçildiğini, bu kişilerin bir ay süreyle ideolojik eğitime alındıklarını, örgüt üst yönetimi açısından Basın Komitesi'nin çok önemli olduğunu ve bu nedenle yapılanma içindeki örgüt mensuplarına maaş ödenerek konaklamaları için evler tutulduğunu, Basın Komitesi'nin faaliyetlerinde kullanacağı ekipmanların alım ücretinin doğrudan PKK/KCK tarafından karşılandığını, haber içeriklerinin de perspektif denilen talimatlar ile oluşturulduğunu, perspektiflerin Abdullah Öcalan’ın çizgisinde hazırlandığını ve bu çizgi

dışında haber yapılamayacağını, haber içeriklerinin elektronik posta yoluyla haber ajanslarının merkezlerine gönderildiğini" belirtmiştir. Gizli tanık beyanının devamında "Basın Komitesi içerisinde faaliyet yürüten örgüt mensuplarının ihtiyaç halinde kırsal alanda da faaliyet yürütebileceğini, diğer yandan Türkiye'deki faaliyetlerin sekiz bölgede yürütüldüğünü, merkezin ise Diyarbakır'da bulunduğunu, Basın Komitesi içerisinde ANF, Mezopotamya Haber Ajansı, Sterk TV, Jinnews Haber Ajansı gibi otuza yakın basın yayın ajansı ve kanalların bulunduğunu, gerekli görülmesi halinde örgüt üst yönetiminin talimatlarının müzahir kitleye ropörtaj görünümü altında iletildiğini" vurgulamıştır.

[K8Ç4B3L1T5 kod ismi verilen gizli tanık kovuşturma aşamasında doğrudan başvurucuya yönelik beyanda da bulunmuştur. Buna göre gizli tanık K8Ç4B3L1T5; başvurucunun Mezopotamya Haber Ajansında çalıştığını, ayrıca PKK/KCK tarafından değer aile olarak nitelendirilen etkisiz hâle getirilmiş örgüt mensuplarının aile bireylerinden biri olduğunu söylemiştir.]

- Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık K.G.nin beyanı şu şekildedir:

"İdeolojik alan çalışmalarında basın yayın komitesi faaliyetleri de kapsamlı bir şekilde yürütülmektedir. Bu komite (basın), Türkiye, Avrupa, Ortadoğu ve Kafkasya alanlarındaki örgüt güdümünde yayın yapan tv (ROJ TV, NUCE TV, STERK TV, ARTI TV,TV10,ÇIRA TV, NEWROZ TV, ROJOVA TV),RADYO(DENGE MEZOPOTOMYA RADYOSU), gazete(ÖZGÜR POLİTİKA, GÜNDEM, AZADİYA WELAD), DERGİ(JİN, ÖZGÜR HALK, SERXWABUN, YURTSEVER GENÇLİK, DEMOKRATİK ORTADOĞU), haber ajansları (DİHA (2016 yılında KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı adı altında faaliyetlerine devam etmekte), ANF, ANHA) internet siteleri (GERİLLA TV, PARASTINA-GEL,) gibi kitle iletişim alanlarının denetimi ve örgütlenmesinden sorumludur."

-Başsavcılıkça yürütülmekte olan 2020/5580 numaralı soruşturma kapsamında Ulaş ismi verilen gizli tanığın beyanı şu şekildedir:

"TV (Kapatılan; Imc, Denge, Gün TV, Yayın yapan; Jin TV ... Medya Haber, Sterk TV, vb.), ... haber ajansları (Anf, Mezopotamya Ajansı, Jin News) bu yapılanmada yer alır. KCK Türkiye sözcülüğünden bir kişi bu alandan sorumludur. Ayrıca; her faaliyet alanında ihtiyacı karşılayacak sayıda PKK kadroları bulunur. Finansmanını kendisi sağlar. Fakat TV kanalları ve radyo frekanslarını satın almada kullanılacak yüksek miktarda paraları KCK Türkiye maliyesinden temin eder. Temin etmeden önce Kandil'de bulunan maliyeden sorumlu CEMAL KOD MURAT KARAYILAN'dan onay alır. Örgütün bütün basın politikasını Sterk Tv belirler. Bunun ile birlikte kapatılmış olan TV kanalları yerine örgüt yeni TV kanalları açarak faaliyetlerine devam etmektedir."

-Bursa Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli H.D.nin beyanı şu şekildedir:

"Türkiye Sahası Basın Koordinasyonu 3'lü yürütme şeklinde faaliyet yürütür. Bu yürütmede PKK kadrosu olarak 1 kişi vardır. Bu şahıs, kırsal geçmişi olmayan, legal alanda da faaliyet gösterebilecek olan şahıslardan arasından seçilir. PKK kadrosu olarak seçilen bu şahsın yanına 1 erkek ve 1 kadın verilir. Bu saha yönetimi PKK Basın Komitesine bağlıdır. Sahanın finansmanı da PKK Basın Komitesi tarafından yapılır. Sahada çalışacak kadroları ve sayıları da bu koordinasyon belirler. Faaliyetlerine yönelik kararlarını güncel olaylar eksenli belirlerler (PKK Basın Komitesine bağlı kalmadan). Kadroların eğitimi Türkiye'deki bu

koordinasyon veya basın alanında yetkin olan kadrolar tarafından yapılır. Bu alanda en etkin basın faaliyeti yürüten DİHA vardı ancak KHK ile kapatılınca Mezopotamya Ajansı olarak faaliyetlerine devam ediyor."

- Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında ifadesi alınan tanık M.D. "Medya Haber Ajansı'nın merkezinin Suriye'de Kamışlı kentinde bulunduğunu, sorumluluğunu ise Gulan ve Alişer kod isimli terör örgütü mensuplarının üstlendiğini, JİN NEWS adlı haber ajansının merkezinin ise Türkiye'de bulunduğunu, sorumlusunun CİHAN kod isimli terör örgütü mensubu olduğunu, Mezopotamya Haber Ajansı ve ANF'nin merkezinin de Türkiye'de bulunduğunu, bu ajansların genellikle örgütsel yayınlar gerçekleştirdiklerini, mezkûr haber ajanslarının Türkiye'deki yöneticileri ile Suriye'deki örgüt mensuplarının yapılacak haberler üzerinde fikir alışverişinde bulunduklarını ve Suriye'de üretilen haber içeriklerinin Türkiye'de bulunan yöneticilerin onayından geçtikten sonra yayınlandığını, diğer yandan PKK/KCK terör örgütü içerisinde genel basın birimi olarak faaliyet yürüten oluşumların bağlı bulunduğu koordinasyonun ise YRD Koordinasyonu olarak da bilinen Özgür Basın Birliği olduğunu, Mezapotamya Haber Ajansı, ANF, SterkTV, Medya Haber Ajansı gibi organların YRD'ye bağlı olarak faaliyette bulunduğunu" ifade etmiştir.

-14/4/2019 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde ifadesi alınan şüpheli Ö.B.nin beyanı şu şekildedir:

"NLP/LEKOLİN.ORG adlı internet sitesinin domain/server sağlayıcısı örgüt adına yayın yapan ANF (Fırat Haber Ajansı) merkezinin bulunduğu Belçika'dan sağlanmaktadır. Veri tabanına yani havuza giriş yapabilmek için gerekli olan IP Adresi ve Şifre Belçika'da AKİF/MAXİME AZADİ (K) adlı ANF sorumlusu olan örgüt mensubu tarafından temin edilmektedir. Ancak şifresi sürekli güncellendiği için ben bu şifreyi bilmiyorum. Şifrelerin değiştirilme yetkisi tedbir amacıyla sadece o kanala giren kullanıcıda bulunmaktadır. IP adresi ve kullanıcı adı karşılıklı olarak her iki kullanıcıda da bulunur ve bu iki kullanıcı karşılıklı olarak aynı IP adresi ve şifresi üzerinden bilgi birbirleriyle bilgi akışını sağlarlar. Üçüncü şahıslar kesinlikle bu şifre ve IP adresini bilmezler. Ayrıca bu havuzda paylaşılan bilgiler Digisecret Programıyla şifrelenmektedir. Bu şekilde kullanılan toplam 10 adet IP ve bu IP'lere ait şifreler bulunmaktadır. Bunlardan Şengal, Türkiye, Irak, Suriye ve Avrupa IP'leri üzerinden aktif olarak bilgi akışı devam etmekte olup diğer IP'ler yedek olarak bekletilmektedir. Bu IP adresleri ANF üzerinden servis aldığı için ANF'nin güvenlik duvarına tabidir. Güvenlik duvarları aşıldığı takdirde ise mevcut kullanılan bütün IP adresleri ve kanallarına erişmek mümkündür.

Terör örgütü adına faaliyet yürüttüğünü bildiğim HABER AJANSLARI:

-ANF (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, ajans ve yayın sağlayıcı olarak PKK/KCK terör örgütünün en aktif yayın organıdır, sorumlusu MAXİME AZADİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-AZADİYA WELAT DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-YENİ ÖZGÜR POLİTİKA DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-SERXABUN DİJİTAL (Belçika'dan yayın yapan dijital gazetedir, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-ROJ NEWS (Irak genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumlusu SEYİT EVREN (K) adlı örgüt mensubudur),

-ANHA (Suriye genelinde haber ajansı olarak yayın yapmaktadır, sorumluları SEYİT EVREN (K) ve STERK GÜLO K (Suriye'li) adlı örgüt mensuplarıdır),

-JİNHA-JİNNEWS (Avrupa/Belçika merkezli aynı zamanda Türkiye, Irak ve Suriye'de yayın yapmaktadırlar, sorumlularının kim olduklarını bilmiyorum),

-NC (NUÇE CİWAN-GENÇ HABER Avrupa/Belçika merkezli, Suriye'de yayın yapar, sorumlusu VİYAN (K) adlı örgüt mensubudur),

-DENGE WELAT RADYOSU (Avrupa/Belçika merkezli tüm dünya ülkelerinde yayın yapmaktadır, sorumlusu BÜNYAD CİZİRİ (K) adlı örgüt mensubudur),

-ÖZGÜR YURTTAŞ DERGİSİ (Avrupa/Belçika merkezli olup Avrupa ve Suriye'de basım/dağıtımı yapılır, sorumlusunun kim olduğunu bilmiyorum),

-MEZOPOTAMYA AJANSI (Avrupa/Belçika ANF merkezli, Türkiye'de DİHA ajansına alternatif olarak yayın yapmaktadır, sorumluları yerel çalışanlardır ancak kim olduklarını bilmiyorum),

-LEKOLİN ORG. (Avrupa/Belçika merkezli, Irak/KANDİL Alanından yayın yapmaktadır, sorumlusu aynı zamanda NLP Genel Sorumlusu DOĞAN NURHAK TÜRK (K) adlı örgüt mensubudur)"

ii. Başsavcılık, başvurucunun konutunda yapılan aramada ise bazı yasaklı yayınlarla birlikte bu yayınlara ilişkin değerlendirmeleri içeren bir dokümanın ele geçirildiğini belirtmiştir.

iii. Başsavcılık, başvurucu hakkında tanzim edilen mali analiz raporuna göre başvurucunun soruşturmadaki diğer şüphelilerle ve PKK/KCK kapsamında hakkında adli takibat bulunan bazı kişilerle para transfer işlemleri yaptığının tespit edildiğini belirtmiştir.

10. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2023/24 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

11. Yargılamanın sonucunda 3/7/2024 tarihinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasına hükmedilmiş, ayrıca adli kontrol tedbirinin devamına karar verilmiştir.

12. Başvurucu, hükme karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup bireysel başvuruyu inceleme tarihi itibarıyla yargılama istinaf aşamasında derdesttir.

13. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

14. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 20/1/2020 tarihli ve E.2019/5611 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilen PKK/KONGRE-GEL terör örgütünün 5. Genel Kurulunun sonuç bildirisinde ilan edilen KCK'nın, silahlı terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın örgütün amacı doğrultusunda tabana yayılmasını sağlamak amacıyla ortaya koyduğu "Kent Meclisleri, Demokratik Siyaset Akademisi, Demokratik Toplum Kongresi ve Kooperatifler Hareketi" şeklindeki dört ayaklı bir paradigmadan oluştuğu, bu paradigmanın üçüncü ayağı olan Demokratik Toplum Kongresinin, sözde kurucu meclis işlevi gören bir yapılanma olduğu ve Kuzey Kürdistan Parlamentosu/Meclisi olarak

nitelendirildiği, terör örgütünün hedefi olan demokratik özerklik stratejisini hayata geçirmek için örgüt elebaşısının talimatları doğrultusunda kurulduğu, KCK/TM parlamento yapısını oluşturan sözde yasama organı olduğu, genel kurul, daimi meclis, başkanlık divanı, yürütme kurulu ve komisyonlar gibi organlarının bulunduğu, çalışma usulüne ilişkin sözde iç tüzüğünün olduğu, demokratik özerkliği gerçekleştirmek amacıyla siyasi parti, dernek, sendika ve sivil toplum kuruluşlarını örgütleyerek konferans ve çalıştaylar düzenlediği, örgütlenme yapısı itibarıyla KCK ile özdeşlik gösterdiği, bileşenlerinin KCK yapılanması içinde yer alan sözde kent meclisleri, ilçe meclisleri, mahalle meclisleri ve köy komünlerinin olduğu, delege ve üyelerinin anılan bu sözde meclis üyeleri ile bazı milletvekilleri, belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri olduğu, yaptığı kongre ve konferanslar sonucunda 14 Temmuz 2011 tarihinde demokratik özerlik ilan edildiği ve 27 Aralık 2015 tarihinde demokratik özerk bölgelerin oluşturulmasının istendiği ve ayrıca öz yönetim ilanlarına sahip çıkıldığı..."

15. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve E.2018/7107 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... KCK yapısının siyasal alana yönelik yapılanması “ekoloji ve yerel yönetimler komitesi”, “sosyal alan”, “ideolojik alan”, “ekonomik ve mali alan komitesi” şeklinde oluşmuş olup KCK Sözleşmesinde belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde faaliyetlerde bulunmuştur. Sosyal alan da kendi içinde sosyal komite, halk sağlığı komitesi, dil ve eğitim komitesi, emekçiler komitesi, şehit aileleri ile dayanışma ve gaziler komitesi, gençlik komitesi, kadın komitesi, özgür yurttaş komitesi, basın komitesi ve benzeri adlarla komite ve koordinasyonlar kurulup faaliyetler yürütmüşlerdir..."

16. Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 12/9/2017 tarihli ve E.2017/1896 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... İzleme ve tespit tutanağı ile tüm dosya kapsamına göre; PKK/KCK terör örgütü lehine yurt dışından uydu aracılığı ile yayın yapan STERK TV isimli televizyondan yayınlanan eylem çağrısı üzerine 30.06.2013 günü Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde gerçekleşen kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldığı anlaşılan sanık Tahir Süslü'nün, “biji serok Apo” şeklinde slogan attığı, atılan sloganın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2007/9-69-99 sayılı ve Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 05.06.2002 tarih 5079-6668 sayılı kararlarında da işaret olunduğu üzere TCK'nın 215. maddesinde düzenlenen, "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde suçu ve suçluyu övme" suçunu oluşturacağı..."

17. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2021/3358 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... PKK/KCK silahlı terör örgütüne müzahir internet siteleri ve yapılan açık kaynak araştırmalarında; “ANF News” isimli internet sitesinde 12.08.2015 tarihinde; ''KCK Kürt halkı için öz yönetimden başka çare kalmadı'' başlığıyla, “ANF News” isimli internet sitesinde 13.08.2015 tarihinde; ''KJK öz yönetim ilanı demokratikleşme yolunda önemli bir adımdır'' başlığı ile ''KJK Şırnak, Cizre, Silopi ve Nusaybin'de öz yönetim ilanında ortaya konulan irade, demokratikleşme yolunda önemli bir adım olarak anlaşılmalı ve desteklenmelidir.'' şeklinde bazı il ve ilçelerde bu özerklik ilanlarının benimsenmesi, özendirilmesi ve artırılması yönünde talimat niteliğinde haberlerin yapılması üzerine..."

18. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/3/2021 tarihli ve E.2018/3213 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanıkların örgütün ANF News Agency üzerinden yayınlanan çağrısı üzerine 09.10.2011 tarihinde PKK/KCK terör örgütünün hükümlü lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanma yıl dönümünü protesto etmek amacıyla Gemlik özgürlük yürüyüşü adı altında yapılması planlanan yürüyüşe katılmaları, 04.10.2011 tarihinde ise terör örgütü mensubunun cenazesini karşılayarak olaylı geçen yürüyüşte yer almaları, ayrıca 15.05.2011 tarihli Kürt-Der açılışı toplantısında yer alıp örgüt bayrak ve flamalarının da taşındığı basın açıklaması toplantısında hazır bulunmaları, ayrıca sanık M.K. nın basın açıklaması yapması, sanık H.C. nin ise aynı yürüyüşte PKK pankartını taşıması gibi örgütsel toplantı ve faaliyetlerde bulunduklarının sanıkların ikrarı ve dosya kapsamından anlaşılmakla..."

19. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 12/3/2024 tarihli ve E.2021/15466 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; bir siyasi partinin il başkanı olarak görev yapan sanığın; ülkemizde yasaklı yayınlar listesinde yer alan Norveç Merkezli yayın yapan STERK TV'de canlı yayına telefon ile bağlanarak "olay ve olgular" bölümünün birinci bendinde detaylandırılan sanığın sözleri nedeniyle açık ve yakın tehlikenin ortaya çıktığına..."

20. Diğer ilgili hukuk için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 64-89; Ayhan Bilgen [GK], 2017/5974, 21/12/2017, §§ 48-62.

II. DEĞERLENDİRME

A. Konutu Terk Etmeme Şeklindeki Adli Kontrol Tedbirinin Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

21. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulandığını, delilleri karartma tehlikesi ve kaçma şüphesinin de somut olayda mevcut olmadığını, adli kontrol kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Öte yandan başvurucu, ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin adli kontrol tedbirine dayanak kılındığını belirterek hakkında uygulanan tedbirin siyasi amaç taşıdığını iddia etmiştir. Başvurucu, bu nedenlerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak başvurucuya uygulanan tedbirin kanuni dayanağının bulunduğu, tedbir kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, tedbirin meşru bir amaç içerdiği ve ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

24. Başvurucunun şikâyetinin özü, konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

25. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestîsi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu,

dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği ve bu tedbir yönünden tutuklama tedbirinin hukukiliğine benzer şekilde inceleme yapılacağı sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76).

26. Somut olayda öncelikle başvurucu hakkında uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesi uyarınca adli kontrol altına alınmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında tesis edilen konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

27. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

28. Soruşturma mercileri başvurucu hakkındaki konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri kararında ve iddianamede esasen PKK/KCK silahlı terör örgütünün medya yapılanmasına dair genel nitelikteki tespitler ile başvurucu hakkındaki tanık beyanına, para transferlerine ve konutunda ele geçirilen dokümana dayanmıştır (bkz. §§ 5, 9).

29. Yargı mercilerinin KCK ve bileşenlerine yönelik tespitleriyle (bkz. §§ 14-20) birlikte iddianamede örgütün medya yapılanmasına yönelik yer verilen -soyut bir şekilde kanaat ve değerlendirmelerin dile getirilmesi niteliğinde değil aksine belirli olaylarla ilgili gözlem ve bilgilerin aktarılması mahiyetinde olan ve birbirleriyle uyumluluk arz eden- çok sayıda beyan (bkz. § 9) ile başvurucunun para transferlerini gösteren mali analiz raporu ve konutunda ele geçirilen doküman bir bütün olarak gözetildiğinde belirtilen tüm bu hususların konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir (tutuklama tedbiri yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 75; Metin Evecen [2. B.], B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52; Recep Uygun [2. B.], B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43; Zeynep Kaplan [1. B.], B. No: 2015/7311, 22/1/2019, § 52).

30. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tedbir kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

31. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun adli kontrol yükümlülüğüne karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, kaçma şüphesine, delillerin karartılması ihtimaline ve isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına dayanılmıştır.

32. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri nedenlerinin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (tutuklama tedbiri yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

33. Başvurucu hakkındaki tedbirin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında

ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

34. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri altına alındığı gözetildiğinde Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de değerlendirip tedbirin ölçülü olduğu sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Andrew Craig Brunson [1. B.], B. No: 2018/28400, 18/11/2020, §§ 66-68).

35. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri altına alındığı ve bu tedbir nedeniyle ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Soruşturma Dosyasına Erişimin Kısıtlandığına İlişkin İddia

37. Başvurucu; soruşturma dosyasını inceleme talebinin kısıtlama kararı gerekçe gösterilerek kabul edilmediğini, kendisine yönelik suçlamaları ve bunların delillerini öğrenemediğini, bu nedenlerle gereği gibi savunma yapma ve itirazda bulunma imkânından yoksun bırakıldığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

40. Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkrada öngörülen bu usulde, adil yargılanma hakkının bütün güvencelerini sağlamak mümkün değil ise de iddia edilen tutmanın koşullarına uygun somut güvencelerin yargısal nitelikli bir kararla sağlanması gerekir (Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 250).

41. Tutuklu yargılamalarda, kişinin bir suç işlediğine dair kuvvetli şüphenin devam etmesi, tutukluluk hâlinin devamının hukuka uygunluğu için olmazsa olmaz bir koşul olduğundan tutuklu kişiye kendisine karşı yöneltilen suçlamalara neden olan unsurlara itiraz etme yönünde gerçek bir fırsatın sunulması gerekmektedir. Bu husus kişinin -veya müdafiinin- soruşturma dosyasındaki belgelere erişebilmesini gerektirebilir (Hüda Kaya [GK], B.No: 2023/102251, 25/2/2025, § 94).

42. Ancak tutuklu kişinin soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere, delillere sınırsız erişim hakkı bulunmamaktadır. Üçüncü kişilerin temel haklarını korumak, kamu menfaatini gözetmek, adli makamların soruşturma yaparken başvurdukları yöntemleri güvence altına almak, şüphelilerin delilleri değiştirmelerini ve soruşturmanın selametine zarar vermelerini engellemek, adli makamların bazı soruşturma yöntemlerini gizli tutmak gibi amaçlarla veya

soruşturma dosyasında devletin gizli kalması gereken belgelerinin ya da gizli örgüt yazışmaları gibi bilgilerin olması durumunda soruşturma aşamasında delillere erişim yönünden kısıtlama getirilmesi gerekebilir. Ancak dosyaya erişim hakkına getirilecek kısıtlama, söz konusu amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olmalıdır (Hüda Kaya, § 95).

43. Bu bağlamda soruşturma makamlarınca söz konusu kısıtlamanın öngörülen amaçlar ışığında kesinlikle gerekli olduğunun yeterli bir gerekçeyle ortaya konulması gerekir. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasını gerektiren bir durumun olması hâlinde bile soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasının savunmaya getirdiği her türlü zorluğun yeterince telafi edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine riayet edilmelidir. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca tutuklamaya neden olan ve tutuklamanın hukukiliğinin tartışılması bakımından temel oluşturacak delillerin tutuklu kişi tarafından incelenebilmesi gerekir (Hüda Kaya, § 96).

44. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu hakkındaki soruşturma dosyasına ilişkin olarak "soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebileceği" gerekçesiyle müdafiinin dosya içeriğini incelemesinin ve belgelerden örnek almasının kısıtlanmasına karar verilmesi için başvuruda bulunmuş; bu talep yerinde görülerek kısıtlılık kararı verilmiştir. Başvurucu kısıtlama kararına 25/10/2022 tarihinde itiraz etmiştir.

45. Kısıtlama kararının daha sonra kaldırılıp kaldırılmadığı hususunda herhangi bir belge veya bilgi bulunmamakla birlikte iddianamenin kabul edildiği tarih itibarıyla kısıtlılık, 5271 sayılı Kanun'un 153. maddesinin (4) numaralı fıkrası uyarınca kendiliğinden sona ermiş bulunmaktadır.

46. Somut olayda 5271 sayılı Kanun’un 153. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanmasına karar verilmiştir. Bu hükme göre müdafinin dosya içeriğini inceleme veya belgelerden örnek alma yetkisi, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek ise Cumhuriyet savcısının istemi üzerine hâkim kararıyla kısıtlanabilir. Dolayısıyla kısıtlama kararı verilebilmesi için soruşturmanın amacının tehlikeye düşme ihtimalinin bulunması gerekir. Bununla birlikte gerek kısıtlama kararında gerekse Başsavcılığın kısıtlama talebinde soruşturmanın amacının tehlikeye düşmesi ihtimalinin nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir somutlaştırmada bulunulmamıştır. Başvurucunun belgelere erişiminin söz konusu ceza soruşturmasının amacını nasıl tehlikeye düşürebileceği açıklanmamıştır. Dolayısıyla geçerli bir gerekçe olmaksızın dosyaya erişim olanağından yoksun bırakılan başvurucunun tutuklanmasını haklı göstermek için ileri sürülen gerekçelere tatmin edici şekilde itiraz etme imkânının bulunmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Hüda Kaya, § 98).

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

C. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Bağımsız ve Tarafsız Olmadığına İlişkin İddia

48. Başvurucu, soruşturma aşamasında karar veren sulh ceza hâkimliklerinin bağımsız ve tarafsız olmadığını ileri sürmüştür.

49. Sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadığına, tarafsız ve bağımsız

mahkeme olmadığına ilişkin iddialar Anayasa Mahkemesince birçok kararda incelenmiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özellikleri dikkate alınarak söz konusu iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97). Somut başvuruda, aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

50. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

51. Başvurucu, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmakla birlikte tutar belirtmemiştir.

52. Başvuruda, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İnceleme tarihi itibarıyla soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması hâli sona ermiştir. Dolayısıyla kararın yeniden değerlendirme yapılmak üzere derece mahkemesine gönderilmesinde hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

53. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasındaki illiyet bağına ve maddi zararın miktarının ne olduğuna ilişkin herhangi bir belge sunmadığı için maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbirinin hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ile bağımsız ve tarafsız olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu, diğer iddialarının yanı sıra “soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması” nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur.

2. Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun iddiasının kabul edilebilir olduğuna, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

3. Mahkememiz tarafından verilen Hüda Kaya [GK], B. No: 2023/102251, 25/2/2025 kararındaki karşı oyda belirtilen gerekçelerle başvurucunun söz konusu hakkının ihlal edilmediği düşüncesiyle çoğunluk kararının “soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanması” kısmına iştirak edilmemiştir.

Üye Muhterem İNCE Üye Yılmaz AKÇİL

SİNAN AYGÜL (2)

B. No: 2023/6433 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/6433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNAN AYGÜL BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2023/6433)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Sinan AYGÜL (T.C. Kimlik No: 22060498450)

Vekilleri : Av. Veysel OK Av. Merve KURHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma kapsamında 14/12/2022 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Başvurucu, sorgusunun ardından Tatvan Sulh Ceza Hâkimliğinin aynı tarihli kararıyla halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma suçundan tutuklanmıştır.

4. Başvurucunun anılan karara itirazı Tatvan 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 16/12/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

5. Başvurucu, 22/12/2022 tarihinde verilen kararla tahliye edilmiştir.

6. Başvurucu 13/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurucu hakkında tutuklamaya konu suçu işlediği iddiasıyla 24/1/2023 tarihinde kamu davası açılmıştır.

8. Yargılama sonucunda Tatvan 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun on ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiştir.

9. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna müracaat etmiştir. Van Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Başvurucunun bu kararı temyiz etmesi üzerine Yargıtay 8. Ceza Dairesi hükmü bozmuştur. Devam eden süreçte Van Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 25/9/2024 tarihinde mahkûmiyet hükmünü kaldırmış ve beraat kararı vermiştir. Beraat kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurulmamış ve karar 10/10/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

10. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; suç şüphesi ve bunu haklı kılan deliller olmamasına rağmen hakkında tutuklama kararı verildiğini, tutuklama kararının ve bu karara itirazı üzerine verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın gerekçe içermediğini belirterek ölçülü olmayan tedbir nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvurucu; ifade hürriyeti kapsamında kalan eylemlerinin tutukluluğuna dayanak kılındığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile basın hürriyeti ve ifade hürriyetinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

13. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, başvurucunun tutukluluk nedeniyle uğradığı zararın tazmini imkânını sağlamaktadır.

14. Başvurucu, hakkındaki beraat kararının tebliğ edildiği tarihten itibaren 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahiptir. Bahsi geçen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı görülmektedir.

15. Başvurucunun tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyeti ve basın hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının ise -5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine istinaden açılacak bir tazminat davasında yargı makamınca tazminat tespitinde dikkate alınacağı gerekçesiyle- incelenmesi gerekli görülmemiştir (Yalçın Düzgün [GK], B. No: 2021/23140, 29/5/2024, § 23).

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL DURMAZ

B. No: 2023/34588 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/34588

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL DURMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/34588)

Karar Tarihi: 30/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Halil DURMAZ

Vekili : Av. Özgür ÇİÇEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğraması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede başvurucunun 25/12/2023 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Bunun üzerine başvurucunun mirasçılarının bireysel başvuruyu devam ettirip ettirmeyeceğinin on beş gün içinde bildirilmesi hususunu içeren 17/10/2024 tarihli müzekkere başvurucu vekiline gönderilmiş, başvurucu vekili tarafından bu müzekkereye herhangi bir cevap verilmemiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

4. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne

karar verilmesi gerekir.

5. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

6. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 4/11/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruyu devam ettirme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025).

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL İBRAHİM ER

B. No: 2023/95915 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/95915

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL İBRAHİM ER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/95915)

Karar Tarihi: 30/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 27/10/2025 - 33060

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Halil İbrahim ER

Vekili : Av. Hasan SARI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sözleşmenin yenilenmemesine dair işleme karşı açılan davada davanın sonucuna etkili iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, kararda geçen ibare nedeniyle de masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, 2014 yılında Şişli Belediye Başkanlığı (Belediye) nezdinde sözleşmeli mimar olarak görev yapmaya başlamıştır. Başvurucu, görevi başında öldürülen belediye başkan yardımcısı ile ilgili olarak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma kapsamında 22/8/2016-25/8/2016 tarihleri arasında gözaltına alınmış; daha sonra serbest bırakılmıştır. Belediye 16/12/2016 tarihli işlemle "ilgilinin kamu görevlisinin taşıması gereken güvenirliliği ve liyakatı bulundurmaması nedeniyle görevinden yeterince verim alınamayacağı" gerekçesiyle 31/12/2016 tarihi itibarıyla başvurucunun sözleşmesinin yenilenmemesine karar vermiştir. Anılan kararın başvurucuya tebliğ edilmesi üzerine başvurucu, işlemin iptali ve mahrum kaldığı parasal haklarının yasal faizi ile birlikte ödenmesi talebiyle 28/2/2017 tarihinde dava açmıştır.

3. İstanbul 10. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 21/11/2017 tarihinde işlemin iptaline ve parasal hakların faizi ile birlikte ödenmesine karar vermiştir. Kararda;

i. Davalı idarece, işlemin sebep unsuru olarak davacının görevi başında öldürülen belediye başkan yardımcısı ile ilgili olarak İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturma kapsamında gözaltına alınmasının ve İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/33 Esas sayılı dosyasında kabul edilen iddianamede olayın sanıkları ile birtakım işlerle ilgili olarak iletişimi olduğunun gösterildiği belirtilmiştir.

ii. Davacının İstanbul 12. Ağır Ceza Mahkemesinin 2017/33 Esas sayılı dosyasında görülen davada sanık olmadığı ve hakkında bir ceza davasının bulunmadığı ifade edilmiştir. Davacının olayın sanıkları ile çıkar ilişkisine girdiğine yönelik herhangi bir iddia veya tespitin bulunmadığı belirtilmiştir. Usulsüzlük iddiaları nedeniyle yapılan incelemede davacının yapı kontrol müdür yardımcısı tarafından kendisine ait şifre ile sistemine giriş yapılarak usulsüz işlemlerin yapıldığı beyanında bulunduğu aktarılmıştır.

iii. Davacının görevi başında öldürülen belediye başkan yardımcısı ile ilgili olarak gözaltına alınıp serbest bırakılmasında ve ceza dosyasındaki sanıklar ile herhangi bir çıkar ilişkisi olmadan yaptığı görüşmede güvenilirliğin yitirildiği sonucuna varılmaması gerektiği belirtilmiştir. Davacının liyakatinin yetersiz olduğu yönünde davalı idarece yapılmış bir tespit olmadığı gibi davacının davalı idare bünyesinde oluşan birtakım usulsüz işlemleri üstlerine bildirdiği ifade edilmiştir. Davacı hakkında hâlihazırda açılmış bir soruşturma olmadığı, dolayısıyla sözleşmesinin yenilenmemesini gerektirecek bir durum bulunmadığı belirtilerek sözleşmesinin feshedilerek yenilenmemesine ilişkin işlemin sebep ve amaç yönünden hukuka uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

4. Belediye, anılan karara karşı 10/1/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi 24/5/2018 tarihinde temyiz yolu açık olmak üzere istinaf başvurusunu reddetmiştir.

5. Belediye 19/6/2018 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Onikinci Dairesi (Danıştay) 22/5/2022 tarihinde Bölge İdare Mahkemesinin kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararda, davalı idarece istinaf başvuru dilekçesinde Kaptanpaşa Mahallesi 246 pafta, 10265 ada, 13 parselde bulunan taşınmazla ilgili olarak yapılan şikâyet üzerine başlatılan inceleme neticesinde aralarında davacının da olduğu bir kısım belediye yetkilisi hakkında Şişli Kaymakamlığınca soruşturma izni verildiği bilgisine yer verilmiştir. Bu olayla ilgili olarak ceza davası açıldığının Bölge İdare Mahkemesine bildirilmesine rağmen bu hususun kararda irdelenmediği vurgulanmıştır. Bunun yanında Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan sorgulamaya göre görevi kötüye kullanma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından açılan kamu davasının derdest olduğu ifade edilmiştir. Davacı hakkında göreviyle ilgili olarak yürütülen ceza yargılaması değerlendirilmek suretiyle bir karar verilmesi gerekirken eksik incelemeyle karar verildiği anlaşıldığından Bölge İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

6. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 22/12/2022 tarihinde bozmaya uyarak davayı reddetmiştir. Kararda davacı hakkında İstanbul 26. Asliye Ceza Mahkemesi, İstanbul 31. Asliye Ceza Mahkemesi ve İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan davaların derdest olduğu bilgisine yer verilmiştir. Sözleşmeli çalışma ilişkisi kurulmasının amacının idareye personel seçiminde esneklik sağlanması olduğu, idareye kendi personelini seçmesi ve sözleşme süresinin bitiminde yenilenmesi hususlarında takdir yetkisi tanındığı belirtilerek idarenin bu yetkiyi kadro ve

ihtiyaç durumu ile personele ilişkin özel durumları değerlendirmek suretiyle kullanabileceğinin altı çizilmiştir. Uyuşmazlık konusu olayda takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine, eşitlik ve hakkaniyet ilkelerine aykırı kullanıldığını gösteren somut bir delilin ortaya konulmadığı ifade edilmiştir. Davacı hakkında tespit edilen hususlar gözönünde bulundurulduğunda idarenin takdir yetkisine dayanılarak davacının hizmet sözleşmesinin yenilenmemesine yönelik tesis edilen dava konusu işlemde mevzuata ve hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

7. Başvurucu, karara karşı 3/2/2023 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay 7/6/2023 tarihinde temyiz talebini reddederek Bölge İdare Mahkemesi kararını onamıştır.

8. İstanbul 26. Asliye Ceza Mahkemesi 24/2/2023 tarihinde başvurucunun görevi kötüye kullanma suçundan 1 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hapis cezasının ertelenmesine karar vermiştir. Buna karşın İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi 16/4/2024 tarihinde başvurucunun beraatine kesin olarak karar vermiştir. Kararda, T.A. isimli vatandaşa hitaben düzenlenen cevabi yazının hatalı olduğunun fark edilmesi üzerine bir gün sonra tapu müdürlüğüne ve Belediyeye durumun yazılı olarak bildirildiği ve parsellere ilişkin iki tutanak olduğunun açıklandığı belirtilmiştir. Söz konusu eylem nedeniyle kamunun zararına veya kişilerin mağduriyetine neden olma ya da kişilere haksız bir menfaat sağlama biçimindeki objektif cezalandırma koşullarından birinin maddi olayda gerçekleşmediği sonucuna varılmıştır.

9. İstanbul 20. Ağır Ceza Mahkemesi 20/2/2024 tarihinde başvurucunun görevi kötüye kullanma ve resmî belgede sahtecilik suçlarından beraatine, bilişim sistemindeki verileri bozma, yok etme, erişilmez kılma, sisteme veri yerleştirme suçundan ise 7 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Kararda, sahteliği iddia olunan belge asıllarının ilgili kurumdan yazı ile istenmesine rağmen ilgili kurumca belge asıllarının gönderilemediği ve temin edilemediği belirtilmiştir. Bu nedenle ilgili belgelerin iğfal kabiliyeti olup olmadığı ve üzerilerinde sanığa ait imza ve yazıların bulunup bulunmadığının sabit olmadığı ifade edilmiştir. Şişli ilçesi, Fulya Mahallesi, Uygar Sokak, 2753 ada 58 parsel sayılı arsa üzerindeki bina hakkında hukuka uygunluğu şüpheli olan 21/1/2016 tarihli yapı kullanma izin belgesinin İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü Adres Daire Başkanlığınca sanık tarafından düzenlenip onaylandığının belirtildiği açıklanmıştır. Bundan hareketle de sanığın kamu kurumu yetkililerinin bilgisi dışında ve mevzuata aykırı olarak, kendi savunmasına göre de yetkisi dâhilinde olmayan alanla ilgili bilişim sistemlerine veri yerleştirdiğinin sabit olduğu sonucuna varılmıştır. Kararın beraate ilişkin kısmı İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesinin 23/1/2025 tarihli kararı ile kesinleşmiştir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kısmı ise yapılan itirazın İstanbul 21. Ağır Ceza Mahkemesinin 30/4/2024 tarihli kararı ile reddedilmesi neticesinde kesinleşmiştir.

10. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 19/10/2021 tarihinde başvurucu hakkında iddianame düzenlenerek başvurucunun görevi kötüye kullanma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. İddianamede Şişli ilçesi, İzzet Paşa Mahallesi, 9739 ada, 25 parsel sayılı taşınmazdaki yapılar için meri plana aykırı proje onayı verildiği tespit edilip belirlenen aykırılıkların Belediyeye bildirildiği belirtilmiştir. Buna rağmen düzenlenmesi gereken Yapı Tatil Tutanağı'nın söz konusu bildirimden yaklaşık 1,5 yıl sonra düzenlenerek yasal işlemlerin zamanında başlatılmadığı ifade edilmiştir. İstanbul 31. Asliye Ceza Mahkemesi 8/11/2021 tarihinde iddianameyi kabul etmiş olup yargılama devam etmektedir.

11. Danıştayın nihai karar olan 7/6/2023 tarihli kararı başvurucuya 4/10/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 3/11/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, Belediyenin dava konusu işlemi keyfî olarak tesis etmesine rağmen haksız şekilde davasının reddedilmesi nedeniyle hukuki güvenlik ilkesinin ihlal edildiğini belirtmiştir. Dava konusu işlem tesis edilmeden önce kendisine savunma hakkı tanınmaması ve idarenin otoritesini kötü niyetle kullanması nedeniyle savunma hakkının ve silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir. İdarenin keyfî olarak tesis ettiği işlemin hukuka uygun olup olmadığının değerlendirilmediğini, Bölge İdare Mahkemesinin yalnızca Danıştayın görüşüne bağlı kalarak karar verdiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; idari yargı mercilerinin başvurucunun talebini incelediği, ilgili ve yeterli gerekçe göstererek başvurucunun davasının reddine karar verdiği dolayısıyla dava konusu maddi olay ve olgular ile iddiaları ve delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri ifade edilmiştir. Söz konusu kararlar incelendiğinde kurulan hükümler ile olgular arasında gerekli bağlantıyı gösterecek nedenlerin açıkça belirtildiği kararın dayandığı nedenlere ve hukuksal düzenlemelere de açıkça yer verildiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmaz. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

17. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece

mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

18. Bölge İdare Mahkemesi, başvurucu hakkında tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğunu kabul ederken idarenin takdir yetkisi olduğunu açıklamış ve başvurucu hakkında derdest ceza yargılamaları bulunması nedeniyle takdir yetkisinin hukuka uygun kullanıldığı sonucuna varmış ancak ceza yargılamalarını değerlendirmemiştir. Kararda yalnızca başvurucu hakkında derdest ceza yargılamaları bulunduğu bilgisine yer vermiştir. Derdest ceza yargılamasına atıfta bulunulması yeterli olmayıp ceza yargılamasına konu olay ve olguların da Bölge İdare Mahkemesi tarafından irdelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda olayın meydana geliş şekli, fiilin özelliği, ağırlığı gibi olaya özgü durumlar değerlendirilerek karar sonucuna ulaşılma nedeni ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulmalıdır (Diren Taş [1. B.], B. No: 2019/38230, 24/1/2024, § 34).

19. Ceza yargılamasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin başvurucu hakkında tesis edilen işleme olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında yer alan verilerin sözleşmenin yenilenmemesi konusunda idarenin takdir yetkisine olan etkisinin Bölge İdare Mahkemesince ortaya konulması gerekmektedir. Olayda ise Bölge İdare Mahkemesi tarafından ceza yargılaması esas alınmakla birlikte ceza yargılamasında yer alan olgular irdelenmemiş ceza yargılamasında yer alan bilgi ve belgeler değerlendirilmemiştir (Diren Taş, § 35).

20. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazlar kanun yolu mercii tarafından gerekçeli şekilde karşılanmalıdır. Somut olayda Bölge İdare Mahkemesi kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Danıştay tarafından ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır (Diren Taş, § 36).

21. Sonuç olarak başvurucu hakkında elde edilen verilerin sözleşmenin yenilenmemesini neden ve nasıl haklılaştırdığı hususunun yargılama mercilerinin gerekçelerinde yer almadığı görülmüştür. Yargılama mercileri başvurucu hakkındaki bilgileri değerlendirmediğinden başvurucunun sözleşmenin yenilenmemesinin haksız olduğuna ilişkin iddiaları yeterli şekilde açıklığa kavuşturulamamıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

23. Başvurucunun eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasının gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, dayanılan fesih nedenlerinin ceza yargılamaları olduğunu ancak bu davaların kesinleşmediğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

26. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır: Güvencenin ilk yönü kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, §§ 39,40).

27. Bölge İdare Mahkemesi "ilgilinin kamu görevlisinin taşıması gereken güvenirliliği ve liyakatı bulundurmaması nedeniyle görevinden yeterince verim alınamayacağı" gerekçesiyle 31/12/2016 tarihi itibarıyla başvurucunun sözleşmesinin yenilenmemesi işleminin hukuka uygun olduğunu kabul etmiştir. Bölge İdare Mahkemesi, ceza mahkemesi kararlarına atıf yapmışsa da başvurucunun suçlu olduğuna dair herhangi bir değerlendirmeye yer vermemiş; söz konusu dava süreçlerini aktarmakla yetinmiştir. Sonuç olarak masumiyet karinesinin yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesine yönelik ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, gerekli tedbirlerin alınması ile 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak

bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in KARŞIOYU ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2022/1833, K.2022/1765) iletilmek üzere İstanbul 10. İdare Mahkemesine (E.2017/455, K.2017/2438) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, Şişli Belediyesi bünyesinde sözleşmeli personel olarak görev yapan başvurucunun "kamu görevlisinin taşıması gereken güvenirliliği ve liyakati bulundurmaması nedeniyle görevinden yeterince verim alınamayacağı" gerekçesiyle sözleşmesinin yenilenmemesine ilişkin işleme karşı açılan davanın reddedilmesi sebebiyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

3. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü -kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde- diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa’nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli [2.B.], B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

4. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri, dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açık bir keyfîlik olmaması ve makul bir gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş [1.B.], B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 23).

5. Somut olayda Danıştay'ın bozma kararına uyarak davanın reddine karar veren Bölge İdare Mahkemesi, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamında incelemede bulunarak başvurucu hakkında bir belediye başkan yardımcısının öldürülmesi olayından dolayı açılan soruşturma ve başvurucunun kamu göreviyle ilgili işlediği iddia olunan suçlardan dolayı açılan ceza davalarının hâlen derdest olduğunu belirtmiştir. Kararın devamında, sözleşmeli çalışma ilişkisi kurulmasının amacının idareye personel seçiminde esneklik sağlanması olduğu ve idareye kendi personelini seçmesi ve sözleşme süresinin bitiminde yenilenmesi hususlarında takdir yetkisi tanındığını vurgulayarak idarenin bu yetkiyi kadro ve ihtiyaç durumu ile personele ilişkin özel durumları değerlendirerek kullanabileceğinin altını çizmiştir. Uyuşmazlık konusu olayda idarenin sözleşme yenilememe yönünde gösterdiği takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine, eşitlik ve hakkaniyet ilkelerine aykırı kullanıldığını gösteren somut bir delilin ortaya konulmadığı ifade edilerek başvurucu hakkında tespit edilen hususlar uyarınca tesis edilen işlemde mevzuata ve hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

6. Yargılama sürecinde sözleşmenin yenilenmemesine esas alınan bileşenlerin bir bütün olarak dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Özellikle idarenin sözleşmeli personel seçiminde sahip olduğu takdir yetkisinin personele ilişkin özel durumların değerlendirilmesinde kullanabileceğinin önemi belirtilmiştir. Bu bağlamda, Belediyede görevi başında öldürülen Belediye Başkan Yardımcısı ile ilgili yürütülen soruşturma kapsamında başvurucunun üç gün gözaltına alınması ve başvurucu hakkında sözleşme yenileme tarihinde icra ettiği kamu göreviyle alakalı derdest vaziyette görevi kötüye kullanma suçundan iki ayrı yargılamanın, görevi kötüye kullanma ve resmî belgede sahtecilik suçundan ise bir yargılamanın bulunduğu göz önünde bulundurulmuştur. İdarenin sözleşme yenilememesindeki takdir yetkisinin kamu yararı ve hizmet gereklerine, eşitlik ve hakkaniyet ilkelerine aykırı

kullanıldığını gösteren somut bir delilin ortaya konulmadığı ifade edilmiştir.

7. Bu anlamda Bölge İdare Mahkemesinin, başvurucunun sözleşme yenileme sürecindeki safahatına dair bütünsel bir bakış ile hükme ulaştığı görülmektedir. Bölge İdare Mahkemesi bu değerlendirmesi ile başvurucu hakkında adli soruşturma ve kovuşturmaların konusunu teşkil eden eylemleri göz önünde bulundurarak sözleşmenin yenilenmemesi yönündeki idari işlemi hukuka aykırı bulmamıştır. Bu yorum ve değerlendirmeler, yukarıda anılan ilkeler uyarınca uyuşmazlığı çözmekle görevli mahkemenin takdirinde olup bireysel başvuruda değerlendirmeye konu edilemeyecek niteliktedir. Maddi olay ve olguların kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması bakımından Bölge İdare Mahkemesi ve Danıştay kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum da tespit edilememiştir. Dolayısıyla başvurucu tarafından ileri sürülen ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

8. Açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar çerçevesinde bir temel hak ihlalinin olmadığı anlaşıldığından, başvurunun, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL

AKİT TELEVİZYON VE RADYO A.Ş. (2)

B. No: 2023/103126 | Karar tarihi: 30.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/103126

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKİT TELEVİZYON VE RADYO A.Ş. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2023/103126)

Karar Tarihi: 30/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 20/2/2026 - 33174

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Akit Televizyon ve Radyo A.Ş.

Vekili : Av. Ali PACCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir televizyon kanalında yayımlanan haber nedeniyle tazminata hükmedilmesinin ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte "Akit TV" logosuyla televizyon yayını yapan medya hizmet sağlayıcısı bir kuruluştur. Davacı Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ise olay tarihinde ve hâlen Türkiye Büyük Millet Meclisinde ana muhalefet partisi konumunda bulunmaktadır.

3. Başvurucuya ait televizyon kanalında 15/11/2017 tarihinde "Ana Haber Bülteni" isimli programda davacıyla ilgili olarak bir haber yayımlanmıştır. Mezkûr haber şu şekildedir:

"...ABD'yle CHP flört ediyor.

Amerika'nın kucağına oturan mandacı CHP vatana ihanet ediyor.

İhanet, gaflet, dalalet.

Emperyalizmin boyalı sopası CHP Amerika'yla derin ve kirli işbirliği içerisinde.

Amerika'nın bölge politikalarını onaylayan ve ses çıkarmayan CHP Türkiye'nin bölünmesi için kendisini yırtıyor.

Sirk şebeği.

Her türlü entrikanın altından Bizans askeri gibi çıkan [M.T.] Amerika'ya şirin gözükmek için her türlü soytarılığa imza atıyor. Meclis Genel Kurulunda konuşan FETÖ yalaması [T.] terör örgütü PKK ya[la]kalığı yapmaktan da geri durmuyor.

Terör örgütü üyesi değil CHP vekili, kilise firarisi, at hırsızı.

PKK'nın siyasi zırhına dönüşen CHP bölgede Amerika'yla ortak bir akıl yönetiyor.

[A.] adlı karakter yoksunu

Bakar mısınız sahadaki CHP-Pentagon ortaklığına. İhanet içerisindeki CHP'de gözler şimdi 27 Kasım'da Amerika'da görülecek sözde [R.Z.] davasında.

CHP ve Amerika güneydeki PKK koridoru için anlaştı. Cumhurbaşkanı [T.E.]'ı 2019'a dek siyasi oyunlarla tasfiye etmek isteyecekler. Başaramazlarsa yeni bir darbe deneyecekler. Açık ve net CHP asrın ihanet içerisindedir..."

4. Davacı siyasi Parti kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu gerekçesiyle -sadece siyasi parti adına- manevi tazminat davası açmıştır. Davacı; dava dilekçesinde başvurucuya ait televizyon kanalında haklarında yapılan haberin eleştiri sınırlarını aştığını, bariz şekilde hakaret ve iftira niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Davacı ayrıca söz konusu haber ile toplum nezdinde küçük düşürülmeye çalışıldığını, haberin içeriğiyle ilgili olarak başvurucu tarafından herhangi bir araştırma yapılmadan haber yapıldığını, bu nedenle haberin gerçeklikleri yansıtmadığını belirtmiştir.

5. Başvurucu; cevap dilekçesinde haber içeriğinde geçen eleştirilerin davacı siyasi partiye yönelik olmadığını, haberde ismi geçen üç milletvekiline ilişkin olduğunu, bu nedenle matufiyet unsurunu sağlamadığını ileri sürmüştür. Başvurucu; dilekçesinde devamla söz konusu haberin gerçek olduğunu, haberde kamu yararı bulunduğunu, özle biçim arasındaki dengenin sağlandığını ve CHP'ye mensup milletvekillerinin yapmış olduğu açıklamalar doğrultusunda haber içeriğinin hazırlandığını belirtmiştir. Başvurucu son olarak milletvekili A.A.nın Türk askerinin Suriye'deki varlığı için işgalci nitelemesi yaptığı 14/11/2017 tarihli haberleri, milletvekili M.T.nin PKK silahlı terör örgütüne ait sözde bayrağını özgürlüğün sembolü olarak nitelendirdiği 14/11/2017 tarihli haberleri ve milletvekili E.S.nin bir gazeteye vermiş olduğu röportajında Amerika'nın Türkiye'ye ambargo uygulayacağına dair tarihi belli olmayan açıklamalarını Mahkemeye sunarak haber içeriğinin gerçek olduğunu ileri sürmüştür.

6. Yapılan yargılama sonucunda, ilk derece mahkemesi davanın kısmen kabulüne karar vererek başvurucuyu 10.000 TL manevi tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. Mahkeme, gerekçesinde basın özgürlüğü kapsamında bazı genel açıklamaların ardından şu hususları belirtmiştir:

"Davalı taraf her ne kadar; haberin, davacının tüzel kişiliğine yönelik olmadığını, davacı siyasi partinin milletvekilleri olan [A.A.], [M.T.] ve parti yöneticisi [E.A.]'in isimleri verilerek yapılan haberde, esas eleştirilen kişilerin bu milletvekilleri ve parti yöneticisi olduğunu iddia etmiş ise de yapılan haberde kullanılan 'CHP'yle ABD flört ediyor. Amerika'nın kucağına

oturan mandacı CHP vatana ihanet ediyor.' şeklindeki sözlerin, davacı partiyi kamuoyu önünde yıpratmaya, yanlış anlaşılmalara ve davacının kişilik haklarının zarar görmesine sebebiyet verecek nitelikte olması, haberin, özle biçim arasındaki dengeye uygun olmaması sebebiyle yayının içeriği, veriliş şekli, tarafların sosyal ve ekonomik durumları dikkate alınarak davanın kısmen kabulüne karar vermek gerekmiş..."

7. İlk derece mahkemesi kararına karşı başvurucu istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi 23/6/2021 tarihinde ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve dosyanın ilk derece mahkemesine geri gönderilmesine hükmetmiştir. Mahkeme, gerekçesinde başvurucunun ön inceleme ve tahkikat duruşmalarına davet edilmeden karar verildiğini belirtmiştir.

8. Bunun üzerine dosyayı yeniden ele alan ilk derece mahkemesi, Bölge Adliye Mahkemesinin kararında belirttiği eksikliği tamamlayarak 2/12/2021 tarihinde yine davanın kısmen kabulüne karar vermek suretiyle başvurucuyu 10.000 TL manevi tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. Kararda ilk derece mahkemesi, ilk kararındakine benzer gerekçelere yer vermiştir.

9. Başvurucu, ilk derece mahkemesi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuşsa da Bölge Adliye Mahkemesi 4/10/2023 tarihinde başvurucunun talebinin reddine kesin olarak karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, basın özgürlüğü ve kişilik haklarının çatıştığı durumlarda izlenecek yöntem üzerinde durarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına yer vermiştir. Kararda özellikle basın özgürlüğünün sınırsız olmadığına ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan meşru amaçlar doğrultusunda sınırlandırılabileceğine, bu sınırlamaya yönelik değerlendirmenin ise sadece ifadelerin içerikleriyle değil aktarılış şekliyle birlikte ele alınması gerektiğine ve ifadelerin değer yargısı mı olaya dayalı bilgilendirme mi olduğunun tespit edilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Akabinde, somut olay açısından yapmış olduğu değerlendirmede ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararın usul ve esas yönünden hukuka aykırı olmadığına hükmetmiştir. Kararda somut olaya ilişkin şu hususlar belirtilmiştir:

"Yapılan açıklamalar ışığında somut olaya bakıldığında; davalı şirkete ait televizyon kanalının 15/11/2017 tarihli ana haber bülteninde, davacı parti mensubu bir kısım milletvekillerinin açıklamalarından yola çıkılarak doğrudan davacı parti hakkında kullanılan ifadelerin basın ve ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği, kullanılan ifadelerin davacının kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu ve davacı lehine manevi tazminat koşullarının oluştuğu kanaatine varılmıştır."

10. Başvurucu, nihai kararı 7/11/2023 tarihinde öğrendikten sonra 6/12/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; başvuruya konu haberin eleştiri sınırları içinde kaldığını, haberin muhatabı olan ana muhalefet partisinin eleştirilere katlanma yükümlülüğünün sade vatandaşlara göre daha geniş olduğunu, sözler şok edici ve rahatsız edici boyutlara ulaşsa da hoşgörü yükümlülüğünün bulunduğunu ancak bu durumun yargı mercilerince değerlendirilmediğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca yargı mercilerince haberin bir bütün olarak ele alınmadığını, haber içeriğindeki bağlamın soyutlanarak ele alındığını ileri sürmüştür. Başvurucu son

olarak yargı mercileri tarafından ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmadan tazminata hükmedildiğini belirterek ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda verdiği bazı kararlara değinilerek başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvuru; Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ve Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucuya ait televizyon kanalında yayımlanan haber nedeniyle başvurucu aleyhine tazminata hükmedilmesinin başvurucunun ifade ve basın özgürlüklerine yönelik bir müdahale olduğu açıktır. Anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

16. İfade ve basın özgürlüklerine yönelik müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde korunan ifade ve basın özgürlüklerine yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için toplumsal bir ihtiyacı karşılaması ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olması gerekir. Nitekim bu şartları taşımayan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Başvuru konusu olayla ilgili benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade ve basın özgürlükleri ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Bu dengeleme esnasında somut olaya uygun düştüğü ölçüde kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1.B.], B.No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B.No: 2018/17635,

26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1.B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61)

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32)

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28)

v. Davacının kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39)

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24)

vii. Hukuki yaptırıma konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36)

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin basın üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi [1. B.], B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46)

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48,49)

18. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında kullanılan ifadeler sebebiyle başvurucunun aleyhine tazminata hükmedilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, müdahalenin gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince benimsenen ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan ilgili ve yeterli bir gerekçe olup olmadığını davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Sinan Baran [1. B.], B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

19. Somut olayda, başvurucuya ait televizyon kanalının ana haber bülteninde davacı ana muhalefet partisi ve bu partiye mensup üç milletvekili hakkında birtakım değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu değerlendirmelerde, davacının Amerika ile iş birliği içinde olduğu ve bu iş birliğinin vatana ihanet boyutuna ulaştığı ileri sürülmüştür. Haberde aynı zamanda siyasi partiye mensup üç milletvekilinin isimleri de zikredilerek terör örgütleriyle irtibatlarının bulunduğu iddia edilmiştir. Davacı, söz konusu haberlerin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu belirterek tazminat talebinde bulunmuştur. Yargı mercileri yapmış olduğu yargılama sonucunda başvurucu aleyhine manevi tazminata hükmetmiştir.

20. Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ifade ve basın özgürlükleri ile şikâyetçinin şeref ve itibarı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını incelemeye geçmeden önce hangi ifadelerin uyuşmazlığın çözümü açısından incelenmesi gerektiğini belirleyecektir. Bu doğrultuda, haber içeriğinde davacı siyasi partinin yanı sıra siyasi partiye mensup üç milletvekili hakkında da bazı açıklamalara yer verildiği gözlemlenmektedir. Ancak tazminat davasının sadece siyasi parti tüzel kişiliği adına açıldığı, yargı makamlarının da söz konusu davayı sadece partiye yönelik söylemler bakımından değerlendirerek tazminata hükmettiği gözönüne alındığında mevcut başvuru kapsamında sadece davacıya yönelik ifadelerle sınırlı şekilde inceleme gerçekleştirilecektir.

21. Bu doğrultuda, başvurunun çözümlenmesinde gözönünde tutulması gereken hususlardan ilki, hem başvurucu hem de davacının toplumsal konumlarıdır (Kemal Kılıçdaroğlu, § 59). Davacı CHP, başvuruya konu olayın yaşandığı tarihte ana muhalefet partisidir. Başvurucu ise ulusal düzeyde yayın yapan televizyon kanalının sahibidir. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun ana muhalefet partisinin ve mensuplarının faaliyetlerini yakından takip ederek haberleştirmesi Anayasa'nın 28. maddesi ve devamında düzenlenen basın özgürlüğünün “gözetleyici” (watchdog) görevi kapsamında kalmaktadır (Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, § 32).

22. Diğer yandan davacı olan siyasi partinin kabul edilebilir eleştiri sınırları da özel bireylere nazaran çok daha geniştir. Demokratik bir sistemde, siyasi partilerin düşüncelerinin ve politikalarının da kamuoyunun sıkı denetimi altında olduğu her zaman gözönünde bulundurulmalıdır (kamu otoritelerinin kamuoyunun da sıkı denetimi altında olduğuna ilişkin değerlendirmeler için bkz. Ayşe Çelik [2. B.,] B.No: 2017/36722, 9/5/2019 § 54; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 106; Bekir Coşkun, § 66; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 69). Bu sebeple, davacı konumunda bulunan ana muhalefet partisinin sade vatandaşa göre daha fazla hoşgörü göstermesi beklenmektedir. Kaldı ki başvurucunun konumu dikkate alındığında haberdeki ifadelere kamuoyu önünde geniş kitlelere duyurabilecek şekilde cevap verme imkânı da bulunmaktadır. Buna karşın yargı mercilerinin kararlarında başvurucunun ve davacının konumları açısından herhangi bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür (bkz. §§ 8,9).

23. Somut olayda ifade ve basın özgürlükleri ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulabilmesi için değerlendirilmesi gereken ikinci husus ise başvuruya konu ifadelerin türü ve olgusal temele dayalı olup olmadığıdır. Gerçekten de dava konusu ifadelerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi önemlidir. Bu noktada maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir (Meral Özata Özgürol [2. B.], B. No: 2015/2326, 26/12/2018, § 46). Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırda tutulmalıdır (Kadir Sağdıç, § 57; İlhan Cihaner (2), § 64).

24. Haberde davacıya yönelik ifadeler bir bütün olarak ele alındığında ifadelerin değer yargısı niteliğinde olduğu açıktır. Ancak unutulmamalıdır ki bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilaflı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (Cem Mermut [2. B.], B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48). O hâlde tespiti gereken hususlar, haber bülteninde ifadelerin keyfî biçimde davacıyı hedef alıp almadığı ve kullanılan söz ve ifadelerin sebepsiz bir kişisel saldırı oluşturup oluşturmadığıdır (Osman Palçik [1. B.], B. No: 2018/25073, 15/12/2020, § 40). Bu doğrultuda haber bülteninde davacı ana muhalefet partisinin Amerika'yla derin bir

iş birliği yaptığı ve bu iş birliğinin vatana ihanet eder boyutlara geldiği ileri sürülmüştür. Bu durum başvurucunun cevap dilekçesinde sunmuş olduğu 14/11/2017 tarihli haberlerle desteklenmeye çalışılmıştır. Ancak yargı mercileri haber içeriğinde geçen ifadelerin televizyon programında ileri sürülen görüşleri destekler mahiyette olup olmadığını değerlendirmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun söz konusu ihtilaflı görüşleri destekleyici mahiyette olduğunu iddia ettiği haberler yargı mercileri tarafından somut olay bağlamında tartışılmadığından başvurucunun basın ödev sorumluluklarına uygun davranıp davranmadığı da karar gerekçesinden anlaşılamamıştır.

25. İlk derece mahkemesi, programda dile getirilen ifadeleri bir bütün hâlinde ele alarak anlamlandırmamış, bunun yerine "CHP'yle ABD flört ediyor." ve "Amerika'nın kucağına oturan mandacı CHP vatana ihanet ediyor." sözleri üzerine odaklanıp bu ifadelerin eleştiri sınırlarını aştığını belirtmekle yetinmiştir. Dolayısıyla ilk derece mahkemesi, ifadelerin bağlamını ortaya koymadan sadece seçtiği belli ifadelerden hareketle ihtilaflı sözlerin doğrudan kişilik haklarına saldırı oluşturduğuna hükmetmiştir. Yine Bölge Adliye Mahkemesi istinaf incelemesinde de haberde geçen ifadelerin kişilik haklarına saldırı oluşturduğu konusunda soyut bir değerlendirmeyle yetinip hangi ifadenin neden kişilik haklarını zedelediğini açıklamamıştır (bkz. § 9). Bu itibarla yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ilkelere göre hareket ederek değerlendirme yaptığı söylenemeyecektir (benzer değerlendirme için bkz. Akit Televizyon ve Radyo A.Ş. [1. B.], B. No: 2021/18189, 17/9/2024, § 22).

26. Bu değerlendirmeler ışığında, yargı makamlarının ifade ve basın özgürlükleri ile kişilerin şeref ve itibarının korunması hakkı arasındaki dengelemeyi yaparken ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarına da bakılmalıdır. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru incelemesinde bireylerin anayasal hakları ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin dava konusu olguları değerlendirmesine ve hukuku yorumlamasına müdahalede bulunmaz (Önder Balıkçı, § 47; Haci Boğatekin (2) [2. B.], B. No: 2014/12162, 21/11/2017, § 49). Yukarıda yapılan tespitler kapsamında, yargı mercileri tarafından davanın temeliyle ilgili maddi ve hukuki sorunların açıklığa kavuşturulması bakımından ilgili ve yeterli gerekçe ortaya konulmamıştır. Zira tarafların konumları, başvurucunun basın ödevi kapsamında haber içeriğini maddi olgularla destekleyip desteklemediği ve davacının habere yönelik cevap verme imkânının bulunup bulunmadığı tespit edilmemiştir. Sonuç olarak, yargı mercilerinin başvurucunun ifade ve basın özgürlükleri ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduğundan bahsedilemeyeceği değerlendirilmiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 30.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı olarak net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinden ve başvurucu ileri sürdüğü maddi zarara ilişkin olarak belgeye dayalı açıklama yapmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. ve 28. maddelerinde güvence altına alınan ifade ve basın özgürlüklerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade ve basın özgürlüklerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/348, K.2021/462) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 30/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BETÜL ÖZBEY BAYINDIR

B. No: 2019/42188 | Karar tarihi: 31.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42188

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

BETÜL ÖZBEY BAYINDIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42188)

Karar Tarihi: 31/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 30/12/2025 - 33123

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Betül ÖZBEY BAYINDIR

Vekili : Av. Emre AKARYILDIZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, silahlı terör örgütüne üye olma iddiasıyla başlatılan ceza soruşturması sırasında kişinin ortağı ve yöneticisi olduğu şirketlere kayyım atanması ve bu tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, kayyım atama kararını veren ve itirazı inceleyen sulh ceza hâkimliklerinin yapısı nedeniyle de bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

A. FETÖ/PDY Yapılanmasına ve Darbe Girişimine İlişkin Genel Bilgiler

6. Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasına (PDY) ve darbe girişimine ilişkin genel bilgiler için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-36; FETÖ/PDY'nin mali yapılanmasına ilişkin genel bilgiler için bkz. Hamdi Akın İpek [2. B.], B. No: 2015/17763, 24/5/2018, § 15.

B. Bireysel Başvurudan Önceki Süreç

7. Başvurucu, Goldair Havacılık Turizm Ltd. Şti., Beejet Havacılık Ltd. Şti. ve Tkjet Havacılık ve İnşaat A.Ş.nin hissedarıdır. Aynı zamanda Tarkim Uçak Bakım Onarım ve Havacılık Ltd. Şti.nin (TARKİM) %1 ortağıdır. TARKİM 7/1/2014 tarihinde anonim şirkete dönüşmüştür. TARKİM'in kurucuları başvurucu ve başvurucunun eşi İ.F.B.dir. Bu tarihte 99 pay başvurucunun eşi olan İ.F.B.ye, 1 pay ise başvurucuya aittir. Darbe girişiminden kısa bir süre önce (27/6/2016 tarihinde) başvurucunun eşi şirketteki tüm paylarını başvurucuya devretmiştir. Bu tarihte TARKİM tek ortaklı bir anonim şirkete dönüşmüş ve yönetim kurulu başkanı da başvurucu olmuştur.

8. Havacılık alanında faaliyet gösteren TARKİM, İstanbul Atatürk Havalimanı'nda yapılan uçak hangar yeri ihalesini kazanmış; 13/9/2013 tarihinde Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ) ile yapılan sözleşme uyarınca 1 numaralı hangarın yapımını 21/1/2015 tarihinde tamamlamış ve işin kabulü yapılmıştır. Sözleşmeye göre üst yapısı TARKİM sermayesi ile yapılan 1 numaralı hangarın kullanımı 30/9/2013-29/9/2018 tarihleri arasında, ayrıca Atatürk Havalimanı'nda bulunan 7 numaralı hangarın kullanımı da 1/1/2016-31/12/2016 tarihleri arasında TARKİM'e verilmiştir.

9. DHMİ; TARKİM'in İstanbul Atatürk ve Adana Havalimanlarındaki hangarlara ait kira sözleşmesini 26/9/2016 tarihinde, Tekirdağ Çorlu Havalimanı'ndaki konteynırın kira sözleşmesini ise 29/9/2016 tarihinde 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin (667 sayılı KHK) 8. maddesi uyarınca tek taraflı olarak feshetmiş ve hangarlar görevlilerce mühürlenmiştir. Mühürleme işleminin ardından İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığının 2015/45316 sayılı soruşturması kapsamında 4/10/2016 tarihinde başvurucu gözaltına alınmış, İstanbul Anadolu 10. Sulh Ceza Hâkimliğinin 11/10/2016 tarihli kararıyla tutuklanmıştır. 17/2/2017 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

10. Soruşturma devam ederken TARKİM'in Atatürk Havalimanı'ndaki uçak bakım, onarım, yönetim ofisi ve hangarının olduğu binada zula tabir edilen bölme bulunduğu bilgisi üzerine İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 21/3/2017 tarihli ve 2017/1187 D. İş sayılı kararı ile arama ve elkoyma işlemi yapılmasına karar verilmiştir. 22/3/2017 tarihinde görevlilerce yapılan aramada, toplantı salonunun girişine göre karşısında bulunan yıkık duvardan geçildiğinde çıkılan koridorun üst tarafındaki mazgalların havaalanının dış kısmına açıldığı, bu şekilde şirket binasının apron ile bağımsız olan kısmında kontrolsüz şekilde aprona geçiş

imkânı sağlandığı, belirtilen güzergâhın kullanılarak apron ile kontrollü bölge arasında insan ve eşyanın kontrolsüz şekilde geçişinin mümkün olduğu, söz konusu güzergâhın ne şekilde kullanıldığına ilişkin araştırmanın devam ettiği tutanağa bağlanmıştır.

11. 2015/45316 sayılı soruşturma kapsamında İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı 25/5/2018 tarihinde başvurucu hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) 2016/106455 ve 2017/102312 sayılı soruşturma dosyaları bulunduğundan mükerrer soruşturma nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına, aynı suçlarla ilgili olarak soruşturması devam eden başvurucu hakkındaki delillerin ilgili savcılıklara ve mahkemelere gönderilmesine karar vermiştir.

12. Başsavcılık, başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçu nedeniyle 2016/106455 sayılı dosya üzerinden soruşturmaya devam etmiş; 16/5/2017 tarihinde nöbetçi İstanbul Sulh Ceza Hâkimliğinden başvurucunun ortağı ve yetkilisi olduğu TARKİM'e kayyım atanması talebinde bulunmuştur. Talep yazısında şirket tarafından inşa edilen, işletilen, hava tarafında bulunan hangara bitişik olan idari binanın kontrolsüz giriş yapılabilen, kara tarafına açılan bir kapısı olduğu, hava tarafındaki hangar ile kara tarafından girişi olan idari binanın ayrımında aşılması güç olmayan sabit pencerelerin kullanıldığı, yine idari binanın kara tarafında bulunan, havalandırma için kullanılan ızgaralı bölüme kolayca girilerek bölümün hava tarafına kontrolsüz şekilde geçiş sağlandığı, şirketin diğer yetkilisi olan şüpheli İ.F.B. hakkında İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliğinin 31/5/2014 tarihli ve 2016/3523 sayılı kararıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçundan işlem yapıldığı, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 2011/154461 Soruşturma sayılı dosyasında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan da aranıyor olduğunun belirtildiği, İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 21/3/2017 tarihli ve 2017/1187 D. İş sayılı kararıyla TARKİM'in yönetim binasında yapılan aramada toplantı salonunun girişine göre karşısında bulunan yıkık duvardan geçildiğinde çıkılan koridorun üst tarafındaki mazgalların havaalanının dış kısmına açıldığı, bu şekilde şirket binasının apron ile bağımsız olan kısmında kontrolsüz şekilde aprona geçiş imkânı sağlandığı, belirtilen güzergâhın kullanılarak apron ile kontrollü bölge arasında insan ve eşyanın kontrolsüz şekilde geçişinin mümkün olduğunun belirtildiği, söz konusu güzergâhın ne şekilde kullanıldığına ilişkin araştırmanın devam ettiği, ilgili şirketin FETÖ/PDY'yle irtibatı ve örgüte finansal desteği olduğuna, ayrıca teftiş kurulu raporunda ve Emniyet Arama Tutanağı'nda belirtildiği üzere Atatürk Havalimanı'nda bulunan hangar ve yönetim ofislerinin havalimanı mevzuatına aykırı olarak denetimden uzak, insan ve eşya naklini mümkün kılacak şekilde olduğuna ilişkin tespitler nedeniyle kayyım atanmasının zaruri görüldüğü belirtilmiştir.

13. İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 16/5/2017 tarihli kararı ile TARKİM'e 1/9/2016 tarihli ve 29818 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 674 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (674 sayılı KHK) 19. maddesi ile 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 133. maddesi uyarınca Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun (TMSF) kayyım olarak atanmasına karar verilmiştir. Kararda, kayyımın yönetim organının tüm yetkilerine sahip olduğu belirtilerek yönetim organının yetkilerinin tümü ile kayyıma devredildiğine ve yeni yönetim organının kayyımca oluşturulmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; TARKİM'in Atatürk Havalimanı'ndaki uçak bakım, onarım, yönetim ofisi ve hangarının olduğu binada zula tabir edilen bölme bulunduğu bilgisi üzerine İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 21/3/2017 tarihli ve 2017/1187 D. İş sayılı kararı ile arama ve elkoyma işlemlerinin yapılmasına karar verildiği, görevlilerce yapılan aramada toplantı salonunun

girişine göre karşısında olan yıkık duvardan geçildiğinde çıkılan koridorun üst tarafındaki mazgalların havaalanının dış kısmına açıldığı, bu şekilde şirket binasının apron ile bağımsız olan kısmında kontrolsüz şekilde aprona geçiş imkânı sağlandığı, belirtilen güzergâhın kullanılarak apron ile kontrollü bölge arasında insan ve eşyanın kontrolsüz bir şekilde geçişinin mümkün olduğunun belirtildiği, söz konusu güzergâhın ne şekilde kullanıldığına ilişkin araştırmanın devam ettiği, şirket yetkilisi başvurucu ve başvurucunun eşi hakkında FETÖ/PDY soruşturmaları bulunduğu, ilgili şirketin FETÖ/PDY'yle irtibatı ve örgüte finansal desteği olduğuna dair tespitler olduğu belirtilmiştir.

14. Aynı soruşturma kapsamında İstanbul 14. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2/8/2017 tarihli kararıyla Goldair Havacılık Turizm Ltd. Şti., Beejet Havacılık Ltd. Şti. ve Tkjet Havacılık ve İnşaat A.Ş.ye 674 sayılı KHK'nın 19. maddesi ve 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesi uyarınca TMSF'nin kayyım olarak atanmasına karar verilmiştir. Hâkimliğin kayyım atama kararının gerekçesinde şüphelilerin mal varlığında meydana gelen artışın suçtan kaynaklandığı ve örgüt üyesi olmalarının verdiği avantajla elde ettikleri mal varlığını terör örgütünün hizmetine sundukları yönünde yeterli ve kuvvetli şüphe bulunduğu açıklanmıştır.

15. Başvurucu 13/11/2019 tarihinde TMSF'nin kayyım olarak atanması kararlarına itiraz etmiştir. İtiraz İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 15/11/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı itiraz İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin 6/12/2019 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

16. Bu karar, başvurucu vekiline 13/12/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 17/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

18. 2016/106455 sayılı soruşturma dosyasına Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından sunulan raporda başvurucunun kapatılan kurumlarla ve haklarında terör ve terörizmin finansmanı suçları kapsamında yakalanan, gözaltına alınan, tutuklanan, hakkında iddianame düzenlenen veya mahkûmiyet, arama vb. kayıtları bulunan kişilerle para transferi ilişkisi bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun kapatılan kurumlarla ortaklık ilişkisi olduğu da raporda açıklanmıştır. Başsavcılık 19/12/2024 tarihinde ayırma kararı vererek, başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden soruşturma evrakının 2024/282503 numarasıyla kayıt altına alınmasına karar vermiştir. Akabinde Başsavcılık 2/1/2025 tarihinde müsadere talepli bir iddianame düzenlemiştir. İddianamede şunlar açıklanmıştır:

i. 4/8/2022 tarihli TMSF Denetim Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan rapor içeriğinde; 4/8/1994 tarihinde havaalanı hizmetleri verme ile hava taşımacılığı yapma faaliyetleri amacıyla kurulan ve 2/6/2008 tarihinde merkezi İstanbul'a taşınan Tarkim A.Ş. firması ile ilgili olarak;

1. 2013 yılı Aralık döneminde 22.580 TL olan Bank Asya'daki mevduat tutarını 2014 yılı Ocak-Ağustos dönemleri arasında yaklaşık 464.306 TL'ye (8 aylık ortalama), 2014 yılı Eylül-Aralık dönemleri arasında ise yaklaşık 640.000 TL'ye (4 aylık ortalama) çıkarttığı, ayrıca Bank Asya nezdinde 10/1/2014 tarihinde 150.000 EURO tutarlı 372 günlük, 2/9/2014 tarihinde ise 100.000 USD tutarlı 33 günlük katılım hesapları açtırdığı; netice itibarıyla bu tarihlere denk gelen örgüt liderinin çağrısı sonucunda Bank Asya'ya mevduat desteğinde bulunulduğu ve müflis bankanın talimata uygun olarak fonlandığı,

2. FETÖ/PDY silahlı terör örgütü elebaşının özel kalemi olarak görev yaptığı tespit edilen, aynı zamanda örgüt ile iltisaklı birçok kişiyle (A.E., H.Ş., A.G., İ.A., S.D. gibi) ve kurumla (K. Holding, F. Gazetecilik, B. Menkul Değerler A.Ş., N-T K. Kırtasiye Büro Malz. Paz. Ve Tur. Tic. A.Ş., S. Bilişim Tek. San. Tic. A.Ş., S. Eğitim Araçları ve Büro Mobilya Sis. Gibi) para alışverişinde bulunulduğunun tespit edildiği, İstanbul 33. Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/82 esas sayılı dosyasında 'Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs Etme, Silahlı Terör Örgütü Kurma veya Yönetme' suçlarından kaçak olarak yargılanan ve örgütün tepe yöneticilerinden olan C.T.'ye şüpheli şirket hesabından 2010-2015 yılları arasında taraflar arasında kira sözleşmesi bulunduğuna dair herhangi bir emareye rastlanılamamasına karşın çoğunlukla kira açıklaması adı altında toplamda 99.900 TL para gönderildiği,

3. KHK ile kapatılan eğitim kurumlarından olan N. Eğitim Öğretim İşletmeleri A.Ş.'ye 28/2/2011 ve 31/3/2011 tarihlerinde toplam 20.000 TL tutarında para transferi gerçekleştirdiği,

4. KHK ile kapatılan örgüte müzahir TUSKON'a bağlı derneklerden FİADER'e toplamda 11.700 TL tutarında para gönderildiği,

5. 2010-2016 yılları arasında müflis Bank Asya ve G. Bankası hesapları üzerinden şirket ortakları İ.F.B. ve başvurucunun toplam 23.507.097,54 TL, 2.567.140,56 USD ve 463.156,58 EURO tutarında işlem hacmi gerçekleştirildiği,

6. E-posta yazışmalarında şirket ortaklarının şirketin çalıştığı kişi ve kurumlardan K. Derneği adına kurban parası toplandığının tespit edildiği,

7. Grup şirketlerinden olan Goldair Havacılık şirketine toplamda 3.424.649 TL tutarında para gönderildiği, buna karşılık ilgili firmadan şirket hesaplarına 111.983 TL tutarında para yatırıldığı; Beejet Havacılık şirketine ise toplamda 28.110.937 TL tutarında para gönderildiği, buna karşılık ilgili firmadan şirket hesaplarına 533.380 TL tutarında para yatırıldığı; Tkjet Havacılık şirketine ise toplamda 12.490.544 TL tutarında para gönderildiği, buna karşılık ilgili firmadan şirket hesaplarına 369.800 TL tutarında para yatırıldığı,

8. 31/12/2016 tarihli muhasebe kayıtlarına göre şirket uhdesinde bulunması gereken toplam 6.866.853,30 TL'lik nakit, mevduat ve kıymetli evraktan yalnızca 325.466,22 TL'lik mevduatın bulunduğu, 6.541.387,08 TL toplam farkın şirket hesaplarından çekildiği ve çeklerin şirketin eski yetkililerince herhangi bir ticari faaliyet olmaksızın alındığı, bankalarda gözüken tutarların muhasebe kayıtları ile gelen banka ekstrelerinin incelenmesi üzerine gerçeği yansıtmadığının tespit edildiği,

9. Şirketin eski ortağı olan H.İ.K.'nin örgütle ilişkilendirilen H.D. cinayetinde sanık sıfatıyla yargılandığı, FETÖ/PDY silahlı terör örgütü firarisi olarak İngiltere'ye kaçtığının tespit edildiği,

ii. 21/7/1995 tarihinde havayolu yük nakliyat ve acente faaliyetleri amacıyla İstanbul'da kurulan Goldair Havacılık Turizm Ticaret Ltd. Şti.'nin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile irtibatlı gerçek kişiler ile para alışverişinde bulunduğu, grup şirketlerinden Tarkim A.Ş. firmasına toplamda 111.983 TL para gönderildiği, buna karşılık ilgili firmadan şirket hesaplarına 3.424.649 TL tutarında para yatırıldığı, başvurucu tarafından şirket hesaplarına 422.670 TL tutarında para gönderildiğinin tespit edildiği,

iii. 2/4/1992 tarihinde havaalanı yer hizmetleri faaliyetleri amacıyla İstanbul'da kurulan Beejet Havacılık Ltd. Şti.'nin FETÖ/PDY silahlı terör örgütüyle irtibatlı gerçek kişiler ile

para alışverişinde bulunduğu, grup şirketlerinden Tarkim A.Ş. firmasına toplamda 553.380 TL para gönderildiği, buna karşılık ilgili firmadan şirket hesaplarına 28.110.937 TL tutarında para yatırıldığı, şirket ortaklarından başvurucu tarafından şirket hesaplarına 125.000 TL, İ.F.B. tarafından 120.000 TL tutarında para gönderildiğinin tespit edildiği,

iv. 25/10/2013 tarihinde havaalanı yer hizmetleri faaliyetleri amacıyla kurulan Tkjet Havacılık ve İnşaat A.Ş.'nin FETÖ/PDY silahlı terör örgütüyle irtibatlı gerçek kişiler ile para alışverişinde bulunduğu, grup şirketlerinden Tarkim A.Ş. firmasına toplamda 369.800 TL para gönderdiği, buna karşılık ilgili firmadan şirket hesaplarına 12.490.544 TL tutarında para yatırıldığı, şirket ortaklarından başvurucu tarafından şirket hesaplarına 1.891.000 TL, İ.F.B. tarafından 592.700 TL tutarında para gönderildiğinin tespit edildiği,

v. Tarkim Grubu firmalarının hâkim ortağı olan İ.F.B.'nin şirketlerin yönetimlerinde bilfiil görev aldığı, 27/6/2016 tarihinde (darbe girişiminden kısa bir süre önce) grubun ana şirketi olan Tarkim A.Ş. firmasındaki hisselerinin tamamını eşi başvurucuya devrederek ortaklıktan ayrıldığı ve darbe girişiminin ardından ülkeden kaçtığının tespit edildiği,

vi. Tarkim Grubu firmalarının ortağı ve yöneticisi olan başvurucunun ise;

1. 2014 yılı Haziran dönemine kadar neredeyse bakiyesi bulunmayan Bank Asya hesaplarındaki mevduatını 2014 yılı Eylül-Aralık dönemleri arasında yaklaşık 1.130.424 TL'ye (4 aylık ortalama), 2015 yılı Eylül döneminde ise 1.529.051 TL'ye çıkarttığı, ayrıca Bank Asya nezdinde 24/7/2014 tarihinde 523.780 EURO tutarlı 90 günlük, 12/9/2014 tarihinde ise 500.000 USD tutarlı 41 günlük katılım hesapları açtırdığı; netice itibarıyla bu tarihlere denk gelen örgüt liderinin çağrısı sonucunda müflis Bank Asya'yı talimata uygun olarak fonladığı,

2. KHK ile kapatılan örgüte müzahir eğitim kurumlarından N. Eğitim Öğretim İşletmeleri A.Ş.'ye kaynağı Tarkim A.Ş. firması olan toplamda 16.000,11 TL tutarında para gönderdiği,

3. Örgütün ABD'de faaliyet gösteren okullarından müzahir B. A. School'a kaynağı Tarkim A.Ş. firması olan toplamda 46.620 USD, M. E. C.'ye ise 2.940 USD tutarında para gönderdiği,

4. Örgütün Kanada'da faaliyet gösteren derneklerinden C. T. F.'ye kaynağı Tarkim A.Ş. firması olan toplamda 20.000 USD tutarında para gönderdiği,

5. KHK ile kapatılan K. Derneği'ne toplam 342 TL tutarında para gönderdiği,

6. Kurban açıklaması adı altında hesabına 3 işlemde toplamda 72.800 TL para gönderildiği, buna karşılık hesabından 10 işlemde toplamda 19.700 TL para transfer edildiğinin tespit edildiği, sonuç olarak Tarkim Grubu firmalarının ve ortaklarının FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile irtibatına ilişkin yapılan incelemeler neticesinde; Tarkim firmasının grubun ana şirketi olarak faaliyette bulunduğu, inceleme konusu diğer firmalardan Goldair, Beejet ve Tkjet'in sınırlı şekilde faaliyetler yürüttüğü, sözü geçen şirketler arasında yoğun para transferlerinin gerçekleştirildiği, özellikle Tarkim firmasının diğer grup şirketleri ile olan para transferleri gözönüne alındığında ilgili şirketleri fonladığı, 4 şirkette de ana hissedar olan İ.F.B. ve başvurucu ile başta Tarkim firması olmak üzere diğer tüm şirketler arasında yüksek tutarlı ve karşılıklı para transferlerinin bulunduğu, bu sebeple adı geçen 4 şirketin grup olarak değerlendirilmesinin doğru olacağı, Tarkim firmasının gerek Bank Asya'da katılım hesabı açarak gerekse ilgili bankadaki mevduatını artırarak örgüte mevduat desteğinde bulunulduğu, KHK ile kapatılan K. Derneği adına kurban parası toplandığı,

örgütün tepe yöneticilerinden olan C.T. ile düzenli para transferlerinin gerçekleştirdiği, TUSKON'a bağlı derneklerden FİADER'e maddi yardımda bulunulduğu, örgütün eğitim kurumlarından olan N. Eğitim ve Öğretim A.Ş.'nin yanı sıra FETÖ/PDY silahlı terör örgütüyle irtibatlı pek çok gerçek kişi ve kuruluş ile para alışverişinde bulunulduğu, İstanbul Atatürk Havalimanı Genel Havacılık Terminalinde bulunan şirkete ait 2 adet hangarın işletmesinin DHMİ tarafından feshedilmesinin ardından FETÖ/PDY silahlı terör örgütü soruşturması kapsamında DHMİ Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yapılan soruşturmada şirketin Atatürk Havalimanında bulunan hangar ve yönetim ofislerinin havalimanı mevzuatına aykırı olarak denetimden uzak, insan ve eşya naklinin mümkün olduğuna ilişkin tespitlerin bulunduğu, başvurucunun gerek Bank Asya'da katılım hesabı açarak gerekse ilgili bankadaki mevduatını artırarak örgüte mevduat desteğinde bulunduğu, örgütün ABD'de bulunan eğitim kurumlarından B. A. School ve M. E. C. ile Türkiye'deki eğitim kurumlarından N. Eğitim ve Öğretim A.Ş.'ye para gönderdiği, örgütün Kanada'da bulunan derneklerinden C. T.'ye ve Türkiye'de faaliyet gösterip KHK ile kapatılan derneklerinden K. Derneği'ne para transfer ettiği, adı geçen eğitim kurumu ve derneklere yapılan para transferlerinin kaynağının büyük ölçüde Tarkim A.Ş. Firması olduğu, kurban açıklaması adı altında farklı kişilerle para hareketlerinin bulunduğu,

vii. 11/11/2021 Tarihli Özel Amaçlı Denetim Raporunda, şirketin kayyım tarafından sunulan Logo programı bilgisayar kayıtları, belge, evrak ve dokümanların incelenmesi sonucunda;

• Tarkim A.Ş.'nin 31/12/2016 tarihli muhasebe kayıtlarında çeşitli bankalarda mevcut olduğu gösterilen bakiyelerin Kasa-Banka-Çek ekstreleri üzerinden kontrolü neticesinde kayyım sonrası bakiye durumlarının arasında 6.541.387,08 TL toplam farkın olduğu ve işbu 6.541.387,08 TL'lik noksan bedelin şirket hissedarları tarafından kayyım yönetimine teslim edilmediği,

• Şirket adına alınan Bakırköy ilçesindeki gayrimenkul kaydında, satın alma karşılığında şirketin A. Tekstil Tur. İnş. San. Paz. Ltd. Şti'ne 26/2/2016 tarihinde 5.203.800 TL ve 2.296.000 TL olmak üzere toplam 7.500.000 TL G. Bankası F. Şubesi aracılığı ile ödediği, işbu ödemenin 2.296.000 TL'sinin iade edilmiş gibi gözüktüğü, bu bedelin Tarkim A.Ş.'nin kayıtlarında bulunan T. F. Bankası kaydında 1.200.000 TL tutarla kapatılmaya çalışıldığı, 2 adet çek ile de toplam 210.225,40 TL ödenmiş gibi yapıldığı fakat çeklerin vadelerinde ödenmediği, ama ödenmeyen çeklerin de bankaya iade edilmediği, kalan bakiyenin kasa ve T. F. hesabına para gönderilmiş gibi kaydedildiği, T. F. Bankasına ait detaylı banka ekstresi bulunmadığı,

• 2016-2017 dönemlerinde ortakların kendi nam ve hesabına yüksek tutarlı çekler tanzim ettikleri, işbu çeklerden bazı çeklerin ödendiği, bazılarının ödenmediği, fakat ödenmeyen çek asıllarının bankaya teslim edilmediği,

• Küçükçekmece K. Mah. 8440 parsel ve 8390 parselde yapılan inşaatın, şirketin muhasebe kayıtlarında 2013 yılında 151.02 hesap kodunda Küçükçekmece 30 Daire İnşaat hesabı bulunduğu, 23 daire satış bedeli olan (KDV hariç) 1.662.524,72 TL'nin 12 daire bedeli olan 826.732,67 TL'sinin ortaklar cari hesabından kapatıldığı, kalan 7 daire bulunduğu, işbu dairelerden Daire 17'nin kayyım heyetine devredildiği, kalan 6 dairenin daire numaralarının 15-6-10-29-30 olduğu, 6 adet daire için satış faturası tanzim edilmediği, satış ve tahsilat ile ilgili şirket kayıtlarında bilgi bulunmadığı,

• Şirket kayyım yönetimine 3 adet aracın teslim edilmediği, Tarkim Uçak Bakım Onarım ve Havacılık A.Ş. şirketinin üzerine kayıtlı 34 EY 0022 Plakalı Land Rover (2015 MODEL) ile

Tarkim Uçak Bakım ve Onarım ve Havacılık Ltd. Şti. üzerine kayıtlı 34 TK 2272 Audi Q7 ile 34 VF 5957 Reno Kango Multıx araçların fiili olarak teslim edilmediği,

• Şirkete ait müflis Bank Asya'daki hesap kaydında muavin hesaplardan 2013-2014, 2015-2016 yıllarında inceleme sonucunda her ay düzenli olarak örgütün tepe yöneticilerinden olan C.T.'ye aylık 1.800 TL gönderildiği, bu işlemin 126.01.0006 C.T. adındaki hesapta kaydedildiğinin tespit edildiği, 126 Hesap Tek Düzen Hesap Planında verilen depozito ve teminatlar hesabı olarak adlandırılmış olup her ay ödenen düzenli 1.800 TL'nin depozito olamayacağı, bu hesabın muhteviyatı ile ilgili muhasebe hilesi olma olasılığının bulunduğu, müflis Bank Asya hesabından her ay düzenli olarak C.T.'ye ödenen toplam tutarın 92.031,18 TL olduğu, işbu kişi ile herhangi bir ticari ilişki bulunmadığı, fiş açıklamalarında muhtelif gider kalemleri olduğu anlaşıldığı, (kira, restoran ve market giderleri gibi)

• Müflis Bank Asya Euro hesaplarının incelenmesi sonucunda; 729.161,93 TL ters bakiye verildiği, bunun sebebinin 8/9/2016 tarihinde 365.700 Euro'nun G. Bankasına gönderildiği ve bu bakiyenin G. Bankası hesap ekstrelerinden görüldüğü hâlde giden 365.700 Euro'nun müflis Bank Asya'ya geldiğinin şirket muhasebe kaydının olmadığı, paranın kimden ve nereden geldiği ile ilgili kayıt bulunmadığı fakat giden paranın kaydı yapıldığı için ters bakiye verdiğinin tespit edildiği, müflis Bank Asya'ya gelen paranın akıbeti hakkında bilgiye ihtiyaç duyulduğu,

• Cari hesap incelemesinde, R. Havacılık-H.E'den alındığı söylenilen hesap ekstreleri ile Tarkim Uçak Bakım Onarım ve Havacılık Tic. A.Ş.'nin H.E'ye ait müşteri cari hesaplarının karşılaştırılması sonucunda iddia edilen toplam 156.159,43 TL tahsilatın R. Havacılık-H.E muhasebe kayıtlarında gözüktüğü ve makbuzlarının olduğunu fakat bu tahsilatların Tarkim A.Ş. şirket hesaplarında gözükmediğinin tespit edildiği, R. Havacılık - H.E firmasından tahsil edilen toplam 156.159,43 TLnin şirkete ödenmediği, tahsilat yapan kişinin şirket yetkilisi başvurucunun uhdesinde kaldığının tespit edildiği,

• Firma kayıtlarında 320.01.001.369 Nolu hesabında takip ettiği İ. Yapı Şirketinden 4 adet fatura karşılığı 1.559.750 TL + KDV fatura alınmış olduğu, işbu faturaların kdv'si olan 280.755 TLsinin 120.950 TLsine 2 adet çek düzenlenip ödendiği, kalan bakiye için 10 adet çek kaydı olduğu ve ödenmediği, çeklerin bankaya iade edilmediği, fatura muhteviyatı olarak yanıltıcı fatura olduğu şeklinde tespit ve değerlendirmelerde bulunulduğu,

-Ayrıca soruşturma dosyası kapsamında 23/7/2016, 27/7/2016, 29/7/2016 (2 adet), 11/10/2016, 31/10/2016, 8/6/2017, 9/6/2017, 5/7/2017, 25/10/2017, 21/3/2019 ve 9/8/2023 tarihlerinde kolluk birimlerine ya da CİMER aracılığıyla gerçekleştirilen ihbarlarda müsaderesi talep edilen şüpheli şirketler ya da şirket ortaklarının FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile irtibatlı olduklarının ve örgüte para yardımı, himmet verdiklerinin ihbar olunduğu,

-Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınan S.Ç., İ.F.B.'ye ait şüpheli şirketlerin terör örgütüne özgülenen ve örgüte yardım sağlayan şirketlerden olduğunu beyan ettiği,

-Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alınan M.E.T., şüpheli şirket ortaklarından İ.F.B.'nin Adana ilinde bulunan Tarkim okullarının sahibi olduğunu ve şahsın FETÖ/PDY silahlı terör örgütüyle irtibatlı olduğunu beyan ettiği,

-Şirket ortaklarından olan İ.F.B. hakkında yapılan havuz sorgulamasında örgütün yurtdışı yapılanması içerisinde faaliyet gösterdiğine dair kayıt bulunduğu ve aynı zamanda yine

örgütün tepe yöneticilerinden olan K.Ü. ve E.D. ile 2013-2014 yıllarından gerçekleşen görüşme ve mesajlaşma kayıtlarının bulunduğunun tespit edildiği,

-K. İçerik Hizmetleri A.Ş.'den gönderilen 21/12/2016 tarihli cevabi yazıda, şüpheli şirket ortaklarından olan başvurucunun 8/10/2015 tarihli dilekçesi ile, söz konusu platform aboneliklerini örgüte müzahir televizyon ve radyo kanallarının platformdan çıkarılması nedeniyle iptal ettirdiğinin tespit edildiği,"

19. Başsavcılık; şirket ortakları ve yöneticilerinin FETÖ/PDY'ye mensup şahıslardan olduğunu, ayrıca haklarında FETÖ/PDY'nin finansmanı nedeniyle 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkındaki Kanun'a muhalefet suçundan da soruşturma ve kovuşturma yürütüldüğünü, şirket ortaklarının aynı zamanda FETÖ/PDY ile iltisaklı olduğu için TMSF'ye devredilen pek çok şirkette ortaklıkları olduğunu iddia etmiştir. İddianamede, örgütsel bir tavır olarak, kayyım ataması yapılan şirketin banka hesaplarından gerçekleştirilen para hareketlerinin tamamının B.A. üzerinden olduğunu, örgütün operasyonel eylemlerinin kamuoyunca bilindiği tarihten sonraki süreçte de yüksek bakiyeli katılım hesaplarının açtırıldığını, ayrıca Şirket tarafından gönderilen ya da Şirkete gelen yüksek miktardaki EFT/havalelerin büyük bir kısmının B.A.ya yatırılması veya buradan çekilmesi suretiyle likidite krizi yaşayan B.A.yı fonlamak amacıyla hareket edildiğini belirtmiştir.

20. Başsavcılık, Şirket yöneticilerinin kayyım atanmasından önce ve sonra aldıkları kararlar ile bu kararlar doğrultusunda verilen yetkiler ve/veya çıkarılan vekâletnameler aracılığıyla Şirkete el konulmadan önceki süreçte Şirketten para kaçırmaya yönelik hileli işlemler gerçekleştirdiklerini belirtmiştir. Başsavcılık, ana şirket olan TARKİM A.Ş. ile grup firmalarının FETÖ/PDY'ye aidiyeti, örgütle irtibatı veya iltisakı olduğu gerekçesiyle haklarında işlem yapılan şirketler arasında yer aldığı, yine FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakı açık olan şirketlerle -muvazaalı- mal/hizmet alım satımı adı altında rutin ticari hayatın dışında ilişki kurdukları ve bu doğrultudaki finansal işlemlerin neredeyse tamamının FETÖ/PDY ile bağlantılı şirketlerle gerçekleştirildiği iddiasında da bulunmuştur. Bütün bunların yanında ayrıca örgütün tepe yöneticilerinden olan C.T. ile gerçekleştirilen bankacılık hareketlerinin olması hususu da birlikte değerlendirilerek TARKİM Uçak Bakım Onarım ve Havacılık Ltd. Şti., Goldair Havacılık Turizm Ltd. Şti., Beejet Havacılık Ltd. Şti. ve Tkjet Havacılık ve İnşaat A.Ş. isimli özel hukuk tüzel kişiliğine sahip şirketlerin tüm mal varlığının 6415 sayılı Kanun'un 4. ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 8/B maddeleri atfı, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 60. maddesi delaletiyle aynı Kanun'un 54. maddesi uyarınca müsaderesine karar verilmesi talebiyle kamu davası açılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

21. 5271 sayılı Kanun'un "Şirket yönetimi için kayyım tayini" başlıklı 133. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması hâlinde; soruşturma ve kovuşturma sürecinde, hâkim veya mahkeme, şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabilir. Atama kararında, yönetim organının karar ve işlemlerinin geçerliliğinin kayyımın onayına bağlı kılındığı veya yönetim organının yetkilerinin ya da

yönetim organının yetkileri ile birlikte ortaklık payları veya menkul kıymetler idare yetkilerinin tümüyle kayyıma verildiği açıkça belirtilir. Kayyım tayinine ilişkin karar, ticaret sicili gazetesinde ve diğer uygun vasıtalarla ilan olunur.

(2) Hâkim veya mahkemenin kayyım hakkında takdir etmiş bulunduğu ücret, şirket bütçesinden karşılanır. Ancak, soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan dolayı kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararının verilmesi hâlinde; ücret olarak şirket bütçesinden ödenen paranın tamamı, kanunî faiziyle birlikte Devlet Hazinesinden karşılanır.

(3) İlgililer, atanan kayyımın işlemlerine karşı, görevli mahkemeye 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre başvurabilirler.

..."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" başlıklı 141. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

j) Eşyasına veya diğer mal varlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı hâlde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer mal varlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

...

Kişiler, maddi ve manevi her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

...

(3) (Ek:18/6/2014-6545/70 md.) Birinci fıkrada yazan hâller dışında, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında kişisel kusur, haksız fiil veya diğer sorumluluk hâlleri de dâhil olmak üzere hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının verdikleri kararlar veya yaptıkları işlemler nedeniyle tazminat davaları ancak Devlet aleyhine açılabilir.

(4) (Ek:18/6/2014-6545/70 md.) Devlet, ödediği tazminattan dolayı görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle görevini kötüye kullanan hâkimler ve Cumhuriyet savcılarına bir yıl içinde rücu eder."

23. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır. ..."

24. 5271 sayılı Kanun'un "İtiraz olunabilecek kararlar" başlıklı 267. maddesi şöyledir:

"Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir."

25. 6415 sayılı Kanun'un "Terörizmin finansmanı suçu" başlıklı 4. maddesinin ilgili kısmı

şöyledir:

"(1) 3 üncü madde kapsamında suç olarak düzenlenen fiillerin gerçekleştirilmesinde tümüyle veya kısmen kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek belli bir fiille ilişkilendirilmeden dahi bir teröriste veya terör örgütlerine fon sağlayan veya toplayan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

...

(8) (Ek:14/4/2016 -6704/29 md.) Bu suç bakımından 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun;

a) 133 üncü maddesinde yer alan şirket yönetimi için kayyım tayini,

...

tedbirlerine ilişkin hükümler uygulanabilir. ..."

26. 674 sayılı KHK'nın "Kayyımlık yetkisinin devri ve tasfiye" başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"(1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi uyarınca kayyım atanmasına karar verilen şirketlerde görev yapan kayyımların yetkileri, hâkim veya mahkeme tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilir ve devirle birlikte kayyımların görevleri sona erer.

(2) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra ve olağanüstü halin devamı süresince terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi uyarınca şirketlere ve bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesi uyarınca varlıklara kayyım atanmasına karar verildiği takdirde, kayyım olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu atanır.

(3) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameler gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen şirketler hariç olmak üzere; birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki şirketlerin mali durumu, ortaklık yapısı, diğer sorunları veya piyasa koşulları nedeniyle mevcut hâlin sürdürülebilir olmadığının Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından tespit edilmesi durumunda, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu şirketin yahut varlıklarının veya bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 13 üncü maddesinde belirtilen varlıkların satılmasına veya feshi ile tasfiyesine karar verebilir. Satış ve tasfiye işlemleri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından yerine getirilir."

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Hamdi Akın İpek/Türkiye (B. No: 4159/19) kararında; başvurucunun şirketlerine ceza soruşturması kapsamında kayyım atanması tedbirinin mülkten yoksun bırakma değil mülkün sahibi tarafından kullanımını geçici olarak kısıtlayan bir önleyici tedbir olduğunu, söz konusu müdahalenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci paragrafı bağlamında mülkiyetin kamu yararına kontrolü açısından incelenmesi gerektiğini, bu tedbirin 5271 sayılı Kanun'da düzenlendiğini ve yeni suçların işlenmesini önlemek, delil toplamayı kolaylaştırmak ve muhtemel bir müsadere kararının uygulanmasını sağlamak gibi meşru

amaçlar taşıdığını, müdahalenin orantılılığına ilişkin olarak da başvurucunun söz konusu tedbire karşı itirazlarını sunabildiğini ve öne sürdüğü argümanların ulusal mahkemeler tarafından dikkatle incelendiğini belirtmiş; sonuç olarak Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamındaki şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varmış ve başvuruyu kabul edilemez bulmuştur (Hamdi Akın İpek/Türkiye, §§ 95, 97). AİHM tedbirin süresiyle ilgili olarak söz konusu sürenin başvurunun yapıldığı sırada üç yıldan biraz fazla olduğunu ve bunu aşırı olarak değerlendirmediğini ifade etmiştir. Tedbirin hâlen yürürlükte olduğu varsayılsa bile, AİHM, davanın karmaşıklığı, tedbirle izlenen amaçlar, başvuranın zimmetine geçirmekle suçlandığı meblağlar ve sahip olduğu güvenceler gözönünde bulundurulduğunda, tedbirin süresini adil dengeyi bozacak nitelikte görmemiştir (konuya ilişkin diğer AİHM kararları için bkz. Hamdi Akın İpek, §§ 53-61).

28. İlgili uluslararası hukuk için ayrıca bkz. Hamdi Akın İpek, §§ 48-61.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 31/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Sulh Ceza Hâkimliklerinin Yapısı Nedeniyle Bağımsız ve Tarafsız Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

30. Başvurucu, kayyım atama kararını veren ve itirazı inceleyen sulh ceza hâkimliklerinin yapısı itibarıyla bağımsız ve tarafsız olmayıp bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

31. Anayasa Mahkemesi sulh ceza hâkimliklerinin kanuni hâkim güvencesini sağlamadıklarına, tarafsız ve bağımsız mahkeme olmadıklarına ve etkili bir itirazda bulunmayı imkânsız hâle getirdiğine ilişkin iddiaları birçok kararda incelemiş; bu kararlarda sulh ceza hâkimliklerinin yapısal özelliklerini dikkate alarak iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 101-115; Mehmet Baransu (2) [2. B.], B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 64-78, 94-97).

32. Somut başvuruda da aynı mahiyetteki iddialara ilişkin olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu, öncelikle kayyım atanmasına ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'da öngörülen koşulların somut olayda gerçekleşmediğini ifade etmiştir. Başvurucuya göre Şirkete kayyım atanabilmesi için işlenmiş bir suçun değil işlenmekte olan bir suçun söz konusu olması gerekmektedir. Başvurucu ayrıca olayda kanun gereği olması gereken kuvvetli bir suç şüphesinin de bulunmadığını, yargı merciilerinin kararlarının yeterli gerekçe içermediğini, kendisine atfedilen fiillerin suç teşkil etmediğini, bu nedenle suçta ve cezada kanunilik

ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Kayyım atanması suretiyle bütün mal varlığının yönetiminin kayyımların iradesine geçtiğini, bunun ise mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini iddia ederek uygulanan tedbir sebebiyle şirketlerinin önemli ölçüde değer kaybettiğinden yakınmıştır. Müdahalenin kanuni bir dayanağı bulunmadığını, kayyım atama kararlarının gerekçesi bulunmadığı için meşru bir amacı da olmadığını belirterek aslında hiç kayyım atanmaması gerektiğini, bu yüzden müdahalenin kamunun yararı ile kendisinin mülkiyet hakkı arasında olması gereken adil dengeyi bozduğunu ifade ederek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. Bakanlık görüşünde 1/7/2016 tarihinde yapılan değişiklikle 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesi uyarınca atanan kayyımların görevleriyle ilgili iş ve işlemlerden dolayı aynı Kanun'un 141. ve devamı maddeleri uyarınca devlet aleyhine tazminat davası açılabileceği belirtilmiş, bu sebeple başvuru yollarının usulünce tüketilmediği bildirilmiştir. Elkoyma tedbirinin geçici olarak uygulandığına dikkat çekilerek Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelendiği, bu bağlamda ilk olarak müdahalenin kanuni bir dayanağının olduğu, bunun yanında suçla mücadele edilmesi ve suç işlenmesinin önlenmesi amacı dikkate alındığında müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacı olduğu vurgulanmıştır. Ceza soruşturması kapsamında başvurucuya uygulanan tedbire karşı yetkili makamlar önünde etkin bir itiraz imkânı tanındığı, söz konusu tedbir gereği atanan kayyımın yetkisinin özenle ve şirket menfaatleri gözetilerek yerine getirildiği bildirilmiştir. Ayrıca kayyımların işlemleri nedeniyle bir zarara uğranması hâlinde tazminat davası açılabileceği ifade edilmiştir.

36. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

37. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

38. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

39. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde, eşyasına veya diğer mal varlığı değerlerine şartları oluşmadığı hâlde el konulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer mal varlığı değerleri amaç dışı kullanılan ya da zamanında geri verilmeyen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmıştır (bkz. § 22).

40. Anayasa Mahkemesi, ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında yargı organlarınca şüphelilerin eşyasına ya da mal varlığı değerlerine ilişkin olarak el koyma tedbirinin uygulandığı durumlarda bunun hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış olsa da -ilgili Yargıtay

içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Nuray Işık [2. B.], B. No: 2014/7561, 28/9/2016, §§ 60-69; Sinan Aydın Aygün (2) [2. B.], B. No: 2014/922, 16/6/2016, §§ 61-69).

41. Anayasa Mahkemesi mülkiyet hakkına ilişkin bireysel başvurularda giderim bakımından kural olarak eski hâle getirme (restitutio in integrum) yükümlülüğünün söz konusu olduğunu ve bunun mümkün olamaması durumunda ancak tazminat yolunun etkili bir yol olacağını vurgulamıştır (Halil İbrahim Köktepe [1. B.], B. No: 2014/12521, 19/4/2017, § 47). Bunun doğal bir sonucu olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında öngörülen hukuk yolunun giderim bakımından sadece tazminat içermesi nedeniyle devam eden elkoyma veya kayyım atanmasına ilişkin müdahaleler yönünden belirtilen aşamada etkili olarak görülemeyeceği kanaatine varmıştır (Hamdi Akın İpek, § 77).

42. Olayda başvurucunun kayyım atama kararlarına yaptığı itirazlar ilgili sulh ceza hâkimliklerince reddedilmiştir. Öte yandan şirketler aleyhine uygulanan koruma tedbirlerinin devam ettiği Bakanlık görüşünde de bildirilmiştir. Dolayısıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen yolun bu aşamada etkili görülmesi mümkün değildir. Bu durumda başvuru yollarının usulünce tüketildiğinin kabulü gerekir.

43. Bu sebeple açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

44. Başvurucu, kayyım atanan şirketlerin ortağı ve yöneticisi konumundadır. Sermaye şirketlerinin ortaklık paylarının Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk olduğunda kuşku bulunmamaktadır (hisse senetlerinin mülk teşkil ettiğine ilişkin benzer yöndeki karar için bkz. Josef Asboth [1. B.], B. No: 2013/6484, 31/3/2016, § 46).

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

45. Sermaye şirketlerinin idare edilmesi şirketin ekonomik faaliyetleri, mal varlığı ve gelirleri üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi tanıması bakımından önem taşımaktadır. Dolayısıyla şirketler yönünden yönetimin kamu gücü kullanılarak kayyıma devredilmesinin şirket ortağı ve yöneticisi konumundaki başvurucu yönünden mülkiyet hakkı kapsamında tanınan tasarruf yetkisini kısıtladığı kuşkusuzdur (benzer yöndeki karar için bkz. Emine Görgülü [1. B.], B. No: 2014/5871, 6/7/2017, § 48). Diğer taraftan kayyım atama tedbiri, suç isnadı kapsamındaki bir yargılama sürecinde uygulanan geçici bir koruma tedbiri mahiyetindedir. Bu tedbirle başvurucu, mevcut aşama itibarıyla mülkünden yoksun bırakılmış değildir. Bu tedbire muhtemel bir müsaderenin sonuçsuz kalmamasının temini amacıyla gerek duyulduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla esas itibarıyla toplum yararına aykırı olarak suçta kullanılmasının önlenmesi amacıyla mülkün kontrolü söz konusu olduğuna göre başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin mülkiyetin kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir (benzer yöndeki karar için bkz. Hanife Ensaroğlu [1. B.], B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 52).

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

46. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

47. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de gözönünde bulundurulmalıdır. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

(1) Kanunilik

48. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt, kanuna dayalı olma ölçütüdür. Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

49. Başvuruya konu kayyım atanması tedbiri 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesi ve 674 sayılı KHK'nın 19. maddesi kapsamında uygulanmıştır. 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesinde suçun bir şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için gerekli olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma sürecinde hâkim veya mahkemenin şirket işlerinin yürütülmesiyle ilgili olarak kayyım atayabileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı maddenin (4) numaralı fıkrasında da kayyım atanması öngörülen suçlar gösterilmiştir. Kayyım atanmasına ilişkin talep yazısında ve kararda da şüphelilerin mal varlığında meydana gelen artışın suçtan kaynaklandığı ve örgüt üyesi olmalarının verdiği avantajla elde ettikleri mal varlığını terör örgütünün hizmetine sundukları yönünde kuvvetli suç şüphesinin mevcut olduğu belirtilmiştir. Öte yandan 674 sayılı KHK'nın 19. maddesinin (2) numaralı fıkrasında terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesi uyarınca kayyım atanmasına karar verilen şirketlerde görev yapan kayyımların yetkilerinin hâkim veya mahkeme tarafından TMSF'ye devredileceği hüküm altına alınmıştır.

50. Somut olayda başvurucunun ortağı ve yöneticisi olduğu şirketlerin FETÖ/PDY ile mali yönden bağlantılı olabileceğini gösteren rapor, tespit ve iddianame esas alındığında suçun şirketin faaliyeti çerçevesinde işlenmekte olduğu hususunda kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı açıktır (bkz. § 18). Sonuç olarak 5271 sayılı Kanun'un 133. ve 674 sayılı KHK'nın 19. maddesi dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

51. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu

anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (Nusrat Külah [2. B.], B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 53).

52. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında el koyma ve müsadere gibi tedbirlerin çeşitli kamu yararı amaçlarını taşıdığı açıklanmıştır. Buna göre söz konusu tedbirler ile suçta kullanılan, kullanılmak üzere hazırlanan veya suçtan meydana gelen eşyanın mahkûmiyete rağmen suçlunun elinde bırakılmaması, suçtan gelir elde edilmemesi, ayrıca suçla ilgili veya bizatihi suç teşkil eden eşyanın ülke ekonomisi, kamu düzeni ve güvenliği ile toplum ve çevre sağlığı bakımından arz ettiği tehlikelerin önlenmesi amaçlanmıştır. Böylece suçla mücadelede caydırıcılığın sağlanması, yeni suçların işlenmesinin önüne geçilmesi ve tehlikelilik arz eden suça konu mülkün kullanılmasının ve dolaşımının engellenmesi hedeflenmektedir (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 64; Hanife Ensaroğlu, § 60).

53. Terörizmin finansmanının önlenmesi günümüzde hem ulusal hem de uluslararası alanda büyük bir sorun teşkil eden terör örgütleriyle mücadele bakımından büyük önem taşımaktadır. Terörizme mali kaynak sağlayan kişi veya kurumların mal varlıklarının geçici olarak dondurulması veya somut olayda olduğu gibi şirketlerin yönetiminin tedbir amacıyla kamu gözetimi ya da denetimine alınması gibi tedbirler, terör örgütleri veya diğer organize suç örgütleriyle mücadele bakımından gerekli görülmektedir. Ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçladığı belirtilen FETÖ/PDY gibi bir yapılanmanın yukarıda değinilen karmaşık mali yapısı ve örgütlenmesi dikkate alındığında söz konusu tedbirlerin uygulanmasının suçla mücadele bakımından önemi ve yararı olduğu gözetilmelidir (bkz. § 6).

54. Somut olayda başvurucunun ortağı ve yöneticisi olduğu şirketlere kayyım atanmasının, yürütülen ceza soruşturmasının etkin bir şekilde sürdürülebilmesi, delillerin muhafaza edilmesi, suçtan elde edilen gelirlerin kullanılmasının önlenmesi ve özellikle de terörizmin finansmanının engellenmesi amacıyla gerekli görüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca şirketlere kayyım atanması, ileride verilmesi muhtemel müsadere kararlarının işlevsiz kalmaması ve suçtan kaynaklanan mal varlığının üçüncü kişiler eliyle elden çıkarılmasının önüne geçilmesi bakımından da zorunlu bir önleyici tedbirdir. Dolayısıyla uygulanan tedbirin kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunduğu kuşkusuzdur.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

55. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ve bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

56. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık; bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016).

57. Ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir denge kurulmalıdır. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş

olacaktır. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi; bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60).

58. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını yetkili makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (başvurucuya diğer unsurlar yanında ayrıca etkin bir savunma hakkı tanındığından müdahalenin ölçülü görüldüğü kararlar için bkz. Eyyüp Baran [1. B.], B. No: 2014/8060, 29/9/2016, §§ 75-95; Fatma Çavuşoğlu ve Bilal Çavuşoğlu [2. B.], B. No: 2014/5167, 28/9/2016, §§ 74-89; buna karşılık aynı koşulun yargılama sürecinde sağlanmaması nedeniyle müdahalenin ölçüsüz görüldüğü kararlar için bkz. Mahmut Üçüncü [1. B.], B. No: 2014/1017, 13/7/2016, §§ 79-102; Arif Güven, §§ 57-72).

59. Ayrıca elkoyma veya müsadere gibi tedbirler yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin bireyin menfaatleri ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozmaması için suça veya kabahate konu eşyanın malikinin davranışı ile kanunun ihlali arasında uygun bir illiyet bağının olması ve iyi niyetli eşya malikine eşyasını -tehlikeli olmaması kaydıyla- geri kazanabilme olanağının tanınması veya iyi niyetli malikin bu nedenle oluşan zararının tazmin edilmesi gerekir (Bekir Yazıcı, §§ 31-80; Hanife Ensaroğlu, § 66).

60. Mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre ölçülü olabilmesi için bu tedbir öngörülen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olmalı ve bu tedbirin uygulanması dışında aynı amacı gerçekleştirmeye yarar daha elverişli başka bir araç bulunmamalıdır. Bunun yanında söz konusu tedbir gerek kapsamı gerekse de süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanmalıdır. Kamu yararı amacı doğrultusunda mülkle ilgili olarak bu ve benzeri tedbirlerin uygulanmasının zarara yol açması ise kaçınılmazdır ancak bu zararın kaçınılmaz olandan ağır veya aşırı sonuçlara da yol açmaması ya da oluşması durumunda böyle bir zararın kamu makamlarınca makul bir sürede, uygun bir yöntem ve vasıtalarla gideriminin sağlanması gerekir. Buna göre kamu makamlarının kanuna dayalı olarak ve ilgili kamu yararı amacı doğrultusunda mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirler uygulaması ve bu tedbirlerin belirli bir süre de devam etmesi ancak bireyin haklarının korunmasının gerekliliklerine uyulduğu takdirde ölçülü görülebilir (Hanife Ensaroğlu, § 67).

61. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı konusunda Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen suçun işlendiğine ilişkin kuvvetli belirti veya 5271 sayılı Kanun'da ifade edilen kuvvetli suç şüphesi gibi kavramlara mülkiyet hakkına ilişkin Anayasa'nın 35. maddesinde yer verilmemiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkına yönelik olarak yapılan bireysel başvurularda tutuklama tedbirinin uygulanabilmesi için Anayasa'nın 19. maddesiyle getirilen bir ek güvence olduğu anlaşılan suçun işlendiğine ilişkin kuvvetli belirti veya kuvvetli suç şüphesi gibi kavramlara yönelik bir değerlendirme yapması söz konusu değildir. Bununla birlikte mülkiyet hakkına müdahaleye yol açan tedbirlerin keyfî veya öngörülemez biçimde uygulanmaması gerekmektedir. Aksi takdirde mülkiyet hakkının

etkin bir biçimde korunması mümkün olmamaktadır. Bu sebeple kamu makamlarınca başvurucunun eylemi ile tedbire yol açan kanuna aykırılık arasında bağlantı olduğunu gösterir makul bir değerlendirme yapılmalıdır (Hamdi Akın İpek, § 115).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

62. Başvurucunun ortağı ve yöneticisi olduğu şirketlere kayyım atanması tedbirinin terörizmin finansmanının önlenmesi ile suçtan elde edilen mal varlığı değerlerine yönelik muhtemel bir müsaderenin etkili şekilde uygulanabilmesi bakımından elverişli olmadığı söylenemez. Zira bu tür tedbirler, suçtan kaynaklanan gelirlerin şirket faaliyetleri üzerinden aklanmasının, üçüncü kişiler aracılığıyla elden çıkarılmasının ya da mal varlığının kaçırılmasının engellenmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda şirketlerin yönetimi ve tasarruf yetkisinin bağımsız bir kayyım eliyle yürütülmesi hem soruşturma sürecinin selameti hem de ileride verilecek muhtemel müsadere kararlarının işlevsiz kalmaması açısından amaca ulaşmaya elverişli bir müdahale niteliğindedir.

63. Suçla ve özellikle de örgütlü suçlarla mücadele, demokratik toplum düzeninin korunması bakımından son derece hassas ve zorluk arz eden bir alandır. Bu çerçevede hangi tedbirlerin alınmasının gerekli olduğu hususu, öncelikli olarak kamu düzenini sağlamakla yükümlü olan ilgili kamu makamlarının takdirindedir. Zira terörizmin ve organize suç yapılarının dinamik doğası, alınacak önlemlerin de olayın kendine özgü koşullarına göre belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle kamu makamlarına suçla mücadelede etkili, zamanında ve amaca uygun tedbirler geliştirme noktasında belirli bir takdir yetkisi tanınması kaçınılmazdır. Bununla birlikte, hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak, kamu makamlarının sahip olduğu bu takdir yetkisi mutlak ve sınırsız değildir. Alınan tedbirin ulaşılmak istenen meşru amaçla orantılı olması, temel hak ve özgürlükler üzerindeki sınırlamanın ölçülü kalması gerekmektedir. Özellikle Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen sınırlama rejimi uyarınca, temel haklara yönelik müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun, meşru bir amaç doğrultusunda ve ölçülülük ilkesine bağlı olarak uygulanması zorunludur. Somut olayda başvurucunun ortağı ve yöneticisi olduğu şirketler ile bu şirketlerin eski ortağı olan eşi hakkında yürütülen ceza soruşturmalarının içeriği, başvuruya konu şirketlerin faaliyet alanı ve mali yapısı ile ilgili olarak düzenlenen raporlar ve yapılan tespitler birlikte değerlendirildiğinde; şirketlerin mal varlığının terör örgütlerinin finansmanında kullanılmasının önlenmesi ve ileride verilmesi muhtemel bir müsadere kararının etkisiz hâle gelmemesi bakımından söz konusu şirketlere yönetim kayyımı atanmasının kamu yararını ve meşru amaçları gerçekleştirmek açısından gerekli bir müdahale olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

64. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt orantılılıktır. Öngörülen tedbirin maliki olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekir.

65. Bu bağlamda öncelikle başvurucuya uygulanan kayyım tedbirine karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânının sağlanıp sağlanmadığı ve söz konusu tedbire yaptığı itirazların kategorik biçimde -herhangi bir esas incelemesi yapılmaksızın- reddedilip reddedilmediği hususları birlikte değerlendirilmelidir. Başvurucu, avukatla temsil edilmekte olup kayyım atanmasına ilişkin olarak sulh ceza hâkimliklerince verilen kararlara süresi içinde itiraz etmiş ancak bu itirazlar ilgili sulh ceza hâkimliklerince

reddedilmiştir. Dosya kapsamından anlaşıldığı üzere kayyım atanmasına ilişkin sulh ceza hâkimlikleri kararları yalnızca soyut veya genel nitelikte ifadelerle sınırlı kalmamış, aksine Başsavcılık tarafından yürütülen ceza soruşturması kapsamında elde edilen belirli tespit ve değerlendirmelere açıkça atıfta bulunmuştur. Bu çerçevede başvurucu ile şirketin soruşturma konusu eylemlerle bağlantısı kurulmuş, özellikle şirket ortaklık yapısının ve mali hareketlerinin soruşturma kapsamında değerlendirilen fiillerle irtibatlı olduğu belirtilmiş ve bu nedenle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin gerekçesi olarak suçtan kaynaklanan mal varlığı değerlerinin önlenmesi amacı gösterilmiştir (bkz. §§ 12, 13, 14). Öte yandan başvurucunun itirazlarını inceleyen sulh ceza hâkimlikleri de itirazların soyut gerekçelerle reddine karar vermemiş; ilk kararları teyit ederken yine soruşturma belgelerine ve dosya kapsamındaki delillere dayanmış, bu bağlamda kayyım tedbirine başvurulmasını gerekli kılan somut olguları esas almıştır. Bu itibarla başvurucuya uygulanan tedbire karşı etkili bir başvuru yolu sunulduğu, başvurucunun savunma hakkını kullanmasına fiilen olanak tanındığı ve itiraz merciilerinin kayyım tedbirini hukuki ve olgusal yönden inceleyerek karar verdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun kayyım tedbirine yönelik itirazlarının kategorik ya da otomatik olarak -herhangi bir esas incelemesine tabi tutulmaksızın- reddedildiği söylenemez.

66. Başvurucunun şirketlerine kayyım atanmasına ilişkin kararların temel gerekçesi FETÖ/PDY'ye üye olma suçuna ilişkin olarak yürütülen soruşturmalar kapsamında bazı kişi ve şirketlere yönelik ciddi şüpheleri olduğu yönündeki tespitlerdir. Somut olayda kayyım atanmasına karar verilen TARKİM adlı şirketin faaliyet yürüttüğü havaalanı sahasında yapılan bir aramada kontrolsüz şekilde aprona geçiş imkânı tanıdığı değerlendirilen bir güzergâh olduğu, bu güzergâhın insan ve eşya geçişlerinde güvenlik zafiyeti doğurduğu yönünde tespitlere yer verilmiştir. Öte yandan başvurucu Şirketin yetkilisinin yanı sıra darbe girişiminden kısa bir süre önce (27/6/2016 tarihinde) TARKİM'deki tüm paylarını başvurucuya devreden İ.F.B. hakkında da terör örgütü üyeliği suçlamasıyla soruşturma yürütüldüğü, her iki ismin de kolluk birimlerince arandığı, şirketlerin FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğuna, bu örgüte finansal destek sağladığına ilişkin iddiaların yer aldığı ve mal varlığında meydana gelen artışın suç gelirinden kaynaklanmış olabileceğine dair bazı rapor ve belgelerin bulunduğu anlaşılmıştır (bkz. § 18). Bu kapsamda kayyım atanmasına ilişkin olarak sulh ceza hâkimliklerince verilen kararların, başvurucu hakkında ileri sürülen iddiaların ve mevcut belgelerin değerlendirilmesi sonucunda tedbir mahiyetinde ve soruşturmanın selameti açısından uygulandığı görülmüştür. Elbette başvurucunun üzerine atılı suçlamalar bakımından sorumluluğunun olup olmadığı, kayyım atanan şirketlerin hukuki durumu ile müsadere gerekip gerekmediği hususları yapılacak yargılama neticesinde hükme bağlanacaktır. Ancak yukarıda yer verilen olgular, bilgi ve belgeler ışığında verilen kayyım atama kararlarının keyfî veya öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez.

67. Son olarak kayyım tedbirinin uygulanma süresinin uzunluğunun ölçülülük ilkesi bakımından değerlendirilmesi gerekir. Bu kapsamda tedbirin süresinin uzunluğu somut olayın koşulları çerçevesinde irdelenmelidir.

68. Başvurucunun ortağı ve yöneticisi olduğu şirketler hakkında uygulanan kayyım tedbirinin yalnızca genel bir şüpheye dayanmadığı, aksine somut olgular ve devam eden ceza soruşturmasının dinamik gelişimi dikkate alınarak tesis edildiği anlaşılmıştır. Özellikle başvurucu ile eşi İ.F.B. arasında darbe girişiminden kısa bir süre önce TARKİM'deki tüm ortaklık paylarının devri suretiyle kurulan mali ilişkinin ceza soruşturmasının merkezinde yer alan maddi olgulara doğrudan etki eden bir unsur olduğu gözetilmelidir. İ.F.B. hakkında

FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üyelik suçundan yürütülen aktif soruşturma süreci, söz konusu şahsın hâlihazırda yurt dışında bulunması ve bu nedenle iade sürecinin henüz tamamlanmaması sürecin doğrudan Türk yargı makamları nezdinde yürütülememesi sonucunu doğurmuş, bu da soruşturma makamlarının eldeki delillerle sınırlı bir inceleme yürütmesini zorunlu kılmıştır.

69. TARKİM'in faaliyet gösterdiği alanda hangar ve yönetim ofislerinin yer aldığı binanın apron ile kontrollü bölge arasında insan ve eşya hareketini denetime tabi olmaksızın sağlayabilecek fiziksel geçiş güzergâhlarının bulunduğuna dair tespitler sadece şirketin finansal yapısını değil aynı zamanda sivil havacılık güvenliğini ilgilendiren yönleriyle de soruşturmanın kapsamını genişletmiştir. Bu geçiş güzergâhlarının hangi amaçla kullanıldığının tam ortaya konulamaması ve bu hususa ilişkin araştırmaların sürdürülmesi tedbirin devamını zaruri kılan nedenler arasında kabul edilmiştir.

70. Bunun yanında başvurucu ve ilgili şirketlerin uluslararası finansal faaliyetlerine ilişkin olarak MASAK tarafından hazırlanan rapor kapsamında yurt dışı para transferleri ve yabancı bağlantıların detaylı şekilde incelenmesinin doğası gereği zaman alıcı ve çok boyutlu bir süreç olduğu dikkate alınmalıdır. Bu incelemelerde yalnızca para akışlarının yönü ve miktarı değil aynı zamanda bu transferlerin örgütsel yapı ile olan olası ilişkilerinin de ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu türden karmaşık finansal yapıların çözülmesi çok sayıda şirketin dâhil olduğu ve karşılıklı ortaklık ilişkileri ile desteklenen şematik yapılanmaların çözümünü gerektirdiğinden sürecin uzaması kaçınılmazdır. Öte yandan soruşturma kapsamında tespit edilen para transferleri, muhasebe kayıtları ve ortaklık ilişkileri gibi hususların boyutu kayyım atama tedbirin uzun sürmesinin keyfî olmadığına işaret etmektedir.

71. Dolayısıyla başvurucuya ve bağlantılı şirketlere ilişkin olarak yürütülen soruşturmanın hem çok aktörlü hem de uluslararası boyut içeren karmaşık yapısı gözönünde bulundurulduğunda tedbir süresinin uzunluğunun tek başına ölçüsüz olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Söz konusu tedbirin sürecin niteliği gereği zorunlu bir müdahale aracı olduğu, yargı makamlarınca keyfî biçimde uzatılmadığı ve her aşamada denetim mekanizmalarına tabi olduğu açıktır. Bu kapsamda kayyım tedbirinin süresine ilişkin olarak ölçülülük ilkesine aykırı bir durumun oluştuğu kanaatine varıldığında yeniden başvuru yapılmasının mevcut olduğu unutulmamalıdır. Öte yandan kayyımın iş ve işlemlerine karşı dava açılabilmesi ve kayyımların işlemleri nedeniyle devlete karşı tazminat davası açılabilmesi gibi güvenceler, başvurucunun yargısal korumalardan yararlanma olanağını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır (bkz. §§ 21, 22).

72. Bu nedenlerle somut olayda suçtan elde edilen gelirlerin tespiti ve örgütsel ilişkilerin ortaya konulması gibi çok boyutlu unsurlar dikkate alındığında kayyım atama tedbirinin süresinde açık bir orantısızlık veya keyfîlik bulunmadığı anlaşılmıştır.

73. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Sulh ceza hâkimliklerinin yapısı nedeniyle bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSMAİL YİĞİT

B. No: 2021/57086 | Karar tarihi: 31.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57086

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

İSMAİL YİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/57086)

Karar Tarihi: 31/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 30/12/2025 - 33123

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : İsmail YİĞİT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda televizyon yayınlarından yararlanma hakkının kısıtlanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/11/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, olayların yaşandığı dönemde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ve diğer bazı suçlardan Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

7. Başvurucu 10/8/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu idaresine bir dilekçe yazmış; dilekçesinde dört yıldır şifahen televizyon yayınlarını izleme talebinde bulunduğunu ancak kendisine herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin söz konusu hakkın verilmediğini, bu nedenle Ceza İnfaz Kurumundan televizyon yayınlarından yararlanmayı talep ettiğini belirtmiştir. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu (İdare ve Gözlem Kurulu/Kurul) 10/8/2021 tarihinde aldığı kararla başvurucunun talebini reddetmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu gerekçesinde 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile 20/3/2006 tarihli ve 2006/10218 sayılı mülga Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (İnfaz Tüzüğü) 90. maddesine atıfla talebi reddettiğini belirtmiştir.

8. Başvurucu, anılan karara karşı Düzce İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 6/9/2021 tarihinde başvurucunun şikâyetinin kabulü ile İdare ve Gözlem Kurulu kararının iptaline, talebin yeniden değerlendirilmesi için kararın bir örneğinin Ceza İnfaz Kurumuna gönderilmesine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"5275 Sayılı Yasanın hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkını düzenleyen 67. maddesinde hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahip olduğu, merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilebileceği, bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınabileceği, dışarıdan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar[ın] kuruma alınamayacağı, bu haklar[ın] tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabileceği düzenlenmekte olup, hükümlü hakkında verilen İdare ve Gözlem Kurulu Kararında hükümlünün radyo ve televizyon hakkının ne kadar süre ile kısıtlandığının belirtilmediği, hükümlü-tutuklu hakkının televizyon ve radyo hakkının tamamen yasaklanması yönünde bir düzenleme bulunmadığı anlaşılmakla, itirazın kabulü ile, hükümlü-tutuklunun radyo ve televizyon yayınlarından yararlanma hakkının ne kadar süre ile kısıtlandığına ilişkin bir belirleme yapılması suretiyle bu hususta yeniden İdare ve Gözlem Kurulu kararı alınması gerektiği... [sonucuna varılmıştır.]"

9. İnfaz Hâkimliğinin anılan kararı üzerine İdare ve Gözlem Kurulu 16/9/2021 tarihinde, 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası ve İnfaz Tüzüğü'nün 90. maddesine atıf yaparak başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanmasının 1 yıl süreyle kısıtlanmasına karar vermiştir.

10. Başvurucu, anılan karara karşı İnfaz Hâkimliğine yeniden şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 18/10/2021 tarihinde başvurucunun şikâyetinin reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"5275 Sayılı Yasanın hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından

yararlanma hakkını düzenleyen 67. maddesinde hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahip olduğu, merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilebileceği, bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınabileceği, dışarıdan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar[ın] kuruma alınamayacağı, bu hakların 5275 sayılı Yasanın 67'inci maddesindeki 'tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir.' şeklindeki düzenlemelere istinaden kısıtlanabileceği, aynı doğrultudaki Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 16.11.2020 tarihli ve 2018/2200E-2020/2848K sayılı ilamındaki içtihatları uyarınca 'ceza infaz kurumlarında barındırılan özellikle terör suçlarından hükümlü ve tutukluların dışarıyla olan örgütsel bağlarının takip edilmesi, örgütsel haberleşme, talimat alma ve verme gibi güvenlik zafiyeti oluşturacak eylemlerin önlenmesi amacıyla radyo yayınlarından yararlanma hakkının kanunla sınırlanmasının mümkün olduğu cihetle' kısıtlanabileceği, bu hakların 5275 sayılı Yasanın 67'inci maddesindeki 'kısıtlanabilir' hükmü karşısında tamamen yasaklanmasının açıkça Yasaya aykırılık teşkil edeceği, Hakimliğimizin 06.09.2021 tarihli 2021/3503E-3613K sayılı ilamıyla kısıtlama süresi belirtilmediği gerekçesiyle daha önceki itiraz konusu idare ve gözlem kurulu kararının kaldırılmasına karar verilmiş olduğu, halihazırdaki itiraz konusu gözlem kurulu kararında ise kısıtlama süresinin açıkça gösterilmiş olduğu, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından televizyon yayınlarından yararlanma hakkının kanunla sınırlandırılabileceği, cezaevi asayişi ve güvenliğinin sağlanabilmesi bakımından sayılı suçlardan hüküm giymiş hükümlüler için ölçülülük ilkesine uygun ve süresinin belirtilmesi suretiyle bu hakların kısıtlanmasının Yasaya aykırılık teşkil etmediği, zorunlu bir ihtiyacın karşılanmasına yönelik ve en son başvurulabilecek çare olması kaydıyla kısıtlamanın amaca ve ölçülülük ilkesine uygun olduğu, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabileceği düzenle[n]mesi ile emsal Yargıtay içtihatları uyarınca hükümlü hakkında verilen İdare ve Gözlem Kurulu Kararının usul ve yasaya uygun olduğu görülmekle itirazın reddine..."

11. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Düzce 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 5/11/2021 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararında usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığını belirterek başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 13/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" başlıklı 67. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahiptir.

(2) Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınır. Her ne biçimde olursa olsun

dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmaz.

(3) Kapalı ve açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitim evlerinde ancak, eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde kurum yönetimince belirlenen yerlerde görsel ve işitsel eğitim araç ve gereçlerinin kullanımına izin verilebilir. Eğitim ve iyileştirme programları gerekli kıldığı takdirde denetim altında internetten yararlanılabilir. Hükümlü, odasında bilgisayar bulunduramaz. Ancak, Adalet Bakanlığının uygun görmesi hâlinde eğitim ve kültürel amaçlı olarak bilgisayarın ceza infaz kurumuna alınmasına izin verilebilir.

(4) Bu haklar, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir."

14. 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin gerekçesi şöyledir:

"Birleşmiş Milletler Hükümlülerin İyileştirilmesi İçin Asgari Standart Kurallarının 39 uncu maddesi, hükümlülerin radyo dinlemeleri, konferansları veya kurum idaresinin çıkardığı veya denetlediği benzeri araçları izlemeleri sağlanarak, önemli haberler hakkında düzenli olarak bilgi sahibi olabilmelerini öngörmüştür.

Hükümlülerin ve ailelerinin menfaatleri, yakınları ve dış dünya ile geliştirici ilişkilerini muhafaza etmeyi ve kuvvetlendirmeyi gerektirmekte ve bu keyfîyet, eğitim ve iyileştirme amaçlarından birini oluşturmaktadır.

Nitekim, Avrupa Cezaevi Kurallarının 'Dış Dünya ile Temas' başlığını taşıyan bölümün 45 inci maddesi, hükümlülere idarenin izin verdiği veya kontrol ettiği gazeteleri, dergileri ve diğer yayınları okuyarak, radyo ve televizyon yayınları ile konferans ve benzeri yollarla düzenli olarak bilgi edinmesine izin verilmesini tavsiye etmektedir.

Bu tavsiyelerin ışığında düzenlenen maddeyle, ilke olarak, hükümlüler, merkezî yayın sistemi varsa bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleyebileceklerdir. Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo yayınlarının izlenmesine izin verilebilecektir. Ancak bu durumda, maksat yönünden zararlı olabilecek yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek tedbirler alınacaktır. Örneğin, yalnızca TRT yayınlarını izleyebilecek şekilde cihazlar kullanılacak veya antende teknik değişiklik yapılabilecektir."

15. Mülga İnfaz Tüzüğü'nün "Hükümlünün radyo, televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı" başlıklı 90. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

(2) Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla hükümlü adına kurumca satın alınır. Her ne biçimde olursa olsun dışardan gelenler tarafından getirilen radyo, televizyon ve bilgisayarlar kuruma alınmaz.

...

(4) Bu haklar, idare ve gözlem kurulu kararı ile tehlikeli hükümlü oldukları saptananlar veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Anayasa Mahkemesinin 31/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucu; beş yıldır Ceza İnfaz Kurumunda bulunduğunu, dört yıl boyunca birçok kez talep etmesine rağmen herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin televizyon yayınlarını izleme imkânı verilmediğini, Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazarak bu hususta talepte bulunduğunu ancak talebinin yalnızca kanun maddelerine atıfla reddedildiğini ileri sürmüştür. İnfaz Hâkimliğinin lehe kararı sonrasında bu kez de Ceza İnfaz Kurumu tarafından bir yıl boyunca televizyon yayınlarını izleme imkânına yönelik kısıtlama kararı verildiğini ve kararda herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin mevzuata atıfla yetinildiğini, bu karara karşı yaptığı şikâyetin de yine somut bir gerekçe belirtilmeksizin reddedildiğini ifade etmiştir. Beş yıldır süregelen bir yasaklamanın artık bir cezaya dönüştüğünü, hiçbir şekilde tehlikeli hükümlü olmadığını, herhangi bir disiplin cezası bulunmadığını, bu nedenle televizyon yayınlarından yararlanma hakkına getirilen kısıtlamanın hukuka uygun olmadığını belirtmiştir.

19. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede, Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir.

20. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı -genel hatlarıyla- başvuru formunda belirttiği iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, tutuklu ve hükümlülerin televizyon yayınlarını izleme taleplerinin reddedilmesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. Muhittin Pirinççioğlu [1. B.], B. No: 2014/4397, 21/9/2016, § 20; Erdener Demirel ve Feki Roni Temizyüz [2. B.], B. No: 2014/13310, 18/7/2018, § 19). Söz konusu kararlar çerçevesinde, bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma hakkının engellenmesinin haber veya fikir alma özgürlüğü, dolayısıyla ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

22. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ... kamu düzeni[nin], ... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir.

..."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

24. Başvurucunun televizyon yayınlarını izleme imkânının engellenmesiyle ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

27. Mevcut başvuru yönünden öncelikle müdahalenin kanunlar tarafından öngörülme şartını sağlayıp sağlamadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

28. Temel hak ve özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmü gereğince öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır. Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında korunan bir hakka yapılan müdahalenin kanunilik şartını sağladığının kabul edilebilmesi için Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca söz konusu müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (kanunilik şartına başka bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Sevim Akat Eşki [1. B.], B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir [2. B.], B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61).

29. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında kanunilik ölçütü ilk olarak şeklî bir kanunun varlığını gerekli kılar (Tuğba Arslan, § 96). Bir yasama işlemi olarak kanun Türkiye Büyük Millet Meclisinin (TBMM) iradesinin ürünüdür ve TBMM tarafından Anayasa'da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak yapılan işlemlerdir. Bu anlayış temel hak ve özgürlükler alanında önemli bir güvence sağlar (Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 54; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş., § 36). Bu kapsamda 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasında düzenleme altına alınan kuralın şeklî anlamda bir kanun olduğu görülmektedir.

30. Fakat kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirir ve bu noktada kanunun niteliği önem kazanır (Tuğba Arslan, § 97). Bu anlamıyla kanunilik ölçütü, sınırlamaya ilişkin kuralın erişilebilirliği ve öngörülebilirliği ile kesinliğini ifade eden belirliliğini garanti altına alır (Metin Bayyar ve Halkın Kurtuluş Partisi [GK], B. No: 2014/15220, 4/6/2015, § 56; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 55; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş., § 37).

31. Belirlilik, bir kuralın keyfîliğe yol açmayacak bir içerikte olmasını ifade eder. Temel hakların sınırlandırılmasına ilişkin kanuni düzenlemenin içerik, amaç ve kapsam bakımından belirli ve muhataplarının hukuksal durumlarını algılayabilecekleri açıklıkta olması gerekir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu birtakım güvenceler içermesi gereklidir. Bir kanuni düzenlemede hangi davranış veya olgulara hangi hukuksal sonuçların bağlanacağı ve bu bağlamda kamusal makamlar için nasıl bir müdahale yetkisinin doğacağı belirli bir kesinlik ölçüsünde ortaya konmalıdır. Bu durumda bireylerin hak ve yükümlülüklerini öngörerek davranışlarını bu doğrultuda tanzim etmeleri olanaklı hâle gelebilir. Böylece hukuk güvenliği sağlanarak kamu gücünü kullanan organların keyfî davranışlarının önüne geçilmiş olur (Hayriye Özdemir, §§ 56, 57; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 56; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş., § 38; norm denetimine ilişkin kararlarda belirliliğe ilişkin açıklamalar için çok sayıda karar arasından bkz. AYM, E.2009/51, K.2010/73, 20/5/2010; E.2011/18, K.2012/53, 11/4/2012).

32. O hâlde bu aşamada Anayasa Mahkemesince yapılması gereken, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma hakkının engellenmesine yönelik ileri sürülen kanun hükümlerinin Anayasa'nın 13. maddesinin aradığı anlamda kamu gücünü kullanan organların keyfî davranışlarının önüne geçen ve kişilerin hukuku bilmelerine yardımcı olacak erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte bir kanun hükmü olup olmadığının değerlendirilmesinden ibarettir (Tuğba Arslan, § 91; Sara Akgül [GK], B. No: 2015/269, 22/11/2018, § 110).

33. Somut olayda başvurucu, şifahen talep etmesine karşın dört yıl boyunca kendisine televizyon yayınlarını izleme imkânı verilmediğini, akabinde Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazarak bu imkândan faydalanmak istediğini belirtmiştir. Ceza İnfaz Kurumu ise ilgili mevzuata atıf yaparak başvurucunun talebini reddetmiştir. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu kararına karşı şikâyetini inceleyen İnfaz Hâkimliği ilk kararında televizyon yayınlarından yararlanmanın süresiz olarak yasaklanamayacağını ancak kısıtlanabileceğini belirterek başvurucunun şikâyetinin kabulüne karar vermiştir. Bu karar sonrasında Ceza İnfaz Kurumu, yeniden bir karar almış ve başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanmasının bir yıl boyunca kısıtlanmasına karar vermiştir. Başvurucunun bu kararı da şikâyet etmesi üzerine İnfaz Hâkimliği kısıtlamanın hukuka uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiş, Ağır Ceza Mahkemesi ise daha fazla bir gerekçe belirtmeksizin İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itirazı reddetmiştir.

34. Bu kapsamda Ceza İnfaz Kurumu ve İnfaz Hâkimliği, başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma talebinin reddine ilişkin kararlarını 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası ile bu maddeyle bağlantılı tüzük hükümlerine dayandırmıştır.

35. Kural olarak 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesi gereğince mahpusların ceza infaz

kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarından yararlanma imkânı bulunmaktadır. Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda ise yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle mahpusların bağımsız anten kullanarak televizyon ve radyo izlemesine/dinlemesine izin verilmektedir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla mahpuslar adına kurumca da satın alınabilir.

36. Ancak anılan Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası; söz konusu imkânın tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu mahpuslar yönünden kısıtlanabileceğini düzenlemektir. Bununla birlikte anılan düzenlemede; televizyon yayınlarından yararlanma imkânının tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu mahpuslar yönünden yalnızca kısıtlanabileceği belirtilmekle yetinilmiş olup söz konusu kısıtlamanın hangi durumlarda, ne sebeplerle, ne kadar süreyle ve nasıl yapılabileceğine dair belirlilik ve öngörülebilirlik sağlayacak herhangi bir kıstas ya da ölçüt getirilmemiştir. Şüphesiz ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların televizyon yayınlarından yararlanma hakkına kısıtlama getirilebilmesi mümkündür. Ancak buradan ceza infaz kurumlarınca yapılacak belirli bir iletişim aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin idari tasarrufların tamamen keyfîliğe açık olduğu sonucu da çıkarılamaz. 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasında ise söz konusu kısıtlamaya ilişkin olarak yukarıda belirtildiği şekilde belirlilik ve öngörülebilirliği sağlayacak herhangi bir kıstas ya da ölçüt getirilmediğinden anılan düzenlemenin ceza infaz kurumu idarelerine televizyon yayınlarından yararlanma hakkının kısıtlanması konusunda çerçevesi çizilmemiş bir yetki tanıdığı görülmektedir.

37. Bu bağlamda müdahalenin kanuni temelini oluşturduğu değerlendirilen söz konusu düzenlemenin hem mahpuslar hem de ceza infaz kurumu idareleri yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, belirli ve öngörülebilir olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Sonuç olarak 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasının tehlikeli hâli bulunan veya örgüt mensubu mahpuslar yönünden radyo ve televizyon yayınlarından yararlanma hakkının kısıtlanmasına ilişkin olarak belirli ve öngörülebilir içerikte olmadığı, bu hâliyle somut olayda başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma talebinin reddi yoluyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

38. Başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşılmakla birlikte bir kanuni düzenleme yapılsa bile ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale açısından keyfîliğe engel olacak hukuki güvencelerin sağlanması gerekir. Bu kapsamda televizyon yayınlarından yararlanma hakkına ilişkin olarak hükümlü ve tutukluların tehlikeli hâli bulunması veya örgüt mensubu olmasının başkaca bir değerlendirme yapılmaksızın kısıtlamaya dayanak oluşturamaması ve söz konusu hakkın kısıtlanmasına yönelik gerekçelerin içeriğinin keyfîliğe engel olacak mahiyette olmasına ilişkin hususların "Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk" başlığı altında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

39. Eldeki başvuruya konu olayda başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin amacının Ceza İnfaz Kurumunun düzenini ve güvenliğini sağlamak olduğu, bu bağlamda kamu düzeninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu, bu itibarla meşru bir

amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

40. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

41. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğünün de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altında olduğu konusunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

42. Anayasa Mahkemesi, bir ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların bilgisayar veya bu gibi bazı araçlara erişimi konusunda ceza infaz kurumlarının geniş bir takdir yetkisi bulunduğunu kabul etmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumu idaresinin mahpusların kendi araçlarını bulundurmaları ve kullanmaları da dâhil olmak üzere teknik bazı araçlara ilişkin düzenlemeler yapması, bunları organize etmesi ve ceza infaz kurumu şartlarına göre denetlemesi mümkündür. Bu takdir yetkisi işin teknik boyutu, devletin olanakları, kurumların imkân ve kapasitesi ile infaz hukukunun gereklilikleri gibi koşullarla da bağlantılıdır (Abdulmenaf Osman [1. B.], B. No: 2015/5483, 10/5/2018, § 15). Bu doğrultuda anılan ilkeler, hükümlü ve tutukluların televizyon imkânından yararlanma talebi yönünden de geçerlidir (Murat Gösterit [2. B.], B. No: 2019/9396, 27/2/2024, § 31).

43. Başvurucu, televizyon yayınlarını izleme imkânı verilmemesini şikâyet konusu yapmıştır. Daha önce de vurgulandığı üzere ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanmasına kısıtlama getirilebilecektir. Öte yandan Anayasa'nın ve ilgili mevzuatın mahpusların haber veya fikir alma özgürlüğüne ilişkin olarak belli bir iletişim aracını güvence altına aldığı da söylenemez. Bunun sonucu olarak mahpusların bilgiye ulaşmasını anlamsız ve imkânsız hâle getirmeyen münferit uygulamalar konusunda ceza infaz kurumlarının geniş bir takdir yetkisinin olduğu vurgulanmalıdır (Murat Gösterit, § 32) .

44. Bununla birlikte ceza infaz kurumlarınca yapılacak belirli bir iletişim aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin idari tasarrufların tamamen denetimsiz olduğu, diğer bir ifadeyle keyfîliğe açık olduğu sonucu da çıkarılamaz. Dolayısıyla mevcut başvurudaki gibi ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde kurumların ve yargı mercilerinin belirli bir iletişim aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin uygulamaların ceza infaz kurumunun asayişi ve güvenliği için gerekli olduğunu değerlendirmeleri ve bunu -özellikle yargı makamlarının- ilgili ve yeterli bir gerekçeyle açıklamaları gerekir. Bu doğrultuda mahpusların ifade özgürlüğü kapsamında görülebilecek teknik bazı araçlara kısıtlama getirilmesinden

yakındıkları başvurularda Anayasa Mahkemesi, bilgiye ulaşım için kullanılan teknik bir araca getirilen kısıtlama konusunda idarenin ve yargı mercilerinin sahip oldukları takdir yetkisinin meşru bir temeli olmaksızın ayrımcı bir nedenle, öngörülemez ya da keyfî olarak kullanılıp kullanılmadığını denetleyecektir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Murat Gösterit, § 33).

45. Somut olayda başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazarak televizyon yayınlarından yararlanmayı talep etmiş; Ceza İnfaz Kurumu ise yalnızca ilgili mevzuata atıf yaparak başvurucunun talebini reddetmiştir.

46. 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası, tehlikeli statüsünde bulunan veya örgüt mensubu olan hükümlüler yönünden televizyon yayınlarından yararlanmanın otomatik olarak kısıtlanmasını değil sadece kısıtlanabilmesini düzenlemektedir. Bu durumda bir mahpusun televizyon yayınlarından yararlanmasına kısıtlama getirilebilmesine yönelik olarak ceza infaz kurumlarına bir takdir yetkisi verildiği görülmektedir. Ancak bu takdir yetkisinin kullanımında keyfîlik olmaması gerekir. Bu nedenle televizyon yayınlarından yararlanmaya kısıtlama getirilebilmesi için ceza infaz kurumları tarafından mahpusun tehlikeli hâlde bulunduğunun (tehlike hâli taşıyan tutuklu statüsünün kanuni dayanağı konusundaki değerlendirmeler için bkz. C.T. [GK], B. No: 2019/31177, 17/4/2025) veya örgüt mensubu ise buna ilişkin tespit ve gerekçelerin somut, ilgili ve yeterli bir şekilde ortaya konulması, söz konusu gerekçeler nedeniyle mahpusa televizyon yayınlarından yararlanma imkânı verilmesi hâlinde ceza infaz kurumu düzeni ve güvenliğinin neden tehlikeye düşeceğinin açık şekilde belirtilmesi gerekir. Ayrıca Kanun'un ilgili hükmü gereğince verilecek kısıtlama kararında televizyon yayınlarından yararlanmanın hangi süreyle ve ne şekilde uygulanacağı gibi hususların da belirtilmesi ve söz konusu kısıtlamanın pratikte yasaklamaya dönüşecek bir nitelikte olmaması gerekir. Somut nedenlere dayanmaksızın, ilgili ve yeterli bir gerekçe içermeksizin yalnızca ilgili mevzuata atıfla mahpusun tehlikeli hâlde bulunduğunun veya örgüt mensubu olduğunun belirtilmesi kısıtlama kararı verilmesi için tek başına yeterli olmayacaktır. Bu noktada ceza infaz kurumu kararlarını denetleyen yargı mercileri de bu yöndeki kararları anılan tespitler doğrultusunda incelemeli ve ceza infaz kurumlarının kısıtlama kararına ilişkin takdir yetkilerini yerinde kullanıp kullanmadıklarını irdelemelidir.

47. Somut olayda ise başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma talebine ilişkin olarak İdare ve Gözlem Kurulunca verilen ilk kararın gerekçesine bakıldığında yalnızca 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasına atıfta bulunulduğu görülmektedir. İdare ve Gözlem Kurulu kararında, ilgili mevzuatta belirtildiği şekliyle başvurucunun tehlikeli hâlde bulunduğuna ya da örgüt mensubu olduğuna dair bir ayrıma gidilmediği gibi tehlikeli hâlde bulunduğu ya da örgüt mensubu olduğunun kabul edilmesi durumunda somut olarak hangi gerekçelerle bu kabule varıldığı ve bu kabulün ceza infaz kurumu güvenliğini nasıl tehlikeye düşüreceği hususlarında herhangi bir gerekçe gösterilmemiştir. Bu hâliyle Ceza İnfaz Kurumunun başvurucunun hükümlü olarak bulunduğu suç tipini gözönüne almak suretiyle otomatik olarak bu suç tipinin Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince kısıtlamaya gerekçe oluşturduğunu kabul ettiği anlaşılmıştır.

48. İdare ve Gözlem Kurulunun anılan kararının İnfaz Hâkimliği kararıyla kaldırılması üzerine yeniden karar alan Kurul, önceki kararıyla benzer şekilde ve yalnızca ilgili mevzuata atıfla bu kez başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanmasının bir yıl boyunca kısıtlanmasına karar vermiştir. Bununla birlikte Kurulun anılan kararında yukarıda

anlatıldığı şekliyle başvurucu özelinde ilgili ve yeterli bir gerekçe bulunmadığı görülmüş ve kısıtlamanın süresinin neden bir yıl olarak belirlendiği anlaşılamamıştır. Verilen kısıtlama kararının -önceki dört yıllık süre ile birlikte değerlendirildiğinde- hangi gerekçe ile bir yıl olarak takdir edildiği açıklanmamış ve anılan süre boyunca başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma imkânından tamamen mahrum kalacağı dikkate alınmamıştır. Bu hâliyle söz konusu kararın içeriği itibarıyla kısıtlamanın mahiyeti ve amacına uygun düşmediği anlaşılmaktadır. İdare ve Gözlem Kurulunun anılan kararına karşı şikâyet başvurusu üzerine şikâyeti değerlendiren İnfaz Hâkimliği de kısıtlama süresinin belirtilmesini yeterli görmüş ve tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu olan hükümlüler için televizyon yayınlarından yararlanmanın belirli bir süre kısıtlanmasının ölçülü olduğunu belirterek şikâyeti reddetmiştir.

49. Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde başvurucunun -dört yıl boyunca televizyon yayınlarını izleme imkânından yararlanamadığı hususu da dikkate alındığında- söz konusu talebinin reddine yönelik kararlarda yukarıda yer verilen tespitler uyarınca idare ve ilgili yargı mercileri tarafından somut olaya özgü ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmediği görülmüş ve bu kapsamda müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı sonucuna varılmıştır. Bu hâliyle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğu söylenemez.

50. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

51. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

52. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

53. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, § 55).

54. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemlerden, yargısal işlemlerden veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (Mehmet Doğan, § 57).

55. Buna göre ihlal, idari makamların veya yargı mercilerinin Anayasa'ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıktaki bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler sebebiyle ortaya çıkmışsa bu ihlal kanunun uygulanmasından değil

doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi için ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin giderilmesi suretiyle giderilebilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 68).

56. Somut olayda da ihlal kanundan kaynaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesinin Hulusi Yılmaz ([GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) kararında, kanundan kaynaklandığının tespit edilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Buna göre mevcut başvuru bakımından başvurucunun mağduriyetinin eski hâle getirme ilkesi çerçevesinde giderilmesi Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesi uyarınca zorunludur. Bunun için ise yukarıda değinildiği üzere mümkün olduğunca ihlalden önceki duruma dönülmesi sağlanmalıdır. Aksi takdirde başvurucunun mağdur statüsü sona erdirilmemiş ve ihlalin sonuçları giderilmemiş olur. Bu kapsamda ihlalden önceki duruma dönülmesini temin etmek için ihlalin sonuçlarının gideriminin anılan maddeye göre yeniden yargılama kapsamında sağlanıp sağlanmayacağı hususunun Anayasa'da ve anılan Kanun'da yer alan hükümler çerçevesinde tartışılması gerekir (Hulusi Yılmaz, § 62).

57. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla bu madde, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasına uygun olarak ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilerek önceki duruma dönülmesinin sağlanması yetki ve görevini Anayasa Mahkemesine vermektedir. Diğer taraftan bu maddenin (2) numaralı fıkrasında, ihlalin mahkeme kararından kaynaklanması durumunda ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda ihlalin kanundan kaynaklandığı durumlarda yeniden yargılama yapılmasında hukuki bir yarar olup olmadığı ihlalin sonuçlarının giderilmesini ilgilendiren bütün Anayasa hükümleri birlikte dikkate alınarak belirlenmelidir (Hulusi Yılmaz, § 63).

58. Mevcut başvuruda İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi, bireysel başvuru öncesi yapılan yargılama sırasında Anayasa'nın 152. maddesi kapsamında bu davada uygulanan kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde bir itiraz başvurusunda bulunmamıştır. Bununla birlikte yeniden yapılacak yargılamada anılan Anayasa hükmü çerçevesinde davada uygulanacak kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde itirazda bulunulabilmesi mümkün görülmüştür (Hulusi Yılmaz, § 66).

59. Bu durumda eldeki başvuruda tespit edilen hak ihlalinin ve sonuçlarının yukarıda belirtilen şekilde ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı merciinin yapması gereken, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir. Temel haklara yönelik Anayasa'ya aykırı müdahalelere engel olamadığı Anayasa Mahkemesince tespit edilmiş bir kanun hükmüne göre karar verilemeyeceği açık olduğundan mahkeme; yeniden yapacağı yargılama sırasında Anayasa'nın 152. maddesi kapsamında bu davada uygulanan kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığı yönünde Anayasa Mahkemesine itiraz başvurusunda bulunmalı yahut Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrası hükmünü gözönünde bulundurarak milletlerarası anlaşma hükümlerini esas almak suretiyle uyuşmazlığı çözmelidir.

Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu sonuca katılmamıştır.

60. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Düzce İnfaz Hâkimliğine (E.2021/3874, K.2021/4039) GÖNDERİLMESİNE Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza infaz kurumunda televizyondan yararlanmanın kısıtlanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği şeklindeki kararına katılmaktayım. Bununla birlikte Mahkememiz çoğunluğu giderim olarak “Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Düzce İnfaz Hâkimliğine gönderilmesine” karar vermiştir.

2. Bu dosyada ihlal, bireysel başvuruya konu uyuşmazlığın esasını doğrudan ilgilendiren 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin, tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu hükümlüler bakımından televizyon yayınlarından yararlanmanın kısıtlanabileceğini öngören (4) numaralı fıkra hükmünden kaynaklanmaktadır. Bunun içindir ki bu durumda ulaşılan ihlalin giderimi olarak kanaatimizce bireysel başvuruya konu uyuşmazlıkta “uygulanacak kural”ın Anayasa’ya aykırılığının değerlendirilmesine ilişkin hukuki zeminin tesisi gerekmektedir.

3. Anayasa’nın 148. maddesi kapsamında Anayasa Mahkemesinin sahip olduğu bireysel hak ihlallerini giderme yetkisi, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama

Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesiyle bireysel başvuru kararları kapsamında tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedebilme yetkisine sahip olmak şeklinde ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Bu minvalde ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceği hususunda -bireysel başvuru yetkisinin doğal bir sonucu da olarak- Anayasa Mahkemesi yetkili kılınmıştır.

4. Bireysel başvuru inceleme görevi esnasında ihlale neden olan kanun hükmünün çoğunluk kararında belirtilen yola ihtiyaç duyulmadan, Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılması amacıyla Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunca gerçekleştirilecek olan norm denetimi yoluna taşınması gerekmektedir.

5. Bu sayede ihlalin sonuçlarının giderilmesinin, "Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi" başlıklı Anayasa'nın 152. maddesinin birinci fıkrasında "Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır." şeklinde tanımlanan itiraz başvurusu yoluyla gerçekleştirilmesi mümkün olacaktır.

6. Bu hüküm gereğince bireysel başvuru incelemelerinde Anayasa Mahkemesi, ulaşılan ihlal sonucunun bireysel başvuruya konu uyuşmazlıkta uygulanan açık kanun hükmünden kaynaklanması durumunda, Anayasa'nın 152. maddesi gereğince "davaya bakmakta olan mahkeme" sıfatını haiz olduğundan bu madde hükmü gereğince kuralı norm denetimi görevi yapacak olan Anayasa Mahkemesi heyetinin incelemesine sunmalıdır.

7. Anayasa Mahkemesi de norm denetimi incelemesi sonucunda Anayasa'ya aykırı olduğu sonucuna ulaşırsa –ki böyle bir durumda bireysel başvuru incelemesinde Anayasa Mahkemesinin ihlalin kanunun açık hükmünden kaynaklandığı biçimindeki bir kanaate ulaşması nedeniyle norm denetiminde bu kuralın Anayasa'nın ifade özgürlüğü ile ilgili 26. maddesine aykırı olduğu sonucuna ulaşması gerekecektir- bu durumda ihlalin kaynağı olan kanun hükmü iptal edileceğinden, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği olan asıl etkili giderim de böylece sağlanmış olacaktır.

8. Bu yönü ile bakıldığında Anayasa Mahkemesi, ihlalin giderimi bağlamında 50. maddede yer alan farklı seçeneklerden uygun gördüklerini devreye sokabilmektedir. Bu minvalde ihlalin bizzat bireysel başvuruya konu uyuşmazlığı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte olan kanun hükmünden kaynaklanması ve bahse konu kanun hükmünün daha farklı bir sonuca ulaşmayı engelleyen açıklıkta bir düzenleme içermesi durumunda artık bu hükmün norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerekir.

9. Bununla birlikte, burada ihlalin kanundan kaynaklanması konusuyla ilgili olarak öncelikle bir hususun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bireysel başvuru incelemelerinde ihlalin kanundan kaynaklandığı iki farklı durum söz konusu olabilmektedir. Birincisinde, müdahalenin dayanağı olan güvenceli bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Bu durumda bir anlamda eksik düzenleme hali söz konusudur. İkincisinde ise müdahalenin dayanağı olarak açık bir kanun hükmü mevcuttur ve ihlal, derece mahkemelerince yeniden yargılama yapılması durumunda farklı yönde karar çıkmasına imkan vermeyen bu açık kanun hükmünden kaynaklanmaktadır. İşte burada giderim yönünden ancak bu biçimde açık bir kanun hükmünün varlığı durumunda itiraz yolunun çalıştırılması mümkündür. Eksik düzenlemeye dayalı bir kanunilik ihlali söz konusu olduğu ve dolayısıyla ortada somut bir

kural bulunmadığı durumlarda ise giderim yönünden niteliği gereği itiraz yolunun çalıştırılması uygun olmayacaktır.

10. Bireysel başvuru inceleme sürecinde uyuşmazlığın esasını çözecek kuralda Anayasa'ya aykırılık olması durumunda öncelikle vurgulamak gerekir ki Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 152. maddesi kapsamında bir yetki sorunu bulunmamaktadır. Bahse konu yetki, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinden ziyade Anayasa'nın 152. maddesinden kaynaklanmaktadır.

11. Bu konuda yetki ile ilgili şu temel ilkeye bakmak konunun daha iyi kavranmasına da yardımcı olacaktır. Kamu hukukunda "yetkisizlik asıl ve yetki istisna" olduğundan, kamusal yetki kullanan tüm organ, kurum ve kişilerin sadece kendilerine açıkça verilen yetkiyi kullanma imkanı bulunmaktadır. Yine bu ilkenin gereği olarak kullanılan yetkinin ya Anayasa ya da kanunda öngörülmüş olması zorunludur. Verilmemiş bir yetkinin hukuk sistemimizde içtihatla kabulü mümkün değildir.

12. Dolayısıyla, konumuz bağlamında açıklığa kavuşturulması gereken asıl husus şudur: Bireysel başvuru incelemesi yapan Anayasa Mahkemesinin, ihlale yol açan kanun hükmünü, norm denetimi sıfatıyla çalışan Anayasa Mahkemesinin (Genel Kurulun) önüne itiraz yoluyla taşıma konusunda açık bir yetkisi var mıdır?

13. Bu bağlamda ilk olarak normlar hiyerarşisinde en üstte yer alan Anayasa metnine bakmak gerekmektedir. Konumuzla ilgili yetkinin dayanağı açıkça Anayasa'nın 152. maddesinde yer almaktadır. Bu madde, şartlar gerçekleştiğinde tüm mahkemelere itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi tanır. Maddenin bireysel başvuru incelemesi yapan Anayasa Mahkemesi için de geçerli olduğu ise izahtan varestedir. Aksi durumda bu biçimdeki temel anayasal yetki Anayasa Mahkemesinden esirgenmiş olacaktır.

14. Nitekim bugüne kadar Anayasa Mahkemesi, bir diğer önemli görevi olan siyasi parti kapatma davalarında önündeki davada uygulanacak kanun hükmündeki Anayasa'ya aykırılıkların incelenmesini istediğinde dava konusu kuralı norm denetimi sıfatıyla görev yapacak olan Anayasa Mahkemesine taşımıştır. Geçmişte bunun çok sayıda örneği mevcuttur (bu yöndeki örnek bazı kararlar için bkz.: AYM, E.1998/2, K.1998/1, 09/01/1998; E.2000/86, K.2000/50, 12/12/2000; E.2010/17, K.2010/112, 08/12/2010).

15. Benzer bir yaklaşımla Yüce Divan sıfatıyla gerçekleştirdiği yargılamalarda da Anayasa Mahkemesi, önündeki ceza davasının değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kanun hükümlerinde Anayasa'ya aykırılık görmesi durumunda aynı şekilde kuralı norm denetimi yapacak olan Anayasa Mahkemesinin önüne taşıyabilir.

16. Dolayısıyla bu aşamada açıklığa kavuşturulması gereken husus, Anayasa'nın 152. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartların bireysel başvuru kapsamında inceleme yapan Anayasa Mahkemesinde bulunup bulunmadığıdır.

17. Bu itibarla burada davada "uygulanacak kural" hususunun, bireysel başvuru incelemesi yapan Anayasa Mahkemesi'nin itiraz yolunu işletmesi usulü yönünden ele alınıp açıklanması gerekmektedir. Bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi, norm denetiminde itiraz başvurularının ilk incelemesini gerçekleştirirken, "uygulanacak kural" ile kastedilenin davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte kurallar olduğunu kabul etmektedir (Örnek olarak bkz.: AYM, E.2000/56, K.2000/28, 17/10/2000; E.2013/14, K.2013/56, 10/4/2013; E.2015/76,

K.2017/153, 15/11/2017, § 3; E. S.: 2018/8, K. S.: 2018/85, K.T.: 11/07/2018, § 2; E.2023/68, K.2024/190, 05/11/2024; E.2025/95, K.2025/92, 22/04/2025, § 2).

18. Yine ifade etmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemelerinde davaya bakan mahkeme olduğu, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğinin tespit edilmesi ve bu ihlalin giderilmesi noktasında bağlayıcı kararlar vermek suretiyle nihai hüküm tesis etmeye yetkili bir mahkeme sıfatı taşıdığı, yargısal denetim yetkisini kullandığı, bu denetimi yargısal usullerle gerçekleştirdiği ve bireysel başvuru yolunun bir hak arama yolu olarak bir dava niteliği taşıdığı tartışmasız bir gerçektir.

19. Hal böyle olduğundan bireysel başvuruya konu uyuşmazlığın çözümünde ihlale sebebiyet veren kanun hükmü bireysel başvuru incelemesi sürecinde Anayasa Mahkemesi tarafından açıkça Anayasa'ya aykırı görülürse, norm denetimi sıfatıyla bu konuda vereceği karara kadar Anayasa Mahkemesinin davayı geri bırakma yetkisini kullanması pekala mümkündür.

20. Yukarıda da belirtildiği üzere bireysel başvuru inceleme sürecinde Mahkemenin, ihlale yol açan kuralın denetimi için itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmasının açık Anayasal dayanağı, Anayasa'nın 152. maddesi hükmüdür.

21. Dolayısıyla, bu konuda Anayasa'da açık bir yetki öngörülmüşken, bu yetkinin hukuksal dayanağı açısından 6216 sayılı Kanun'da veya başka bir kanunda hüküm bulunup bulunmaması hiçbir önem taşımamaktadır. Aksine, Anayasa'nın açık hükmüne rağmen 6216 sayılı Kanun'daki düzenlemelerden hareketle bu yetkinin kullanılamayacağı şeklindeki görüş önemli bir Anayasa'ya aykırılık teşkil edecektir.

22. Bu itibarla Anayasa'nın 152. maddesinin açık hükmü karşısında bireysel başvuru incelemelerinin başlayacağı dönemde 6216 sayılı Kanun'un hazırlık aşamasında bu yetkinin Anayasa Mahkemesine açıkça verilmesi şeklindeki bir düşünceye rağmen daha sonra bundan vazgeçilmesinden hareketle Anayasa Mahkemesinin bahse konu yetkiyi kullanamayacağı biçimindeki görüşe de katılmak mümkün değildir. Zira bu biçimdeki görüş hem kamu hukukunda yetki ile ilgili yukarıda yer verilen temel ilkeler hem de normlar hiyerarşisi gereği Anayasa'nın 152. maddesine aykırı bir kanun çıkarılamayacağı gerçeği karşısında hukuken savunulamaz.

23. Ek olarak, buradaki yetki konusunu, Anayasa Mahkemesinin siyasi sistem içerisinde bir "anayasal organ" olması yönünü de göz önünde tutarak ele almak gerekir. Zira, Anayasa Mahkemesi, gerçekleştirdiği denetimin önemine binaen bir "anayasal organ" olarak öngörülmüş olup bu minvalde Mahkemenin yetkilerinin dayanağı noktasında Anayasa hükümlerinin çok daha farklı bir değeri ve konumu bulunmaktadır.

24. Nitekim Anayasa Mahkemesinin anayasal organ sıfatını vurguladığım bir karşıoyumdaki açıklamalarım, Anayasa'nın 152. maddesinin bireysel başvuru incelemelerinde, ihlale neden olan kuralın Anayasa'ya aykırılığı durumunda temel bir pozitif dayanak işlevi görmesi gerektiği görüşünü güçlü bir biçimde desteklemektedir. Bu nedenle bahse konu karşıoydaki ilgili kısımlara aşağıda aynen yer vermek uygun olacaktır:

"Anayasa kurallarında da görüldüğü üzere Anayasa Koyucunun yargı erki içerisinde Anayasa Mahkemesine yönelik bu yaklaşımı, devletin yasama ve yürütme erklerini oluşturan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı gibi Anayasa Mahkemesini de bir 'anayasal organ' şeklinde öngördüğünü ortaya koymaktadır. Bunun içindir ki Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı gibi bir anayasal organ olmasından hareketle Anayasa

Mahkemesinin oluşumu, görev ve yetkileri, sahip olduğu güvenceler ve çalışma usulü Anayasa'da oldukça detaylı biçimde düzenlenmiştir.

Nitekim doktrinde de Anayasa Mahkemesinin yargı organının bir parçası ve yüksek mahkeme niteliği taşımakla birlikte bir diğer özelliği olarak bir 'anayasal organ' olduğuna özellikle vurgu yapılmakta olup fonksiyonunun mahiyetinin Mahkemeye yargı içerisinde özel ve öncelikli bir mevki verdiği ifade edilmektedir. Avrupa doktrininde de Anayasa Mahkemelerini herhangi bir yüksek mahkeme değil, bir anayasal organ olarak görme eğilimi mevcut olup, bu bağlamda somut örnek olarak Federal Alman Anayasa Mahkemesinin aynı zamanda anayasal organ olduğu çok net biçimde ifade edilmektedir.

Anayasa Mahkemesinin anayasal organ olabilmesi için sadece Anayasa'da zikredilmesi yeterli değildir. Mahkemenin bir anayasal organ olarak kabul edilebilmesi için statüsü ve önemli yetkilerinin de Anayasa'da düzenlenmiş olması gerekir. Yine bir anayasal organ olmanın iki önemli sonucu olarak diğer anayasal organlar gibi Anayasa Mahkemesi de kendi içtüzüğünü çıkarma yetkisine sahiptir ve diğer anayasal organlardan daha alt bir konumda olmadığı gibi örgütlenme bakımından anayasal organlardan bağımsız konumdadır.

İşte bu nedenledir ki bir anayasal organ olması nedeniyle Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, görev, yetki ve işleyişinin doğrudan Anayasa tarafından ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş olmasının bir sebebi vardır. Anayasa'nın kendisine verdiği görev ve yetkilerin bir gereği olarak yasama organını denetleyen Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve işleyişinin yasama organının takdirine bırakılmamasıyla anayasa yargısının anlamının zayıflaması önlenmiştir.

Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, üyelerinin statüsü, görev ve yetkileri, denetim yolları ve kapsamı, kararlarının özellikleri ve çalışma ve yargılama usullerinin Anayasa'da detaylı biçimde belirlenmiş olması nedeniyle bu konularda ayrıntı ile ilgili kanun koyucuya sadece sınırlı bir düzenleme yetkisi tanınmış olduğu görülmektedir. Bu durumun yukarıda da ifade edilmeye çalışıldığı üzere Anayasa Mahkemesinin yasama organını denetlemesinden kaynaklandığı açıktır. Zira denetleyen organın hukuki statüsü ile görev ve yetkilerini belirleme yetkisinin denetlenen organa bırakılması mümkün olamaz1.

Bunun içindir ki Anayasa Mahkemesinin kuruluşu ve yargılama usullerini düzenleyen 6216 sayılı Kanun önemli ölçüde Anayasa tarafından getirilen ayrıntılı Anayasal hükümleri açıklayıp tekrar etmektedir. Bu durum diğer yüksek mahkemelere kıyasla Anayasa Mahkemesinin konumu açısından oldukça önemli bir anayasal güvence olarak görülmektedir2. Anayasa Mahkemesinin oluşumu, görev ve yetkileri ve çalışma usulü ve benzeri konuların ayrıntılı biçimde Anayasa'da düzenlenmesi nedeniyle yapısında veya görevlerinde bir değişiklik yapılabilmesi ancak bu konudaki bir Anayasa değişikliği ile mümkün hale gelebilecektir3." (Bkz.: "AYM, E.2023/104, K.2023/177, K.T.: 11/10/2023" künyeli kararda Yusuf Şevki Hakyemez'in karşıoyu: §§ 24-29).

25.Yukarıda sıralananlar bağlamında, bir anayasal organ olması hususu da dikkate alındığında, Anayasa Mahkemesinin görevinin ifası noktasında sahip olduğu yetkilerle ilgili olarak asıl bakılması gereken yerin Anayasa hükümleri olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında 6216 sayılı Kanun'da bahse konu yetkinin açıkça verilmemiş olmasının bu yetkinin varlığı ile ilgili değerlendirmelerde hiçbir hukuki değeri bulunmamaktadır.

26.Zira bir anayasal organ olarak Anayasa Mahkemesinin yetkileri ile ilgili asıl bakılması gereken hukuki düzlem Anayasa'dır. Anayasa'nın 152. maddesi, bu yönü ile siyasi parti

kapatma davaları ve Yüce Divan sıfatıyla bakılan davalarda olduğu gibi bireysel başvuru incelemelerinde de Anayasa Mahkemesine davaya bakmakta olan mahkeme sıfatı ile önündeki uyuşmazlığa uygulanacak somut kanun hükmünü itiraz yolu ile norm denetimi sıfatıyla görev yapan Anayasa Mahkemesinin önüne taşıma yetkisini vermektedir.

27. Bununla birlikte, giderim yönünden bu şekilde bir görüş savunulduğunda hemen akla benzer başvurularda, Anayasa Mahkemesinin -bugüne kadar benim de katıldığım şekilde- ihlalin dayanağı olan kanun hükmü ile ilgili olarak ya Türkiye Büyük Millet Meclisine çağrıda bulunması (örnek bazı kararlar için bkz.: Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019; Bedrettin Morina [GK], B. No: 2017/40089, 5/3/2020; Sabri Uhrağ [GK], B. No: 2017/34596, 29/12/2020; Muammer Bulut [GK], B. No: 2020/9066, 21/11/2024; Caner Şafak [GK], B. No: 2024/41763, 8/7/2025) ya da derece mahkemelerinden Anayasa'nın 152. maddesindeki itiraz yolu aracılığı ile kuralı Anayasa Mahkemesinin önüne getirme yolunu devreye sokmalarını istemesi gelmektedir (örnek bazı kararlar için bkz.: (Hulusi Yılmaz [GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022; Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2020/22192, 17/5/2023; Mohamma Salem Pashto ve Nazı Salem [GK], B. No: 2019/26339, 17/5/2023; Meryem Boyacıoğlu [1. B.], B. No: 2020/9020, 13/3/2025).

28. Bireysel başvuru incelemelerinde ihlalin bizzat uyuşmazlığın esasını çözecek olan kanun hükmünden kaynaklanması durumunda Anayasa Mahkemesinin kullandığı bu iki yol da yasama organında ve derece mahkemelerinde belli ölçüde karşılık bulmuş ve bu şekilde ihlale sebebiyet veren kanun hükmü ya yapılan çağrı üzerine yasama organı tarafından kaldırılmış veya Anayasa'ya uygun hale getirilmiş ya da itiraz yolu ile derece mahkemelerince Anayasa Mahkemesinin önüne getirildiğinde iptal edilmiştir.

29. Bununla birlikte, ihlal kararının giderim kısmında Anayasa Mahkemesince her iki seçeneğe de yer verilmiş olmasına rağmen, yine de ihlale sebebiyet veren somut kanun hükmünün yasama organı tarafından kaldırılmaması veya itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesinin önüne getirilmemesi durumu söz konusu olabilmektedir (İhlal kararında her iki yol dile getirilmesine rağmen 31.07.2025 tarihine kadar bu çağrılardan olumlu sonuç alınamayan örnek bazı kararlar için bkz.: Mohamma Salem Pashto ve Nazı Salem [GK], B. No: 2019/26339, 17/5/2023; Fikret Aslan [GK], B. No: 2019/41241, 25/2/2025). Böyle bir durumda ise Anayasa Mahkemesinin insan haklarını koruma noktasındaki olumlu gayreti sonuçsuz kalabilmektedir.

30. Oysa, bireysel başvuru mekanizması ancak farklı paydaşların her birinin insan hakları ihlallerini giderme sorumluluğunu etkin biçimde kabul etmesi ve bu konuda kendilerinden beklenen performansı sergilemesi halinde işlerlik kazanacak bir sistemdir. Bu düzeydeki bir uygulama birliğinin varlığı halinde ancak bireysel başvurudan amaçlanan sonuç elde edilebilir.

31. İşte bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin ihlalin kanundan kaynaklandığını tespit etmesi durumunda; bu keyfiyeti yasama organına bildirdiğinde yasama organının ihlale sebebiyet veren hükme ilişkin yapması gerekenleri bir an evvel yapması; benzer şekilde derece mahkemelerinin ihlale sebebiyet veren kanun hükmünü itiraz yolu ile Anayasa Mahkemesine taşıması gerekmektedir.

32. Zira, bireysel başvuru bir hak arama yolu olarak işin merkezine Anayasa Mahkemesini koymakla birlikte, bu hak arama yolundan istenilen olumlu sonuçların elde edilebilmesi için kamusal yetki kullanan tüm kişi ve kurumların hak ihlallerine sebebiyet vermeyen bir yaklaşımla görevlerini yerine getirmeye özen göstermeleri fevkalade önem arz etmektedir.

Bu nedenle Anayasa Mahkemesi dışındaki mahkemelere ve yasama organına ihlallerin ortadan kaldırılması noktasında oldukça önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiş durumdadır.

33. Nitekim, Anayasa'nın Başlangıç kısmında belirtildiği gibi, kuvvetler ayrılığı devlet organları arasında bir üstünlük sıralaması değil, yetki ve görevlerin kullanımıyla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliğidir. Bireysel başvuru sistemi de kamusal yetki kullanan tüm kişi, kurum ve kuruluşların bu işbirliği yaklaşımını sergilemesini gerektirmektedir.

34. Bununla birlikte, bireysel başvuru incelemelerinde ihlalin doğrudan kanun hükmünden kaynaklanması halinde, yasama organı ve derece mahkemeleri kendilerinden beklenen katkıyı sunmadığında, devreye artık kaçınılmaz olarak, benim giderim yönünden bu karşıoyda önerdiğim çözüm yolu sokulmalıdır.

35. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin, ihlale sebebiyet veren kanun hükmünü itiraz yoluyla kendi önüne taşıması yolu çözüm olarak gündeme gelecektir. İfade etmek gerekir ki bu yöntemin “kendi kendine başvuru” biçiminde görülmesi doğru değildir; zira Anayasa’nın 152. maddesi, mahkeme sıfatını haiz tüm yargı organlarına bu yetkiyi tanımıştır. Bireysel başvuruda da Anayasa Mahkemesi aynı sıfatı taşımaktadır.

36. Aksi durumda ihlali giderme noktasında yasama organının kuralı kaldırma veya değiştirme ya da derece mahkemelerinin itiraz yolunu devreye sokma şeklindeki inisiyatiflerini beklemek gerekecektir. Nitekim, gelinen aşama itibariyle, daha önce verilen kimi ihlal kararları bağlamında, mahkemeler ve yasama organının kendilerinden bekleneni tam anlamıyla yapmadığı da gözlemlendiğinden, ihlale yol açan kanun hükmünün bizzat Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenip iptal edilmesi gibi daha etkili bir giderim yolunun uygulanması artık zorunluluk halini almıştır. Bu durum bireysel başvurudaki etkin hukuki korumanın tesisi ve ihlale sebebiyet veren kanun hükmündeki Anayasa’ya aykırılığın giderilebilmesi bakımından gereklidir.

37. Bu kapsamda, bireysel başvuru incelemelerinde bugüne dek ihlalin kanundan kaynaklanması durumunda belirtilen giderim yollarının ne ölçüde etkili olduğunu anlayabilmek için, bu konudaki istatistikleri kısaca incelemekte fayda vardır.

38. Anayasa Mahkemesi ihlalin kanun hükmünden kaynaklanması nedeniyle ilk olarak 30/5/2019 tarihinde yasama organına çağrıda bulunmuştur. Bu karardan iki buçuk yıl sonra 1/12/2022 tarihinde ise Anayasa Mahkemesince derece mahkemelerine Anayasa’nın 152. maddesi gereğince itiraz yolunun çalıştırılması yolu gösterilmeye başlanmıştır.

39. Anayasa Mahkemesi ilk olarak Y.T. kararında (bkz.: Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019) ihlalin kanundan kaynaklandığı gerekçesiyle 6458 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (3) numaralı fıkrasında değişiklik yapılması hususundaki keyfîyetin yasama organına bildirilmesine karar vermiştir. Bahse konu ilk çağrı kararından 31.07.2025 tarihine kadar toplam 25 ihlal kararında yasama organına bu şekilde çağrıda bulunulmuştur. Yasama organı ise bu çağrılardan sonra sadece dört tanesinde ihlale sebebiyet veren kanun hükümlerinde değişiklik yapmıştır.

40. İhlalin kanundan kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi ihlalin giderimi bağlamında Hulusi Yılmaz kararıyla (Hulusi Yılmaz [GK], B. No: 2017/17428, 1/12/2022) birlikte artık ihlale sebebiyet veren ve Anayasa’ya aykırı olan kanun hükmünün iptali için Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine başvurulmasının başvuruya konu olayın koşulları dikkate alındığında daha doğru bir yol olarak ortaya çıkmakta olduğuna

işaret etmeye başlamıştır. Böylece Anayasa Mahkemesi artık ihlalin gideriminin bu şekilde sağlanabileceğini belirterek yeniden yargılama yapmak üzere dosyayı derece mahkemelerine gönderirken, aynı zamanda bu mahkemelerden somut norm denetimi yolu ile ihlale sebebiyet veren kanun hükmünü Anayasa Mahkemesinin önüne getirmelerini beklemektedir. 01/12/2022 tarihinden 31.07.2025 tarihine kadar toplam 13 kararda ihlale sebebiyet veren sekiz kurala ilişkin Anayasa'nın 152. maddesi yolu derece mahkemelerine önerilmiş olup, sadece beş kurala ilişkin somut norm denetimi başvurusu Anayasa Mahkemesine yapılmıştır.

41. Yukarıda yer verilen istatistiki verilerde de görüldüğü üzere Anayasa Mahkemesinin bugüne kadarki karar pratiği göz önüne alındığında, yasama organına yapılan çağrıların fevkalade sınırlı bir kısmında kanun değişikliğine gidildiği; derece mahkemelerine önerilen somut norm denetimi başvurularının ise kısmen gerçekleştirildiği görülmektedir.

42. Gelinen bu aşamada artık Anayasa Mahkemesinin kendisinin bireysel başvuru incelemesi sürecinde itiraz yolunu çalıştırmasının daha isabetli olacağı kanaatinde olduğum için, eldeki dosyada giderim yönünden çoğunluğun ulaştığı "Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Düzce İnfaz Hâkimliğine gönderilmesi" şeklindeki sonuca katılmamaktayım.

43. Sonuç olarak, bireysel başvuru sisteminin etkili bir hak arama yolu olarak devam edebilmesi için, Anayasa Mahkemesinin ihlalin kanundan kaynaklandığı durumlarda Anayasa'nın 152. maddesi kapsamında itiraz yolunu bizzat işletmesi zorunluluk halini almıştır.

44. Dolayısıyla ihlalin giderimi yönünden eldeki bireysel başvuruda ihlale sebebiyet veren kanun hükmü için itiraz yolunun çalıştırılması gerektiği gerekçesiyle bu dosyada giderim yönünden çoğunluğun ulaştığı sonuca katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

---

1 Bülent Tanör / Necmi Yüzbaşıoğlu, Türk Anayasa Hukuku, 20. Bası, Beta Yay., İstanbul, 2020, s. 486-487.

2 Mehmet Merdan Hekimoğlu, Alman Hukuku Işığında Türk Anayasa Yargısının Hukuki Boyutları, Detay Yay., Ankara, 2004, s. 66-67.

3 Yılmaz Aliefendioğlu, Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi, Yetkin Yay., Ankara, 1996, s. 212.

OĞUZ BÜLENT EROL VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/35870 | Karar tarihi: 31.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/35870

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

OĞUZ BÜLENT EROL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/35870)

Karar Tarihi: 31/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 23/12/2025 - 33116

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucular : Oğuz Bülent EROL ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltına alma işlemlerinden doğan manevi zararın tazmini istemiyle açılan davada yeterli tazminata hükmedilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tazminat miktarı belirlenirken ifade özgürlüğüne ve toplantı hakkına müdahale edildiğinin dikkate alınmaması nedeniyle ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Ekli listenin (E) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvuruculların ve 2022/82678 numaralı dosyanın başvurucusunun başvuru giderlerini karşılayabilecek ölçüde mal varlığının bulunmadığı ve taleplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmış olup adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

5. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/35870 numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. 2022/82678 Numaralı Başvuru Yönünden

6. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan ([1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvurucunun bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir. Birleşen 2022/82678 sayılı başvuruda başvuru formunda nihai kararın öğrenilme tarihi 20/7/2022 olarak bildirilmesine rağmen nihai kararı içeren elektronik tebligatın 7/7/2022 tarihinde başvurucu vekili tarafından açıldığı anlaşılmıştır. Sonuç olarak 2022/82678 sayılı bireysel başvuru konusu yargılama sürecine ilişkin nihai karardan ilk olarak 7/7/2022 tarihinde haberdar olduğu anlaşılan başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 15/8/2022 tarihinde gerçekleştirdiği bireysel başvurusunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurular Yönünden

1. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucular haklarındaki ceza muhakemesi sürecinde uygulanan gözaltı ve/veya tutuklama şeklindeki haksız koruma tedbirleri nedeniyle açtıkları tazminat davalarında mahkemelerce hükmedilen tazminat miktarlarının yetersiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünü bildirmiştir. Başvuruculların bir kısmı, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuş; başvuru formundaki iddiaları tekrarlamıştır.

8. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının

tüketildiğinin kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme, tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-38).

10. Somut başvuruda da ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemeler tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar manevi tazminata hükmedilmiş olmakla birlikte başvuruda yapılacak inceleme hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

11. Ağır ceza mahkemelerinin tazminat için somut olayın şartlarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirirken somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

12. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın oluş şekli, tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

13. Maddi zarar, zarara uğrayanın mevcut mal varlığı ile uygulanan koruma tedbiri olmasaydı bu mal varlığının olacağı durum arasındaki farktan ibarettir. Maddi zarar, mal varlığında meydana gelen fiilî azalma şeklinde ortaya çıkabileceği gibi yoksun kalınan kâr şeklinde de oluşabilir. Öte yandan ihlal ile zarar arasında nedensellik bağı bulunması gerekir. İhlal ile zarar arasındaki illiyet bağının açık olmaması, illiyet bağının belirsiz veya spekülatif olduğu hâllerde maddi tazminata hükmedilmeyecektir. Hükmedilecek tazminat miktarının her zaman maddi zarara eşit olması gerekmez. Başvurucu, lehine uygun bir tazminata hükmedilebilmesi de yeterli olabilir. Maddi tazminatın belirlenmesinde ağır ceza mahkemelerinin daha iyi konumda oldukları açıktır. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemesinde açıkça dayanaktan yoksun veya keyfî olduğu anlaşılmadıkça yetkili mahkemelerin maddi tazminat konusundaki takdirine müdahalesi söz konusu olamaz (O.O. ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/64808, 23/10/2024, § 11).

14. Somut olayda ağır ceza mahkemelerinin yaptığı değerlendirmeler sonucunda bazı başvuruculara maddi tazminat taleplerini reddetmesinde açık bir keyfîlik ve bariz bir takdir hatası olduğu söylenemeyecektir. Bazı başvuruculara ödenen maddi tazminat miktarının ise somut olayın koşullarında orantısız olmadığı görülmektedir.

15. Mahkemelerce hükmedilen manevi tazminat miktarının ise Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine hükmettiği ya da hükmedebileceği tazminat miktarına göre düşük olduğu sonucuna varılmıştır (Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda hükmedeceği tazminat miktarları için bkz. tablo).

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. İfade Özgürlüğü ile Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Bazı başvurucular ayrıca ifade özgürlüğü kapsamındaki eylemleri ile barışçıl bir etkinliğe katılmaları dolayısıyla haklarında koruma tedbirine hükmedilmesi nedeniyle belirtilen anayasal haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

19. Somut başvuruda hukuka aykırılığı kanun tarafından kabul edilmiş yakalama ve gözaltı tedbirleri nedeniyle başvurucular lehine ceza mahkemelerince manevi tazminata hükmedilmiştir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu durumda haksız koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davalarında tazminat miktarı belirlenirken başvuruculara ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenme hakkına da müdahale edildiğinin gözetilip gözetilemeyeceği değerlendirilmelidir.

20. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasında -fıkrada sayılan diğer kişiler yanında- kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen ya da yakalama, gözaltı veya tutuklama tedbirine tabi tutulan kişilerden haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilenlerin manevi her türlü zararlarını devletten isteyebileceği belirtilmiştir. Buna göre kanun koyucu, koruma tedbirleri sonucu kişisel hakkın mahrumiyeti hâlinde açılacak manevi tazminat davasında duyulan üzüntünün giderimi için herhangi bir sınırlama öngörmemiştir. Dolayısıyla ilgili mahkeme, koruma tedbiri birden fazla hakkın ihlaline sebebiyet vermiş ise meydana gelen tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ile hak ihlali ve/veya ihlallerin ağırlığını dikkate alabilecek ve bunu hükmedeceği tazminat miktarına ilişkin takdirinde de gözetebilecektir. Nitekim Yargıtay da birçok kararında koruma tedbiri nedeniyle açılan tazminat davalarında, ilgilinin sosyal ve ekonomik durumu, atılı suçun niteliği, uygulanan koruma tedbirinin süresi ile birlikte koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı ve benzeri hususların da manevi tazminatın tespitinde dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 13/6/2016 tarihli ve E.2016/5161, K.2016/9967; 25/4/2017 tarihli ve 2016/1098, K.2017/3361;

18/6/2018 tarihli ve E.2018/2302, K.2018/6813; 8/4/2019 tarihli ve E.2019/1577, K.2019/4696 sayılı kararları; Siyami Hıdıroğlu, § 20).

21. Tüm bu açıklamalar bağlamında kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar ya da beraat kararı sonrasında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılan tazminat davasında ceza mahkemelerinin somut olayda uygulanan koruma tedbirinin başvuruculların ifade özgürlüğü ya da toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olup olmadığına ilişkin bir değerlendirme yapması ve takdir edilecek tazminat miktarında bu durumu da gözetmesi gerekirken bu konuda hiçbir değerlendirme yapmadığı anlaşılmıştır (bir hakkın ihlal edildiğinin mahkemesince tespit edilmiş sayılabilmesi için söz konusu anayasal hakkın ihlal edildiğini mahkemenin kararında açıkça söylemesine gerek olmadığına ilişkin değerlendirme için bkz. Kıvanç Ersoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2016/7095, 12/1/2021, § 57; Fuat Akman [1. B.], B. No: 2021/10545, 18/10/2022, § 34). Söz konusu başvurucular hakkında yürütülen yargılamalarda ceza mahkemelerinin gerekçelerinin ilgili ve yeterli olarak kabul edilmesi mümkün görülmemiştir (Yalçın Düzgün [GK], B. No: 2021/23140, 29/5/2024, §§ 24, 25).

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

3. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Bazı başvurucular ayrıca tazminat davalarının uzun sürdüğünü belirterek makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41).

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

4. Diğer İhlal İddiaları

26. Başvuruculların bir kısmı, yukarıda belirtilen hakların yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculların iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 6216 sayılı Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar karar verilmiştir. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren ağır ceza mahkemesinin karar tarihi, şayet manevi tazminat miktarı bölge adliye mahkemesi kararıyla değiştirilmişse istinaf mahkemesinin karar tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine vereceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılarak uygun tazminatın belirlenmesi gerekir (bkz. aşağıdaki tablo). Karar tarihi itibarıyla hükmedilecek tazminatın hesabında tedbir/dava tarihinden karar tarihine kadar işleyecek yasal faiz de dikkate alınabilir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddi ile kararın yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere gönderilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan ekli listenin (E) sütununda belirtilen başvurucuların ve 2022/82678 numaralı dosyanın başvurucusunun adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Kamuya açık belgelerde talep eden başvurucuların kimliğinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

D. 1. 2022/82678 numaralı başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer başvurular yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Diğer başvurular yönünden ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

4. Diğer başvurular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA

OYBİRLİĞİYLE,

5. Diğer başvurular yönünden diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

E. 1. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

F. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, ifade özgürlüğünün ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

H. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından 2022/82678 numaralı başvuru yönünden adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

İ. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücreti ile ekli listenin (E) sütununda belirtilen harçların bu tabloda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE,

J. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

K. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/7/2025 tarihinde karar verildi.

2016 yılı için -Bir gün gözaltı için asgari 300 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari 15.000 TL, ortalama 40.000 TL, azami 100.000 TL

2017 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 360 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari 18.000 TL, ortalama 48.000 TL, azami 120.000 TL

2018 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 400 TL - Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari 20.000 TL, ortalama 54.000 TL, azami 135.000 TL

2019 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari 29.700 TL, ortalama 79.200 TL, azami 198.000 TL

2020-2021 yılları için - Bir gün gözaltı için asgari 600 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari 30.000 TL, ortalama 80.000 TL, azami 200.000 TL

2022 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.350 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari 67.500 TL, ortalama 180.000 TL, azami 450.000 TL

2023 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 1.800 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari 90.000 TL, ortalama 240.000 TL, azami 600.000 TL

2024 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 2.970 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari 148.500 TL, ortalama 396.000 TL, azami 990.000 TL

2025 yılı için - Bir gün gözaltı için asgari 3.330 TL -Tutuklama tedbiri için tutukluluk süresine göre asgari 166.500 TL, ortalama 444.000 TL, azami 1.110.000 TL

KARŞIOY

Başvurucu, haksız yakalama ve gözaltına alma işlemlerinden doğan manevi zararın tazmini istemiyle açılan davada yeterli tazminata hükmedilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tazminat miktarı belirlenirken ifade özgürlüğüne ve toplantı hakkına müdahale edildiğinin dikkate alınmaması nedeniyle de ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, yerel mahkemece hükmedilen tazminat miktarının Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda hükmettiği tazminat miktarına göre düşük olması nedeniyle başvurucuların Anayasa’nın 19. maddesinin 3. fıkrası ile bağlantılı olarak 9. fıkrasının ihlal edildiğine karar vermiştir. Yine Mahkememiz çoğunluğu tarafından, kovuşturmaya yer olmadığı ya da beraat kararı sonrasında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında açılan tazminat davasında tazminat miktarı belirlenirken, Ağır Ceza Mahkemesince başvurucuların ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarına müdahale edildiğinin dikkate alınmaması nedeniyle başvurucuların ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının da ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tazminat miktarının düşük olması nedeniyle Anayasa’nın 19. maddesinin ihlal edildiği sonucuna katılmakla birlikte, aşağıda belirttiğimiz nedenlerle, başvurucuların ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının da ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Anayasa’nın 19. maddesinde herkesin kişi hürriyeti ve güvenliğine sahip olduğu, suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabileceği, hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabileceği, bunun şartlarının kanun ile düzenleneceği, bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zararın, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödeneceği belirtilmiştir.

5271 sayılı CMK’nın 141. maddesinde ise, suç soruşturması veya kovuşturması sırasında hangi nedenlerle tazminat istenebileceği bentler halinde sayılmıştır. Somut olayımız ile ilgili bentler incelendiğinde, kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişiler maddî ve manevî her türlü zararlarını Devletten isteyebilirler.

Başvurucular, haksız olarak gözaltına alındıklarını veya tutuklandıklarını ileri sürerek

CMK’nın 141. maddesi kapsamında tazminat talebinde bulunmuş olup, yerel mahkemece haksız gözaltı ve tutuklamanın mevcut olduğu kabul edilerek düşük tutar olsa da tazminata hükmedilmiştir. Hal böyle olunca somut olayda başvurucular lehine tazminata hükmedilmesinin nedeni, toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmalarının ya da ifade hürriyeti kapsamında yapmış olduğu açıklamalarının engellenmesi değil, bu fiilleri icra ettikleri sırada haksız şekilde gözaltına alınmaları veya tutuklanmaları olmaktadır. CMK’nın 141. maddesinde tazminatın talep edilmesi ya da belirlenmesinde ifade özgürlüğü ya da toplantı ve gösteri yürüyüşü gibi haklara yapılan müdahalelere yer verilmemiştir. Nitekim, tazminat miktarının yeterli bir tutar olması halinde Anayasa Mahkemesi de başvuruculaın gerek Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği, gerekse 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ve 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ihlal edilmediğine karar vermesi gerekecekti.

Buna göre, başvuruculaın tazminat isteminin sebebini Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan haksız gözaltı ya da tutuklama oluşturduğundan, Anayasa’da güvence altına alınan diğer haklara yapılan müdahalelerin haksız olup olmadığının yerel Mahkemelerce veya Anayasa Mahkemesi tarafından ilk elden incelenmesi mümkün değildir. Öyle ki, somut olayda başvurucular tarafından ifade özgürlüğü ya da toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarına müdahale edildiğine yönelik yerel mahkemelerce verilmiş ve kesinleşmiş bir mahkeme kararına karşı yapılmış bir bireysel başvuru mevcut değildir. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45 ilâ 47. maddelerinde belirtilen koşulları taşıyan bir bireysel başvuru mevcut olmadığından aynı Kanun’un (6216 sayılı Kanun) 48. maddesi uyarınca, başvuruculaın Anayasa’nın 26. ve 34. maddeleri güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları yönünden kabul edilemezlik kararı verilmesi gerekmektedir.

Kaldı ki, bir an için çoğunluk görüşünde ileri sürülen gerekçelerle başvuru kabul edilebilir olsa dahi, başvuruculaın ileri sürdükleri iddia, yerel mahkemenin tazminatı belirlerken Anayasa’da güvence altına alınan haklarını göz önünde tutmadığı şeklinde olduğundan, başvuruculaın ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ihlal edilmesi söz konusu değildir. Yerel mahkemece başvuruculaın iddiasının karşılanmaması ancak Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkı bağlamında incelenebilecektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi’nin Yalçın Düzgün Başvurusuna (Başvuru Numarası: 2021/23140, Karar Tarihi: 29/5/2024, R.G. Tarih ve Sayı: 7/10/2024 – 32685) ilişkin kararında belirtilen farklı gerekçeler, kabul edilebilirlik kararı verilmesi halinde, somut olayımız açısından da geçerli olacaktır.

Açıklanan nedenlerle başvuruculaın, Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ve 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakları ihlal edilmediği kanaatinde olduğumuzdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Muhterem İNCE Üye Ömer ÇINAR

HÜSAME EMRE

B. No: 2022/101811 | Karar tarihi: 31.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/101811

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

HÜSAME EMRE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/101811)

Karar Tarihi: 31/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/12/2025 - 33095

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportörler : Yüksel GÜNARSLAN Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Hüsame EMRE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması ve tutukluluğa itiraz incelemesinde alınan savcılık görüşünün bildirilmemesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Balıkesir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) Balıkesir'de yeniden yapılanma kapsamında gerçekleştirdiği değerlendirilen faaliyetlerine ilişkin olarak soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma kapsamında bazı şüpheliler hakkında teknik araçlarla izleme ve iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbirlerine başvurulmuştur. Soruşturmanın devamında örgütün çözülmeyi engellemek amacıyla haklarında adli işlem yapılan mensup ve ailelerine yönelik maddi yardımlarına aracılık ettiği şüphesiyle başvurucu da soruşturmaya

dâhil edilmiştir.

4. Kolluk görevlileri tarafından muhtelif bankalar ile Posta ve Telgraf Teşkilatından (PTT) temin edilen işlem bilgileri ve ATM kamera kayıtlarının incelenmesi sonrasında düzenlenen 4/10/2022 tarihli tutanakta; başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan tutuklanan veya aranan kişiler ile bu kişilerin aile bireylerinden olan C.D.ye bir defada 4.987 TL, Y.S.ye bir defada 4.187 TL, R.D.ye bir defada 7.184 TL, A.A.ya iki defada 20.373 TL ve B.B.ye bir defada 7.284 TL parayı muhtelif ATM'ler üzerinden kimlik bilgilerini kullanmaksızın kartsız işlemler yoluyla gönderdiğine ilişkin tespitlere yer verilmiştir.

5. Başvurucuya ait HTS kayıtları üzerinde yapılan inceleme neticesinde düzenlenen 10/10/2022 tarihli Kolluk Tutanağı'nda başvurucunun haklarında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan işlem yapılan toplam 144 kişi ile birçok kez telefonla irtibat kurduğu belirtilmiştir.

6. Başsavcılığın talimatı üzerine başvurucu 18/10/2022 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmıştır. Aynı tarihte yapılan arama sonrasında başvurucuya ait çok sayıda dijital materyale el konulmuştur.

7. Başvurucu 21/10/2022 tarihinde müdafiinin de hazır bulunmasıyla Başsavcılıkta ifade vermiştir. İfade sırasında başvurucuya örgüt mensuplarınca örgütsel haberleşme amacıyla kullanılan programlardan olduğu değerlendirilen Signal isimli program sorulmuştur. Başvurucu; Edremit ilçesinde zeytincilik yapan arkadaşı B.U.nun anılan programı dört beş ay önce telefonuna kurduğunu, bu programı internet üzerinden iletişim kurmak amacıyla kullandığını, şifreli bir program olduğunu bilmediğini, genelde sohbet veya ticari amaçlı görüşmeler yaptığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca inşaatlarda işçi olarak çalıştığını, bazen aldığı malzemelerin parasını ATM'lerden gönderdiğini ve yaptığı işin karşılığı olan bazı ödemelerin de ATM havalesi yoluyla yapıldığını, örgütsel bir amaçla herhangi bir para göndermediğini, para gönderdiği ileri sürülen kişileri tanımadığını, bir dönem arkadaşı B.U.nun verdiği bazı hesap numaralarına borç ödemek amacıyla para göndermesini kendisinden rica ettiğini, kendisinin de hatırlamadığı bazı hesaplara birkaç defa para gönderdiğini ifade etmiştir.

8. Başsavcılık, ifadesinin ardından başvurucuyu 7/2/2013 tarihli ve 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 4. maddesine istinaden tutuklanması talebiyle Balıkesir 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Söz konusu tutuklamaya sevk yazısında soruşturmaya ilişkin genel bilgiler ve tespitlere yer verilmekle birlikte başvurucuyla aralarında herhangi bir akrabalık ilişkisi bulunmayan ve haklarında FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlardan soruşturma ve kovuşturma bulunan kişilerin hesaplarına başvurucunun yatırdığı paralara ilişkin işlem detaylarına da yer verilmiştir.

9. Başvurucu sorgusunda Başsavcılıktaki ifadesini tekrar etmiştir. Hâkimlik, sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. 21/10/2022 tarihli tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Şüpheliler (...) ve HÜSAME EMRE'nin üzerlerine atılı suçun niteliği ve kapsamı, suçun yasada öngörülen cezasının alt ve üst sınırları, mevcut kanıt durumu, dosya içerisinde bulunan fiziki takip tutanakları, şüphelilerin bazı ATM ler üzerinden kartsız para yatırma işlemi yaptıklarına ilişkin kamera kayıtlarının bulunması, hesabına para yatırılan kişiler veya yakınları hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan adli işlem yapıldığının tespit edilmesinin kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delil niteliğinde olması, şüphelilerin kaçma şüphesinin bulunması, delillerin halen toplanmakta olması, el konulan

dijital materyaller üzerindeki incelemelerin henüz tamamlanmamış olması, atılı suçun alt ve üst sınırları dikkate alındığında adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacak olması, almaları muhtemel ceza ile uygulanacak tutukluluk tedbiri arasında orantılılık olması da dikkate alınarak CMK'nun 100 ve devamı maddeleri gereğince şüphelilerin AYRI AYRI TUTUKLANMALARINA... [karar verildi.]"

10. Başvurucu 28/10/2022 tarihinde tutuklama kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Balıkesir 1. Asliye Ceza Mahkemesi (itiraz mercii) Başsavcılıktan konuya ilişkin görüşünü bildirmesini istemiştir. Başsavcılık "atılı suçun niteliği, mevcut delil durumu, kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin mevcut bulunması, tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu kanaatine varıldığından adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı anlaşıldığından CMK'nın 100 ve devamı maddeleri uyarınca şüphelinin tutukluluk hâlinin devamına karar verilmesi" yönünde görüş bildirmiştir. İtiraz mercii aynı gün başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. Cumhuriyet savcısının görüşüne yer verilen kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Soruşturma dosyası ve itiraz dilekçesi ile şüpheli hakkında verilen kararlar bir bütün halinde değerlendirildiğinde; delil durumu, şüphelinin üzerine atılı suçun niteliği, tutuklama nedenlerinde herhangi bir değişiklik olmaması, adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı, delillerin henüz toplanma aşamasında olduğu dikkate alınarak usul ve yasaya uygun olduğu anlaşılan tutukluluk halinin devamına ilişkin yapılan itirazın reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

11. Başvurucu 21/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Balıkesir 1. Sulh Ceza Hâkimliği 12/1/2023 tarihinde yaptığı tutukluluk değerlendirmesi neticesinde başvurucunun yurt dışına çıkamama ve belirli yerlere düzenli olarak başvurma şeklindeki adli kontrol tedbirleri uygulanmak suretiyle serbest bırakılmasına karar vermiştir.

13. Başvurucuya ait dijital materyaller üzerinde yapılan inceleme neticesinde düzenlenen ve başvurucunun örgüt mensupları tarafından örgütsel haberleşme amacıyla kullanılan Signal isimli şifreli haberleşme programı üzerinden yaptığı mesajlaşmaların içeriklerini gösteren rapor, soruşturma dosyasına sunulmuştur. Başsavcılığın talebi üzerine 29/9/2023 tarihinde ikinci defa gözaltına alınan başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması talebiyle 3/10/2023 tarihinde Hâkimliğe sevk edilmiştir. Hâkimlik, sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir.

14. Başsavcılık 15/12/2023 tarihinde, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma ve terörizmin finansmanı suçlarından cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. Başsavcılık, Signal programı üzerinden yapılan mesajlaşmaların içeriği ve ATM'lerden gerçekleştirilen para transferlerine istinaden başvurucunun Enes Yiğit, S.E. ve Serdar kod adlarıyla örgüt hiyerarşisinde Balıkesir'in Körfez bölgesi eyalet eğitim danışmanı olarak yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. İddianamede başvurucunun örgütün kendisine verdiği parayı Signal programı üzerinden verilen talimatlarla yine örgüt tarafından belirlenen kişilere kartsız işlemlerle ulaştırdığı belirtilmiştir. İddianamede yer verilen ve örgütsel nitelikte olduğu değerlendirilen mesajlar şöyledir:

"'Abi mrb. Ben [M.R.] Bey'in Slm ile. Emanet varmış onu alacaktım nereden alabilirim.', '[H.] beyin selamıyla ariyorum abi bn sizi', 'Bi emanet vardı onun icin aramıstim tmm haberim oldu nasıl yapalım neredesiniz Alınacaklar 1. AYVACIK [İ.A.] Ayvacık, Çanakkale [İ.nin]

selamı ile.. 35 bin DOLAR 2. BALIKESİR Balıkesir merkezden 3000 EURO aldırabilirmisiniz İrtibat [A.] bey [A.] bey yurt dışında Balıkesir deki annesi verecek 3. GEBZE Gebze [F.] bey 2000 EURO alınacak', '[S.] bey dönüş yaptı. Emanet ulaşmış. Allah Razı olsun.', 'Ne yaptınız ? Diğer verilecekler ne oldu.', 'Saydınız mı ?', 'Ne Kadar aldık ? Ona göre karşılığını vereceğiz.', 'Ayvacik 35000 dolar', 'Gebze 2000 euro', '-Sa. Nasılsınız ? Çorlu da acil bir ihtiyaç hasıl oldu. Yakın zamanda ulaştırma imkanınız olur mu?', '- Acil ihtiyaçtan dolayı yeni dönem başlamadan istanbulu bu sefer önden halletsek dedik.', 'Çorlu [S.] Bey +90554[...]31 [S.] Bey'in (abisi) selamı ile 500$ İstanbul [İ.Y.] 300 DOLAR', 'Sa abi. Ne yaptınız ? Emanetleri ulaştırabildiniz mi?', 'A.s abi Hallettik abi ikisini de', ' Tc:343[...]68 Tlf:0505[...]84 Ziraat Bankası [M.U]', '450 dolar karşılığı gönderebilirseniz memnun olurum kartsiz istem Gönderdiğinizde miktarı yazabilirseniz memnun olurum. Hesap arkadaşın kayınçosunun [K.] ALMANYA Gaybubetten olup 280 yıl ceza alması söz konusu olan bir kardeşimiz ([V.] By) hicret için 2000 EURO acil ihtiyaç var'"

15. Balıkesir 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır. Mahkeme 15/11/2024 tarihinde yurt dışına çıkamama ve belirli yerlere düzenli olarak başvurma şeklindeki adli kontrol tedbirleri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

16. Bireysel başvuru inceleme tarihi itibarıyla yargılama ilk derece mahkemesi aşamasında derdesttir.

17. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

18. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

19. Başvurucu, yasal olarak gerçekleştirdiği bankacılık işlemlerine istinaden tutuklama nedenleri ortaya konulmadan, gerekçesiz olarak tutuklandığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının bulunduğu, tutuklama kararında atıf yapılan delillerin kuvvetli suç şüphesi oluşturduğu, başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı içerdiği ve tutuklamanın ölçülü olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

22. Yakalama suretiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale -temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe- Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve yakalama tedbirinin niteliğine uygun düşen kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Hasan Akboğa [GK], B. No: 2016/10380, 27/3/2019, § 50; tutuklama tedbirine ilişkin olarak benzer

değerlendirme için bkz. Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54). Bu nedenle somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, terörizmin finansmanı suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

23. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir. Çünkü Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasına göre tutuklama ancak suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler bakımından mümkündür. Bir başka anlatımla tutuklamanın ön koşulu, kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirtinin bulunmasıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 72; Hanefi Avcı [2. B.], B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 46).

24. Soruşturma mercileri; başvurucu hakkındaki tutuklama kararı ve iddianamede başvurucunun şifreli bir haberleşme programı aracılığıyla aldığı örgütsel talimatlara istinaden yine örgüt tarafından kendisine verilen parayı haklarında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan işlem yapılan kişilere veya aile bireylerine kimlik bilgilerini gizlemek suretiyle ulaştırdığına ilişkin Signal programı mesajlaşmaları, banka ve PTT işlem bilgileri ile ATM kamera kayıtlarına dayanmıştır (bkz. §§ 4, 9 ve 14). İddianamede ayrıca Signal programındaki mesaj içeriklerinden başvurucunun muhtelif kod isimlerle örgütün Balıkesir ili Körfez bölgesi eyalet eğitim danışmanı olduğunun anlaşıldığı belirtilmiştir (bkz. § 14). Başvurucunun cep telefonundan temin edilen Signal mesajlaşma içerikleri ve para gönderdiği kişileri tanımadığı yönündeki savunması gözönüne alındığında para gönderme eylemlerini ticari veya insani mülahazaların dışında örgütsel amaçlarla gerçekleştirdiğine ilişkin olarak tutuklama kararında gösterilen delillerin isnat edilen suçu işlediğine dair kuvvetli belirti kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olmadığı anlaşılmaktadır.

25. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

26. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken delillerin henüz toplanmamış olmasına ve dijital materyaller üzerindeki incelemenin devam etmesine değinilerek başvurucunun kaçma ve delilleri karartma şüphesine dayanılmıştır. Tutuklama kararında ayrıca isnat edilen suç için öngörülen cezanın alt ve üst sınırı dikkate alındığında adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağına ve verilecek muhtemel ceza ile tutuklama tedbiri arasında orantı bulunduğuna vurgu yapılmıştır (bkz. § 9).

27. Başvurucunun ilk defa tutuklandığı tarihte dijital materyallerin incelenmesine devam edilmektedir. Dahası para transferi yapılan kişiler ile başvurucunun ifadelerinde ismini zikrettiği B.U.nun konuya ilişkin bilgilerine bu tarih itibarıyla başvurulmamıştır. Bu nedenle başvurucunun tanık beyanlarına etki etme ve delil karartma şüphesine yönelen tutuklama nedeninin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir.

28. Öte yandan FETÖ/PDY'nin ülkedeki neredeyse tüm kamu kurum ve kuruşlarında örgütlenmiş olması, yüz elliyi aşkın ülkede faaliyet göstermesi ve ciddi seviyede uluslararası ittifaklarının bulunması bu yapılanma ile ilgili olarak soruşturmaya tabi tutulan kişilerin yurt dışına kaçmasını ve yurt dışında barınmasını büyük ölçüde kolaylaştıracaktır (aynı yöndeki

değerlendirmeler için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 272). Nitekim başvurucunun cep telefonundan temin edilen Signal mesajlaşma içeriklerinde yurt dışına kaçma hazırlığı yapan bir örgüt mensubuna gerekli olan paranın teminine ilişkin ifadelerin bulunması başvurucunun da aynı şekilde yurt dışına kaçma imkânına sahip olabileceğini göstermektedir. Ayrıca başvurucunun tutuklanmasına esas alınan suç için 5 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedeninin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş [1. B.], B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 60; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

29. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

30. Somut olayda başvurucunun terörle bağlantılı bir suç nedeniyle tutuklanması dikkate alındığında Hâkimliğin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olmadığı anlaşılmaktadır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214).

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutukluluğa İtiraz İncelemesinde Alınan Savcılık Görüşünün Bildirilmediğine İlişkin İddia

32. Başvurucu, tutuklama kararına karşı yaptığı itirazın incelenmesi sırasında alınan savcılık görüşünün kendisine tebliğ edilmediğini belirterek savunma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık görüşünde, ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

34. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

35. Anayasa Mahkemesi Devran Duran (aynı kararda bkz. §§ 106-122) kararında; tutukluluk incelemeleri sırasında alınan savcılık görüşünün şüpheli veya sanıklara bildirilmemesinin anayasal önem taşımadığını, diğer yandan içeriğinde başvurucunun cevap vermesini gerektirmeyen ve daha önce ileri sürülmemiş yeni bir olgudan bahsedilmeyen durumlarda savcılık görüşünün başvurucuya bildirilmemesinin önemli bir zarara da neden olmadığını tespit etmiştir.

36. Somut olayda, tutuklama kararına itiraz incelemesi sırasında alınan savcılık görüşünün bildirilmediği ileri sürülmüşse de başvuru formu ve eklerinde başvurucu, bu görüş yazısında kendisinin cevap vermesini gerekli kılan ve daha önce haberdar olmadığı yeni bir olgu bulunduğunu dile getirmemiştir. Ayrıca tutuklama kararına itirazın reddi kararının savcılık görüşüne dayanılarak verildiği yönünde bir tespit de bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun iddiaları bakımından anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut

değildir.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

38. Başvurucunun ticari ve insani ilişkilerine istinaden gerçekleştirdiği yasal bankacılık işlemlerinin terörle bağlantılı eylemler olarak kabul edilmesi nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesi ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16) ve Ahmet Sil (2) ([1. B.], B. No: 2017/20969, 28/6/2018, §§ 36-40) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğa itiraz incelemesinde alınan savcılık görüşünün bildirilmemesi dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN BEYCUR VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/76490 | Karar tarihi: 31.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/76490

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ABDURRAHMAN BEYCUR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/76490)

Karar Tarihi: 31/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 29/12/2025 - 33122

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Abdurrahman BEYCUR 2. Ahmet BEYCUR 3. Ayşe ÖZDEMİR 4. Bedriye TEPE 5. Elif SARAÇ 6. Emin BEYCUR 7. Fatma BEYCUR 8. Fatma SARAÇ 9. Fatma TANRIKULU 10. Feride GÖNÜL 11. Gülsüm DÜZ 12. Hasan SARAÇ 13. Hüseyin SARAÇ 14. Leyla GÖNÜL 15. Maşallah BEYCUR 16. Melek SANCAR 17. Meryem BEYCUR 18. Metin BEYCUR 19. Muhsine ALPSOY 20. Nevzat BEYCUR 21. Nurhan TUNÇ 22. Perihan AKIN 23. Remziye ŞİMŞEK 24. Saadet ÇELİK 25. Saliha BEYCUR 26. Serdar BEYCUR 27. Serkan SARAÇ 28. Seyhan POLAT 29. Songül BEYCUR 30. Songül KORTAK 31. Sultan KAYA 32. Suzan EREN 33. Şehmus BEYCUR 34. Tenzire BEYCUR 35. Tuba YILMAZ 36. Yaşar SARAÇ 37. Yusuf BEYCUR 38. Yüksel BEYCUR 39. Zeynep YILDIRIM

Vekili : Av. Abdulselam KAVŞUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatı olarak

hükmedilen bedelin ödenmemesi ve tazminat bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/8/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucular ve bir kısım başvuruculaların murisi (Anlatım kolaylığı açısından başvurucular olarak nitelendirilecektir.) 13/7/2004 tarihinde Batman Belediye Başkanlığı (Belediye) ve Karayolları Genel Müdürlüğüne (KGM) karşı kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davası açmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 2.000 TL tazminat ödenmesini talep etmiştir. Başvuruculaların açtığı söz konusu dava, aynı taşınmaza ilişkin olarak Batman 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) önünde açılan bir diğer kamulaştırmasız el atmaya dayalı tazminat davasıyla birleştirilmiştir.

7. Mahkeme 11/3/2005 tarihinde KGM yönünden hak düşürücü süre, Belediye yönünden ise husumet yokluğu gerekçesiyle asıl ve birleşen davaları reddetmiştir.

8. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi (Yargıtay Dairesi) 5/7/2010 tarihinde kararı bozmuştur. Yargıtay Dairesi 9/10/1956 tarihinden sonra el atıldığının belirlenmesi hâlinde husumetin yöneltileceği idari makamın tespit edilerek 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun geçici 6. maddesi doğrultusunda işlem yapılması gerektiğini açıklamıştır.

9. Mahkeme, yapılan keşif ve alınan bilirkişi raporuna göre başvuruculaların paylarına isabet eden kamulaştırmasız el atma bedelinin 2.203.717,44 TL olduğunu kaydetmiş; 11/2/2015 tarihinde başvuruculaların KGM'ye karşı açtıkları davanın husumet yokluğundan reddine, Belediyeye karşı açtıkları davanın ise kabulü ile taleplerine bağlı kalarak 2.000 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte başvuruculara ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme ayrıca başvuruculaların fazlaya ilişkin haklarının saklı tutulmasına karar vermiştir.

10. Yargıtay Dairesi 21/10/2015 tarihinde karara dayanak olan bilirkişi raporunun hüküm kurmaya elverişli olmadığı, tapu sicilinde bulunan takyidatların hükmedilen bedele yansıtılmadığı gerekçesiyle kararı bozmuştur.

11. Bozma kararına uyan Mahkeme 19/2/2020 tarihinde başvuruculaların davası yönünden Belediyeye karşı açılan davanın kabulüne ve taleplerine bağlı kalarak 2.000 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine, ayrıca fazlaya ilişkin haklarının saklı tutulmasına karar vermiştir. Taraflar kararı temyiz etmiştir.

12. Yargıtay Dairesi 1/2/2021 tarihinde bozma kararının gereklerinin yerine getirilmediğini belirterek kararı bozmuştur. Yargıtay Dairesi geçersiz bilirkişi raporunun hükme esas

alındığını, bozmadan önce alınan bilirkişi raporunda metrekare birim fiyatının 1.046,37 TL olarak kabul edildiğini, davacıların ise bu kararı temyiz etmediğini, buna karşılık bozma sonrası alınan bilirkişi raporuna istinaden metrekare birim fiyatının 1.311,91 TL olarak kabul edildiğini, söz konusu hususun idare yönünden usulü kazanılmış hak oluşturduğunu kaydetmiştir. Ayrıca davalı KGM hakkında da hüküm kurulmadığını belirtmiştir.

13. Mahkeme 29/3/2021 tarihinde başvuruculaların açtığı E.2020/134 sayılı dava dosyasının eldeki dava dosyasının ek davası olduğunu belirterek birleştirme kararı vermiştir.

14. Mahkeme, Yargıtay Dairesinin bozma kararına uyarak yeni bir bilirkişi raporu almıştır. Mahkeme 20/1/2022 tarihinde başvuruculaların ilk birleşen davası yönünden KGM'ye karşı açtığı davanın husumet yokluğundan reddine, Belediyeye karşı açılan davanın kabulü ile 2.000 TL tazminatın dava tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine ve fazlaya ilişkin haklarının saklı tutulmasına hükmetmiştir. Başvuruculaların açtığı ikinci birleşen dava (E.2020/134 sayılı dava dosyası) yönünden de 2.201.617,44 TL kamulaştırmasız el atma tazminatının 13/7/2004 tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte başvuruculara ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin saklı tutulmasına ve ecrimisil talebinin feragat nedeniyle reddine karar vermiştir.

15. Yargıtay Dairesi 7/12/2022 tarihinde kararı onamış, 15/6/2023 tarihinde ise tarafların karar düzeltme talebini reddetmiştir.

16. Başvurucular vekili nihai kararı 27/7/2023 tarihinde öğrenmiştir.

17. Başvurucular 31/8/2023 tarihinde 6.565.757,45 TL toplam alacak üzerinden Belediyeye karşı icra takibi başlatmıştır.

18. Belediye 22/1/2024 tarihinde başvuruculaların başlattığı icra dosyasına 15/2/2024-15/7/2025 tarihleri arasında her ay ödenmesi öngörülen ve toplam 5.413.687,64 TL olan ödeme hakkında muhasebe işlem fişi düzenlemiştir.

19. Belediye 13/9/2023-13/11/2024 tarihleri arasında başvurucular vekiline 4.213.687,64 TL ve icra dosyasına 2.200.000 TL olmak üzere toplam 6.413.687,64 TL ödeme yapıldığını açıklamıştır. Başvurucular vekilinin Belediyeye sunduğu tarihsiz dilekçede dosya alacağının asgari 300.000 TL ödenmesi hâlinde dosyadaki takipten sonra işlemiş faiz taleplerinin bulunmadığını ve dosyanın bu şekilde ödenmesi hâlinde takipten sonra işletilecek faiz alacağından feragat ettiklerini beyan etmiştir.

20. Başvurucu Hüseyin Saraç 1/6/2024 tarihinde vefat etmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

21. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Dava sırasında taraflardan birinin ölümü" başlıklı 55. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Taraflardan birinin ölümü hâlinde, mirasçılar mirası kabul veya reddetmemişse, bu hususta kanunla belirlenen süreler geçinceye kadar dava ertelenir. Bununla beraber hâkim, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde, talep üzerine davayı takip için kayyım atanmasına karar verebilir."

22. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 606. maddesi şöyledir:

"Miras, üç ay içinde reddolunabilir.

Bu süre, yasal mirasçılar için mirasçı olduklarını daha sonra öğrendikleri ispat edilmedikçe mirasbırakanın ölümünü öğrendikleri; vasiyetname ile atanmış mirasçılar için mirasbırakanın tasarrufunun kendilerine resmen bildirildiği tarihten işlemeye başlar."

23. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 1. maddesi şöyledir:

"1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümü, bu Kanunda gösterilen usullere tabidir.

2. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır."

24. 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İdari dava türleri şunlardır:

a) İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları,

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

25. 2577 sayılı Kanun'un 26. maddesi şöyledir:

"1. Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü hâlinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemden kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verilir. Dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır.

2. Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir.

3. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması hâlinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemden kaldırılır ve varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak bir yıl içinde yeni adres bildirilmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

4. Dosyaların işlemden kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar diğer tarafa tebliğ edilir."

B. Danıştay İçtihadı

26. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 4/4/2024 tarihli ve E.2022/3496, K.2024/763 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"İLGİLİ MEVZUAT:

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 'Tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik' başlıklı 26. maddesinin 1. fıkrasında, 'Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü hâlinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemden kaldırılmasına ilgili mahkemece karar

verilir. Dört ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır.' kuralına; 2. fıkrasında da, 'Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir.' kuralına yer verilmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME :

Temyiz edilen kararla ilgili dosyanın incelenmesinden, elektronik ortamda Merkezi Nüfus İdare Sisteminden alınan nüfus kayıt örneğinden, yargılama süreci devam ederken, davacının 7/10/2018 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır.

Bu durumda; yukarıda alıntısı yapılan 2577 sayılı Kanun'un 26. maddesi uyarınca işlem yapılması gerekmektedir."

27. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun 18/6/2025 tarihli ve E.2023/1211, K.2025/496 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 'Tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik' başlıklı 26. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar; gerçek kişilerden olan tarafın ölümü hâlinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar dosyanın işlemden kaldırılmasına ilgili mahkemece karar verileceği; (4) numaralı fıkrasında ise dosyaların işlemden kaldırılmasına dair kararların diğer tarafa tebliğ edileceği kurala bağlanmıştır.

UYAP kayıtlarından edinilen davacıya ait nüfus kayıt örneğinin incelenmesinden, davacının, temyize konu ısrar kararının verilmesinden sonra 21/5/2025 tarihinde vefat ettiği anlaşılmıştır.

Yukarıda değinilen kural ile dava sırasında tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olması hâlinde izlenecek usule ilişkin düzenleme yapılmıştır. Ancak, tarafların kişilik veya niteliğinde olabilecek değişikliğin kanun yolu safhasında da gerçekleşebileceği dikkate alındığında, anılan kuralın bu safhayı da kapsar biçimde anlaşılması gerekmektedir. Buna göre tarafların kişilik veya niteliğindeki değişikliğin kanun yolu safhasında gerçekleşmesi hâlinde de İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 26. maddesi uyarınca dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilebilecektir."

28. Danıştay Altıncı Dairesinin 2/12/2021 tarihli ve E.2020/4919, K.2021/13283 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Ayrıca, davacılardan M.E.nin 27/5/2020 tarihinde vefat ettiği Merkezi Nüfus İdaresi Sisteminden (MERNİS) alınan nüfus kayıt örneğinden anlaşılmaktadır.

Bu durumda, davacılardan M.E. yönünden Mahkemesince yukarıda yer verilen 2577 sayılı Kanunun 26. maddesi uyarınca, dava konusu tazminat istemi hakkında davayı takip hakkı kendisine geçen davacının mirasçılarının davayı takip edip etmeyeceklerinin saptanması amacıyla dosyanın işlemden kaldırılması gerekmektedir."

29. Kamulaştırmasız el atmaya ilişkin ilgili hukuk için bkz. Şevket Karataş [GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018, §§ 20-33.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 31/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucu Hüseyin Saraç Yönünden Başvurunun İncelenmesine Devam Edilip Edilmeyeceği Sorunu

31. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvuruların incelenmesinde, bu Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır."

32. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

a) Başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi.

b) Başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması.

c) İhlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması.

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

33. İçtüzük'ün 84. maddesi şöyledir:

"(1) Bireysel başvuruların incelenmesinde, kararların infazında Kanun ve İçtüzükte hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanır."

34. Başvurunun incelenmesi devam ederken başvurucu Hüseyin Saraç'ın 1/6/2024 tarihinde vefat ettiği bireysel başvuru dosya kaydı bilgilerinin yer aldığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden görülmüştür.

35. Anayasa Mahkemesi bir başvurucunun bireysel başvurunun yapıldığı tarihten sonra ölmesi hâlinde başvurunun incelenmesine devam edilip edilemeyeceğini Asya Oktay ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/3549, 22/3/2017, §§ 18-21) kararında değerlendirmiş, anılan kararda Anayasa Mahkemesinin asli görevinin Anayasa'yı yorumlamak, böylece Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin kapsam ve sınırlarını belirlemek olduğunu vurgulamıştır. Bireysel başvuru yolunda başvurucuların başvuru tarihinden sonra vefat etmeleri hâlinde 6100 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri uygulanarak mirasçıların başvuruya devam etmelerini sağlama yükümlülüğü üstlenmesinin Anayasa Mahkemesinin asli görevini yerine getirmesini engelleyeceğine, böylelikle Anayasa Mahkemesini temel işlevinden uzaklaştırabileceğine işaret etmiş, bu nedenle bireysel başvurunun niteliğine uygun düşmediği sonucuna ulaşmıştır.

36. Asya Oktay ve diğerleri kararından sonraki dönemde, bireysel başvuru devam ederken bir başvurucunun ölmesi durumunda ölüm tarihinden sonra makul bir süre içinde kendiliğinden Anayasa Mahkemesine başvurarak başvuruyu devam ettirmek istediğini

bildiren mirasçıların -menfaatlerinin bulunup bulunmadığı da gözetilerek- başvuruları incelenmiştir (diğerleri arasından bkz. Ayten Yeğenoğlu [1. B.], B. No: 2015/1685, 23/5/2018 [ölümden yaklaşık üç ay sonra]; Fatma Ülker Akkaya [2. B.], B. No: 2014/18979, 22/2/2018 [ölümden iki ay sonra]). Mirasçıların başvuruyu devam ettirme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmediği hâllerde ise düşme kararı verilmiştir (Ali Sedat Yücelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/2574, 9/5/2018, §§ 22-25; Abbas Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/749, 7/3/2018, §§ 26-29; Haşim Özpolat [2. B.], B. No: 2014/3140, 21/9/2017, § 19; Şükran Çopuraslan [1. B.], B. No: 2014/4695, 14/9/2017, § 22). T.G. ([2. B.], B. No: 2017/21163, 9/1/2019, §§ 17-20) kararında bireysel başvuru yaptıktan sonra ölen başvurucuların mirasçılarının başvuruyu devam ettirme yönündeki taleplerini Anayasa Mahkemesine iletebilecekleri makul süre -haklı mazeretler saklı kalmak kaydıyla- ölüm tarihinden itibaren dört ay olarak tespit edilmiştir.

37. Son olarak Elberan Vural ve diğerleri ([GK], B. No: 2018/30235, 17/1/2023) kararında ise yukarıda belirtilen içtihadın murislerin Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvurudan haberdar olmayan mirasçılar yönünden mağduriyete yol açabileceği kaydedilmiş, bu nedenle söz konusu içtihadın gözden geçirilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesinin ölen bir başvurucunun mirasçılarını tespit ederek onların davaya katılımını temin etme yükümlülüğü altına sokulmaması makul olmakla birlikte murislerinin hayattayken yaptığı bireysel başvurudan haberdar olamayan mirasçıların uğrayabileceği hak kayıplarının gözetilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda da 6100 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri çerçevesinde ölen başvurucunun mirasçılarının durumdan haberdar edilmesinin ve bireysel başvuruyu sürdürmek isteyip istemediklerini sorulmasının hakkaniyete daha uygun bir yöntem ve bireysel başvurunun mahiyetiyle uyumlu olacağı sonucuna varılmıştır (Elberan Vural ve diğerleri, § 42).

38. Anayasa Mahkemesi Elberan Vural ve diğerleri kararından itibaren bir başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi hâlinde varsa vekiline, yoksa tespit edilen mirasçılarına bireysel başvuruya devam edip etmeyeceklerini tebligat yoluyla sormaya başlamıştır. Bununla birlikte anılan karar sonrasındaki sürecin, Anayasa Mahkemesinin temel hak ve özgürlüklerin kamu makamlarınca ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruları inceleme görevini mevcut yoğun iş yükü karşısında yerine getirmesinde birtakım sorunlara yol açtığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle Elberan Vural ve diğerleri kararının gelinen aşama itibarıyla yeniden değerlendirilerek geliştirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

39. 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (7) numaralı fıkrası ve İçtüzük'ün 84. maddesi uyarınca yukarıda işaret edilen ilgili usul kurallarının, bireysel başvurunun niteliğine uygunluğu yönünden Anayasa Mahkemesince ayrı ayrı değerlendirildiği belirtilmelidir. Bu bağlamda kişiler ile idare arasındaki uyuşmazlıklarda uygulanan ve bireysel başvurunun niteliğe uygun olduğu değerlendirilen 2577 sayılı Kanun'un 26. maddesinin esas alınması ve bir başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi hâlinde bu kişi yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesinin uygun olacağı sonucuna varılmalıdır. Bunun yanında vefat eden başvurucunun mirasçısı olduğunu bilgi ve belgeleriyle ispat eden kişiler yönünden ise makul bir süre içinde bireysel başvuruyu takip etme iradesini ortaya koymaları hâlinde başvurunun incelenmesine devam edileceği kaydedilmelidir. Bu kapsamda bireysel başvuru yapıldıktan sonra ölen bir başvurucunun mirasçılarının başvuruyu devam ettirme yönündeki taleplerini Anayasa Mahkemesine iletme

yükümlülüğünün kendilerinin üzerinde olduğu kaydedilmelidir. Öte yandan Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurucunun bireysel başvuru tarihinden sonra ölmesi durumunda dahi başvurunun incelenmeye devam edilebileceği vurgulanmalıdır.

40. Somut olayda başvurucu Hüseyin Saraç'ın bireysel başvuru tarihinden sonra -1/6/2024 tarihinde- vefat ettiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun ölümüne ilişkin olarak vekil tarafından Anayasa Mahkemesine herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı kaydedilmelidir. Anayasa Mahkemesi 7/11/2024 tarihinde müteveffa başvurucunun vekiline tebligat çıkararak bireysel başvuruya mirasçıların devam edip etmeyeceğinin bildirilmesini ve devam edecek olmaları hâlinde mirasçılık belgesi ve mirasçılar tarafından verilmiş vekâletnamelerin on beş gün içinde sunması gerektiğini ifade etmiştir.

41. Vekil 21/11/2024 tarihinde müteveffa başvurucunun vasiyetname ile bireysel başvuruya konu davadan doğan alacaklarını vasiyet ettiğini, vasiyetnamenin açılmasına ilişkin davanın devam ettiğini, dava dosyasından kaynaklı hak ve alacağın kime ait olduğu hususunun netleşmediğini, dolayısıyla vasiyetnamenin açılması davasının kesinleşmesinin beklenmesi gerektiğini açıklamıştır. Beyan ekinde yer alan vasiyetnamenin açılması davasının Tensip Tutanağı'nda mirasçı olarak otuz sekiz kişinin yer aldığı görülmüştür. Bunun ötesinde eldeki bireysel başvurunun inceleme tarihi itibarıyla söz konusu yargılama süreci hakkında herhangi bir bilgi sunulmadığı belirtilmelidir.

42. Tüm bu tespitler ışığında bireysel başvuru tarihinden sonra vefat ettiği anlaşılan Hüseyin Saraç yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesi gerekir. Mirasçılarının makul bir süre içinde bireysel başvuruyu takip etme iradesini ortaya koymaları hâlinde ise başvurunun incelenmesine devam edileceği kaydedilmelidir. Ayrıca somut olayda İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan nedenlerden birinin bulunmadığı da belirtilmelidir.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurucu Hüseyin Saraç yönünden başvurunun işlemden kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Kamulaştırmasız El Atıldığına İlişkin İddia

44. Başvurucular, taşınmazlarına kamulaştırma yapılmaksızın el atıldığını ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; Belediye ve KGM'den temin edilen belgeler ile Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

45. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş, Celalettin Aşçıoğlu ([1. B.], B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler ([2. B.], B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatın Ödenmediği ve Değer Kaybına Uğratıldığına İlişkin İddia

47. Başvurucular, kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı alacağın ödenmediğini ve yargılamanın uzun sürmesinden dolayı alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğradığını ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; Belediye ve KGM'den temin edilen belgeler ile Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

48. 6216 sayılı Kanun'un "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" başlıklı 51. maddesi şöyledir:

"Bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedilebilir."

49. İçtüzük'ün "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" başlıklı 83. maddesi şöyledir:

"Başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde incelemenin her aşamasında başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilebilir."

50. İçtüzük'ün "Bireysel başvuru formu ve ekleri" başlıklı 59. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Başvuru formunda belirtilen bilgilerde ve başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik olduğunda bunun Mahkemeye bildirilmesi zorunludur."

51. Genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

52. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılmasıyla söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak şekilde içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

53. Somut olayda Bakanlık görüşü ekinde yer alan belgelerde 13/9/2023-13/11/2024

tarihleri arasında başvurucular vekiline 4.213.687,64 TL ve icra dosyasına 2.200.000 TL olmak üzere toplam 6.413.687,64 TL ödeme yapıldığı bilgisi bulunmaktadır. Yine başvurucular vekilinin icra takibinden sonra işletilecek faiz alacağından feragat ettiklerini beyan ettiği görülmüştür. Buna karşılık başvuruculaların Anayasa Mahkemesini bu konuda bilgilendirmedikleri ve Bakanlık görüşüne karşı da bir beyanda bulunmadıkları kaydedilmelidir.

54. Mahkeme ilamına bağlanan alacağın Belediye tarafından ödenmediği ve söz konusu alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğratıldığı şikâyetine ilişkin başvuruda, iddiaya konu borcun süreç içinde kısmen veya tamamen ödenmesi ve faiz talebinden feragat edilmesi başvuruculaların mağdur statüsünün değerlendirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Ödeme olgusunun değerlendirilmesi neticesinde bazı şikâyetler yönünden başvuruculaların mağdur statüsünün hitama erdiği sonucuna ulaşılabilecek ve başvurunun düşmesine karar verilebilecektir. Başvurucular bireysel başvuru formunda başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Anayasa Mahkemesine bildireceklerini beyan etmelerine rağmen İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda ifade edilen olguya ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaların başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermedikleri, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engelledikleri anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

56. Başvurunun mahiyeti gözetildiğinde 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük'ün 83. maddesi uyarınca başvurucular aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

57. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna varılmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41).

58. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

59. Başvurucular; ihlalin tespiti ile kamulaştırmasız el atma nedeniyle her biri için 400.000 TL manevi tazminat, değer kaybı nedeniyle 23.802.325,68 TL maddi tazminat ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle her biri için 400.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

60. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucu Hüseyin Saraç dışında kalan başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

61. Başvuruculaların diğer tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Hüseyin Saraç yönünden başvurunun ölüm nedeniyle İŞLEMDEN KALDIRILMASINA,

2. Diğer başvurucular yönünden kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer başvurucular yönünden kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatın ödenmemesi ve değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin b aşvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

4. Diğer başvurucular yönünden makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucu Hüseyin Saraç dışında kalan başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvurucu Hüseyin Saraç dışında kalan başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Batman 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (E.2021/220, K.2022/50) ve Batman Belediye Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TAYFUN KAHRAMAN

B. No: 2023/98215 | Karar tarihi: 31.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/98215

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

TAYFUN KAHRAMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/98215)

Karar Tarihi: 31/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 17/10/2025 - 33050

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportörler : Kübra ÇİFTÇİ Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Tayfun KAHRAMAN

Vekilleri : Av. Cansu ÇİFÇİ Av. Evren İŞLER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, usule ilişkin güvencelerin ihlal edilmesi sonucu yargılamanın hakkaniyetinin bir bütün olarak zedelenmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/10/2023 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda

bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Şehir plancısı olan başvurucu, Taksim Yayalaştırma Projesi'ni protesto etmek amacıyla 28 Mayıs-30 Ağustos 2013 tarihleri arasında Gezi Park'ında düzenlenen eylemlerin ülke çapında kitlesel şiddet olaylarına dönüşmesi nedeniyle yürütülen ve Gezi Parkı davası olarak bilinen ceza davasının sekiz sanığından biridir. Gezi Parkı olaylarının yaşandığı dönemde Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Genel Merkez Yönetim Kurulunda şube başkanı olan başvurucu, aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Koruma Bölge Kurulunda da kültür ve turizm uzman yardımcısıdır. 2014 yılından itibaren ise bir üniversitede öğretim üyesi olarak görev yapmıştır.

A. Gezi Parkı Olaylarına İlişkin Genel Bilgiler

7. Türkiye İnsan Hakları Kurumu (6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'yla Kurumun adı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu olarak değiştirilmiştir.) tarafından 2014 yılı Ekim ayında yayımlanan Gezi Parkı olayları raporunda yer alan bazı tespitler şöyledir:

i. Gezi Parkı, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde Taksim Meydanı yakınında bulunan bir şehir parkıdır. Gezi Parkı'nda gerçekleşen değişimler, Gezi Parkı olayları ile gündeme gelmiş, konuya ilişkin birçok açıklama yapılmış ve tartışma yürütülmüştür.

ii. Gezi Parkı olayları, İstanbul Taksim Meydanı'nda bulunan Gezi Parkı'nda İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmak istenen çevre ve imar düzenlemelerine engel olmak amacıyla -düzenleme yapacak olan iş makinelerinin Gezi Parkı'na girmesi üzerine- 27/5/2013 tarihinde başlamış ve Haziran-Temmuz aylarında yoğunlaşarak Türkiye'nin birçok iline yayılmış toplantı ve gösteri yürüyüşleridir.

iii. Kamuoyunda olayların çevreci bir saikle başladığını ve bireylerin yaşadıkları çevreye ilişkin kararların kendilerine sorulması talebini ortaya koyduklarını ifade edenler olduğu gibi yerleri değiştirilen ağaçların bahane olarak kullanıldığını, hareketin iktidara karşı yurt dışı destekli bir kalkışma olduğunu belirtenler ve polisin müdahalesini Başbakanlık binasının ele geçirilmeye çalışılması, kamunun ve özel kişilerin mallarına zarar verilmesi ile ilişkilendirenler de mevcuttur.

iv. İçişleri Bakanlığı verilerine göre 28/5/2013-6/9/2013 tarihleri arasında 80 ilde, Gezi Parkı olayları çerçevesinde 5.532 eylem/etkinlik gerçekleştirilmiş; bu eylem ve etkinliklere 3.611.208 kişi katılmış, olaylara ilişkin olarak 104.519 emniyet personeli görevlendirilmiş, söz konusu gösterilerden 164'üne müdahalede bulunulmuş, bir komiser yüksekten düşme nedeniyle şehit olmuş, üçü silahla ve ikisi bıçakla olmak üzere 697 güvenlik görevlisi yaralanmış, olaylar sırasında yaşamını yitiren dört sivil vatandaşın ölümüyle ilgili olarak adli ve idari soruşturma yürütülmüş, olaylarda gözaltına alınan 5.513 kişiden 148'i tutuklanmış, görevlendirilen polislerden 127'si hakkında uygulamaları nedeniyle araştırma/soruşturma işlemleri yapılmıştır (Mehmet Osman Kavala [GK], B. No: 2018/1073, 22/5/2019, § 9; Gezi Parkı olaylarına ilişkin özet bilgi için ayrıca bkz. Yonca Verdioğlu Şık [2. B.], B. No: 2014/17177, 19/4/2018, § 8; Özge Özgürengin [2. B.], B. No: 2014/5218, 19/4/2018, § 10).

8. Gezi Parkı olayları ile ilgili davalarda sanıkların bir kısmına Taksim Dayanışması adı verilen bir platformdaki faaliyetleri nedeniyle sorumluluk yüklenmiştir. Eldeki başvuruda başvurucuya yönelik isnatların büyük bir kısmı da yine bahsi geçen platformla ilişkilidir. Taksim Dayanışması, Taksim Yayalaştırma Projesi'ne karşı çıkan çeşitli sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, sendikalar ve siyasi parti temsilcilerinin bir araya gelmesiyle oluşan bir platformdur. Bu platform, Gezi Parkı protestolarının başlangıcından itibaren aktif rol almış; eylemlerin duyurulması, katılımcıların organize edilmesi ve kamuoyunun bilgilendirilmesi konularında çalışmalar yürütmüştür. Platformun temsilcileri, protestocuların taleplerinin formüle edilmesinde ve hükûmetle yapılan görüşmelerde görev almışlardır. Hâlen varlığını sürdüren bu platformun resmî internet sitesinin bulunmadığı, Taksim Dayanışması'yla ilgili duyuruları, basın açıklamalarını ve etkinlik bilgilerini platformu oluşturan çeşitli sivil toplum kuruluşları ile meslek odalarının web siteleri ve sosyal medya hesapları üzerinden paylaştığı görülmüştür (Yargıtayın Taksim Dayanışması'yla ilgili değerlendirmeleri için bkz. § 24/ii).

B. Başvurucu Hakkında Gezi Parkı Olaylarıyla İlgili Olarak Yürütülen Adli Soruşturmalar

9. Gezi Parkı olayları 27/5/2013-30/8/2013 tarihleri arasında yaşanan birçok olayla ilişkilidir. 8/7/2013 tarihinde saat 18.30 sıralarında gerçekleşen olayda Taksim Dayanışmasının organizasyonunda Galatasaray Meydanı'nda toplanan bir grup, Gezi Parkı olaylarına ilişkin süreçle ilgili çeşitli taleplerini duyurmak amacıyla Taksim Meydanı'na yürümek istemiştir. Güvenlik güçleri tarafından yürüyüşün kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle gruba dağılmaları yönünde yasal uyarılar yapıldığı, uyarılara rağmen grubun yürüyüşte ısrar etmesi üzerine de kademeli şekilde müdahalede bulunularak gözaltı işlemi uygulandığı belirtilmiştir. Bu olay sebebiyle başvurucunun da aralarında bulunduğu 31 şüpheli hakkında kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere silahsız katılma ve ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama ile görevi yaptırmamak için direnme suçlarından İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Cumhuriyet Başsavcılığı) soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda Cumhuriyet Başsavcılığının 2013/96961 numaralı soruşturma dosyası üzerinden yürütülen soruşturma sonucunda başvurucuya isnat edilen suçlar yönünden kamu davası açılmasına yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle 30/1/2014 tarihinde ek kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

10. Yine 8/7/2013 tarihli eylemde bir siyasi partiye ait aracın yakılması nedeniyle mala zarar verme, bir şahsa para karşılığında polise taş attırılmasına azmettirme ve söz konusu eylemde görevli memura direnme suçlarından başvurucunun da aralarında bulunduğu 57 şüpheli hakkında ayrı bir soruşturma başlatılmıştır. Cumhuriyet Başsavcılığının 2014/25504 numaralı soruşturma dosyası üzerinden yürütülen soruşturmada ilk iki iddia yönünden yeterli delil bulunmadığı, görevli memura direnme suçundan ise müşteki olarak bir kamu görevlisinin dosya içinde ifadesinin bulunmadığı gerekçesiyle 27/2/2014 tarihinde ek kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararda ayrıca şüphelilerin eylem sonrasında dağılmamaları ve yaralayıcı maddeler atmak suretiyle güvenlik güçlerine karşı koymalarına yönelik fiillerin 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 33. maddesindeki suçun unsurlarından biri olduğu belirtilmiştir. Yukarıda bahsi geçen 2013/96961 numaralı (bkz. § 9) ve 2014/25504 numaralı soruşturmalar bazı kişiler yönünden devam etmiştir. Devam eden süreçte bu iki soruşturma birleştirilmiş ve akabinde İstanbul 33. Asliye Ceza Mahkemesinde dava açılmıştır (Bu dava tüm sanıklar yönünden beraat kararıyla sonuçlanmış, karar kesinleşmiştir.).

11. Cumhuriyet Başsavcılığı Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak aralarında başvurucunun da

olduğu çok sayıda kişi hakkında ise 2014/40852 numaralı dosya üzerinden başka bir soruşturma yürütmüştür. Bu dosyada aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı şüpheliler yönünden 18/12/2018 tarihinde tefrik kararı verilmiştir. Bu karar sonrası soruşturma 2018/210299 numaralı dosya üzerinden yürütülmeye başlanmıştır. Bu soruşturma kapsamında, Gezi Parkı olayları olarak bilinen ve ülke geneline yayılan kitlesel gösteriler ile bu gösteriler kapsamında gerçekleştirilen eylemler nedeniyle başvurucunun da aralarında bulunduğu 16 şüpheli hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs suçunun yanı sıra çeşitli suçlardan 19/2/2019 tarihli iddianameyle İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

C. Başvurucu Hakkındaki Bireysel Başvuruya Konu Dava Süreci

12. Başvurucu hakkındaki ceza yargılamasına dayanak teşkil eden 19/2/2019 tarihli iddianame üç bölümden oluşmakta olup ilk bölümde olayların nasıl kurgulandığı ve geliştiği ile ülkede yaşanan kalkışmanın kronolojisine yer verilmiştir. İddianamenin ikinci bölümünde şüphelilerin bu süreçteki eylemleri ile meydana gelen şiddet olaylarındaki etkilerine, son bölümde ise yaşanan şiddet içerikli eylemlerle birlikte bu olaylara ilişkin hukuki değerlendirmelere yer verilmiştir. İddianamenin ilgili kısımları şöyledir:

i. Gezi Parkı olaylarında Occupy Hareketi olarak bilinen ve teorisyenliğini Gen.S.nin (pasif direniş teorisi ve yöntemleri üzerine çalışan Amerikalı siyaset bilimci) yaptığı sivil başkaldırı yönteminin kullanıldığı, söz konusu yöntemlerin OTPOR (Sırbistan'da 1998-2004 yılları arasında faaliyet gösteren, dönemin lideri S.M.nin devrilmesine neden olan sokak hareketlerinin önemli bileşenlerinden bir gençlik hareketi) ve CANVAS (Centre for Applied Nonviolent Action and Strategies/Şiddet İçermeyen Eylem ve Stratejiler Uygulama Merkezi, eski OTPOR liderlerinden S.D. ve S.P. tarafından 2004 yılında kurulan bir sivil toplum örgütü) adı verilen gruplar tarafından Arap dünyasındaki kalkışma hareketleri sırasında uygulandığı ileri sürülmüştür. Geo.S.nin Orta Doğu ve Baltık ülkelerinde gerçekleşen ve özgürlükçü hareket olarak nitelenen halk hareketleri kapsamında OTPOR/CANVAS'a finans desteği sağladığı belirtilmiştir. CANVAS'ın aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülkede faaliyet gösterdiği, OTPOR/CANVAS denetiminde bir halk hareketi için Türkiye'de de nabız yoklandığı belirtilmiştir.

ii. Bu kapsamda 2012 yılı Aralık ayında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde başlayan öğrenci eylemleri sırasında Occupy/Turkey adlı hareketin kurulduğu, bu hareketin sosyal medya faaliyetleri yürüttüğü iddia edilmiştir. Occupy/Turkey'den önce 2011 yılında Ayaklan İstanbul/Occupy İstanbul adıyla bir internet sayfası oluşturulduğu, bu harekete üye olan kişilerce çeşitli aralıklarla eylemler düzenlendiği, Gezi eylemleri başlamadan önce M.A.A. gibi bir kısım şüphelinin 2011 yılı içinde Taksim Gezi Parkı'nda çekilmiş eylem video ve görüntülerinin bulunduğu, M.A.A.nın da yer aldığı bu görüntülerde "Ayaklan İstanbul" ibaresinin olduğu, Gezi Parkı'nda eylemde bulunma daveti yapıldığı, bu nedenle 2011 yılında gündem oluşturma çabalarının başladığı ve 2013 yılındaki Gezi olaylarına uygun ortam hazırlandığı ileri sürülmüştür. Gezi Parkı olayları sırasında da Occupy/Turkey hareketinin etkili olduğu, özellikle sosyal medya üzerinden eylem çağrılarında bulunduğu belirtilmiştir. İddianamede yaşanan olayların Arap Baharı ile benzerliği ve Occupy Hareketine ilişkin bilgiler şu şekilde açıklanmıştır:

"Arap Baharı, Arap Dünyasında meydana gelen büyük siyasi sonuçları olan harekettir. 2010 yılında başlayan ve günümüzde de süren, Arap coğrafyasında yaşanan halk hareketlerine

verilen ortak addır. Arap Baharı; Arap halklarının demokrasi, özgürlük ve insan hakları taleplerinden ortaya çıkmış; bölgesel, toplumsal bir siyasi ve silahlı bir harekettir. Protestolar, mitingler, gösteriler ve iç çatışmalar yaşanmıştır. Halklar, özgürlük mücadelesi adı altında hükûmetleri resmen devirmiştir. Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Cezayir, Ürdün ve Yemen'de büyük çapta; Moritanya, Suudi Arabistan, Umman, Irak, Lübnan ve Fas'ta küçük çapta olmak üzere tüm Arap Dünyasında baş gösteren mitingler, protestolar, halk ayaklanmaları ve silahlı çatışmalardır. Bu süreçte İslami demokrasi talepleri artmıştır. Birçok siyaset bilimci bu eşi görülmemiş halk hareketini, Arap dünyasında yaşanan en büyük değişim olarak adlandırmaktadır.

Ülkemizde ise bu olayların farklı bir yansıması ve uyarlaması olarak, hakkında iddianame tanzim olunan şüphelilerce İstanbul Taksim Bölgesi Yayalaştırma projesi kapsamında, Taksim Gezi Parkındaki bazı ağaçların 27.05.2013 tarihinde başka yere nakledilmesi bahanesi ile başlayan protesto eylemleri, provokasyonlarla birlikte ülke çapında olaylara ve şiddet içerikli eylemlere ve hükümete yönelik bir kalkışmaya dönüşmüştür. ... 28 Mayıs'ta başlayan Taksim Gezi Parkı protestolarının o tarihte halen devam ettiği, bu zamana kadar 78 ilde 746 gösteri yapıldığı, olaylarda yapılan tespitlerde 280 iş yeri, 259 özel araç, 103 polis otosu, 1 konut, 1 polis merkezi, 5 kamu binası, birisi Cumhuriyet Halk Partisi, 11'i de AK Parti teşkilatlarına ait 12 parti binasında hasar meydana geldiği, çok sayıda mobese kamerası, sinyalizasyon sistemi, aydınlatma direği, otobüs durağı, reklam panosu, trafik levhası, park ve peyzaj düzenlemesi, çöp konteyneri ile polis noktasında önemli zararların meydana geldiği,

Yine açık kaynaklardan yapılan çalışmada; İçişleri Bakanlığınca valiliklerden gelen bilgilere göre hazırlanan hasar tespit raporunda; 58 kamu binası, 68 mobese kamerası, 337 iş yerinin tahrip edildiği, 90 Belediye otobüsü, 214 özel araç, 240 polis aracı ve 45 ambulansın 24 kullanılamaz hale getirildiği, birisi CHP binası olmak üzere 14 parti binasının zarar gördüğü, toplam zararın 140 milyon TL olduğunun açıklandığı görülmüştür. Yaşanan olaylar neticesinde, biri emniyet görevlisi olmak üzere 5 vatandaşımız yaşamını yitirmiş, onlarca emniyet görevlisi ve vatandaş yaralanmıştır.

Olayların hükümete yönelen kalkışma hareketine dönüştürülme süreci ve planının Ekim 2011 tarihinde Wall Street eylemlerinin başladığı dönemde 'Ayaklan İstanbul/Occupy İstanbul' isimli facebook sayfasının oluşturulması ve sayfa üyelerine bu tarihten itibaren çeşitli aralıklarla 'Revolt (Ayaklan) İstanbul' eylemleri düzenlenmesi çağrılarının yapılması ve Kasım 2011 tarihinde de 'Ayaklan İstanbul' ismi ile yayınlanan video ile çağrısı yapılan, bu kapsamda da 2011 Kasım ayında İstanbul-Taksim'de yapılan bir gösteride [M.A.A, A.P.Ö ve H.M.A.nın] Arap Baharının bölgesel olmadığı, küresel olduğu, eninde sonunda ülkemizde de olmasını arzu ettiklerini açıkça dile getirmeleri ile başladığı, devam eden süreçte 27 Mayıs 2013 tarihi ise Gezi parkı olayları olarak adlandırılan kalkışma hareketinin sahada yoğun biçimde başladığı tarih olmuştur. O gün başlayan ve birkaç haftalık süreçte 27 Mayıs 1960 darbesi öncesini hatırlatan gelişmeler yaşanmış, halkın oylarıyla işbaşına gelmiş olan hükûmet tıpkı 27 Mayıs darbesi öncesinde olduğu gibi sokak hareketleriyle baskı altına alınmak ve devrilmek istenmiştir. Olayların başlama nedeni şüphelilerce Taksim Gezi Parkı düzenlemesi ve Topçu Kışlasının ihyası çalışmaları olarak bahane edilmiştir. Ancak ilk polis müdahalesinin ardından olayların inanılmaz bir hızla ve organizasyon çerçevesinde dakikalar içinde çok sayıda şehre yayılması da eylemlerin bir kalkışma gayreti ile planlandığını göstermektedir. Güvenlik güçlerinin bu dönemde tespit ettiği haberleşme trafiği de dikkat çekmiştir. Zello sistemi adı verilen internet tabanlı cep telefonu

görüşmeleri, aynı anda çok sayıda ilde patlak veren olayların anlık gelişmediğini, planlı şekilde bir güç tarafından hükümete yönelik işlenen suçlar kapsamında yönlendirildiğini göstermiştir. Kalkışma hareketinin asıl sebebinin Adalet ve Kalkınma Partisinin izlediği iç ve dış politikalar ve ayrıca ülkemizde inşa edilmeye çalışılan büyük alt yapı atılımları ve projeleri olduğu anlaşılmıştır.

Bu süreçte, bazı gruplarca Twitter üzerinde #occupygezi (işgal etmek) ve #DirenGeziParki gibi hashtagler açılarak 'GEZİ PARKI' simgeleştirilmiş ve ısrarla 'direniş, ayaklanma vb.' çağrılar ile anılır hale getirilmiştir. Günümüzde meydana gelen bu olayları ve terörün yeniden tırmandırılmasını da değerlendirdiğimizde, yapılan bu eylemlerin hiç birinin tesadüfi olmadığı ve dış destekli, Türkiye Cumhuriyeti Devletine diz çöktürme operasyonu olduğu çok açık ve net olarak gözükmektedir. Bu kapsamdaki olaylar ile ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığımızca yapılan soruşturmada;

Soruşturma kapsamında elde edilen deliller ve ülke çapında meydana gelen olaylara genel olarak bakıldığında; söz konusu eylemlerin gelişi güzel ortaya çıkmadığı, bir organizasyon dahilinde, sistemli ve planlı olarak yürütüldüğü, görünürde demokratik hak ve masum protesto gösterileri şeklinde lanse edilmesine rağmen, asıl amacın; yurt genelinde kaos ve kargaşa ortamı meydana getirilmesi ve bu şekilde, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engelleme ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı silahlı kalkışmanın amaçlandığı anlaşılmıştır.

...

Gezi Parkı kalkışmasında; 'OCCUPY (İŞGAL)' hareketi olarak bilinen teorisyenliğini [Gen.S.nin] yaptığı sözde 'Sivil Başkaldırı' yönteminin kullanıldığı görülmüş, 'Sivil Başkaldırı' yönteminin uygulamasında ise OTPOR (Direniş) adlı örgütün uluslararası eylem eğitimleri veren birimi CANVAS'nin ön planda olduğu anlaşılmış, finansörünün de [Geo.S.nin] olduğu basında yer almıştır. [Gen.S.nin] yazdığı 'Diktatörlükten Demokrasiye' isimli kitapta yer alan (198) maddelik eylem faaliyetlerinin, Türkiye'de yapılan GEZİ EYLEMLERİ (KALKIŞMASI) kapsamında birebir uygulandığı tespit edilmiştir.

OTPOR örgütünün sembolü olan 'Havaya Kaldırılmış Yumruk' ambleminin eylemlerde yoğun bir şekilde göze çarptığı ve sosyal medya araçlarının kitleleri harekete geçirmek için etkin bir şekilde kullanıldığı görülmüştür. Halk ayaklanmaları neticesi devrimlerin gerçekleştirildiği eski Doğu Bloku ülkeleri ve Arap ülkelerinde yaşanan süreçlerle ülkemizde yaşanan Gezi Parkı Eylemleri (Kalkışması) sürecinin birebir örtüşmesi, ülkemizde yaşanan olayların da uluslararası destekli yapılanmalar tarafından düzenlendiğini göstermiştir.

Eski Doğu Bloku ülkeleri ve Arap ülkelerinde yaşanan halk ayaklanmalarında uluslararası finans spekülatörü olarak tanınan [Geo.S.nin] önemli bir aktör olduğu, bu ülkelerde yaşanan devrim süreçlerine [Geo.S.nin] çok büyük finansal destek sağladığı basına da yansımıştır. [Geo.S.nin] kurduğu, dünya çapında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşu OPEN SOCİETY INSTITUTE'nin Türkiye'de [A.T.] Vakfı bünyesinde faaliyetlerini devam ettirdiği bilinmektedir. [Geo.S.nin] GEZİ Kalkışması sürecine etkisi gerek basında gerekse siyasi ve akademik çevrelerde çokça konuşulmuş, bu nedenle [A.T.] Enstitüsü kurucusu [Geo.S.nin] ayaklanmaların yaşandığı diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde yaşanan Gezi Kalkışması sürecinde de etkin olduğu anlaşılmıştır.

..."

iii. Gezi Parkı olaylarında ön plana çıkan şahıslar ile OTPOR/CANVAS eğitmenleri arasında

irtibat olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda OTPOR yöneticilerden I.M.nin 18-21 Haziran 2012 tarihlerinde Türkiye'ye geldikten sonra 7-15 Temmuz 2012 tarihlerinde Mısır'a gittiği, aynı tarihlerde Gezi olaylarında ön planda bulunan M.A.A.nın ve bu şahısla birlikte hareket eden A.P.A., D.A., H.M.A. ve M.O.E.nin I.M.den halk ayaklanmasıyla ilgili olarak eğitim almak üzere Mısır'da bulundukları ileri sürülmüştür. Aynı zaman dilimi içinde M.O.K.nın da -yaklaşık yirmi beş günlük süreçte- Gezi olaylarının koordine edilmesi maksadıyla Belçika, Almanya ve ABD'ye gittiği vurgulanmıştır. M.O.K.nın daha sonraki süreçte de Fransa, Belçika, Ermenistan, Macaristan ve Fas'a gittiği iddia edilmiştir.

iv. İddianameye göre M.A.A. ve birlikte hareket ettiği A.P.A., D.A., H.M.A. ve M.O.E. Mısır'dan Türkiye'ye döndükten hemen sonra (30/7/2012 tarihinde) “Mi Minör” isimli bir tiyatro oyununun provaları başlamıştır. Şüphelilerden H.M.A.nın yazdığı ve M.A.A.nın yönetmenliğini yaptığı oyunda izleyici sosyal medya aracılığı ile temsilî ülkenin başkanına karşı ayaklanmaya teşvik edilmektedir (Oyunda Pinima adlı bir ülke ve bu ülkenin başında zalim bir diktatör bulunmaktadır. Diktatörün itici demokrasi konuşmaları, tutuklamalar, adam öldürmeler, susturmalar, bağrışmalar halkın canını sıkar ve halk, başkana karşı ayaklanır. Bu esnada seyirciler tarafından akıllı telefonlar aktif olarak kullanılır ve sosyal medyada izleyiciler başkan aleyhine mesajlar yazarak isyan ederler.). Bu oyun ile Gezi olaylarının provasının yapıldığı iddia edilmiştir.

v. Gen.S.nin belirlediği ve OTPOR/CANVAS hareketinin uygulandığı 198 şiddetsiz protesto ve ikna yönteminin Gezi olayları sırasındaki eylemlerle bire bir eşleştiği iddia edilmiştir. Geo.S.nin finanse ettiği OTPOR'un da bu olaylarda ön planda yer aldığı, M.O.K.nın da Geo.S.nin Türkiye'deki bağlantısı ve A.T. Vakfı üzerinden para aktardığı kişi olduğu ifade edilmiştir. OCCUPYTURKEY ve AYAKLAN İSTANBUL faaliyetleri iddianamede aşağıdaki şekilde anlatılmıştır.

"Kalkışmanın başladığı ilk tarihlerde gösteri grubunun önünde polisle tartışan bazı kişilerin taktığı kasklarda ve giydikleri tişörtlerde #OCCUPYTURKEY yazısı yer almaktadır. Gösterilerin temel olarak örgütlendiği alan olan Twitter‘da en çok kullanılan etiketlerden birisi #occupyturkey’dir. Söz konusu hashtag 28 Mayıs 2013 günü başlatılmış ve hashtag’in altında toplam 500.000 civarında Twit atılmıştır. Türkiye ve dünya gündemi Twitter listesinde ise günler boyunca en üstte #DirenGeziParkı hashtag’i bulunmaktadır.

Facebook'ta ise #OccupyTurkey adlı sayfa, bu kalkışma hakkında en hızlı bilgilerin paylaşıldığı, güncel gelişmelerin aktarıldığı sayfa olmuştur. Kalkışmanın gidişatının yönlendirildiği sayfaya bir iki gün içerisinde on binlerce üye kaydolmuştur.

Gezi kalkışmasının, başından itibaren en etkili bir parçası olan 'OccupyTurkey' sayfasının tam adresine bakıldığında; facebook.com/DirenAnadolu ibaresi karşımıza çıkmaktadır. Görüldüğü üzere sayfa Aralık 2012'de kurulduğunda 'DirenAnadolu' bağlantı adını seçerken, livestream adlı video-yayın sitesindeki hesaplarının adı da 'revoltistanbul'dur. 'Revolt' İngilizce; 'ayaklan' veya 'diren' demektir. Yani sayfa ilk kurulduğunda "diren" sözü belirlenmiştir. Türkiye'de ve dış dünyada en çok kullanılan #DirenGeziParkı" hashtag’i de buradan çıkmıştır.

'Occupy Turkey' sayfası, ODTÜ'de 18 Aralık 2012 tarihinde başlayan ve günlerce süren öğrenci eylemleri sırasında kurulmuştur. Kamuoyunu günlerce meşgul eden ve polisin uygulamalarının Gezi kalkışmasında da olduğu gibi tartışma konusu yapıldığı o tarihteki paylaşımlara bakıldığında söz konusu grubun ODTÜ'ye destek eylemlerine de yön vermeye çalıştığı gözlenmiştir. Grubun ODTÜ olaylarına karşı gelişen tepkilerle de bir halk hareketi

oluşturmayı düşündükleri ve sayfayı o dönemde açtıkları değerlendirilmiştir. Kısaca ülkemizde 2012 yılı içerisinde OTPOR/CANVAS denetiminde, şüphelilerin oluşturduğu kolektif yapı tarafından bir halk hareketi için defalarca nabız yoklanmıştır. [Occupy Turkey'in 15 Mayıs 2013 tarihli eylem çağrısı görüntüsüne yer verilmiştir.] Aslında 'OccupyTurkey' facebook sayfası Aralık 2012 tarihinde kurulmadan çok önce, Wall Street eylemlerinin başladığı dönemde ülkemizde Ekim 2011'de "Ayaklan İstanbul/Occupy İstanbul" adıyla başka bir sayfa daha oluşturulmuştur. Sayfa üyeleri bu tarihten itibaren çeşitli aralıklarla 'Revolt (Ayaklan) İstanbul' eylemleri düzenlemişlerdir. [Occupy İstanbul'un 29 Mayıs 2011 tarihli eylem çağrısına yer verilmiştir.]. OTPOR/CANVAS'ın ülkemizde uygulamayı planladığı senaryonun aktörleri genel olarak kamuoyunda muhalif kimlikleri ile tanınan sanatçılar, reklamcılar, ajans sahipleri çalışanları ile sosyal medya ve bilişim uzmanlarıdır. Söz konusu şahısların Otpor lideri [İ.M.] isimli ve Sırp uyruklu şahsın öncülük ettiği bir grup tarafından eğitildiği, kalkışma öncesinde farklı mecralarda çeşitli oyun, etkinlik ve eylemlerle prova yaptıkları ve Gezi kalkışmasının ilk gününden itibaren meydanlarda ve sosyal medyada en önde oldukları görülmüştür.

Ülkemizde gerçekleşen kalkışmada ön plana çıkan şahıslar ile farklı ülkelerde meydana gelen olayları organize ettikleri bilinen OTPOR/CANVAS eğitmenleri arasında irtibat olduğu tespit edilmiş olup, bu bağlamda; OTPOR yöneticilerden [İ.M.in], 18-21 Haziran 2012 tarihleri arasında ülkemizde bulunduğu, devam eden süreçte şahsın Mısır ülkesinde olduğu sırada Gezi Parkı Eylemlerinde ön planda bulunan [M.A.A.] ve birlikte hareket ettiği şahısların 07-15 Temmuz 2012 tarihleri arasında Mısır'ın başkenti Kahire'de bulundukları anlaşılmıştır. Aynı zaman dilimi içerisinde [A.T.] Vakfı yönetim kurulu üyesi olan [M.O.K.nın] da yaklaşık 25 günlük süreç içerisinde önce Belçika ardından Almanya ülkesine ardından da Amerika Birleşik Devletlerinde ve sonrasında da yeniden Almanya ülkesinde olduğu tespit edilmiştir.

Dolayısıyla şahısların Kahire'de bulundukları bu dönemde OTPOR yöneticisi [İ.M.den] halk ayaklanması ile ilgili eğitim aldıkları, yine [M.O.K.nın] ise bahsi geçen seyahatleri ile kalkışma hareketinin bir başka ayağının koordinesi maksadıyla Belçika, Almanya ve Amerika Birleşik Devletlerinde bulunduğu tespit edilmiştir.

..."

vi. İddianamede 16 şüphelinin hiyerarşik ve iş bölümüne dayanan ama çok sıkı olmayan bir ilişki içinde bulunduğu, Gezi Parkı eylemlerini toplumsal eylem ve kaosa dönüştürülmek istenen olaylar sürecinin başlangıç noktası olarak belirlediği ve bu doğrultuda çalıştığı ileri sürülmüştür. Profesyonel eylemci yetiştirmek amacıyla gizli ve açık toplantılar düzenledikleri, eğitim çalışmaları yürüttükleri, sosyal etkinlikler düzenledikleri, Avrupa kurumlarında görev yapan kişilerle görüşerek Gezi eylemleri lehine kamuoyu oluşturma çabasına giriştikleri iddia edilmiştir.

vii. Başvurucunun TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu Başkanlığı ve Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulunduğu, ayrıca Taksim Dayanışmasının sözcülerinden biri olduğu, M.O.K., H.H.G. ve A.M.Y. ile irtibatlı olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun aşağıda belirtilen dosyanın diğer sanıkları olan kişilerle belirtilen tarihler arasında iletişim kurduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda A.M.Y. ile 25/1/2011-10/6/2013 tarihleri arasında beş, Ç.M.U. ile 12/6/2013-28/6/2013 tarihleri arasında yirmi iki, H.H.G. ile 26/6/2013-29/6/2013 tarihleri arasında beş, M.A.A. ile 4/6/2013-7/6/2013 tarihleri arasında altı, M.O.K. ile 10/6/2013-11/6/2013 tarihleri arasında

dört, Ş.C.A. ile 2/6/2013-27/6/2013 tarihleri arasında on yedi arama ve aranma kaydı bulunduğu belirtilmiştir. Bu kayıtlara dayanılarak başvurucunun Gezi Parkı olaylarının başladığı 28/5/2013 tarihinden önce diğer şüphelilerle irtibat kurduğu ve birlikte çeşitli faaliyetlerde bulunduğu ileri sürülmüştür.

viii. Öte yandan soruşturma belgelerinde, M.O.K.nın yönlendirmesiyle H.H.G. ve Y.A.nın "Gezi Parkı eylemlerini derinleştirmek, yaygınlaştırmak ve profesyonel eylemci yetiştirmek" amacıyla çeşitli çalışma gruplarında yer aldıkları ve Gezi olayları sonrası oluşan toplumsal hareketliliği amaçları doğrultusunda yönlendirme gayesiyle İstanbul ve Türkiye genelinde düzenlenen forumlara katıldıkları belirtilmiştir. Bununla birlikte Taksim semtinde yer alan "Garaj İstanbul" adlı mekânda farklı tarihlerde düzenlenen forum ve toplantılara Taksim Dayanışması üyeleri olan başvurucu ve Ş.C.A.nın da katıldığı, Taksim Dayanışmasının forumların tek çatı altında toplanmasına yönelik koordinasyon çalışmaları yaptığı [bu konudaki Yargıtay değerlendirmesi için bkz. § 24/iii, (1)], alınan kararların Taksim Dayanışmasına ait sosyal medya hesaplarından paylaşıldığı, bu kapsamda başvurucunun A.B.A.dan sosyal medya hesabının şifresini istediğine dair bir telefon görüşmesinin [bu konudaki Yargıtay değerlendirmesi için bkz. § 24/iii, (4)] mevcut olduğu belirtilmiştir.

ix. Ayrıca başvurucunun Taksim Dayanışmasının yönetim toplantılarına katıldığı, Gezi Parkı eylemlerinde aktif görev aldığı, basın açıklamaları yaptığı ve şahsına ait sosyal medya hesabı üzerinden eylemlere katılım çağrısı içeren, provokatif nitelikte olduğu iddia edilen paylaşımlarda bulunduğu iddia edilmiştir.

x. İddianameye konu teknik takip çalışmalarında başvurucu hakkında bazı tespitlerde bulunulmuştur. Bu tespitler ve bazı tespitlere konu basın açıklamaları şöyledir.

- 5/7/2013 tarihinde başvurucunun bir şahısla birlikte saat 15.25 sıralarında Beşiktaş ilçesindeki ofisinin bulunduğu binaya girdikleri, akabinde saat 19.11 sıralarında Fransız bir gazetecinin yanındaki iki şahısla birlikte başvurucunun ofisinin bulunduğu binaya girdikleri tespit edilmiştir.

- 6/7/2013 tarihinde İstiklal Caddesi civarında başvurucu ile Ş.C.A.nın Taksim Dayanışması pankartı taşıyan ve polis önünde slogan atan bir grubun yanında basın açıklaması yapan kişilerle birlikte bulunduğu tespit edilmiştir. Başvurucu aynı zamanda 6/7/2013 tarihinde basın açıklaması da yapmıştır. Açıklamanın içeriği şöyledir:

"Gezi Parkı, park olarak kalmalıdır. Taksim Gezi Parkı'na Top[ç]u Kışlası adı altında ya da başka herhangi bir yapılaşma olmayacağını, projenin iptal edildiğine dair resmî bir açıklama yapılmasını, Atatürk Kültür Merkezinin yıkılmasıyla ilgili girişimlerin durdurulmasını, Taksim Gezi Parkı'ndaki yıkıma karşı direnişten başlayarak halkın en temel demokratik hak kullanımını engelleyen, şiddetle bastırma emrini veren, bu emri uygulatan ve uygulayan, binlerce insanın yaralanmasına, yurttaşlarımızın ölmesine neden olan sorumlular, başta İstanbul, Ankara, Hatay valileri ve Emniyet müdürleri olmak üzere tüm sorumluların görevden alınmasını, gaz bombası ve benzeri materyallerin kullanımının yasaklanmasını, ülkenin dört bir yanında direnişe katıldığı için gözaltına alınan yurttaşlarımızın derhâl serbest bırakılmasını, haklarında hiçbir soruşturma açılmayacağına ilişkin açıklama yapılmasını, 1 Mayıs alanı olan Taksim ve Kızılay başta olmak üzere Türkiye'deki tüm meydanlarda, kamusal alanlarda toplantı, gösteri, eylem yasaklarına ve fiilî engellemelere son verilmesini, ifade özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılmasını talep ediyoruz."

- 31/8/2013 tarihinde İzmir Aliağa'da düzenlenen Barış ve Emek Şenlikleri kapsamında

başvurucunun Ş.C.A. ile birlikte etkinliğe katılarak konuşma yaptığı belirtilmiştir.

- Başvurucu, ayrıca 16/11/2013 tarihinde B.E.nin babası ve avukatının açıklamaları akabinde basın açıklaması yapmıştır. Açıklamanın içeriği şöyledir:

"Merhabalar arkadaşlar, bugün [B.] için buradayız ve [B.] için adalet istiyoruz. Taksim Dayanışması olarak, hepinizin bildiği gibi, kaybettiğimiz yedi canımız ve şu anda hastanede yatmakta olan [B.] için ve bunların sorumlularının yargılanması için bizler mücadele etmeye devam edeceğiz. Bizler bugüne kadar Taksim'de ve tüm Türkiye'de her zaman barışçıl, hoşgörü içindeki gösterilerimizde şiddet gördük ve şiddetle karşılaştık. Şu anda bunun sonuçlarını yaşıyoruz. Bir arkadaşımız şu anda eminiz ki bizi oradan görerek ve buradaki sesimizi duyarak bizim yanımıza gelmek istiyor ama bunun için adalet istiyoruz. Özellikle sorumlular hakkında, az önce avukat arkadaşımızın açıkladığı gibi, tüm sorumluların yargılanmasını bekliyoruz. Taksim Dayanışması'nın talepleri hâlâ karşılanmadı. Bu taleplerin takipçisi olduğumuzu ve kaybettiğimiz arkadaşlarımızın, hâlâ yaralı olan arkadaşlarımızın yanımıza dönmesi için çaba sarf edeceğimizi ve sorumluların bir an önce yargılanması için her türlü yolu deneyeceğimizi buradan tekrar ifade etmek istiyorum."

- Başvurucu, ulusal bir haber kanalında yayımlanan tarihi belli olmayan bir basın açıklaması yapmıştır. Açıklamanın içeriği şöyledir:

"Arkadaşlar, Gezi Parkı, park olarak kalmalıdır. Taksim Gezi Parkı'na Top[ç]u Kışlası adı altında ya da başka herhangi bir yapılaşma olmayacağını, projenin iptal edildiğine dair resmî bir açıklama yapılmasını, Atatürk Kültür Merkezinin yıkılmasıyla ilgili girişimlerin durdurulmasını, Taksim Gezi Parkı'ndaki yıkıma karşı direnişten başlayarak halkın en temel demokratik hak kullanımını engelleyen, şiddetle bastırma emrini veren, bu emri uygulatan ve uygulayan, binlerce insanın yaralanmasına, yurttaşlarımızın ölmesine neden olan sorumlular, başta İstanbul, Ankara, Hatay valileri ve Emniyet müdürleri olmak üzere tüm sorumluların görevden alınmasını, gaz bombası ve benzeri materyallerin kullanımının yasaklanmasını, ülkenin dört bir yanında direnişe katıldığı için gözaltına alınan yurttaşlarımızın derhâl serbest bırakılmasını, haklarında hiçbir soruşturma açılmayacağına ilişkin açıklama yapılmasını, 1 Mayıs alanı olan Taksim ve Kızılay başta olmak üzere Türkiye'deki tüm meydanlarımızda, kamusal alanlarımızda toplantı, gösteri, eylem yasaklarına ve fiilî engellemelere son verilmesini, ifade özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılmasını talep ediyoruz.

Bunun yanı sıra 27 Mayıs 2013 saat 22.00'dan bu yana ülkemizin meydanlarında, caddelerinde, sokaklarında ve tüm kamusal alanlarında yükselen tepkilerin içeriğinin, ruhunun, beklentilerinin, taleplerinin yetkililer tarafından fark edilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Yaşananları marjinallikle açıklamaya çalışmak, görmezden gelmek anlamına gelir. Gezi Parkı'na müdahaleyle simgeleşen iktidar anlayışının yurttaşlarımızda yaşam tarzına ve inançlarına müdahale ve hor görülme biçiminde algılandığı ve buna, kadını, erkeği, genci, yaşlısıyla büyük bir toplumsal tepki gösterdikleri; 'Biz varız, buradayız ve taleplerimiz var.' biçiminde yanıt verdikleri görülmektedir.

Yükselen bu tepkinin içeriğinin, başta 3. Köprü, 3. Havaalanı, Kanal İstanbul, AOÇ ve HES'ler olmak üzere ekolojik değerlerimizin talanına ve güncel olarak Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu Tasarısı'na ilişkin itirazların; ülkemize ve bölgemize ilişkin savaş siyasetine karşı duruşun ve barış talebinin; kadın bedenleri üzerinde denetim kuran muhafazakâr erkek politikalarına karşı yükselen sesin; üniversite, yargı ve sanatçılarımız üzerindeki baskılara karşı direncin; başta Türk Hava Yolları işçileri olmak üzere tüm

emekçilerin hak gasplarına karşı taleplerinin; tüm cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığına karşı mücadelenin; yurttaşların eğitim ve sağlık hakkına ulaşımının önündeki tüm engellerin kaldırılması istemleri olduğunu iktidar sahiplerine iletmek istiyoruz. Taksim Dayanışması."

xi. İddianamede, Gezi Parkı olaylarının yaşandığı dönemde Taksim Dayanışmasına ait sosyal medya hesabından yapılan çeşitli paylaşımlara yer verilmiş olmakla birlikte başvurucunun kendi sosyal medya hesabından paylaştığı ve iddianamede delil olarak gösterilen paylaşımlar şunlardır:

- “Bugün 19.00 da Gezi Parkını savunmak için Taksim Gezi Parkı Harbiye Bölümünde buluşuyoruz.” (28 Mayıs 2013)

- “Gezi Parkı, Kanal İstanbul derken Bir Kent Cinayeti 3. Köprü İhalesi bugün yapılıyor. Spoi.st.org/odadan-haberle” (29 Mayıs 2013)

- “#DirenGeziParkı Saat 10’da Taksim dayanışması, Divan Oteli önünde basın açıklaması yapacak, gelin ve Taksime sahip çıkın.” (30 Mayıs 2013)

- “Bugün Saat 19.00 da Taksim Dayanışması Taksim Meydanında yeniden buluşuyor ve Gezi Parkına yürüyor.” (31 Mayıs 2013)

- “#direngeziparkı Tüm Türkiye Taksim Dayanışmasına destek için sokağa çıkıyor. Her neredeysen haydi sen de polis şiddetine karşı ses çıkar.” (31 Mayıs 2013)

- “#direngeziparkı İstanbul Taksim için direniyor, bu gece tüm İstanbul ayakta ve pencerelerinden tencere tava çalıyor.” (31 Mayıs 2013)

- “DUYURU: Taksim Dayanışması Taksimde Makina Muh. Odasında Beşiktaş Yıldızda Elektrik Muh. Odasında tıbbi acil yardım sağlıyor #direngeziparkı” (1 Haziran 2013)

- “Taksim Dayanışması saat 3 te Gezi Parkı halka açılmalı, polis şiddeti sona erdirilmeli talepleri ile sizi meydana çağırıyor #direngeziparkı” (1 Haziran 2013)

- “DUYURU: Taksim dayanışmasının gözaltılar konusunda hukuk danışma bürosu tel. 02122448917 İstiklal cad. Mis sokak.” (01 Haziran 2013)

- “#direngeziparkı saat 14.00 da gezi parkında şenliğimizde buluşuyoruz. Gezi parkını, taksimi dans ederek şarkılarımızla savunuyoruz.”(02 Haziran 2013)

- “Ankara’da ve diğer tüm kentlerimizde devam eden polis şiddeti derhal son bulmalı. #direnturkiye” (02 Haziran 2013)

- “Taksim Dayanışması yarın saat 16.00 da halkın sesini ve taleplerini aktarmak için bir miting düzenliyor. #milyonlartaksime” (15 Haziran 2013)

- “Gezi Parkı ahalisi, Taksim Dayanışması’nda kendilerinin temsilinin sağlanması amacıyla forumlarda temsilcilerini belirliyor.” (19 Haziran 2013)

- “Polis müdahalesi Taksim Dayanışması görüşme süreci, polisin alan baskını ve şiddeti hakkında basın açıklaması yaparken şiddetlendi.” (15 Haziran 2013)

- “İnsanlar tazyikli su ile yanıyor, revir onu vücudu yanık insanlarla dolu. Su içinde asit olduğu söyleniyor.” (16 Haziran 2013)

- “DİSK ve KESK yarın için genel grev kararı aldı. TMMOB, TTB ve TDB yarınki genel grev kararını desteklediğini açıkladı. #direngeziparkı” (16 Haziran 2013)

- “Bugün 21’de Beşiktaş ahalisi Abbasağa Parkı’nda, Elmadağ - Harbiye ahalisi Maçka Parkı’nda, Kadıköy ahalisi Yoğurtçu Parkı’nda, Cihangir’de…”(24 Haziran 2013)

- “Ahalisi Cihangir Parkı’nda. Ümraniye ahalisi Çarşı Parkı’na ses çıkarıyor ve özgür forumlarda buluşuyorlar.”(24 Haziran 2013)

- “Bağdat Cad. ahalisi Göztepe Parkı, Bahçelievler ahalisi Egemenlik Parkı’nda olacak. Diğer mahalle forumlarını Taksim Dayanışması’na bildirin.” (24 Haziran 2013)

- “Yarın saat 14’te Galata sakinlerinin operasyonu ile Galata Kulesi’nde ayakkabılarımızı bırakıyor, anmaya katılıyoruz.”(25 Haziran 2013)

- “Taksim’de olamayıp, yürekleri Taksim’de atanlara; Taksim’den canlı yayın: odatv.com/n.php?n=taksim…” (22 Haziran 2013)

- “Foti Benlisoy’dan Gezi Parkı Hareketi’nin siyasi geleceği hakkında. Kalemine sağlık Foti.” (23 Haziran 2013)

- “Tencere tava sesleri ile Abbasağa Parkı forumu başlıyor. İlk günkü heyecanla forumlar devam ediyor.” (24 Haziran 2013)

- “Kenti için, barış ve demokrasi için sokağa çıkanlar bugün Lice için sokakta. ‘Barış sürecini tıkıyorlar’ diyenler nerede? #direnlice” (28 Haziran 2013)

- “Bugün eşcinsel dostlarımız Taksim’de yürüyor. Ben gelmiyorum ama siz yalnız bırakmayın. Haydi kalkın ayol, bir saat kaldı. #direnayol” (30 Haziran 2013)

- “@selimucarcam bu tespitiniz ile suç duyurusunda bulunabilirsiniz. Biz yarın Çağlayan’da kendimizi ihbar ediyoruz. Bekleriz.”(01 Temmuz 2013)

- “Kayıplarımızı anmak, taleplerimizi hatırlatmak, şiddeti kınamak üzere Cumartesi 19.00’da mahkemenin gerekçeli kararıyla Taksim’de buluşuyoruz.” (05 Temmuz 2013)

- “Taksim Dayanışması yarın sabah 10.30’da Taksim Hill Otel’de bugün yaşanan polis şiddeti ve gözaltılar hakkında basın açıklaması yapacak.”(07 Temmuz 2013)

- “Gazianteplıler de Çamlık Parkı’nı geri aldı. Vali açıklama yaptı fakat imar planlarının da değişmesini bekliyoruz. #direncamlıkparkı”(08 Temmuz 2013)

- “Gazianteplıler bu akşam saat: 20.30’da Çamlık Parkı’nda yaşanan gelişmeleri tartışmak üzere Çamlık Forumu’nda toplanıyor. #direncamlıkparkı”(08 Temmuz 2013)

- “@Pendikbosnafrm tabii ki memnuniyetle lakin şu an Gaziantep’teyim. @spoiist ile iletişim kurabilir misiniz?” (12 Temmuz 2013)

- “@Atilla_Atilla tepkiler çok güzel, çok güzel insanlarla tanıştım, çok güzel sofralara konuk oldum. Memleketin her kentinde mücadele sürüyor.” (14 Temmuz 2013)

- “Taksim Dayanışması’nın bugün için yapmış olduğu bir çağrı yok. Bu yöndeki haberler gerçek dışı ve yapılan çağrılar kurumsal değil.”(24 Ağustos 2013)

xii. İddianamenin 490. ve devamı sayfalarında başvurucunun iletişiminin dinlenmesine ilişkin çok sayıda kayda yer verilmiş olmakla birlikte bu konuşma kayıtlarının somut olayla bağlantısına dair herhangi bir değerlendirme veya açıklamada bulunulmamıştır.

13. İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davada (E.2019/74) başvurucunun Mahkemeye sunduğu 25/6/2019 tarihli savunması özetle şöyledir:

i. İddianamenin içinde bulunulan dönemin koşullarında hukuki güvenceler gözetilmeksizin hazırlandığını, bir meslek odası yöneticisi olarak yürüttüğü görev kapsamında ve kentsel mekâna sahip çıkma çerçevesinde gerçekleştirdiği faaliyetler nedeniyle yargılandığını ifade etmiştir. Taksim Meydanı'nı ve Gezi Parkı'nı koruma amacıyla bir kent suçuna karşı verilen mücadelenin sonucu olarak hakkında cezai sürecin başlatıldığını beyan etmiştir. Şehir ve bölge planlama alanında lisans eğitimini tamamladıktan sonra meslek ilke ve sorumluluklarını esas alarak TMMOB Şehir Plancıları Odasına üye olduğunu, ardından İstanbul Şubesi Yönetim Kurulunda sekreter yardımcısı olarak görev yaptığını belirtmiştir. 2010 yılında Şehir Plancıları Odası İstanbul Şube Başkanlığına seçildiğini ve bu görevi sürdürdüğünü, Gezi Parkı eylemleri öncesinde Kültür ve Turizm Bakanlığında görev yaptığını, hâlihazırda Mimar Sinan Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştığını ifade etmiştir.

ii. Gezi Parkı'na ilişkin gelişmelerin söz konusu alana dair yapılaşma tehdidinin gündeme gelmesiyle birlikte planlama ilkeleri doğrultusunda başlatılan hukuki süreçler neticesinde kamuoyunun dikkatine sunulduğunu, bu süreçte Taksim Dayanışması çatısı altında bir araya gelen kurumlar arasında yer alan TMMOB ve Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi adına sürece dâhil olduğunu belirtmiştir. Gezi Parkı'nın kent merkezindeki son kamusal yeşil alanlardan biri olması sebebiyle yapılaşmaya karşı bir mücadele yürütüldüğünü, bu kapsamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından askıya çıkarılan imar planlarına karşı meslek odası olarak her yıl çok sayıda dava açtıklarını beyan etmiştir.

iii. Taksim Dayanışmasının Gezi Parkı'nda yapılaşmayı öngören imar planlarının askıya çıkarılması üzerine demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla 29/2/2012 tarihinde kurulduğunu ifade etmiştir. Dayanışmanın temel hedefinin Taksim Gezi Parkı'nın yapılaşmaya açılmasının önlenmesi ve kamuoyunun bilgilendirilmesi olduğunu belirtmiştir. Taksim Dayanışmasının yöneticisiz ve lidersiz bir yapıya sahip olduğunu, birçok kurumun Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'nı korumak amacıyla ortak bir çatı altında bir araya geldiğini, ortak kararlar alınarak uygulamaya geçirildiğini ifade etmiştir. Dayanışmanın sekretaryasının iki meslek odası olan Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odası tarafından yürütüldüğünü, ayrıca TMMOB, Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK), Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) ve İstanbul Tabip Odasının (İTO) da genişletilmiş sekretarya bünyesinde yer aldığını açıklamıştır. Dayanışmanın herhangi bir hiyerarşik yapılanma taşımadığını, katılımın bireysel değil kurumsal temsil yoluyla gerçekleştiğini, alınan kararların ortaklaştığını ve bu kararların kamuoyuna iletilmesinde koordinasyon görevi üstlenildiğini, kendisinin ve diğer meslek odalarının da bu çerçevede sürece dâhil olduğunu belirtmiştir.

iv. Gezi Parkı'nda ağaçların kesilmesi yönündeki fiilî müdahalenin başlamasının ardından tamamen barışçıl yöntemlerle Gezi Parkı'nın korunmasına yönelik faaliyetlere geçildiğini ve açıklamalar yapılarak kamuoyunun bilgilendirilmesinin amaçlandığını dile getirmiştir. Gezi Parkı sürecinde Taksim Dayanışması aracılığıyla kamuoyuna altı başlık altında iletilen taleplerin, barışçıl ve demokratik nitelikte olduğunu belirtmiştir. Bu talepler şöyledir: Gezi Parkı park olarak kalmalı, Topçu Kışlası projesinin iptal edildiği açıklanmalı, olaylarda sorumluluğu bulunan yetkililer istifa etmeli ya da haklarında soruşturma başlatılmalı, gaz bombası kullanımı yasaklanmalı, gözaltına alınan vatandaşlar serbest bırakılmalı, ifade özgürlüğünün önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır. Bu taleplerin hiçbirinin şiddet içermediğini, mevcut olayları sonlandırmayı amaçladığını ve demokratik hak kullanımı kapsamında dile getirildiğini, iddianamede bu açıklamalara yer verilmediğini ifade etmiştir.

Toplumun vicdanını harekete geçiren, kamu gücünün orantısız şekilde kullanılması sonucu ortaya çıkan mağduriyetlerin ve ifade edilen hak taleplerinin Anayasa'nın güvencesi altında olduğunu savunmuştur.

v. Dosya kapsamında temin edilen -niteliği dosyadaki bilgi ve belgeler kapsamında anlaşılamayan- analiz raporunda Taksim Dayanışmasından ve kendisinden bahsedilmediğini, hükûmeti devirmeye teşebbüs suçunu işlediğine dair herhangi bir eyleminin veya yönlendirmesi olmadığını, tüm açıklamaların demokratik hak taleplerini ifade etmeye yönelik olduğunu, söz konusu yapıların hiçbir şekilde hükûmete karşı kalkışma ya da cebir kullanma niyeti taşımadığını vurgulamıştır. Sürece ilişkin olarak kamuoyuyla paylaşılan açıklamaların tamamının demokratik düzlemde yapıldığını, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin hedef alınmadığını, aksine devlet yetkilileriyle diyalog yollarının açık tutulduğunu ifade etmiştir. Dayanışmanın yalnızca tercümanlık ve kamuoyuna duyuru görevini üstlendiğini, yasa dışı bir örgütlenme niteliği taşımadığını, hiyerarşik yapılanması olmadığını, katılımın gönüllü ve kurumsal düzeyde gerçekleştiğini belirtmiştir. Ayrıca Taksim Dayanışması bileşenlerinin hiçbirinin kamu malına zarar verilmesiyle ilgili bir yönlendirmede bulunmadığını, meydana gelen zararların kimin tarafından gerçekleştirildiğinin belirlenemediğini, kamuya ait alanlarda meydana gelen tahribatın Gezi Parkı'nı savunan yapılarla ilişkilendirilmesinin ve Gezi olayları esnasında yaşananları kontrol etmesinin hukuken ve fiilen mümkün olmadığını savunmuştur.

vi. Gezi Parkı eylemleri sürecinde Taksim Dayanışmasının ve meslek odalarının katılımının ifade ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında gerçekleştiğini, bu faaliyetlerin tamamının barışçıl ve demokratik sınırlar içinde kaldığını ileri sürmüştür. Dayanışmanın amacının kent merkezinde yapılaşmaya açılması planlanan Gezi Parkı'na ilişkin olarak kamuoyunu bilgilendirmek ve kamuoyunda farkındalık oluşturmak olduğunu belirtmiştir. Eylemler sırasında herhangi bir cebir, şiddet veya kamu düzenini bozmaya yönelik çağrıda bulunulmadığını, Dayanışmanın herhangi bir yasa dışı örgütle bağlantısı olmadığını ve hükûmete yönelik bir kalkışma ya da darbe teşebbüsünde bulunduğuna ilişkin iddiaların tamamının somut delilden yoksun olduğunu belirtmiştir. Bu süreçteki konumunun sadece temsil ettiği meslek odasındaki görevi çerçevesinde olduğunu, Taksim Dayanışmasının bir karar alma ve yürütme organı değil, farklı kurumların ortak açıklamalarını kamuoyuyla paylaşan bir platform olduğunu vurgulamıştır.

vii. Gezi Parkı'na ilişkin müdahalenin projede yer almayan bir yaya yolunun açılması amacıyla Asker Ocağı Caddesi üzerindeki ağaçların kesilmesiyle başladığını, ilk gün bu ağaçların kesilmesinin gönüllüler tarafından engellendiğini ancak ertesi gün polis gözetiminde iş makinelerinin yeniden alana geldiğini, müdahaleye rağmen ağaçların kökleriyle birlikte değil koparılarak yerlerinden çıkarıldığını gözlemlediklerini belirtmiştir. Bu gelişmeler üzerine parkta bulunan topluluğun şantiye şefiyle görüşmek istemesi sırasında herhangi bir taşkınlık ya da arbede yaşanmamasına rağmen polis tarafından biber gazı sıkıldığını ve fiziksel şiddet uygulandığını, bu orantısız müdahaleyle birlikte kalabalığın artmaya başladığını, kamuoyunun yaşananlara tepki gösterdiğini, İBB tarafından ağaçların başka bir yere taşındığı yönünde açıklama yapılsa da ağaçların teknik olarak sökülmeyip koparılarak yerlerinden çıkarıldığını belirtmiştir.

viii. Aynı gün Başbakan tarafından düzenlenen temel atma töreninde yapılan açıklamalarda Gezi Parkı'nda yapılan eylemlere ilişkin olarak “Biz laf üretmiyoruz, biz iş üretiyoruz. Ne yaparsanız yapın, karar verdik, yapacağız.” şeklindeki açıklamaların hemen ardından 30/5/2013 gecesi saat 05.00 sıralarında parkta bulunan gruba karşı yeniden biber gazı ve

şiddet içeren müdahalede bulunulduğunu, bunun üzerine kişilerin parkın orta alanında pasif bir oturma eylemi başlattığını ancak burada bulunanlara da tekrar biber gazı sıkıldığını, kişisel eşyalarının yakıldığı ve iş makinelerinin çalışmalarına devam ettiğini ifade etmiştir. Taksim Dayanışması tarafından kamuoyuna yapılan açıklama sırasında da polisin tazyikli su ve biber gazıyla müdahalede bulunduğunu, bu durumun kamuoyunun tepkisini büyüttüğünü ve Taksim Meydanı Yayalaştırma Projesi'ne yönelik itirazların toplumsal düzeyde kitleselleşmesine neden olduğu dile getirmiştir. Ortaya çıkan bu geniş katılımlı tepkinin herhangi bir organizasyon ya da siyasi yapı tarafından yönlendirilmediğini, farklı inançlardan, kimliklerden ve ideolojik yapılardan bireylerin kendiliğinden sokağa çıktığını, yaşananlara karşı toplumsal vicdanın harekete geçtiğini belirtmiştir. İddianamede yer verilen sol yumruk işaretinin sadece başkaldırı ve hoşnutsuzluğa hayır anlamına geldiğini ifade ederek Gezi Parkı olaylarının çeşitli kurumlardan gelen destek çağrılarından ziyade dönemin hükûmet yetkililerinin gerilimi yatıştırmaktan uzak açıklamaları nedeniyle büyüdüğünü iddia etmiştir.

ix. İddianamede ileri sürülen suçlamaların önemli bir kısmının kişisel ve mesleki ilişkiler çerçevesinde yürütülen faaliyetlerin suçla irtibatlandırılmasına dayandığını ancak bu çıkarımların somut delilden yoksun olduğunu iddianamede yer alan Ş.C.A. ve A.M.Y. ile mesleki faaliyetler çerçevesinde düzenli olarak görüştüğünü, birlikte yürütülen mesleki çalışmalar nedeniyle doğal bir temas içinde bulunduğunu, Ç.M. ile sosyal çevreden kaynaklanan arkadaşlık ilişkisi bulunduğunu, M.A.A. ile ise yalnızca Gezi süreciyle ilgili olarak irtibat kurduğunu, M.O.K.yı ise yalnızca medyadan iş insanı olarak tanıdığını, kendisiyle yalnızca bir kez görüştüğünü belirtmiştir. Tek bir görüşmeyle irtibatlı olduğunun iddia edilemeyeceğini savunmuştur. Ayrıca Karaburun Bilim Kongresi'ne konuşmacı olarak katılım sağladığını, kamuya açık bir akademik etkinlik kapsamında yapılan konuşmanın içeriğinin iddianamede "Olayları Türkiye geneline yayma isteği" biçiminde sunulduğunu, bu tür bir yorumun dayanaktan yoksun olduğunu, ayrıca oda başkanı sıfatıyla sıklıkla yapılan röportajlardan birinin Fransız bir gazeteciyle yapılmasının da suç unsuru olarak değerlendirilmesinin kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir.

x. Ayrıca Gezi Parkı olayları sürecinde park boşaltıldıktan sonra halkın kendi semtlerinde oluşturduğu forumlara ilişkin olarak ise bu oluşumlarda güncel konuların görüşüldüğünü, bu forumların suçu öven veya teşvik eden bir faaliyetlerinin de olmadığını, forumlarda kendiliğinden bir araya gelindiğini, Taksim Dayanışması tarafından bu forumların yönlendirilmediğini, forumların içeriğine dair M.O.K. ile herhangi bir koordinasyonun bulunmadığını, böyle bir ilişkinin varlığı iddia edilse dahi bundan birlikte hareket edildiği sonucunun çıkarılamayacağını belirtmiştir. İddianamede delil niteliği taşımayan soyut çıkarımlarla bir ilişki ağı kurulmaya çalışıldığını ancak ne iletişim verilerinde ne de delil olarak sunulan diğer şeylerde bu yönde bir kanıt bulunmadığını ifade etmiştir. Garaj İstanbul toplantısına da herhangi bir dahlinin bulunmadığını, bu toplantıya ilişkin olarak somut bir delilin iddianameye yansıtılamadığını belirtmiştir. Sosyal medya paylaşımlarına ilişkin olarak ise paylaşımlarının herhangi bir şiddet çağrısı veya suç işlemeye tahrik içermediğini, iddianamede ODTÜ ve Hatay'da yaşanan olaylara ilişkin video kayıtlarının hatalı biçimde değerlendirildiğini dile getirmiştir. Taksim Dayanışması ve Taksim Platformunun sürekli olarak birbirine karıştırıldığını, ayrıca bu iki oluşumla ilgisi bulunmayan Taksim Dayanışması Platformu adında kurgusal bir organizasyonun da iddianamede yer aldığını savunmuştur.

xi. İddianamede yer verilen hükûmeti devirmeye teşebbüs suçlamasının hiçbir somut olguya

dayanmadığını, Gezi süreci boyunca hükûmet yetkilileriyle yapılan görüşmelerin de bu suçlamayı çürüttüğünü ifade edilmiştir. Hükûmetin doğrudan davetiyle yapılan 5 ve 13 Haziran 2013 tarihli toplantılara katıldığını, bu görüşmelerin içeriklerinin iddianamede yer aldığını ancak kendisinin de bu görüşmelerde yer almasına rağmen isminin dosyaya geçirilmediğini belirtmiştir. Ayrıca Gezi sürecine ilişkin olarak Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlanan raporda provokasyonun anlatıldığını, o dönemde kamu gücünü kullanan bazı yetkililerin sonradan görevden alındığını ya da Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliğinden mahkûm edildiğini, eylemler sırasında meydana gelen kamu malı zararlarının cebir unsuru olarak kabul edilemeyeceğini, şiddeti öven ve savunan faaliyeti olmamasına rağmen cebir kullanarak kalkışmaya teşebbüs ettiği kabulünün mümkün olmadığını, hükûmetin dayanışmayı meşru olarak tanımasının da hükûmeti devirmeye teşebbüsün olmadığının kanıtı olduğunu savunmuştur. Sonuç olarak sürece dâhil olmasının meslek ilkeleri doğrultusunda meslek odası yöneticisi sıfatıyla demokratik katılım ilkesi çerçevesinde gerçekleştirildiğini, tüm faaliyetlerin anayasal hakların kullanımından ibaret olduğunu ve suç teşkil etmediğini ileri sürmüştür.

14. İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi 18/2/2020 tarihinde aralarında başvurucunun da bulunduğu dokuz sanık hakkında beraat kararı (E.2019/74, K.2020/34) vermiştir. Beraat kararındaki tespit ve değerlendirmeler şöyledir:

i. Anılan kararda delillerin büyük bölümünün ilgili tape kayıtlarına dayandığı belirtilerek bu delillerin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesi kapsamında hukuki niteliği değerlendirilmiştir. Mahkeme, soruşturma aşamasında 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesi uyarınca 53 dinleme kararı verildiğini, ilk dinleme kararının 18/6/2013 tarihinde, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde düzenlenen suç örgütü kurma ve yönetme suçuna ilişkin olarak verildiğini, 5237 sayılı Kanun'un 312. maddesinde düzenlenen hükûmete karşı suç yönünden verilmiş bir dinleme kararının ise bulunmadığını tespit etmiştir. Ayrıca anılan kararda; hükûmete karşı suçun dinleme kararlarının alındığı tarihlerde 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinin (8) numaralı fıkrasında yer alan yasal dinlemeye konu suçlar arasında bulunmadığını, bu suçun ancak 2/12/2014 tarihinde 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesine eklendiğini, bu tarihten sonra verilmiş bir dinleme kararının da mevcut olmadığını belirtmiştir. Bu çerçevede Mahkeme; dinleme kayıtlarının 5271 sayılı Kanun'un 206/2-a, 217/2 ve 230/1-b maddeleri ile Yargıtayın yerleşik içtihatları uyarınca hukuka aykırı delil niteliğinde olduğunu, "Zehirli ağacın meyvesi de zehirlidir." ilkesi uyarınca yasak delil kapsamında kaldığını değerlendirmiştir. Kararda, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 29/11/2018 tarihli ve E.2016/18-1097, K.2018/591; 13/6/2006 tarihli ve E.2006/4.MD-122, K.2006/162; 3/7/2007 tarihli ve E.2007/5.MD-23, K.2007/167; 22/1/2008 tarihli ve E.2007/5.MD-101, K.2008/3 sayılı ilamları ile Yargıtay 2., 4., 13. ve 15. Ceza Dairelerinin çeşitli kararlarını dayanak olarak göstermiştir. Ayrıca dosya kapsamında yer alan ve yine soruşturma aşamasında 5271 sayılı Kanun'un 140. maddesi uyarınca alınan teknik araçla izleme kararlarının da aynı gerekçelerle hukuka aykırı olduğunu değerlendirmiştir.

ii. Mahkeme ayrıca yukarıda belirtilen gerekçesine ek olarak Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak diğer mahkemelerde görülen davalardaki tespit ve hükümlere de değinmiştir. Bu davalardan ilki, mevcut dosyada da sanık sıfatıyla yargılanan A.M.Y.nin de aralarında bulunduğu beş sanık hakkında Gezi Parkı eylemleri nedeniyle suç işlemek amacıyla örgüt kurmak ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarından İstanbul 33. Asliye Ceza Mahkemesinde görülen davadır. Bahsi geçen Asliye Ceza Mahkemesi 29/4/2015 tarihli ve

E.2014/88, K.2015/145 sayılı kararıyla sanıkların eylemlerinin anayasal toplanma, örgütlenme hakkı ve ifade özgürlüğü kapsamında kaldığını, ayrıca Taksim Dayanışması'nın suç örgütü olduğuna ilişkin olarak herhangi bir delil bulunmadığını belirterek sanıkların ayrı ayrı beraatlerine karar vermiştir. Anılan karar 1/6/2015 tarihinde temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

iii. Mahkemenin dayandığı ikinci dava ise Başbakanlık Dolmabahçe çalışma ofisi önünde toplanan grubun ofisi korumakla görevli güvenlik güçlerine yaralayıcı maddelerle saldırıda bulunması nedeniyle İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmekte olan davadır. Davaya bakan İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi E.2014/201 sayılı dosyada sanıklar hakkında terör örgütü kurmak, yönetmek ve üye olmak ile Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçlarından beraat kararı vermiştir. Anılan karar sanıkların bir kısmı yönünden kesinleşmiş, bir kısmı yönünden ise - İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesinin karar tarihi (18/2/2020) itibarıyla- temyiz aşamasındadır [Eldeki başvurunun incelendiği tarih itibarıyla anılan davada tüm sanıklar yönünden Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçundan verilen beraat kararı temyiz incelemesinde bozulmuştur. Bozma kararı sonrasında yeniden yapılan yargılamada da İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 23/12/2024 tarihli ve E.2022/17, K.2024/259 sayılı kararıyla anılan suç yönünden tüm sanıklar hakkında beraat kararı verilmiştir. Anılan kararın, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından iki sanık yönünden temyiz edildiği, diğer sanıklar yönünden ise temyiz edilmeksizin kesinleştiği görülmüştür.].

iv. Soruşturma evresinde tanık olarak beyanı alınan M.E. 25/11/2019 havale tarihli dilekçesiyle, tehdit edildiğini ve takip edildiğini belirterek 5271 sayılı Kanun'un 58. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca duruşmada hazır bulunma hakkına sahip olanların yokluğunda dinlenme talebinde bulunmuş; bu talebin kabulü üzerine beyanı bu şekilde alınmıştır. Tanığın ifadesine ilişkin duruşma tutanağı taraflara derhâl tebliğ edilmiş ve beyana karşı soru sormaları amacıyla taraflara iki haftalık süre tanınmış ancak bu süre zarfında herhangi bir soruya yer verilmediği anlaşılmıştır. Anılan tanığın Gezi olaylarına ilişkin olarak sanıklara isnat edilen eylemlerle ilgili olarak doğrudan bilgi ve görgüsünün bulunmadığı, sadece Gezi olayları sırasında edindiğini ileri sürdüğü bir gaz maskesini -iddianamenin düzenlenmesinden üç gün önce- Cumhuriyet Savcılığına götürdüğü, Başsavcılığın yönlendirmesi üzerine maskeyi kolluk birimine teslim ettiği anlaşılmıştır. Tanık; 2013 yılı Haziran ayındaki olaylar sırasında gaz maskesinin sanık M.O.K.ya ait olduğu iddia edilen C. adlı restorandan getirildiğini ismini bilmediği kişilerden duyduğunu, bu hususa ilişkin olarak kişisel bir görgüsünün olmadığını beyan etmiştir. Öte yandan söz konusu gaz maskesi üzerinde herhangi bir kriminal inceleme yapılmadığı gibi kolluğun cevabi yazısında da maskenin teminine ilişkin olarak herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanmadığı görülmektedir. Ayrıca tanıklar E.O.A. ve H.G.nin beyanlarında da sanıklara isnat edilen şiddet içerikli eylemlere ilişkin olarak somut bilgi veya görgülerinin bulunmadığını beyan ettikleri belirtilmiştir.

v. Son olarak karar kesinleştiğinde sanıklar hakkında halkı suç işlemeye alenen tahrik ve 2911 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarından kamu davası açılması için Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.

15. Anılan beraat kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi 22/1/2021 tarihli ve E.2020/573, K.2021/54 sayılı kararıyla hükmün bozulmasına karar vermiştir. Dairenin bozma gerekçeleri özetle şu

şekildedir:

i. İddianamede yer verilen; çeşitli basın açıklamaları, dijital materyal inceleme raporları, sosyal medya paylaşımları, HTS kayıtları, Gezi Parkı olayları sürecinde ve sonrasında katıldıkları eylem ve etkinlikler ile bu süreçte atıldığı iddia edilen sloganlar, iletişimin tespiti/dinlenilmesine ilişkin kayıtlar, fiziki takip tutanakları ve bu kayıtları doğrular nitelikteki beyanlar hükmün gerekçesinde değerlendirilmemiştir.

ii. Başbakanlık Dolmabahçe çalışma ofisi önünde "Çarşı grubu" ve diğer bazı marjinal gruplarca ofisi korumakla görevli güvenlik güçlerine karşı yaralayıcı maddelerle gerçekleştirildiği belirtilen saldırıya ilişkin olarak İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 2014/201 esas sayılı dosyası üzerinden görülen davada sanıklara isnat edilen eylem ile mevcut davada sanıklara isnat edilen Dolmabahçe çalışma ofisi önünde gerçekleştirilen söz konusu saldırıyı organize edip yönettikleri şeklindeki eylem arasında bağlantı bulunduğu (Her iki eylemde de sanıklar Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs suçundan yargılanmışlardır.), söz konusu dosyanın hâlihazırda Yargıtay incelemesinde derdest olduğu, bu nedenle ilgili dosyanın bir suretinin mevcut dosyaya celbi, anılan dosya hakkında verilecek kararın sonucuna göre ve gerekirse birleştirme yönü değerlendirilerek tüm delillerin birlikte takdiri suretiyle sonuca varılması gerekirken bu husus gözetilmemiştir.

iii. Suç duyurularına ilişkin olarak ise; iddianamede yer alan ve suç duyurularına konu fiiller bakımından bir anlatım bulunduğunun kabulü hâlinde bu suçlara ilişkin yasal sevk maddelerine yer verilmemesinin bu suçlardan kamu davası açılmadığı anlamına gelmeyeceği, dolayısıyla bu suçların dava konusu kabul edilerek diğer delillerle birlikte değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dava açılmadığının kabulü hâlinde ise anılan fiiller yönünden gereğinin takdir ve ifası için Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması ve kamu davası açılması hâlinde açılan davaların mevcut dosyayla birleştirilerek sonucuna göre hüküm kurulmasının gerekli olduğu ifade edilmiştir.

16. Anılan bozma kararının ardından İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesinin 2021/17 esas numarasına kaydedilen davada başvurucu 21/5/2021 tarihli savunmasında, Bölge Adliye Mahkemesinin bozma kararının hukuki bir temele dayanmadığını belirterek kararın kaldırılmasını talep etmiştir. İddianamenin hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmiş ve gerçekle bağdaşmayan delillere dayandığını iddia etmiştir. Gezi Parkı sürecinin ve bu sürece katılanların yargılanmasının demokratik bir hak arayışının cezalandırılmasına dönüştüğünü ve bu durumun kabul edilemez olduğunu belirtmiştir. İlk derece mahkemesi tarafından verilen beraat kararının hukuka uygun olduğunu ve bu kararda direnilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca yargılamanın başka dosyalarla birleştirilmesine ilişkin talebe muvafakat etmediklerini ifade etmiştir.

17. İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi bozma kararının gereğini yerine getirmek amacıyla davanın İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/201 (bozma sonrası E.2021/178) sayılı dosyasında görülen davayla birleştirilmesi yönünde öneride bulunmuştur. Nitekim İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2014/201 sayılı dosyada verdiği kararın temyiz incelemesini yapan (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin bozma gerekçelerinden birisi de dosyanın İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen E.2019/74 sayılı dosya ile birleştirilerek görülmesine ilişkindir. İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi birleştirme önerisine Yargıtayın anılan bozma kararını gerekçe olarak göstermiştir.

18. Birleştirme talebini değerlendiren İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, yargılama konusu

eylemler arasında hukuki ve fiilî irtibat bulunduğunu kabul etmiş ve 28/7/2021 tarihinde birleştirme talebine muvafakat vermiştir. Bunun üzerine İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi 2/8/2021 tarihinde davaların birleştirilmesine ve davanın İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2021/178 sayılı dosyası (bozma sonrası yeni esas) üzerinden devamına karar vermiştir. Ancak Mahkemenin bir üyesi, 30. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmekte olan davanın Gezi Parkı olaylarına ilişkin ana dosya niteliğinde olduğunu, buna karşılık 13. Ağır Ceza Mahkemesindeki yargılamanın yalnızca Çarşı grubu ile sınırlı olduğunu dolayısıyla mevcut yargılamanın kapsam itibarıyla daha geniş olduğunu belirterek birleştirme kararına ilişkin çoğunluk görüşüne katılmamıştır.

19. Dava devam ederken İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme), 21/2/2022 tarihli duruşmada daha önce birleştirme kararı verilen Çarşı grubu davasının ana dosyadan tefrikine karar vermiş; bu doğrultuda 35 sanığın dosyası ayrılarak yargılamaya devam edilmiştir.

20. Mahkeme 25/4/2022 tarihli ve E.2021/178, K.2022/178 sayılı kararıyla, başvurucunun da aralarında bulunduğu yedi sanığın Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs suçuna yardım etme suçundan 18 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmalarına ve tutuklanmalarına karar vermiştir. Mahkeme bunun yanı sıra, kamu davasına konu diğer suçlara ilişkin eylemlerin, mahkûmiyet hükmüne esas alınan suçun kanuni unsuru olan cebir ve şiddet kapsamında kaldığı gerekçesiyle bu suçlara ilişkin olarak ayrıca hüküm kurulmasına yer olmadığına hükmetmiştir. Aynı karar kapsamında sanık M.O.K., Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçundan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmıştır.

21. Mahkeme, mahkûmiyet kararının gerekçesinde sırasıyla; önce tüm sanıklar hakkında iddianamede yer verilen genel nitelikte tespit ve değerlendirmeleri özetlemiş (s.491-493), daha sonra isnat edilen suçların tanımı ve kanuni unsurlarını doktrin ve Yargıtay içtihatları çerçevesinde açıklamış (s.493-503), son olarak da başvurucunun mahkûmiyetine esas teşkil eden özel gerekçelere yer vermiştir (s.527-528).

i. Mahkeme gerekçesinde, Cumhuriyet Savcılığının iddianamesi tüm sanıklar yönünden şu şekilde özetlenmiştir:

(1) İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Taksim Yayalaştırma Projesini 16/9/2011 tarihinde kabul etmesinin ardından 2011 yılı Ekim ayında dosyanın sanıklarının bir sosyal medya hesabından "Ayaklan İstanbul" adlı sayfayı oluşturdukları,

(2) 11 Kasım 2011 tarihinde ise dosyada haklarında tefrik kararı verilen sanıklardan M.A.A., A.P.A. ve H.M.A.nın yaptıkları röportajlarda "Arap Baharı'nın bölgesel olmadığını, küresel olduğunu, eninde sonunda ülkemizde de olmasını arzu ettiklerini" açıkça ifade ettikleri,

(3) 17/1/2012 tarihinde haber.sol.org.tr isimli internet sitesinde "Yeni Taksim Meydanı Diktatörlüğün Simgesi Olacak" şeklinde haber yapıldığı,

(4) 2/3/2012 tarihinde Taksim Yayalaştırma Projesine karşı olarak sivil toplum kuruluşlarının Taksim Platformu Dayanışmasını (başvurucunun bu adla bir organizasyon olmadığına ilişkin savunması için bkz. 13/x) kurdukları ve 6 Haziran 2012 tarihinde ilk protestolarını gerçekleştirdikleri,

(5) Haziran 2012'de Gezi eylemlerinde işgal hareketi olarak bilinen ve teorisyenliğini

Gen.S.nin yaptığı sivil başkaldırı yönteminin kullanıldığı, bu hareketin saha uygulayıcısının OTPOR ve Sırp asıllı I.M. tarafından kurulan CANVAS adlı grup olduğu, anılan oluşumun Gürcistan ve Arap dünyasında yaşanan ayaklanma ve devrimlerde etkin rol oynadığı, sosyal medyayı etkin bir şekilde kullandıkları, bu kapsamda OTPOR lideri I.M.nin 18/6/2012-21/6/2012 tarihleri arasında Türkiye'de bulunduğu,

(6) Temmuz 2012'de firari sanıklardan M.A.A., A.P.A., H.M.A. ve üçüncü şahıslar M.O. ile D.A.nın 7/7/2012 ve 15/7/2012 tarihleri arasında yurt dışında I.M. ile birlikte bulundukları, Türkiye'ye döndükten sonra 30/7/2012 tarihinde provalarına başladıkları "Mi Minör" isimli tiyatro oyununda; "Pinima adlı bir ülkede ve bu ülkenin başında zalim bir diktatör bulunduğu, bunun itici konuşmaları, adam öldürmeleri, halkın bu durumdan rahatsız olduğu ve başkana karşı ayaklandığı, seyircilerin akıllı telefonları aktif olarak kullanarak sosyal medyada başkan aleyhine mesajlar yazdığı ve isyana teşvik edildiği" şeklinde içeriklerin bulunduğu,

(7) Ayrıca firari sanıkların bazı ulusal haber kanallarına çıkarak "Twitter'la devrim olasılığı var, 140 karakterle ülkeler devriliyor, Pinima çok yabancısı olduğumuz bir yer değil, yapılamayanların bir alıştırması olur ve tiyatroya telefonlarınızla gelin" dedikleri,

(8) 13/4/2013 tarihinde "Ayağa Kalk" festivali düzenledikleri, 7/5/2013 tarihinde ise Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında bazı ağaçların sökülmesi üzerine eylemler düzenlemeye başladıkları, firari sanık M.A.A.nın; "Mesele sadece Gezi Parkı değil arkadaş, sen hâlâ anlamadın mı?" şeklinde paylaşım yaptığı,

(9) Taksim Dayanışmasına ait Twitter hesabından 27/5/2013 tarihinde "Sabah 7.30'dan itibaren iş makinelerine engel olmak için Taksim Gezi Parkı'nda toplanıyoruz.", 30/5/2013 tarihinde "Direniş sokaklarda devam ediyor, Taksim Gezi Parkı'na her yerden girebilirsiniz, bu daha başlangıç mücadeleye devam.", 31/5/2013 tarihinde "Polis Taksim Meydanı'nı savaş alanına çevirdi, basın açıklaması yaparken saldırdı." şeklinde paylaşımlarda bulunulduğu, "Direne direne kazanacağız, Taksim bizimdir bizim kalacak. O.Ç... Polis Park'tan defol, Hükümet istifa, Tayyip istifa..." şeklinde slogan atıldığı,

(10) 1/6/2013 tarihinde "Taksim Dayanışması, Taksim Gezi Parkı'ndaki bütün barikatları açıyor, haydi parka, evlerinizi yaralılara ve direnişçilere açın...", 2 Haziran 2013 tarihinde "Saat 14.00'te Taksim'de buluşuyoruz, Gezi Parkı direnişi kaldığı yerden devam, Gezi Parkı'nı geri aldık, taleplerimiz gerçekleşene kadar nöbetimize devam ediyoruz.", 4-5-6/6/2013 tarihlerinde "Yarın iş bırakılacak, tüm meydanlar dayanışmayla dolacak, herkesi sabah erkenden Gezi'ye bekliyoruz. Taksim Dayanışması tüm Türkiye'yi akşam 21.00'de bulunduğu yerden ses çıkarmaya çağırıyor. 21.00'de tencere tava direnişin 10. günündeyiz.", "İstanbul'u katledecek 3. köprü, 3. havaalanı, Kanal İstanbul projelerine karşı bir itiraz var, taleplerimizi almadan hiçbir yere gitmiyoruz." şeklinde mesajlar yayımlandığı, 13, 16, 17 ve 18/6/2013 tarihlerinde sürekli olarak halkı yasal olmayan toplantılara davet eden paylaşımlarda bulunulduğu,

(11) Sanıkların Gezi olaylarını organize ettikleri, bu olayların alt yapısını oluşturdukları, olayların ağaçların sökülmesiyle fiilî boyuta taşındığı, 78 ilde 746 gösteri gerçekleştirildiği, olaylar neticesinde kamuya ve özel kişilere ait çok sayıda taşınır ve taşınmaz mala zarar verildiği, bir emniyet görevlisi dâhil beş kişinin hayatını kaybettiği, yüzlerce vatandaşın yaralandığı, sanıkların bu hareket tarzıyla sosyal yapıyı analiz ederek toplumu amaçları doğrultusunda yönlendirdikleri ve bu suretle cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs ettikleri

değerlendirmelerine yer verilmiştir.

ii. Mahkeme, 5271 sayılı Kanun'un 135. ve 140. maddeleri kapsamında verilen iletişimin denetlenmesi ve teknik araçlarla izleme tedbirlerinin hukukiliğini değerlendirirken, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 10/12/2013 tarihli ve E.2013/10-483, K.2013/599 sayılı kararındaki tespit ve değerlendirmelere atıfta bulunmuştur. Yargıtayın anılan kararında soruşturma evresinde iletişimin tespiti kararı alınırken belirlenen suç vasfının kovuşturma evresinde değişmiş olmasının tek başına söz konusu iletişim kayıtlarının hukuka aykırı delil olarak kabul edilmesini gerektirmeyeceği belirtilmiştir. Ceza muhakemesinin dinamik yapısı gereği, soruşturmanın ilerleyen aşamalarında suçun vasfında değişiklik olabileceği, bu nedenle tedbir kararının hukuka uygunluğunun kararın alındığı andaki şartlara göre değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda suç vasfındaki değişikliğin elde edilen iletişim kayıtlarının delil olarak kullanılmasına engel teşkil etmeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

iii. Mahkemenin başvurucunun cezalandırılmasına esas gerekçesi özetle şöyledir:

(1) Taksim Dayanışmasının, Gezi olayları başlamadan önce (2/3/2012 tarihinde) başvurucu ile diğer sanıklar A.M.Y. ve Ş.C.A.nın öncülüğünde kurulduğu, ilk basın açıklamasının ise Haziran 2012'de Gezi Parkı'nda gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Başvurucunun Gezi olaylarının sahadaki koordinasyonunu üstlendiği ve Taksim Dayanışmasının karar alma süreçlerinde etkin rolü olanlardan biri olduğu ifade edilmiştir.

(2) Taksim Dayanışmasının 2012 yılından itibaren sosyal medya aracılığıyla halkı eyleme davet eden ve tahrik niteliği taşıyan paylaşımlarda bulunduğu, 27/5/2013 tarihinde Taksim Yayalaştırma Projesi kapsamında Gezi Parkı'ndaki bazı ağaçların başka yerlere taşınmak üzere sökülmesi üzerine başvurucu ve diğer üyelerin iş makinelerinin önünü keserek parkta çadır kurdukları ve sosyal medya üzerinden halkı parka davet ettikleri, bu çağrılara başta marjinal gruplar olmak üzere çok sayıda grubun uyarak eylemlere katıldığı, bu eylemlerin zamanla kolluk kuvvetlerine yönelik saldırılara ve parkın işgaline dönüştüğü, böylece Gezi olaylarının başladığı ve Gezi Parkı'nın sembol hâline geldiği belirtilmiştir.

(3) Gezi olaylarının başlamasıyla birlikte Taksim Dayanışması üyelerinin yazılı, görsel ve sosyal medya aracılığıyla yoğun bir dezenformasyon faaliyeti yürüttükleri, kamuoyunu yanıltan paylaşımlarda bulundukları, emniyet teşkilatına yönelik yasa dışı eylemlere katılım çağrısında bulundukları değerlendirilmiştir.

(4) İddianameye ve dosya içeriğine atıf yapılarak başvurucunun Taksim Dayanışması yönetim toplantılarında eylemlerin yönlendirilmesinde aktif rol aldığı, sosyal medya hesabı üzerinden halkı Gezi eylemlerine katılmaya teşvik eden provokatif içerikler paylaştığı, yine Taksim Dayanışması çatısı altında yaptığı açıklamalarda gerçeğe aykırı bilgilerle halkı emniyet güçlerine karşı kışkırttığı ve eylemlere katılmaya davet ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca Gezi olaylarının kamuoyu desteğini kaybetmeye başlaması üzerine başvurucunun çeşitli illerde eylemlere ilişkin olarak provokatif konuşmalar yaptığı belirtilmiştir.

(5) Başvurucunun H.H.G. ve Y.A.nın organizasyonunda gerçekleştirilen Garaj İstanbul toplantılarına sanık Ş.C.A. ile birlikte Taksim Dayanışması adına katıldığı ve forumların tek bir çatı altında toplanmasına ilişkin olarak koordinasyon faaliyetlerinde yer aldığı belirtilmiştir.

(6) HTS kayıtlarının analizine göre başvurucunun dosya kapsamındaki diğer sanıklarla iletişim kurduğu tespit edilmiştir (iletişim kayıtlarının ayrıntısı için bkz. § 12/vii). Bu

kapsamda başvurucunun Gezi olaylarının başlamasının ardından M.A.A. ile 4/6/2013 tarihinde, M.O.K. ile 10/6/2013 tarihinde, ayrıca sanık M.O.K.nın sahibi olduğu A.K. adlı şirkette danışman olarak görev yaptığı belirtilen Ç.M.U. ile 12/6/2013 tarihinde ve H.H.G. ile 26/6/2013 tarihinde iletişim kurduğu belirlenmiştir. Başvurucunun A.M.Y. ile ise 25/1/2011 tarihinden itibaren iletişim kurduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Gezi olaylarına ilişkin olarak hem toplumsal hem de küresel düzeyde algı oluşturulması amacıyla başvurucunun film, belgesel ve video çekimlerini koordine ettiği belirtilmiştir.

(7) Mahkeme, bu irtibatlar ve eylemler çerçevesinde başvurucunun Gezi olaylarının başlamasından önce de diğer sanıklarla birlikte hareket ettiğini, bu kapsamda bir plan ve senaryo doğrultusunda yürütülen kalkışma hareketinin başlatılması ve ülke geneline yayılması amacıyla faaliyette bulunduğunu, kalkışma sürecindeki provokatif paylaşımları ve çağrılarıyla şiddet olaylarının artmasına zemin hazırlayan Taksim Dayanışmasının en etkili üyelerinden biri olduğunu, bu hâliyle hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmedilen M.O.K.nın asli fail olduğu, suçun işlenmesine yardım ettiğini ve suçun icrasını kolaylaştırdığını değerlendirmiştir.

(8) Mahkûmiyete ilişkin çoğunluk görüşüne katılmayan hâkim, muhalefet şerhinde İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesinin beraat kararında yer alan gerekçelerle dinleme kayıtlarının delil olarak kabul edilemeyeceğini, aksi kabul edilse dahi söz konusu kayıtları destekleyen herhangi bir somut kanıtın mevcut olmadığını ve bu kayıtların tek başına sanıkların mahkûmiyeti için yeterli olmadığını belirtmiştir. Ayrıca hâkim, sanıkların cezalandırılmasına yetecek nitelikte her türlü şüpheden uzak, somut, kesin ve inandırıcı başka bir delilin de dosyada yer almadığını ifade ederek beraat kararı verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmiştir.

22. Anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi, tüm sanıklar hakkında verilen mahkûmiyete yönelik kararlarda usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurularının esastan reddine karar vermiştir.

23. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 3. Ceza Dairesi, sanıklar A.H.A., Y.A.E. ve A.M.Y. hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçuna yardım etme fiilînden mahkûmiyetlerini gerektiren kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gerekçesiyle anılan sanıklar yönünden mahkûmiyet hükümlerinin bozulmasına karar vermiştir. Öte yandan başvurucunun da aralarında bulunduğu diğer sanıklar hakkında verilen mahkûmiyet hükümlerini ise onamıştır.

24. Yargıtay kararının başlangıç kısmında Gezi Parkı olaylarının hazırlık süreci (s.3, 4), OTPOR grubu ve CANVAS yapılanması (s.4-6), "Mi Minör" isimli tiyatro oyunu (s.6, 7), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) olayları (s.7), Arap Baharı hareketleri ile Gezi Parkı olaylarını destekleyen ve yönlendiren oluşumlar arasında A.T. Vakfı (s.8, 9), A.K. A.Ş. (s.9, 10), Taksim Platformu (s.10, 11), Taksim Dayanışması (s.11, 12), Forumlar Koordinasyonu (s.14), Gezi Parkı olayları sırasında gerçekleştirilen uluslararası girişimler (s.14-18) ve Gezi Parkı eylemlerinin finansmanı (s.18, 19) konularında ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Kararın devamında ise Gezi Parkı olayları kapsamında gerçekleştirilen eylemler (s.19-40) ile Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine karşı suçlara ilişkin ulusal mevzuat çerçevesinde yapılan hukuki değerlendirmelere (s.40-42), ayrıca delillerin hukuka uygunluğu (s.43-45) ile Gezi Parkı eylemlerinin planlanması ve organize edilmesinde sorumluluğu bulunduğu değerlendirilen başvurucunun eylemlerine (s.68-70) ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Anılan kararın başvurucunun mahkûmiyetine esas teşkil eden gerekçesi ise özetle şu şekildedir:

i. Yargıtay, delillerin -özellikle iletişimin dinlenilmesine ilişkin koruma tedbirlerinin- hukuka uygunluğu bakımından ilk derece mahkemesinin kararında yer verilen tespit ve değerlendirmelere yer vermiştir. Ayrıca sanıklar hakkında soruşturma evresinde alınan iletişimin denetlenmesine ilişkin kararların 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme suçu kapsamında verildiği ancak yargılama sürecinde toplanan deliller ile olayların gelişim seyri birlikte değerlendirildiğinde sanıkların eylemlerinin 5237 sayılı Kanun'un 312. maddesinde düzenlenen hükûmeti ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçu kapsamında kaldığının tespit edildiği ifade edilmiştir. Yargıtay; bu iki suç tipi arasında geçişli ve dönüşebilir nitelikte bir ilişki bulunduğunu, dolayısıyla suçun vasfındaki bu değişikliğin iletişimin denetlenmesine ilişkin koruma tedbirlerini hukuka aykırı hâle getirmediğini belirtmiştir. Bu bağlamda iletişimin dinlenmesine ilişkin tedbir kararlarının alındığı tarihte mevcut olan delil durumu ve hukuki vasıf dikkate alınarak verildiğini, dolayısıyla hukuki geçerliliğini koruduğunu değerlendirmiştir. Yargıtay ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Klass ve diğerleri/Almanya (B. No:5029/71, 6/9/1978) kararına da atıfla iletişimin denetlenmesine ilişkin tedbirlerin demokratik toplum düzeninde ulusal güvenliğin korunması ve kamu düzeninin sağlanması amacıyla uygulanmasının mümkün olduğunu vurgulamıştır. Gezi Parkı olaylarının başlangıçta sınırlı bir protesto niteliği taşımasına karşın kısa sürede ülke genelinde organize biçimde yayılması ve cebir ile şiddet yoluyla meşru hükûmeti ortadan kaldırmaya yönelik bir harekete dönüşmesi nedeniyle soruşturmanın başlangıcında öngörülen suç tipi ile kovuşturma aşamasında ulaşılan suç tipi arasında dönüşebilir bir yapı bulunduğu değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda başvurucunun da aralarında bulunduğu sanıklara ilişkin olarak alınan 53 dinleme kararının tamamının 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinde öngörülen usul ve şartlara uygun şekilde verildiği, suçun niteliğindeki değişikliğin veya dinleme kararlarının dayandığı hukuki vasfın farklılaşmasının bu delillerin hukuka uygunluğunu ortadan kaldırmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

ii. Taksim Dayanışması, Taksim Yayalaştırma Projesi'ne tepki amacıyla 2012 yılında çeşitli meslek odaları, sendikalar ve siyasi yapılar tarafından kurulmuş ve ilk eylemini Gezi Parkı'nda yapmıştır. Bu oluşum, 2012'den itibaren sosyal medya üzerinden halkı eyleme çağıran ve kamuoyunu yönlendiren paylaşımlarda bulunmuştur. 27/5/2013 tarihinde Gezi Parkı'ndaki ağaçların taşınması girişimine karşı çadır kurarak direniş başlatılmış ve bu eylem geniş kesimlerce benimsenerek ülke genelinde yayılmıştır. Başlangıçta çevre duyarlılığıyla temellendirilen eylemlerin kısa sürede şiddet içeren kalkışma hâline dönüştüğü, bu süreçte kolluk kuvvetlerine yönelik saldırılar gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Taksim Dayanışmasının sosyal medya ve basın yoluyla yayımladığı dezenformasyon içerikli, provoke edici ve devleti hedef alan açıklamalarla halkı kolluk görevlilerine karşı yasa dışı eylemlere teşvik ettiği anlaşılmıştır. Bu açıklamalarda halk sıkıyönetim varmış gibi yönlendirilmiş, Gezi Parkı simgeleştirilerek hükûmete karşı direniş çağrıları yapılmıştır. Özellikle "sokakta birleşme" ve "sokakta kazanma" gibi söylemlerle kitlesel kalkışma teşvik edilmiştir. Hükûmetin geri adım atmaması, gözaltıların kaldırılmaması gibi talepler öne sürülerek sürecin yatışması engellenmiştir. Yapılan açıklamalarda mevcut hükûmet doğrudan hedef alınmış, "Hükûmet istifa" sloganı kurumsal açıklamalarda yer bulmuştur. Taksim Dayanışmasının çağrıları, marjinal grupların şiddet eylemlerine yönelmesine sebep olmuş; polisle çatışmalar artmış ve kamu mallarına ciddi zararlar verilmiştir. Bu süreçte birçok vatandaş ve kolluk görevlisi yaralanmış, bazı kişiler

yaşamını yitirmiştir. Şiddet olaylarının engellenememesi durumunda hükûmetin devrilmesi amacı güdüldüğü ancak bu gerçekleşmeyince desteği yeniden canlandırmak için Park Forumları adı altında yeni bir örgütlenmeye gidildiği anlaşılmıştır. Forumlar aracılığıyla toplumsal itaatsizlik yaygınlaştırılmaya ve profesyonel eylemci eğitimi verilmeye çalışılmıştır. Taksim Dayanışması bu süreçte İstanbul dışındaki şehirlerde de etkinlikler düzenleyerek kalkışmayı ülke geneline yaymayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda Gezi Parkı olaylarında Taksim Dayanışmasının eylemlerinin çevresel hassasiyetten uzaklaştığı, hükûmeti antidemokratik yollardan işlevsiz hâle getirme amacı taşıyan örgütlü bir halk hareketine dönüştüğü değerlendirilmiştir.

iii. Yargıtay başvurucunun mahkûmiyet kararının onanmasına ilişkin gerekçesinde, ilk derece mahkemesi gerekçesine [bkz. § 21/iii- (1), (2), (3), (4), (5)] ek olarak aşağıdaki hususlara yer vermiştir:

(1) Gezi Parkı eylemleri sürecinde kamuoyu desteğinin azalmasının ardından başvurucunun Gezi ruhunu yaşatmak amacıyla farklı illerde provokatif nitelikte konuşmalar yaptığı, Gezi Parkı olaylarının ivmesinin düşmemesi ve Anadolu'ya yayılarak sürmesi için Türkiye genelinde belirli aralıklarla Kent Forumu toplantılarının düzenlendiği, bu kapsamda Taksim Dayanışmasının Forumlar Koordinasyonu adı altında toplantılar yaparak bazı kararlar aldığı, forumların ortak bir çatı altında toplanarak kontrol altına alınmasının ve eş zamanlı eylemler gerçekleştirilmesinin hedeflendiği, forum yöneticileriyle bu doğrultuda toplantılar yapıldığı ve ortak eylem kararlarının alınarak uygulandığı ifade edilmiştir. Sanık M.O.K.nın H.H.G. aracılığıyla Taksim Dayanışmasından Ş.C.A. ve başvurucu üzerinden söz konusu forum koordinasyonuna müdahil olduğu belirtilmiştir.

(2) Ayrıca başvurucunun 6/7/2013 tarihli Gezi Parkı gösterisine katıldığı ve burada yaptığı basın açıklamasında provokatif söylemlerde bulunduğu 16/11/2013 tarihinde Çağlayan Adliyesi önünde (B.E.nin babasının ve avukatının basın açıklaması sonrası) yapılan basın açıklamasında Gezi Parkı olaylarına ilişkin olarak kışkırtıcı beyanlarına devam ettiği ve grubun slogan atmasını sağladığı belirtilmiştir.

(3) Gezi Parkı eylemleri sırasında başvurucunun "Şu an biz insan zinciri yapıyoruz Taksim Dayanışması olarak, metro çıkışı ve buradaki çadırlarımızı içe alacak şekilde ve tüm arkadaşlarımız bu zincirin arkasında toplanıyorlar, polis arkadaşlarımız da bu alandan çekiliyor arkadaşlar bu kadar." şeklindeki yönlendirmesiyle eylemcilerin kol kola girerek zincir oluşturdukları da tespit edilmiştir.

(4) İletişimin dinlenmesine ilişkin kayıtlarda;

10/9/2013 tarihli telefon görüşmesinde;

[T.C.] "Abi bir şey söyleyeceğim orada genel eğilim ne veya bizim sekretaryadaki arkadaşlar ne düşünüyor yani orada'',

[Başvurucu] ''...şimdi bekliyorum abi toplayacağız sekretaryayı'',

[T.C.] ''Yani böyle bir eğilim var mı şöyle yapalım böyle yapalım diye",

[Başvurucu] "Abi şuanda bir eğilim ya da şey yok herkes şuanda şey dağılmış durumda ve şimdi ben toplayacağım'',

[T.C.] ''Peki sen ne düşünüyorsun ne önermeyi düşünüyorsun'',

[Başvurucu] ''Abi bu saatten sonra ne yapılabilir ki yani bu saatten sonra yapacak bir şey

yok, sokağa çıkacağız yani sokakta olacağız başka bir şey yok",

[T.C.] ''...sokağa... eve mi...'',

[Başvurucu] ''Evet sokakta olacağız abi, insanlar gibi insanlar nasıl sokakta ise biz de sokakta olacağız yani'',

[T.C.] ''Olacağız ya buralardayız yani'',

[Başvurucu] ''Sokakta olmaktan başka bir şansımız yok ki yani şuan sadece sokakta duracağız, yapacak bir şeyimiz yok",

[T.C.] ''Tamam tamam oldu tamam'' şeklinde beyanlarda bulundukları, sanığın bu şekilde başkaca görüşmelerinin de olduğu,

2/10/2013 tarihli görüşmesinde;

[Başvurucu] ''İyidir ne olsun, ne diyeceğim, Dayanışma'nın şey tweet hesabının ne şeyini, şifresini Whatsapp'tan yollar mısın bana'',

[A.B.] ''Tamam yollarım''.

(5) Başvurucunun 3-5/9/2013 tarihlerinde Aliağa Belediyesi tarafından düzenlenen emek ve barış şenliklerine konuşmacı olarak katıldığı ve burada Gezi Parkı olaylarına ilişkin olarak provokatif bir dille açıklamalarda bulunduğu belirtilmiştir. Başvurucunun cezalandırmaya dayanak kabul edilen konuşması şöyledir:

"Taksim direnişi; Taksim Meydanı'nda 'efendi' bir söylemle kentine ve ağacına sahip çıkmak isteyenlere yapılan polis müdahalesine karşı barışçıl bir sesleniş oldu. Toplumun vicdanı Taksim'de yaşananlara ve polis şiddetine karşı boş durmadı. Binlerce kişi kısa sürede sokağa döküldü. Orada hoşgörü ile birlikte, bugüne kadar birbirine karşı taş atanların birbirleri ile nasıl halay çekebileceklerini gördük. Tüm Dünya'ya birlikte nasıl yaşayabileceğimizi gösterdik. İşte oradaki hoşgörü Gezi direnişini bu kadar büyük ve inanılmaz kıldı".

(6) Tanık beyanları:

- Tanık E.O.A. olay tarihinde emniyet teşkilatında başkomiser olarak görev yaptığını, başvurucuyu Gezi Parkı eylemleri kapsamında Taksim Meydanı ile Mimarlar Odası civarında özellikle Mis Sokak üzerindeki eylem ve basın açıklamaları sırasında hatırladığını ve başvurucunun Taksim Dayanışması grubunda yer aldığını beyan etmiştir.

- Tanık H.G. olay tarihinde Emniyet Müdürlüğü güvenlik şube müdür yardımcısı olarak görev yaptığını, başvurucuyu Gezi sürecinde Taksim Meydanı ve çevresinde gerçekleştirilen basın açıklamaları sırasında gördüğünü ifade etmiştir.

(7) Yargıtay yukarıda belirtilen deliller çerçevesinde başvurucunun Gezi Parkı olaylarının bir plan ve organizasyon dâhilinde başlatılması ve ülke genelinde yaygınlaştırılarak derinleştirilmesi sürecindeki eylemleri, bu süreçte yaptığı provokatif paylaşımlar ve eylem çağrılarıyla Taksim Dayanışmasını yönlendirmesi ve şiddet olaylarının tırmanmasına neden olması, ayrıca eylemlerin organizasyonunda başaktör olarak değerlendirilen ve finansmanını sağlayan sanık M.O.K. ile irtibatlı şekilde ve birlikte hareket etmesi nedeniyle eylemlerinin Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçunu oluşturduğu kanaatine varmıştır. Bununla birlikte ilk derece mahkemesinin delillerin takdirinde yanılgıya düşmesi sonucu başvurucu hakkında yardım etme suçundan mahkûmiyet hükmü kurduğunu

ancak bu hususun aleyhe temyiz konusu yapılmaması nedeniyle Yargıtay tarafından bozma nedeni olarak gözetilmediğini belirtmiştir.

25. Başvurucu, Yargıtayın nihai kararını 28/9/2023 tarihinde öğrenmiş; süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı Yönünden

26. 5237 sayılı Kanun'un 312. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs eden kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir."

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkeleri Yönünden

27. 5271 sayılı Kanun'un başvuruyu ilgilendiren hükümleri şöyledir:

"Madde 209 - (1) Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adlî sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada anlatılır.

Madde 215 -(1) Suç ortağının, tanığın veya bilirkişinin dinlenmesinden ve herhangi bir belgenin okunmasından sonra bunlara karşı bir diyecekleri olup olmadığı katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiine sorulur.

Madde 216 - (1) Ortaya konulan delillerle ilgili tartışmada söz, sırasıyla katılana veya vekiline, Cumhuriyet savcısına, sanığa ve müdafiine veya kanunî temsilcisine verilir.

Madde 217 - (1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir."

C. Gerekçeli Karar Hakkı Yönünden

28. 5271 sayılı Kanun'un başvuruyu ilgilendiren hükümleri şöyledir:

"Madde 34 - (1) Hâkim ve mahkemelerin her türlü kararı, karşı oy dahil, gerekçeli olarak yazılır. Gerekçenin yazımında 230 uncu madde göz önünde bulundurulur. Kararların örneklerinde karşı oylar da gösterilir.

Madde 230- (1) Mahkûmiyet hükmünün gerekçesinde aşağıdaki hususlar gösterilir:

a) İddia ve savunmada ileri sürülen görüşler.

b) Delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, hükme esas alınan ve reddedilen delillerin belirtilmesi; bu kapsamda dosya içerisinde bulunan ve hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delillerin ayrıca ve açıkça gösterilmesi.

c) Ulaşılan kanaat, sanığın suç oluşturduğu sabit görülen fiili ve bunun nitelendirilmesi; bu hususta ileri sürülen istemleri de dikkate alarak, Türk Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddelerinde belirlenen sıra ve esaslara göre cezanın belirlenmesi; yine aynı Kanunun 53 ve devamı maddelerine göre, cezaya mahkûmiyet yerine veya cezanın yanı sıra uygulanacak güvenlik tedbirinin belirlenmesi.

d) Cezanın ertelenmesine, hapis cezasının adlî para cezasına veya tedbirlerden birine

çevrilmesine veya ek güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına veya bu hususlara ilişkin istemlerin kabul veya reddine ait dayanaklar."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 31/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, bireysel başvuru formunda yargılama süreciyle ilgili olarak özetle;

i. Cezalandırmaya dayanak olarak gösterilen tanık M.P.nin can güvenliği gerekçesiyle kapalı oturumda dinlenmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının kullanılması imkânı tanınmadığını, Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak açıklamalarda bulunan siyasiler ile iddianamede mağdur sıfatıyla yer alan şahısların, olaylara ilişkin bilgi sahibi olan siyasilerin ve dönemin İstanbul valisinin tanık olarak dinlenmesi yönündeki taleplerinin Mahkeme tarafından karşılanmadığını belirterek tanık dinletme hakkının,

ii. Duruşmalı temyiz incelemesi talebinin reddedildiğini belirterek sözlü yargılanma hakkının,

iii. Yapılan ilk yargılamada hukuka aykırı delil niteliğinde olduğu kabul edilen ve yasa dışı delil olarak nitelendirilen telefon dinlemeleri ile fiziki takiplerin somut olayda mahkûmiyet kararına esas alındığını, talep edilmesine rağmen dinleme kayıtlarının dosyaya dâhil edilmediğini, dinleme kayıtlarına ilişkin kabulüne yönelik bir beyanı olmamasına rağmen yargı mercilerinin aksi yönde değerlendirme yaparak mahkûmiyet hükmü kurduğunu belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının,

iv. Gezi Parkı olaylarına ilişkin olarak AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarının gözetilmediğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının,

v. İlk derece mahkemesinin beraat kararını bozan istinaf mahkemesinin bozma gerekçeleri dikkate alınmaksızın hüküm kurulduğunu belirterek gerekçeli karar hakkının,

vi. Daha önce İstanbul 33. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen kararda, Gezi eylemlerinin anayasal hak kapsamında değerlendirildiğini ve Taksim Dayanışmasının suç örgütü olduğuna dair herhangi bir delil bulunmadığı gerekçesiyle beraatine karar verildiğini, ayrıca aynı olayla ilgili olarak hakkında başlatılan diğer soruşturmalarda da kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek yeni bir delil sunulmadan aynı eylemler nedeniyle tekrar yargılanıp mahkûm edilmesi nedeniyle aynı fiilden dolayı iki kez yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin,

vii. İktidar partisinden milletvekili aday adayı olan bir hâkimin sonradan yargılamaya katılması ve davaların birleştirilmesine yönelik süreçteki usulsüzlükler nedeniyle doğal hâkim ilkesi ile bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkının,

viii. Cezalandırmaya gerekçe olarak gösterilen eylemlerin kişiselleştirilmediğini, kararda sabit kabul edilen veya edilmeyen delillerin açıkça gösterilmediğini ve eylemlerle hüküm arasında illiyet bağının kurulmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ve suçta ve cezada kanunilik ilkesinin,

ix. Şiddeti teşvik ettiğine dair herhangi bir delil olmadığını, eylemlerinin tamamı barışçıl nitelikte olduğu hâlde bu eylemler gerekçe gösterilerek mahkûm edildiğini belirterek ifade

özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının,

x. Hukuka aykırı dinleme kararları nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının,

xi. Yargılama sürecini yakından takip ettiği hâlde tutuklanması nedeniyle de insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddialarıyla ilgili olarak Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadına yer verilmiş; ayrıca yapılacak incelemede somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

32. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuruya konu hükümde cebir ve şiddet içeren eylemlerle kendi fiilleri arasında herhangi bir bağ kurulmadığını, yürütme erkinin işlemlerine karşı düşünce açıklamasının ve örgütlenmenin hükûmete karşı işlenen bir suç olarak değerlendirildiğini, mahkûmiyet kararında bireyselleştirme yapılmadığını ve suç oluşturan somut eylemlerin açıklanmadığını ifade etmiştir. Ayrıca katıldığı toplantılar ile isnat edilen suçlar arasında herhangi bir ilişki kurulmadan, örgütlenme özgürlüğü kapsamında olan ve şiddet çağrısı içermeyen fiillerin cebir ve şiddet niteliğinde kabul edilerek hükûmete karşı bir suç teşkil ettiği gerekçesiyle cezalandırıldığını belirterek bireysel başvuru formunda yer verdiği iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

33. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun ihlal iddiaları, adil yargılanma hakkının pek çok güvencesine temas etmektedir. Bu sebeple iddialar, yargılamanın bütünü dikkate alınarak adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma güvencesi yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. İncelemenin Kapsamı

36. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı; maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler, başka bir deyişle adil bir yargılama sürecini sağlamaya yönelik teminatlar içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını güvence altına almamaktadır. Bu bağlamda adil yargılanma hakkı, temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (bazı ekleme ve değişikliklerle birlikte bkz. M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

37. Dolayısıyla bu bağlamda aşağıda yapılacak değerlendirmelerin adil yargılanma hakkı

kapsamında sağlanması gereken usule ilişkin güvencelere yönelik olduğuna ve bu değerlendirmelerden hareketle yargılamanın esası bakımından bu aşamada bir çıkarım yapılamayacağına dikkat çekmek gerekir.

b. Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Genel İlkeler

38. Ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Ancak bu amacın gerçekleştirilmesi için yapılan araştırma faaliyetleri sınırsız değildir. Maddi gerçeğin hukuka uygun bir şekilde ortaya çıkarılması, ceza adaletinin hakkaniyete uygun olarak gerçekleşmesi için gereklidir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 42).

39. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine söz konusu ibarenin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (Sözleşme) düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin AİHM içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 22). Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı düzenlenmiştir (Orhan Kılıç, § 43).

40. Bununla birlikte Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

41. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

42. Bu nedenle Anayasa Mahkemesinin rolü yargı mercilerinin hangi delile dayanarak karar vermeleri gerektiğinin tespiti değilse de sonuca etkili iddia, savunma ve delillerin kararın gerekçesinde karşılanıp karşılanmadığı adil yargılanma hakkı çerçevesinde yapılacak incelemenin haricinde bırakılamaz. Dosyaya sunulan delillerle sanık hakkındaki tespitler arasında ne şekilde bağ kurulduğu mahkûmiyet kararından anlaşılmalıdır. Diğer bir ifadeyle eylemlerin sübutuna dayanak teşkil eden deliller açıkça ve eylemlerle ilişkilendirilerek

açıklanmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. İlyas Başak [2. B.], B. No: 2013/5662, 21/4/2016, §§ 38, 39).

43. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

44. Hakkaniyete uygun yargılanmanın temel unsurlarından biri de yargılamanın çelişmeli olmasıdır. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi taraflara dosyadaki deliller hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının tanınmasını, bu nedenle tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirir. Bu anlamda mahkemece tarafların dinlenilmemesi, onlara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabilecektir (Ahmet Turko [2. B.], B. No: 2013/5949, 12/3/2015, § 33). Taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçlayan silahların eşitliği ilkesi ise davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Çelişmeli yargılama ilkesi silahların eşitliği ilkesi ile yakından ilişkili olup bu iki ilke birbirini tamamlar niteliktedir. Zira çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edilmesi durumunda davasını savunabilmesi açısından taraflar arasındaki denge bozulacaktır (Tahir Gökatalay [2. B.], B. No: 2013/1780, 20/3/2014, § 25).

45. Bu nedenlerle hakkaniyete uygun bir yargılama; delillerin gerçekliği ve güvenilirliği konusundaki kuşkuların giderilmesini, delillerin güvenilirliğine ve gerçekliğine etkili bir şekilde itiraz etme fırsatının tanınmış olmasını da zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi de delillere yönelik hukuka aykırılık iddialarıyla ilgili olarak başvuruculara delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediğini, bu konuda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gözetilip gözetilmediğini, savunmanın menfaatlerinin korunması için onlara yeterli güvenceler sağlanıp sağlanmadığını incelemektedir (Orhan Kılıç, §§ 47, 48).

46. Öte yandan adil yargılanma hakkı, uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini de gerektirir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanması ve uygulanmasında gözönünde bulundurulması zorunlu olan bir ilkedir (Özlem Terzioğlu [2. B.], B. No: 2014/19341, 21/11/2017, § 39; Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 44). Hukuk devletinin gereklerinden birini hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010; E.2012/65, K.2012/128,

20/9/2012).

47. Hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Dolayısıyla bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak yargısal nitelikte bir karar verildikten sonra aynı olgu hakkında bu karardan farklı bir sonuca ulaşılmaması kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati öneme sahiptir (gerekçeli karar hakkı bağlamında benzer değerlendirmeler için bkz. Mehmet Okyar [2. B.], B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29; Mehmet Köz [2. B.], B. No: 2018/23430, 27/1/2021, § 27; Kemal Karanfil (4) [2. B.], B. No: 2021/54151, 5/6/2024, § 13).

c. İlkelerin Olaya Uygulanması

48. Somut olayda Mahkemeler başvurucunun Gezi Parkı olaylarının bir plan ve organizasyon dâhilinde başlatılması, koordine edilmesi, ülke genelinde yaygınlaştırılarak derinleştirilmesinde, şiddet olaylarının meydana gelmesinde ve şiddet olaylarının bastırılmasının ardından Gezi ruhunun yaşatılmasında aktif rol oynadığını kabul etmiştir. Mahkemeler, bu süreçte hem başvurucunun şahsi sosyal medya hesabından hem de Taksim Dayanışmasının (Taksim Dayanışmasıyla ilgili ayrıntılı açıklamalar için bkz. § 8) sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımların provokatif eylem çağrısı niteliğinde olduğunu belirtmiştir. Ceza Mahkemesi, başvurucunun Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımlarla olan bağlantısını, Taksim Dayanışmasında genel olarak üstlendiği role bağlarken Yargıtay bu bağlantıyı iletişimin dinlenmesine ilişkin kayıtlarda başvurucunun A.B.A.dan Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesabının şifresini istemesine bağlamıştır. Sonuç olarak başvurucu, gerek Ceza Mahkemesince gerekse de Yargıtayca söz konusu platformun sosyal medya hesabından yapılan paylaşımlardan sorumlu tutulmuştur. Başvurucunun cezalandırılmasına esas alınan ikinci husus ise bazı basın açıklamalarında sarf ettiği ifadelerdir. Yargı mercileri, başvurucunun bu açıklamalarını da sosyal medya paylaşımlarında olduğu gibi provokatif olarak değerlendirmiş ve anılan söylemlerin şiddet olaylarının yaygınlaşmasında etkili olduğu kanaatine varmıştır [bkz. §§ 21/iii-(4), 24/iii].

49. Bununla birlikte Mahkemeler cezalandırmaya dayanak olarak gösterilen sosyal medya paylaşımları ile basın açıklamalarını yalnızca tırnak içinde aktarmış, paylaşımlarda yer alan ifadelerin genel olarak provokatif nitelikte olduğunu belirtmekle yetinmiştir. Dolayısıyla yargı mercileri kararlarında mahkûmiyet kararına esas alınan çok sayıda sosyal medya paylaşımından hangisinin doğrudan şiddeti teşvik eden ya da şiddete özendiren yahut cebir ve şiddet kullanarak hükûmeti ortadan kaldırmaya teşebbüs etmeye yönelik ifadeler içerdiğini gösteren bir gerekçeye yer vermemiştir. Paylaşım ve açıklamaların şiddet içeren olaylarla olan illiyet bağı tartışılmamıştır. Sonuç olarak Mahkemelerin yaptığı değerlendirmelerden tam olarak hangi sözlerin kışkırtıcı nitelikte olduğu anlaşılamadığı gibi bu paylaşım ve açıklamaların akabinde bunlarla bağlantı kurulabilir nitelikte nasıl bir şiddet olayının meydana geldiği ya da bunların somut olarak hangi şiddet olaylarına yol açtığı da anlaşılamamıştır. Öte yandan ilk derece mahkemesi başvurucunun Gezi olaylarına ilişkin olarak toplumsal ve küresel düzeyde algı oluşturulması amacıyla film, belgesel ve video çekimlerini koordine ettiğini belirtmiş ancak hangi filmde hangi ifadelerle nasıl bir algı oluşturduğuna dair herhangi bir açıklama yapmamıştır. Bu tespitler neticesinde şiddet olaylarının meydana gelmesinde başvurucuya yüklenen aktif rolün ne olduğu karardan

anlaşılamamaktadır.

50. Gerçekten de Gezi Parkı olaylarının yaşandığı dönemde bazı yerlerde ciddi şiddet olayları yaşanmış, bu olayların bir kısmında yaralanmalar hatta ölümler meydana gelmiştir (bkz. § 7/iv). Ancak başlamış bir toplantı ve gösteri eylemi sürecinde ortaya çıkan şiddet olaylarının salt varlığı, kendi eylemleriyle bu şiddet olayları arasında illiyet bağı kurulmadığı müddetçe kişileri doğrudan sorumlu tutabilmek için yeterli değildir. Mahkemeler, mahkûmiyet kararlarının gerekçelerinde sanığın cebir ve şiddet kullanarak hükûmeti ortadan kaldırmaya teşebbüs etme olarak nitelendirilebilecek eylemlerinin ne olduğunu açık bir biçimde ortaya koymalıdır. Buna ilişkin eylemlerin açıkça gösterilmediği durumlarda, verilen mahkûmiyet kararının gerekçesinin yeterli olduğunun değerlendirilmesi mümkün değildir.

51. Öte yandan Yargıtay başvurucunun Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımlarla olan bağlantısını, başvurucunun A.B.A.dan sosyal medya hesabının şifresini istediği yönündeki iletişim kaydına dayandırmıştır. Ancak Yargıtay, Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesaplarından aktif biçimde yapıldığını kabul ettiği paylaşımlardan [bkz. § 21/i-(9), (10)] hangisinin başvurucuyla bağlantılı olduğuna dair bir belirleme yapmamıştır. Diğer taraftan iddianamede Taksim Dayanışmasının sosyal medya hesaplarından yapılan paylaşımların daha çok Gezi Parkı olaylarının yaşandığı Mayıs-Haziran aylarına ilişkin olduğunun belirtildiği görülmektedir. Bununla birlikte söz konusu şifre talebinin ise 2/10/2013 tarihli olduğu dikkat çekmektedir [bkz. § 24/iii, (4)]. Sosyal medya paylaşımlarının tarihi ile şifre talebinin tarihi dikkate alındığında söz konusu iletişim kaydının anılan paylaşımların sorumluluğuna delil teşkil edip edemeyeceği hususunda oluşan ciddi tereddütler, yargı mercilerinin sunduğu gerekçelerle giderilememiştir. Dolayısıyla şifre isteme olayı ile provokatif kabul edilen paylaşımlar arasında nasıl bir ilişki kurulduğu da karardan anlaşılamamaktadır. Bu itibarla yargı merciince başvurucuya atfedilen eylemler ile mahkûmiyete esas alınan mevcut deliller arasında somut bir bağ kurulamadığı sonucuna varılmıştır.

52. Diğer taraftan bu durum, Yargıtayın mahkûmiyet hükmünü onama kararında ilk derece mahkemesi kararında mahkûmiyetin gerekçesi olarak yer verilmeyen iletişimin dinlenmesine ilişkin bazı kayıtlara [bkz. § 24/iii, (4)] dayanıldığını ve bu kayıtlara atıfla başvurucunun mahkûmiyet kararının onandığını göstermektedir. Bu hâliyle mevcut durum başvurucunun temyiz aşamasında mahkûmiyetine esas teşkil eden bir delile karşı savunma yapma imkânından yoksun bırakılması sonucunu doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi bundan önceki birçok kararında yargılamanın esasını etkileyebilecek ağırlıktaki delilin ve olgunun ilk kez kanun yolu aşamasında değerlendirmeye esas alınması, bu delile ve olguya karşı savunma hakkı tanınmaması hâlinde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edileceğini değerlendirmiştir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yıldıray Özbey ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/18932, 8/9/2015, § 88; Özkan Sarı [1. B.], B. No: 2020/5353, 19/1/2023, §§ 24-29). Nitekim böyle bir durumda suç isnadı altındaki kişilerin kanun yolu mercilerinin dayandığı delillere karşı iddialarını ileri sürme, aleyhe kabulü çürütebilme veya savunmalarını güncelleme ya da hukuki durumlarını değiştirme imkânı fiilen ortadan kalkmaktadır. Kaldı ki başvurucu, söz konusu dinleme kayıtlarının tüm taleplerine rağmen yargılamanın hiçbir aşamasında dosya kapsamına dâhil edilmediğini ileri sürmüştür (bkz. § 30/iii). Mahkûmiyet hükmünün onanması kararında Yargıtayın başvurucunun bu şikâyetini karşılayacak bir gerekçe oluşturmadığı anlaşılmaktadır. Bu itibarla somut olayda başvurucunun mahkûmiyetine esas teşkil eden dinleme kayıtları, ilk kez kanun yolu

aşamasında ve başvurucuya bu delillere karşı savunma yapma imkânı tanınmadan hükme esas alınmıştır. Bu durumun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleriyle bağdaşması mümkün görünmemektedir.

53. Ayrıca her ne kadar Yargıtayın mahkûmiyet hükmünü onama kararında emniyet teşkilatı bünyesinde görev yapan bazı kişilerin tanık beyanlarına yer verilmişse de bu beyanların yalnızca başvurucunun Taksim Dayanışması grubunda yer aldığı ve bu sıfatla basın açıklamaları yaptığı yönünde, başvurucunun da inkâr etmediği hususlara ilişkin olduğu açıktır [bkz. § 24/iii, (6)]. Bu hâliyle anılan tanık beyanlarının mahkûmiyet hükmüne nasıl bir katkı sağladığı hususunda da yeterli bir açıklama bulunmamaktadır.

54. Diğer yandan mahkûmiyet hükmünün gerekçelerinden biri de başvurucunun ve sanıklardan bir kısmının Gezi Parkı olaylarının öncesinde bir plan ve organizasyon dâhilinde hareket etmiş olmasıdır. Ancak Mahkemeyi bu şekilde düşünmeye iten bulgunun tam olarak ne olduğu karardan anlaşılamamaktadır. Başvurucu hakkındaki iletişim tespiti kayıtlarına bakıldığında (bkz. § 12/vii) Gezi Parkı olaylarından önce yargılamanın diğer sanıklarından yalnızca biriyle (Bu kişinin de henüz kesinleşmemiş olmakla birlikte mevcut yargılamada isnat edilen suçlardan beraat ettiği anlaşılmıştır.) iletişiminin olduğu görülmektedir. Yine bu iletişimin içeriğine ve yoğunluğuna dair bir bilgi de kararda yoktur. Dolayısıyla olayların başvurucu tarafından önceden planlandığı şeklindeki bir sonuca ulaşabilmek için başvurucu yönünden eldeki tek bulgu olaylardan önce sanıklardan biriyle mevcut olan iletişimidir. Ancak bu bulgunun tek başına önceden bir plan dâhilinde hareket edildiği sonucuna ulaşmak için yeterli olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

55. Bunun yanı sıra ilk derece mahkemesi ve Yargıtay, Gezi Parkı olaylarının devam ettirilmesi amacıyla Türkiye genelinde belirli aralıklarla Park Forumları/Forumlar Koordinasyonu adı altında gerçekleştirilen toplantılara başvurucunun da katıldığını ve asli fail olarak kabul edilen M.O.K.nın yargılamadaki başka bir sanık aracılığıyla başvurucu üzerinden bu forumların koordinasyonunu sağladığını belirtmiştir (bkz. § 21/iii, (5); 24/ii) ancak anılan değerlendirme; başvurucunun somut olarak ne zaman hangi forum toplantılarına katıldığı, bu toplantılarda ne tür kararlar alındığı, alınan kararların şiddet olayları üzerindeki etkisi ve özellikle bu forumların organizasyonu ile ortaya çıkan şiddet eylemleri arasında nasıl bir bağlantı bulunduğu hususlarında herhangi bir açıklık içermemektedir. Üstelik kararlarda başvurucu ile M.O.K. ve diğer sanıklar arasında başvurucunun savunmasının aksine (bkz. § 13) anılan forum faaliyetleriyle irtibat kurulmasını mümkün kılacak somut ilişkinin ne olduğu yönünde de yeterli değerlendirme yapılmamıştır. Dolayısıyla bu kapsamda isnat edilen eylemlerin başvurucunun cezai sorumluluğunu ne şekilde doğurduğu yeterli biçimde gerekçelendirilmemiştir.

56. Son olarak başvurucu, esas numarasını da belirterek İstanbul 33. Asliye Ceza Mahkemesinde Gezi Parkı olaylarıyla ilgili olarak başka sanıkların yargılandığı bir davada Gezi eylemlerinin anayasal hak kapsamında değerlendirildiğini, ayrıca Taksim Dayanışmasının suç örgütü olduğuna dair herhangi bir delil bulunmadığı tespitlerine yer verildiğini ve bu kararın kesinleştiğini belirtmiştir. Somut olayda başvurucunun kendi davasında aynı konunun neden farklı yorumlandığına dair Mahkemelerce yeterli bir gerekçe de ortaya konulmamıştır.

57. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki yukarıda zikredilen bazı usule ilişkin güvencelere (bkz. §§ 38-47) yargılamada uyulmamasının bir bütün olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkını

ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu sonuca katılmamışlardır.

58. Bu sonuç karşısında başvurucunun adil yargılanma hakkının usule ilişkin diğer güvenceleri ile bunun dışında kalan temel hak ve özgürlükler bağlamında ileri sürdüğü ihlal iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

59. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

60. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürüteceği yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

61. Öte yandan Anayasa Mahkemesince verilen bu hak ihlali kararı, uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup ihlal kararı üzerine yeniden yapılacak yargılamada beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma, bunları değerlendirip sonuç çıkarma ve bu sonuca dayalı olarak beraate ve mahkûmiyete karar verme yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

62. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE İrfan FİDAN, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2021/178, K.2022/178) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucunun İddiaları

1. Başvurucu; yapılan ilk yargılamada hukuka aykırı delil niteliğinde kabul edilen ve yasa dışı delil olarak nitelendirilen telefon dinlemeleri ile fiziki takiplerin, somut olayda mahkûmiyet kararına esas alındığını, talep edilmesine rağmen dinleme kayıtlarının dosyaya dâhil edilmediğini, dinleme kayıtlarının kabulüne ilişkin bir beyanı olmamasına rağmen yargı mercilerinin aksi yönde değerlendirme yaparak mahkûmiyet hükmü kurduğunu, Gezi Parkı olaylarına ilişkin olarak AİHM ve Anayasa Mahkemesi kararlarının gözetilmediğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Olay ve Olguların Özeti

2. Somut olayda başvurucu hakkında yapılan yargılama sonunda İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin 25/4/2022 tarihli kararıyla, başvurucunun da aralarında bulunduğu yedi sanığın Türkiye Cumhuriyeti hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs suçuna yardım etme suçundan 18 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmalarına ve tutuklanmalarına karar vermiştir. Mahkeme bunun yanı sıra, kamu davasına konu diğer suçlara ilişkin eylemlerin, mahkûmiyet hükmüne esas alınan suçun kanuni unsuru olan "cebir ve şiddet" kapsamında kaldığı gerekçesiyle bu suçlara ilişkin ayrıca hüküm kurulmasına yer olmadığına hükmetmiştir.

3. Mahkeme, tüm dosya kapsamı, irtibatlar ve eylemler çerçevesinde başvurucunun Gezi olaylarının başlamasından önce de diğer sanıklarla birlikte hareket ettiğini, bu kapsamda bir plan ve senaryo doğrultusunda yürütülen kalkışma hareketinin başlatılması ve ülke geneline yayılması amacıyla faaliyette bulunduğunu, kalkışma sürecindeki provokatif paylaşımları ve çağrılarıyla şiddet olaylarının artmasına zemin hazırlayan Taksim Dayanışması'nın en etkili üyelerinden biri olduğunu, bu hâliyle hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmedilen M.O.K.nın asli fail olduğu suçun işlenmesine yardım ettiğini ve suçun icrasını kolaylaştırdığını değerlendirmiştir (bkz. § 12-22).

4. Anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi, tüm sanıklar hakkında verilen mahkûmiyete yönelik kararlarda usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurularının esastan reddine karar vermiştir.

5. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 3. Ceza Dairesi, sanıklar A.H.A., Y.A.E. ve

A.M.Y. hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçuna yardım etme fiilînden mahkûmiyetlerini gerektirir kesin ve inandırıcı delil bulunmadığı gerekçesiyle anılan sanıklar yönünden mahkûmiyet hükümlerinin bozulmasına karar vermiştir. Öte yandan başvurucunun da aralarında bulunduğu diğer sanıklar hakkında verilen mahkûmiyet hükümlerini ise onamıştır.

6. Yargıtay kararının başlangıç kısmında Gezi Parkı olaylarının hazırlık süreci (s. 3-4), OTPOR grubu ve CANVAS yapılanması (s. 4-6), "Mi Minör" isimli tiyatro oyunu (s. 6-7), Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) olayları (s. 7), Arap Baharı hareketleri ile Gezi Parkı olaylarını destekleyen ve yönlendiren oluşumlar arasında A.T. Vakfı (s. 8-9), A.K. A.Ş. (s. 9-10), Taksim Platformu (s. 10-11), Taksim Dayanışması (s. 11-12), Forumlar Koordinasyonu (s. 14), Gezi Parkı olayları sırasında gerçekleştirilen uluslararası girişimler (s. 14-18) ve Gezi Parkı eylemlerinin finansmanı (s. 18-19) konularında ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Kararın devamında ise Gezi Parkı olayları kapsamında gerçekleştirilen eylemler (s. 19-40) ile Türkiye Cumhuriyeti hükûmetine karşı suçlara ilişkin ulusal mevzuat çerçevesinde yapılan hukuki değerlendirmelere (s. 40-42), ayrıca delillerin hukuka uygunluğu (s. 43-45) ile Gezi Parkı eylemlerinin planlanması ve organize edilmesinde sorumluluğu bulunduğu değerlendirilen başvurucunun eylemlerine (s. 68-70) ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

7. Anılan kararın başvurucunun mahkûmiyetine esas teşkil eden gerekçesi ise özetle şu şekildedir:

(1) Yargıtay, delillerin -özellikle iletişimin dinlenilmesine ilişkin koruma tedbirlerinin- hukuka uygunluğu bakımından ilk derece mahkemesinin kararında yer verilen tespit ve değerlendirmelere yer vermiştir. Ayrıca sanıklar hakkında soruşturma evresinde alınan iletişimin denetlenmesine ilişkin kararların, 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme suçu kapsamında verildiği ancak yargılama sürecinde toplanan deliller ile olayların gelişim seyri birlikte değerlendirildiğinde sanıkların eylemlerinin 5237 sayılı Kanun'un 312. maddesinde düzenlenen hükûmeti ortadan kaldırmaya teşebbüs suçu kapsamında kaldığının tespit edildiği ifade edilmiştir. Yargıtay, bu iki suç tipi arasında geçişli ve dönüşebilir nitelikte bir ilişki bulunduğunu, dolayısıyla suçun vasfındaki bu değişikliğin iletişimin denetlenmesine ilişkin koruma tedbirlerini hukuka aykırı hâle getirmediğini belirtmiştir. Bu bağlamda, iletişimin dinlenmesine ilişkin tedbir kararlarının, alındığı tarihte mevcut olan delil durumu ve hukuki vasıf dikkate alınarak verildiği, dolayısıyla hukuki geçerliliğini koruduğu değerlendirilmiştir. Yargıtay ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Klass ve Diğerleri/Almanya kararına da atıfla, iletişimin denetlenmesine ilişkin tedbirlerin demokratik toplum düzeninde ulusal güvenliğin korunması ve kamu düzeninin sağlanması amacıyla uygulanmasının mümkün olduğunu vurgulamıştır. Gezi Parkı olaylarının başlangıçta sınırlı bir protesto niteliği taşımasına karşın kısa sürede ülke genelinde organize biçimde yayılması ve cebir ile şiddet yoluyla meşru hükûmeti ortadan kaldırmaya yönelik bir harekete dönüşmesi nedeniyle soruşturmanın başlangıcında öngörülen suç tipi ile kovuşturma aşamasında ulaşılan suç tipi arasında dönüşebilir bir yapı bulunduğu değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda başvurucunun da aralarında bulunduğu sanıklara ilişkin olarak alınan 53 ayrı dinleme kararının tamamının 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinde öngörülen usul ve şartlara uygun şekilde verildiği, suçun niteliğindeki değişikliğin veya dinleme kararlarının dayandığı hukuki vasfın farklılaşmasının bu delillerin hukuka uygunluğunu ortadan kaldırmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

(2) Taksim Dayanışması, Taksim Yayalaştırma Projesi'ne tepki amacıyla 2012 yılında çeşitli

meslek odaları, sendikalar ve siyasi yapılar tarafından kurulmuş ve ilk eylemini Gezi Parkı'nda yapmıştır. Bu oluşum, 2012'den itibaren sosyal medya üzerinden halkı eyleme çağıran ve kamuoyunu yönlendiren paylaşımlarda bulunmuştur. 27 Mayıs 2013 tarihinde Gezi Parkı'ndaki ağaçların taşınması girişimine karşı çadır kurarak direniş başlatılmış ve bu eylem geniş kesimlerce benimsenerek ülke genelinde yayılmıştır. Başlangıçta çevre duyarlılığıyla temellendirilen eylemlerin kısa sürede şiddet içeren kalkışma hâline dönüştüğü, bu süreçte kolluk kuvvetlerine yönelik saldırılar gerçekleştiği tespit edilmiştir. Taksim Dayanışması'nın sosyal medya ve basın yoluyla yayımladığı dezenformasyon içerikli, provoke edici ve devleti hedef alan açıklamalarla halkı kolluk görevlilerine karşı yasa dışı eylemlere teşvik ettiği anlaşılmıştır. Bu açıklamalarda halk sıkıyönetim varmış gibi yönlendirilmiş, Gezi Parkı simgeleştirilerek hükûmete karşı direniş çağrıları yapılmıştır. Özellikle "sokakta birleşme" ve "sokakta kazanma" gibi söylemlerle kitlesel kalkışma teşvik edilmiştir. Hükûmetin geri adım atmaması, gözaltıların kaldırılmaması gibi talepler öne sürülerek sürecin yatışması engellenmiştir. Yapılan açıklamalarda mevcut hükûmet doğrudan hedef alınmış, "hükûmet istifa" sloganı kurumsal açıklamalarda yer bulmuştur. Taksim Dayanışması'nın çağrıları, marjinal grupların şiddet eylemlerine yönelmesine sebep olmuş, polisle çatışmalar artmış ve kamu mallarına ciddi zararlar verilmiştir. Bu süreçte birçok vatandaş ve kolluk görevlisi yaralanmış, bazı kişiler yaşamını yitirmiştir. Şiddet olaylarının engellenememesi durumunda hükûmetin devrilmesi amacı güdüldüğü, ancak bu gerçekleşmeyince desteği yeniden canlandırmak için Park Forumları adı altında yeni bir örgütlenmeye gidildiği anlaşılmıştır. Forumlar aracılığıyla toplumsal itaatsizlik yaygınlaştırılmaya ve profesyonel eylemci eğitimi verilmeye çalışılmıştır. Taksim Dayanışması bu süreçte İstanbul dışındaki şehirlerde de etkinlikler düzenleyerek kalkışmayı ülke geneline yaymayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda Gezi Parkı olaylarında Taksim Dayanışması'nın eylemlerinin çevresel hassasiyetten uzaklaştığı, hükûmeti antidemokratik yollardan işlevsiz hâle getirme amacı taşıyan örgütlü bir halk hareketine dönüştüğü değerlendirilmiştir.

(3) Yargıtay, başvurucunun mahkûmiyet kararının onanmasına ilişkin gerekçesinde, ilk derece mahkemesi gerekçesine [bkz. § 21/iii- (1), (2), (3), (4), (5)] ek olarak aşağıdaki hususlara yer vermiştir:

(4) Gezi Parkı eylemleri sürecinde kamu desteğinin azalmasının ardından başvurucunun "Gezi ruhunu" yaşatmak amacıyla farklı illerde provokatif nitelikte konuşmalar yaptığı, Gezi Parkı olaylarının ivmesinin düşmemesi ve Anadolu'ya yayılarak sürmesi için Türkiye genelinde belirli aralıklarla Kent Forumu toplantılarının düzenlendiği, bu kapsamda Taksim Dayanışması'nın Forumlar Koordinasyonu adı altında toplantılar yaparak bazı kararlar aldığı, forumların ortak bir çatı altında toplanarak kontrol altına alınmasının ve eş zamanlı eylemler gerçekleştirilmesinin hedeflendiği, forum yöneticileriyle bu doğrultuda toplantılar yapıldığı ve ortak eylem kararlarının alınarak uygulandığı ifade edilmiştir. Sanık M.O.K.nın, H.H.G. aracılığıyla Taksim Dayanışması'ndan Ş.C.A. ve başvurucu üzerinden söz konusu forum koordinasyonuna müdahil olduğu belirtilmiştir.

(5) Ayrıca başvurucunun 6/7/2013 tarihli Gezi Parkı gösterisine katıldığı ve burada yaptığı basın açıklamasında provokatif söylemlerde bulunduğu 16/11/2013 tarihinde Çağlayan Adliyesi önünde (B.E.nin babasının ve avukatının basın açıklaması sonrası) yapılan basın açıklamasında Gezi Parkı olaylarına ilişkin kışkırtıcı beyanlarına devam ettiği ve grubun slogan atmasını sağladığı belirtilmiştir.

(6) Gezi Parkı eylemleri sırasında başvurucunun "Şu an biz insan zinciri yapıyoruz Taksim

Dayanışması olarak, metro çıkışı ve buradaki çadırlarımızı içe alacak şekilde ve tüm arkadaşlarımız bu zincirin arkasında toplanıyorlar, polis arkadaşlarımız da bu alandan çekiliyor arkadaşlar bu kadar" şeklindeki yönlendirmesiyle eylemcilerin kol kola girerek zincir oluşturdukları da tespit edilmiştir.

(6) Başvurucunun 3-5/9/2013 tarihlerinde Aliağa Belediyesi tarafından düzenlenen Emek ve Barış Şenlikleri'ne konuşmacı olarak katıldığı ve burada Gezi Parkı olaylarına ilişkin provokatif bir dille açıklamalarda bulunduğu belirtilmiştir. Başvurucunun cezalandırmaya dayanak kabul edilen konuşması şöyledir:

"Taksim direnişi; Taksim Meydanı'nda 'efendi' bir söylemle kentine ve ağacına sahip çıkmak isteyenlere yapılan polis müdahalesine karşı barışçıl bir sesleniş oldu. Toplumun vicdanı Taksim'de yaşananlara ve polis şiddetine karşı boş durmadı. Binlerce kişi kısa sürede sokağa döküldü. Orada hoşgörü ile birlikte, bugüne kadar birbirine karşı taş atanların birbirleri ile nasıl halay çekebileceklerini gördük. Tüm Dünya'ya birlikte nasıl yaşayabileceğimizi gösterdik. İşte oradaki hoşgörü Gezi direnişini bu kadar büyük ve inanılmaz kıldı".

(7) Tanık beyanları:

- Tanık E.O.A.; olay tarihinde emniyet teşkilatında başkomiser olarak görev yaptığını, başvurucuyu Gezi Parkı eylemleri kapsamında Taksim Meydanı ile Mimarlar Odası civarında özellikle Mis Sokak üzerindeki eylem ve basın açıklamaları sırasında hatırladığını ve başvurucunun Taksim Dayanışması grubu içerisinde yer aldığını beyan etmiştir.

- Tanık H.G.; olay tarihinde Emniyet Müdürlüğü güvenlik şube müdür yardımcısı olarak görev yaptığını, başvurucuyu Gezi sürecinde Taksim Meydanı ve çevresinde gerçekleştirilen basın açıklamaları sırasında gördüğünü ifade etmiştir.

8. Yargıtay yukarıda belirtilen deliller çerçevesinde, başvurucunun Gezi Parkı olaylarının bir plan ve organizasyon dâhilinde başlatılması ve ülke genelinde yaygınlaştırılarak derinleştirilmesi sürecindeki eylemleri; bu süreçte yaptığı provokatif paylaşımlar ve eylem çağrılarıyla Taksim Dayanışması'nı yönlendirmesi ve şiddet olaylarının tırmanmasına neden olması, ayrıca eylemlerin organizasyonunda baş aktör olarak değerlendirilen ve finansmanını sağlayan sanık M.O.K. ile irtibatlı şekilde birlikte hareket etmesi nedeniyle eylemlerinin, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçunu oluşturduğu kanaatine varmıştır. Bununla birlikte kararda, ilk derece mahkemesinin delillerin takdirinde yanılgıya düşmesi sonucu başvurucu hakkında yardım etme suçundan mahkûmiyet hükmü kurduğu ancak bu hususun aleyhe temyiz konusu yapılmaması nedeniyle Yargıtay tarafından bozma nedeni olarak gözetilmediği belirtilmiştir.

Değerlendirme

9. Ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Ancak bu amacın gerçekleştirilmesi için yapılan araştırma faaliyetleri sınırsız değildir. Maddi gerçeğin hukuka uygun bir şekilde ortaya çıkarılması, ceza adaletinin hakkaniyete uygun olarak gerçekleşmesi için gereklidir. Bu bakımdan ceza yargılamasında hukuka uygun yöntemlerle delil elde edilmesi, hukuk devletinin temel ilkelerinden sayılmaktadır. Bu kapsamda Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrasında da kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceği açıkça hükme bağlanmıştır (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 42).

10. Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca değerlendirme yaptığı birçok kararında, kanuni bir temele dayanmadan veya hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin yargılamada kullanılmasıyla ilgili olarak ileri sürülen iddiaları adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelemektedir. Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında bu konuda yapılan değerlendirmelerde Anayasa'nın 38. maddesinin altıncı fıkrası da dikkate alınmaktadır (Orhan Kılıç, § 43).

11. Ancak bireysel başvuruya konu davadaki eylemlerin kanıtlanması, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması, delillerin kabul edilebilirliği ve değerlendirilmesi ile uyuşmazlığa Yargıtay ve derece mahkemeleri tarafından getirilen çözümün esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesinde değerlendirmeye tabi tutulamaz. Dolayısıyla somut başvuruyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesinin rolü, Yargıtay ve derece mahkemelerince yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların hukuka uygunluğunu denetlemek değildir. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi esasen derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç, § 44).

12. Hakkaniyete uygun bir yargılama, delillerin gerçekliği ve güvenilirliği konusundaki kuşkuların giderilmesini, delillerin güvenilirliğine ve gerçekliğine etkili bir şekilde itiraz etme fırsatının tanınmış olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi de delillere yönelik hukuka aykırılık iddialarıyla ilgili olarak başvuruculara delillerin gerçekliğine itiraz etme ve kullanılmalarına karşı çıkma fırsatı verilip verilmediğini, bu konuda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gözetilip gözetilmediğini, savunmanın menfaatlerinin korunması için onlara yeterli güvenceler sağlanıp sağlanmadığını incelemektedir (Orhan Kılıç, §§ 47, 48).

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

15. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda olağan kanun yollarında incelenmesi gereken konularda inceleme ve değerlendirme yapılamaz. Zira Anayasa Mahkemesi temyiz veya istinaf mercii değildir.

16. Somut olayda Yargıtayın mahkûmiyet hükmünü onama kararında, ilk derece mahkemesi kararında mahkûmiyetin gerekçesi olarak yer verilmeyen iletişimin dinlenmesine ilişkin bazı

kayıtlara [bkz. § 24/iii, (4)] dayanıldığı ve bu kayıtlara atıfla başvurucunun mahkûmiyet kararının onandığı, bu hâliyle mevcut durumun başvurucunun temyiz aşamasında mahkûmiyetine esas teşkil eden bir delile karşı savunma yapma imkânından yoksun bırakılması sonucunu doğurduğu çoğunluk kararında belirtilmiş ise de anılan deliller ilk derece mahkemesi yargılaması aşamasında dava dosyası içinde bulunduğu, başvurucu ve müdafinin erişim ve itiraz etme imkanına sahip olduğu, dolayısıyla ilk defa Yargıtay aşamasında ortaya çıkan ve kabul edilen delil niteliğinde olmadığı, Yargıtay tarafından ilk derece yargılaması sırasında dosyaya giren ve başvurucu ve müdafinin erişebildiği ve itirazlarını ileri sürme imkânı bulabildiği bu delilin onama kararının gerekçesine ek gerekçe olarak ortaya konulduğu dikkate alındığında, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği söylenemez. Ayrıca başvurucunun mahkumiyetine ilişkin kararda yer verilen diğer deliller dikkate alındığında, mahkûmiyet kararının tek ve esaslı belirleyici delilinin iletişimin dinlenmesine ilişkin kayıtlar olmadığı dolayısıyla yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği de söylenemez.

17. Kaldı ki, Yargıtay 3. Ceza Dairesince, iletişimin dinlenmesine ilişkin kayıtların, başvurucu hakkındaki diğer tüm delillerle birlikte değerlendirildiğinde, eylemin Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs suçunu oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Başvurucu hakkında ise Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etmeye yardım suçundan mahkûmiyet kararı verilmiş, aleyhe temyiz olmadığı için bozma nedeni yapılmamış ve hüküm onanmıştır. Bir başka deyişle, Yargıtay 3. Ceza Dairesi kararındaki gerekçelerden yalnızca biri olan iletişimin dinlenmesine ilişkin kayıtlar, Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs suçunun delili olarak belirtilmiştir. Anılan kayıtların ve diğer delillerin tümünün bu suçu oluşturabileceği kararda açıkça ifade edilmiştir. Oysaki başvurucu hakkında Türkiye Cumhuriyeti hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs etmeye yardım suçundan ceza verilmiştir. Dolayısıyla anılan kayıtlara dayalı olarak hükmün onandığı da söylenemez.

18. Yukarıda yer verilen gerek İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinin gerekse Yargıtay 3. Ceza Dairesinin kararlarındaki detaylı gerekçeler dikkate alındığında, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların mahkemelerce delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme ve Yargıtay kararlarının gerekçelerinde bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir hususun bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Mahkemenin ve Yargıtayın yukarıda da belirtildiği üzere iddia ve savunmalar ile tüm delilleri inceleyerek ve değerlendirerek karar verdiği anlaşılmış olup kararların gerekçesiz olduğu da söylenemez.

19. Açıklanan nedenlerle somut olay yönünden, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediği kanaatine vardığımızdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye İrfan FİDAN Üye Muhterem İNCE Üye Yılmaz AKÇİL

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

AYİŞE ÇAKILDERE VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/17182 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/17182

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYİŞE ÇAKILDERE VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/17182)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet Sadık YAMLI

Başvurucular : 1. Ayişe ÇAKILDERE 2. Hasan Hüseyin ÇAKILDERE 3. İkbal ÇİFTÇİ

Vekili : Av. Erdinç ÇİÇEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; başvurucuların taşınmazları üzerine konulan ihtiyati tedbirin uzun süredir devam etmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucular, yargılama devam etmekte iken 15/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucular vekilince verilen 7/10/2024 tarihli dilekçede davanın henüz Yargıtayda devam ettiği ve taşınmazlar üzerindeki tedbirin sürdüğü ifade edilmiştir. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin ([2. B.], B. No: 2015/7044, 23/1/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin ölçülü olabilmesi için kapsamı ve

süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, ihtiyati tedbirin yaklaşık 15 yıldır devam ettiği anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular; mülkiyet hakkı yönünden 150.000 TL manevi, 150.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı, ihtiyati tedbirin kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında net 140.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmayıp başvurucular da yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 140.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/98, K.2016/6) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SUBAŞI VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/37304 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37304

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SUBAŞI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37304)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucular : Mehmet SUBAŞI ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. Ekli listenin (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumlarında bulunan başvurucuların göndermek istediği ya da başvuruculara gelen mektupların sakıncalı bulunarak alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ekli listenin (B) sütununda belirtilen başvurular, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2019/37304 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş, diğer başvuru dosyaları kapatılmış ve inceleme 2019/37304 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

3. Başvuruculara göndermek istediği bazıları ailelerine ve arkadaşlarına, bir kısmı siyasi partilere, derneklere veya tanınmış kişilere hitaplı olan ya da bu kişiler tarafından kendilerine gönderilen ve gündelik hayata, yargılama dosyalarına ve ceza infaz kurumlarındaki uygulamalara ilişkin ifadeler içeren mektuplar ceza infaz kurumu disiplin kurulları tarafından sakıncalı olduğu gerekçesiyle alıkonulmuştur. Kararların gerekçelerinde mevzuat hükümlerine yer verilmiş, genel ve soyut ifadeler dışında mektubun neden sakıncalı olduğuna dair mektup içeriğiyle ilgili ek bir gerekçe sunulmamıştır.

4. Başvurucular, söz konusu mektupların alıkonulmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek bahse konu kararları İnfaz Hâkimliğine şikâyet etmiştir. Şikâyetleri reddedilen başvurucular, Ağır Ceza Mahkemesine itiraz başvurusunda bulunmuştur. Başvurucuların şikâyet ve itirazlarının reddine ilişkin kararlarda ilgili mevzuat hükümlerine yer verilmiştir.

5. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

6. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucuların bazıları mektupların ailelerine ve arkadaşlarına, bir kısmı ise siyasi partilere, derneklere veya tanınmış kişilere hitaplı olduğunu ya da bu kişiler tarafından kendilerine gönderildiğini belirterek mektupların gündelik hayata, yargılama dosyalarına ve ceza infaz kurumlarındaki uygulamalara ilişkin ifadeler içerdiğini belirtmiştir. Bahse konu mektuplarda sakıncalı ifadeler olmadığını vurgulayan başvurucular, yeterli gerekçe ortaya konulmadan mektuplara el konulduğundan yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), başvuru konusuna ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer vererek inceleme yapılırken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan başvurucular, önceki iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz [2. B.], B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3) [1. B.] , B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk [1. B.], B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57). Anılan ilkelerden hareketle ceza infaz kurumlarına gelen veya bu kurumlardan gönderilen yazışmalara yapılan müdahalelerin mektubu gönderen, mektubun muhatabı ve mektup içeriği gözetilerek mektuba özgü olgu ve bilgilerle gerekçelendirilmesi ve haberleşme hakkının kötüye kullanıldığının objektif bir şekilde ortaya konulması gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla bu kapsamda öncelikle mektubun içeriğindeki hangi sözlerin neden sakıncalı olduğu ilgili mevzuat kapsamında yeterli bir gerekçe ile gösterilmek zorundadır. Ayrıca yazışmanın kısmen sakıncalı görülmesi hâlinde sakıncalı görülen kısımların çizilmesi suretiyle yazışmanın muhatabına ulaştırılma imkânının olup olmadığı hususunun da ilgili kararlarda tartışılması gerekir (Gökhan Gündüz [2. B.] , B. No: 2017/36100, 13/10/2020, § 43; Davut Şen [2. B.], B. No: 2018/14937, 11/2/2021, § 44; İnan Gök (2) [2. B.], B. No:2018/36333, 24/11/2021, § 44).

12. Somut olayda, göndermek istedikleri veya kendilerine gelen mektupların alıkonulması nedeniyle başvurucuların haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının

ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47). Öte yandan mektupların alıkonulmasına dair disiplin kurullarının ve yargılama makamlarının kararlarında mektupların içeriğiyle ilişkili ve uyumlu, somut bilgilere dayalı ve yeterli gerekçenin bulunmadığı, mektupların sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesi ya da başvuruculara verilmesinin mümkün olup olmadığı yönünde bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

14. Başvurucular; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

15. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

16. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alındığında yeniden yargılamanın yeterli giderimi sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculların tazminat taleplerinin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretlerinin ekli listede gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAVVA GÜL YILDIZ

B. No: 2020/15487 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15487

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAVVA GÜL YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15487)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucu : Havva Gül YILDIZ

Vekilleri : Av. Utku Çağrı AKTAY Av. Adil AKTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan davada aleyhe yargılama giderine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Mersin'in Gülnar ilçesinde bulunan taşınmazların malikidir. Başvurucunun taşınmazları üzerinden 1983 yılı sonrasında kamulaştırma yapılmaksızın veya idari irtifak tesis edilmeksizin enerji nakil hattı geçirilmiştir. Başvurucu 27/7/2016 tarihinde Gülnar Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketine (TEİAŞ) karşı kamulaştırmasız el atma sebebiyle tazminat davası açmıştır.

3. Mahkemece bilirkişi incelemesi yaptırılmış ve raporda başvurucuya ödenmesi gereken tutar 249.820 TL olarak hesaplanmıştır. Başvurucu, söz konusu raporda hesaplama hatası yapıldığını belirterek dava konusu talebini 238.238 TL olarak ıslah etmiştir. Mahkeme, davanın kabulüne karar vermiş; 249.820 TL (rapordaki hesaplamayı baz almak suretiyle) irtifak hakkı bedelinin başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir. Tarafların istinaf talebinde bulunmaları üzerine Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesi) başvurucunun istinaf talebini reddetmiş ancak TEİAŞ'ın istinaf

başvurusunu kısmen kabul etmiş ve kararı kaldırarak taleple bağlılık ilkesi gereği 238.238 TL irtifak hakkı bedelinin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Öte yandan Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesi, 16.274,03 TL harçtan başvurucunun yatırdığı 4.267 TL peşin harcın mahsubundan kalan 12.007,03 TL istinaf karar harcının başvurucudan alınarak Hazineye irat olarak kaydına karar vermiştir.

4. Başvurucu, dava sonucunda tamamen haklı çıkmasına karşın Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesince aleyhine karar harcına hükmedilmesi dolayısıyla temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay 5. Hukuk Dairesi (Yargıtay Dairesi) kararı onamış, aynı zamanda davacıdan peşin alınan temyiz başvurma ve temyiz karar harcının Hazineye irat olarak kaydedilmesine hükmetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 5/5/2020 tarihinde öğrendikten sonra 15/5/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, dava sonucunda tamamen haklı çıkmasına karşın aleyhine yargılama giderine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Kübra Yıldız ve diğerleri ([GK], B. No: 2018/32734, 28/7/2022) kararında kamulaştırmasız el atma davalarında aleyhe hükmedilen yargılama gideri ve vekâlet ücreti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerde uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucular aleyhine yargılama giderine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın sözüne uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

10. Somut başvuruda Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairesi tarafından başvurucunun istinaf başvurusunun reddine karar verilmesi dolayısıyla başvurucu aleyhine istinaf karar harcına hükmedilmiştir. Yine Yargıtay Dairesi tarafından başvurucunun temyiz talebinin reddedilmesi nedeniyle başvurucu aleyhine temyiz yargılama giderine hükmedilmiştir. Sonuç olarak kamulaştırmasız el atma nedeniyle açılan davada aleyhine yargılama giderine hükmedilen başvurucu yönünden de anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı değerlendirilmiştir.

11. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

12. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

13. Kamulaştırmasız el atma davasında aleyhe yargılama giderine hükmedilmesi nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve

Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), [1. B.] B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan mülkiyet hakkı yönünden ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesine (E.2017/1234, K.2018/23) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİN ERGİN

B. No: 2020/15865 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15865

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİN ERGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15865)

Karar Tarihi: 16/9/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 10/2/2026 - 33164

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Emin ERGİN

Vekili : Av. Mustafa Barış ÇATALBAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, imar uygulaması sonrasında kullanma imkânı kalmayan taşınmazların bedelinin tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu 1963 doğumlu olup Ankara'da ikamet etmektedir.

6. Toplu Konut İdaresi (TOKİ) ile Yenimahalle Belediyesi (Belediye) arasında 1/7/2008 tarihinde Ankara Yenimahalle Macun Kentsel Yenileme (Gecekondu Dönüşüm) Projesi'ne ilişkin protokol imzalanmıştır. Söz konusu protokol kapsamında proje alanı gecekondu önleme bölgesi olarak belirlenmiş ve buna uygun olarak nâzım imar planı ile uygulama imar planı yapılmıştır. Tapu ve Kadastro Müdürlüğü 12/1/2010 tarihinde parselasyon planını tescil etmiştir.

7. Başvurucuya ait Ankara'nın Yenimahalle ilçesi Macun Mahallesi'nde 42150 ada 5 parsel sayılı taşınmaz gecekondu önleme bölgesi içinde kaldığından imar uygulaması ve parselasyon tescil işlemi kapsamında aynı mahalledeki arsa vasıflı ve 5.622 metrekare yüz ölçümlü 63055 ada 2 parsele şuyulandırılmıştır. Başvurucunun önceki taşınmazının bulunduğu alan park ve spor alanına dönüştürülmüş, spor alanı hisseli olarak şahıs mülkiyetinde bırakılmış, park alanı ise kamu kullanımına terk edilmiştir.

8. Başvurucu, 5 numaralı parselin arzı üzerinde kalan yapıların ve ağaçların bedelinin belirlenmesi için 17/10/2014 tarihinde Ankara 5. Sulh Hukuk Mahkemesinden delil tespiti talebinde bulunmuştur. Mahallinde yapılan keşif sonrası dosyaya sunulan 1/12/2014 tarihli bilirkişi raporunda taşınmaz üzerinde yer aldığı tespit edilen yapıların ve ağaçların toplam bedeli 136.676 TL olarak belirlenmiştir.

9. Başvurucu; yapıların ve ağaçların bedelinin ödenmesi için TOKİ'ye, Ankara Büyükşehir Belediyesine ve Yenimahalle Belediyesine müracaat etmiştir. Kamu makamları başvurucunun talebini reddetmiştir.

10. Başvurucu 8/5/2015 tarihinde kamu makamlarına karşı tam yargı davası açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde önceki taşınmazıyla ilişiğinin kesildiğini, idarenin uhdesinde kalan taşınmaz üzerindeki yapıların ve ağaçların yıkıldığını veya yıkılmak üzere olduğunu, keşif icra edilerek bilirkişi incelemesiyle bedelin belirlenmesi gerektiğini iddia etmiştir.

11. Davalı kamu makamları; cevaplarında uygulama öncesi ölçümün yeni parselde korunduğunu, park alanında kalan eski taşınmazın kamulaştırılmasına yönelik bir işlem yapılmadığını, başvurucunun söz konusu taşınmaz üzerindeki yapıları ve ağaçları kullanmasının önünde bir engel bulunmadığını ileri sürmüştür.

12. Ankara 6. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 4/12/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Mahkeme; gerekçesinde imar uygulaması sonucunda başvurucuya ait önceki parselin bulunduğu alanın 63053 ada olarak park ve spor alanına dönüştüğünü, spor alanının hisseli hâlde şahıs mülkiyetinde olduğunu, park alanının ise kamuya terk edilip idarelerin mülkiyetine geçirilmediğini tespit etmiştir. Başvurucunun hak kaybına uğramaması için hissesinin yine aynı kentsel çalışma alanı içinde bulunan 2 numaralı parsele taşındığını ve imar planı sonrasında söz konusu taşınmazla ilgili kamulaştırma işlemi yapılmadığını kaydetmiştir. Mahkeme; dava konusu taşınmazın kamulaştırılmadığını, yıkım işlemi uygulanmadığını ve imar uygulamasıyla başka bir parsele şuyulandırılan taşınmaz üzerindeki yapı ve muhdesatın kullanılmasına engel olunduğuna dair bir bilgi bulunmadığını kaydetmiştir. İmar uygulamasıyla başka parsele şuyulandırılan başvurucuya ait taşınmaz üzerinde bulunan yapıların ve ağaçların bedeline hükmedilebilmesi için bunların kullanılmasına engel olunması gerektiğini vurgulayan Mahkeme, buna karşılık dava konusu olayda söz konusu durum gerçekleşmediğinden maddi tazminat koşullarının oluşmadığını ifade etmiştir.

13. Başvurucu; karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; keşif ve bilirkişi incelemesi

yapılmadan karar verildiğini, taşınmazın bir kısmının tel örgülerle çevrilerek idarece piknik alanına tahsis edildiğini ileri sürmüştür. Yapı ve ağaçların mülkiyet ilişkisinin kesildiği parsel üzerinde kaldığını vurgulayan başvurucu, idare uhdesinde bulunan taşınmazın üzerindeki yapı ve ağaçların bedelinin ödenmediğini iddia etmiştir.

14. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 5. İdare Dava Dairesi 25/3/2020 tarihinde kararı usul ve hukuka uygun bulduğunu belirterek istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

15. Nihai hüküm 7/5/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

16. 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesinin ilgili kısmı olay tarihinde şöyledir:

"İmar hududu içinde bulunan binalı veya binasız arsa ve arazileri malikleri veya diğer hak sahiplerinin muvafakatı aranmaksızın, birbirleri ile, yol fazlaları ile, kamu kurumlarına veya belediyelere ait bulunan yerlerle birleştirmeye, bunları yeniden imar planına uygun ada veya parsellere ayırmaya, müstakil, hisseli veya kat mülkiyeti esaslarına göre hak sahiplerine dağıtmaya ve re'sen tescil işlemlerini yaptırmaya belediyeler yetkilidir. Sözü edilen yerler belediye ve mücavir alan dışında ise yukarıda belirtilen yetkiler valilikçe kullanılır.

...

Düzenleme sırasında, plan ve mevzuata göre muhafazasında mahzur bulunmayan bir yapı, ancak bir imar parseli içinde bırakılabilir. Tamamının veya bir kısmının plan ve mevzuat hükümlerine göre muhafazası mümkün görülemeyen yapılar ise, birden fazla imar parseline de rastlayabilir. Hisseli bir veya birkaç parsel üzerinde kalan yapıların bedelleri, ilgili parsel sahiplerince yapı sahibine ödenmedikçe ve aralarında başka bir anlaşma temin edilmedikçe veya şüyuu giderilmedikçe, bu yapıların eski sahipleri tarafından kullanılmasına devam olunur.

Bu maddede belirtilen kamu hizmetlerine ayrılan yerlere rastlayan yapılar, belediye veya valilikçe kamulaştırılmadıkça yıktırılamaz."

B. Danıştay İçtihadı

17. Danıştay Altıncı Dairesinin 8/5/2023 tarihli ve E.2022/5908, K.2023/44755 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...dava konusu taşınmazda yer alan yapının plan ve parselasyon uygulanması kapsamında yıkılmadığı ve halihazırda binanın mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Bu durumda, taşınmazın üzerindeki yapının parselasyonun tatbiki aşamasında yıkılmadığının tespit edilmesi karşısında, güncel durum itibarıyla davacının gerçekleşmiş bir zararı bulunduğundan söz edilemeyeceğinden olası zarara dayanılarak tazminat miktarının hesaplanmasına ve davalı idarenin gerçekleşmemiş bir zarardan sorumlu tutulmasına olanak bulunmamakta ise de, sonraki süreçte yapının yıkılmasına ilişkin yasal süreçler yürütülürken, davaya konu taşınmaza ilişkin parselasyon uygulaması tarihinde yürürlükte olan 2981 sayılı Yasa ile 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesinde belirtilen usuller çerçevesinde, yapının ruhsatının ve imar affı başvurusunun bulunup bulunmadığı hususları

da belirlendikten sonra, idare tarafından taşınmaz üzerindeki yapıya ilişkin gerekli kamulaştırma işlemlerinin tesis edilmesi gerektiği de açıktır."

18. Danıştay Altıncı Dairesinin 23/12/2020 tarihli ve E.2016/1658, K.2020/13574 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Öte yandan 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 'Arazi ve Arsa Düzenlemesi' başlıklı 18. maddesinde; '...Üzerinde bina bulunan hisseli parsellerde, şüyulanma sadece zemine ait olup, şüyuun giderilmesinde bina bedeli ayrıca dikkate alınır. Düzenleme sırasında, plan ve mevzuata göre muhafazasında mahzur bulunmayan bir yapı, ancak bir imar parseli içinde bırakılabilir. Tamamının veya bir kısmının plan ve mevzuat hükümlerine göre muhafazası mümkün görülemeyen yapılar ise, birden fazla imar parseline de rastlayabilir. Hisseli bir veya birkaç parsel üzerinde kalan yapıların bedelleri, ilgili parsel sahiplerince yapı sahibine ödenmedikçe ve aralarında başka bir anlaşma temin edilmedikçe veya şüyuu giderilmedikçe bu yapıların eski sahipleri tarafından kullanılmasına devam olunur. Bu maddede belirtilen kamu hizmetlerine ayrılan yerlere rastlayan yapılar, belediye veya valilikçe kamulaştırılmadıkça yıktırılamaz.' hükmü gereğince davacı tarafından parselasyon işlemi sonrası yol ve park üzerinde kalan binanın bedeli için ayrıca dava açılabileceği tabidir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 16/9/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, taşınmazın değerini arttıran yapıların ve ağaçların idare uhdesinde kalmasına rağmen idarenin bunların bedelini ödemediğini belirtmiştir. Tazminat davasına bakan Mahkemenin taşınmazda keşif icra etmediğini ve bilirkişi raporu almadığını kaydeden başvurucu, mülkiyet ilişkisinin kesildiği alanda yer alan bu değerlerin kullanılmasına engel olunduğuna dair bir bilginin bulunmadığı gerekçesinin gerçeklik ile bağdaşmadığını ileri sürmüştür. 5 numaralı parsel üzerinde kalan yapıları ve ağaçları fiilen kullanmasının engellendiğini, bunların kamu makamlarınca yıkıldığını, alanın bir kısmının tel örgülerle çevrilerek piknik alanı olarak kullanıldığını açıklamıştır. Taşınmazın mevcut hâline dair fotoğraflar sunmasına karşılık iddialarının mahkemelerce incelenmediğini iddia etmiştir. Başvurucu, bu gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

23. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durum değerlendirilmelidir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsar (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20).

24. Somut olayda başvurucuya ait taşınmaz imar uygulamaları sonucunda başka bir parsele şuyulandırılmış, bununla birlikte tazminat davasına konu edilen yapılar ve ağaçlar önceki parsel üzerinde kalmıştır. Delil tespiti sırasında alınan bilirkişi raporuyla ekonomik bir değer teşkil ettiği anlaşılan yapıların ve ağaçların başvurucuya ait olduğu konusunda da yargılama sürecinde bir ihtilaf ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında başvurucuya ait mülkün varlığı sabittir.

b. Müdahalenin Varlığı ve Türü

25. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

26. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

27. İmar uygulamalarıyla mülkiyet hakkına yapılan müdahaleler mülkiyetin kamu yararına kullanılmasının kontrolü veya düzenlenmesi kapsamında görülmektedir (diğerleri arasından bkz. Süleyman Günaydın [2. B.], B. No: 2014/4870, 16/6/2016, § 65). Diğer taraftan imar uygulamaları sonrasında taşınmazların mülkiyet durumunun uzun süre belirsiz bırakılması biçimindeki müdahaleler mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmektedir (diğerleri arasından bkz. Hüseyin Ünal [2. B.], B. No: 2017/24715, 20/9/2018, § 41). Somut olayda düzenlenen imar planlarına göre başvurucunun taşınmazı gecekondu önleme bölgesi kapsamına alınmıştır. Parselasyon işleminin tapu kaydında tescil

edilmesiyle başvurucuya ait taşınmazın arzı başka bir yere şuyulandırılmakla birlikte yapılar ve ağaçlar 5 numaralı parsel üzerinde kalmıştır. Dolayısıyla imar uygulamasının sonucu gözetildiğinde başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale edildiği açıktır. İmar uygulaması sonucunda başvurucunun mülkünden yararlanamadığı ve kullanım durumunun belirsiz bırakıldığı bağlamındaki iddialarının mülkten barışçıl yararlanma hakkına ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

c. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

28. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

29. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

i. Kanunilik

30. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; Ford Motor Company [2. B.], B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; Necmiye Çiftçi ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Başvurucunun maliki olduğu taşınmaz 3194 sayılı Kanun'un 18. maddesi uyarınca başka bir parsele şuyulandırılmıştır. Söz konusu hükmün ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir olduğu anlaşıldığından müdahalenin kanuni bir dayanağı bulunmaktadır.

ii. Meşru Amaç

31. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır (Nusrat Külah [2. B.], B. No: 2013/6151, 21/4/2016, § 53). Şehirleşmenin fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla arsaların düzenlemesi sırasında taşınmazın başka bir parsele şuyulandırılmasının kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu kabul edilmelidir.

iii. Ölçülülük

32. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında

makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

33. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

34. Orantılılık ilkesi gereği, kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığını değerlendirirken Anayasa Mahkemesi bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven [2. B.], B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; Osman Ukav [1. B.], B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71).

35. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

36. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda sağlandığından söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkıyla ilgili davanın sonucuna etkili, esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

37. Kamu makamlarının özellikle büyük şehirlerin gelişmesi gibi karmaşık ve zor bir alanda kendi imar politikalarını uygulamak için geniş bir takdir alanı kullanmaları doğal olmakla birlikte belirtilen takdir yetkisinin Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ve Anayasa’nın 13. maddesinde yer verilen güvence ölçütlerini gözetecek şekilde kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesi zorunludur (AYM, E.2012/100, K.2013/84, 4/7/2013).

38. Başvuruya konu olayda gecekondu önleme bölgesi içinde kalan, üzerinde birtakım yapılar ve ağaçlar bulunan başvurucuya ait taşınmazın aynı ölçüler korunmak suretiyle başka bir yere şuyulandırıldığı, bununla birlikte zemine bağlı olan taşınmaz niteliğindeki yapılar ve ağaçların önceki parsel üzerinde kaldığı görülmüştür. Başvurucu, zeminin başka bir alana taşınması sonrasında önceki parsel üzerinde kalan taşınmazları fiilen kullanma

imkânı kalmamasına rağmen parselin değerini arttıran yapı ve ağaç bedelinin tazmin edilmemesinden yakınmıştır.

39. Somut olayda başvurucu, imar uygulaması neticesinde önceki parselin arzı üzerinde kalan gecekondu niteliğindeki bir kısım yapının yıkıldığını veya yıkılmak üzere olduğunu, kalan yapı ve ağaçları da fiilen kullanma imkânı bulunmadığını ileri sürerek bedellerinin ödenmesi talebiyle tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucunun iddialarının ispatı bağlamında mahallinde keşif yapılıp bilirkişi raporu alınmasını talep ettiği ancak Mahkemenin ise başvurucunun yapı ve ağaçların durumunun tespiti ve fiilî kullanımın olmadığı hususunda keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasına yönelik talebi hakkında olumlu veya olumsuz bir değerlendirmede bulunmadığı kaydedilmelidir.

40. Başvurucu; yargılama sürecinin çeşitli aşamalarında parsel üzerinde kalan yapıların yıkıldığını ve parselin tel örgülerle çevrilerek piknik alanına tahsis edildiğini, dolayısıyla taşınmazı fiilen kullanma imkânı kalmadığını ileri sürmüştür. Mahkeme, ret kararını önceki parselin bir kısmının park ve spor alanına dönüştüğünü, bununla birlikte başvurucunun parselden fiilen yararlanamadığına dair herhangi bir bilgi olmadığını belirterek gerekçelendirmiştir. Başvurucunun benzer iddia ve itirazları ileri sürerek yaptığı istinaf başvurusu sonucunda da mahkeme kararı hukuka uygun bulunmuştur. Dolayısıyla Mahkemenin başvurucunun yapı ve ağaçlardan fiilen yararlanıp yararlanmadığına sonuç bağlayarak fiilen yararlanmasının önünde bir engelin bulunduğuna dair bilgi olmadığından davayı reddettiği anlaşılmıştır.

41. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi, herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi vardır (Ahmet Korkmaz [2. B.], B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29). Anayasa Mahkemesi Yaşar Çetinbaş ([1. B.], B. No: 2018/34564, 10/3/2021) başvurusunda, inşa edilen viyadük nedeniyle taşınmazda zarar veya değer düşüklüğü meydana geldiği iddiasıyla ilgili olarak keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmamasının başvurucuyu iddiasını ispat etme imkânından yoksun bıraktığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Yaşar Çetinbaş, §§ 36,37).

42. Somut olayda başvurucunun açtığı maddi zararın tazminine yönelik davada ispat külfetinin başvurucu üzerinde olduğu, başvurucunun kullanım durumuna ilişkin ileri sürdüğü iddia ve itirazlar ile mahkeme kararının dayandığı gerekçe gözönüne alınmalıdır. Bu hususlar karşısında taşınmazın durumunun ve uğranıldığı iddia edilen zararın tespiti amacıyla keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmaması, davanın esasına ilişkin temel iddianın -yapıların ve ağaçların fiilen kullanılamadığı- ispatından başvurucuyu mahrum bırakmıştır. Bu durum başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğinden söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

44. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 200.000 TL maddi ve

manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 55).

47. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 6. İdare Mahkemesine (E.2015/1120, K.2018/2756) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ YARDIM

B. No: 2020/20912 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20912

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ YARDIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/20912)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Ali YARDIM

Vekili : Av. Hüseyin PALA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, imar planında resmî kurum alanı olarak belirlenen taşınmazın uzun süre kamulaştırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul'un Başakşehir ilçesi Şamlar Mahallesi'nde bulunan 493 ada 1 parsel sayılı 21.776,13 m² yüzölçümlü taşınmaz 2008 yılında yapılan 1/1000 ölçekli Küçükçekmece-Kayabaşı Kentsel Gelişme Alanı Revizyon Uygulama İmar Planında resmî kurum alanı olarak belirlenmiş ve bu kayıt tapunun beyanlar hanesine 2009 yılında işlenmiştir. Ayrıca taşınmazın tapu kaydında 2005 yılına ilişkin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) lehine önalım hakkı şerhleri bulunmaktadır.

3. Başvurucu taşınmazın 10000/725871 hissesini (300 m²) 23/7/2013 tarihinde satış yoluyla edinmiştir. 2015 yılı içerisinde de tapu kaydına TOKİ'nin kamulaştırma şerhi işlenmiştir.

4. Başvurucu ve taşınmazın diğer hissedarı S.E. 19/9/2018 tarihinde TOKİ'ye sunduğu dilekçe ile taşınmazın imar durumunun bildirilmesini istemiştir. TOKİ, Başakşehir Belediyesinden (Belediye) bilgi edinilmesi gerektiğini bildirmiştir. Bunun üzerine aynı yönde Belediyeden talepte bulunmuş, verilen cevapta taşınmazın kamu ortaklık payı parseli

olduğu, TOKİ tarafından 2007 yılında Kayabaşı Toplu Konut Alanı ilan edildiği ve imar planlarının TOKİ tarafından yapılması gerektiği, 2017 yılında TOKİ'nin plan çalışmalarına başladığı ve 2018 yılı içerisinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un 2. maddesi kapsamında Rezerv Yapı Alanına alındığı ve taşınmazla ilgili imar planları, parselasyon v.b. işlemlerin Bakanlık tarafından yapılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucu ve taşınmazın diğer hissedarı S.E., 19/9/2018 tarihinde TOKİ'ye sundukları dilekçe ile uzlaşma talebinde bulunmuş, bu talep 9/10/2018 tarihinde tasarrufta bulunmaya engel bir müdahale yapılmadığı ancak başvurulması hâlinde uzlaşma görüşmeleri yapılabileceği belirtilerek uygun görülmüştür. 25/12/2018 tarihinde yapılan uzlaşma görüşmeleri sonucunda anlaşmaya varılamadığı anlaşılmıştır.

5. Başvurucu 20/3/2019 tarihinde TOKİ aleyhine tam yargı davası açmıştır. Bu davada hissesi bulunduğu taşınmazın 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planında kamu ortaklık payı parseli niteliğinde resmî kurum alanı olarak tahsis edildiğini ve hukuki el atma yolu ile mülkiyet hakkının kısıtlandığını belirterek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 100.000 TL tazminatın faizi ile birlikte ödenmesini talep etmiştir.

6. İstanbul 10. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 5/11/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle:

i. Parselasyon işlemi sonucunda kamu ortaklık payı olarak düzenleme sahası içerisindeki parsel maliklerinin hisselendirilmesi suretiyle oluşan parsellerde hisse sahibi olan kişiler açısından mülkiyet hakkının belirsiz ve uzun bir süre kısıtlanması durumunun ortadan kalktığı, kalan hissesine mukabil yapılaşmaya elverişli parsel tahsis edilerek başvurucunun imar planıyla kök parseli açısından oluşan kısıtlılığın giderildiği ve düzenlenme yapılan alandaki diğer parsel malikleri ile eşit oranda kamu külfetine katlanma yükümlüğünün bulunduğu,

ii. İdarenin imar planının uygulanması kapsamında doğan yükümlülüğünü parselasyon işlemi yaparak yerine getirdiği, mülkiyet hakkı üzerindeki belirsizliğin giderildiği, bireysel yarar ile kamusal yarar arasındaki dengenin bozulmadığı, imar uygulaması yaparak ilgililere imar hakları verildiğinden denge tazminatı ödenmesini gerektirecek koşulların bulunmadığı ve kamu menfaatlerinin gerekliliği ile kişi yararı arasındaki adil dengeyi bozan ölçüsüz bir yükün başvurucuya yüklendiğinden söz edilemeyeceği ifade edilmiştir.

7. Başvurucunun istinaf talebini inceleyen İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9. İdari Dava Dairesi 9/6/2020 tarihinde kararı hukuka uygun bulmuş ve istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 10/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; istinaf talebinin reddedilmesine ilişkin kararda gerekçeye yer verilmediğini, kök parsele yapılaşma izni verildiği ifade edilmişse de taşınmazın kök maliki olmayıp sonradan satın aldığını, taşınmazın on iki yıldır kısıtlı olduğunu ve satın aldığı tarihten itibaren yedi yıldır da kısıtlılığın devam ettiğini, uzlaşan maliklerle anlaşıldığını ancak

uzlaşma olmaması hâlinde ne zaman kamulaştırma yapılacağının belirsiz hâle geldiğini belirterek eşitlik ilkesi ile gerekçeli karar ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, devlet tarafından pozitif yükümlülükler bağlamında başvurucuya etkili, bağımsız ve tarafsız hukuki yolların sağlandığını, başvurucunun da bu yollardan yararlanarak, yargı mercileri önünde iddialarını dile getirebildiğini ve kararlar incelendiğinde kurulan hükümler ile olgular arasında gerekli bağlantıyı gösterecek nedenlerin açıkça belirtildiğini ifade etmiş ve Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

12. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında, önceki beyanlarını tekrar etmiş ve Danıştayın önceki kararlarında bireysel başvuruya konu edilen olayda olduğu gibi kamu ortaklık payı olarak belirlenen parsellerde mülkiyet hakkının kısıtlanmadığı görüşünde olduğunu ancak daha sonra bu görüşten dönerek mülkiyet hakkının engellendiğine ve tazminat ödenmesi gerektiğine ilişkin kararlar verdiğini ifade etmiştir.

13. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda imar uygulamasına konu taşınmazda başvurucu hissesi bulunmaktadır. Tapuda kayıtlı olan taşınmaz hissesinin Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk teşkil ettiği açıktır.

16. Taşınmazın imar planında kamu hizmetine ayrılması, henüz bir kamulaştırma yapılmayıp fiilen de taşınmaza el atılmadığı için mülkiyet hakkından yoksun bırakma sonucu doğurmamakla birlikte malikin mülkiyet hakkından doğan yetkilerini önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Bu kapsamda kamu hizmeti alanı olarak ayrıldığı için taşınmaz üzerinde inşaat yapılabilmesi mümkün olamadığı gibi bu durumun taşınmazın satış, bağış, ipotek ve diğer irtifak haklarının tesisi yönünden yapılacak işlemler ve rayiç değeri bakımından da olumsuz etkileri bulunmaktadır. Dolayısıyla imar uygulamalarının ve bu bağlamda taşınmazın imar durumunun kamu hizmeti alanı olarak belirlenmesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği kuşkusuzdur (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Ünal [2. B.], B. No: 2017/24715, 20/9/2018, § 39). Anayasa Mahkemesi taşınmazların mülkiyet durumunun uzun süre belirsiz bırakılması biçimindeki müdahaleleri mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelemektedir (Hüseyin Ünal , § 41). Somut olay yönünden bu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığından başvurunun mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Uğur Elbir [2.B.], (B. No: 2019/24581, 30/3/2022) kararında, taşınmazın bulunduğu alanda imar uygulaması yapıldığını, bölgedeki tüm maliklerin taşınmazlarından eşit olarak kesinti

yapılmak suretiyle oluşturulan ihtilaf konusu taşınmazın mesleki okul alanı olarak belirlendiğini, 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 10., 13., ve 18. maddelerinde kamu hizmetine ayrılan taşınmazlara ilişkin olarak detaylı düzenlemelere yer verildiğini ve anılan düzenlemelerin planlama yoluyla mülkiyet hakkına müdahale yönünden yeterli ölçüde kanuni dayanak teşkil ettiğini değerlendirmiştir (Uğur Elbir, §§ 48-50). Ayrıca aynı kararda müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu kabul edilmiştir (Uğur Elbir, §§ 51-53). Somut olayda da imar uygulamaları sonucunda maliklerin taşınmazlarından yapılan kesinti ile oluşturulan kamu ortaklık payı parselinin resmî kurum alanı olarak düzenlediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla aynı nitelikteki Uğur Elbir kararında yer verilen ilkelere göre müdahalenin kanuni dayanağının ve kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu kabul edilmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi Uğur Elbir, kararında düzenleme ortaklık payıyla karşılanamayan kamu hizmet alanları için düzenlemeye tabi tutulan bölgedeki tüm taşınmazlardan eşit oranda kesinti yapılmasının ve müdahaleyle oluşacak külfetin tüm maliklere eşit oranda pay edilmesinin önemli bir güvence oluştursa da maliklerin yüklendiği külfeti telafi etmediğini ifade etmiştir. Diğer taraftan imar uygulamasına tabi tutulmasının taşınmazın değerinde artışa yol açacağı kabul edilse bile kamu ortaklık payı olarak yapılan kesintinin uzun süre kamulaştırılmamasını haklı çıkarmadığını, imar uygulamasıyla oluşan değer artışının ise taşınmazdan düzenleme ortaklık payı kesintisi yapılmak suretiyle kamuya aktarıldığını belirtmiştir. İmar uygulamasıyla taşınmazda ortaya çıkan değer artışına karşılık olarak malikin düzenleme ortaklık payı haricinde bir külfete daha katlanmasının kamu yararı ile bireysel yarar arasında kurulması gereken adil dengeyi bozacağını ifade etmiştir (Uğur Elbir, §§ 67,68).

19. Ayrıca kamu otoritelerinin kamu ortaklık payı olarak kesilen parçalardan oluşan taşınmazların kamulaştırılacağı sürenin belirlenmesi hususunda takdirinin geniş olduğunun kabulünün, onlara kişilerin mülkleri üzerinde tasarrufta bulunmasını kanunda öngörülmeyen bir süre boyunca sınırlama yetkisi verilmesi anlamına geleceğini belirtmiştir. İdarenin ihtiyaç hâlinde taşınmazı güncel değeriyle kamulaştıracağı düşüncesinin de bu uygulamaya meşruiyet kazandırmadığını, kamu ortaklık payı kesintilerinin birleştirilmesinden oluşan taşınmazların çok sayıda hissedardan oluştuğunu, bu hissedarların serbest iradeleriyle değil idarenin tek taraflı işlemiyle -imar uygulaması sonucu- paydaş olduğunu ve hissedar çokluğunun taşınmazın değerlendirme yöntemiyle ilgili olarak ortak bir karara varılmasını güçleştireceğini ifade etmiştir. Diğer taşınmazların 3194 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca uygulama imar planının kesinleşmesinden sonra beş yıl içinde kamulaştırılmasının gerektiği kabul edildiğine göre aynı durumun kamu ortaklık payı kesintilerinin birleştirilmesinden oluşan taşınmazlar yönünden geçerli olmamasının makul bir nedeni bulunmadığını belirtmiştir. Netice olarak uygulama imar planının onaylanmasından itibaren yaklaşık otuz yıl geçmesine rağmen imar planında mesleki okul alanı olarak kamu hizmetine ayrılan taşınmazın kamulaştırılmamasının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediğini, başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğunu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna varıldığını ifade etmiştir (Uğur Elbir, §§ 70-72).

20. Somut olayda uyuşmazlığa konu taşınmazın başka taşınmazlardan kamu ortaklık payı kesilerek oluşturulduğu ve 2008 yılında yapılan 1/1000 ölçekli Küçükçekmece-Kayabaşı Kentsel Gelişme Alanı Revizyon Uygulama İmar Planında resmî kurum alanı olarak

belirlendiği anlaşılmaktadır. Başvurucu ise bu taşınmazın 10000/725871 hissesini (300 m²) 23/7/2013 tarihinde satış yoluyla edinmiştir. Başvurucu hissesi bulunan taşınmazın edinme tarihinden bireysel başvurunun incelendiği 2025 yılına kadar yaklaşık on iki yıldır kamulaştırılmadığı ve üzerindeki kısıtlamanın kaldırılmadığı anlaşılmaktadır.

21. Dolayısıyla Uğur Elbir kararında yer verilen ilkeler doğrultusunda imar planının onaylanmasından itibaren yaklaşık on altı ve başvurucunun satın alması üzerinden ise on iki yıl geçmesine rağmen imar planında resmî kurum alanı olarak kamu hizmetine ayrılan taşınmazın kamulaştırılmamasının başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 10. İdare Mahkemesine (E.2019/835, K.2019/2185) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKPET KIRTASİYE VE PETROL ÜRÜNLERİ TİCARET A.Ş.

B. No: 2020/25034 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25034

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKPET KIRTASİYE VE PETROL ÜRÜNLERİ TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25034)

Karar Tarihi: 16/9/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 10/2/2026 - 33164

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Akpet Kırtasiye ve Petrol Ürünleri Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Sadık ÖZHÖBEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, imara aykırılık nedeniyle düzenlenen idari para cezası ve ruhsat alınması için bir ay süre verilmesine ilişkin işlem nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkindir.

2. Kocasinan Belediye Meclisi (İdare) 12/9/2017 tarihinde başvurucu Şirketin Kayseri'nin Kocasinan ilçesinde bulunan Matbaacılar Sitesi'ndeki 3968 ada 1 parsel sayılı taşınmazda ruhsatsız inşaat yaptığı gerekçesiyle 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 32. ve 42. maddeleri uyarınca 37.719,93 TL idari para cezası ile cezalandırılmasına ve ruhsat alması için başvurucuya bir ay süre verilmesine karar vermiştir.

3. Başvurucu, işlemin iptali talebiyle 20/10/2017 tarihinde İdare aleyhine dava açmıştır. Kayseri 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 20/11/2018 tarihinde alınan bilirkişi raporuna göre, yapının ruhsata tabi olduğu, yapı sınıfı ve grubunun doğru belirlendiği ancak işlemin tesis edildiği inşaat alanının 546,90 m² olması gerekirken imar cezası hesaplama

raporunda 456 m² olarak belirlendiği, 564,90 m² alan üzerinden toplam 45.239,10 TL idari para cezası uygulanması gerektiği, davalı İdare tarafından düzenlenen yapı tatil zaptında ve dava konusu encümen kararında inşaat alanının 456 m² olarak belirlendiği ve bu durumun temel cezayı etkiler nitelikte olduğu gerekçesiyle işlemi iptal etmiştir. Kanun yolu açık şekilde verilen karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmadığından karar 30/1/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

4. İdare 9/4/2019 tarihinde uyuşmazlık konusu taşınmazda kaçak üçüncü kat inşa edildiğini ve İdare Mahkemesi kararı sonrası yeniden yapı tatil zaptı düzenlendiğini belirtmiş, 3194 sayılı Kanun'un 42. maddesi uyarınca başvurucunun yapısının III. sınıf A grubuna göre (546,90 m²x29,54TL/m²) 16.156,82 TL ve ruhsatsız olarak yapıldığı için de 29.082,28 TL olmak üzere toplam 45.239,10 TL idari para cezası ile cezalandırılmasına ve 32. maddesi uyarınca da ruhsat alınması için bir ay süre verilmesine karar vermiştir.

5. Başvurucu, İdarenin 9/4/2019 tarihli işleminin iptali talebiyle 9/5/2019 tarihinde İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, İdarece keşif yapılmadan idari para cezası düzenlendiğini, m²nin hatalı şekilde yüksek belirlendiğini, imar affı kapsamında yapılan başvuru beklenmeden işlem tesis edildiğini, yapı ruhsatı incelenmeden karar verildiğini, cezanın fahiş derecede yüksek ve 3194 sayılı Kanun'da belirlenen oranların çok üzerinde hatalı belirlendiğini ileri sürmüştür. İdare savunma dilekçesinde, başvurucunun taşınmazın çatı kısmına ruhsatı olmaksızın çelik konstrüksiyondan III. sınıf A grubu yapı inşa ettiğini ve cezaya konu m²nin daha önceki mahkeme kararı ile belirlendiğini ifade etmiş ve davanın reddini talep etmiştir. Yargılama sırasında başvurucu 28/6/2019 tarihinde yapı kayıt belgesini dosyaya sunmuştur.

6. İdare Mahkemesi 15/10/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde 3194 sayılı Kanun'un 32. ve 42. maddelerine göre ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapılan yapılar nedeniyle verilecek para cezası miktarının belirlenmesinde dikkate alınacak temel ölçütün yapı sınıfı ve grubu ile ruhsatsız veya ruhsata aykırı imalat alanının varsa aykırılıktan etkilenen alanın katılması suretiyle bulunacak alan olduğu, temel ceza miktarı belirlendikten sonra maddede öngörülen arttırım sebeplerinin varlığı hâlinde arttırım sebeplerinin ayrı ayrı hesaplanacağı ifade edilmiştir. Belirlenen idari para cezasının önceki davada İdare Mahkemesince verilen karara dayandığı belirtilmiştir. Ayrıca önceki İdare Mahkemesi kararına dayanak bilirkişi raporunda mevcut yapının üzerine yapılmış olan çelik konstrüksiyonun yapıya ilave yük olması nedeniyle taşıyıcı sistemi etkileyecek nitelikte olduğu, yapı inşaat alanının arttığı, ayrıca esaslı tadilat tanımına girdiği, bu sebeple yapı ruhsatına tabi olduğunun belirlendiği ve kararın kesinleştiği, inşaatın ruhsatının bulunmadığı, dolayısıyla 3194 sayılı Kanun'un 32. maddesi kapsamında ruhsat alınması için bir ay süre verilmesine ilişkin kısmın da hukuka uygun olduğu ifade edilmiştir.

7. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuş ve önceki iddiaları yanında 3194 sayılı Kanun'a 11/5/2018 tarihli ve 7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile eklenen geçici 16. maddeye göre yapı kayıt belgesi için müracaat edilip dava dosyasına sunulmasına rağmen bu yönde bir değerlendirme yapılmadığını ileri sürmüştür.

8. Başvurucunun istinaf talebini inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 15/6/2020 tarihinde kararı uygun bulmuş ve istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir. Kararda, İdare Mahkemesinin karar gerekçesi dışında başka bir gerekçeye yer verilmemiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 10/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 6/8/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; yapı kayıt belgesi düzenlenen taşınmazı için idari para cezası verilmesinin ve taşınmazın mühürlenerek kullanılamaz hâle getirilmesine ilişkin işlemler ile mahkeme kararlarının hukuka aykırı olduğunu, keşif yapılmadan ve sunduğu yapı kayıt belgesi değerlendirilmeden karar verildiğini, 3194 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesinde yapı kayıt belgesi verilen yapılarla ilgili olarak bu Kanun uyarınca alınmış yıkım kararlarının ve tahsil edilemeyen idari para cezalarının iptal edileceğinin hükme bağlandığını, öncesinde bu cezalar için ödeme yapılmadığını ve bu konuda değerlendirme yapılmadan karar verildiğini belirterek adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). İhtilaf konusu yapıda inşa edilen kısmın ruhsatsız olduğu gerekçesiyle idari para cezası düzenlenmesinin ve ruhsat alınması için bir ay süre verilmesinin başvurucunun mal varlığında azalmaya yol açacağından ve mülkü kullanamama sonucunu ortaya çıkaracağından başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir mülkünün bulunduğu değerlendirilmiştir.

15. Anayasa’nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Somut olayda başvurucu tarafından inşa edilen kısmın ruhsatsız olduğu gerekçesiyle başvurucu hakkında idari para cezası düzenlenmesinin ve ruhsat alması için başvurucuya bir ay süre verilmesinin Anayasa’nın 35. maddesi anlamında mülkiyet hakkına müdahale oluşturduğunu belirtmek gerekir.

16. Anayasa’nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda

sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58). Başvurucuya idari para cezası düzenlenmesi ve ruhsat alması için başvurucuya bir ay süre verilmesinin kamu makamlarının kontrol ve düzenleme yetkisi kapsamında olduğu açıktır. Bu sebeple başvurunun mülkiyetin kullanımını düzenleme ve kontrole ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

17. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşımalı ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62). Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin 3194 sayılı Kanun'un 32. ve 42. maddesi kapsamında kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmıştır. Söz konusu alanda sağlıklı ve düzenli bir kentleşmenin sağlanmasına yönelik tedbirler alınmasının kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu değerlendirilmiştir.

18. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

19. Bununla birlikte başvurucuya mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı da incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmemektedir. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsamaktadır. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

20. Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için yargı mercilerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 52).

21. Somut olayda, sağlıklı ve düzenli bir kentleşmenin sağlanması amacıyla imara uygun olmayan yapıların tespit edilerek idari para cezası düzenlenmesi ve ruhsat alınması için süre verilmesi gibi tedbirler alınmasının öngörülen meşru amacı gerçekleştirmek için elverişli ve gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

22. Son olarak yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesi için orantılılık incelemesi yapılmalıdır. Başvuruya konu olayda başvurucu, yargılama mercilerinin yeterli araştırma yapmaksızın ve dosyaya sunduğu yapı kayıt belgesini değerlendirmeksizin karar verdiğinden şikâyet etmektedir.

23. Somut olayda İdare, başvurucuya ait yapının üçüncü katının çatı kısmına ruhsatı olmaksızın çelik konstrüksiyondan yapı inşa edildiği gerekçesiyle 12/9/2017 tarihinde 3194 sayılı Kanun'un 32. ve 42. maddeleri uyarınca 37.719,93 TL idari para cezası düzenlemiş ve başvurucuya ruhsat alması için bir ay süre vermiştir. Bu işlemin iptali için açılan dava sonunda yapının ruhsata tabi olduğu, işlemin tesis edildiği inşaat alanının 546,90 m² olması gerekirken imar cezası hesaplama raporunda 456 m² olarak belirlendiği, 564,90 m² alan üzerinden toplam 45.239,10 TL idari para cezası uygulanması gerektiği ve bu durumun temel cezayı etkiler nitelikte olduğu gerekçesiyle işlem iptal edilmiştir. Bu karara karşı taraflarca kanun yoluna gidilmemiş ve karar kesinleşmiştir. İptal kararı üzerine İdare yeniden işlem tesis etmiş, 9/4/2019 tarihinde yapı tatil zaptı düzenlemiş ve 3194 sayılı Kanun'un 42. maddesi uyarınca başvurucunun, yapısının III. sınıf A grubuna göre (546,90 m²x29,54TL/m²) 16.156,82 TL ve ruhsatsız olarak yapıldığı için de 29.082,28 TL olmak üzere toplam 45.239,10 TL idari para cezası ile cezalandırılmasına ve 32. maddesi uyarınca da ruhsat alması için başvurucuya bir ay süre verilmesine karar vermiştir.

24. İşlemin iptali için açılan davada İdare Mahkemesince yeniden bilirkişi incelemesi yapılmaksızın dava reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde, önceki İdare Mahkemesi kararında 564,90 m² alan üzerinden toplam 45.239,10 TL idari para cezası uygulanması gerektiği ifade edildiğinden uygulanan cezanın yerinde olduğu, karara dayanak bilirkişi raporunda mevcut yapının üzerine yapılmış olan çelik konstrüksiyonun yapıya ilave yük olması nedeniyle taşıyıcı sistemi etkileyecek nitelikte olduğu, yapı inşaat alanının arttığı, ayrıca esaslı tadilat tanımına girdiği, bu sebeple yapı ruhsatına tabi olduğunun belirlendiği, önceki kararın kesinleştiği ve inşaatın ruhsatının da bulunmadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla İdare Mahkemesinin kararının başvurucunun yeniden araştırma ve keşif yapılması gerektiğine dair şikâyetlerine ilişkin ilgili ve yeterli gerekçe içerdiği değerlendirilmiştir.

25. Bununla birlikte başvurucu, dava dilekçesinde, uyuşmazlığa konu yapı hakkında imar affından faydalanmak üzere başvuruda bulunduğunu ifade etmiş; yargılama sırasında da yapı kayıt belgesini dosyaya sunmuştur. 3194 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesinde 31/12/2017 tarihinden evvel inşa edilen ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapıların kayıt altına alınmasının amaçlandığı belirtilmiş ve aynı maddenin dördüncü fıkrasında yapı kayıt belgesi verilen yapılarla ilgili olarak bu Kanun uyarınca alınmış yıkım kararları ile tahsil edilemeyen idari para cezalarının iptal edileceği ifade edilmiştir. Başvurucu hakkında 3194 sayılı Kanun'un 32. ve 42. maddelerine göre yapılan ilk işlemin 12/9/2017 tarihli olduğu ve yapının bu tarihten önce inşa edildiği dikkate alındığında, geçici 16. madde kapsamında yapı kayıt belgesi düzenlenmesi için başvurulabilecek yapılar arasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca 3194 sayılı Kanun'un geçici 16. maddesine uygun şekilde düzenlenen yapı kayıt belgesinin aynı maddenin dördüncü fıkrası gereğince tahsil edilmemiş idari para cezasını ortadan kaldıracağı görülmektedir. Başvurucu da anılan yapıya ilişkin talebinin kabul edildiğini belirterek düzenlenen yapı kayıt belgesini dosyaya sunmuş ancak

İdare Mahkemesi yapı kayıt belgesi hakkında olumlu veya olumsuz bir değerlendirmede bulunmaksızın davayı reddetmiştir. Başvurucu yapı kayıt belgesinin değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin iddialarını istinaf dilekçesinde de tekrar etmiş ancak Bölge İdare Mahkemesi kararında yalnızca İdare Mahkemesinin karar gerekçesi uygun bulunmakla yetinilmiş ve ayrı bir gerekçeye yer verilmeksizin istinaf talebi reddedilmiştir.

26. Dolayısıyla yargılama mercilerinin davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlara cevap verecek nitelikte inceleme ve araştırma yapmadıkları gibi kararlarında buna ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçeye yer vermedikleri tespit edilmiştir. Bu sebeple mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, idari para cezasının iptal edilmesi ve yapının ruhsatı olmadığı şeklindeki kararın değiştirilmesi talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 2. İdare Mahkemesine (E.2019/462, K.2019/775) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İZZETDİN SERT

B. No: 2020/33016 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33016

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İZZETDİN SERT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/33016)

Karar Tarihi: 16/9/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 10/2/2026 - 33164

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : İsmail ŞAHİN

Başvurucu : İzzetdin SERT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunduğu süreçte kişinin nişanlısı ile telefonla görüşmesine izin verilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/10/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, başvuru tarihinde Söke T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

7. Başvurucu 28/4/2020 tarihinde, başka bir ceza infaz kurumundaki nişanlısı ile telefon görüşmesi yapmak için talepte bulunmuştur. Başvurucu; dilekçesinde, ceza infaz kurumuna girmeden önce nişanlandığını, 14/8/2017 tarihinde tutuklanarak ceza infaz kurumuna konulduğunu, bu tarihten itibaren nişanlısı ile yalnızca mektupla haberleşebildiğini, otuz üç aydır nişanlısıyla konuşamadığını belirtmiştir. Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu (İdare ve Gözlem Kurulu) başvurucunun dilekçesine cevap vermeyerek talep konusuyla ilgili ilanen tebliğde bulunmuştur. Anılan ilanda ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde mahpusların telefon görüşmesi yapabileceği kişiler sayılmış ve mahpusların arkadaş, nişanlı ya da imam nikâhlı eşle telefon görüşmesi yapamayacakları belirtilmiştir. İlanda ayrıca 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (f) bendine yer verilmiştir. Anılan hüküm uyarınca mevzuatta belirtilen kişiler haricinde telefonla görüşme yapılması veya teknik bir müdahale ile konuşma sağlanması durumunda bir aydan üç aya kadar haberleşme ve iletişim araçlarından yoksun bırakılma cezası verileceği ifade edilmiştir.

8. Başvurucu, söz konusu ilan sonrasında Söke İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) 27/5/2020 tarihinde şikâyet başvurusu yapmıştır. İnfaz Hâkimliği, dosya muhtevasından 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (f) bendi ile belirlenmiş olan kişiler dışında görüşme yapılamayacağı hususunun ilanen tebliğ edildiğinin anlaşıldığını belirterek başvurucunun talebini 10/7/2020 tarihinde reddetmiştir.

9. Başvurucu, ret kararına karşı 23/7/2020 tarihinde Söke 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) itiraz başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu; itiraz dilekçesinde, nişanlısıyla üç yıldır görüşemediğini, COVID-19 salgını nedeniyle nakil ve nikâh işlemlerinin kapalı olduğunu, bu nedenle nişanlısıyla telefon görüşmesi yapmak istediğini belirtmiştir. Mahkeme 28/8/2020 tarihinde; İnfaz Hâkimliği kararında usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 4/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 2/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucunun bireysel başvuruda bulunduktan sonra 15/11/2023 tarihinde evlendiği anlaşılmaktadır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun "Nişanlanma" başlıklı 118. maddesinin ilk fıkrası şöyledir:

“Nişanlanma, evlenme vaadiyle olur.”

13. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlünün telefon ile haberleşme hakkı" başlıklı 66. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlüler, Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen esas ve usullere göre idarenin kontrolündeki ücretli telefonlar ile görüşme yapabilirler. Telefon görüşmesi idarece dinlenir ve kayıt altına alınır. Bu hak, tehlikeli hâlde bulunan ve örgüt mensubu hükümlüler bakımından kısıtlanabilir.”

14. 5275 sayılı Kanun'un "Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama" başlıklı 42. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezası, hükümlünün bir aydan üç aya kadar mektup, faks ve telgraf almak ve yollamaktan, televizyon izlemekten, radyo dinlemekten, telefon etmekten ve diğer iletişim araçlarından yararlanmaktan tamamen veya kısmen yoksun bırakılmasıdır.

(2) Bu cezayı gerektiren eylemler şunlardır:

...

f) Kurum idaresine bildirilen telefon numarası aracılığıyla ya da teknik müdahale ile başka bir hatta yönlendirme yapmak suretiyle görüşme hakkı olmayan kişilerle görüşmek."

..."

15. 5275 sayılı Kanun'un "Hükümlüyü ziyaret" başlıklı 83. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir buçuk saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir..."

16. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (İnfaz Yönetmeliği) "Telefonla görüşme hakkı" başlıklı 74. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kapalı kurumlarda bulunan hükümlüler, belgelendirmeleri koşuluyla eşi, dördüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ve vasisi ile telefon görüşmesi yapabilir. "

B. Uluslararası Hukuk

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes .... yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM); haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin demokratik toplumda zorunluluk teşkil etmesine ilişkin kriteri incelediği kararlarda öncelikle ceza infaz kurumlarında bulunan kimselerin yazışmalarının belirli ölçüde kontrolünün başlı başına Sözleşme'nin ihlaline sebebiyet vermeyeceğini, keza ceza infaz kurumunun olağan ve makul gereksinimleri dikkate alınarak bir değerlendirmede bulunmanın gerekli olduğunu belirtmiştir (Mehmet Nuri Özen/Türkiye, B. No: 12672/08, 11/1/2011, § 51; Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 7136/75, 25/3/1983, § 98).

19. AİHM kararlarına göre haberleşme özgürlüğüne yapılan müdahale öncelikle kanunla

öngörülmelidir. Müdahalenin yasal dayanağını oluşturan mevzuatın ulaşılabilir, yeterince açık ve belirli bir eylemin gerektirdiği sonuçlar açısından öngörülebilir olması gerekir. İkinci olarak söz konusu sınırlandırma meşru bir amaca dayanmalıdır. Bunun yanı sıra müdahale demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmalıdır. AİHM'e göre demokratik toplumda zorunluluk kavramı, müdahale teşkil eden eylemin acil bir toplumsal ihtiyaçtan kaynaklanması ve takip edilen meşru amaç bakımından orantılı olması unsurlarını içermektedir (Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık, §§ 85-97; Klass ve diğerleri/Almanya, B. No: 5029/71, 6/9/1978, §§ 42-55; Campbell/Birleşik Krallık, B. No: 13590/88, 25/3/1992, § 34).

20. AİHM'e göre hükümlü ve tutuklular Sözleşme kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Hirst/Birleşik Krallık (No. 2), B. No: 74025/01, 6/10/2005, § 69). AİHM, ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahkûmların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebileceğini kabul etmiştir. Ancak bu durumda dahi hükümlü ve tutukluların haklarına yönelik herhangi bir sınırlama makul ve ölçülü olmalıdır (Silver ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 5947/72 ..., 25/3/1983, §§ 99-105).

21. AİHM, Wakefield/Birleşik Krallık (k.k.), B. No:15817/89, 1/10/1990) başvurusunda, ceza infaz kurumunda barındırılan hükümlünün nişanlısı ile olan ilişkisinin özel hayata saygı hakkı kapsamında olduğunu değerlendirmiştir (nişanlılık bağlamında ayrıca bkz. Hofmann/Almanya (k.k.), B. No: 1289/09, 23/2/2010). Başvurucu, daha önce bir kez görüştüğü ve sık sık mektuplaştığı nişanlısının kendisini ziyaret edebilmesi için başka bir ceza infaz kurumuna nakledilmeyi talep etmiştir. Başvurucunun nakil talebi önce reddedilmiş, AİHM'e başvuru yaptıktan sonra ise sıkı güvenlik tedbirleri eşliğinde geçici olarak nakledilebileceği kendisine bildirilmiştir. Başvurucu, kendisinin güvenlik tehdidi oluşturmadığını belirtmiş ve makul güvenlik tedbirleri eşliğinde nakil talebinin karşılanması gerektiğini ileri sürmüştür.

22. AİHM; özel hayata saygı hakkının, mahpusların ceza infaz kurumu dışındaki insanlarla bağ kurmasının veya mevcut bağlarını sürdürmesinin mümkün olduğunca sağlanmasını gerekli kıldığını ifade etmiştir. AİHM; bu doğrultuda nişanlısının ziyaret edebilmesi amacıyla başvurucunun başka bir ceza infaz kurumuna nakil talebinin reddedilmesinin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğunu belirtmiştir. Bununla beraber AİHM, kamu makamlarının başvurucunun sıkı güvenlik tedbirleri altında geçici olarak nakledilmesi şeklindeki önerisinin düzenin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi meşru amacını taşıdığı ve ölçülü olduğu sonucuna varmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 16/9/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

24. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak, geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkı ve Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; ceza infaz kurumuna girmeden önce nişanlandığını, nişanlısının da başka bir ceza infaz kurumunda barındırıldığını, nikâh işlemi ve nakil taleplerine cevap verilmediğini ve otuz sekiz aydır görüşemediklerini beyan etmiştir. Nişanlısı ile telefon görüşmesi yapma talebinin reddedildiğini belirten başvurucu; kötü muamele yasağının, eşitlik ilkesinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, konuya ilişkin mevzuata ve Anayasa Mahkemesi içtihadına yer verilerek başvurunun incelenmesinde ilgili mevzuat ve Anayasa Mahkemesi içtihadının yanı sıra somut olayın kendine özgü koşulları ile derece mahkemelerinin gerekçelerinin de dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

26. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

27. Anayasa’nın "Haberleşme hürriyeti" başlıklı 22. maddesi şöyledir:

"Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir."

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun iddialarının özünün nişanlısı ile telefonla görüşmesinin engellenerek haberleşmesinin kısıtlandığına ve nişanlılık ilişkisinin zarar gördüğüne yönelik olması nedeniyle başvurunun özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti kapsamında incelenebileceği, bu çerçevede öncelikle uygulanabilirlik incelemesinin yapılmasının gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

a. Uygulanabilirlik Yönünden

29. Ceza infaz kurumunda barındırılan başvurucu, başka bir ceza infaz kurumunda barındırılan nişanlısıyla telefon görüşmesinin engellenmesinden yakınmaktadır.

30. Anayasa Mahkemesi, aile hayatından söz edebilmek için birlikte yaşamanın temel bir koşul olduğunu kabul etmiştir. Aile hayatına saygı hakkının söz konusu olabilmesi için öncelikle “aile” kavramı kapsamında değerlendirilebilecek kişisel ve yakın bağların varlığı gereklidir (Murat Demir [GK], B. No: 2015/7216, 27/3/2019, §§ 72-74; Dalga Eda Yıldırım ve Özgün Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5974, 26/12/2017, § 70).

31. Başvurucunun iddiası, aile kurma niyetinde olduğu nişanlısı ile ilişkisinin aile hayatına saygı hakkı kapsamında korunması gerektiğine ilişkindir. Başvurucunun daha önce nişanlısı ile birlikte yaşadığına ve bu birlikteliğin aile hayatı olarak değerlendirilmesi gerektiğine yönelik bir iddiasının olmadığı görülmektedir. Yalnızca aile kurma niyetinde olunması, kişisel ve yakın bağların bulunduğunun kabulü ve aile hayatına saygı hakkına ilişkin güvencelerin otomatik olarak dikkate alınması yönünden yeterli kabul edilemez. Somut başvurunun koşullarında, başvurucu ile nişanlısı arasında yakın ve kişisel bağların bulunmadığı görüldüğünden başvurunun aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği açıktır. Bununla beraber başvurucunun nişanlısı ile ilişkisinin özel hayata saygı hakkı kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

32. Toplumumuzda kabul görmüş bir sosyal ve geleneksel müessese olan nişanlılık, 4721 sayılı Kanun'da evlilik öncesi bir kurum olarak aile hukuku içinde düzenlenmiştir. Karşılıklı evlenme vaadiyle yapılan nişanlanma, bireyler arasındaki kişisel ve sosyal iletişimin geliştirilmesini hedefleyen bir hazırlık süreci olarak tanımlanabilir. Nişanlılık hukuki sonuç doğuran bir müessese olduğu kadar bireyler arasında evlilik öncesinde özel bir şahsi ilişki de tesis etmektedir. Bu doğrultuda başvurucu ile nişanlısı arasındaki özel hayat anlamında kişisel ve yakın bir bağın mevcut olduğu ve somut olayda özel hayata saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Wakefield/Birleşik Krallık, k.k., B. No:15817/89, 1/10/1990; Hofmann/Almanya, k.k., B. No: 1289/09, 23/2/2010).

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

34. Kamu makamlarının bireyin haberleşme özgürlüğüne ve haberleşmesinin gizliliğine keyfî bir şekilde müdahale etmelerinin önlenmesi, Anayasa ve Sözleşme ile sağlanan güvenceler kapsamında yer almaktadır. Haberleşmenin içeriğinin denetlenmesi, haberleşmenin gizliliğine ve dolayısıyla haberleşme özgürlüğüne yönelik ağır bir müdahale oluşturur. Bununla birlikte haberleşme özgürlüğü, mutlak nitelikte olmayıp meşru birtakım sınırlamalara tabidir. Bu kapsamdaki özel sınırlama ölçütleri, Anayasa’nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında sayılmıştır (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 50).

35. Somut olayda başvurucunun nişanlısıyla telefon görüşmesi yapmasına getirilen kısıtlamanın özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine müdahale oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

36. Anayasa’nın 20. maddesinde herkesin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu, 22. maddesinde ise herkesin haberleşme özgürlüğüne sahip olduğu ve haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu hüküm altına alınmıştır.

37. Bununla beraber bu yükümlülük yerine getirilirken ceza infaz kurumunda tutulmanın

kaçınılmaz ve doğal sonuçlarının gözetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile haberleşme hürriyeti arasında adil bir denge sağlanmalıdır. Ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak idarenin müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir (Mehmet Koray Eryaşa, § 89).

38. Bu bağlamda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

39. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şeklî anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman [2. B.], B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66).

40. Bu bağlamda başvurucunun özel hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yönelik kısıtlamanın 5275 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile İnfaz Yönetmeliği'nin 74. maddesinin (1) numaralı fıkrasına dayanılarak yapıldığı, bu düzenlemelerin kanunla sınırlama koşulunu karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

41. Özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin meşru kabul edilebilmesi için bu müdahalenin Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinin ikinci fıkralarında sayılmış olan millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına dayanması gerekir (Ahmet Temiz [2. B.], B. No: 2013/1822, 20/5/2015, § 47).

42. Başvuru konusu olayda özel hayata saygı hakkına ve haberleşme hürriyetine müdahalenin kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi kapsamında telefonla görüşme hakkının sınırlandırılması şeklinde uygulandığı ve anılan müdahalenin meşru amaç taşıma koşulunu karşıladığı değerlendirilmiştir.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

43. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ [2. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

44. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri

arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48).

45. Hükümlü veya tutuklular, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak bir mahkûmiyet kararına bağlı olarak tutma olarak değerlendirilebilecek kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı dışında (İbrahim Uysal [2. B.] , B. No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına genel olarak sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin temini gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda bu kişilerin sahip oldukları haklar sınırlanabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35; Mehmet Koray Eryaşa, §§ 50, 51).

46. Anayasa'da herkesin haberleşme hürriyetine sahip olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda tutuklu ve hükümlü bulunan kişilerin de haberleşme hürriyetine sahip olduğu hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte ceza infaz kurumları açısından haberleşme hürriyetinin belirlenmesi açısından kamu makamlarının takdir yetkisinin daha geniş olması ceza infaz kurumunun niteliği ve amacı bağlamında kabul edilebilir bir durumdur. Ceza infaz kurumunda tutulan hükümlü ve tutuklular açısından haberleşme hürriyetinin kapsamının her türlü iletişim aracını içermeyeceği açıktır. Özellikle diğer haberleşme yollarının kullanılabildiği ve yeterli olduğu durumlarda, Anayasa’nın 22. maddesinin, hükümlü ve tutukluların telefonla görüşmesini güvence altına aldığı şeklinde yorumlanması mümkün değildir. Burada dikkat edilecek nokta hükümlü ve tutukluların dış dünya ile haberleşmesinin sağlanmasında kamu otoritelerinin takdir yetkisinin geniş yorumlanması gerektiğidir (Mehmet Koray Eryaşa, §§ 54,55).

47. Ayrıca hükümlü ve tutukluların temel haklarına yapılan müdahalelere gerekçe olarak gösterilebilecek makul nedenlerin somut olayın tüm koşulları çerçevesi dâhilinde olaya özgü olgu ve bilgilerle gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra yapılacak değerlendirmede kişinin itham edildiği suçun ve tutuklama sebeplerinin de dikkate alınması gerekmektedir (Mehmet Zahit Şahin, § 63).

48. Anayasa Mahkemesi, daha önce verdiği kararlarda hükümlünün avukatıyla telefon vasıtasıyla görüşmesinin engellenmesini incelemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan başvuruda hükümlülerin avukatlarıyla telefon vasıtasıyla görüşme hakkının kural olarak mevcut olmadığı tespitinde bulunmuştur. Bununla beraber Anayasa Mahkemesi, hükümlülerin avukatlarıyla telefon görüşmesi yapma talebinin somut olayın koşulları bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayarak bu hususstaki temel ilkeleri belirlemiştir (Sinan Gül [1. B.], B. No: 2016/7628, 27/2/2020, §§ 50-52, 55; Cengiz Eker [2. B.], B. No: 2017/26841, 2/6/2020, §§ 50-52, 55).

49. Anayasa Mahkemesi hükümlülerin avukatlarıyla telefon vasıtasıyla görüşme hakkına ilişkin verdiği kararlarda, mevzuatta böyle bir hakkın düzenlenmediğini tespit ettikten sonra hükümlülerin öznel durumları gözetilmek suretiyle belli bir esnekliğin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır (Sinan Gül, §§ 56, 57; Cengiz Eker, §§ 56, 57). Mevzuatta,

hükümlülerin telefon ile görüşmesi bir hak olarak tanımlanmakla birlikte kimler ile telefon vasıtasıyla görüşme sağlayabileceğinin ve görüşme şartlarının idarenin takdir yetkisi kapsamında kaldığı; bu bağlamda hükümlülerin nişanlıları ile telefon vasıtasıyla görüşme hakkının kural olarak mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Anılan kararlardan hareketle ceza infaz kurumunda telefonla görüşülecek kişiler yönünden getirilecek sınırlamalarda hükümlülerin nişanlılarıyla iletişim kurabilmelerindeki bireysel yarar ile kamu yararı arasında makul bir dengeleme yapılarak hükümlülerin öznel durumları gözetilmek suretiyle belli bir esnekliğin sağlanması gerekir.

50. Bu bağlamda başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, müdahaleye neden olan idari makamlar ve yargısal makamların kararlarında dayandıkları gerekçelerin özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetini kısıtlaması bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine uygun olduğunu ilgili ve yeterli bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır (Mehmet Zahit Şahin, § 64; Ahmet Temiz, § 68).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

51. 5275 sayılı Kanun'un 66. maddesinde hükümlülerin telefonla haberleşme hakkı açıkça düzenlenmiş ancak bu hakkın esaslarının yönetmelik ile belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Bir başka ifade ile hükümlülerin telefonla görüşmesi bir hak olarak tanımlanmakla birlikte kimler ile telefon vasıtasıyla görüşme sağlayabileceğinin ve görüşme şartlarının idarenin takdir yetkisi kapsamında düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. İlgili İnfaz Yönetmeliği'nde ise anılan yetki bağlamında yapılan düzenleme ile hükümlülerin telefonla görüşebileceği kişiler eş, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımlar ile vasi olarak sayılmıştır. Bu kapsamda nişanlı ile telefonla görüşme öngörülmemiştir.

52. Öte yandan anılan mevzuatta hükümlünün nişanlısıyla telefonla görüşme hakkı olduğuna dair bir düzenleme olmamakla birlikte yukarıda belirtilen mevzuata göre (bkz. § 15) hükümlünün önceden ismini bildirmek suretiyle nişanlısıyla çalışma saatleri içinde yüz yüze görüşebileceği, ayrıca mektup vasıtasıyla nişanlısıyla iletişim kurmasının mümkün olduğu gözetildiğinde hükümlülere nişanlıları ile telefonla görüşme hakkının tanınmamasının haberleşme hürriyetini tamamen ortadan kaldıracak boyutta olmadığı, diğer haberleşme yollarının hükümlü ile nişanlısı arasındaki iletişimin sağlanması açısından yeterli olabileceği anlaşılmaktadır.

53. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda kalan hükümlülerin haberleşme hürriyetleri kapsamında sayılan telefonla görüşme hakkının, görüşülebilecek kişiler yönünden, bu konuda idareye tanınan geniş takdir yetkisi de dikkate alındığında, sınırlandırılmasının mümkün olduğu söylenebilir. Öte yandan telefonla görüşme hakkı mahpusların dışarıyla ve yakınlarıyla iletişimlerinin devamlılığını sağlamak suretiyle özel ve kişisel ilişkilerini de canlı tutmanın bir yoludur. Bu bağlamda 4721 sayılı Kanun'da düzenlenen nişanlılık kurumunun evlilik öncesi bir adım ve özel hayatın önemli bir parçası olduğu yadsınamaz. Bu nedenle nişanlı olduğunu ortaya koyan mahpusların nişanlılarıyla, anılan kurumun önemi de gözetilerek ilişkiyi sürdürebilir kılacak nitelikte iletişimlerinin sağlanması yönünde idarenin kolaylık göstermesi beklenir. Özellikle sair iletişim araçlarının yeterli olmadığı veya nişanlıların her ikisinin de mahpus olduğu durumlarda idarenin iletişimi sağlayacak şekilde davranması daha da önem arz etmektedir.

54. Ancak bu durumda hükümlülerin nişanlılarıyla iletişim kurabilmelerindeki bireysel yarar ile kamu yararı arasında makul bir dengeleme yapılarak hükümlülerin öznel durumları

gözetilmek suretiyle belli bir esnekliğin sağlanması gerektiği vurgulanmalıdır. Bu bağlamda hükümlünün nişanlısıyla telefon vasıtasıyla görüşme talebi, hükümlünün dayandığı nedenler ve somut olayın öznel koşulları gözetilerek değerlendirilmeli ve yeterli gerekçe ile karşılanmalıdır. Bununla birlikte somut olayın öznel koşulları gözetilerek yapılacak değerlendirme sonucunda taleplerin yeterli gerekçelerle karşılanması, öncelikle başvuruculaın konu ile ilgili üzerine düşen temellendirme ve yeterli düzeyde açıklama yapma yükümlülüğünü yerine getirmesi ile ortaya çıkabilecektir. İlgililerin bu bağlamdaki bilgileri idari ve yargısal makamlara sunması, makul düzeyde bir açıklama yapması gerekmektedir.

55. Somut olayda hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunan başvurucu, başka bir ceza infaz kurumunda bulunan nişanlısıyla telefonla görüşme talebinde bulunmuştur. Her ikisinin de ceza infaz kurumunda bulunduğu dikkate alındığında başvurucu ile nişanlısının yüz yüze görüşme imkânının olmadığı açıktır. Bunun yanında başvurucu, nikâh işleminin yapılması ve nakil talebine cevap verilmediğini beyan etmektedir. Başvurucu, nişanlısı ile mektup yoluyla iletişim kurabilmekteyse de bu durumun kısa sayılamayacak bir süre devam ettiği ve nişanlılık ilişkisinin niteliği gözetildiğinde sadece mektupla iletişimin yeterli bir haberleşme vasıtası olarak değerlendirilemeyeceği anlaşılmaktadır.

56. Başvurucu, tüm bu hususları yargı makamları önünde dile getirerek nişanlısıyla telefon görüşmesi yaptırılması talebinde bulunmuştur. Buna karşın yargı makamlarının kararlarında İdare ve Gözlem Kurulu ilanında yer alan 5275 sayılı Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (f) bendi tekrarlanmakla yetinilerek başvurucunun talebi reddedilmiştir. Oysa anılan hükmün görüşme hakkı olmayan kişilerle telefon görüşmesi yapılmasına ilişkin olduğu ve başvurucunun talebi ile doğrudan bir ilgisi olmadığı görülmektedir.

57. Başvurucunun nişanlısı ile sadece mektupla iletişim kurabildiği ancak bunun yeterli olmadığından yakındığı, kısa sayılamayacak bir süre devam eden bu durumla ilgili öznel nedenler ileri sürdüğü görülmüştür. Mahkeme kararlarında ise başvurucunun nişanlılık durumuna ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığı gibi başvurucunun başka bir ceza infaz kurumunda bulunan nişanlısı ile telefonla görüşme talebinin reddedilmesinin kamu düzeni ve kurum güvenliği açısından neden gerekli olduğu da açıklanmamıştır. Kararlarda, başvurucunun dayandığı nedenlerin ve somut olayın öznel koşullarının gözetilmediği, başvurucunun nişanlısıyla görüşme talebinin ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılanmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda yargı makamlarının gerekçelerinin, başvurucunun özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin demokratik toplum gereklerine uygun ve ölçülü olduğunu ortaya koyamadığı sonucuna varılmıştır.

58. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

59. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 60.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

60. Başvurucunun başvuru tarihinden sonra evlendiği anlaşılmakla (bkz. § 11) tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

61. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan

kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ve 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Söke İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1030, K.2020/1284), Söke 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/1006 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEMDUH OĞUZ

B. No: 2020/36080 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36080

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEMDUH OĞUZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36080)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Ahmet Faruk TANYILDIZI

Başvurucu : Memduh OĞUZ

Vekili : Av. Dorukhan Korkut OĞUZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza soruşturması kapsamında taşınmazlar hakkında verilen elkoyma tedbirinin kaldırılmaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

3. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Müteaddit defa uzatılan OHAL 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

4. Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başvurucunun da aralarında bulunduğu şüpheliler hakkında 2014/34837 sayılı dosya kapsamında silahlı terör örgütü yöneticisi olma, kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme ve gerçeğe aykırı bilirkişiliğe azmettirme suçlarından soruşturma yürütülmüş, bu kapsamda Konya 2. Ağır Ceza

Mahkemesinin E.2015/312 sayılı dosyası ile kovuşturma başlatılmıştır. Yargılama devam ederken Konya 6. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2016/3 sayılı dosyasında aynı sanıklar hakkında terör örgütü kurma veya yönetme ile terör örgütüne üye olma suçlarından kamu davası açılıp bu davanın derdest olduğunun anlaşılması üzerine aralarında fiilî ve hukuki irtibat bulunması nedeniyle dosyaların birleştirilmesine karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki yargılama Konya 6. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2016/3 sayılı dosyası üzerinden yürütülmüştür.

5. Başsavcılık tarafından başvurucu hakkında ayrıca yürütülen 2015/36761 numaralı soruşturma kapsamında Konya 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 1/8/2016 tarihli ve 2016/3090 D. İş sayılı kararı ile başvurucunun taşınmazlarına, kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına, banka veya öteki mali kurumlardaki her türlü hesabına (en son maaş miktarı kadar bankadaki maaş hesabı miktarı üzerinde tasarruf ve işlem yapabilmesine), gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklarına, kıymetli evrakına, ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına, kiralık kasa mevcutlarına ve diğer mal varlığı değerlerine elkoyma tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir. Kararda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesi ile 27/7/2016 tarihli ve 29783 (2. mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (668 sayılı KHK) 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendi dayanak olarak gösterilmiştir.

6. Hâkimlik kararının gerekçesinde, soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgelere göre başvurucunun da aralarında bulunduğu şüphelilerin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) içinde yer aldıklarının değerlendirildiği belirtilmiştir.

7. Başsavcılık elkoyma tedbirine konu şüphelilere ait mal varlıklarının suçtan elde edilip edilmediği, gelirleriyle uyumlu olup olmadığı ile suç gelirlerinin aklanması veya terörün finansmanı suçu ile ilişkili olup olmadığının tespiti için Mali Suçları Araştırma Kurulundan (MASAK) rapor alınmasına karar vermiştir. 2/5/2017 tarihli MASAK raporunda özetle başvurucunun FETÖ/PDY adına karar mercii olarak hareket eden ve para toplayan, bizzat fon sağlayan Konya'daki mütevelli heyetinde bulunduğu, himmet, zekât, fitre, kurban parası, yardım ve burs adı altında para topladığı, konumunu ve çevresini kullanarak bu yapı adına para toplanmasına aracılık ettiği, Konya'da FETÖ/PDY adına topladığı paralar ile toplanmasına aracılık ettiği paralar için makbuz düzenlemediği belirtilmiştir. MASAK raporunda ayrıca başvurucunun 2008 yılında FETÖ/PDY'ye ait G.S. Eğitim, Kültür ve Araştırma Vakfına 5.000 TL nakit bağışta bulunduğu, başvurucu hakkında yürütülen soruşturma dosyaları kapsamında şüpheli oldukları anlaşılan gerçek kişiler ile arasında şüpheli para transferlerinin mevcut olduğu, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) bulunan FETÖ/PDY'ye ait eğitim kurumuna 2013 yılında 507.068,40 TL karşılığı, 2014 yılında 109.390 TL karşılığı Amerikan doları bağışta bulunduğu, başvurucunun telefon rehberinde kayıtlı olan şahıslardan bazılarının ABD'de senatör ve çeşitli resmî komitelere bağış yapan şahıslar arasında yer aldığı, başvurucunun banka hesap ekstreleri ve hesaba bağlı olmayan işlemlerinin tetkiki sonucunda FETÖ/PDY adına para topladığını açıkça ortaya koyan muhtelif bankacılık işlemlerinin tespit edildiği belirtilmiştir.

8. Raporda, başvurucunun yıllara göre mal varlığındaki kaynağı belirsiz artışlara da dikkat çekilmiştir. Buna göre başvurucunun 2007 yılında 51.596,81 TL'lik kaynağı belirsiz mal varlığı artışının ortaya çıktığı, 2007 yılındaki kaynağı belirsiz mal varlığı artışının ödenmiş sermaye artışından ve/veya otomobil alımından kaynaklandığı, yine 2008 yılında 98.432,42

TL’lik kaynağı belirsiz mal varlığı artışının ortaya çıktığı, 2008 yılındaki kaynağı belirsiz mal varlığı artışının gayrimenkul alımından kaynaklandığı, 2011 yılında ortaya çıkan 299.143,76 TL kaynağı belirsiz mal varlığı artışının ise banka mevduatındaki artıştan ve/veya gayrimenkul alımından kaynaklandığı belirtilmiştir. Raporda ayrıca 2013 yılında hem 959.171,12 TL’lik kaynağı belirsiz mal varlığı artışının hem de 64.069,55 TL’lik kaynağı belirsiz gider fazlasının ortaya çıktığı, 2013 yılında tasarruf edilebilecek toplam para miktarının negatif çıkmasının gelirlerinin giderlerini karşılamaya yetmediğini gösterdiği, 2013 yılındaki gider fazlalığı nedeninin ABD’deki FETÖ/PDY’ye ait eğitim kurumuna yapılan bağış ve hibeler olduğu, 2013 yılında toplam tasarruf edilebilecek net gelirin negatif olduğu ve bu gider fazlası mal varlığı azalışıyla karşılanmadığı için gider fazlasının tamamının kaynağının belirsiz olduğu, 2013 yılındaki kaynağı belirsiz mal varlığı artışının ortak olunan şirkete hizmet bedeliymiş gibi ödenen paralardan, gayrimenkul ve otomobil alımından kaynaklandığı belirtilmiştir. Raporda 2014 yılında 88.998,91 TL kaynağı belirsiz mal varlığı artışının ortaya çıktığı, 2014 yılındaki kaynağı belirsiz mal varlığı artışının ortak olunan şirkete hizmet bedeli gibi ödenen paralardan kaynaklandığı tespitine yer verilmiştir.

9. Başvurucu hakkındaki 2015/36761 numaralı soruşturma dosyası kapsamında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan iddianame düzenlenerek Konya 6. Ağır Ceza Mahkemesinin (Ağır Ceza Mahkemesi) E.2017/428 sayılı dosyası üzerinden kovuşturma başlatılmıştır. Kovuşturma dosyası ile aynı Mahkemenin E.2016/3 sayılı dosyası arasında fiilî ve hukuki irtibat bulunması nedeniyle dosyaların birleştirilmesine ve yargılamaya E.2017/428 numaralı dosya üzerinden devam edilmesine karar verilmiştir. Mahkemece 17/7/2018 tarihinde tutuklamaya yönelik olarak başvurucunun yakalanmasına karar verilmiş ise de anılan kararın infazının gerçekleştirilemediği anlaşılmıştır.

10. Başvurucu vekili 21/9/2020 tarihinde başvurucunun taşınmazlarına yönelik verilen elkoyma tedbirine itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; elkoyma kararında müvekkilinin adının sehven geçtiğini, söz konusu tedbir hakkında açılmış herhangi bir dava ile ilgisinin bulunmadığını, tedbirin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüş ve elkoyma tedbirinin kaldırılmasını talep etmiştir.

11. Ağır Ceza Mahkemesi 7/10/2020 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun üzerine atılı suçların nitelikleri, mevcut delil durumu, dosya kapsamında ayrıntılı mali analiz raporunun bulunması, dosyanın geldiği aşama ve hakkında yakalama emri bulunan sanığın henüz savunmasının alınamamış olması nedeniyle elkoyma tedbirinde hukuka aykırı bir yön bulunmadığı değerlendirilmiştir. Başvurucu anılan karara 14/10/2020 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde önceki itirazlarını tekrarlamış ve taşınmazlar hakkında uygulanan elkoyma tedbirinin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. İtirazı inceleyen Konya 7. Ağır Ceza Mahkemesi 16/10/2020 tarihli ve 2016/3090 D. İş sayılı kararıyla kararın usul ve kanuna uygun bulunduğunu belirterek itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

12. Başvurucu vekili 19/10/2020 tarihinde nihai kararı öğrendikten sonra 16/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

13. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) yapılan inceleme neticesinde, başvurucu hakkındaki yargılamanın devam ettiği, Mahkemece 9/1/2024 tarihinde başvurucu hakkında çıkarılan yakalama emri, kırmızı bülten ve iade taleplerinin beklenmesine ve duruşmanın 25/6/2024 tarihinde yapılmasına karar verildiği, başvurucunun mal varlığı üzerine konulan

tedbir uygulamasının devam ettiği görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu; taşınmazlarına yönelik uygulanan elkoyma tedbirinin devam etmesinin hukuki bir temelinin olmadığını, ticari kazancı sonucu elde ettiği mal varlığına keyfî olarak el konulduğunu, diğer sanıklardan bir kısmı hakkındaki elkoyma tedbirleri kaldırılmış olmasına rağmen kendisi aleyhine uzun süredir uygulanan tedbirin kaldırılmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca elkoyma kararına karşı itiraz dilekçesinde ileri sürdüğü iddiaların gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini, gerekçesiz şekilde verilen tedbir kararının denetlenebilir olmadığını, usuli güvencelerden yoksun bırakıldığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yakalama kararı bulunduğu, başvurucunun firari olduğu ve bu nedenle hakkındaki yakalama ve elkoyma kararlarının devam ettiği açıklanmıştır. Elkoyma kararının şartları oluşmadığı iddiasının 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davasında ileri sürülebileceğinden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle başvurunun kabul edilemez bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu şüphesiyle yürütülen soruşturma kapsamında, alınan raporlar ve mal kaçırma şüphesi nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesine uygun olarak verilen kararda herhangi bir keyfîlik ya da takdir hatası bulunmadığı, dolayısıyla müdahalenin kanuni, meşru ve orantılı olduğu belirtilmiştir.

16. Başvurucunun şikâyetlerinin mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

17. OHAL döneminde elkoyma tedbiri uygulanmışsa da tedbirin devam etmesi nedeniyle söz konusu kararın etkisinin olağan dönemde de sürdüğü dikkate alındığında Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda başvurucuya ait olan ve elkoyma tedbiri uygulanan mal varlığı değerlerinin mülk teşkil ettiği hususunda kuşku bulunmamaktadır.

20. Malikin mülkünü kullanma, onun semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53). Anayasa Mahkemesi daha önce bir suç isnadına bağlı olarak uygulanan elkoyma tedbirinin mülkten geçici süreyle de olsa yoksun bırakma sonucuna yol açmasından dolayı mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir (Hanife Ensaroğlu [1. B.], B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 52).

21. Başvuruya konu olayda başvurucuya ait mal varlığı değerleri hakkında ceza soruşturması kapsamında elkoyma tedbiri uygulanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Suçla mücadele amacı kapsamında muhtemel bir müsaderenin sonuçsuz

kalmamasını güvence altına almak için uygulanan tedbirin mülkiyetin kamu yararına kullanımının düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hanife Ensaroğlu, § 52; Yeter Deri Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. [2. B.], B. No: 2015/8867, 21/2/2019, § 55).

22. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, § 62).

23. Başvurucunun mal varlığı değerlerine ilişkin olarak 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesi ve 668 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendi hükümlerine göre elkoyma tedbiri uygulanmıştır. 668 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendinde 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesi uyarınca yapılacak elkoyma tedbirine anılan maddenin birinci fıkrasında belirtilen rapor alınmadan karar verilebileceği düzenlenmiştir. Somut olayda Hâkimlik tarafından verilen elkoyma kararında 668 sayılı KHK'nın 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ı) bendinin dayanak olarak gösterildiği belirtilmişse de Başsavcılık tarafından 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesinde alınması gerektiği belirtilen MASAK raporunun da alındığı anlaşılmaktadır. Bu hâliyle başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayandığı görülmektedir.

24. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında elkoyma ve müsadere gibi tedbirlerin çeşitli kamu yararı amaçlarını taşıdığı açıklanmıştır. Buna göre söz konusu tedbirler ile suçta kullanılan, kullanılmak üzere hazırlanan veya suçtan meydana gelen eşyanın mahkûmiyete rağmen suçlunun elinde bırakılmaması, suçtan gelir elde edilmemesi, ayrıca suçla ilgili veya bizatihi suç teşkil eden eşyanın ülke ekonomisi, kamu düzeni ve güvenliği ile toplum ve çevre sağlığı bakımından arz ettiği tehlikelerin önlenmesi amaçlanmıştır. Böylece suçla mücadelede caydırıcılığın sağlanması, yeni suçların işlenmesinin önüne geçilmesi ve tehlikelilik arz eden suça konu mülkün kullanılmasının ve dolaşımının engellenmesi hedeflenmektedir (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 64; Hanife Ensaroğlu, § 60; Betül Özbey Bayındır [GK], B. No: 2019/42188, 31/7/2025, § 52).

25. Terörizmin finansmanının önlenmesi günümüzde hem ulusal hem de uluslararası alanda önemli bir sorun teşkil eden terör örgütleriyle mücadele bakımından büyük önem taşımaktadır. Terörizme mali kaynak sağlayan kişi veya kurumların mal varlıklarının geçici olarak dondurulması veya şirketlerin yönetiminin tedbir amacıyla kamu gözetimi ya da denetimine alınması gibi tedbirler, terör örgütleri veya diğer organize suç örgütleriyle mücadele bakımından gerekli görülebilir. Ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçladığı belirtilen FETÖ/PDY gibi bir yapılanmanın karmaşık mali yapısı ve örgütlenmesi dikkate alındığında söz konusu tedbirlerin uygulanmasının suçla mücadele bakımından önemi ve yararı gözetilmelidir (Betül Özbey Bayındır, § 53).

26. Elkoyma tedbirinin uygulanmasının suçla mücadele çerçevesinde yeni suçların işlenmesinin önlenmesi ve muhtemel bir müsaderenin sonuçsuz kalmamasının güvence altına alınması gibi kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yeter Deri Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., § 61).

27. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını,

orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

28. Elkoyma veya müsadere gibi tedbirler yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin bireyin menfaatleri ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozmaması için suça veya kabahate konu eşyanın malikinin davranışı ile kanunun ihlali arasında uygun bir illiyet bağının olması ve iyi niyetli eşya malikine eşyasını -tehlikeli olmaması kaydıyla- geri kazanabilme olanağının tanınması veya iyi niyetli malikin bu nedenle oluşan zararının tazmin edilmesi gerekmektedir (Bekir Yazıcı, §§ 31-80; Hanife Ensaroğlu, § 66; Betül Özbey Bayındır, § 59).

29. Suçla ve özellikle de örgütlü suçlarla mücadele, demokratik toplum düzeninin korunması bakımından son derece hassas ve zorluk arz eden bir alandır. Bu çerçevede hangi tedbirlerin alınmasının gerekli olduğu hususu, öncelikli olarak kamu düzenini sağlamakla yükümlü olan ilgili kamu makamlarının takdirindedir. Zira terörizmin ve organize suç yapılarının dinamik doğası, alınacak önlemlerin de olayın kendine özgü koşullarına göre belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle kamu makamlarına suçla mücadelede etkili, zamanında ve amaca uygun tedbirler geliştirme noktasında belirli bir takdir yetkisi tanınması kaçınılmazdır. Bununla birlikte hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak, kamu makamlarının sahip olduğu bu takdir yetkisi mutlak ve sınırsız değildir. Alınan tedbirin ulaşılmak istenen meşru amaçla orantılı ve temel hak ve özgürlükler üzerindeki sınırlamanın ölçülü olması gerekmektedir. Özellikle Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen sınırlama rejimi uyarınca, temel haklara yönelik müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun, meşru bir amaç doğrultusunda ve ölçülülük ilkesine bağlı olarak uygulanması zorunludur (Betül Özbey Bayındır, § 63).

30. Başvuruya konu olayda şikâyet edilen elkoyma tedbirinin suçtan elde edilen mal varlığı değerlerine yönelik muhtemel bir müsaderenin sonuçsuz kalmaması bakımından kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olduğu açıktır. Müdahalenin gerekliliği yönünden ise kamu makamlarının özellikle suçla mücadele kapsamında geniş bir takdir yetkisinin mevcut olduğu ve başvurucunun bu amacı gerçekleştirmeye daha uygun bir aracın varlığını da gösteremediği dikkate alındığında elkoyma tedbirinin gerekli olmadığı söylenemez. Orantılılık yönünden ise öncelikle başvurucuya elkoyma kararına karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir.

31. Ceza soruşturması kapsamında diğer şüpheliler ile birlikte başvurucunun mal varlığı değerleri hakkında elkoyma tedbirine karar verilmiştir. Elkoyma kararında, başvurucunun terör örgütü yapılanması içinde bulunduğu hususunda kuvvetli şüphe olduğu belirtilmiştir. Başvurucunun başvuruya konu taşınmazlar yönünden elkoyma kararına itiraz etmesi üzerine verilen itirazın reddine dair kararda ise dosya kapsamında ayrıntılı mali analiz raporunun bulunduğu ve hakkında yakalama emri olan başvurucunun henüz savunmasının alınmadığı vurgulanmıştır.

32. Mahkemece sözü edilen MASAK raporunda; hakkında inceleme yapılmış olan başvurucu ile aynı soruşturma kapsamında şüpheli oldukları anlaşılan şahıslar arasında şüpheli para transferlerinin bulunduğu belirtilmiştir. MASAK raporunda ayrıca başvurucunun banka hesap ekstrelerinin ve hesaba bağlı olmayan işlemlerinin incelenmesi sonucunda FETÖ/PDY

adına para topladığını açıkça ortaya koyan bankacılık işlemlerinin tespit edildiği de bildirilmiştir. Mahkeme, taşınmazlara yönelik elkoyma tedbirinin kaldırılması talebinin reddine dair kararının gerekçesinde MASAK raporunun yanı sıra başvurucunun yakalanamamış olması ve atılı suçun niteliğine de değinmiştir. Başvurucu vekilinin anılan karara itirazı da tedbirin devamına dair kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

33. Somut olayda firari olan başvurucu elkoyma tedbirine vekili aracılığı ile itiraz edebilmiştir. Dolayısıyla başvurucuya savunma ve itirazlarını mahkemeler önünde ileri sürebilme imkânı tanınmıştır. Başvurucunun bu savunma ve itirazları da Mahkemelerce gerekçeli bir şekilde karşılanmıştır. Dolayısıyla Mahkemelerce isnat edilen eylem ile tedbir arasındaki bağlantının ortaya konulduğu, başvurucuya itirazlarını etkin bir şekilde ortaya koyabilme imkânı tanındığı değerlendirilmiştir.

34. Bununla birlikte tedbirin ölçülü olduğundan bahsedebilmek için tedbir süresinin de gözönüne alınması gerekmektedir. Somut olayda elkoyma şeklindeki tedbir kararı 1/8/2016 tarihinden beri devam etmekte ise de -başvurucunun kovuşturma sürecinde bir kısım sanık yönünden elkoyma kararının kaldırıldığını da belirttiği dikkate alındığında- başvurucunun yurt dışında firari olması ve hakkında yakalama kararı bulunması nedeniyle savunmasının alınamamasının yargılama sürecini olumsuz etkilediği ortadadır. Mahkemece yapılan yargılamanın kapsamı, karmaşıklığı gibi hususlar nedeniyle Mahkemenin incelemesinin henüz tamamlanmamış olmasının da mümkün olduğu söylenebilecektir.

35. Bu bilgiler ışığında başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturmasında taşınmazlar hakkında uygulanan elkoyma tedbirinin kaldırılmaması yönündeki şikâyete ilişkin olarak başvurucuya savunma ve itirazlarını ilgili makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınmadığı ve Mahkemelerin bu itirazları ilgili ve yeterli bir gerekçe ile değerlendirmediği söylenemez. Elkoyma tedbirinin uzunca bir süre devam ettiği söylenebilirse de yargılamanın karmaşıklığı, geniş kapsamlı olması karşısında firari olması nedeniyle henüz savunması alınmamış olan başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanun dışı, keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Tedbirin yargılama makamları tarafından keyfî şekilde uzatılmadığı, tedbir kararının her aşamada denetlenebileceği, başvurucunun yargısal korumalardan yararlanma imkânının sürdüğü dikkate alındığında başvurucuya mülkiyet hakkının gerektirdiği usule ilişkin güvencelerin sağlandığı kanaatine varılmakla müdahalenin ölçülü olduğu değerlendirilmiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA YANIK

B. No: 2020/38906 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38906

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA YANIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38906)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Mustafa YANIK

Vekili : Av. Abdurrahim DEDE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, haksız şekilde verilen idari yaptırım kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1/2/2020 tarihinde İstanbul Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü tarafından yapılan kontrollerde başvurucunun sahibi olduğu araçla 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun ek 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendi gereğince belediyeden izin alınmaksızın ticari amaçla taşımacılık yapıldığı gerekçesiyle araç, altmış gün süreyle trafikten men edilmiş; ardından yediemin otoparkında muhafaza altına alınmış ve başvurucuya 6.141 TL trafik idari para cezası uygulanmıştır.

3. Trafik İdari Para Cezası Karar Tutanağı'nda 10/7/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu kapsamında ilgili belediyeden çalışma izni ve ruhsatı alınmadan söz konusu araçla belediye sınırları dâhilinde ücret karşılığı yolcu taşımacılığı yapıldığının usulüne uygun olarak düzenlenmiş Denetim Tutanağı ile tespit edildiği ifade edilmiştir.

4. Araçta yolcu olarak bulunan C.G.A. aleyhine de İstanbul Trafik Denetleme Şube

Müdürlüğü tarafından ayırıcı işareti olmayan, 5216 sayılı Kanun ve 5393 sayılı Kanun kapsamında ilgili belediyeden çalışma izni ve ruhsatı almadan veya faaliyet konusu, çalışma bölgesi, güzergâh dışı faaliyet gösteren araçlardan hizmet almak fiiliyle trafik kurallarını ihlal ettiği gerekçesiyle 409 TL trafik idari para cezası uygulanmıştır.

5. Başvurucu 3/2/2020 tarihinde aracın trafikten men edilmesine yönelik işlemin ve idari para cezasının iptali için İstanbul 4. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) yürütmenin durdurulması talebiyle iptal davası açmıştır.

6. Başvurucu; dava dilekçesinde özetle G. Sitesi'nde 19 yıldır apartman görevlisi olarak çalıştığını, buna ilişkin maaş bordrosu ve ikametgâh belgesini İdare Mahkemesine sunduğunu, olay günü aynı apartmanda ikamet eden doktor C.G.A.nın, muayenehanesine acil hasta geldiğini ve durakta taksi bulunmadığını söyleyerek muayenehanesine götürmesi konusunda kendisinden ricada bulunması üzerine ona yardım etmeyi kabul ettiğini belirtmiştir. Başvurucu, C.G.A.nın yakıt parası ve bahşiş olarak kendisine 50 TL verdiğini, aracın Fulya istikametine doğru seyir hâlinde iken durdurulup trafikten menine ilişkin tutanak tutularak idari para cezası verildiğini ileri sürmüştür.

7. Başvurucu; idari yaptırımın haksız olduğunu, ticari amaçla yolcu taşıma işi yapmadığını zira cezanın kesildiği süreçte sigortalı olarak çalıştığı bir işinin bulunması sebebiyle böyle bir fiili gerçekleştirmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu, C.G.A.yı muayenehanesine götürmek için apartman yöneticisinden izin aldığını belirterek izin aldığına dair belgenin bir örneğini de İdare Mahkemesine sunmuştur.

8. İdare Mahkemesi 26/2/2020 tarihinde, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesinde öngörülen koşulların bir arada bulunmaması nedeniyle yürütmenin durdurulması hakkındaki istemin reddine karar vermiştir.

9. Başvurucunun aracında yolcu olarak bulunan C.G.A., 14/2/2020 tarihinde İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) idari para cezasının iptali talebiyle başvurmuştur. Hâkimlik 4/3/2020 tarihinde C.G.A.nın itirazının kabulüne, C.G.A. hakkında verilen idari yaptırım kararının kaldırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Hâkimlik; gerekçesinde taksi şoförünün itiraz edenin oturduğu sitenin kapıcısı olduğuna dair sigorta dökümünün bulunduğunu, aracın şoförün kendisine ait olduğunu ve taksi bulamayan itiraz edenin ricasıyla hatır taşımacılığı yaptığını, site yönetiminin de bu konuda izninin bulunduğunu değerlendirmiştir. Kararda ayrıca C.G.A.nın verdiği zahmet karşılığında şoföre 50 TL vermesinin hukuka ve hayatın olağan akışına uygun olduğunu belirtmiştir.

10. İdare Mahkemesi 14/7/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, 5216 sayılı Kanun ve 5393 sayılı Kanun kapsamında ilgili belediyeden çalışma izni, ruhsatı alınmadan belediye sınırları dâhilinde ücret karşılığında yolcu taşımacılığı yapıldığının usulüne uygun olarak düzenlenmiş Denetim Tutanağı ile tespit edildiğinin anlaşıldığı, bu durumda başvurucunun aracının 2918 sayılı Kanun'un ek-2 maddesinin (3) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca altmış gün süreyle trafikten men edilmesine ve aynı madde kapsamında araç sürücüsüne ceza kesilmesine ilişkin dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı değerlendirilmiştir.

11. Başvurucu, mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; Hâkimlik kararında site görevlisi olduğunun, yolcu C.G.A.yı hatır için ve site yönetiminin izniyle taşıdığının, ticari bir amacının olmadığının tespit edildiğini, haksız ceza nedeniyle mağdur edildiğini ileri sürmüştür.

12. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi (Bölge İdare Mahkemesi) 13/10/2020 tarihli kararıyla İdare Mahkemesi kararının hukuka uygun bulunduğunu, başvuru dilekçesinde ileri sürülen iddiaların kararın kaldırılmasını sağlayacak nitelikte görülmediğini belirterek istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararda, karşıoy kullanan üye ise başvurucunun aracı ile ticari taşımacılık yaptığına dair somut bir bilgi veya belge bulunmadığını, başvurucunun istinaf başvurusunun kabul edilip mahkeme kararının kaldırılarak dava konusu işlemin iptali gerekirken aksi yönde oluşan çoğunluk kararına katılmadığını belirtmiştir.

13. Başvurucu, nihai hükmü 13/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, ücretsiz taşıma kastı ile hareket edildiği hâlde hukuka aykırı olarak verilen cezalar nedeniyle kanunilik ilkesinin, mülkiyet hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

15. Başvurucunun şikâyeti mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Başvurucunun trafikten men edilen ve belli bir süre yoksun kaldığı aracının başvurucunun mal varlığı kapsamında olduğu ve uygulanan idari para cezasının da mal varlığında eksilmeye sebebiyet verdiği dikkate alındığında Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülkün varlığı hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

18. Somut olayda ticari amaçla yolcu taşımacılığının izin/ruhsat alınmadan yapıldığı iddiasıyla idari yaptırım uygulanmıştır. Başvurucuya idari para cezası verilmesi ve aracının trafikten men edilmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Müdahaleyle yasa dışı taşımacılıkla mücadelenin hedeflendiği anlaşılmaktadır. Bu durumda başvuru konusu olaydaki müdahalenin amacı dikkate alındığında müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanılmasının kontrol edilmesine ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mars Sinema Turizm ve Sportif Tesisler İşletmeciliği A.Ş. [2. B.], B. No: 2017/23849, 10/10/2018, § 48; Mustafa Taş [1. B.], B. No: 2017/23968, 31/10/2018, § 38).

19. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

20. Somut olayda idari yaptırım 2918 sayılı Kanun'un ek 2. maddesine dayanılarak uygulanmıştır. Buna göre müdahalenin kanuni dayanağı olduğu açıktır.

21. Başvurucuya uygulanan idari yaptırımın dayanağı olan kanuni düzenlemelerle ticari amaçlı yolcu taşımacılığının izin/ruhsat alınmadan yapılması yasağının ve yasağın ihlali hâlinde aracın trafikten men edilmesi biçiminde idari yaptırımın öngörülmesinin taşımacılığın güvenli, sağlıklı ve düzenli bir şekilde işleyişini sağlamaya yönelik olduğu gözetildiğinde müdahalenin kamu yararı amacının bulunduğu açıktır.

22. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

23. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

24. Usule ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu bağlamda müdahalenin hukuka aykırılığının ileri sürülebileceği veya müdahale nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararların tazmin edilmesinin istenebileceği hukuk yollarının olmaması da bazı durumlarda kişiye yüklenen külfeti ağırlaştıran bir unsur olarak görülebilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili bir biçimde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından ehemmiyet arz etmektedir (D.C. [2. B.], B. No: 2018/13863, 16/6/2021, § 52).

25. Başvuruya konu idari yaptırım şeklindeki müdahalenin taşımacılığın güvenli, sağlıklı ve düzenli bir şekilde işleyişini sağlamaya yönelik olan kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olduğu, ulaşılmak istenen amaca daha hafif bir müdahaleyle ulaşılmasının mümkün olmadığı, aynı amacı gerçekleştirmeye yarar daha elverişli başka bir aracın da kanuni düzenleme çerçevesinde bulunmadığı anlaşılmaktadır. Somut olayda müdahalenin orantılılığı üzerinde de durulmalıdır. Bu bağlamda mülkiyet hakkının usule ilişkin güvencelerinin yerine getirilip getirilmediği öncelikle tespit edilmelidir. Başvurucunun gerçekleştirdiği iddia edilen izinsiz ticari yolcu taşımacılığı eylemi, kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanağa dayandırılmıştır. İdare Mahkemesi başvurucunun itirazını reddederken usulüne uygun olarak düzenlenmiş Denetim Tutanağı'na vurgu yapmıştır. Başvurucu ise bu tutanakla çelişen iddialar ileri sürmüştür. Başvurucu, iddialarını ispat etmek için İdare Mahkemesine birtakım deliller sunmuştur. Ancak Mahkeme başvurucunun sonuca etki edebilecek nitelikteki iddiaları hakkında değerlendirme yapmadan itirazın reddine karar vermiştir.

26. Anayasa Mahkemesi, deliller değerlendirilirken kolluk tutanağına aksi ispat edilemeyecek seviyede üstünlük tanınması hususuyla ilgili genel ilkelere Gurbet Çoban ([1.

B.], B. No: 2019/38857, 17/11/2021, §§ 17-39) kararında yer vermiştir. Buna göre Mahkemeden başvurucunun iddia ve itirazlarını dikkate alması, bunları ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılaması, bu iddialarda da yeterli ölçüde şans tanıdığını ortaya koyması beklenmektedir. Bu bağlamda idari organlarca tesis edilen işlemlere karşı açılan davalarda idarece yapılan tespitlerin peşinen doğru kabul edilmesi başvuruculların savunma hakkını önemli ölçüde kısıtlar. İdari işlemler hukuka uygunluk karinesinden yararlansa da bu karine idari işlemin hukukiliğini inceleyen yargı mercii yönünden geçerli kabul edilemez. Aksi takdirde idari organlara görece üstün bir statü tanınmış olur ki bu durum söz konusu işleme karşı dava açılmasını beyhude bir çabaya dönüştürür (Ö. Ltd. Şti [1. B.], B. No: 2018/18975, 15/9/2021, § 69).

27. Başvurucu, ticari maksatla yolcu taşımacılığı yapmadığını ispatlamak için çeşitli delilleri ortaya koymuştur. Başvurucu, C.G.A.nın oturduğu sitede apartman görevlisi olduğunu ispatlamak amacıyla maaş bordrosunu, ikametgâh belgesini ve olay günü hatır taşımacılığı yapmak için site yönetiminden izin aldığını kanıtlayan izin belgesini İdare Mahkemesine sunmuştur. Başvurucu, cezanın kesildiği saatte sigortalı olarak çalıştığı bir işinin bulunması sebebiyle korsan taksicilik yapmasının mümkün olmadığını iddia etmiştir.

28. Başvurucu ve yolcu olarak araçta bulunan C.G.A., ticari amaçlı yolcu taşımacılığı olgusunu kabul etmemektedirler. Başvurucu; C.G.A.nın oturduğu sitede apartman görevlisi olup somut olayda komşuluk ilişkisi çerçevesinde hatır taşımacılığı yaptığını, doktor olan C.G.A. da olay günü taksi bulamadığı için muayenehanesindeki hastaya yetişmek amacıyla başvurucudan kendisini götürmesini rica ettiğini iddia etmektedir. Bu iddiaların uyuşmazlığın esasını etkileyebilecek nitelikte olduğu ve başvurucu tarafından somut delillerle ortaya konulduğu anlaşılmaktadır.

29. C.G.A.nın itirazını değerlendiren Hâkimliğin başvurucunun hatır taşımacılığı yapmasının hayatın olağan akışına uygun olduğunu belirterek itirazın kabulüne ve C.G.A. hakkında verilen idari yaptırım kararının kaldırılmasına kesin olarak karar verdiği dikkate alındığında başvurucunun iddialarını ilk elden inceleyen İdare Mahkemesi ve istinaf incelemesi yapan Bölge İdare Mahkemesinin maddi olayın varlığının araştırılması, delillerin elde edilmesi, iddia ve savunmalarda ortaya konulan maddi durumun gerçeğe uygun olup olmadığı noktasında yeterli düzeyde bir irdeleme yaptıkları, ulaştıkları sonucu ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koydukları söylenemeyecektir.

30. Bu durumda başvurucunun itirazlarının ve savunmalarının değerlendirilmeden reddedilmesinin kamunun karşısında başvurucuyu dezavantajlı hâle getirdiği, mülkiyet hakkının korunmasına yönelik usule ilişkin güvencelerin başvurucuya sağlanmadığı sonucuna varılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu, ihlalin tespiti ve eski hâle getirme talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 4. İdare Mahkemesine (E.2020/217, K.2020/792) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE SEZER GÜL

B. No: 2021/8914 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8914

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE SEZER GÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8914)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Emine SEZER GÜL

Vekili : Av. Esad KESKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, güven ilişkisinin bozulması temelinde iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Hava Yolları Teknik Anonim Şirketi (işveren) bünyesinde mavi yelekli uçuş elemanı olarak çalışmaktayken işveren tarafından 26/11/2019 tarihinde iş sözleşmesi feshedilmiştir. Fesih yazısında; Bylock kullanımı ve Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile bağlantısı nedeniyle başvurucunun sözleşmesinin feshedildiği ifade edilmiştir.

3. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle Bakırköy 9. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 13/7/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda; başvurucunun adına kayıtlı telefon hattında Bylock kaydına rastlandığı, başvurucunun bu hattı kardeşinin kullandığını iddia etmesine rağmen ceza yargılamasında bu hattın kardeşi tarafından kullanıldığına dair bir tespit olmadığı, işverenin stratejik önemi haiz bir kuruluş olduğu, başvurucunun terör örgütüyle ilişkisi bulunduğu yönünde haklı bir şüphenin oluştuğu, bu şüphenin işveren ve işçi arasındaki güven ilişkisinin zedelenmesine yol açtığı ve iş ilişkisinin devam ettirilmesinin işverenden

beklenilemeyeceği belirtilmiştir.

4. Başvurucunun istinaf başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 16/12/2020 tarihli kararıyla esastan kesin şekilde reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 15/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

7. Öte yandan başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan Zonguldak Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen 2018/11460 sayılı soruşturmada kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... şüpheli Emine Sezer adına kayıtlı [0536 ... 96] ve [H.S.] isimli kişi adına kayıtlı [0538 ... 65] nolu Bylock hatlarının gerçek kullanıcısının 'Said' kod adlı şüpheli [S.B.] olduğu hususunun herhangi bir tereddüt olmaksızın tespit edildiği, şüpheli [M.S.'nin] kız kardeşi olan diğer şüpheli Emine Sezer adına kayıtlı [0536 ... 96] hat üzerinden Bylock kullandığına dair ek bir tespit yapılamadığı gibi, şüpheli [M.S.'nin] takipsizlik kararı verilen ancak daha sonra Hakimlik kararıyla takipsizlik kararı kaldırılan Cumhuriyet Başsavcılığımızın 2018/8548 nolu soruşturma dosyasında alınan ifadesinde, [0536 ... 96] nolu hattı kullanıp kullanmadığını net olarak hatırlamadığını ve Bylock programı yüklemediğini beyan ettiği, şüpheli Emine Sezer'in ise tanık [Ş.Y.] tarafından teşhis edilememesi sebebiyle hakkında müsnet suçtan kamu davası açılabilmesi için yeterli şüphe oluşturacak nitelikte delile ulaşılamadığı ... "

8. Diğer taraftan başvurucunun kardeşi M.S. hakkındaki ceza yargılaması sonucu verilen Zonguldak 2. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2018/190, K.2019/146 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen Bylock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı içeriğine göre sanığın adına kayıtlı olup kendi kullanımında olduğunu kabul ettiği [0 538 ... 73] numaralı GSM hattı üzerinden ID numarasının 63150, kullanıcı adının yasintip, şifresinin Ysn.67, adının yasin., giriş sayısının log olarak 148 adet olduğu ...

... adına kayıtlı [0 543 ... 57] numaralı hat üzerinden 47659 ID numarasıyla bylock kullanıcısı olduğunun tespit olunduğu, şu halde sanık [M.S.nin] ByLock uygulamasını GSM hattı üzerinden kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespit edilmiş olduğu, dolaysıyla sanığın bylock kullanımının FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün bir kısım mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğu ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığı her türlü şüpheden uzak, kesin kanaata ulaştıracak teknik verilerle tespit edilmesi nedeniyle sanığın FETÖ/PDY içinde yer aldığını ve örgütle bağlantısını gösteren bir delil olduğunun kabulü gerekeceği, bu program üzerinden örgütsel gizliliği sağlamayı amaçlayan mesajların gönderildiği, bunun yanında sanığın bylock isimli programın deşifre edilmesinden sonra örgüt mensupları tarafından kullanılmaya başlanan ve yine örgütsel gizliliği sağlamayı amaçlayan falcon isimli programı da kullandığı, falcon isimli program üzerinden örgüt mensupları arasındaki çözülmeyi önlemek amaçlı motivasyonu yükseltmek için dua adı altında mesajlar gönderdiği; sanığın Yasin kod adını kullandığı ve örgüt mensupları arasında tıpçı Yasin adıyla bilindiği, bu hususun tanık beyanları ve bylock uygulamasındaki kullanıcı adı ile sabit olduğu, sanığın

örgüt içinde bölge talebe mesulü ve aynı zamanda askeri liseler ve harp okullarında okuyan öğrencilerin takibini yapan ve örgüt terminolojisine göre doktor olarak tabir edilen görevlerinin bulunduğu, 15 Temmuz darbe girişiminden sonra dahi sanığın örgütsel faaliyetlerine devam ettiği, bu kapsamda 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında Fetö/Pdy Terör Örgütünce yeni bir yapılanmaya girilerek gerek öğrencilerin gerekse saklanılması istenen kimi örgüt üyelerinin kalması için oluşturulmak istenilen gaybubet evlerinin ihtiyaçları ile ilgilendiği, zaman zaman bu evlerde kaldığı ve nihayet hakkındaki yakalama işleminin gaybubet evi olarak kullanılan evlerden birinde gerçekleştirildiği..."

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; kardeşinin aldığı cezanın sözleşmesinin fesih nedeni olarak kabul edilemeyeceğini, objektif ve tereddüte yer vermeyecek şekilde açık bir fesih sebebi gösterilmediğini, fesih nedeninin sosyal güvenlik kayıtlarında görünmesi nedeniyle iş bulamadığını, bu nedenle toplum içinde mesleki ve sosyal saygınlığının zedelendiğini belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddialarının delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, uyuşmazlıkta şüphe feshinin şartlarının gerçekleştiği, iş ilişkisinin devamı için gerekli olan güvenin ağır şekilde zedelendiği, başvurucunun iş akdinin feshedilmesinin özel hayatına etkilerinin ortaya konulmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer şekildeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 97-101; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Başvuruya konu edilen işlemin olağanüstü hâl ilanının sona ermesinin akabinde tesis edildiği anlaşıldığından Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen olağan döneme ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır.

15. Eldeki başvuru negatif yükümlülükler kapsamında incelenmiştir (benzer yönde bir değerlendirme için bkz. Ayla Demir İşat, § 113). Güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmelerinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesi kararlarında ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. C.A. (3), §§ 103-118; Ayla Demir İşat, §§ 112-127).

16. Somut olaya konu olan müdahalenin 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25.

maddesinin (II) numaralı fıkrası çerçevesinde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağı bulunmaktadır (benzer yönde değerlendirme için bkz. C.A. (3), § 108; Ayla Demir İşat, § 117).

17. Özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil eden mesleğe ilişkin tedbirlerde millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunmasının, kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının hakkın doğasından kaynaklanan bir sınırlandırma nedeni olarak kabul edilebileceği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda somut olay özelinde başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelen müdahalenin söz konusu sınırlama nedenlerine dayandığı ve bu suretle meşru amaç unsurunu taşıdığı sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. C.A. (3), § 113; Ayla Demir İşat, § 122).

18. İşçilerin tabi oldukları iş sözleşmeleri gereğince tanımlı olan mesleklerini yapmalarının mutlak bir hak olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. İşverenlerin bünyesinde çalıştırdıkları işçilerin verimli şekilde iş görmeleri ve önceden saptanmış nesnel kurallara karşı sadakat göstermeleri konusunda beklenti içinde olmalarının haklı bir gerekliliğe dayandığını söylemek gerekir. Zira işin veriminin düşmesine veya işveren ile olan güven ilişkisinin ciddi şekilde zedelenmesine işçiden kaynaklanan nedenlerle yol açılan durumlarda işverenin menfaatinin etkileneceği açıktır. Dolayısıyla yasal düzenlemelerin ve işverenin belirlediği kurallar çerçevesinde devam eden iş ilişkisinin meşru nedenler ortaya çıktığında bozulması ve sona erdirilmesi olağan bir durumdur (C.A. (3), § 123; Ayla Demir İşat, § 131).

19. Bu tür durumlarda başvurulabilecek tedbirlerden olan iş sözleşmesinin feshedilmesi konusunda Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı, iş ilişkisinin tek taraflı bir irade beyanıyla sonlandırılmasını yasaklamamaktadır. Ancak işveren tarafından hayata geçirilen iş ilişkisinin sona erdirilmesine ilişkin tedbirin zorunlu ve başvurulabilecek en son çare olarak nitelendirilebilmesi için işçinin işverenin menfaatine ve beklentilerine aykırı davrandığının ortaya konulması gerekir. Başka bir deyişle işverenin menfaatine zarar vermeyen nedenlerin zorunlu ve son çare olarak başvurulmuş tedbirler olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Örneğin işçinin belli bir dünya görüşüne sahip olması veya belli gruplara sempatisinin bulunması tek başına işverenin menfaatini etkileyen bir durum olarak nitelendirilemez (C.A. (3), § 124; Ayla Demir İşat, § 132).

20. Öte yandan işverenin menfaati kavramı, bu işverenin kamu kurum ya da kuruluşlarından veya birtakım kamu gücü ayrıcalıklarıyla donatılan özel hukuk tüzel kişilerinden olması hâlinde geniş yorumlanabilir. Ancak işçi tarafından sadakat yükümlülüğünün ihlal edildiği, dolayısıyla işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak alınacak tedbirler bakımından basit bir şüphenin yeterli olmayacağı, bu durumun somut olgularla desteklenmesi gerektiği açıktır. Gerek işveren gerekse yargı organları tarafından açıklanan nedenlerin işveren ile işçi arasındaki güven ilişkisinin zedelendiğini ortaya koyacak şekilde ilgili ve yeterli olması gerekir (C.A. (3), § 125; Ayla Demir İşat, § 133).

21. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenmese de Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere (benzer yöndeki Yargıtay kararları için bkz. C.A. (3), §§ 46-56; Ayla Demir İşat, §§ 52-62) şüphenin işçinin kişiliğinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir (Delil Metin [2. B.], B. No: 2019/1419, 18/1/2023, § 32).

22. Başvuruya konu olayda feshin gerekçesi, terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olduğu konusunda başvurucudan duyulan şüphe ve bu şüphe nedeniyle güven ilişkisinin ortadan kalkmasıdır. Bununla birlikte yargılamayı gerçekleştiren Mahkeme; başvurucunun kardeşi hakkında yürütülen ceza yargılamasındaki tespitlerin de değerlendirildiğini, bu kapsamda Bylock tespit edilen ve başvurucu üzerine kayıtlı olan 0536 ... 96 telefon numarasının başvurucunun kardeşi tarafından kullanıldığına dair bir tespitin olmadığını, bu nedenle başvurucu hakkında işverende şüphe oluştuğunu ve güven ilişkisinin zedelendiğini belirtmiştir.

23. Başvurucu ile ilgili takipsizlik kararında, 0538 ... 65 telefon numarası üzerinden kullanılan Bylock programının gerçek kullanıcısının S.B. olduğu tespiti bulunmakla birlikte başvurucu adına kayıtlı olan 0536 ... 96 telefon numarası üzerinden Bylock kullanıp kullanmadığı hususunda tespitin bulunmadığı değerlendirmesine yer verildiği ancak söz konusu numaranın başvurucu tarafından kullanılıp kullanılmadığı hususunda ayrıca bir açıklama ve değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda başvurucunun Bylock programı tespit edilen ve adına kayıtlı olan telefon numarasının kendisinin kullanmadığına ilişkin olgulara dayanan iddiasının soruşturma makamlarınca yapılan tespitlere rağmen yargı mercilerince yeterli şekilde incelenmediği, başvurucunun uyuşmazlığın çözümüne doğrudan etkili iddia ve itirazlarının karşılanmadığı ve söz konusu numaranın başvurucu tarafından kullanılıp kullanılmadığı hususunda oluşan açık tereddüt giderilmeden karar verildiği görülmektedir. Dolayısıyla anılan yargı kararlarında başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantısı olmasından hareketle işverenle güven ilişkisinin bozulduğunu kabul eden gerekçelerin ilgili ve yeterli olarak kabul edilemeyeceği açıktır.

25. Öte yandan hukuk devletinde bir kimsenin başkalarının fiillerinden sorumlu tutulması -kanunda öngörülen- çok istisnai hâller dışında kabul edilemez. Çağdaş hukuk sistemleri bireyin özerkliğini esas alarak ona haklar bahşetmekte ve sorumluluklar yüklemektedir. Bir kimsenin hukuken ve fiilen davranışlarını kontrol etme gücü ve yükümlülüğünü haiz olmadığı başka bir bireyin fiillerinden dolayı kamu otoritelerinin yaptırımına maruz kalmasının bireysel özerklik düşüncesiyle bağdaşmadığını da belirtmek gerekir (Sebiha Kaya [GK], B. No: 2018/34124, 20/5/2021, § 54).

26. Neticede, mevcut başvuruya özgü koşullarda, yargı mercilerince verilen kararların ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanmadığı anlaşıldığından başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu söylenemez.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve miktar belirtmeksizin manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 9. İş Mahkemesine (E.2020/5, K.2020/315) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ERDAN

B. No: 2021/9870 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9870

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ERDAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9870)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Ahmet ERDAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yasal faizin ödenmesi talebiyle açılan davanın süre aşımından dolayı reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yasal faizin ödenmemesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, polis olarak görev yapmaktayken 4/10/2016 tarihinde görevinden uzaklaştırılmış; 6/1/2017 tarihinde ise görevinden çıkarılmıştır. Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonu 3/8/2018 tarihinde başvurucunun görevine iade edilmesine karar vermiştir.

3. Başvurucu 27/8/2018 tarihinde kamu görevinden uzakta geçirdiği dönemde ödenmeyen parasal haklarının ödenmesini talep etmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğü 5/10/2018 tarihinde başvurucuya 97.407,17 TL ödemiştir.

4. Yasal faiz işletilmeden ödeme yapıldığını belirten başvurucu, yasal faizin ödenmesini 13/8/2019 tarihinde talep etmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğünün talebi reddetmesi üzerine başvurucu 18/10/2019 tarihinde işlemin iptali için dava açmıştır.

5. İzmir 6. İdare Mahkemesi 2/6/2020 tarihinde davanın kabulü ile yasal faizin ödemeye konu fazla mesai ücretlerinin tahakkuk ettiği tarihten ödemenin yapıldığı tarihe kadar

hesaplanarak ödenmesine karar vermiştir.

6. Başvurucu ve davalı idare, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu; diğer iddiaları hakkında karar verilmediğini, davalı idare ise yargı kararı olmadan faiz ödenmesinin mümkün olmadığını ileri sürmüştür.

7. İzmir Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 17/12/2020 tarihinde davanın süre aşımından reddine kesin olmak üzere karar vermiş; kararda başvurucunun açıkta geçirdiği döneme ait parasal haklarının 5/10/2018 tarihinde ödendiğini, ödemenin eksik olduğunu ve yasal faiz ödenmediğini ileri süren başvurucunun 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 11. maddesi uyarınca söz konusu ödeme tarihinden itibaren altmış gün içinde doğrudan veya idareye yapacağı başvuru üzerine dava açması gerektiğini açıklamıştır. Buna karşılık başvurucunun bu süreyi geçirdikten sonra 13/8/2019 tarihinde yaptığı, dava açma süresini canlandırmayan başvuru üzerine 18/10/2019 tarihinde açtığı davanın süresinde olmadığını ifade etmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 27/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 11/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; meslektaşlarının yasal faiz işletilmeksizin ödeme yapılabildiğine dair uyarısı üzerine idareye yaptığı başvuru sonucunda yasal faiz ödemesi almadığını öğrendiğini, bunu öğrendikten sonra altmış gün içinde dava açtığını belirterek kamu makamlarının ortaya çıkan zararı tazmin etmekle yükümlü olduğunu ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

11. Başvurunun bu kısmındaki iddialar mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

13. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını, dava açmak isteyen kişilerin de mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten, kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde de aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

14. Dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve

mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen mahkemelere aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi yoktur. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, derece mahkemelerinin dava açma süresinin hangi tarihten başlatılması gerektiğiyle ilgili yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

15. Somut olayda açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturmuştur. Bölge İdare Mahkemesi, ödemenin yapıldığı 5/10/2018 tarihinden itibaren 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesinde öngörülen süre içinde idareye başvuru yapılmadığını veya dava açılmadığını belirterek davayı süre aşımından reddetmiştir. Bu hâliyle müdahalenin kanuni bir dayanağı olduğu kabul edilmelidir. İdari bir işleme karşı açılacak davada süre koşulu öngörülmesinin hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan idari istikrarın sağlanması şeklinde meşru bir amacı vardır.

16. Müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amacının bulunduğu tespit edildikten sonra ölçülü olup olmadığı değerlendirilmelidir. Başvurucu, eksik ödemenin söz konusu olabileceğini öğrendikten sonra idareye başvurduğunu ve süresi içinde dava açtığını ileri sürmüştür. Görevine iade edilen başvurucuya 5/10/2018 tarihinde ödeme yapıldığı konusunda bir tartışma bulunmamaktadır. İdari yargılama usulüne ilişkin kuralların yorumlanması ve uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik bulunmadıkça yetkinin idari yargı makamlarına ait olduğu hatırlatılmalıdır. Başvurucunun yapılan ödemenin eksik veya yetersiz olduğunu ileri sürdüğü gözetildiğinde idareye başvuru ve dava açma süresinin belirtilen tarihte başlatılması keyfî ve temelsiz değildir. Öte yandan başvurucuya ödemenin yapıldığı tarih ile başvurucunun yasal faiz ödenmesi talebiyle idareye yaptığı başvuru tarihi arasında geçen süre gözetildiğinde Bölge İdare Mahkemesi yorumunun da başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım olmadığı sonucuna varılmalıdır. Bu itibarla mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediği açıktır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, kamu makamlarının idarenin eylem ve işlemlerinden doğan zararı tazmin etmekle yükümlü olduklarını ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Bakanlığa gönderilmiştir.

19. Başvurunun bu kısmındaki iddialar mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

21. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlali iddialarını dile getirebileceği dava, süre aşımı yönünden reddedilmiştir. Yukarıda mahkemeye erişim hakkı kapsamında yapılan tespitler de gözetildiğinde başvurucu, iddiaya konu şikâyeti yönünden söz konusu olağan hukuk yolunu tüketme konusunda üzerine düşen özeni göstermemiştir. Buna göre başvurucunun

başvuru yollarını usulüne uygun olarak tükettiğinden söz edilemez.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECLA TAMRİŞ

B. No: 2021/27251 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27251

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECLA TAMRİŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27251)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Necla TAMRİŞ

Vekilleri : Av. Reyhan YALÇINDAĞ BAYDEMİR Av. Serdar ÇELEBİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olayların olduğu dönemde başvurucu, Diyarbakır'ın Çınar ilçesinin belediye başkan yardımcısıdır. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KCK terör örgütünün kadın yapılanması içinde yer aldığı iddia edilen Tevgere Jinen Azad (Özgür Kadın Hareketi) (TJA) isimli oluşuma yönelik olarak başvurucunun da aralarında bulunduğu kişiler hakkında soruşturma başlatılmıştır.

3. Başvurucu hakkında TJA isimli oluşuma mensup olduğu şüphesiyle silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında soruşturma başlatılmıştır.

4. Bu kapsamda Başsavcılık suç delillerinin elde edilmesi amacıyla 2/4/2021 tarihinde başvurucunun ikametgâhında arama yapılması hususunda Nöbetçi Sulh Ceza Hâkimliğinden talepte bulunmuştur. Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliği aynı tarihli kararı ile 5/4/2021 tarihinde başvurucunun ikametgâhında arama yapılmasına, arama sonucunda elde edilen delillere el konulmasına ve bu deliller üzerinde inceleme yapılmasına karar vermiştir.

5. Alınan karar doğrultusunda aynı tarihte başvurucunun ikametgâhında arama yapılmış ve arama neticesinde bir kısım kitap, dergi ile başvurucunun cep telefonu ve SIM kartına el konulmuştur.

6. Başsavcılık 5/4/2021 tarihinde başvurucu hakkında yakalama kararı çıkarılmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu bu kapsamda 5/4/2021 tarihinde gözaltına alınmıştır. Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü görevlilerince 8/4/2021 tarihinde başvurucunun ifadesi alınmıştır. İfade alma işlemi sırasında başvurucunun avukatı hazır bulunmuştur. İfade Tutanağı'nda, ifade alma işlemi öncesinde isnat edilen suçlamaların başvurucuya açıklandığı belirtilmiştir. İfadesi esnasında başvurucuya genel itibarıyla TJA ile ilgili sorular sorulmuştur. Başvurucu bakımından elde edilen delillere göre ifadesi esnasında başvurucuya sorulan sorular şu şekildedir:

i. Başvurucuya PKK terör örgütünün amaçları doğrultusunda hareket ettiği iddia edilen TJA yapılanmasıyla ilgili sorular sorulmuştur. Bu yapılanmayla bir bağlantısının olup olmadığı, bu oluşumun etkinliklerine katılıp katılmadığı, gözaltına alınmasıyla ilgili olarak TJA isimli oluşumun sosyal medya hesabından paylaşım yapılmasının sebebi sorulmuştur.

- Başvurucu bu oluşumla ilgili bir bilgisinin olmadığını, gözaltına alınan kişiler arasında yer aldığı için paylaşımda bu şekilde adının geçtiğini, adını kimin ve ne amaçla kullandığını bilmediğini belirtmiştir.

ii. Başvurucuya TJA'nın faaliyetleri kapsamında 8 Mart Dünya Kadınlar Günü haftasında 4/3/2020 ve 4/3/2021 tarihlerinde düzenlenen kadın şenliği etkinliğine, 6/8/2019 tarihinde de kadın ve çocukların öldürülmesi ve tecavüzüne karşı yapıldığı iddia edilen bir etkinliğe neden katıldığı sorulmuştur.

- Başvurucu; Dünya Kadınlar Günü resmî bir organizasyon olduğu için kutlama yapıldığını, kendisinin de bu amaçla anılan etkinliklere katıldığını belirtmiştir.

iii Başvurucuya ayrıca TJA'nın başka konularda yayımladığı sosyal medya paylaşımları ile ilgili sorular sorulmuştur.

- Başvurucu TJA ile bir bağlantısı olmadığından bu paylaşımlarla da bir ilgisinin bulunmadığını ileri sürmüştür.

iv. Başvurucunun TJA yapılanması içinde yer alarak bu yapılanmanın gerçekleştirdiği eylem, etkinlik ve eğitimlere katıldığı, örgütsel bilinç oluşturulması noktasında çalışma yürüttüğü, araç ve güvenli ev temin etme görevini üstlendiği ve örgüt tarafından barış annesi olarak tabir edilen güvenli kişilerden olduğu şeklindeki beyanların yer aldığı gizli tanık "FİRAR" ve gizli tanık "G11O55L44F47"nin ifadeleri sorulmuştur.

- Bu kapsamda 9/6/2020 tarihinde Firar kod isimli gizli tanık başvurucu ile ilgili olarak "Ben bu örgüt mensubunu Necla olarak biliyorum. PKK/KCK terör örgütünün elebaşısı Abdullah Öcalan'ın görüşleri doğrultusunda kurulan terör örgütünün çatı yapılanması olan devlet biçiminde örgütlenmiş olan KCK yapılanmasında toplumsal alan koordinasyonunda kadın yapılanması TJA içerisinde kadro olarak faaliyet yürüten E.T., E.T. ve K.T. gibi şahıslarla örgütsel görüşmeler gerçekleştirir. Bu şahıslardan almış olduğu talimatlar doğrultusunda kadın yapılanması içerisinde faaliyet yürütmektedir. Bu yapılanmanın gerçekleştirdiği eylem, etkinliklere ve eğitimlere katılır. Kadın yapılanmasında faaliyet gösteren şahısların düzenlediği ideolojik eğitimlere katıldığı gibi örgütsel bilinç oluşturulması noktasında

çalışma yürütür. Kadro örgüt mensuplarının düzenlemiş olduğu eğitimlerde araç ve güvenli ev temininde bulunmaktadır. PKK terör örgütü tarafından barış annesi olarak tabir ettiği ve terör örgütünün düzenlediği eylem ve etkinliklere katılan ve örgütün güvendiği şahıslardandır." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Yine 1/4/2021 tarihinde G11O55L44F47 numaralı gizli tanık başvurucu ile ilgili olarak "Bu kişiyi Songül Ana olarak tanırım bu kişi yukarıda açıklamasını yaptığım kendisine TJA aktivisti diyen ve TJA içerisinde örgütün talimatlarını Türkiye'de hayata geçiren kişilerdendir. Kendisi halen Çınar belediyesi eş başkanıdır. Başkan olması yine örgütün talimatı gereğidir. Belediye eş başkanlığında da yine TJA faaliyetlerini yürütmektedir. Örgütün talimatlarını hayata geçirmek adına TJA'nın belirlediği evlerde toplantılara ana olarak katılan veya toplantıları organize eden kişidir. PKK/KCK terör örgütünün KCK yapılanmasında toplumsal alan koordinasyonunda kadın yapılanması TJA içerisinde kadro olarak faaliyet yürütür. TJA yapılanmasının gerçekleştirdiği eylem, etkinliklere ve eğitimlere katılır. Kadın yapılanmasında faaliyet gösteren şahısların düzenlediği ideolojik eğitimlere katılır ve örgütsel bilinç oluşturulması noktasında çalışma yürütür. Kadro örgüt mensuplarının düzenlemiş olduğu eğitimlerde araç ve güvenli ev temini sağlar. PKK terör örgütü tarafından Barış Anası olarak tanınır ve örgütün güvendiği şahıslardandır Örgütün ideolojisine ve kendisine verdiği görev ve programa sadık kalarak kendisine verilen görevleri sorgulamaksızın yerine getirmesi, her ne olursa olsun örgütün amaç ve ideolojisini en üst seviyede görmesinden tüm örgütsel eylemlere aktif bir şekilde katılıp destek vererek diğer örgüt mensuplarına örnek olmaya çalışmasından ve TJA içerisinde örgüt tarafından görevlendirilen şahıs olmasından dolayı bu şahıs örgüt tarafından evli olmasına rağmen ‘Yerel Kadro’ örgüt mensubu olarak görülmektedir ancak kendisi tam bir Kadro gibi hareket etmektedir. Ayrıca bu kişi yukarıda da belirttiğim üzere TJA ve örgütün kadın yapılanması olarak faaliyet yürüten dernekler içerisinde görevlendirilmekte veya derneklerin organizesinde gerçekleştirilen eylemlere aktif olarak katılan kişidir. Bu şahıs TJA ile Değer aileleri arasında koordineyi sağlar ve değer ailelerinin yaptığı basın açıklamaları, eylemler ve etkinlikleri organize eder, bu ailelerin basın açıklaması yapacağı günlerde onlara araç temin etmektedir. TJA Türkiye sözcüsü B.E. isimli örgüt mensubundan aldığı talimatlar doğrultusunda değer ailelerinin evlerinde toplantılar yapar ve bu toplantılara katılacak ailelerin geliş gidişlerini de sağlamaktadır. Ayrıca B.E. isimli örgüt mensubu bu şahsın evini uzun bir dönem güvenli ev olarak kullanmıştır. B.E. isimli örgüt mensubunun altında bulunan kadroları da evinde barındırmıştır. Eğer kendi evinde kalan Kadro örgüt mensubu varsa yeni gelen Kadro örgüt mensubunu başka bir değer ailesinin evine göndermektedir. Kendisi örgüte çok sıkı bağlıdır ve bu bağlılığından dolayı Kadro örgüt mensuplarının güvenini kazanmıştır, bu sebeple Kadro örgüt mensubu gibi faaliyet yürütmektedir." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Başvurucu; gizli tanıkların beyanlarının asılsız, gerçeğe aykırı ve çelişkili olduğunu, gizli bir etkinliğe katılmadığını, Halkların Demokratik Partisi (HDP) ilçe belediyesi eş başkanı olarak çeşitli toplantılara ve basın açıklamalarına katıldığını belirtmiştir.

v. Başvurucuya Diyarbakır Valiliğinin kararı ile açık alanlardaki her türlü eylem ve etkinliğin yasaklandığı bir dönemde ceza infaz kurumlarında bulunan terör örgütüyle iltisaklı tutuklu ve hükümlülerin başlatmış oldukları açlık grevi ve ölüm orucu hakkında kamuoyu oluşturmak ve geniş halk kitlelerince de eylemlerin sahiplenilmesini sağlamak maksadıyla 9/5/2019 ve 25/5/2019 tarihleri arasında Tutuklu Aileleri ve Yakınları Derneği organizesinde yapılan eylemlere neden ve kimlerden talimat alarak katıldığı, eylem sırasında PKK terör

örgütünü övücü sloganlara ve şarkılara eşlik edip etmediği sorulmuştur.

- Başvurucu bu etkinliğe katıldığını hatırlamadığını, gittiği etkinliklerde slogan atmadığını, bu etkinliğe gitmiş olsa bile kimseden talimat alarak gitmediğini ileri sürmüştür.

vi. Başvurucuya 10/2/2019 tarihinde HDP organizesinde Diyarbakır'da düzenlenen ve Abdullah Öcalan ile örgütün kurucularından olan S.C.nin konuşmalarını içeren sinevizyon gösteriminin yapıldığı ve örgüte müzahir çeşitli sloganların atıldığı "HDP Kadın Belediye Başkan Adaylarının Tanıtımı" konulu etkinliğe neden katıldığı sorulmuştur.

- Başvurucu, bu etkinliğe katıldığını ancak sinevizyon gösterisini ve sloganları hatırlamadığını ileri sürmüştür.

vii. Başvurucuya 17/2/2019 tarihinde Diyarbakır'ın Bağlar ilçesinde bulunan HDP il binasında düzenlenen, "Genç Kadın Konferansı" konulu, örgüte müzahir kişilerin fotoğraflarının yer aldığı, bu minvalde konuşmaların yapıldığı, Abdullah Öcalan'ın fotoğrafına ve konuşmalarına yer verildiği, örgüt marşının çalındığı, öldürülen PKK'lılar için saygı duruşunda bulunulduğu etkinliğe neden katıldığı sorulmuştur. Başvurucuya ayrıca 2/4/2019 tarihinde Diyarbakır'ın Kayapınar ilçesinde HDP merkez ve dış ilçe belediye başkan adaylarının tanıtımının yapıldığı ve terör örgütünün propagandasına dönüştüğü değerlendirilen etkinliğe, 26/12/2018 tarihinde olayların olduğu dönemde 27. dönem Hakkâri milletvekili olan L.G. hakkında Diyarbakır'da görülen dava sonrasında adliye önünde yapılan basın açıklamasına, 16/1/2020 tarihinde Diyarbakır HDP il binasında yapılan örgütsel pankartların ve Abdullah Öcalan'ın posterinin asılı olduğu etkinliğe neden katıldığı sorulmuştur.

- Başvurucu bu etkinliklere katıldığını hatırlamadığını söylemiştir.

viii. Başvurucuya ikametgâhında yapılan aramada ele geçirilen bir kısmı hakkında yasaklama ve toplatma kararı bulunan kitap ve dergiler ("Demokratik Modernite Düşünce ve Kuram Dergisi", "Jineolojî" dergisinin çeşitli sayıları, Abdullah Öcalan tarafından yazılan "Kürt Aşkı" isimli kitap) sorulmuştur.

- Başvurucu; bu yayınların yasak olduğunu bilmediğini, bazılarından haberinin olmadığını, bunları okumadığı için içeriklerini bilmediğini belirtmiştir.

ix. Başvurucuya TJA oluşumunun faaliyetlerini legal zemine aktarmak amacıyla kurulan ve bu faaliyetleri legal görünüm altında yürüttüğü iddia edilen Rosa Kadın Derneğiyle ve bu Derneğin binasında yapılan aramada ele geçirilen materyallerle ilgili sorular sorulmuştur.

- Başvurucu bu Dernek ile ilgili bilgisinin olmadığını belirtmiştir.

x. Yine ev araması neticesinde el konulan başvurucunun cep telefonu üzerinde yapılan incelemede şüpheli bulunan mesaj içerikleri ve Abdullah Öcalan'a ait resimler, Abdullah Öcalan'ın hakkında toplatma kararı bulunan "Kürt Sorunu ve Demokratik Ulus Çözümü" isimli kitabından bir pasajı içeren Word belgesi, yine "Jineoloji akademisi yönetimine" ibaresi ile başlayan Word belgesi, örgüte müzahir haber sitelerine ait ekran görüntüleri sorulmuştur.

- Başvurucu; bu fotoğrafları paylaşmadığını, bu fotoğrafların HDP'nin başkanlar WhatsApp grubuna geldiğini, fotoğrafları silmediği için telefonunda kaldığını, söz konusu belgeleri okumadığını, bir kısmından haberinin dahi olmadığını belirtmiştir.

8. İfadesinin alınmasının ardından Başsavcılık başvurucuyu tutuklanması istemiyle nöbetçi

sulh ceza hâkimliğine sevk etmiştir. Başvurucu, Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince 9/4/2021 tarihinde müdafii eşliğinde yapılan sorgusunun ardından terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır. Tutuklama kararının gerekçesi aşağıdaki gibidir:

"... Şüpheli Necla Tamriş'in üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğine dair; şüpheli hakkında elde edilen 2 tane gizli tanık beyanı dahilinde 'şüphelinin PKK/KCK kapsamında eylem ve etkinliklere katıldığı, örgüt tarafından Barış Anası olarak konumlandırıldığı, örgüt mensubunu evinde barındırdığı, örgüt yapılanmasında yerel kadro örgüt mensubu olarak adlandırıldığına' ilişkin tespitler, PKK/KCK silahlı terör örgütünün çeşitli sosyal medya hesapları üzerinden yapılmış çağrılar üzerine birden fazla eylem ve basın açıklamasına katıldığı, şüphelinin ikamet aramasında hakkında toplatma kararı olan birden fazla sayıda kitap ele geçirildiği, şüphelinin telefonu üzerinde yapılan dijital incelemede terör örgütüne müzahir fotoğraf, yazı vb. dokümanların ele geçirildiği, suç unsuru olduğu tespit edilen tape kayıtları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin 5. maddesinde öngörülen geçerli şüphe sebeplerinin, 1982 Anayasası'nın 19. maddesinde belirtilen kuvvetli belirtinin ve CMK'nın 100/1 maddesinde öngörülen kuvvetli suç şüphesini gösterir somut delillerin mevcut olduğu müsnet suç için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırı, müsnet suçun CMK 100/3 maddesinde belirtilen katalog suçlardan oluşu, verilmesi beklenen cezaya göre şüphelinin kaçma ihtimalinin kuvvetle muhtemel bulunması, tutuklama tedbirinin ölçülü olması ve bu safhada adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı anlaşıldığından şüphelinin CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince tutuklanmasına, ... [karar verildi.]"

9. Başvurucu, tutuklama kararına 14/4/2021 tarihinde itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliği 22/4/2021 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, bu kararı 7/5/2021 tarihinde öğrenmiş; 4/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Öte yandan başvurucunun tutukluluk durumu 7/5/2021 tarihinde gözden geçirilmiş ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

12. Başsavcılığın 18/5/2021 tarihli iddianamesiyle başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

13. İddianamede, ilk olarak TJA kapsamında yapılan tespitler ve bu oluşumun PKK/KCK silahlı terör örgütü ile organik bağına yer verilmiş ve devamında ifadesi esnasında başvurucuya sorulan eylemleri suçlamaya konu edilmiştir.

14. İddianamenin Diyarbakır 10. Ağır Ceza Mahkemesince kabulünün ardından kovuşturma evresi başlamıştır. Ağır Ceza Mahkemesi 26/5/2021 tarihinde düzenlediği tensip zaptıyla başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

15. Ağır Ceza Mahkemesi 16/6/2021 tarihli duruşmada başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

16. Yapılan yargılama sonucunda Ağır Ceza Mahkemesi 8/6/2022 tarihinde atılı suçun sabit görülmemesi nedeniyle başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan beraatine karar vermiştir.

17. Başsavcılık, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş olup istinaf incelemesi bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla devam etmektedir.

18. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; suç işlediğine dair kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedeni bulunmadığını, tedbirin ölçülü olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca katılmış olduğu gösterilerin, toplantıların ve etkinliklerin tutuklamaya dayanak oluşturduğunu belirterek ifade özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu; Anayasa'da öngörülenin dışında siyasi saiklerle tutuklandığını, bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 18. maddesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), başvurucu hakkında beraat kararı verildiği için 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında tazminat davası açması gerektiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde ayrıca Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği bazı kararlara ve derece mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında tazminat yolunun etkili bir yol olmadığını belirtmiş; bireysel başvuru dilekçesindeki ihlal iddialarını yinelemiştir.

22. Başvurunun bu kısmı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

23. Tutuklamanın hukukiliğine ilişkin genel ilkeler daha önce Anayasa Mahkemesince belirlenmiştir. Buna göre kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54).

24. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, terör örgütüne üye olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

25. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin ön şartı olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

26. Tutuklama kararında gizli tanık ifadeleri, başvurucunun PKK/KCK terör örgütünün propagandası niteliğindeki birden fazla eylem ve basın açıklamasına katılması, ev aramasında hakkında toplatma kararı olan birden fazla sayıda kitap ele geçirilmesi, telefonu üzerinde yapılan dijital incelemede terör örgütüne müzahir fotoğraf, yazı vb. dokümanların bulunması, suç unsuru olduğu değerlendirilen tape kayıtları kuvvetli suç şüphesinin varlığına delil olarak gösterilmiştir. Soruşturma makamlarınca başvurucunun esas olarak

PKK’nın kadın yapılanması olduğu iddia edilen TJA oluşumu kapsamında faaliyet gösterdiği ileri sürülmüştür.

27. Soruşturma makamlarının tespitine göre TJA adlı oluşum 31/10/2016 tarihli ve 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılan KJA'nın (Kongra Jinen Azad/Özgür Kadın Kongresi) devamı niteliğindedir. Soruşturma makamlarına göre KJA ve daha sonra TJA, PKK/KCK terör örgütünün kadın yapılanması içinde faaliyet yürütmektedir. İddianamede, TJA adlı oluşum ile ilgili olarak gizli tanık ve tanık (terör örgütünden kaçarak güvenlik güçlerine teslim olan) ifadelerine, bu oluşumun düzenlediği etkinliklere, terör örgütüne müzahir internet sitelerinde TJA'nın ne şekilde yer aldığına ilişkin haberlere, başka şüphelilerden ele geçirilen bu yapılanmaya dair örgütsel dokümanlara yer verilerek bu oluşumun PKK terör örgütüyle organik bağı olduğu ileri sürülmüştür. Bu oluşumun PKK terör örgütü ile bağlantılı olduğuna ilişkin tespitlerin temelsiz olmadığı görülmektedir. Tutuklama kararında da atıf yapılan gizli tanık beyanlarında başvurucunun bu oluşum ile olan bağlantısına ilişkin yer, zaman, kişi ve eylem bilgileri ihtiva eden olguya dayalı anlatımların kuvvetli belirti olarak kabulü mümkün görülmüştür. Ayrıca tutuklama kararında dayanılan diğer deliller de bir bütün olarak dikkate alındığında bu olguların başvurucunun PKK terör örgütü ile bağlantılı bir suç işlediği hususunda kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olmadığı kanaatine varılmıştır. Sonuç olarak başvurucu yönünden suç şüphesini doğrulayan kuvvetli belirtilerin bulunmadığının kabulü mümkün değildir.

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

29. Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan terör örgütüne üye olma suçunun vasıf ve mahiyetine, suç için Kanun'da öngörülen yaptırımın ağırlığına, verilmesi beklenen cezaya göre kaçma ihtimalinin kuvvetle muhtemel bulunmasına, suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlar arasında olmasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 8).

30. Başvurucunun tutuklanmasına karar verilen terör örgütü üyesi olma suçu, Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tiplerindendir. İsnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Burçak [2. B.], B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan terör örgütü üyesi olma suçu, 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve Kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır.

31. Sonuç olarak başvurucu hakkında verilen tutuklama kararında açıklanan ve kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

32. Öte yandan başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülü olup olmadığının belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 268; Selçuk Özdemir [GK], B. No:2016/49158, 26/7/2017, § 76).

33. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve

güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; Devran Duran, § 64).

34. Somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alındığında Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin isnat edilen suç için öngörülen cezanın miktarını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

35. Yukarıda ulaşılan sonuçlar karşısında başvurucunun siyasi bir amaçla tutuklandığı ve tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyetinin, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamıştır.

B. Diğer İhlal İddiaları

37. Başvurucunun yakalama ve gözaltı nedenleri ile hakkındaki suçlamaların açıklanmadığına ilişkin iddiasının Deniz Özfırat ([2. B.], B. No: 2013/7929, 1/12/2015, § 53), Mehmet Bilal Çolak ([2. B.], B. No: 2017/25971, 30/10/2018, § 87) kararları; tutukluğa itirazlarının geç değerlendirildiği veya bu itirazlara cevap verilmediğine ilişkin iddiasının Emre Altındağ ([1. B.], B. No: 2017/7726, 10/3/2021, §§ 98-101), Mustafa Cengiz ([2. B.], B. No: 2016/77983, 3/11/2020, §§ 73, 74), Mustafa Okumuş ([2. B.], B. No: 2017/17773, 25/9/2019, § 84), Mehmet Takımsu ([2. B.], B. No: 2016/63712, 15/11/2018, § 68) kararları, tutukluluğun devamı yönündeki kararlara itiraz üzerine verilen kararların tebliğ edilmediğine ilişkin iddiasının Özcan Erdagöz ([2. B.], B. No: 2018/8173, 26/2/2020, § 39), Mutlu Bulut ([1. B.], B. No: 2017/20749, 26/9/2019, §§ 104, 105); Oktay Şener ([1. B.], B. No: 2020/9407, 3/3/2022, §§ 81-84), Özgür Arıbaş ([1. B.], B. No: 2015/2394, 31/10/2018, §§ 57-60) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Tuncer Bakırhan ([1. B.], B. No: 2017/28478, 11/10/2018, §§ 65-75), Nevzat Azak ([2. B.], B. No: 2014/973, 5/4/2017, § 35) kararları doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde karar

verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz Birinci Bölüm çoğunluğunca başvuranın tutukluluk kararıyla ilgili olarak kuvvetli belirtinin ve meşru amacın bulunduğu, tutuklamanın olay koşullarında ölçülü olduğu kanaati ile başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte tutuklama kararında dayanılan delilin ağırlıklı olarak gizli tanık ifadelerinden oluştuğu, diğer delillerin ise belediye başkanvekili olan başvuranın katıldığı bazı etkinliklerden ibaret bulunduğu görülmektedir.

2. Gizli tanıkların anlatımında başvuranın kod adı kullandığı ve bazı örgütsel eylemlerde bulunduğu ileri sürülmekte ise de öncelikle anılan iki gizli tanığın başvuranın kod adı konusunda uyuşmadıkları görülmektedir. Firar kod isimli gizli tanık başvuranın örgütte Necla olarak bilindiğini söylemişken, G11055L44F47 numaralı gizli tanık ise başvuranı Songül Ana olarak tanıdığını ileri sürmüştür. Öte yandan tutuklama kararında gizli tanıkların başvuranın bazı örgütsel etkinliklerde bulunduğuna ilişkin detaylı anlatımlarındaki olguları teyit eden, anlatımlarla uyuşan başka delil veya emareye de dayanılmamıştır. Başvuranın katıldığı söylenen Dünya Kadınlar Günü etkinliği ve benzeri etkinliklerin ise örgütsel faaliyet niteliğiyle ilgili bir olgusal temel gösterilememiştir. Bu durumda tutuklama anında başvurana atılı suça ilişkin kuvvetli belirtinin bulunmadığı için ihlal kararı verilmesi gerektiği görüşündeyim. Kaldı ki kuvvetli belirtinin bulunduğunun kabul edilmesi durumunda dahi tutuklama kararında belediye başkan yardımcısı olarak görev yapan başvuranın tutuklu yargılanmasının demokratik toplum düzeni bakımından zorunlu ve ölçülü olduğuna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçenin de bulunmadığı görülmektedir.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

MEHMET GEDİK

B. No: 2021/28412 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28412

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GEDİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28412)

Karar Tarihi:16/9/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 10/2/2026 - 33164

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Mehmet GEDİK

Vekili : Av. Mehmet BULGURCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, devlet memurluğundan çıkarılan kişinin göreve iade ve sosyal haklarının ödenmesi talebiyle yaptığı başvurunun reddi üzerine açtığı davada kurulan hükmün masumiyet karinesini ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Malatya Askerî Hastanesi Baştabipliği emrinde sivil memur olarak görev yapmakta iken 15/6/1999 tarihinde işlediği iddia edilen eylemler nedeniyle hakkında ceza soruşturması başlatılmıştır. Malatya 1. Ordu Komutanlığı Askerî Mahkemesinde açılan ceza davası neticesinde 26/12/2008 tarihli karar ile 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'nun 81. maddesi uyarınca "Askerlikten kurtulmak için hile yapmak suçuna iştirak" suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezası ile mahkûmiyetine hükmedilmiş ve bu karar Askerî Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 7/4/2010 tarihli ilamı ile onanarak kesinleşmiştir.

3. Kesinleşen mahkûmiyet kararı üzerine 20/7/2010 tarihli işlem ile başvurucunun memuriyetine son verilmiştir.

4. Başvurucu, mahkûmiyet kararına yönelik yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuş;

talebin kabulü üzerine dava dosyası yeniden açılmıştır. Başvurucu bu durum üzerine hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı gerekçesiyle Genelkurmay Başkanlığı (idare) nezdinde memuriyete iadesi için talepte bulunmuş ise de bu talep, kesinleşmiş mahkûmiyet kararının henüz ortadan kalkmadığı gerekçesiyle 30/1/2012 tarihinde reddedilmiştir.

5. Yeniden görülmeye başlanan ceza davasında, dosya görevsizlik kararı ile Malatya 2. Ağır Ceza Mahkemesine (Ceza Mahkemesi) gönderilmiştir. Ceza Mahkemesi, 4/11/2014 tarihli karar ile kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine hükmetmiş ve bu karar temyiz incelemesinden geçerek 16/2/2017 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu düşme kararı üzerine 28/11/2014 tarihinde tekrar idareye başvurarak geçmişe dönük bütün özlük hakları ile ödenmeyen maaşlarının ödenmesini ve memuriyete iadesini talep etmiş ancak talebi idarenin 26/12/2014 tarihli işlemi ile reddedilmiştir. İşlemin gerekçesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun devlet memurluğuna alınacaklarda aranacak şartları düzenleyen 48. maddesi ile memuriyetin sona ermesi hâlini düzenleyen 98. maddesi gereği başvurucunun memuriyetine son verildiği, göreve son verme işleminin mevzuata uygun olduğu belirtilerek memuriyete iade talebinin uygun görülmediği ifade edilmiştir.

6. Başvurucu, bu işlemin iptali ve maddi haklarının iadesine karar verilmesi talebiyle önce Askerî Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) nezdinde dava açmıştır. AYİM 1/7/2015 tarihli kararı ile davayı görev yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun dava tarihi itibarıyla devlet memurluğundan çıkarılmak suretiyle asker kişi olma sıfatını kaybettiği belirtilmiştir. Başvurucu, bunun üzerine aynı işleme karşı Malatya İdare Mahkemesi nezdinde dava açmış; memuriyete iade talebinin reddine dair işlemin iptali ve işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının tazminine karar verilmesini talep etmiştir. Malatya İdare Mahkemesi, davanın yetki yönünden reddi ile dosyanın Ankara 1. İdare Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmesine karar vermiştir.

7. Mahkeme 29/4/2016 tarihli karar ile davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; ceza davasının zamanaşımından düşmesi üzerine başvurucunun yeniden devlet memurluğuna atanmasının mümkün olduğu ancak açıktan atama yapma konusunda idarenin takdir yetkisine sahip olduğu, nitekim başvurucunun talebinin de açıktan atama koşulları çerçevesinde incelendiği ve işlediği suçun niteliği, yürüteceği hizmetin özelliği ve önemi dikkate alınarak atanma talebinin reddi yönünde tesis edilen idari işlemde kamu yararı ve hizmet gerekleri bakımından hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu, gerekçeli karara karşı temyiz talebinde bulunmuş; davanın zamanaşımı nedeniyle düşürülmesinin bütün sebep ve sonuçlarıyla ortadan kalkması anlamına geldiğini, dolayısıyla memuriyetten çıkarılmanın sebep unsurunun da ortadan kalktığını iddia etmiştir. Yargılamanın yenilenmesi talebinin eksik inceleme yapıldığı gerekçesiyle kabul edildiğini belirten başvurucu, şayet zamanaşımından düşme kararı verilmemiş olsaydı beraatine hükmedilmesinin muhtemel olduğunu ancak hem idarece hem de Mahkemece bu hususlar gözardı edilerek hukuka ve hakkaniyete aykırı bir şekilde talebinin reddedildiğini, böylece masumiyet karinesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İdarece ibraz edilen savunma dilekçesinde ise 657 sayılı Kanun uyarınca görevine son verilen memurun yeniden mesleğe kabulünde idarenin takdir yetkisine sahip olduğunu ve bu yetkinin ilgililer lehine kullanılması yönünde yargı kararı ile zorlanamayacağını, başvurucu hakkında tesis edilen işlemin de bu kapsamda kanuna aykırı herhangi bir takdir zaafı, keyfîlik ya da usul hatası ihtiva etmediğini, tüm yönleri ile hukuka uygun olduğunu belirtmiştir.

9. Danıştay Onikinci Dairesi (Danıştay) tarafından yapılan temyiz incelemesi üzerine mahkeme kararının onanmasına hükmedilmişse de karar düzeltme talebi karşısında dosyayı tekrar ele alan Danıştay, Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen masumiyet karinesini dikkate alarak başvurucunun memuriyetten çıkarılma işleminin dayanağı mahkûmiyet kararının hukuken tamamen ortadan kaldırıldığını, dolayısıyla memuriyetten çıkarma işleminin dayanağının kalmadığını, başvurucunun yeniden atanma talebinin idarenin takdir yetkisine bırakılmasının masumiyet karinesi ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmayacağını belirterek mahkeme kararının bozulmasına hükmetmiştir.

10. Mahkeme, bozma kararı üzerine yeniden dosyayı incelemişse de 6/12/2018 tarihli kararı ile davanın reddi yolunda tesis ettiği ilk kararında direnmiştir. Başvurucunun temyiz talebi üzerine dosya Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna (İDDK) gönderilmiştir.

11. İDDK 16/3/2020 tarihli kararı ile mahkeme kararının usul ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle temyiz talebinin reddine hükmetmiştir.

12. Başvurucu, onama kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuşsa da İDDK tarafından 3/2/2021 tarihli karar ile idarenin takdir yetkisini hizmetin özelliğini dikkate alarak kullandığı, bu kapsamda dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle talebin reddine hükmedilmiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 20/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; idarece hukuka aykırı şekilde memuriyetten çıkarıldığı hâlde memuriyete geri dönme talebinin açıktan atanma olarak değerlendirilmesinin hatalı olduğunu, hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı hâlde idare ve mahkemelerce aksi yönde yapılan değerlendirmeler ile masumiyet karinesinin ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruya konu olay ve olgulara ayrıntılı bir şekilde yer verilmek suretiyle başvurucunun masumiyet karinesinin Anayasa'nın 38. maddesi ve Anayasa Mahkemesinin anılan maddeye yönelik içtihadı kapsamında incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

17. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında hakkında herhangi bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı hâlde suçlu olduğu tespiti üzerinden tesis edilen idari işlem nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasını tekrarlamıştır. Öte yandan başvurucu, memuriyete geri dönme talebinin açıktan atanma talebi olarak ele alınmasının hukuka aykırı olduğunun tekrar altını çizmiştir. Açıktan atamanın daha önce o görevi yapmamış ya da kendi isteğiyle o görevden ayrılmış kişiler için söz konusu olabileceğini belirten başvurucu, kendisinin ise hukuka aykırı hâle gelen memuriyetten çıkarılma işleminin geri alınması ve buna bağlı özlük haklarının iadesi talebinde bulunduğunu ifade etmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu kapsamda başvurucunun iddiaları masumiyet karinesi kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesine yönelik ihlal iddialarının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber Anayasa'nın suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Fameka İnş. Plastik San ve Tic. Ltd. Şirketi [1. B.], B. No: 2014/3905, 19/4/2017, § 27).

21. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır. Güvencenin ilk yönü kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

22. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

23. Bu çerçevede ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda, kişi hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen, bu karara esas teşkil eden yargılama sürecine dayanılması ve bu şekilde beraat kararının sorgulanması masumiyet karinesi ile çelişir. Buna karşılık, idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından, kişi beraat etmiş olsa dahi yargılanmış olması olgusundan veya buna ilişkin karardan söz edilmesi, kişinin suçlu muamelesi gördüğünden ve dolayısıyla masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran kişinin yargılandığı ve sonuçta beraat ettiği fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 29).

24. Öte yandan ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kamu

görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (Kürşat Eyol, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde delil yetersizliğine dayalı olsa bile kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir.

25. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve beraat kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır (Münür İçer [2. B.], B. No: 2012/584, 12/3/2015, § 29).

26. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça, sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (Ramazan Tosun [1. B.], B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

27. Bireysel başvuruya konu olan mahkeme kararı incelendiğinde ceza davasının zamanaşımından düşmesi üzerine başvurucunun yeniden devlet memurluğuna atanmasının mümkün olduğu ancak açıktan atama yapma konusunda idarenin takdir yetkisine sahip olduğu ve başvurucunun talebinin de açıktan atama koşulları çerçevesinde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun işlediği suçun niteliğine değinilen kararda yürütülecek hizmetin özelliği ve önemi dikkate alınarak atanma talebinin reddi yönünde tesis edilen idari işlemde hukuka aykırılık bulunmadığına dair değerlendirme yapıldığı görülmektedir.

28. Başvurucunun durumu değerlendirilirken zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılan ceza davasına konu eylemlerin suç niteliği taşıdığı tespiti yapılmış ve iadesi talep edilen görevin önemine vurgu yapılarak atanmama işleminin hukuka uygun olduğuna karar verilmiştir. Ayrıca Mahkeme, başvurucunun talebini açıktan atama talebi olarak değerlendirmiştir. Bu çerçevede başvuruya konu kararın gerekçesinde yer alan ifadelerin suçluluğu ilgili mahkeme kararıyla sabit olmayan ve zamanaşımı nedeniyle hakkında açılan ceza davası ortadan kaldırılan başvurucunun anılan eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancını yansıttığı, bunun yanında başvurucunun talebinin açıktan atama talebine ilişkin olmamasına rağmen Mahkeme tarafından bu yönde değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla idarenin söz konusu işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşırken Mahkeme, başvurucunun durumunu ceza yargılamasından ayrı olarak değerlendirmemiş; aksine başvurucunun yargılandığı fiilleri işlediği kabulüne dayanarak karar vermiştir. Bu kapsamda Mahkemenin gerekçesinde kullandığı ifadelerin başvurucunun masumiyet karinesine saygı ilkesiyle bağdaştığı söylenemez.

29. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde mahkeme kararının gerekçesinde, başvurucu hakkındaki zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılan ceza yargılamasına atıfta bulunulduğu ve suçluluğu mahkeme kararlarıyla sabit olmayan başvurucunun yargılamaya konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının karara yansıtıldığı anlaşıldığından başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

33. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2018/2351, K.2018/2757) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEMAL MERAL

B. No: 2021/32488 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32488

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL MERAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32488)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Abdurrahman Remzi AKPINAR

Başvurucu : Kemal MERAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; nafaka artırım davası sonucunda, elde ettiği gelirden daha yüksek miktarda nafaka ödemeye karar verilmesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile ortak velayet kararının kaldırılarak çocukları ile görüşmesinin kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu ve eşi 24/12/2018 tarihinde anlaşmalı olarak boşanmıştır. Boşanma kararında, müşterek çocukların velayetinin anneye bırakılmasına ve baba ile çocuklar arasında kişisel ilişki kurulmasına hükmedilmiştir. Bunun yanında müşterek çocuklar için aylık her birine 2.500 TL olmak üzere toplam 5.000 TL iştirak nafakası ödenmesine karar verilmiştir. Anılan karar 19/2/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

3. Başvurucu 11/9/2019 tarihinde Aile Mahkemesi nezdinde velayetin değiştirilmesi ve iştirak nafakasının kaldırılması veya indirilmesi talebiyle dava açmıştır. Başvurucuya karşı ise boşandığı eşi tarafından iştirak nafakasının artırılması davası açılması üzerine Ankara 7. Aile Mahkemesi (Mahkeme) her iki davanın birleştirilmesine karar vermiştir. Mahkeme yargılama sürecinde diğer hususların yanında, tarafların ekonomik ve sosyal durumlarının araştırılması için ilgili kolluk birimine müzekkereler yazmış, başvurucunun üzerine kayıtlı şirketinin olup olmadığı hususu Ticaret Sicili Müdürlüğünden sorulmuştur. Öte yandan

velayetin değiştirilmesi davası açısından tanık beyanları dinlenmiş, uzman raporu alınmış ve taraflara bu rapora karşı diyecekleri sorulmuştur. Alınan uzman raporunda çocukların velayetlerinin annede kalmaya devam etmesinin ve babayla kişisel ilişkilerinin daha sık ve uzun süreli olmasının çocukların yararına uygun olacağı belirtilmiştir.

4. Yargılama sonucunda Mahkeme 12/3/2021 tarihli ilamı ile ortak velayete ve iştirak nafakasının toplam 13.000 TL'ye yükseltilmesine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca her yıl Toptan Eşya Fiyat Endeksi (TEFE) / Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) oranında artış yapılmasına hükmetmiştir.

5. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvuru dilekçesinde, hükmedilen nafaka miktarının ödeme gücünün çok üzerinde olduğunu, eski eşinin de çalıştığını ve sürekli bir gelire sahip olduğunu, çocukların özel okula gittiğini, okul ücretlerini kendi babasının ödediğini ileri sürmüştür. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 30/6/2021 tarihinde Mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Kararda, iştirak nafakasının aylık toplam 6.500 TL olarak belirlenmesine ve her yıl Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) oranında artış yapılmasına hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde öncelikle, boşanma tarihindeki şartların hâkimin sözleşmeye müdahalesini gerektirecek ölçüde bozulduğu hususunun kanıtlanmadığı, bu itibarla nafakaların indirilmesi şartlarının oluşmadığı belirtilmiştir. Devamında, tarafların tespit edilen sosyal ve ekonomik durumları, günün ekonomik koşulları, nafakanın niteliği, paranın alım gücü, iştirak nafakalarının kesinleştiği tarih ile eldeki dava tarihi (birleşen dava) arasında gerçekleşen ÜFE artış oranı gibi hususlar gözetilmek suretiyle hüküm altına alınan nafaka artırım miktarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

6. Bölge Adliye Mahkemesi kararında ayrıca, tarafların anlaşmalı boşanma sırasında ortak velayet talep etmediklerini, boşanma sonrası yaşanılan süreçte de ortak velayetin amacına uygun olarak davranmadıklarını, çocuklarla ilgili kararların alınma süreci ve çocuklarla ilgili konularda karşılıklı ve sağlıklı bir iletişimlerinin olmadığını, aralarında çok sayıda ceza soruşturmasının bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca ortak velayet kavramının gereği olan çocukların gelişim ve yararını gözeten bir tutumlarının bulunmadığını, aralarında ve hatta tarafların kendi aileleri arasında var olan çatışmaların çocuklara yansıdığını, bu çatışmaların boşanmadan sonra da artarak devam ettiğini, bundan sonraki süreçte sonlanacağına dair dosyaya yansıyan bir tespitin de olmadığını ifade etmiştir. Bunun yanında, tarafların ortak velayet taleplerinin de bulunmadığı, sosyal inceleme raporunda da ortak velayetin gerekliliğine ilişkin belirlemenin yapılmadığı vurgulanarak somut şartlarda ortak velayet düzenlemesinin çocukların üstün yararı ilkesine uygun olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

7. Başvurucu, nihai kararı 13/7/2021 tarihinde öğrenmiş ve 11/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Bir bankanın yönetim kurulu üyesi olan başvurucu, tek gelirinin aylık 6.235 TL'lik huzur hakkı olduğunu ve 2017 yılından itibaren özel bir hastanede kanser tedavisi gördüğünü

belirtmiştir. Başvurucu; her iki çocuk için aylık toplam 6.500 TL iştirak nafakası miktarının ödeme gücünün üzerinde olduğunu, gelir durumu hususunda eksik değerlendirme yapıldığını belirterek maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu; bu görüşe karşı önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

10. Başvurucunun şikâyetleri, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51). Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da belirtilen haklara saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 36, 40).

12. Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü etkili mekanizmalar kurmak, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak, bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin idare ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etmek sorumluluğunu da içermektedir (Semra Özel Üner [1. B.], B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36).

13. Bu bağlamda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Bunun yanı sıra derece mahkemelerinin kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda takdir yetkilerini kullanırken tarafların çatışan menfaatleri arasında adil bir denge sağlayıp sağlamadıklarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu adil dengenin kurulup kurulmadığının denetiminde derece mahkemelerinin ortaya koyduğu gerekçeler büyük önem taşımaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Marcus Frank Cerny, § 73; T.A.A. [2. B.], B. No: 2014/19081, 1/2/2017, § 99; Fındık Kılıçaslan [1. B.], B. No: 2015/97, 11/10/2018, § 53).

14. Anayasa Mahkemesi, somut başvuruyla aynı konuyu değerlendirdiği İbrahim Acar kararında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenip yüklenmediğinin anlaşılabilmesi için tarafların ekonomik durumlarının tam olarak ortaya konulabilmesinin önemine işaret etmiştir (İbrahim Acar [1. B.], B. No: 2016/3140, 7/11/2019, § 32). Bu kapsamda, başvurucunun aylık gelirinin nafaka miktarından düşük olduğuna ilişkin iddiasının maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet bakımından sonuca etkili bir unsur olduğunu kabul etmiştir. Derece mahkemelerinin kararlarının söz konusu iddialara cevap verecek nitelikte gerekçe içermemesi nedeniyle usule ilişkin güvencelerin yerine getirilemediği sonucuna varmıştır (İbrahim Acar, § 34).

15. Somut olayda başvurucu, daha önce iki çocuğu için aylık toplam 5.000 TL iştirak nafakası ödemekte iken yargısal süreç sonunda bu tutar 6.500 TL'ye yükseltilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi bu sonuca ulaşırken ilk olarak, nafakanın kaldırılmasını ya da indirilmesini gerektiren koşulların oluşup oluşmadığını incelemiştir. Ayrıca Bölge Adliye Mahkemesi bu nafaka miktarını belirlerken ÜFE oranını dikkate aldığını ifade etmiştir (bkz. § 5). Bu bağlamda, iradın arttırılması veya azaltılması için ya tarafların mali durumlarının değişmesi veya hakkaniyetin bunu zorunlu kılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca takdir

edildiği tarihe göre olağanüstü bir değişiklik olmadığı sürece, nafakanın en azından ÜFE oranında artırılması ve böylece taraflar arasında önceki nafaka takdirinde sağlanan dengenin korunması gerektiğine vurgu yapmıştır. Sonuç olarak, anlaşmalı boşanma tarihindeki şartların hâkimin sözleşmeye müdahalesini gerektirecek ölçüde bozulduğu hususunun kanıtlanmadığı, bu itibarla nafakaların indirilmesi şartlarının oluşmadığı gerekçesiyle iştirak nafakalarının indirilmesine yönelik talebin reddedildiği görülmektedir.

16. Dolayısıyla, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından çok yönlü bir değerlendirme yapılarak ve hakkaniyet ilkesi dikkate alınarak bir sonuca ulaşıldığı anlaşılmaktadır (bkz. § 5). Bir diğer ifadeyle, Bölge Adliye Mahkemesince tarafların maddi ve sosyal durumları ile mevcut ekonomik koşullar gözetilerek bir sonuca varıldığı ve iddiaların yeterli ve ilgili gerekçeyle karşılandığı sabittir. Bu noktada, başvurucunun 2017 yılından itibaren özel bir hastanede kanser tedavisi gördüğü iddiasını Bölge Adliye Mahkemesi önünde dile getirmediği hususunun da gözardı edilmemesi gerekmektedir.

17. Bu bağlamda yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde sonuç olarak, Bölge Adliye Mahkemesinin takdir yetkisini kullanırken tarafların çatışan menfaatleri arasında adil bir denge gözetmediği veya sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca yol açtığı söylenemez. Bununla birlikte başvurucunun usule ilişkin güvencelerden etkili bir biçimde yararlandırıldığı dikkate alındığında anılan hak yönünden açık ve görünür bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, ilk derece mahkemesi tarafından verilen ortak velayet kararının Bölge Adliye Mahkemesi tarafından kesin olarak kaldırıldığını ve çocukları ile görüşmesinin kısıtlandığını belirterek ailenin korunması ve çocuk haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedir. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu; bu görüşe karşı önceki beyanlarını tekrar etmiştir.

20. Başvurunun iddialarının özünün ortak velayetin kaldırılmasına yönelik olduğu anlaşılmakla başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Anayasa Mahkemesi ortak velayete ilişkin hususları değerlendirdiği Hilal Erdaş kararında, ilgili mevzuat ve Yargıtay içtihadını da gözeterek öncelikle tarafların bu konudaki taleplerini, aralarındaki uyuşmazlığın boyut ve kapsamını ve çocuğun üstün yararını önemsemiştir (Hilal Erdaş [1. B.], B. No: 2018/27658, 6/10/2021, §§ 38-49). Bu bağlamda anılan kararda, velayet ve kişisel ilişki tesisine ilişkin davalarda asıl amacın tarafların iddiaları ile mevcut deliller değerlendirilmek suretiyle çocuğun üstün yararına olanın belirlenmesi olduğu hatırlatılmalıdır. Zira çocuğun üstün yararı çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde ve kararlarda gözetilmesi gereken bir ilkedir. Bu ilke gözetilerek kamu makamlarının çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir. (Ayşegül Pervane [2. B.], B. No: 2017/37155, 30/9/2020, § 37; Bahadır Üney ve diğerleri [GK], B. No: 2018/4453, 10/3/2022, § 56). Bu bağlamda ilgili içtihat kapsamında çocuğun üstün yararına aykırılık teşkil etmemesi hâlinde velayetin ebeveyn tarafından ortak kullanılmasının -somut

olayın koşullarına göre- aile hayatına saygı hakkına ilişkin anayasal güvencelere uygun olacağı söylenebilir. Bununla birlikte taraflar ile doğrudan temas hâlinde bulunan derece mahkemelerinin anılan ilke kapsamında olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu açıktır (Hilal Erdaş § 48).

22. Ancak çocuğun üstün yararının ne olduğuna ilişkin tespit yapan derece mahkemelerinin takdir yetkilerini makul bir şekilde kullanıp kullanmadıkları hususunu değerlendirecek olan Anayasa Mahkemesi, bu bağlamda velayetin ortak kullanımını haklı göstermek için öne sürülen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığını ve anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğini incelemek durumundadır. Bu kapsamda ortak velayetin çocuğun yararına olduğunun derece mahkemeleri tarafından bilimsel görüş ve raporlar gibi yeterli ve objektif verilere dayandırılması, ebeveynlerin ve dinlenilebilecek yaşta ise çocuğun beyanına başvurulması önem arz etmektedir. Bununla birlikte velayetin ortak kullanımı konusunda taraflar arasında ihtilaf bulunup bulunmadığının gözetilmesinin -Yargıtayın ilgili içtihadı da dikkate alındığında- somut olayın koşullarına göre hem çocuğun üstün yararına olanın tespitinde hem de uygulamanın sürdürülebilirliğinin sağlanmasında gerekli olduğu söylenebilir (Hilal Erdaş, § 49).

23. Somut olayda başvurucu, müşterek çocukların velayetleri kendisinde bulunan eski eşi aleyhine velayetin değişikliği davası açmıştır. Yargılama esnasında Mahkeme tarafından aldırılan uzman raporunda çocukların annenin yanında kalmalarının ve başvurucu ile aralarında bulunan kişisel ilişkinin güçlendirilmesinin uygun olacağı belirtmiştir (bkz. § 3). Yargılama sonucunda ise Mahkeme ortak velayete karar vermiştir. Ancak Bölge Adliye Mahkemesi anılan kararı kaldırarak davayı reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında, tarafların anlaşmalı boşanma sırasında ortak velayet talep etmediklerini belirterek boşanma sonrası yaşanılan süreçte de ortak velayetin amacına uygun olarak davranmadıklarını ve dolayısıyla ortak velayet düzenlemesinin çocukların üstün yararı ilkesine uygun olmadığını ayrıntılı olarak ifade etmiştir (bkz. § 6).

24. Bu bağlamda Bölge Adliye Mahkemesinin ortak velayete ilişkin hususu değerlendirirken tarafların bu yönde bir taleplerinin bulunmadığına ve sosyal inceleme raporunda da ortak velayetin gerekliliğine ilişkin belirlemenin yapılmadığına vurgu yaptığı açıktır. Bununla birlikte tarafların aralarındaki çatışmaların artarak devam etmesi ve bu çatışmaların çocuklara da yansıdığı özellikle belirtilmiştir. Dolayısıyla ortak velayet kararının mevcut şartlarda çocukların üstün yararına uygun olmadığı sonucuna ulaşılmış olduğu görülmektedir. Bunun yanında çocukların yararına olan hususlar tespit edilirken bulundukları ortamın fizyolojik ve psikolojik gelişimlerine olası etkilerinin gerekçede belirtildiği (bkz. § 6), böylelikle somut olaya ve aile hayatına saygı hakkına uygun, ilgili ve yeterli gerekçenin ortaya konulduğu söylenebilir.

25. Ayrıca Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucu ile çocuklar arasındaki mevcut kişisel ilişki kararlarının kaldırılmasına veya sınırlandırılmasına yönelik bir karar vermemiştir. Diğer bir ifadeyle, anlaşmalı boşanma davası sonucunda üzerinde uzlaşılan zaman ve sürelerde başvurucu ile çocuklar arasında tesis edilen kişisel ilişki kararları da devam etmektedir. Öte yandan başvurucunun her zaman velayetin değiştirilmesi veya kişisel ilişkinin yeniden tesisi amacıyla dava açabileceği, bu davada da çocuklarla kişisel ilişkisinin düzenlenmesini ve velayetinin kendisine verilmesini talep edebileceği açıktır.

26. Bu bağlamda başvuruya konu edilen yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde, Bölge Adliye Mahkemesince yapılan değerlendirmelerin bariz takdir hatası veya açık bir

keyfîlik içermediği görülmektedir. Bunun yanında başvurucunun aşamalarda delillerini sunduğu, kendisini vekille temsil ettirdiği, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı, devlete yüklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirildiği, mahkemelerin kararlarında ilgili ve yeterli gerekçenin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASUMAN DENİZ TUNÇ

B. No: 2021/40689 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40689

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASUMAN DENİZ TUNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40689)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Asuman DENİZ TUNÇ

Vekili : Av. Eylem SOYLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen ölüm temelinde oluşan zararların tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, hükmedilen manevi tazminatın yeterli olmaması nedeniyle de hakkaniyet uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da barış, emek ve demokrasi konulu bir miting yapılması kararlaştırılmıştır. Planlamaya göre farklı şehirlerden gelen gruplar Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhıye Meydanı'na yürüyecektir. Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş, olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş ve yaralanmıştır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 7, 8). Başvurucunun kardeşi olan A.D. de bu patlama sonucu vefat edenlerden biridir.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olay hakkında yürüttüğü soruşturmada saldırının DEAŞ terör örgütüne üye olan iki canlı bomba tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

4. İçişleri Bakanlığı, olay öncesinde yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda iki mülkiye başmüfettişi ile iki polis başmüfettişine ön inceleme yaptırmıştır (söz konusu patlama ilgili olarak İçişleri Bakanlığının yaptırdığı ön incelemeye dair süreç, bu süreç sonunda düzenlenen soruşturma raporu ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan diğer işlemlere ilişkin tüm izahatlar için bkz. Hasan Kılıç, §§ 11-15).

5. Olayda vefat eden A.D.nin kardeşi olan başvurucu ile annesi G.D. ve babası M.D. İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunarak bombalı saldırı sonucu uğradıklarını ileri sürdükleri zararlar için tazminat talebinde bulunmuştur. Talebin zımnen reddi üzerine 8/4/2016 tarihinde Ankara 7. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde toplam 659.340,17 maddi tazminat ve toplam 450.000 TL manevi tazminat talepli tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde davacılar, saldırı gerçekleşebileceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olunmasına rağmen idarenin saldırının önlenmesi ve mitingle gösteri yürüyüşünün sağlıklı şekilde yapılması için gerekli tedbirleri almadığına ilişkin birçok iddiada bulunup güvenlik güçlerinin ölenlerin, yaralananların ve yaralılara yardım edenlerin üzerine olaydan sonra gaz bombası atıp cankurtaranların olay yerine ulaşmasını ve ilk yardım çalışmalarını fiilen engellediğini ileri sürmüştür.

6. Davalı İçişleri Bakanlığı savunmasında, idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir güvenlik açığı olmadığını, idarenin üzerine düşen dikkat ve özeni gösterdiğini, olayın bir terör saldırısı olduğunu, patlamaların miting alanı dışında ve miting için kararlaştırılan zaman diliminden önce yaşandığını, idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca terör eylemi sonucu maddi zarara uğrandığından uyuşmazlığın 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun çerçevesinde çözülmesi gerektiğini öne sürmüştür.

7. İdare Mahkemesi, yargılama sürecinde duruşmalı yargılama yapıp ara kararları vermiştir. Bu kararlar; gösteri ile ilgili alınan önlemlerin tespitine, patlamadan sonra yapılan ceza ve disiplin soruşturması süreçleriyle ilgili bilgi ve belgelerin temin edilmesine, davacıların maddi zararlarının tespiti açısından istenen bilgi ve belgelere ile bilirkişi tayinine ilişkindir.

8. İdare Mahkemesi 27/9/2019 tarihli kararı ile davayı kısmen kabul kısmen reddetmiş; vefat eden A.D.nin annesi G.D. için 119.674,01 TL maddi ve 50.000 manevi tazminat, babası M.D. için 77.666,16 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat, kardeşi başvurucu Asuman Deniz Tunç için 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine, başvurucu Asuman Deniz Tunç'un maddi zararı bulunmadığından maddi tazminat talebinin ise reddine hükmetmiştir. 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesine ilişkin geniş çaplı açıklamada bulunulan karar gerekçesinde, 5233 sayılı Kanun'un terör saldırısı niteliği taşıyan olay nedeniyle yakınları vefat eden davacıların yaşadıkları elem ve üzüntü sonucu oluşan manevi zararlarının karşılanmasını engellenmeyen bir kanun niteliğinde olduğunu belirtmiş ve sosyal risk ilkesi kapsamında davacıların maddi ve manevi tazminat ödenmesi taleplerinin kısmen kabulüne karar verilmesinin uygun olduğunu belirtmiştir.

9. Davacılar ile davalı idare, İdare Mahkemesi tarafından verilen karar aleyhine istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 12/2/2020 tarihinde davacıların istinaf taleplerini reddederken davalı idarenin istinaf talebini kısmen kabul edip kısmen reddetmiştir. Gerekçede sosyal risk ilkesine ilişkin açıklamalarda bulunup maddi tazminat hükümleri onandıktan sonra manevi tazminatın niteliği vurgulanarak sebepsiz zenginleşmeye yol açmayacak şekilde belirlenmesi gerektiğini belirtmiş, istinafa konu karardaki manevi tazminat hükümleri kaldırılarak anne

ve babanın her biri için 30.000 TL, kardeş için 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

10. Davacı M.D. 17/2/2020 tarihinde vefat etmiştir. M.D.nin kızı olan davacı Asuman Deniz Tunç veraset ilamı sunarak M.D.nin mirasçısı olarak davaya devam etme iradesi göstermiştir.

11. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 15/12/2020 tarihinde İstinaf Mahkemesi kararını kısmen onamış; karar gerekçesinde öncelikle aynı olayı temel olan uyuşmazlıklarda farklı idare mahkemeleri tarafından verilen ara kararları üzerine Ankara Valiliği (emniyet birimleri) tarafından verilen cevaplarda emniyet birimlerine konuya ilişkin ihbarda bulunulmadığının belirtildiğini ifade etmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön inceleme raporu içeriğinde Terörle Mücadele Daire Başkanlığının (TEM) Ankara dâhil olmak üzere çok sayıda emniyet birimine ilettiği DEAŞ'ın canlı bomba gibi eylemlerde bulunma hazırlığı yaptığı yönündeki yazının toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde emniyet tedbiri almakla görevli güvenlik şube müdürlüğüne iletildiği yönünde bir bilgi/belge bulunmadığını vurgulamıştır. Bununla beraber TEM tarafından birden fazla birimle paylaşılan istihbari yazı nedeniyle elinde bilgi bulunan idarenin önceki standart uygulamadan ayrılarak bu bilgiyi ilgili birimlere iletmemesi nedeniyle güvenlik tedbirleri alması noktasında gerekli hassasiyet ve özeni göstermediğinin düşünülebileceğini ancak söz konusu yazı nedeniyle idarenin hizmet kusuru temelinde sorumlu tutulabilmesi için bu yazının yer, zaman ve kişi bakımından somut bir içeriği olması gerektiğini, bu bağlamda olay öncesine ilişkin olarak idarenin hizmet kusurundan bahsedilemeyeceğini açıklamıştır.

12. Daire, gerekçesinin devamında İçişleri Bakanlığının ön inceleme raporu, Ankara Valiliği tarafından sunulan Olay Tutanağı ile emniyet tedbirleri konulu yazı temel alınarak idarenin önceki uygulamaları doğrultusunda açık hava toplantılarında toplanma yeri ile ilgili olarak genel bir arama yapılmadığı, yeterli sayıda emniyet personelinin görev yaptığı, önleyici ve güvenliğe yönelik bomba aramalarının yapıldığını belirterek idarenin bu yönden de kusuru olmadığını değerlendirmiştir. Sağlık hizmetinin sunumu ve olaya yaralılara müdahale yönünden de Türk Tabipler Birliği tarafından düzenlenen rapor ve Ankara Valiliği tarafından sunulan bilgi/belge temel alınarak olay yerinde yeterli sayıda ambulans görevlendirildiği, sadece 65 dakika içinde tüm yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiğini, sağlık hizmetinin sağlanması bağlamında bir iletişim aksaklığı yaşanmadığını belirterek idarenin bu bakımdan da hizmet kusuru olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç itibarıyla somut olayda idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğun söz konusu olmadığını ifade ederek yukarıda özetlenen gerekçe ile anne ve baba olan davacılara ayrı ayrı 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine, kardeş için maddi tazminat talebinin reddedilmesine yönelik İstinaf Mahkemesi hükümlerini onamıştır. Kararda İstinaf Mahkemesince sosyal risk ilkesinin kanunlaşmış hâli olan 5233 sayılı Kanun kapsamında maddi tazminat taleplerinin değerlendirilmesi gerekirken genel hükümlerle sosyal risk ilkesine dayanılarak maddi tazminat ödenmesine karar verilmesinde hukuki isabet olmadığını, kardeş için hükmedilen manevi tazminat miktarının olay karşısında duyulan acıyla orantılı olacak şekilde yeniden takdir edilmesi gerektiğini değerlendirmiştir. Daire, bu değerlendirmesiyle İstinaf Mahkemesi kararının anne ile baba için hükmedilen maddi tazminat hükmü ve kardeş için hükmedilen manevi tazminat hükmü kısımlarını bozmuştur.

13. Başvurucu, Daire kararını 27/7/2021 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından kararın onanarak kesinleşen kısmına ilişkin 26/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; kardeşi A.D.nin pek çok kolluk tedbirinin alındığı olay yerinde terör örgütü DEAŞ'ın bombalı saldırısı sonucu vefat ettiğini, yargılama sırasında vefat eden ve manevi tazminat hakkı sahibi olan babası lehine hükmedilen manevi tazminatta mirasçısı olarak hak sahibi olduğunu, yaşanan vahim olay nedeniyle duydukları acı ve kedere rağmen nihai karar ile 30.000 TL şeklinde belirlenen manevi tazminat miktarının çok düşük olduğunu, bu nedenle hakkaniyete aykırı olarak hükmedilen manevi tazminat miktarı nedeniyle yaşam, mülkiyet, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca 5 yıl 3 ayda tamamlanan tam yargı davası yargılamasına ilişkin sürecin çok uzadığını belirterek adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının da ihlal edildiğini iddia etmiştir.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle başvurucunun mirasçısı olduğu babası lehine sosyal risk ilkesi uyarınca hükmedilen manevi tazminata işaret edilerek başvurucunun mağdur sıfatı bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun asıl olarak idare aleyhine açtığı manevi tazminat davasında babası M.D. lehine düşük miktarda manevi tazminata hükmedilmesi suretiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü, yargılama sırasında kendi delillerini ve iddialarını sunma fırsatı bulduğu, İdare Mahkemesinin de yargılama süresince ilgili yerlerden gerekli bilgi ve belgeleri toplayıp detaylı araştırma yaparak karar verdiği açıklanmıştır. Ayrıca mahkeme kararının istinaf ve temyiz kanun yolları incelemesinden geçtiği, ilke olarak uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmamasının bireysel başvuru konusu olamayacağı belirtilmiş; Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

17. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında meydana gelen patlamadan önce idare tarafından gerekli güvenlik tedbirlerinin alınmadığını, patlamadan sonra da ambulansların olay yerine en kısa sürede gelmeyerek yaralıların hastaneye yetiştirilmesine engel olduğunu iddia etmiş; olayda idarenin hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürmüştür.

18. Anayasa Mahkemesi, yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri devletin negatif ve pozitif yükümlülüklerini dikkate alarak maddi ve usul boyutları bakımından ayrı ayrı incelemektedir. Devletin negatif yükümlülüğü, kamusal bir yetkiyle güç kullanan görevlilerin kasıtlı ve hukuka aykırı bir şekilde hiçbir bireyin yaşamına son vermeme ödevini (öldürmeme yükümlülüğü) içerirken pozitif yükümlülük hem her türlü tehlikeye karşı bireylerin yaşam hakkını korumayı (yaşamı koruma yükümlülüğü) hem de olayın niteliğine -yaşam hakkının kasten ihlal edilip edilmediğine- bağlı olarak cezai, hukuki ve idari nitelikte soruşturmalar yürüterek olayı soruşturma ve gerektiğinde ihlale uygun karşılık gelen yeterli yaptırımlara karar verme (usul yükümlülüğü) ödevini içermektedir (Aziz Biter ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/4603, 19/2/2019, § 58).

19. Başvurucu, başvuru formunda yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürse de yaşam hakkının neden ihlal edildiğini açıklamamış; devletin yaşam hakkı kapsamındaki yükümlülüklerinin ihlal edildiğine ilişkin olarak olgusal iddialar sunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun bireysel başvuruda ilk kez Bakanlık görüşüne verdiği cevapta temellendirdiği yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelenmesi mümkün değildir. Aksinin kabulü

hâlinde bir kez bireysel başvuru yapıldıktan sonra başvuru sonlandırılıncaya kadar başvuru dosyasına her türlü hak taleplerinin sunulması kaçınılamaz bir hâl alır ve bireysel başvuru için öngörülen otuz gün kuralı da anlamsız hâle gelir (Ümüt Demir [2. B.], B. No: 2012/1000, 18/9/2014, § 31).

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda başvurucunun, kardeşinin ölümüne neden olan patlama sonucu açtığı davada düşük miktarda manevi tazminata hükmedilmesinden ve yargılamanın uzun sürmesinden yakındığı anlaşılmıştır. Başvurucunun şikâyetlerinin özü nazara alınarak ihlal iddiaları hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

21. Başvurucu; vefat eden A.D.nin kız kardeşi olmakla birlikte eldeki başvuruyu, yargılama sırasında vefat edip hakkındaki manevi tazminat hükmü kesinleşen babası M.D.nin mirasçısı olarak yapmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ölüm olayı nedeniyle dolaylı mağdur sıfatı olan M.D.nin mirasçısı olarak bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvuru aşağıda açıklanan nedenlerle her hâlükârda kabul edilemez bulunduğundan başvurucunun mağdur sıfatı ve bu bağlamda kişi bakımından yetkiye ilişkin kabul edilebilirlik kriteri yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir (benzer değerlendirme için bkz. Abdullah Akhamur ve diğerleri [1. B.], B. No: 2015/14355, 31/10/2018, § 56).

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, kardeşinin ölümüne neden olan patlama sonucu açtığı davada düşük miktarda manevi tazminat takdir edilmesinden yakınmıştır.

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

24. Diğer taraftan açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

25. Somut olayda yargılama sürecinde verilen nihai kararda olayın bir terör eylemi olduğu, idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluk hâlinin bulunmadığı ifade edilerek sosyal risk ilkesi uyarınca başvurucunun babası lehine 30.000 TL manevi tazminat

ödenmesine karar verilmiştir. Yargılama sürecinde tarafların iddia ve itirazlarının incelendiği, gerekli bilgi ve belgelerin toplandığı, tüm dosya kapsamında inceleme yapılmak suretiyle bir sonuca varıldığı görülmüştür. Ulaşılan sonuç açısından hizmet kusurunun hatta kusursuz sorumluluk hâlinin de bulunmadığı sonucuna ulaşılırken terör saldırısından önce mevcut olan bilgilere dayanarak durumun değerlendirildiği ve yetkililerin terör saldırısının yakın olduğunu gösterecek herhangi bir bilgiye sahip olmadığının tespit edildiği görülmüştür. Derece mahkemelerinin bu değerlendirmesinin hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmıştır.

26. Başvurucu, hükmedilen manevi tazminatın düşük miktarda olmasının anayasal haklarını ihlal ettiğini öne sürmekte ise de tazminata dayanak olayın şartlarını tespit etmek, tazminatın hangi ilkeler uyarınca kabul edileceğini belirlemek ve hükmedilecek tazminatın miktarına karar vermek öncelikle derece mahkemelerinin takdirindedir.

27. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, derece mahkemesi kararlarının bariz takdir hatası veya açıkça keyfîlik de içermediği dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

31. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALATTİN YILMAZ

B. No: 2021/42171 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/42171

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALATTİN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/42171)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Alattin YILMAZ

Vekili : Av. Erdal SEYİTOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, taşeron şirket bünyesinde 6/2/2015 tarihinde Derik Kaymakamlığına bağlı bir tesiste güvenlik görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Başvurucunun 22/11/2016 tarihinde iş akdi feshedilmiştir. Başvurucu 7/4/2017 tarihinde iş akdinin feshi üzerine işçilik alacaklarına ilişkin iş mahkemesinde dava açmıştır.

3. Başvurucu, iş akdi feshedilmiş olsa da 20/11/2017 tarihli ve 696 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (696 sayılı KHK) 127. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye (375 sayılı KHK) eklenen geçici 24. madde kapsamında sürekli işçi kadrosuna atanmak için başvurmuştur.

4. Başvurucunun talebi, Derik Kaymakamlığı (Kaymakamlık) tarafından 8/3/2018 tarihli işlemle reddedilmiştir. Başvurucu anılan işlemin iptali talebiyle Mardin 1. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

5. Mardin 1. İdare Mahkemesi 14/3/2019 tarihli kararla işlemin iptaline karar vermiş; karar gerekçesinde, başvurucunun 696 sayılı KHK kapsamında sürekli işçi statüsüne geçirilme talebiyle yaptığı başvurunun ilgili idare bünyesinde kurulacak/kurulmuş olan tespit komisyonuna intikal ettirilmesi gerekirken yetki kurallarına aykırı olarak Kaymakamlık tarafından tesis edilen ve Kaymakam tarafından imzalanan işlemde yetki unsuru yönünden hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşıldığını ifade etmiştir. Ayrıca bu kararın başvurucunun doğrudan sürekli işçi kadrosuna geçirilmesi sonucunu doğurmayacağı da vurgulanmıştır. Karar, kanun yoluna gidilmeksizin kesinleşmiştir.

6. Başvurucu 27/5/2019 tarihinde mahkeme kararının uygulanması ve durumunun yetkili birimlerce değerlendirilmesi yönünde tekrar başvuru yapmış, yapılan başvurunun cevap verilmemek suretiyle zımnen reddi üzerine Mardin 2. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır.

7. Mardin 2. İdare Mahkemesi 12/4/2021 tarihli kararla işlemin iptaline karar vermiştir. Karar gerekçesinde; ilgili idare bünyesinde kurulacak/kurulmuş olan tespit komisyonunca sonuca bağlanması gerekirken, aksi yönde davranılıp hareketsiz kalınmak suretiyle başvurunun zımnen reddine dair işlemde hukuka uyarlık görülmediği belirtilmiştir. Kanun yoluna başvurulmamıştır.

8. Başvurucu, yargı kararının icra edilmediği şikâyetiyle 10/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi tarafından başvurucunun uygulanmadığını ileri sürdüğü kararın gereklerinin yerine getirilip getirilmediğine ilişkin Kaymakamlıktan bilgi istenmiştir.

11. Kaymakamlık tarafından gönderilen yazı ve eklerinde Mahkeme kararı üzerine 9/8/2021 tarihinde Mardin Valiliği Tespit Komisyonunca (Komisyon) yeni bir karar alındığı ifade edilmiştir. Komisyon kararında; 375 sayılı KHK gereği sürekli işçi kadrosuna atanma şartlarından birinin 4/12/2017 tarihi itibarıyla idare veya idarenin şirketlerinde hizmet alım sözleşmesi kapsamında çalışıyor olmanın gerektiği, başvurucunun 22/11/2016 tarihinde iş akdinin feshedildiği ve 4/12/2017 tarihinde çalışmadığı anlaşıldığından şartları sağlayamadığı için talebinin reddine karar verildiği ifade edilmiştir.

12. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre başvurucunun anılan ret kararına karşı Mardin 3. İdare Mahkemesinde iptal davası açtığı ve açılan davanın istinaf incelemesinden geçerek kesinleştiği tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu 12/4/2021 tarihli mahkeme kararı gereği oluşturulacak tespit komisyonu tarafından karar alınması gerektiğini, idarece hareketsiz kalındığını, mahkeme kararının yerine getirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında başvuru formunda belirtilen bilgilerde ve başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik olduğunda bunun Anayasa Mahkemesine bildirilmesinin gerektiği belirtilmiştir. Diğer yandan 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ile İçtüzük'ün 83. maddesinde başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça

kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvurunun reddedileceği ve yargılama giderlerinin dışında ilgilinin 2.000 Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verileceği öngörülmüştür.

15. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

16. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

17. Somut olayda başvurucu, Mahkemece verilen iptal kararının Komisyon tarafından uygulanmadığını ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur. Kararın yerine getirilmesinden anlaşılması gereken; idare mahkemesinin iptal kararı üzerine başvurucu hakkında Komisyonun olumlu veya olumsuz bir karar almasıdır. Somut başvuruyla ilgili yapılan yazışmalar neticesinde başvurucunun aleyhine de olsa Komisyonun 9/8/2021 tarihinde yeni bir karar aldığı hatta anılan bu karara karşı başvurucunun tekrar iptal davası açtığı ve açılan davanın da kesinleştiği anlaşılmıştır. Başvurucu, anılan bu gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

18. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçte Komisyonun başvurucu hakkında karar alması başvurucunun özellikle mağdur statüsünün değerlendirilmesi bağlamında kabul edilebilirlik incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna karşılık başvurucu, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda belirtilen Komisyon kararına ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

19. Bu itibarla başvurucunun başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan unsurlar hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHAN ABİÇ VE MÜJDE ÇOKU

B. No: 2021/48751 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48751

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHAN ABİÇ VE MÜJDE ÇOKU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48751)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Burhan ABİÇ 2. Müjde ÇOKU

Vekili : Av. Erdal KUZU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, düzenleyicisi oldukları bir toplantıda üçüncü kişilerce asılan afişleri ve posterleri kaldırmamalarından dolayı terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılmaları nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. "1 Kasım Dünya Kobani Günü" şeklinde isimlendirilen toplantının Toplantı Düzenleme Kurulu üyesi olan başvurucular hakkında, toplanma alanına asılan ve suç unsuru taşıdığı değerlendirilen bazı pankart ve afişleri fark etmelerine rağmen derhâl kaldırmadıkları gerekçesiyle terör örgütü propagandası yapma suçundan kamu davası açılmıştır.

3. Yapılan yargılama sonucunda başvurucular hakkında hapis cezası verilmiş ve anılan ceza adli para cezasına çevrilmiştir. Anılan kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 16. Ceza Dairesi 8/4/2021 tarihinde hükmü -adli para cezasının ihtarıyla ilgili usulü bir nedenden- düzelterek onamıştır.

4. Bireysel başvuru formunda, söz konusu nihai kararın başvurucular vekili tarafından 17-21/9/2021 tarihleri arasında öğrenildiği belirtilmiştir. Başvurucular 21/9/2021 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Anayasa Mahkemesinin 2021/41848 başvuru numaralı dosyasının incelenmesinden, aynı başvurucuların vekili tarafından aynı nihai karara karşı daha önce bireysel başvuruda bulunulduğu ve ilgili başvuru formunda kararın öğrenilme tarihinin 10/8/2021 olarak beyan edildiği anlaşılmaktadır.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucular, sadece düzenleme kurulunda yer aldıkları gerekçesiyle terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılmaları nedeniyle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamışlardır.

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru usulü" başlıklı 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten; başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Haklı bir mazereti nedeniyle süresi içinde başvuramayanlar, mazeretin kalktığı tarihten itibaren onbeş gün içinde ve mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurabilirler ... "

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru süresi ve mazeret" kenar başlıklı 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bireysel başvurunun, başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemişse ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir."

10. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Sürenin başvurunun her aşamasında dikkate alınması gerekir (Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). Otuz günlük süreye ilişkin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihi esas alınmalıdır.

11. Bireysel başvuruların 6216 sayılı Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği tarihten, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. Anılan düzenlemelerde başvuru yolu öngörülen durumlarda bireysel başvuru süresinin başlangıcına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketildiği tarihten söz edilmekteyse de haberdar olunmayan bir hususta başvuru yapılamayacağı dikkate alınarak bu ibarenin nihai kararın gerekçesinin öğrenildiği tarih olarak anlaşılması gerekir (A.C. ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 25).

12. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu [2. B.], B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini dava dosyasını incelemek suretiyle öğrenmesi mümkündür. Bu doğrultuda dosyadan suret

alınması gibi hâllerde başvurucunun gerekçeli kararı öğrendiği kabul edilebilir. Başvurucunun nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi [1. B.], B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

13. Ceza muhakemesi bakımından tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak temyizdir. Somut olayda başvuru yolları, Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 8/4/2021 tarihli kararı ile tükenmiştir. Her ne kadar başvurucular vekili mevcut bireysel başvuruda, nihai kararı -17/9/2021- daha geç bir tarihte öğrendiğini belirtmişse de, başvurucular vekilinin aynı karara karşı Anayasa Mahkemesine yaptığı farklı bir başvuruda nihai kararı 10/8/2021 tarihinde öğrendiğini beyan ettiği anlaşılmıştır (bkz. § 5). Dolayısıyla başvuru yolunun tüketildiği tarihin nihai kararın öğrenme tarihi olan 10/8/2021, bireysel başvuru tarihinin de 21/9/2021 olduğu gözetildiğinde bireysel başvuru için öngörülen 30 günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Müjde Çoku'nun adli yardım talebinin KABULÜNE,

2. Başvurucu Burhan Abiç'in adli yardım talebinin GEÇİCİ OLARAK KABULÜNE,

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Adli yardım talebinin kabulü ile geçici olarak muaf tutulan 487,60 TL harçtan ibaret yargılama giderinin, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvurucu Burhan Abiç'ten TAHSİLİNE, 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FUAT ÖZTÜRK

B. No: 2021/56782 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56782

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FUAT ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56782)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Fuat ÖZTÜRK

Vekili : Av. Tamer MAHMUTOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, prime esas gerçek ücretin tespiti davasında ileri sürülen deliller değerlendirilmeden davanın reddine karar verilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 11/9/1995 tarihinden itibaren 11/8/2014 tarihine kadar özel bir şirkette ağaç işleri endüstri mühendisi olarak çalışmıştır. Haksız olarak iş akdine son verildiğini belirterek bir kısım işçilik alacağının tahsili amacıyla 7/1/2015 tarihinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, gerçek ücretinin net 5.250 TL olduğunu belirtmiştir. Ankara 42. İş Mahkemesi 20/11/2017 tarihinde davayı kısmen kabul etmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararında, başvurucunun aylık ücretinin brüt olarak 7.343,68 TL olduğu tespitinde bulunulmuş ve buna istinaden işçilik alacaklarına yönelik hesaplama da 7.343,68 TL brüt ücret üzerinden yapılmıştır. Başvurucu, karara karşı 15/12/2017 tarihinde istinaf başvurusunda bulunmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi 24/10/2019 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

3. Başvurucu 28/12/2017 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve işveren aleyhine, işveren tarafından ödenmesi gereken gerçek prim miktarının belirlenebilmesi amacıyla

prime esas alınan gerçek ücretin tespiti davası açmıştır. Dava dilekçesinde, işçi alacak davasında asgari ücretten daha fazla ücret aldığının tespit edildiğini ve bu hususun kesinleştiğini ileri sürmüştür. Ankara 37. İş Mahkemesi (Mahkeme) 29/5/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dava, SPEK tespitine ilişkindir. Davacı, gerçek ücretin altında ücretlerin kuruma prime esas kazanç olarak bildirildiğini ileri sürmüştür. Raporda da açıklandığı üzere , SPEK tespit davaları ispat bakımından alacak davalarında ki gibi tanık beyanı, emsal ücret araştırması, davacının yaptığı işin niteliği gibi değerlendirmeler ve deliller üzerinden görülemez. Banka kaydı , para makbuzu gibi yazılı deliller ile ispatlanabilir. Senetle ispat sınırının altında ücret alındığı iddiaları varsa yada yazılı delil başlangıcı bulunuyor ise tanık dinlenebilir. Dosyada, davacının imzasını taşıyan bir kısım bordro ödemelerin yapıldığı banka ekstreleri bulunmaktadır. Davacının iddia ettiği gerçek ücret, senetle ispat sınırının üzerindeki ücretlendirilir. Bu ücretlerin ödendiğine dair yazılı hiç bir belge yoktur. İlgili makama başlıklık belgeler alacak dosyalarında dahi ücretin miktarını gösteren belgeler olarak gösterilmez iken eldeki dosya bakımından da bu nitelikte gösterilemeyeceği, bundan da öte yazılı delil başlangıcı sayılamayacağı açıktır. Davacının SGK'ya yaptığı müracaat dışında şirket belgeleri incelenmiş, gösterilenin üzerinde maaş aldığına dair iddialar ispatlanmamıştır. Eldeki dosyada da sadece 42. İş Mahkemesine ait rapor ve karara dayanılmış olup alacak dosyası kesin delil niteliğinde sayılamayacağından böyle bir kararın varlığı davanın kabulüne yeterli görülmemiş, mevcut haline göre davacının ispat bakımından yüksek maaş aldığı kanıtlanamamış, davanın reddine dair aşağıdaki hüküm kurulmuştur."

4. Başvurucu karara karşı 1/7/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvuru dilekçesinde, dava dilekçesinde belirttiği hususları yinelemiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 6/1/2021 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Kararda, bir kısım maaş bordrosunun ve banka kaydının sunulduğu, dosyada bulunan yazılı belgelerin aksinin eşdeğer belgelerle yani yazılı belgeyle ispatı gerektiği belirtilmiştir. "İlgili makama" başlıklı yazının yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilemeyeceği ve SGK tarafından yapılan teftişte de başvurucunun bildirilen ücretten fazla ücret aldığına dair bir belge bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun belgelerin aksini ispatlayamadığı, dosya kapsamı, mevcut delil durumu ve ileri sürülen istinaf sebepleri dikkate alındığında Mahkemenin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

5. Başvurucu, karara karşı 26/1/2021 tarihinde temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde, dava dilekçesi ve istinaf başvuru dilekçesinde belirttiği hususları yinelemiştir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 15/11/2021 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesinin kararını oyçokluğu ile onamıştır. Karşıoyda, başvurucunun işyerinde asgari ücretle çalışmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu ifade edilmiştir. İşverence düzenlenen 21/4/2011 tarihli belgede 3.500 TL, 22/4/2014 tarihli belgede 4.500 TL ücret aldığı tespiti yer aldığı gibi Ankara 42. İş Mahkemesi tarafından en son net 5.250 TL ücret aldığının tespit edildiği belirtilmiştir. Çalışma olgusu ve buna dayanılarak prime esas kazanç tespiti yemin hariç her türlü delille kanıtlanabileceğinden bu yönde delillerin değerlendirilmesi ve araştırmaya yönelik kararın bozulması gerekirken onanmasına karar verilmesinin doğru olmadığı sonucuna varıldığı vurgulanmıştır.

6. Nihai karar başvurucuya 8/12/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 9/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, prime esas kazancın tespitinde mahkemelerce resen araştırma ilkesi ve delil serbestîsi kapsamında her türlü delilin toplanması gerektiğini belirtmiştir. Kayıtlarda görünen ücretle çalışmasının hayatının olağan akışına uygun bulunup bulunmadığı değerlendirilerek emsal ücret araştırması yapılması ve bu konuda açılmış işçilik alacakları davası var ve kesinleşmiş ise delil kabul edilmesi gerektiğini ifade ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul ya da esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

11. Başvurucu, iş akdinin feshedilmesinden sonra işçi alacak davası açmıştır. Davası kısmen kabul edilmiş ve davada aylık ücreti brüt 7.343,68 TL olarak tespit edilmiştir. Daha sonra başvurucu, SGK ve işveren aleyhine prime esas alınan gerçek ücretin tespiti davası açmıştır. Mahkemece dava reddedilmiş ve gerekçe olarak bu tip davaların yazılı delil ile ispatlanabileceği, başvurucunun aldığını iddia ettiği ücretin kendisine ödendiğine dair yazılı delil bulunmadığı hususları gösterilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi de SGK tarafından yapılan teftişte başvurucunun bildirilen ücretten fazla ücret aldığına dair bir belge bulunmadığını ve başvurucu tarafça belgelerin aksinin ispatlanamadığını belirterek Mahkeme ile aynı görüşü paylaşmış ve yazılı delil bulunmaması nedeniyle istinaf başvurusunu reddetmiştir. Yargıtay tarafından karar oyçokluğu ile onanmıştır.

12. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp gerekçenin aynı zamanda makul olması da aranmaktadır.

Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

13. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 4/10/2019 tarihli ve E.2018/1, K.2019/5 sayılı kararında, sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan prime esas ücretin tespiti davalarında ise resen araştırma ilkesinin uygulandığına dikkat çekilmiştir. Sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan ve kamu düzenini ilgilendiren prime esas ücret tespiti davalarında hâkimin kendiliğinden delil toplaması gerektiği belirtilerek ispat yükünün bir tarafa yüklenemeyeceği vurgulanmıştır. İspat yükü bakımından işaret edilen bu farklılık dikkate alındığında her dava dosyasında somut olayın özelliği ile delil durumu da dikkate alınarak yapılan ödemenin ücret veya harcırah/yolluk olarak kabulünün mümkün olabileceğinin altı çizilmiştir (Ali Rıza Biber [GK], B. No: 2019/38643, 25/10/2023, § 22).

14. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 8/6/2022 tarihli ve E.2020/(21)10-280, K.2022/871 sayılı kararında, sosyal güvenlik hakkı vazgeçilmez ve devredilmez bir hak olarak tanımlanmış; devletin bu hakkın yaşama geçirilmesi yönünden sorumluluğu bulunduğuna vurgu yapılmıştır. Hizmet tespiti ve prime esas kazancın tespiti davalarının sosyal güvenlik hakkının özünü oluşturduğuna dikkat çekilmiş, bu nedenle prime esas kazancın tespiti davalarında yapılan yargılamanın -bu davaların kamu düzeninden olmaları nedeniyle- özel bir titizlik ve duyarlılıkla yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Prime esas ücretin tespiti davalarında kendiliğinden araştırma ilkesinin uygulanması gerektiğinin belirtildiği kararda bu uyuşmazlıklar yönünden yazılı delille ispat kuralının uygulanmayacağının, iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağının tatbik edilmeyeceğinin altı çizilerek uyuşmazlığın her türlü delille aydınlatılabileceği belirtilmiştir (Ali Rıza Biber, §§ 23, 24).

15. Somut başvuruya konu yargılama prime esas ücretin tespitine ilişkindir. Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere prime esas ücretin tespitine ilişkin davalar Anayasa'nın 60. maddesi ile güvence altına alınan sosyal güvenlik hakkı bakımından en temel davalardandır. Zira bireye sosyal güvenlik hakkı kapsamında yapılacak ödemelerde sigorta prim tutarı da esas alınmaktadır. Bu bağlamda anayasal bir hak olan sosyal güvenlik hakkına doğrudan tesir etmektedir. Bu durum nazara alındığında başvurucunun uyuşmazlığın çözümünü etkilediğini ileri sürdüğü esaslı iddiaların açık ve özenli şekilde gerekçede karşılanması daha da önem kazanmaktadır (Ali Rıza Biber, § 45).

16. Diğer taraftan eldeki uyuşmazlığın sosyal güvenlik hakkına tesirinin yanı sıra hukuki öngörülemezlikten kaçınılması bakımından bağlantılı davaların hangi nedenlerle farklı şekilde sonuçlandığının başvurucu ve üçüncü kişiler nezdinde objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek şekilde yeterli gerekçelerle kararda açıklanması da önemlidir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Emin Balta [1. B.], B. No: 2017/23739, 20/10/2021, § 46). Bu kapsamda bağlantılı davalarda birbirine aykırı karar verilmesi hâlinde bu aykırılığın -özellikle de taraflarca ileri sürülmesi durumunda- gerekçesinin açıkça ortaya konması anayasal bir yükümlülüktür ve bu husus Anayasa Mahkemesinin inceleme alanı kapsamındadır (Ali Rıza Biber, § 46).

17. Anayasa Mahkemesinin Ali Rıza Biber kararına konu olayda, başvurucu prime esas ücretin tespitine dair davada, işçilik alacağının tahsiline ilişkin açmış olduğu davada kendisine ödenen gerçek ücretin tespitine dair verilen ve kesinleşen kararı delil olarak ileri sürmüştür. Mahkemeler belirtilen iddiayı değerlendirmeden, başvurucunun aldığı ücrete

ilişkin yazılı delil ileri sürememesi nedeniyle davayı reddetmiştir. Yapılan yargılamada başvurucunun açıkça ileri sürdüğü hususun kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itiraz olduğu değerlendirilmiş ve bu iddianın karşılanmaması nedeniyle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır (Ali Rıza Biber, §§ 47, 48).

18. Somut olayda başvurucu, davasının her aşamasında, aldığı ücretin asgari ücretten daha fazla olduğunu ve bu durumun açmış olduğu işçi alacak davası ile tespit edilerek kesinleştiğini vurgulamıştır. Mahkeme prime esas ücretin tespitine ilişkin davalarda yazılı delil ile ispat kuralının geçerli olduğunu, başvurucu tarafından daha fazla ücret aldığına ilişkin yazılı delil sunulmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Kararında, 42. İş Mahkemesi kararının kesin delil niteliğinde sayılamayacağını belirtmiş olsa da bu sonuca nasıl varıldığını açıklamamıştır. Açıktır ki 42. İş Mahkemesi, başvurucunun almış olduğu maaşı değerlendirerek bir tespitte bulunmuştur. Dolayısıyla somut olayda Mahkeme tarafından bu tespit kabul edilmediği takdirde neden bu tespitin kabul edilmediği açık ve anlaşılır bir şekilde ortaya konulmalıdır. Bir diğer ifadeyle bu hususun neden kesin delil niteliğinde olmadığı ve hangi sebeple başvurucunun maaşının bu tespite kıyasla daha düşük olarak kabul edildiği Mahkeme tarafından somut veriler ışığında açıklanmalıdır.

19. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirmede bunulması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay tarafından ise bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Ali Rıza Biber kararından ayrılmayı gerektiren herhangi bir durum olmaması nedeniyle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 25.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

23. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

25. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 37. İş Mahkemesine (E.2017/416, K.2019/218) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ÖZTÜRK

B. No: 2021/62478 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62478

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62478)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucu : Hasan ÖZTÜRK

Vekili : Av. Cavit ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirket adına düzenlenen idari para cezasının iptali istemiyle açılan davanın ehliyet yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), başvurucunun geçmiş dönemde kanuni temsilcisi olduğu Suğra Nakliye Gıda İnşaat Otomotiv Turizm Pazarlama İmalat İthalat İhracat Ticaret ve Sanayi Limitet Şirketi (Şirket) aleyhine bir sigortalının işe giriş ve işten ayrılış bildirgelerinin süresinde verilmediği gerekçesiyle idari para cezası uygulamıştır. İşlemin iptali için ilk olarak Şirket, Ankara 5. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme, Bolu İdare Mahkemesinin yetkili olduğu gerekçesi ile davanın yetki yönünden reddine karar vermiş; kararın gerekçesinde işlemin Bolu SGK İl Müdürlüğü tarafından tesis edildiğini, bu nedenle Bolu İdare Mahkemesinin yetkili olduğunu belirtmiştir.

3. Yetki yönünden ret kararı sonrası Şirket, Bolu İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme, davayı başvurucunun kendi adına mı açtığı yoksa şirket yetkilisi olarak şirket adına mı açtığının tam olarak anlaşılamadığı ve bir kısım eksiklikler olduğu gerekçesiyle dava dilekçesinin reddine karar vermiştir.

4. Dilekçe ret kararı sonrası başvurucu, Bolu İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme, davanın ehliyet yönünden reddine kesin olarak karar vermiş; karar gerekçesinde dava konusu edilen idari para cezasının başvurucu adına değil Şirket adına tesis edildiğini, anılan idari para cezasının ancak Şirketi temsil etmeye yetkili kişiler tarafından ve Şirket adına dava konusu edilebileceğini belirtmiştir. Ayrıca söz konusu cezanın tahsili amacıyla 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 35. maddesinde yer verilen kamu alacağının limitet şirketlerden tahsil edilemeyeceğinin anlaşılması üzerine şirket ortaklarından tahsili yoluna gidilmesi suretiyle ödeme emri düzenlenmesi gibi yöntemlerle başvurucunun mal varlığına gidilmesinin başvurucu ile idari para cezası işlemi arasında doğrudan menfaat bağı kurmayacağını açıklamıştır.

5. Nihai kararın 26/11/2021 tarihinde elektronik tebligatın açılması suretiyle öğrenildiği görülmüştür. Başvurucu 21/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; idari para cezasına ilişkin tebligatın kendisine yapıldığını ve cezanın kendisine ait e-devlet portalında göründüğünü, ret kararı nedeniyle kanuni olarak sorumluluğu olmayan bir borcu ödeme yükümlülüğü altına girdiğini, bu nedenlerle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini öne sürmüştür.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 46. maddesine göre başvurucunun Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için başvuruya konu ettiği ve ihlale yol açtığını ileri sürdüğü kamusal eylem veya işlemden kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay, [2. B.] No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

9. Somut olayda başvurucu adına düzenlenmiş bir idari para cezası yoktur. Bununla birlikte Şirket adına tesis edilen ve yargılamaya konu olan işlem üzerine doğrudan başvurucu adına tahsilat veya hacze yönelik işlemlerin yapılması da mümkün değildir. Söz konusu borçtan kaynaklı olarak kendi adına tesis edilebilecek herhangi bir işlem (tahsilat, ödeme emri, vb.) üzerine açılacak davada başvurucunun tüm iddialarını ileri sürebileceği hususu da tartışmasızdır. Dolayısıyla başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü davada güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmediği, mağdur sıfatının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKSET HIRDAVAT MAKİNE KALIP KESİCİ TAKIMLAR İŞ GÜVENLİĞİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/62879 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/62879

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKSET HIRDAVAT MAKİNE KALIP KESİCİ TAKIMLAR İŞ GÜVENLİĞİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/62879)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Akset Hırdavat Makine Kalıp Kesici Takımlar İş Güvenliği Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Sadi KAYABAŞI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, resen tarh edilen vergi ziyaı cezalı katma değer vergilerinin iptali istemine ilişkin davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Şirket hakkında 2016 yılı hesap döneminde sahte belge ticareti nedeni ile komisyon geliri elde ettiği yönünde tespitler içeren 2020-A-8777/43 sayılı vergi inceleme raporu düzenlenmiş, sonucunda Şirket adına 2016/5, 6, 7, 8, 9, 10 ve 12. dönemlere ilişkin olarak resen üç kat vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi tarh edilerek ihbarnameler tebliğ edilmiştir.

3. Başvurucu Şirket resen yapılan tarhiyatların iptali istemiyle Bursa 2. Vergi

Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

4. Mahkeme 31/3/2021 tarihli kararla davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir.

5. Kararın gerekçesinde; dava konusu ihbarnamelerin başvurucu Şirketin kullanımında olan elektronik tebligat adresine 4/12/2020 tarihinde gönderildiği, bu durumda elektronik tebligatın 9/12/2020 tarihinde yapıldığının kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Mahkeme, usulüne uygun olarak 9/12/2020 tarihinde tebliğ edilen ihbarnamelere karşı otuz gün içinde, en geç 8/1/2021 tarihine kadar dava açılması gerekirken bu süreler geçirildikten sonra 27/1/2021 tarihli dilekçe ile açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesiyle esasının incelenmesine olanak bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

6. Karar hakkında istinaf isteminde bulunulması üzerine Bursa Bölge İdare Mahkemesi 2. Vergi Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 21/10/2021 tarihli kararıyla istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 28/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; dava konusu ihbarnamelerin ve uzlaşmaya davet yazısının 9/12/2020 tarihinde kendisine gönderildiğini ancak daha sonra vergi dairesince telefonla aranarak 13/1/2021 tarihinde uzlaşma toplantısının yapılacağının bildirildiğini, 13/1/2021 tarihinde uzlaşma toplantısının yapıldığını ve uzlaşma sağlanamaması üzerine aynı tarihli uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanağın düzenlendiğini belirtmiştir. Başvurucu, dava açma süresinin anılan tutanağın düzenlendiği tarih esas alınarak hesaplanması gerektiği hâlde Mahkemece hatalı değerlendirme ile ihbarnamelerin tebliğ tarihi esas alınmak suretiyle hesaplanarak verilen süre aşımı kararı nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

11. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

14. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli

fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

15. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargılama mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi yoktur. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

16. Başvurucunun açtığı davanın süresinde olmadığı gerekçesiyle Mahkemece reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale oluşturduğu açıktır. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığı belirlenmelidir.

17. Somut olayda mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacının bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

18. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

19. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün

değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

20. Başvurucu, dava konusu işleme ilişkin 13/1/2021 tarihinde uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanağın düzenlendiğini, dolayısıyla dava açma süresinin de bu tarihten başlamak üzere hesaplanması gerektiğini belirterek dava açma süresinin tespitinde hata yapıldığından yakınmıştır.

21. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Dava açma süresi" başlıklı 7. maddesinde; özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hâllerde dava açma süresinin vergi mahkemelerinde otuz gün olduğu, vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarından doğan uyuşmazlıklarda, tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın tebliğ yapılan hâllerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliği izleyen günden başlayacağı düzenlenmiştir. Somut olayda Mahkeme, ilgili mevzuat hükmü doğrultusunda dava konusu ihbarnamelerin 9/12/2020 tarihinde tebliğ edildiğini belirterek bu tarihten itibaren otuz günlük süreyi hesaplamış; davanın açıldığı 27/1/2021 tarihinin otuz günlük süreden sonra olduğunu tespit ederek hak düşürücü süre nedeniyle davanın reddine karar vermiştir.

22. Diğer yandan 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun ek 7. maddesinin dördüncü fıkrasında, uzlaşmanın vaki olmaması hâlinde mükellef veya ceza muhatabının tarh edilen vergiye veya kesilen cezaya uzlaşmanın vaki olmadığına dair tutanağın kendisine tebliğinden itibaren genel hükümler dairesinde ve yetkili vergi mahkemesi nezdinde dava açabileceği belirtilmiş; bu takdirde dava açma müddetinin bitmiş veya on beş günden az kalmış olması hâlinde ise bu müddetin tutanağın tebliği tarihinden itibaren on beş gün olarak uzayacağı düzenlenmiştir. Anılan hüküm gözetildiğinde somut uyuşmazlığa ilişkin Uzlaşma Tutanağı'nın düzenlendiği tarih itibarıyla ayrı bir dava süresinin öngörüldüğü anlaşılmıştır.

23. Somut olayda dava konusu ihbarnamelerin 9/12/2020 tarihinde başvurucu Şirkete tebliğ edildiği konusunda bir uyuşmazlık bulunmamaktadır. Bununla birlikte başvurucu Şirket ile 13/1/2021 tarihinde uzlaşma toplantısı yapıldığı, toplantı sonucu uzlaşmanın vaki olmadığının aynı tarihte tutanak altına alındığı görülmüştür. Başvurucu mahkemenin vermiş olduğu süre aşımından ret kararını istinaf etmiştir. İstinaf dilekçesinde anılan tutanağa dayanarak dava açma süresinin 13/1/2021 tarihinde başlaması gerektiğini ileri sürmesine rağmen istinaf mahkemesi bu hususu değerlendirmemiştir.

24. Bu itibarla Mahkemece dava süresinin Uzlaşma Tutanağı'nın düzenlendiği tarih yönünden herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın, ihbarnamenin tebliğ tarihinin esas alınması suretiyle başlatılmasına ilişkin öngörülebilir olmayan yorumunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu, başvurucu üzerinde ağır bir külfete sebep olduğu, bu suretle başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçlarla karşılaştırıldığında orantısız olduğu değerlendirilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu kanaatine varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesini talep etmiştir.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bursa 2. Vergi Mahkemesine (E.2021/260, K.2021/392) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ALİ KARAKUŞ

B. No: 2022/1686 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/1686

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ALİ KARAKUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/1686)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Mehmet Ali KARAKUŞ

Vekili : Av. Kenan YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör olayları nedeniyle uğranılan zararın tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, mahkemenin keşif yapmadan karar vermesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu; Siirt'in Baykan ilçesi, Adakale köyü, Toptepe mezrasında ikamet etmekteyken 1990 yılında yaşanan terör olayları nedeniyle mal varlığına ulaşamadığını iddia ederek 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında oluşan zararlarının tazmini istemiyle Siirt Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) 4/8/2006 tarihinde başvurmuştur. Komisyon, 2/3/2012 tarihinde köyün terör ya da terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle tamamen boşalan/boşaltılan bir yerleşim yeri olmadığından 5233 sayılı Kanun kapsamına girmediği gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu, Komisyon kararının iptali istemiyle Batman İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme 25/9/2014 tarihli kararla davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; Adakale köyü ve mezralarında 1987-2004 yılları arasında yapılan tüm seçimlerde sandık kurulduğu, anılan köyde 1990-2010 yılları arasında yapılan Genel Nüfus

Sayımları ve Tespitlerine göre 347-533 kişinin yaşadığı, jandarma görevlileri ile köy muhtarı ve köy halkından olduğu belirtilen üç kişinin de imzaladığı 5/7/2009 tarihli tutanakta, Adakale köyü ve Topraklı mezrasına geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği, ancak Toptepe mezrasına geçici köy koruculuğu sisteminin getirilmediği belirtilmiştir. Adakale köyüne ve bu köye bağlı Topraklı ve Toptepe mezralarının boşaltılmadığı, yine jandarma görevlilerince tutulan 9/11/2011 tarihli tutanak incelendiğinde, Adakale köyünün ve bağlı mezralarının terör veya herhangi bir sebepten dolayı kısmen veya tamamen boşaltılmadığı ifade edilmiştir. Anılan açıklama ve tespitlere göre, Adakale köyü ve Toptepe mezrasının terör olayları sebebiyle boşalmadığı/boşaltılmadığı, kişisel güvenlik kaygıları sonucu yaşadığı köyü terk edenlerin uğradıkları zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanmasının olanaklı bulunmadığı sonucuna ulaşıldığından, dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı değerlendirilmiştir.

4. Başvurucunun temyiz talebi, Danıştay Onuncu Daire tarafından 26/11/2019 tarihli kararla reddedilmiş; mahkeme kararı onanmıştır. Karar düzeltme talebi de aynı Daire tarafından 1/11/2021 tarihinde reddedilmiştir.

5. Başvurucu nihai kararı 6/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 10/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında kısmi kabul edilemezlik kararı vermiş, diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Ayrıca adli yardım talebinin kabulüne ve başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasını da kararlaştırmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; Adakale köyü Toptepe mezrasında yaşadığını ve anılan mezranın boşaltıldığını, Mahkemenin ise Adakale köyü kapsamında araştırma yaparak boşalan yerleşim yeri olmadığından talebini reddettiğini ve usulüne uygun keşif yapılmadan karar verdiğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığına (Bakanlık) görüşünde; Siirt Valiliğinden alınan görüş sunulmuştur. Anılan yazıda köy boşaltılmadığından başvurucunun talebinin kanun kapsamında bulunmadığı, bu nedenle reddedilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

10. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

11. Somut olaylara ilişkin başvurucunun iddiaları değerlendirilerek derece mahkemesince karar verilmiştir. Karar gerekçesinde (bkz. § 3) idare mahkemesi, gerekli araştırmaları

yaparak ilgili mevzuat çerçevesinde somut olayı değerlendirmiş; köyün terör nedeniyle boşaltılan köylerden olmadığı kanaatine vararak davanın reddine karar vermiştir. Anılan kararlar, temyiz ve karar düzeltme incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

12. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu 1990 tarihinden itibaren mallarına terör nedeniyle ulaşamadığını belirterek 5233 sayılı Kanun kapsamında yapmış olduğu başvurunun köyün boşaltılmadığı gerekçesiyle reddedilmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve ekonomik değerleri koruyan bir temel haktır. Kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi, bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun mülkiyet kavramı içinde değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36). Ayrıca gelecekte elde edileceği iddia edilen bir gelirin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir (Sultan Tokay ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1122, 26/6/2014, § 42).

16. Bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerekir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 38).

17. Somut olayda başvurucunun Komisyona yaptığı başvuru üzerine Komisyonun ulaştığı nihai sonuç ile iptal davası sonucunda gerekçeli kararlarda yer verilen hukuki tespitler ve dayanaklar birlikte değerlendirildiğinde, başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM ETE

B. No: 2022/2271 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/2271

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM ETE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/2271)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : İbrahim ETE

Vekili : Av. Mehmet Sabır TAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bulundurulan yayınlar nedeniyle terör örgütüne yardım etme suçundan mahkûm edilme nedeniyle ifade özgürlüğünün, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Van İl Emniyet Müdürlüğüne 19/11/2009 tarihinde ihbarda bulunan bir kişi; ismini bilmediği kişiler tarafından bir mahallede bir kamyondan çok sayıda koli indirildiğini, koliyi indirenlerin tedirgin olduğunu ve aceleyle indirmeye çalıştıklarını, indirdikleri malzemeleri bir depoya sakladıklarını ancak kolilerin içinde ne olduğuna dair herhangi bir bilgisinin bulunmadığını belirtmiştir.

3. Bunun üzerine kolluk güçleri ihbarın yapıldığı mahalleye giderek başvurucu ve iki kişinin bulunduğu depoda ve araç içerisinde usulüne uygun şekilde aramalar gerçekleştirmiştir. Yapılan aramalar sonucunda da örgütsel doküman olarak değerlendirilen yaklaşık 75 adet koli içinde 7320 adet kitap ele geçirilmiş ve bunlara el konulmuştur. Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 20/11/2009 tarihli kararıyla elkoyma işleminin onanmasına karar verilmiştir. Kolluk güçleri tarafından tanzim edilen 20/11/2009 tarihli tutanak kapsamında ele geçirilen kitaplar şu şekilde belirtilmiştir:

"Aram Yayıncılık tarafından basılan, Abdullah Öcalan tarafından yazılan 2430 adet 'Demokratik Uygarlık Manifestosu - Özgürlük Sosyolojisi - Cilt 3' isimli kitap; 2546 adet 'Demokratik Uygarlık Manifestosu - Maskeli Tanrılar ve Örtük Krallar Çağı - Cilt 1' isimli kitap; 2344 adet 'Demokratik Uygarlık Manifestosu - Kapitalist Uygarlık - Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı - Cilt 2' isimli kitap"

4. Van Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından kitaplar üzerinde yapılan inceleme doğrultusunda söz konusu kitapların Siirt Sulh Ceza Mahkemesince 19/10/2009 tarihli ve 2009/849 D. İş sayılı kararıyla dağıtımı ve satışı yasaklanan PKK terör örgütü lideri tarafından yazılan ve Mezopotamya Yayınlarından çıkan kitaplarla benzer içeriklere sahip olduğu, sadece sayfa sayılarının ve yayınevinin farklı olduğu tespit edilmiştir (Siirt Sulh Ceza Hâkimliğinin kararının ilgili kısımları için bkz. Ş.K. [1. B.], B. No: 2017/32720, 30/6/2021, § 11). Bu doğrultuda Başsavcılık farklı yayınevinden çıkan ve ele geçirilen söz konusu kitapların dağıtımı ve satışının da yasaklanması için 20/11/2009 tarihinde Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinden talepte bulunmuştur. Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi yaptığı değerlendirme sonucunda 20/11/2009 tarihli ve 2009/2288 D. İş sayılı kararıyla, PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan tarafından yazılan ve Aram Yayınlarından çıkan kitapların da dağıtımını ve satışa sunulmasını yasaklamıştır. Mahkeme kararının ilgili kısımları şu şekildedir:

"...Yapılan incelemelerde kitabın arka kapağında PKK/KONGRA-GEL elebaşı Abdullah Öcalan'ın resminin bulunduğu, içeriğinde 'PKK'nin kendini kalıcı bir biçimde dağlar başta olmak üzere silahlı direnişe taşıması doğuracağı sonuçlar bakımından önemlidir' şeklindeki PKK/KONGRA-GEL terör örgütünü ve terör faaliyetini özendirici, övücü ifadelerin kitaplarda yoğunlukla işlendiği bu haliyle kitaplara 5187 sayılı Basın Kanununun 25. ve 3713 Sayılı Yasanın 7/2. maddesi gereğince dağıtılması veya satışa sunulmasının yasaklanmasına, ele geçirilecek kitap numunelerinin tamamına el konulmasına karar verilmesi gerekmiş olmakla aşağıdaki şekilde hüküm oluşturulmuştur.

HÜKÜM:

PKK KONGRA-GEL terör örgütü elebaşısı Abdullah Öcalan tarafından yazılan Aram Yayınlarından çıkan

1- 'Demokratik Uygarlık Manifestosu UYGARLIK (Maskeli Tanrılar ve Örtük Krallar Çağı)-Cilt I',

2- 'Demokratik Uygarlık Manifestosu KAPİTALİST UYGARLIK (Maskesiz Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı)-Cilt II'

3- 'Demokratik Uygarlık Manifestosu ÖZGÜRLÜK SOSYOLOJİSİ-Cilt III'

Adlı kitapların 5187 sayılı Basın Kanununun 25. ve 3713 Sayılı Yasanın 7/2. madde gereğince dağıtılması veya satışa sunulmasının yasaklanmasına,

Ele geçirilecek kitapların tamamına el konulmasına... karar verildi."

5. Aynı zamanda Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma kapsamında yakalanan başvurucu ve diğer iki şüpheli terör örgütüne yardım etme suçundan gözaltına alınmıştır. Başvurucunun kolluk güçleri tarafından şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde, depoda yakalanan iki şahsı esnaf olmalarından dolayı tanıdığını, olay günü iki şahsın evine geldiklerini, aralarından birisinin çocuklara dağıtılmak üzere kalem ve silgi getirdiğini, bunları dağıtmak için araca ihtiyacı olduğunu söylediğini, bu nedenle olay yerine gittiklerini,

kolilerin içinde ne olduğunu bilmediğini beyan etmiştir. Başvurucu, Başsavcılıkta alınan ifadesinde de benzer savunmada bulunmasının ardından 21/11/2009 tarihinde serbest bırakılmıştır.

6. Başvurucu ve yakalanan iki kişi hakkında terör örgütüne yardım etme suçundan 15/4/2011 tarihinde Başsavcılık tarafından iddianame düzenlenmiştir. İddianamede, PKK silahlı terör örgütü ve lideri hakkında genel bilgiler verilmesinin ardından başvurucuyla birlikte diğer iki kişinin 7320 kitabı nakletmek üzereyken yakalandığı ve söz konusu kitapların maddi değerinin 128.000 TL olduğu, bu doğrultuda şüphelilerin söz konusu kitapları örgüt içinde dağıtmaya yönelik eylemlerinin terör örgütüne yardım etme suçunu oluşturacağı belirtilmiştir.

7. Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi (4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesinde belirtilen suçlara bakmakla yetkili) tarafından yapılan yargılama sonucunda 11/10/2011 tarihinde başvurucunun da içinde bulunduğu sanıklar hakkında terör örgütüne yardım etmek suçundan 10 yıl hapis cezasına hükmedilmiştir.

8. Mahkûmiyet hükmü başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 2/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun'un geçici 2. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca yapılan değişikliklerin başvurucu lehine olması nedeniyle dosyanın yeniden değerlendirilmesi için Ağır Ceza Mahkemesine iadesine karar vermiştir.

9. 6352 sayılı Kanun kapsamında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında yapılan değişiklikleri dikkate alarak dosyayı yeniden ele alan Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi terör örgütüne yardım etmek suçundan başvurucunun da içinde bulunduğu sanıkların 9 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Mahkûmiyet hükmünün başvurucu tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 5/5/2015 tarihli kararıyla hükmün bozulmasına karar vermiştir. Yargıtayın bozma ilamında Mahkeme tarafından sanıkların eylemleri bakımından teşebbüs hükümlerinin değerlendirilmediği belirtilmiştir.

11. Bunun üzerine, Van 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) yaptığı yeniden değerlendirme sonucunda başvurucunun da içinde bulunduğu sanıkları terör örgütüne yardım etme suçuna teşebbüs etmekten 4 yıl 2 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Mahkeme gerekçesinde; PKK silahlı terör örgütü hakkında genel açıklamalar yapmasının ardından terör örgütüne yardım etmek suçuna ilişkin bazı bilgilere yer vermiştir. Gerekçede somut olay bakımından değerlendirme ise şu şekildedir:

"Yukarıda belirtilen deliller, yapılan yargılama ve tüm dosya kapsamından ayrıntıları arama tutanağında yazılı PKK/KONGRA-GEL terör örgütü elebaşısı tarafından yazılan örgütsel doküman niteliğinde ...

...

Somut olay incelendiğinde; sanıkların ayrıntıları arama tutanağında yazılı örgütsel doküman niteliğindeki 75 adet koli içerisinde bulunan 7320 adet kitabı hep birlikte sanıklardan [Ş. A.]'a ait depodan alıp, sanıklardan İbrahim Ete'nin temin ettiği 65 [..] plakalı araca yüklemek suretiyle PKK/KONGRA-GEL terör örgütüne özgür iradeleriyle, örgütün ideolojik

altyapısına katkı sağlamak amacıyla nakletmek isterlerken yakalandıkları iddianameye konu fiilin bu şekilde gerçekleştiği anlaşılmakla; sanıkların hareketinin PKK/KONGRA-GEL silahlı terör örgütüne yardım etmeye teşebbüs suçunu oluşturduğu mahkememizce kabul edilmiştir.

Mahkememizce sanıkların; PKK/KONGRA-GEL silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmek suçundan hareketlerine uyan TCK'nın 220/7. ve 314/3. maddelerinin yollaması ile 314/2. maddesi gereğince suçun işleniş biçimi, sanıkların amaç ve saiki, suç konusunun önem ve değeri ile kastlarının ağırlığı gözetilerek teşdiden cezalandırılmalarına karar verilmiş olup, cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmelerine ilişkin sebepler somutlaştırıldığında, sanıkların atılı suçu birden fazla kişiyle birlikte, gece vakti işlemelerine göre değerlendirilen suçun işleniş biçimi, ele geçirilen örgütsel dokümanların PKK/KONGRA-GEL silahlı terör örgütü elebaşısına ait kitaplar olmasına, örgüt üyelerinin ideolojik altyapılarının güçlendirilmesi ve örgüte fikri olarak yeni eleman temininde kullanılması amacına göre değerlendirilen sanıkların amaç ve saiki, söz konusu örgütsel dokümanların terör örgütünün varlığını koruması için taşıdığı öneme göre değerlendirilen suç konusunun önem ve değeri, sanıkların yaptıkları plan çerçevesinde anlaşarak sayıca çok fazla örgütsel dokümanları örgüte nakletmek isterlerken yakalanmalarına göre değerlendirilen sanıkların kastlarının yoğunluğu dikkate alınarak her bir sanık için alt sınırdan uzaklaşılarak ceza tayin ve tespit edilmiştir."

12. Mahkûmiyet kararının başvurucu tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7/10/2021 tarihli kararı ile suç tarihini ve tekerrüre ilişkin hükümleri düzeltmek suretiyle hükmün onanmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 23/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 7/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, hakkında hüküm kurulan terör örgütüne yardım etme suçunun kanunilik şartını sağlamadığını kaldı ki kitap taşıma eyleminin de herhangi bir şiddet unsuru içeren bir eylem olmadığını bu nedenle ifade özgürlüğünün ve suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca olayda ele geçirilen kolilerde yasak yayınlar olduğunu bilmediğini, hakkında herhangi bir delil bulunmadan varsayımsal olarak ve gerekçesiz olarak hüküm kurulduğunu belirterek adil yargılanma ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini de iddia etmiştir.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin yargısal içtihatlara değindikten sonra ihlal iddiaları değerlendirilirken somut olayların kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında, bireysel başvuru formlarında dile getirdikleri itirazlarını yinelemiştir.

17. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Ş.K., § 34; Ayhan Ölmez ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/15090, 11/2/2021, § 29) Cahit Baybariz ve Edep Tekin [1. B.], B. No: 2015/15091, 22/7/2020, § 25).

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Başvurucunun terör örgütüyle bağlantılı çok sayıda kitabı nakletmek biçimindeki eyleminin terör örgütüne yardım etmeye teşebbüs suçunu oluşturduğu gerekçesiyle mahkûmiyetine karar verilmesi ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahaledir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Ş.K., §§ 37-38; Cahit Baybariz ve Edep Tekin, § 27; Ayhan Ölmez ve diğerleri, § 31). Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

20. Müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesi Hanifi Yaliçli kararında ([GK], B. No: 2014/5224, 10/6/2021) 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (7) numaralı fıkrasının müdahalelerin kanuni dayanağı olarak kabul edilip edilemeyeceğini ayrıntılı olarak incelemiş ve sonuç olarak anılan hükmün kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varmıştır. Müdahalenin kamu düzeninin korunması ve suçların önlenmesi yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gerekir.

22. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 73; Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

23. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; Ferhat Üstündağ, § 46; bazı farklılıklarla birlikte ayrıca bkz. Bekir Coşkun, § 51; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir (Ferhat Üstündağ, § 48; bazı farklılıklarla birlikte ayrıca bkz. Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 59, 68). Bir olayda meşru amaçların bulunmasının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan, bu meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 74; Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit, §§ 58, 61, 66).

24. Yargı mercileri söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir. Şüphesiz somut olayda olduğu gibi mahkemece terör

örgütünün propagandasının yapıldığı kabul edilen yayınların bireylere, bir kamu görevlisine ya da toplumun bir kesimine karşı şiddete teşvik mahiyetinde olması durumunda kamu otoritelerinin ifade özgürlüğüne müdahale konusunda takdir marjları çok daha geniştir. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, bir müdahalenin ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığına karar vermede yetki sahibi olan (iç hukuktaki) son mercidir (diğer çok sayıdaki karar arasından bkz. Ali Kıdık [2. B.], B. No: 2014/5552, 26/10/2017, § 41; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57; Ayşe Çelik [2. B.], B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 39).

25. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken derece mahkemelerinin yerini almak değil onların takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından uygunluğunu denetlemektir. Anayasa Mahkemesi bunu yaparken eldeki başvurunun koşulları ile beraber özellikle terörle mücadeleye bağlı zorlukları da gözönüne almaktadır (Ayşe Çelik, § 41; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 76; Sırrı Süreyya Önder, § 57). Gerçekten de somut olayda olduğu gibi başvurucunun yardım etmekle suçlandığı PKK, yaklaşık kırk yıldır yurdun doğu ve güneydoğu bölgelerinde yoğun olmak üzere ülkenin tümünde pek çok sivil vatandaş ile güvenlik gücünün ölümüne sebep olmuş şiddet eylemlerinin faili bir terör örgütüdür. Bu doğrultuda ülkemizde terörle mücadelenin oldukça hassas nitelikte bulunduğunun ve aynı doğrultuda terörle mücadele eden birimlerin geniş takdir yetkisine sahip olduğunun da kabul edilmesi gerekir (Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, § 74).

26. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, çok sayıda kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini de ifade etmiştir. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

27. Somut olayda, başvurucu örgütsel yayın olarak kabul edilen çok sayıda kitabın nakli sırasında yakalanarak hakkında terör örgütüne yardım etmek suçundan cezalandırılmıştır. Bu itibarla, Anayasa Mahkemesi başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün yargı mercilerince zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ikna edici bir biçimde ortaya koyup koymadığını inceleyecektir (Ş.K., § 48; Ayhan Ölmez ve diğerleri, § 41; Cahit Baybariz ve Edep Tekin, § 37).

28. Başvurucu ve yanında yakalanan iki kişi hakkında olay yerinde ele geçirilen kitaplar nedeniyle terör örgütüne yardım etmek suçundan soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında, Başsavcılık söz konusu kitapların daha önce Siirt Sulh Ceza Mahkemesi tarafından dağıtımı ve satışı yasaklanan kitaplarla benzer olduğu bu nedenle sadece sayfa numaraları ve yayınevi farklı olan kitapların dağıtılması veya satışa sunulmasının yasaklanmasına karar verilmesi için Van 3. Ağır Ceza Mahkemesine talepte bulunmuştur. Van 3. Ağır Ceza Mahkemesi 20/11/2009 tarihli kararıyla soruşturma kapsamında ele geçirilen kitapların PKK terör örgütünün propagandasını içerdiği kabulüyle söz konusu kitapların dağıtılması veya satışa sunulmasının yasaklanmasına karar vermiştir. Mahkemenin bu değerlendirmesini kitap arka kapağında terör örgütü liderinin fotoğrafının bulunması ile kitap içeriğinde açıkça silahlı direnişi özendiren ve öven ifadelerin yoğun şekilde bulunması olgularına dayandırdığı anlaşılmaktadır (bkz. § 4). Bununla birlikte soruşturma kapsamında ele geçen üç kitaptan hangisinde bu olguların yer aldığı yahut her

üç kitapta da bu olguların bulunup bulunmadığı konusunda açık bir tespitin yapılmadığı görülmektedir. İkinci olarak kitapların içeriğinde şiddeti özendiren ve öven ifadelerin ne şekilde yoğun olduğu konusunda kitaptan bir cümle alıntı yapılması dışında başkaca bir bilgiye de yer verilmediği anlaşılmaktadır.

29. Eldeki başvuruya konu yargılamaya dönüldüğünde, ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet hükmü gerekçesinde kitapların örgütün ideolojik altyapısına katkı sağlama ve örgüt üyelerinin ideolojik bağlılıklarının güçlendirilmesi amaçları taşıdığı, örgüte fikri olarak yeni eleman temininde kullanıldıkları, bu şekilde terör örgütünün varlığını korumasına hizmet ettikleri değerlendirmelerinde bulunulmuştur (bkz. § 11). Ancak, bu değerlendirmelerin olgusal temeli yönünden kilit bir role sahip olan kitap içerikleri konusunda Mahkeme herhangi bir değerlendirme yapmadığı gibi Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin kitapların dağıtımını ve satışa sunulmasını yasaklayan koruma tedbiri (Ş.K. § 50; Ayhan Ölmez ve diğerleri, § 43; Cahit Baybariz ve Edep Tekin, § 39) kararına da -delillerin sayıldığı kısımda yer vermekle birlikte- bir atıfta bulunmamıştır. Kaldı ki sadece kitapların dağıtım ve satışa sunulmasının yasaklayan yargısal karara atıf yapılması da mezkûr suçun oluştuğunun izahı için yeterli olmayabilir. Terör örgütüne yardım gibi ciddi bir suçtan mahkûmiyet hükmü kurulurken suça konu esas delil olan kitapların içeriğine ilişkin tespit yapılmadan (veya bu konuda görevlendirilecek bir bilirkişiye bu tespit yaptırılmadan) ve bu içeriğin neden terör örgütünün amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırıcı bir niteliğe sahip olduğu ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmadan cezalandırma yoluna gidilmesi düşünülemez.

30. Mahkeme kararında ele geçen kitapların örgütsel doküman olarak kabul edilirken sadece kitabın yazarının terör örgütü lideri olmasına vurgu yapıldığı, bunun dışında kitapların PKK terör örgütünü ve dolayısıyla şiddeti nasıl meşrulaştırdığı, özendirdiği veya teşvik ettiği konularında bir açıklamada bulunulmadığı yahut bu konuda alınan bir bilirkişi raporuna dayanılmadığı görülmektedir. Kanun yolu incelemesi safahatında da anılan bu eksikliğin giderilmediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin hangi toplumsal ihtiyaç baskısı altında gerçekleştiği ve dolayısıyla ulaşılmaya çalışılan meşru amaçla başvurucunun ifade özgürlüğü arasındaki adil dengenin ne şekilde tesis edildiği yargı kararlarıyla ikna edici şekilde ortaya konulabilmiş değildir.

31. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında ilk derece mahkemesinin başvurucunun mahkûmiyetinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyamadığı değerlendirilmiştir.

32. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşıldığından Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

33. Başvurucu ayrıca yargılama sırasında bazı usuli eksikler nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini de ileri sürmüştür. İfade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiası yönünden ulaşılan sonuç ve buna ilişkin aşağıda varılan giderim türü gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

34. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

35. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

37. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile 10.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

40. Bununla birlikte yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında ve eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2015/265, K.2015/406) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAŞUK ÖZMEN

B. No: 2022/5117 | Karar tarihi: 16.09.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5117

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAŞUK ÖZMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5117)

Karar Tarihi: 16/9/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Maşuk ÖZMEN

Vekili : Av. Abdulhekim GİDER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör olayları nedeniyle uğranılan zararın tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının, mahkemenin keşif yapmadan karar vermesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu; Siirt'in Baykan ilçesi, Atabağı köyünde ikamet etmekteyken 1993 yılında yaşanan terör olayları nedeniyle mal varlığına ulaşamadığını iddia ederek 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında oluşan zararlarının tazmini istemiyle Siirt Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) 30/5/2008 tarihinde başvurmuştur. Komisyon 2/3/2012 tarihinde köyün terör ya da terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle tamamen boşalan/boşaltılan bir yerleşim yeri olmadığından 5233 sayılı Kanun kapsamına girmediği gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu, Komisyon kararının iptali istemiyle Batman İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme 25/9/2014 tarihli kararla davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; Atabağı köyünün belde statüsünde olup boşalan/boşaltılan köyler listesinde yer almadığı, 1990-2000 yılları arasında yapılan Genel Nüfus Sayımları ve Tespitlerine göre

1990 yılında 2372, 1997 yılında 3212, 2000 yılında ise 3362, 2010 yılında ise 3535 kişinin köyde yaşadığı, 1994 yılında geçici köy koruculuğu sisteminin getirildiği belirtilmiştir. Korucu dışında da köyde yaşayanların bulunduğu, köy okulunun hiç kapanmadığı ve eğitim öğretim faaliyetine devam ettiği, jandarma kayıtlarına göre köyde meydana gelen iki terör olayında ölen ya da yaralanan olmadığının görüldüğü ifade edilmiştir. Bu durumda, belde statüsünde olan Atabağı köyünün terör olayları sebebiyle boşalmadığı/boşaltılmadığı gibi aksine nüfusun sürekli artış gösterdiği, dolayısıyla 5233 sayılı Kanun kapsamına giren dönemlerde normal yaşam düzeyini sağlayacak güvenlik ortamının bulunduğu dikkate alındığında, kişisel güvenlik kaygıları sonucu yaşadığı köyü terk edenlerin uğradıkları zararların 5233 sayılı Kanun kapsamında karşılanmasının olanaklı bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir.

4. Başvurucunun temyiz talebi, Danıştay Onuncu Daire tarafından 26/11/2019 tarihli kararla reddedilmiş; mahkeme kararı onanmıştır. Karar düzeltme talebi de aynı Daire tarafından 1/11/2021 tarihinde reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 12/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 13/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında kısmi kabul edilemezlik kararı vermiş, diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Ayrıca adli yardım talebinin kabulüne ve başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasını da kararlaştırmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu; usulüne uygun keşif yapılmadan karar verildiğini, benzer durumda olan köylülerin tazminat aldığını iddia ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Siirt Valiliğinden alınan görüş sunulmuştur. Anılan yazıda köy boşaltılmadığından başvurucunun talebinin kanun kapsamında bulunmadığı, bu nedenle reddedilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

9. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

10. Somut olaylara ilişkin başvurucunun iddiaları değerlendirilerek derece mahkemesince karar verilmiştir. Karar gerekçesinde (bkz. § 3) idare mahkemesi, gerekli araştırmaları yaparak ilgili mevzuat çerçevesinde somut olayı değerlendirmiş; köyün terör nedeniyle boşaltılan köylerden olmadığı kanaatine vararak davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar, temyiz ve karar düzeltme incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

11. Başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, derece mahkemesince delillerin

değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu 1993 yılından itibaren mallarına terör nedeniyle ulaşamadığını belirterek 5233 sayılı Kanun kapsamında yapmış olduğu başvurunun köyün boşaltılmadığı gerekçesiyle reddedilmesinin mülkiyet haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve ekonomik değerleri koruyan bir temel haktır. Kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi, bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun mülkiyet kavramı içinde değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36). Ayrıca gelecekte elde edileceği iddia edilen bir gelirin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir (Sultan Tokay ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1122, 26/6/2014, § 42).

15. Bir mülk veya alacakla ilgili olarak hak iddia eden kişinin söz konusu hakkın varlığını hukuken ispat etmesi gerekir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 38).

16. Somut olayda başvurucunun Komisyona yaptığı başvuru üzerine Komisyonun ulaştığı nihai sonuç ile iptal davası sonucunda gerekçeli kararlarda yer verilen hukuki tespitler ve dayanaklar birlikte değerlendirildiğinde, başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentilerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.